
12082

VERSANTUR HIS TRIBUS

De historia stirpium commentarii insignes, Leonharto Fuchsio medico autore. Parisiis, 1543.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

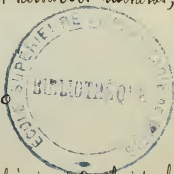
De Historia stirpium commentarii

insignes, maximis impensis et Vigiliis elaborati, Leonharto Fuchsio medico clarissimo, authore. Scholiis in singula propè capita longè utilissimis à viro quodam medicinæ doctissimo adjectis, et Plantarum voces gallicas passim exprimentibus.

Accessit iis succincta admodum vocum difficilium et obscurarum passim in hoc opere occurrentium explicatio.

Unà cum triplici Indice, quorum primus quidem Stirpium nomenclaturas Græcas, alter Latinas, tertius officinis Seplasiariorum et herbariis usitatas, Continet.

Cum Privilegio

Parisiis,

Apud Jacobum Bogardum, sub insigni D. Christophori, è regione gymnasii Cameracensis.

Anno 1543 Decima Februarii.

Extraict des Registres de la court de Parlement.

La court veu la Requeste a elle présentée par Vivant Gaultherot, Jacques Gazeau, et Jacques Bogard, Libraires en l'université de Paris, avec la certiffication des Docteurs en la faculté de Médecine, en l'université de Paris: A permis et permet aus ditz suppliants pouvoir imprimer, faire imprimer, et exposer en vente ung livre intitulé Historia plantarum, composé per Leonardum Fuchsium, défendant à tous Imprimeurs, Libraires, et autres de ce ressort, icelluy livre imprimer ou vendre sans l'aveu d'iceulx suppliants, dedans le temps de quattre ans prochains venant, a conter du Jour qu'il sera parachevé d'imprimer, Et ce sur peine de confiscation desditz livres, et d'amende arbitraire.

Faict le vingtseptiesme jour de Janvier, milcinq cens quarante seulx, et ainsy

Signé Berruier.

ILLVSTRISSIMO ET CHRISTIANISSIMO PRINCIPI AC

Domino, Domino Ioachimo, Sacri Romani imperij electori, Marchioni Brandenburgensi, Stetinæ, Pomeraniæ, Cassuborum, Sclauorúmque Duci, Burggrauio Norimbergensi, necnon Rugiæ Principi, Domino suo longè clementissimo, LEONHARTVS Fuchsius medicus S. P. D.

QVANquam vniuersa medicina nullis non seculis gloriosa & diuina sit habita, Illustrissime ac generosissime Princeps, tamé in hoc eius summo splendore semper plus laudis, admirationis ac ponderis, ea illius pars quæ naturas stirpium vestigat rimaturque, obtinuit: idque partim quòd vetustate, cuius maxima semper apud omnes autoritas & veneratio fuit, esset antiquissima: partim etiam quòd iucunda, vtilis & necessaria eius esset cognitio. Nam cum reliquæ propemodum omnes artes, simulatque à Deo opt. max. creatus est homo, inuentę sint, ac subinde multorum industria auctæ, solæ herbæ post condita statim elementa, nullóque adhuc existente homine, vnà cũ diuinis suis viribus, ita iubente Deo, è terræ latebris eruperunt. Vt hoc nomine nullius rei aut artis inuentio verius quàm medicinæ et stirpium, Deo assignetur. Cuius rei Moses in sua genesi testis omniũ qui aliquid scripserunt vetustissimus, & non minus profanis quàm nostris admirabilis atque venerandus. Testes item sunt poëtæ græcorum antiquissimi, Orphæus, Musæus in Polij laudibus. Hesiodus in iisdem, & Maluæ & Asphodeli viribus. Homerus in Nepenthe, Loto, Moly herba Mercurio inuenta: Latini autem Ouidius, dum medicinæ inuentionem Apollini tribuit. Vergilius, dum passim dictamni & aliarum herbarum naturam miscet. Plantas autem atque adeò planta-

Herbariā medicinā multū admirationis & laudis semper obtinuisse.

Stirpiũ origo diuina.

Moses scriptor omnium antiquissimus

ipſarum vires omnes, tum à primis qualitatibus profectas, tum quas tota ipſarum ſubſtantia occultas tegit, methodo experientiaq; pernouiſſe, quàm ſit non iucundum modo, ſed etiam vtile ac etiam neceſſarium, ad ſanitatem (qua nihil homini prius & optatius eſſe poſſit) vel præſentem tutandam, vel abſentem reuocandam, abundè prodit veterum etiam regum in eam rem ſtudium nobile ac ſtrenuum, quo horum quiſque tum de poſteris bene mereri, tum nomen ſuum apud eos immortale reddere conatus eſt, ſuo nomine plantis à ſe inuentis imperti-to. Hinc Gentiana, Lyſimachia, Mithridatia herba ſcordium etiam dicta, à potentiſſimis regibus, Illyriorum Gentio, Macedonum Lyſimacho, Ponti & Bithiniæ Mithridate adpellatæ ſunt, vt à Teucro Teucrium, ab Achille Achilleïa, à Chirone Centauro Centaurium, ab Artemiſia Cariæ regina, & aliæ ab aliis plurimæ & inuentæ & dictæ fuerunt. Quin & Mithridates idem, Attalus Pergami, Salomon Iudæorum, Euax Arabum, Iuba Mauritaniæ rex, plantarum noſcendarum non ſtudioſi modò fuerunt, ſed horum plærique de his accuratè quædam ſcripſerunt, alij compoſita ex his non pauca medicamẽta miſcuerũt, magno mortaliũ cõmodo. Adde quòd Romani Reges pariter ac Imperatores in multis regionibus herbarios magno ſumptu alebant, vt ſimplicium medicamentorum, ſed optimorũ notitia & ſibi eſſet vſui, & ad poſteros vſque permanaret. Idem quoque ſtudium Philoſophos tenuiſſe, his colligas licet, quòd Pythagoras bulbos, Chryſippus Braſſicam, Zeno Capparim, Ariſtoteles rem herbariam volumine iuſto celebrauit. Quàm vellem huius ætatis Reges ac Principes alios in idem ſtudium incumbere, vel ſaltem viros bonos rei plantariæ ſtudioſos ſumptu iuſto iuuare. Quàm vellem quoque huius tempeſtatis medicos hanc medicinæ partem diligentius tractare, neque totam Pharmacopolis & ruſticis muliérculis permittere. Iam enim & morbis ratione certa mederi ſcirent: iam medicamenta methodo componere, iam compoſitorum vires expendere, iam compoſitis rectè vti profectò poſſent. Quem verò lapidem non mouerunt Theo-

Theophrastus,Dioscorides,Galenus, vt plantarum non modo historiam, sed vniuersam quoque naturam nobis exprimerent? Quo Deus bone studio Hermolaus Barbarus & Ioãnes Ruellius Plinij exemplo ex varijs veterum libris rem plantariã restituere conati sunt? Vt eo nomine vterq; hac ætate doctissimus de posteris p̃clarè sit meritus, vt etiã me nõ pudeat apertè fateri, Ruellij cõmẽtarios multũ mihi ꝓfuisse, vt idẽ de Hermolaï, & Marcelli, & Othonis Brũfelsij, Euricij Cordi, Hieronymi Tragi scriptis pollicear. Quorum lõgè doctissimorum virorum studium imitatus, hos de historia stirpium commẽtarios maximis cum vigilijs tum sumptibus cõfeci. Primum vniuersam cuiusq; stirpis historiã breuiter & ordine optimo cõplexus. Deinde singularum imagines viuis proximas, quã cæteri omnes artificiosius expressi, vt etiã vulgares quasdam non prætermittendas censuerim, ne olim à posteris ignorentur, quomodo plurimæ Dioscoridis seculo notiores, quàm vt eas putarit describendas, hodie etiam doctissimis & diligentissimis ignorentur. Addidimus quoque vulnerarias præsertim plurimis chirurgis vsu quotidiano cognitissimas, quas ineptis nominibus exprimere quàm tacere maluimus. dum quod nomen apud Græcos aut latinos germanum sunt sortitæ, si tamen sunt sortitæ, ignoretur. Appinximus & arbores aliquot, ob id quòd ad earũ folia sæpius Dioscorides herbarum quoque folia comparat. Quas porro plantarum vires ex Dioscoride, Galeno, Aëtio, Paulo, Simeone, Plinio recensemus, si vno ore ab omnibus confirmantur, suscipiendæ: Si in his dissentitur, Galenus tibi præter cæteros imitandus, vt qui methodo inuentas plantarum facultates experiẽtia longa comprobarit. In his autẽ describendis, Galenũ, Aëtium, Paulum sequutus, literarum Græcarum ordinem tenui, non cum Dioscoride cõgeneres passim herbas cõnexui, quòd hæ in idẽ tẽpus non incidãt perfectæ, quales nobis ad viuas repręsentare in animo fuit, ob id vmbris pictorum libidini consuetis abstinere voluimus, ne verã plãtæ formã obscurarẽt. Quũ vero vsitato more patronũ aliquem iis nostris commentariis quærerem nobilitate & virtutum splendo

re excellentem,nemo omnium cui iustius quàm tibi Illustrissime Princeps Ioachime,clarissimo heroi,hos dedicãdos esse putarem occurrebat. Nam si generis tui vetustatẽ atque nobilitatem specto, nemo te hodie Prĩcipum aut melior,aut præstantior, vtpote cuius maiores à Guelfis, qua vix vlla ĩ Germania vetustior est nobilitas,ortos esse constat. Quod si eorundem virtutes expendo,nullã prorsus virtutem magnis & bonis Principibus dignam illis defuisse video. Proinde cùm in spem certissimam adduceremur ,nostras has vigilias non vulgarem gratiam ex amplissimi nominis tui inscriptione apud candidos & æquos inituras,foréque vt eam ob causam maledicorum cõuiciatorum petulantia perfringeretur, te quidem in tanto ornatissimorum Principum numero mihi delegi,cui potissimum has ipsas consecrarem. Quare cùm eas suscipies illustris. PRINCEPS,commendari tibi defensionem & conseruationem huius partis medicinæ quæ stirpium naturas inquirit ,statues. Quam vt cupidè & libenter in te recipias,multa,scio,mouebũt:potissimum verò hoc ipsum, quòd vix ex vlla alia re magis diuina præsentia & benignitas eluceat, quàm ex tam varia stirpiũ tum forma, tũ natura,dum scilicet omnes illas ad vsum hominis conditas à Deo ipso perpendimus. Si quid igitur aliud,herbarum certè diligens contemplatio exuscitat, imò confirmat in animis nostris opinionẽ hanc,quòd homines Deo curæ sint,qui tam anxiè laborauit in ijs iuuandis ac tuendis,dum tot elegantissimis atque prestantissimis stirpibus quibus illi tam varios morbos propulsare possunt,terram exornauit. Nõ parum etiam ad eam suscipiendam curam te præclarissimorum tum Regum tũ Principum exẽpla, quæ suprà recitauimus ,hortabuntur. Sed omnium maximè immensa commoditas quæ ex istius partis medicinæ conseruatione ad vniuersos perueniet. Ad herbariæ denique medicinæ tum amorem tum defensionem mira quoque iucunditas, quæ in contemplandis tot herbarum generibus animum subibit tuũ,inuitabit. Quid enim iucũdius ,quid delectabilius quàm intueri stirpes,quas Deus opt. max. tot tãq; variis pinxit coloribus, tot elegãtissimis

Diuina præsentia & benignitas ex stirpibus ipsis elucet.

mis redimiuit floribus, quorũ colorẽ nullus vnquã pictor satis exprimere potuit: tot denique seminibus & fructibus, quorũ & in culina & in medicina vsus est maximus, ornauit? Verùm non est cur te pluribus in admirationem huius partis medicinę pertrahere coner, vt pote qui antea studio & amore eius sic tenearis, vt vix sit aliud quod te magis delectet. Nunquam enim in extruendis hortis tot arboribus atque herbis consitis, tantum operæ & impensarum poneres, si non illuc te rei iucunditas ac singularis amor pertraheret. Reliquum nunc est illustriss. PRINCEPS, vt pro tua excellenti humanitate, quæ vestræ familię cognata est, munus hoc nostrum tanquam specimẽ & testem mei erga C. T. amoris & obseruantiæ, exporrecta lætáque fronte accipias, atque me tuo fauore complectaris, & autoritate ab inuidorum calumnijs defendas. Bona autẽ spes est hũc hortum quem donamus C. T. fore lõgè gratissimum, nõ tantùm quòd in eo omnis ferè generis herbas elegantissimè pictas reperire queas, verùm etiam quod inde ad quęuis morborum genera remedia decerpere tibi liceat. Deus opt. max. te tuamque ditionẽ ĩcolumẽ seruet, vt Reipub. Christianæ atque literis diutissimè prodesse possis. Tubĩgæ, Calẽ. Martiis, Anno à nato Christo

M. D. XLII.

GRAECARVM NOMENCLATIO-
num Index. Cuius numerus paginam, A primã paginæ faciem, B secundam denotat.

εὔζω-

LATINArum Appellationū Index.

A

BB

Index Nomenclationum quibus officinę Seplasiariorũ, & Herbarij nostri temporis vtuntur.

Finis Indicis.

IN PLANTARVM Historiā à Leonharto Fuchſio picturis elegantibus expreſſam adnotationes.

Abſinthium officinis Romanum idem cum pontico rectè ſentis, à uulgari autem id eſſe diuerſiſſimum ex Galeni Methodo abundè probatur.

Santonicum à Santonia regione prope Burdegalam albius Romano eſt, folio non multo latiore. Vtrunque enim & Seriphium eſt tenuifolium, cū uulgare ſit latifolium. Aloine nobis dictum ab inſigni Aloës amaritudine.

DE ABSINTHIO. CAPVT. I.

NOMINA.

ἀψίνθιον Græcè, Abſinthium Latinè appellatur. In officinis ſuam appellationē retinuit. Galicè *de Laloine*, quaſi prohibens hilaritatem & alacritatem, ob immenſam ſuam amaritudinem, nominatur. Nomen hoc Græci ab ἀψίνθαι, id eſt, contrectando, per ἀντίφρασιν deflexerūt, quòd nullum animal, ob eximiam amaritudinē, hāc herbam attingat. Veteres Græci Comici ἀπίνθιον quoque conformi etymo, quaſi impotabilem dixerunt, quòd hāc nemo, propter inſignem amarorem, bibere poſſit.

A

Abſinthiū unde dictū

GENERA.

Abſinthij genera ſunt tria, Galeno & Dioſcoride teſtibus. Vnum quod Romanum, vulgare ſeu commune vocant, & eſt id quod paſſim in Germania naſcitur. Huius generis eſt quod à Ponto regione,

Vulgare Abſinthiū.

a in

Ponticum. in qua nascitur, Ponticum cognominatur, éstque ce-
Seriphiũ. teris multò præstantius. Alterum genus est marinũ,
Santonicũ quod Seriphium nominant. Tertium Santonicum, à Santonibus Galliæ populis, apud quos plurimùm gignitur, dictum est. Hinc nonnulli eius semen corrupta voce Sanctum, quoniam Sanctonicum dicendum esset, appellant. Nisi id nominis ob insignem eius efficaciam, quam in necãdis lumbricis obtinet, illi imposuerint. Hodie semen lumbricorum nuncupant, Gallicè *Mort de uers*.

FORMA.

Vulgare Absinthium vulgare, herba est caule ramoso, foliis
Seriphiũ. incanis, multipliciter sectis, aureo flore, semine rotũdo, racematim cohærente. Seriphium verò herba est prætenues ramos cirrósue habẽs, minori similis Abrotono, exiguis referta seminibus, subamara, & graui odore. Siquidem herba est tenuibus cirris, Abrotono fœminæ similis, semine in siliquis paruo, grauiter odorata, & subamara. Santonicũ simile est Absin-
Santonicũ thio, sed nõ adeò copioso semine scatẽs, & subamarũ.

LOCVS.

Nascitur, Oribasio & Apuleio autoribus, locis cultis, montosis & saxosis: plurimum autem præstantissimumq; in Ponto, Cappadocia, & Tauro monte. Seriphium passim circa itinera, macerias vinearum, & sæpes prouenit: vt verum sit quod à Plinio dictũ est, plerasq; herbas pedibus cõculcamus, quarũ si nobis virtus pspecta esset, eas ĩ cœlũ laudibus ferremus. Santonicum in Gallia, vt diximus, copiosè gignitur.

TEMPVS.

Colligendum in fine Iulij mensis, ac in vmbra exiccandum, quo etiã tempore floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod astrictionis multæ sit particeps. Minus etiam cæteris generibus extenuat, non minus tamen resiccat. Galeno itaq; autore cali-

re calidum in primo gradu,& ſiccum in tertio ſtatuitur. Succus autem eius longè quàm herba ipſa calidior eſt. Vulgare quidem aſtrictoriam, amaram & acrem qualitatem obtinet, haud ſecus atque Ponticũ. In hoc tamen ab eo differre videtur, quòd in illo maior ſit amaritudo quàm adſtrictio. Quamuis neque Ponticum modicè amarum ſit, quod Ouidius ſatis iis innuit verſibus:

Turpia deformes gignunt Abſinthia campi,
Terráque de fructu, quàm ſit amara docet.

Loquitur autem de Ponto. Seriphium ipſum Abrotono minus eſt calidũ, verùm Abſinthio calidius. Sãtonicum in extenuãdo,& calefaciendo, deſiccandóue, Seriphio paulò imbecillius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Abſinthium calfacit, adſtringit, bilémque ſtomacho & ventri inhærentem expurgat. Vrinas cit. Crapulam præſumptum arcet. Inflationibus, ventriſq; & ſtomachi doloribus, cũ Seſeli & Nardo Gallico potum prodeſt. Faſtidia diſcutit. Morbo regio correptos, dilutum aut decoctum eius per ſingulos dies cyathis tribus hauſtum ſanat. Menſes cũ melle ſumptum aut appoſitum euocat. Strangulationibus fungorum ex aceto potum ſubuenit. Ixiæ, cicutæ, muris aranei morſibus,& draconi marino cum vino aduerſatur. Anginis cũ melle & nitro inungitur. Contra epinyctidas ex aqua, ſugillata vero & oculorum caligines cum melle, ſimiliter auribus ex quibus manat ſanies, illinitur. Decocti eius vapor ſuffitúſue, dentium auriũq; dolores lenit. Decoctũ cũ paſſo dolentibus oculis oblinitur. Præcordiis, iecinori,& ſtomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illinitur. Stomacho autẽ cum roſaceo ſubactum. Cum ficis, nitro,& farina loliacea, aquæ inter cutem, lienoſiſque ſubuenit. Præterea veſtiariis arciſq; inditum Abſinthiũ, veſtes ab erodentium iniuriis ſeruat. Culices cum oleo perunctum

à corporibus abigit & arcet. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à muriũ erosione tuetur. Par est etiam succũ hæc omnia facere, attamẽ in potionibus improbatur, stomacho enim obest, & capitis dolores adfert. Seriphium verò per se, vel cũ oryza decoctum, & cum melle sumptum, ascaridas & rotundos lumbricos necat, aluũ simul leuiter subducens. Eadem potest præstare cum edulio aut lẽticula decoctũ. Santonicũ eadẽ quæ Seriphiũ potest.

EX GALENO.

Absinthium adstrictoriam, amarã, & acrem simul qualitatem possidet, excalfaciens pariter & extergens, roborans & desiccans. Proinde biliosos vẽtris humores per egestionem infernam propellit, ac per vrinam euacuat. Magis verò quod in venis est bilio sum per vrinas expurgat. Ideo contentam in ventre pituitam, sumptum nihil iuuat. Sic neque si in thorace aut pulmone contineatur: nam adstringens in eo facultas, quàm amara valentior est.

EX PLINIO.

Stomachũ corroborat, & ob hoc sapor eius in vina transfertur. Bibitur decoctum in aqua, & postea nocte & die refrigeratũ sub dio: decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in cœlestis aquę sextariis tribus. Oportet & salem addi. Tritum, vt aiunt, raro in vsu est, sicut & succus expressus. Bibitur & madefacti dilutum. Exprimitur autem cùm primũ semen turgescit, madefactum aqua triduo recẽs, aut siccum septem diebus, deinde coctũ in ęreo vase ad tertias, decem heminis, in aquę sextariis quadraginta quinq; iterumque percolatum, herba eiecta, lentè coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore Cẽtaurio quæritur succus. Sed hic Absinthij succus inutilis stomacho capitique est, cùm (vt tradunt) sit illud decoctum saluberrimum: nam stomachum adstringit, bilemq; detrahit, vrinam cit, aluũ emollit, & in dolore sanat, ventris animalia pellit. Mala-

ciam.

ciam ſtomachi & inflationes cũ exiguo Sili & Nardo Gallico,addito aceto,diſcutit.Faſtidia abſtergit, concoctiones adiuuat.Cruditates detrahit cum ruta,& pipere,& ſale.Antiqui purgationis gratia dabant cum marinæ aquæ veteris ſextario,ſeminis ſex drachmis,cum tribus ſalis,& mellis cyatho . Efficacius purgat duplicato ſale.Quidem in polenta dedere ſupradictum pondus addito Pulegio. Alij contra paralyſin . Alij pueris folia in fico,ſic vt amaritudinem fallerẽt. Facilè thoracem purgat cũ Iride ſumptum.In regio morbo crudum bibitur cũ Apio , aut Adianto Aduerſus inflationes calidũ paulatim ſorbetur ex aqua.Iecinoris cauſa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto,aut pulte,aut fico ſumitur. Aduerſatur fungis ex aceto.Item viſco, cicutæ ex vino , & muris aranei morſibus,draconi marino ,ſcorpionibus.Oculorum claritati multum cõfert . Epiphoris cũ paſſo imponitur,ſugillatis cum melle.Aures eius decoctum vaporis ſuffitu ſanat:aut ſi manat ſanies, cum melle tritum.Vrinam ac menſes ciunt tres quatuórue ramuli,cũ Gallici nardi radice vna , cyathis aquæ vi.mẽſes priuatim cum melle ſumptum, & in vellere appoſitũ.Anginis ſubuenit cum melle & nitro . Epinyctidas ex aqua ſanat : vulnera recentia, priuſquam aqua tangantur impoſitum : prætereáq; capitis vlcera.Peculiariter ilibus imponitur, cũ cypria cera,aut cum fico.Sanat & pruritus. Nõ eſt dãdum in febri.Nauſeas maris arcet in nauigationibus potum:inguinum tumorem in ventrali habitum.Somnos allicit olfactũ,aut inſcio ſub capite poſitũ.Veſtibus inſertũ tineas arcet.Culices ex oleo perunctis abigit,& fumo ſi vratur.Atramentum librarium ex diluto eius temperatum , literas à muſculis tuetur. Capillum denigrat abſinthij cinis , vnguento roſaceóq, permixtus.Marinum , quod quidam ſeriphiũ vocant,ſtomacho inimicum.Aluum mollit, pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cũ oleo & ſale , aut

in farinæ trimeſtris ſorbitione dilutum. Coquitur quantū manus capiat, in aquæ ſextario ad dimidias.

VINI ABSINTHITIS VIRES. EX DIOSCORIDE.

Abſinthites vinum ſtomacho accōmodatum eſt, vrinam cit. Tarde concoquentibus vtile: iecinoroſis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum non appetentibus, & ſtomacho male affectis, & longis præcordiorum diſtenſionibus ac inflationibus, rotūdis lumbricis, & ſuppreſſis menſibus auxiliatur. Contra ixiæ venena hauſta, copioſius potum, & vomitionibus redditum prodeſt.

CONFECTIO.

Variæ vini abſinthitis ſunt confectiones, vt ex Dioſcoride conſtare poteſt. Optimum tamen fit, ſi tuſę Pontici abſinthij drachmæ octo, linteo raro ligatæ, in amphoram vini coniiciuntur. Muſtū deinde mittitur, relicto vno vaſis ſpiraculo ne efferueſcens foras exiliat.

APPENDIX.

Semen lumbricorum. Santonici, quod vt commemoratum eſt, hodie ſemen lumbricorum vocant, pręcipuus hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos vſus eſt. Et ſi genuinum eſt, magna efficacia cū melle aſſumitur tam à pueris, quàm adultis. Seriphiū quoque aduerſus lumbricos à multis commendatur, eóque nomine Mors vermium appellatur. Sunt etiam qui lumbricorum ſemen nominent. *Mors uermium.*

DE ABROTONO. CAP. II.

Pro fœmina abrotono abſinthium Romanum uideris picturа exprimere, quanquam id uulgo ſyluestrem cypreſſum à ſimilitudine & odore foliorum eiuſdē appellari ſcribis. Quā poſtea ex Plinio chamæ cypreſſum pingis, quibuſdam uidetur abrotonum fœmina.

NOMI-

NOMINA.

ἁβρότονον Græcis, Abrotonum Latinis nomi-
A natur. Officinæ antiquum nomen retinue-
runt. Gallis *Auronne* appellatur. Hoc autem *Abrotonũ*
nomen sibi vsurpauit, vt Nicãdri testatur interpres, *unde di-*
διὰ τὸ πρὸς ὄψιν, ἁβρὸν καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι. ἄλλως τε *ctum.*
καὶ διὰ τὸ δύσπνουν εἶναι. hoc est, quòd conspectu tenerum, molle & delicatum appareat, aut quòd graue, acrémue & difficilem halitum prospiret.

GENERA.

Abrotonum duorum est generum, veterum & recentiorum omnium sentẽtia, mas & fœmina. Plinius lib. xxi. cap. vij. mas quidem campestre vocat Abrotonum, fœminam verò montanum. Vulgus, syluestrem cypressum, à similitudine & odore foliorum eiusdem, nomenclaturę herbæ fruticísue vocat. Gallicè *Cypres*.

FORMA

Abrotonum, quod mas appellamus, sarmento- *Abrotonũ*
sum, minutis foliis, minus album quàm fœmina, te- *mas.*
nui semine ac numeroso vti Absinthium. Semen autem non quouis tempore producit, sed ad Septembris duntaxat mensis initia, quo si diligenter obseruabis tempore, semine prægnans esse comperies. Rectè igitur λεπτόκαρπον in Dioscoride legitur, huic
lectioni non solum veterum codicum fide, verume- *Abrotonũ*
tiam sensu suffragante. Fœmina frutex est, arboris *fœmina.*
speciem habens, candicantibus foliis, Seriphij modo minutim circum ramulos incisis, floribus refertus, in summo auri fulgore comantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadam.

LOCVS.

Mas passim apud Germanos in hortis, & in campestribus nascitur: fœmina verò in collibus & montibus sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Floret vtrunque Augusto. Colligitur autẽ in au-

tumno, potissimum Septembri mense: hoc enim tempore semen, vt diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonum calidum & siccum, inq; tertio ordine seu recessu post media situm est, id quod amaritudo eius, quam gustu præ se fert, facilè monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriusque abrotoni semen feruefactum, & crudũ tritum, cum aqua potum, non nisi recta ceruice spirantibus, ruptis, conuulsis, ischiadicis, vrinæ difficultatibus, & suppressis mensibus auxiliatur. Potum in vino exitialium venenorum antidotum est. Cũ oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto instratũ & suffitum fugat. Cum vino potum aduersus eorundem morsus, peculiariter autem scorpionum & phalangiorum, prodest. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto, aut pane illitum subuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctumq; tubercula discutit. Admiscetur irino vnguento.

EX GALENO.

Non instrenuè excalfacit & deficcat. Nã siue comam cum floribus (reliqua enim eius palea inutilis est) contusam vlceri puro illinas, mordax & irritans videbitur, siue eo in oleo macerato, caput aut ventrẽ perfundere voles, admodum calefacere reperies. Quin & si qui per circuitum rigoribus capiũtur, eos ante inuasionem rigorum hoc voles confricare, minus vtique rigore concutientur, imò & sensus confestim vbi admotũ fuerit ipsum calfacere percipit. Porrò quod lumbricos interimat par est, nimirum quum sit amarum. Protinus vero quod & digerendi & incidendi vim habeat, scies. Præterea abrotonum vstum calidum & siccum facultate est, magis etiam quàm cucurbita sicca vsta, & anethi radix. Illa enim vlceribus humidis simul & citra phlegmonem callo induratis prosunt, ac proinde maximè vlceribus iis quæ in pudendorum præputiis sunt competere videntur.

detur: at cinis Abrotoni vlceribus omnibus mordax est, ac idcirco cum oleo tenuium partium, Cicino scilicet, aut Raphanino, aut Sycionio veteri, potissimũ Sabinos, ad alopecias cõfert. Barbam etiam segnius tardiusque enascentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: sed nec minus illis, letiscino maceratum. Rarefaciẽdi enim vim, eò quod tenuium est partiũ, obtinet, & mordax est, & calidum. Abrotonum verò inimicum stomacho existit.

EX PLINIO.

Vsus est & foliis, sed maior semine, ad calefaciendum, ideo neruis vtile, tussi, orthopnoicis, vrinæ, torminibus, cõuulsis, ruptis, lumbis. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & semen tusum in aqua drachmæ pondere Prodest & vuluę. Concoquit panos cum farina hordeacea, & oculorũ inflammationibus illinitur cotoneo malo cõcocto. Serpentes fugat. Cõtra ictus eorum bibitur in vino, illiniturque. Efficacissimum cõtra ea quorum veneno tremores & frigus accidunt, vt scorpionũ & phalangiorum, & contra alia venena Prodest quoquomodo algentibus, & ad extrahenda ea quæ inhærẽt corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius si subiiciatur puluino, venerem stimulari tradunt: efficacissimamque herbam esse contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur.

DE ASARO. CAP. III.

Asarum seu baccar nobis per metathesin Cabaret.

NOMINA.

A σαρον Græcè, Asarum Latinè dicitur. Officinis hodie nomen retinet. Galicè *du Cabaret*. Asaron autem dictum est, quòd in ornatum non veniat, vel vt Plinius lib. xxi. cap. vi. inquit, quoniam in coronas atque serta non addatur: vel quod manualibus scopis, quæ odoris gratia gestantur, minimè solitum sit inseri. *Asarũ cur dictum.*

FOR-

FORMA.

Folia hederæ similia habet, longè tamen molliora, rotundioraq;. Flores inter folia ad radicem purpureos odoratos, Hyoscyami cytino similes, in quo semen acino non dissimile. Radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini persimiles, lōgè tamē graciliores, odoratas, calefaciētes, & linguā admodū erodentes. Cæterùm hic admonendum esse lectorē duximus. omnia Dioscoridis exemplaria hoc in loco deprauata esse, perperamq; habere vel πυκνότερα vel μικρότερα, cū potius scribēdū sit μαλακώτερα, id quod partim Plinij testimonio, partim etiam iudice sensu ipso cōprobari potest. Plinius siquidē lib. xij, cap. xiij. Asarū sic depingit: Est hederæ foliis rotundioribus tantū, mollioribusq;. Si quis verò ea de re ad iudicem sensum referat, Asarumq; cum hedera cōferat, Asari certè folia neque dēsiora, neq; minora hederæ foliis esse cōperiet, quū Asari folia maiora multò sint quàm hederæ. Proinde cum folia hederæ illorum cōparatione multò minora sint, euidētissimum est pro μικρότερα legēdū esse μαλακώτερα, huic nimirū lectioni adstipulantibus Plinio & sensus iudicio, vt dictum est: ad tactū enim huius folia lōgè sunt hederæ molliora. Accedit quod ab vna dictione in aliā facilis sit trāsitus. His itaq; rationibus motus, Asari folia μαλακώτερα, hoc est, molliora hederę foliis esse dixi, vt reuera etiam sunt.

Dioscoridis locus emēdatus.

LOCVS.

Nascitur in vmbrosis locis, montibus potissimum & syluis: aspera enim macráue & sicca loca amat.

TEMPVS.

Bis anno, vere nimirum & autumno floret. Colligēdum in fine Augusti, à die videlicet decimoquinto eius mensis, vsque ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Asarum in calefaciendo & exiccando ordinis tertij existit, radices potissimum eius.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Asari calefaciũt & vrinã mouẽt. Hidropicis & ischiadicis diuturnis prosunt. Ducũt mẽses põdere drachmarũ sex cum mulso potæ. Purgant Ellebori albi modo. Ruptis præterea, conuulsis, tussi veteri, difficultati spirandi, & vrinæ conferũt. Cum vino potæ ferarum morsibus salutares. Folia adstringunt. Illita capitis doloribus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibusque sacris prosunt. Coma somnum etiam cõciliat. Sic Crateias herbarius de Asaro proditum reliquit.

EX GALENO.

Asari radices vtiles sunt, facultate similes radicibus Acori, intensiores tamen. Itaque ex iis, quæ de illis prodita sunt, hìc facienda coniectura.

EX PLINIO.

Nardi vim habet Asarum, quod & ipsum aliqui syluestre Nardum appellant.

EX MARCO AEMYLIO.

Est Asaron Græcè Vulgago dicta Latinè.
Hæc calidæ & siccæ virtutis dicitur esse.
Tertius est illi gradus, vt dicunt, in vtroque.
Prouocat vrinam, potatáque menstrua purgat.
Hocq; modo iecoris medicatur sumpta dolori,
Hydropicosq; iuuat, schiasim fugat hausta frequẽter.
Et vuluæ morbis decoctio subuenit eius.
Dicitur ictericum potata repellere morbum.
Elleborique modo vomitu præcordia purgat,
Sed non est huius purgatio tam violenta,
Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa:
De foliis eius triginta recentia tollens,
Adde meri tantum quo possint cuncta recondi,
Tota nocte mero facias macerentur in illo,
Mane terens, vino quo sunt macerata resolue.
Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti
Porcina, prius ægroto da sufficienter.

Et sumat vini vult quantum fortis & albi,
Sic Asari succum colatum trade bibendum.
Fortibus & magnis est hic numerus foliorum
Sufficiens, reliquis, vt diximus, est minuendus
Iuxta quod vires, ætas, & cætera poscunt.

APPENDIX.

Lixiuium in quo Asarum decoctū est, si eo caput lauetur, cerebrum roborat, & memoriam. Succus etiā eius cū Pōpholyge, caligantibus oculis cōfert.

DE ACORO. CAP. IIII.

Acorus officinarum gladiolus, aquæ uulgo dicitur, flore luteo non utendus, sed indicus uulgo galāga maior quæ uerus esse Dioscoridi Acorus uidetur.

NOMINA.

κορον Græcè, Acorum Latinè appellatur. A Officinis nomen retinet. Galicè *Flame bastarde ou glaieul de Riuiere ou de Mares* vocatur. Acorō aphrodisiam quasi veneream Græci etiā vocāt. Apuleius, quicunque ille fuerit, in cōmentariolo quod de aliquot herbis scriptum à se reliquit, Piper apium dictam fuisse hāc herbā testatur, quòd ea in aluearijs suspensa, nunquam diffugiant apes.

FORMA.

Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices nō dissimiles, implicatas, neque in rectum enatas, sed obliquas, & in superficie existētes, geniculis seu internodiis distinctas, subalbas, gustu acres, odore nō ingratas. Præstat densum, candidum, nō cariosum, plenum & odoratum, cuiusmodi est in Colchide & Galatia. Ex qua sanè Dioscoridis descriptione satis liquet, Acorum nostrum, quo hodie officinæ vtūtur, etsi non verum sit, tamen aliquam saltem Acori speciē esse: Iridis enim folia obtinet, angustiora tamen. Radices quoque similes, implicatas & inuicem adnatas, non in rectum, sed in obliquum tendentes: nō in profundo delitescentes, sed in superficie existentes, & modico cespite tectas: denique geniculis seu

Acorum officinarū nō est uerum Acorum.

internodiis

internodiis interceptas. Neq; etiam in colore ab eo quem Dioscorides pingit, variare videtur: nostrum enim Acorum non raro ὑπολεύκους, hoc est, subalbas seu candicantes radices habere conspicitur. Accidit autem vt & rubentes intus habeat radices, quę tamẽ cùm candicantes passim intercurrentes venas obtineant, rectè subalbæ dici possunt, quòd nimirũ neque vere rubescant, neque candidum etiam prorsus colorem referant, sed eum potius qui ex rubro & cãdido mixtus sit. Cæterum radices Acori quæ intus candicant, foris vt plurimum subrubent. Hinc est ꝙ Serapion in Acori descriptiõe Dioscoridis verba referens, ὑπολεύκους dictionem ita vertere voluit: Et color radicum exterior tendit ad rubedinem. Proinde qui hac sola ratione, quòd Acori radix intus interdum rubescat, mouentur, vt diuersum nostrum prorsus a Dioscoridis credant, ij non vtuntur argumento quod tanti momẽti sit, vt ꝙ conantur, persuadere aliis possint. Cũ enim Dioscorides Acori radices ὑπολεύκους, hoc est, albicantes faciat, noster certè nunquã non tales habere deprehenditur: vel enim vere candicantes sunt, vel subrubentes, quas etiam ὑπολεύκους rectè dici posse iã ostendimus. Porrò quãuis odoratæ non sint eius radices, tamen nihil obstare posset odor, quò minus nostrũ verum esse putaremus Acorum, quũ abũde cõstet illum, haud aliter quàm colorem, secũdum diuersas regiones in eadem sæpe herba mutari: si non esset aliud, quod vt diuersum certo crederemus nos vrgeret, hoc nẽpe, quod nostri Acori radices gustu acres nõ sint, ꝙ tamẽ omnes veteres vno ore de Acoro affirmant, sed potius adstringentes. Quapropter etsi tota ferè descriptio illi respondere videatur, tamen quia acris nõ est, vires eas quas vero Acoro tribuunt veteres, habere non potest: vt hoc nomine vehemẽter errent qui à solis descriptionibus tantum pendent. Nec minus hallucinantur officinæ quæ ad vrinas mouendas, aut menses euocandos

candos, lienésue minuendos eo vtuntur. Perperam etiã Diacori compositionẽ ex eodẽ conficiũt. Curẽt itaq; vt verum Acorũ habeãt, ꝙ iã in multis Galliæ officinis prostare puto. Nam radix illa quæ à nonnullis seplasiariis nũc sub nomine maioris Galangæ vẽditur, si cætera etiã respondeãt, haud dubię radix veri Acori est. Et debent seplasiarij ea vti, quoties in cõpositionibus medicamentorum Acori fit mentio, præcipuè autẽ in Diacori cõpositione apparãda, ꝙ hæc calefaciendo cõcoctionẽ stomachi supra modũ iuuet. Et hoc eò cõfidentius faciendũ esse hortor, ꝙ Galangã maiorẽ veri Acori radicem esse existimem: geniculis enim scatet, foris subrubra, intus subalba, gustu acris, odore nõ ingrata, vt hoc nomine illa tutò & sine errore officinæ pro Acoro vti queant.

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis ac hortis nasci, raráq; inuẽtu herbã hãc tradit. Nostrũ Acorũ iuxta amnes, & passim in aquosis & palustribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori æstatis initio, & siccatur in vmbra digitalibus frustis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & desiccando tertij est ordinis. Nostrum quidem desiccat, at citra calefactionem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi vim habet. Decoctũ eius potũ, vrinã cit. Prodest lateris, thoracis & iecoris doloribus: torminibus, ruptis, cõuulsis. Lienes minuit. Vrinæ stillicidio, & venenatorũ morsibus subuenit. Insessu, quemadmodum Iris, ad muliebria vtilis est. Succus radicis caligines oculorum discutit. Antidotis præterea radix vtiliter miscetur.

EX GALENO.

Acori vtimur radice quæ gustu acris est, & modicè amara, odoreq; non iniucũda. Hinc manifestum est hanc facultatẽ calidam, & consistentia tenuium

partium

partium esse. Huic consentaneũ est, vt vrinam moueat, & lienes induratos iuuet, tum corneæ mẽbranæ crassitiem detergeat simul atq; extenuet. Ad hoc autem melior est ipsius succus. Omnino verò siccificum esse clarum est.

EX PLINIO.

Vis ei est ad calefaciendum extenuandumq; efficax, contra suffusiones & caligines oculorum succo eiusdem poto, contraq; serpẽtes. Pectoris doloribus subuenit, & ideo antidotis miscetur. Iecinori medetur, thoraci quoque & præcordiis. Vrinã cit eius decoctum, & omnia vesicæ vitia sanat. Testium tumores radix decocta in vino, tritaque & illita mirè discutit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbæ fouentibus. Contusis & euersis pota duobus obolis ĩ mulsi cyathis tribus radix prodest. Acoron quoque vtile est interioribus fœminarum morbis.

ACORI OFFICINARVM VIRES.

Acori adulterini facultates.

Gustus abundè monstrat eius radicem immẽsam adstringendi facultatem obtinere. Hinc est quòd diuersam planè à veri Acori radice vim sortita sit. Nã vt hæc tenuium est partium & facultate calida, atq; adeò detergit, extenuat atque discutit: ita illa consistentia crassarum partium, ac facultate frigida constringit, densat, cogit & contrahit. Quare vrinã non cit, vt verum Acorum, nec menses euocat, sed potius supprimit. Sãguinẽ etiã vndecũq; manãtẽ cohibet. Proinde rectè Pãdectarũ autor scribit, eum qui secũ Acori radicẽ gestet, à nullo sanguinis profluuio corripi. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatẽ Acori nostri obseruarunt, atque hinc adeò tradũt eius succum igne expressum, menses nimium promanantes constringere posse, id quod certè de Acoro affirmare vanissimum erit. Ex iis itaq; intelligentiã seplasiarij, quis vsus nostri etiam in medicina sit Acori: nec committẽt, vt fanatici cuiusdam, qui nuper Morophrasti

phrasti impudentis hominis pestilentissimas nugas & ineptias tegere, atque adeò epistola aliqua operi illius temerè præfixa commendare, ac præ illo monstro reliquos omnes medicos, si diis placet contemnere ausus est, consilio obsecuti, hoc prorsus abiiciant, cùm illius immensa sit astringendi, quod demõstrauimus, facultas.

DE ALTHAEA. CAP. V.

Althæa, uulgo Bismalua dicitur.

NOMINA.

λθαία, ἢ ἐβίσκος, ἢ ἰβίσκος Græcè: Althæa, A Ebiscus, Ibiscus Latinè dicitur. Officinæ, quæ vt plurimũ barbaris vocibus gaudẽt, Bismaluã, Maluauiscũ, & simpliciter Euiscũ nominant. Maluauisci autem vox corrupta est, ex malua nimirum & euisco composita, quasi dicat aliquis Malua ebiscus, hoc nomine illam ab aliis maluis, quę sanè multæ sunt, segregans. Gallicè *Guimauues*. Althæa verò à multiplici remediorũ potestate & vsu, vel vt Plinius ait, ab excellentia effectus nominata est. Siquidẽ ἀλθαία Gręcis idem valet, ac si à medendo medicã simpliciter dicas. Nam ἀλθαίνειν illis mederi significat, ἀλθὸς verò remedium & medicinam.

Bismalua. Maluauiscus.

Althæa unde dicta.

FORMA.

Syluestris Maluæ genus est, cui folia vt Cyclamino rotunda, lanuginosa, flos rosaceus, caulis cubitorum binûm, radix lenta viscosáque, intus candida.

LOCVS.

Locis humentibus, pinguibúsque gaudet.

TEMPVS.

Radices, vt reliquarum ferè herbarum omnium inter autumni initia, hoc est, in fine Augusti, & Septembris mensis principio, legendæ. Folia verò & semen in æstate. Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia & flores calidi & sicci primo excessu seu ordine. Radices verò in principio secundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix in aqua mulſa aut vino coƈta, aut per ſe poƈta, ad vulnera, parotidas, ſtrumas, abſceſſus, mammarum inflammationes; ſedis contuſiones, inflationes, neruorum diſtentiones, efficax eſt. Siquidem diſcutit & maturat, aut rumpit, & ad cicatricem perducit. Coƈta quo diƈtum eſt modo, & cum adipe anſerino aut ſuillo, vel terebinthina ſubaƈta, ad vteri inflammationes & præcluſiones vtiliter admouetur. Decoƈtũ eius idẽ præſtat, ſecundasq; à partu reliƈtas educit. Decoƈtũ radicis cũ vino potũ, vrinæ difficultati, calculoſorũ cruditati, dyſẽtericis, iſchiadicis, tremulis, & ruptis ſuccurrit. Dentium mitigat dolorem cũ aceto decoƈta, colluto inde ore. Semẽ autẽ viride ſiccúmq; tritũ, cum aceto in ſtole perũƈtum alphos extergit. Cum aceto & oleo inunƈtum, à venenatorũ morſibus pręſeruat. Valet ad dyſenteriam, ſanguinis reieƈtionem, & alui fluores. Seminis decoƈtum in poſca aut vino contra omnes apum & minutarũ ferarum iƈtus bibitur. Folia cum exiguo oleo, morſibus & ambuſtis illinuntur. Addenſat aquam ſub diuo radix trita & admixta.

EX GALENO.

Digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi coƈtu difficilia tubercula. Porrò radix eius & ſemen cætera quidem pari herbę viridi modo agũt. verum tenuiorum partium, magiſq; exiccatoriã, ad hæc magis exterſoriã quàm illa facultatẽ oſtendunt, vt & alphos detergãt, & ſemen renũ calculos confringat. Radicis autẽ decoƈtũ dyſenterię, alui profluuio, & ſãguinis reieƈtioni vtile eſt, nẽpe cũ aſtringentem quandam facultatẽ poſſideat.

EX PLINIO.

Althææ contra omnes aculeatos iƈtus efficacior vis, præcipuè ſcorpionum, veſparum, ſimiliúmque, & muris aranei. Quin & trita cũ oleo, hac perunƈti ante vel habẽtes eã, nõ feriuntur. Eius radix præci-

puè conuulsis ruptisq; efficax est. Cocta in aqua aluum sistit. Ex vino albo strumas & paroditas, & mãmarum inflammationes, & panos in vino folia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta, quamlibet perniciosæ tussi citissimè medentur. Hippocrates vulneratis, sitientibusq; defectu sanguinis, radicis decoctæ succum bibendum dedit. Et eã vulnerib. cum melle & resina, item conuulsis, luxatis, tumentibus, & musculis, neruis, articulis imposuit. Et asthmaticis ac dysentericis in vino bibẽdam dedit. Mirum, aquam radice ea addita addensari sub dio, atque elactescere. Efficacior autem quò recentior.

EX THEOPHRASTO.

Vsus eius ad rupta, & tusses è vino dulci, & ad vlcera in oleo. Aliàs si carnibus concoquas, in idem aggregare, ac veluti conglutinare posse affirmant.

DE ANAGALLIDE. CAP. VI.

Anagallis utrãq; in hortis frequẽs, paruula, arboris tamẽ habitu, caule quadrato. Mouron petit & quarre nobis dicitur.

NOMINA.

Gauchheyl Germanis quare dicta. Anagallis nõ é Morsus gallinæ, neque Auricula muris.

ἀναγαλλίς Græcè, Anagallis Latinè, officinis inutsiata, Germanicè *Gauchheyl, oder Colmarkraut.* [Gallicè *Mouron*] Hoc nominis fortè à Germanis inditum est, quod Anagallis in limine vestibuli suspensa maleficiorum introitũ pellere credita sit. Errant qui Morsum gallinæ seu Passerinam vulgò dictam herbam, Anagallidida putant, haud secus atq; ij, qui Auriculam muris pro Anagallide depictam ostendunt herbarij.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis esse genera, veterũ omniũ testimonio cõstat, marẽ scilicet & fœminam, quæ sanè nullo nisi florum discrimine distant. Mas enim puniceo, fœmina verò cœruleo flore conspicitur. Proinde hallucinari iuniores ac barbaros medicos euidentissimum est, qui plura duobus Anagallidis genera constituunt.

FOR-

FORMA.

Frutices sunt Anagallides parui, in terra iacentes, folia in quadrangulis caulibus pusilla habentes, & modicè rotunda ad Helxines similitudinem. Semen gerunt rotundum. Non quicquam sanè certius hac scriptorum picturæ respondet: cùm duplex sit in flore color, puniceus nimirum & cœruleus, quadranguli caules per terram sparsi, folia non toto ambitu rotunda, & semen coriandro non dissimile circinatum. Non est tamen quod sic humi prostratos hos frutices intelligas, vt prorsus non suppullulent. Nã in altum etiam surgunt, non tamẽ altius, quàm ipsa tibi examussim pictura monstrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis vineísque vbique calcatur, neq; quicquam nunc Anagallide despectius est, cùm tamen in antiqua medicina multus eius fuerit vsus. Licet autem vbiq; ferè proueniat, in vliginosis tamen lætior.

TEMPVS.

Per æstatem vtriusq; prouentus maximus est, potissimum autem mense Augusto. Florent autem à Maio mense vsque in autumnum

TEMPERAMENTVM.

Anagallidis vterque sexus calidam & siccam facultatem obtinet, quod scilicet extergere possint. Mulieres nanq; quæ asperiorem & decolorem à natura cutem acceperunt, ad leuorem nitoremq; vultus harũ succo vtuntur, vt hac ratione errare necesse sit, qui Anagallidas frigidas & humidas esse statuũt. *Error quarundã detegitur.*

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraque mitigandi facultatem habent, Inflammationes arcent, surculos extrahunt, vlcera serpentia compescunt. Succus earum gargarissatus pituitam capitis purgat. Per nares infusus dolorem dentiũ lenit, si in contrariã narẽ iniiciat. Argema cũ Attico melle emẽdat, & oculorũ caligines iuuat. Cõtra viperarum morsus, renum & iecinoris vitia, ex vino

potus prodest. Tradunt nonnulli eam quæ cœruleũ florem habet, prociduam sedem reprimere: quæ verò puniceum, illitu euocare.

EX GALENO.

Anagallis vtraque, tam ea quæ florem parit cœruleum, quàm ea quæ puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiam calorem attractorium possident, ita vt impactos corpori refigant aculeos. Succus earũ ex naribus purgat eadem de causa. Et vt summatim dicatur, exiccatoriam citra mordicationem facultatem habent, quamobrem vulnera glutinant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriusque succus oculorum caliginem discutit cũ melle, & ex ictu cruorem, & argema rubẽs, magis cũ Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur antè, quibus paracentesis fit, iumentorũ quoque oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita vt deinde vino colluatur. Bibitur & contra angues succi drachma in vino. Mirũ, quod fœminam pecora vitant. At si decepta similitudine (flore enim tantùm distant) degustauere, statim eam quæ Asyla vocatur, in remedio quærunt. Ea à nostris ferus oculus nuncupatur. Præcipiunt aliqui effossuris, ante solis ortum, priusquam quicquid aliud loquantur, ter salutare eam, tunc sublatam exprimere, ita præcipuas esse vires. Vrinam cient Anagallides. Iecinori mirè prosunt. cohibent quas nomas vocãt. Vtiles & recentibus plagis, præcipuè seuum corpori. Ad recentia quoque vulnera tanta traditur vis, vt saniem ossibus extrahant. Anagallis cœrulea procidentia sedis retro agit, è diuerso rubens proritat.

Superstitiosum.

DE ALSINE. CAP. VII.

Alsine omnis Mouron nobis dicitur, à baccarum similitudine cum solano.

NOMINA.

Morsus gallinæ.

Αλσίνη Græcè, Auricula muris Latinè, Morsus gallinæ vulgò appellatur. Pauerina Italicè, quod

quod paueris, id est, iunioribus anseribus gratum pabulum sumministret. Auiculas caueis inclusas, cū fastidiunt escam, aucupes hac herba recreare solent. Gallicè *Mouron* aliis *Morgeline* vocatur. Alsine autem dicta est, quòd lucos, quæ Græci ἄλση nominant, nemorosaq;, & vmbrosa loca amet. Auricula verò muris, quòd musculorum auribus folia similia habeat. *Alsine cur dicta.* *Auricula muris.*

GENERA.

Quamuis Dioscorides & alij vnam tantum Alsinen faciunt, nos tamen tria eiusdē genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alsinē maiorē vocauimus, qđ scilicet vera sit Alsine, & aliis maior, Gallicè *Mourō* nominaт. Alrerius generis plātam Alsinen mediam appellauimus, Gallicè *Moyen mouron*. Hæc quod ad flores attinet, qui cœrulei sunt, à descriptione variat: eiusdem tamen cum priore facultatis. Tertij generis herbam. Alsinen minorem vocauimus. Hæc, quidem, vt prima, pulchrè descriptioni respondet, Gallicè *Petit mouron* nuncupatur.

FORMA.

Cauliculis serpit rotundis, è quorū geniculis exiles ramuli prosiliunt, foliis Helxines minoribus, minusque hirsutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Hæc cum teritur cucumis odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris odorem subolet Porrò cum Dioscorides Helxinæ similem esse Alsinen tradit, non de ea Helxine quæ vulgò Parietaria, sed ea potius quæ alio nomine Cissampelos dicitur, intelligas oportet: hæc enim folia Hederæ haud dissimilia obtinet. Adeò vt liquidò iam constet, Alsinen esse eam herbam quam passim hodie Morsum gallinæ appellans. Huc accedit quòd facultates, vt ex sequentibus patebit, quas vulgus Morsui gallinæ tribuit, ab Alsines viribus nihil varient. *Helxine duplex.*

LOCVS.

Nascitur in lucis, hortis, & maximè in parietibus

maceriis, opacisque locis.

TEMPVS.

Incipit à media hyeme. Arescit autem æstate media. Cum prorepit, musculorũ aures imitatur foliis.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectãtem haud secus quàm Helxine obtinet facultatem: est enim aqueæ essentiæ frigidæq;: quare & citra adstrictionẽ refrigerat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alsine refrigerandi facultatem obtinet. Oculorũ inflammationibus cum polenta illita conuenit. Succus eius aurium doloribus instillatus prodest. In vniuersum eadem quæ helxine potest.

EX GALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria erysipelata cõpetit.

EX PLINIO.

Vsus eius ad collectiones inflãmationésq;. Quin emendat omnia quæ Helxine, sed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: item verendis vlceribusque cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Easdem facultates, herbis quas morsus gallinæ vulgò nominant, nostri temporis herbarii tribuunt, quòd scilicet ad feruentes inflammationes, ac erysipelata prosint. Omnes enim, vt dictum est, refrigerant atque humectant. Hinc est quod minorem aliqui Germanorum *Fieberkraut* vocent, quia scilicet febribus accommoda, & vtilis sit.

DE ANTHEMIDE. CAP. VIII.

Chamæmelum leucanthemum nomen nobis retinet.
Chrysãthemum quod pingis, mihi quod sciã non est uisũ.
Eranthemũ quia uere floret in calcaris effigiẽ, in ambitu purpureũ, cornuta nobis dicta pĩgitur, quæ tamẽ floret messibus.

NOMINA.

Chamæmelon cur dictum.

ἀνθεμις, ἢ χαμαίμηλον Græcè, Anthemis, A Chamæmelon Latinè, officinis corrupto nomine

nomine Camomilla dicitur, Germanicè *Camillen.* [Gallicè *de la Camomille.*] Chamęmelon, quoniam odorē habeat mâli, appellant, id quod de primo genere potiſſimum intelligendum venit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tātū diſtātia, inueniūt. Hi enī etſi intus aurei ſint, tamē foris per ambitū illis adiacēt folia aut cādida, aut lutea, aut purpurea. Quæ foris in orbē cādida folia obtinet, ea eſt quæ à Dioſcoride propriè λευκάνθεμον, & vulgò hodie Camomilla vocatur. Quæ verò luteis per ambitū foliis cōſtat, ea haud dubiē eſt, quā priuatī Dioſcorides à ſuis floribus χρυσάνθεμον nominat, Germani autem pulchrè ad Græcā appellationē alludentes, *Goldtblumen, Gelcamillen, Streichblumen,* appellant. Tertia ſpecies chamæmeli, quę nimirū purpurea per orbē folia habet, nulla alia eſt niſi ea quā hodie vulgus medicorū Conſolidā regalē, Germani autē à ſimilitudine calcaris, cui reſpondet floſculus eius herbæ, & à colore lepido regioque, qui aſpectari nunquam ſatis poteſt, *Ritterſporn* vacant. Dioſcorides peculiariter ἠράνθεμον, eo quò vere floreat, dici tradit. Tria itaque in vniuerſum Anthemidis ſeu Chamæmeli genera ſunt, quorum ſanè primum Chamæmelon leucanthemon, alterum Chamæmelon chryſanthemon, tertium Chamæmelon eranthemon Dioſcoridi nominatur. De duobus primis generibus neminē dubitare, quin vera & legitima ſint, arbitramur, ꝙ nihil in iis ſit, quod Dioſcoridis deſcriptioni, quam mox ſubiiciemus, nō reſpōdeat. Tertiū fortè nōnullis qui moroſius oīa obſeruāt, minimè genuinū Chamæmeli genus eſſe videbitur, ideoq; quibus ſimus argumētis & cōiecturis īpulſi, vt tertiū Anthemidis eſſe genus credamus, neceſſe erit oſtēdere. Potiſſimū autē quod nos in hanc ſententiā pertraxit, eſt, quòd ſingula in Dioſcoridis deſcriptione illi cōgruāt, rami ſcilicet palmum non excedētes, fruticoſi, multas

Leucāthemon.

Chryſanthemon.

Eranthemon.

Conſolida regalis eſt tertia chamæmeli ſpecies.

alas habentes, parui & exigui, capitula rotunda, aurea, foris purpureis foliis, magnitudine in nullo alio genere Rutæ foliis magis similibus circūdata. Deinde sententiam hanc nostram confirmauit antiquissimus codex manuscriptus, in quo pictura exquisitissimè Regalem dictam consolidam refert, quam iis sanè verbis describit: herba est quam quidam Mona
" chellam, siue Capuciariam vocant (à cucullo haud
" dubiè monachorum, quem flores illius herbæ refe-
" runt, nomen imponentes) Dioscorides Eranthemon
" appellat, & est vna species Anthemidis, quæ folia in
" star Camomillæ habet, nigriora tamē: florem autem violæ similem. Hæc ille. Quibus omnibus illud etiā accedit, nostram de hac herba sententiam mirificè corroborans, quòd vulgus hodie medicorum Consolidam regalem calculosis, & oculis prodesse tradat, adeò vt illius etiam conspectum multos ex oculis laborantes sanasse dicant. Atq; hinc fit vt studiosi passim eam herbam in suis museis suspensam habeant, oculis hac ratione consulere volentes. Has autem omnes facultates, vt ex sequentibus patebit, Eranthemo suo Dioscorides etiā adscribit. Quamobrem nihil certius est, quàm Consolidam regalem tertium esse Anthemidis genus, id quod argumenta nostra iā adducta palàm euincunt.

FORMA.

Rami palmum non excedunt, fruticosi, frequentes alas habētes, parui, tenues & multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continent, foris verò per ambitum candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutæ magnitudine.

LOCVS.

Nascuntur in aspero, sicco, macróque solo, & iuxta semitas atque itinera.

TEMPVS.

Colliguntur vere in calidis potissimum regionibus, in nostris īter ęstatis initia, hoc est, Iunio mēse.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & deſiccant in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent radices, flores, & herba calfaciendi, extenuandique. Potu & inſeſſione mēſes, fœtus, calculos, & vrinam pellunt. Aduerſus inflationes, & tenuis inteſtini dolores bibūtur. Bile ſuffuſos expurgant, & iecinoroſis medentur. Decocto earum veſicæ vitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus eſt, quod florem fert purpureum, cæteriſque maius exiſtit, idq; propriè Eranthemon vocatur. Quod verò Leucanthemon & Chryſanthemō cognominãt, vehementius vrinam ciunt. Aegilopiis illitæ medétur. Commanducata oris vlcera ſanant. Nōnulli in clyſteribus ex oleo vtuntur, terentes ipſas ad pellendos febrium circuitus. Folia & flores reponi debēt, & ſeparatim contuſa in paſtillos conformari. Radix quoque ſiccatur, & uſu poſcéte interim partes duas herbæ, floris aut radicis modò vnam: interim cōtrà floris duas, & herbæ vnam, alternis diebus duplicantes pondus, dare conuenit. Bibere autem oportet in vino diluto mulſo.

EX GALENO.

Tenuium eſt partium, quamobrem digerēdi, rarefaciendi, & laxandi facultatem obtinet. Eſt itaque Chamæmelon tenuitate Roſæ perſimile, calore verò ad olei facultates magis accedit, animali familiares, & tēperatas. Quapropter laſſitudinib. vt ſi quid aliud, confert, doloreſque mitigat. Præterea tenſa remittit & laxat, quæque mediocriter dura ſunt, emollit, quæque conſtipata condenſatáue ſunt, rarefacit. Ad hæc febres quæ citra viſceris alicuius inflãmationem infeſtant, diſſoluit, præſertim quæ ex humorib. bilioſis, aut cutis denſitate cōſiſtunt. Qua de re & ab Aegyptiorum ſapientiſſimis Soli conſecrata eſt, febriumque omnium remedium putatur. Verùm hac quidem in re à veritate aberrant:

ſolas

ſolas enim quas diximus febres ſanare poteſt, easq́; quę iã concoctæ ſunt. Iuuat autẽ pulchrè reliquas etiã omnęs quæ melãcholicæ ſunt, aut pituitoſæ, aut ex viſceris inflammatione prognatæ: nam & harum remedium Chamęmelum vel ſtrenuiſſimum eſt, vbi iam concoctis adhibetur: quapropter & hypochondriis, vt ſi quid aliud, gratum exiſtit.

EX PLINIO.

Medici vere folia tuſa in paſtillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ vnius pondere contra ſerpentum ictus. Pellit mortuos partus, item menſtrua in potu, & vrinam, calculóſque: inflationes, iecinorum vitia, bilem ſuffuſam, ægilopia. Commanducata vlcerum manãtes in ore eruptiones ſanat. Ex omnibus iis generbus ad calculos efficaciſſima eſt, quæ florem purpureũ habet, cuius & foliorũ, & fruticis amplitudo maiuſcula eſt. Hanc propriè quidem Eranthemon vocant.

DE ANETHO. CAP. IX.

NOMINA.

ἄνηθον Gręcè, Anethum Latinè appellatur.

A Nomen in officinis genuinũ retinet, Germanicè *Dyllen*, & *Hochkraut* [Gallicè. *Anet*] nominatur.

FORMA.

Anethum ſeſquicubitali proceritate aſſurgit, multicaule, ramoſum, exilitate folij in ſtaminis penè modum extenuata, luteolo floſculo, ſemine lato & quaſi foliato, radice lignoſa, neque adeò prolixa, vmbella fœniculi, cui cognatum quaſi genus, propter ſimilitudinem videri poteſt.

LOCVS.

In hortis ſeritur: interdũ & ſponte, fœniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

Floret in æſtate, Iunio & Iulio menſibus.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Annethum adeò calefacit, vt habẽdum ſit aut ſecundi ordinis intenſi, aut tertij remiſſi. Exiccantium verò ordinis eſt ſecundi incipientis, aut primi finiẽtis. Vſtum autem tertij tum calfacientium, tum deſiccantium ordinis fit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi comæ ſeminiſq́; decoctum potũ lac euocat. Tormina & inflationes ſedat. Aluum leuéſque vomitiones ſiſtit. Vrinam cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genituram aſſiduè potum extinguit. Decoctum eius mulieribus præfocatione vuluæ laborantibus ad inſidendum vtile. Semen eiuſdem vſtum & illitum condylomata tollit.

EX GALENO.

Anethum in oleo decoctum digerit, ſedat dolores, ſomnum conciliat, crudos & incoctos humores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua ſit temperies pus mouentibus, & maturantibus vocatis medicamentis, niſi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium eſt, atque adeò digerendi facultate præditum. Vſtum vlceribus admodum humidis illitum prodeſt, potiſſimum iis quæ in pudendo conſiſtunt. Quæ autem in præputio ſunt inueterata, iis probè cicatricem inducit. Cæterùm viride humidius eſt, & minus calidum, itaque magis concoquit ſicco, & ſomnum conciliat, ſed minus digerit. Idcirco mihi vidétur veteres coronis ex eo concinnatis in ſympoſiis vſi eſſe.

EX PLINIO.

Anethum ructus mouet, & tormina ſedat. Aluum ſiſtit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua vel vino. Singultus cohibet ſemen feruens olfactum. Sumptũ ex aqua ſedat cruditates, Cinis eius vuam in faucibus leuat, oculos & genituram habetat.

EX

EX SIMEONE SETHI.

Ad crassorum humorũ inflationes prodest. Quidam sanè ipsum stomacho bonum esse, alij vero minimè, dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatem quæ humiditatem cõcoquit, & flatus qui sunt in ventriculo discutit, respexerũt: ij verò ad substantiam eius, quæ crassarum est partium, concoctu difficilis, & nauseosa. Oleo incoctũ discutit, & somnum conciliat. Inunctũ tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in ventriculo generantur, digerit. Corpus ex immodico labore defatigatum, curat. Renes verò, vt quidam aiunt, lædit.

DE AIZOO. CAP. X.

Sedum maius nobis iouis barba, minus mas, Triquemadame, hortense est acetariis expetitum: alia duo syluestria quorum posterius uermicularis nobis dicitur calida multum herba, non autem teneo aliud.

NOMINA.

ἀείζωον Grçcè: Aizoon, Sedum, Semperuiuũ Latinè nominatur. Postremum nomẽ officinç obtinuerunt. Vulgo Iouis barba, Gallicè *de la Ioubarbe* dicitur, quòd scilicet nonnullis locis plebis animos iam pridem inuaserit opinio, non feriri fulmine domum, in cuius tegulis vireat Sedum. Porrò Aizoon & Semperuiuum appellant, quod perpetuò, tam æstate quàm hyeme virescat, nec vllis frigoribus, aut cœli iniuria quantumuis frigida emoriatur.

Iouis barba.

GENERA.

Dioscoridẽ sequentes tria eius genera statuimus. Primum Aizoon seu Sedum maius, quòd folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Grçcis etiã τριθαλὶς, quia ter floreat in anno, vocatur. Vulgò Vermicularis, à similitudine foliorum, quæ rotunda sunt, & figuræ oualis, vt vermiculos putes, & Crassula minor nominatur. Huius iterum duo sunt genera: alterum enim mas est, quod nimirum floribus

Aizoon maius.

Vermicularis.

Crassula minor.

bus luteis spectatur, & Gallis *Triquemadame* appellatur. Alterum fœmina, quod pallidis seu candidis conspicitur floribus. Tertium genus est ꝙ Aizoon syluestre, ab aliis Portulaca syluestris, aut Illecebra minus rectè & impropriè dicitur. Nam Portulaca syluestris diuersa ab hoc tertio. Sedi genere herba est, vt suo dicemus loco. Illecebræ autem nomen aliæ debetur herbæ, quæ Telephion vocatur, vt in eiusdē historia docebimus. Nomina verò hæc generi illi indiderunt, seducti errore eorū qui Portulacam syluestrem cum tertio Aizoo apud Dioscoridem confuderunt, atque adeò quæ debentur Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temere assignarunt. Vt enim viribus diuersa est Portulaca syluestris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehēdendi sunt qui duo hæc capita sic sibi temere miscuerunt. Vulgares herbarij Vermicularem minorem vocant. Galli *Pain Doyseau*. *Aizoon minus.* *Tertium genus Aizoi.*

FORMA.

Semperuiuum maius caules profert cubitales, interdum etiā maiores, pollicis crassitudine, pingues, egregiè virētes, incisuras Characiæ Tithymalli instar habentes. Folia pinguia, pollicis magnitudine, in cacumine linguæ similia, alia in terram resupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram circunscribunt. Minus Aizoō caules ab vna radice exeuntes multos habet, tenues, foliis plenos rotundis, pinguibus, paruis, in summo acuminatis. Emittit autem è medio caulem palmi altitudine, vmbellam & flores pallidos luteósue sustinentē: χλωρὰ enim hoc loco, vt aliâs sæpe, pro ὠχρὰ accipitur, id quod ex Serapione etiam abundè cōstare potest, qui hunc Dioscoridis locum ita reddidit: Et habet virgam in medio longam, circa longitudinem palmi super quam est capitellum, in quo est flos citrinus, subtilis. Eam autem Semperuiui minoris speciem *Maius.* *Minus* *χλωρά.*

cię quę flosculis luteolis spectatur, dilucidioris doctrinæ gratia, marem appellauimus. Alteram verò quæ candidos obtinet flores, fœminam. Tertiũ Semperuiui genus syluestre dictum, foliola habet pinguiora, ad Portulacæ figuram accedentia, & hirsuta, breuiorique cacumine. His verbis exquisitè admodum Dioscorides & Plinius tertiũ Aizoi genus, quod vermicularem minorem hodie appellant, delinearũt. Habet enim pinguia admodum foliola, ad Portulacæ syluestris formam nonnihil accedentia, hirsuta, & breuiori quàm in Aizoo minori cacumine. Reliqua quæ sequuntur in quibusdam Dioscoridis exemplaribus, manifestè adulterina sunt. Neque iis plura habet Aldinum exemplar, & alia quæ paulò sunt castigatiora.

LOCVS.

Maius nascitur in montanis & testeis. Nõnulli autem in tectis domorum conserunt. Minus Aizoõ in muris & petris, maceriis vinearũ, parietibúsque prouenit. Tertium in petrosis locis, sepulchris vmbrosis, oppidorumque fossis.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus maius & minus. Tertium autem genus in Maio tantùm floribus ornatur luteis.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon vtrunque, tam maius quàm minus, desiccãt modicè, vehemẽter autẽ refrigerãt: sunt enim ex tertio ordine & recessu refrigerantiũ. Tertiũ genus calidum esse, Dioscoridis & omnium veterũ testimonio constat. Gustus etiam minimè reclamat: si enim gustaueris, linguam vehementer vrit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Maius vim obtinet refrigerandi & adstringendi. Conferunt ad erysipelata, herpetas, nomas, oculorũ inflammationes, ambusta, podagras, folia per se, & cum polenta illita. Succus verò cum polenta & rosaceo,

ſacco, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morſis in potu diarrhœa laborantibus, dyſentericisq́;. Teretes lumbricos cum vino potus excutit. Subditus in peſſo, muliebres fluxiones ſiſtit. Succus etiam lippientibus à ſanguine vtiliter inungitur. Minoris folia antedicto eandem facultatem habent. Tertium genus calfaciendi vim habet, acrē, & exulcerātē. Cum axungia illitū, ſtrumas diſcutit.

EX GALENO.

Semperuiuum vtrunq; tā maius quàm minus deſiccat quidem modicè, quandoquidem & mediocriter adſtringat, omnis alterius vehementis qualitatis expers: quare in eo aquea eſſentia abundat. Refrigerat non mediocriter, ideóque ad eryſipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodeſt.

EX PLINIO.

Vtriuſq; vis eadem, perfrigerare & adſtringere. Medentur epiphoris folia impoſita, vel ſuccus inunctus. Purgant enim vlcera oculorum, explentq́;, & ad cicatricē perducunt. Palpebras deglutinät. Eadē capitis doloribus medentur, ſucco vel folio temporibus illitis. Aduerſantur phalāgiorum ictibus: aconito verò maius Aizoum præcipuè. A ſcorpionibus quoque feriri id habentem negāt. Medentur & aurium dolori.

APPENDIX.

Errat non parum hodie magna medicorum pars, qui ſedi genus tertium refrigerare, aſſerere haud verentur. Et mirum ſanè cur ab eo errrore illos Dioſco rides non reuocet, qui diſertè ait, hoc ipſum calefaciendi, & exulcerandi facultatem habere. Sed fortè non magnopere laborāt, quid de hac planta Dioſcorides tradat: debuiſſet tamen erroris huius admonuiſſe eos ſaltem germanica eius plantæ nomen clatura. Neque enim alia ratione *Maurpfeffer* noſtris Germanis dicta eſt, niſi quod in muris proueniat, guſtúque acris admodum ſit.

DE AR-

DE ARNOGLOSSO. CAP. XI.

Plantago hæc triplex omnibus nota, & quæ ſpeciatim præter has Arnogloſſum dicitur, rotundioribus foliis, lanuginoſis, ſeſſilibus, uſu frequentiſſimo officinarum celebris.

NOMINA.

ἀρνόγλωσσον Græcis: Arnogloſſum, Plantago
A Latinis nominatur. Nomen latinum Plãtaginis officinæ retinuerunt. Gallicè *Du Plantain*, Germanice *Schaffzũgẽ* quod nomen Græco pulchrè reſpõdet, dicitur. Arnogloſſum, quod eius folia agninę linguæ ſimilima ſint, appellarũt Græci. Latini autẽ Plantaginem, ductо à planta vocabulo, nuncuparunt. Sunt tamẽ qui à multitudine neruorũ, quibus quaſi coſtis in dorſo per longitudinẽ folia eius diſtincta ſunt, Polyneuron vocant.

Arnogloſſum unde dictum.
Plantago.
Polyneuron.

GENERA.

Duo Plantaginis ſunt genera, veterum omnium ſententia, maior & minor. Maior, quam peculariter à ſeptenis quæ in foliis apparẽt coſtis, Græcè ἑπτάπλευρον, id eſt, Septineruiam vocãt. Minor, eo quòd eius folia fibris quinque tanquam neruis diſtincta ſunt, πεντάνευρον, id eſt, Quinqueneruia dicitur. Officinæ, quoniam folium arctius deſinit in acumẽ, & velut in lanceæ mucronem faſtigiatur, Lanceolatã, vulgus autem Lãceolam appellat, quia ſcilicet acuminatior & longior eſt.

FORMA.

Minor.
Maior.

Minor Plãtago anguſtiora, minora, molliora, leuiora, & tenuiora folia habet, caule anguloſo, in terram inclinato: flores pallidos: ſemen in ſummis caulibus. Maior contrà craſſior vegetiorque, latiore folio, betaceo. Folia ſiquidem maioris Plantaginis betaceorum effigiẽ, non alterius oleris referunt, quod Dioſcorides λαχανώδης dixit. Nam apud Athenienſes λάχανον pro Beta ſæpe ſumi ſolet, à cuius foliis non multum Plantaginea videntur abhorrere. Non itaque olus intelligere potuit, cùm in exprimenda ſimilitu-

λάχανον

similitudine speciatim loqui, non generatim conueniat. Huius caulis angulosus, subruber, altitudine cubitali, à medio sui ad verticem vsque tenui semine circundatus, flosculum in spica luteum, nonnunquã herbaceum ostẽtat. Radices subsunt illi teneræ, hirsutæ, candidæ; digitali crassitudine. Descriptiones hæ Dioscoridis pulchrè picturæ respondent. Antiquus etiam herbarius easdem pro maiori & minori Plantagine herbas exhibet.

LOCVS.

Maior in palustribus potissimũ nascitur. Vtraque autem circũ sepes, aggeres, prata, & lacunosa loca.

TEMPVS.

Herba & flores in ęstatis initio, Maio & Iunio mẽsibus, semen verò Augusto carpitur mense.

TEMPERAMENTVM.

Mixtę est tẽperaturæ Plantãgo, habet enim quiddam aqueum frigidum: habet verò & austerũ quiddam, id quod terreum est, siccum, frigidum. Itaque refrigerat simul & desiccat, & in vtroque secũdi recessus à mediis est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent folia exiccatoriã & adstringẽtẽ, ideo ad omnia vlcera maligna, elephantica, quæ humore scatẽt, & sordida, cõferũt. Eruptiones sanguinis, nomas, carbunculos, herpetas, epinyctidasq; cohibent. Vlcera vetera & inæqualia cicatrice obducũt. Medentur & iis quæ Chironia nũcupãtur. Sinus glutinant. Morsibus canis, ambustis, inflammationibus, parotydi, panis, prosunt. Strumis & ægilopis cum sale illita cõferunt. Olus coctũ cũ aceto & sale dysentericis & cœliacis sumptũ subuenit. Datur & in locũ Betæ cum lenticula coctũ. In leucophlegmatia post aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitialib. & asthmaticis data proficit. Foliorum succus oris vlcera continua collutione purgat. Cum creta cimolia & cerusa ignibus sacris medetur. Fistulas

infusus sanat. Aurium doloribus & lippitudinibus succus instillatus, & collyriis additus prodest. Gingiuis sanguinolentis, & sanguinem reiicientibus potus confert. Dysentericis subter per aluum iniicitur. Bibitur contra tabẽ. Aduersus vteri strangulationes in lana apponitur: item vuluę fluxiones. Semẽ cum vino potum alui fluxiones, & sanguinis excreatiões sistit. Radix decocta collutione, & cõmanducata, dẽtium dolores sedat. Eadem cũ foliis in passo ad vesicæ renumq; vlcera præbetur. Ferũt tres radices cũ tribus vini cyathis, & pari aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui radice ẽ collo suspensa ad strumas discutiendas vtantur.

EX GALENO.

Quæcunque medicamenta cum hoc quod refrigerant vnà etiam adstringunt, ea & ad vlcera maligna omnia, & ad fluxiões, & putredines prosunt, atque adeo etiam ad dysenterias: nã & sanguinis eruptiones sistunt, & si quid aduratur refrigerãt. Sinus quoque glutinant, & alia vlcera recẽtia simul & vetera. In omnibus ferè id genus medicamẽtis primas tenet, aut certè nulli secũdum est Arnoglossum, idq; temperaturæ symmetria. Nam siccitatẽ obtinet morsus expertem, & frigiditatem quæ nõdum obstupefaciat. Semẽ eius & radix similis sunt facultatis, attamen siccioris, & minus frigidæ. Semen etiam subtilium est partium, radices autem crassiorum. Et huius herbæ folia exiccata, subtilioris & minus frigidę facultatis fiunt, nempe difflato ex eo ac digesto excremento aqueo. Hac ratione radicibus vtuntur ad dentium dolores, tum manducantes, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iecinoris & renũ obstructiones non has tantùm adhibent, sed folia quoque & multò magis semen: hæc enim quandam abstergendi in se facultatem habent, quam & in herba viridi inesse satis coniici potest, verùm ab humiditatis copia vinci.

EX PLI-

EX PLINIO.

Vis mira in ſiccando denſandóq; corpore, cauterij vicem obtinens. Nulla res æque ſiſtit fluxiones, quas Greci rheumatiſmos vocãt. Stomachũ corrobo rat Plãtago per ſe ſumpta in cibo cum lente alicáve ſorbitione. Strumis medetur. Semen eius in vino tritum, vel ipſa ex aceto cocta, aut alica ex ſucco eius ſumpta dyſentericis datur. Lichenis fœdo mala medetur trita. Vitia ſedis & attritus celerrimè ſanat. Ex aqua mulſa duabus horis ante acceſſionem pota duabus drachmis, tertianas leniores facit, vel ſuccus radicis madefactę vel tuſæ, vel ipſa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidã ternas radices in tribus cyathis aquæ dederũt. Iidẽ in quartanis quaternas fecerunt. Hydropicos ſanat in cibo cùm prius panẽ ſiccum comederint ſine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagræ rubentis, hoc eſt, calidæ, conueniunt. Oris vlcera ſuccus emendat, & folia radicésq; cõmanducata, vel ſi rheumatiſmo laboret os. Vitio reiectionis ſanguinis idem medetur. Phthiſim ſanat ſi bibatur, & ipſa decocta in vino cũ ſale & oleo à ſomno matutino refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tuſa, addito ſale modico. Fiſtulis infuſus ſuccus auxilio eſt. Sanguinis profluuium ſiſtit ſemen, ſi ore reiiciatur, ſiue aluo fluat, ſiue fœminarum vtero. Succus vomẽtibus ſanguinem datur. Contuſis, euerſis omnibus modis ipſa ſumitur. Medetur omnium generũ vlceribus, peculiariter fœminarũ, ſenum, & infantium, igne mollita, melior & cum cerato.

DE ALISMATE. CAP. XII.

NOMINA.

A λισμα, ἢ δαμασσώνιον Gręcè: Aliſma, Damaſoniũ latinè noĩatur. Sũt qui eã herbã eſſe putẽt, q̃ herbarij & vulgus nominãt Barbã ſyluanam, & Plantaginem aquaticam: nõnulli verò eam, quam multi paſtoralem fiſtulam vocant. *Plantago aquatica.*

Prior Germanis *Vuasser Vuegreich* & *Frosch loffel* [Gallicè *Plantain aquatique*] ꝙ scilicet in paluſtribus naſcatur, vbi frequentes ſunt ranæ. Altera verò iiſdem *Hirtenpfeiff* nominatur. Plãtaginẽ autẽ aquaticã, ob natales & ſimilitudinẽ quę illi cũ vera Plãtagine eſt, dixerunt: queadmodũ fiſtulã paſtoralem, quòd ſingulari ſcapo rudis fiſtulæ & longitudinem & effigiẽ quandam videatur imitari. Quæ verò noſtra de iis ſit ſententia, paulò pòſt indicabimus.

FORMA.

Aliſma folia Plantagini ſimilia habet, anguſtiora tamen & in terrã reflexa, demiſſaq;. Caulis illi eſt tenuis, ſimplex, altitudine cubitũ excedẽte, thyrſo ſimilis, capitula habens. Flores tenues, cãdidos & aliquatenus pallidos obtinet. Radices vt Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modiceque pingues. Ex qua quidẽ delineatione ſatis conſtat, neutrã herbarũ quarũ picturas damus, eſſe Aliſma. Nam herba quã hodie Plãtaginẽ aquaticã vocant, nõ per omnia hiſtoriæ reſpõdet. Vt enim alia prætercam, radix eius neque odorata, neq; acris eſt. Alterius autẽ, quã paſtoralem fiſtulã nominauimus, etſi radix odorata ſit, minimè tamen acris exiſtit. Quicquid tamen ſit, hac potius quàm altera pro Aliſmate vtendum eſſe cenſeo. Eius effigiem ſuo loco dabimus.

LOCVS.

Aquoſa amat loca, in quibus paſſim naſcitur.

TEMPVS.

In æſtate colligi poteſt, tũ enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe hanc herbam ſatis mõſtrãt radices, quas acres eſſe conſtat. Abſterſoriam etiam quandã in ſe facultatem obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix vnius aut alterius drachmæ pondere cum vino pota, his qui leporem marinum deuorarunt, prodeſt, & quos rubeta rana momorderit, quique opium

opium hauſerunt. Torminibus & dyſenteriȩ per ſe, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Cõuulſis itidem & vteri ſtrangulationibus. Herba ſiſtit aluum, menſes ducit, & œdemata illita lenit.

EX GALENO.

Damaſonium aut Aliſma. De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, quòd radix eius epota dyſenterias ſanet, & aluũ ſiſtat, atq; œdemata mitiget. Nos verò ea experti nõ ſumus. Quòd autẽ cõſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit pota cõminuat, caſu experti ſumus. Ex quo liquet, ꝙ abſterſoriam quandam facultatem obtinet.

EX PLINIO.

Vſus in radice aduerſus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduerſatur in vino potum. Strumis imponitur ex aqua cœleſti foliũ tritũ, vel radix cum axungio tuſa, ita vt impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoréſque quacunque in parte.

DE ARTEMISIA. CAP. XIII.

Artemiſia uulgaris nobis nomen retinet. Tenuifoliam pingis quã matricariã uulgo uocamus. Monoclonũ uerò Tanacetum ſeu Athanaſiam uulgo dictam. Tagetem uerò quem Oculum Indicum uocamus.

NOMINA.

ρτεμισία Græcis, Artemiſia Latinis, Ger-
A manis *Beyfuſz/ Bucken/ S. Iohãs gurtel / Sonnenuuend gurtel/ oder Groſſer reinfarn* [Gallicè *Armoiſe ou l'herbe de ſainct Iehan*] appellatur. Officinæ veterem appellationem retinent. Nomen herbæ inditum putant ab Artemiſia vxore Mauſoli regis, quæ ſibi hãc herbã adoptauit, cũ alias Parthenis, id eſt, virginalis, quòd virgo dea illi nomẽ dederit, vocaretur. Non deſunt qui ab Artemide cognominatã arbitrentur, quòd priuatim fœminarũ malis, quibus ἄρτεμις, hoc eſt, Diana præeſt, medeatur. Nomen Germanicum *S. Iohans gurtel*, quaſi diui Ioãnis zonã dicas,

Artemiſia unde dicta.

dicas, à superstitiosulis nõnullis monachis & mulierculis herbæ huic impositum est. Nã fuerũt qui non coronas duntaxat, sed etiã zonas ex ista herba cõfecerũt, quas tãdẽ in ignem, qui in die diuo Ioãni baptistæ sacro, in singulis plateis vrbiũ succendebatur, nescio in quẽ euẽtũ, proiecerũt, haud dubiè hac herba in deserto diuũ Ioannem cinctũ fuisse somniati.

GENERA.

Tres sunt, Dioscoride teste, Artemisię species quę etiã hodie apud nos passim reperiũtur. Prima πλατύφυλλος, Latinè Artemisia latifolia dici potest. Ea autẽ est quæ simpliciter hodie Artemisia vocatur. Huius iterũ duo sunt genera colore dũtaxat distantia: vnũ caule & floribus rubẽs, Germanis *Rotbuckel* vel *Rotbeyfusz* dicitur: alterũ cãdicãs caule, floribus verò flauis, Germanicè *Weiszbucken* appellatur. Altera Grecè λεπτόφυλλος, Latinè vero Tenuifolia nominatur: ꝙ quidẽ genus vulgus hodie Matricariã Germani *Muterkraut* & *Mettram*, [Gallicè *de L'esparrgoute*] quod vteri quẽ matricẽ vocãt, morbis medeatur. Tertia species Artemisia monoclonos dicitur, Tanacetũ corrupto nomine pro Tagetẽ hodie nominãt, Germani *Reinfarn*, ꝙ filicis ferè speciẽ referat & ĩ aquarũ ripis nascatur. alio noĩe *Wurmkraut*, qm̃ lũbricos è vẽtre pellat. Esse verò hanc herbã aliquã Artemisiæ speciem vel hinc etiam cõstare potest, ꝙ primã speciẽ, vt diximus, nõnulli Germanicè *Grossen reinfarn* vocant: hac enim nomẽclatura manifestè docent, & eam quam Tagetẽ appellant Artemisiæ esse congenerem, quòd scilicet eandẽ habeat appellationẽ. Huius haud dubiè generis est herba quæ elegantissimos profert flores, garyophyllos Indos vocatos nulla enim in re nisi floribus, qui sunt elegantiores & longè maiores. ab hac nostra distat: odore tamen nostrã hanc etiã vincit. Hinc est quod Tagetem Indicam appellauerimus, Germanicè autẽ *Indianische negelen*. His autem herbis tribus conuenire Dioscoridis

Artemisia latifolia.
Artemisia tenuifolia
Matricaria.
Artemisia monoclonos.
Tanacetũ.
Tagetes.

ridis deſcriptiones facilè vnuſquiſq; ex iis quæ paulò pòſt dicemus cognoſcet. Eſſe autẽ Artemiſiæ genera ex manuſcripto codice, quem ob vetuſtatem lubens cito, manifeſtè colligi poteſt. Is enim pictas ordine tres iam cõmemoratas herbas ita ob oculos ponit, vt nemo qui illas vel ſemel ſaltem viderit, non agnoſcat. Picturæ accedũt deſcriptiões, & nomẽclaturæ hodie etiam vſitatæ. Primam enim Artemiſiá, alteram Leptophyllon & Matricariam, tertiam vero Tagetẽ, quo nomĩe Apuleius vſus eſt, & Tanacetũ appellat, ita vt nemo deinceps quin vera ſint Artemiſiæ genera dubitare debeat, aut meritò poſſit.

FORMA.

Prima ſpecies quæ pr atim Artemiſia dicitur, fruticoſa eſt herba, Abſinthio ſimilis, maiora tamen & pinguiora folia habet, quæ ſupernè ex nigro vireſcunt, ſubter autem candicant, crebrò etiam reſecta ſunt. Flos illi tenuis, & ſemen rotundum. Altera, folia tenuiora obtinet, flores exiguos, tenues, albos, & grauiter olentes. Porrò Sampſuchi odorẽ confricata eius folia & flores referunt. Quæ vtique deſcriptio ita Matricariam vulgò dictam herbam exprimit, vt nemo non, niſi talpa cæcior ſit, hanc eſſe alteram Artemiſiæ ſpeciem videat. Fruticoſa enim herba eſt Matricaria, foliis quàm ſit Artemiſia proprie dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (intus enim lutei exiſtunt) grauiter cum vniuerſa herba olentibus. Hallucinantur itaque qui Serapionis interpretem ſecuti, Dioſcoridis Parthenium eſſe putant, vt ſuo loco abundè demonſtrabimus. Tertia μονόκλωνος, hoc eſt, vnicaulis dicta, ſimplici caule conſurgit, foliis minutim ſciſſis. Caulis in ſummo floribus luteis & tenuibus abũdat. Hæc odoris iucũditate priorẽ vincit. Quæ ſanè deſcriptio pulchrè herbã Tanacetum appellatã hodie, delineat, ita vt tertiã eſſe Artemiſię ſpeciem nemo dubitare debeat, aut ſaltẽ iure queat. Tagetes

Artemiſia.

Parthenium nõ eſt Matricaria.

Tanacetũ.

Indica caule exurgit rubescente, ramulis multis brachiato, foliis tenuibus, minutim scissis, & grauiter odoratis, floribus ĩ summo caule luteis, & croci ferè colorẽ referentibus, elegantia nulli alteri cedẽtibus.

LOCVS.

Prima nascitur in aquosis, incultis, asperisq; locis. Altera in hortis, locis siccis & lapidosis. Tertia in aquarũ ripis, atq; vinearũ aggeribus passim prouenit, vnde Germanicè apposito vocabulo *Reinfarn* vocatur. Indica Tagetes nõ nisi sata ꝓuenit ĩ Germania.

TEMPVS

Singula genera tria æstate, potissimũ cum vua maturescit, tunc enim abundant floribus, colliguntur. Indica paulò tardius in nostra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciũt & modicè desiccãt, & sunt, quod ad calefactionem attinet, ordinis secũdi: quod verò ad resiccationẽ, aut primi intensi, aut secundi remissi. Sũt etiam modicè tenuium partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Excalfaciunt & extenuãt. Feruefactæ prosunt ad insessus muliebres, ducẽdos mẽses, secũdas & fœtus. Vteri præclusionem atque inflãmationẽ iuuant, lapides frãgunt, & vrinæ suppressionẽ tollunt. Herba ipsa imo ventri illita copiosa, mẽses mouet. Succus eius cũ myrrha subactus & admotus, ex vtero elicit quæcũq;, & insessio. Bibitur etiã coma trium drachmarum pondere eorundem ducendorum gratia. Si quis stomacho laborans Artemisiam leptophyllon contuderit probè cum oleo amygdalino, & veluti malagma confecerit, stomachoque imposuerit, sanabitur. Neruorum quoque dolore si quis affectus fuerit, ac succum eius cum oleo rosaceo miscens inunxerit, curabitur.

EX GALENO.

Ad renum calculos mediocriter, & ad vteri fomentationes prosunt.

EX PLI-

EX PLINIO.

Artemifia priuatim fœminarum malis medetur. Eandem quoque fecum habentibus, negant nocere mala medicamenta, beftiámue vllam, ne folem quidem. Bibitur & hæc ex vino aduerfus opium. Alligata priuatim potens traditur, potáue aduerfus ranas. Alligatam qui habet viator, negatur laffitudinem fentire.

APPENDIX.

Præter dictas facultates vfu compertum eft, flores Tanaceti pueris ex vino vel lacte datos, mirificè ex ventre lumbricos pellere, ideoque Germanis herba lumbricorum, vt paulò antè diximus, appellata eft hæc Artemifiæ fpecies.

DE APARINE. CAP. XIIII.

Aparine Rebulus.

NOMINA.

ἀπαρίνη, ἢ ὀμφαλόκαρπος, ἢ φιλάνθρωπος Grecè, Omphalocarpos. Philanthropos.
A Aparine Latinè, *Klebkraut* Germanicè. [Gallicè *Grateron*] nomināt. Omphalocarpos ab vmbilici fimilitudine, quā femen eius refert, rectè dicta eft. Philanthropos autē vox humanitatis, amoris & comitatus illi impofita eft, quod blanda, comis, & hofpitalis herba fit, nec aliter prætereuntium veftes apprehendat, quàm folent amici & hofpitaliores à fe difcedentes comprehenfa vefte retinere, aut fi id nequeant, aliquandiu fequi. Quam appellationem pulchrè Germani exprimentes, *Klebkraut* nomināt: eft enim illis *Kleben*, quod Latinis tenaciter adhærere. Officinæ & herbarij nonnulli Afpergulam hodie vocant: rectius tamen vna detrita litera nominarent Afperulam, quod afperitate fua attingentium veftimentis pertinaciter hæreat.

Errant qui putant legendum effe ὀμφακόκαρπος, nā Diofcoridis & Pauli exemplaria caftigatiora omnia habent ὀμφαλόκαρπον. Cui fanè lectioni & ratio ipfa fubfcribit, cùm fic nominata fit ab umbilici fpecie, quam fructus eius refert. Annotatio

Quare

Quare cùm altera lectio ratione omni destituta sit, immeritò ab Orossio Hispano Hermolaus, Marcellus, & Ruellius Dioscoridis interpretes ὀμφαλὸν ἄγριον legentes, taxantur.

FORMA.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrãgulos, & asperos. Folia per ambitum orbémue Rubiæ modo per interualla circũposita. Flores albos. Semen durum, candidum, rotundum, à medio, vmbilici modo, leniter concauum. Ipsa herba vestibus adhærescit.

LOCVS.

Nascitur in frumentario agro, aut hortis circa sepes & maceries.

TEMPVS.

Colligitur æstate dum semine pregnans est.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modicè extergit & deficcat, habetq; nõnihil tenuium partium: vnde satis constat hanc aliquam etiam caloris in se portionem habere.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aperines seminis, caulium & foliorum succus cũ vino potus, phalangiorum & viperarum morsibus auxiliatur. Infusus doloribus aurium medetur. Herba ipsa cum axungia trita coacta, strumas discutit.

EX PLINIO.

Efficax Aparine contra serpentes, semine poto ex vino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abũdantiam ex vulneribus reprimunt folia imposita. Succus auribus infunditur.

DE ACANTHO. CAP. XV.

Acanthus branca ursina.

Acanthus Germanica nobis non uisa.

NOMINA.

Branca ursina.

Ἄκανθος, ἡ ἄκανθα Græcis, Acanthus siue Acantha Latinis dicitur. Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus vrsorum pedibus habent, Brancam vrsinam vocant.

Ad

Ad quam etiam similitudinem respicientes Germani, *Bernklauu, oder Berrtaiz* nominant. Illud nō prętereundum esse putaui, hanc herbam olim etiā Romanis Marmorariam esse dictam: quæ vox in omnibus Dioscoridis exemplaribus deprauata est, ac in Mamolariam detorta: quòd eius folia columnarum maximè Corinhiarum capitulis insculpebantur, quarum idētidem tam scapi quàm vertices marmore splendebant. Antiqui etiam Acantho pateras pingebant. *Marmoraria. Dioscoridis locus emēdatus*

GENERA.

Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nominauimus, quòd scilicet descriptioni per omnia respondeat. Germanis dicitur *Vuelsch bernklauu*. Alterum Germanicam, quod nimirum in Germania officinæ omnes pro Acantho hanc vsurpent herbam. Germanis simpliciter *Bernklauu* vocatur.

FORMA.

Folia habet multò quàm Lactuca latiora, & longiora, Erucæ modo incisuris diuisa, nigricantia, pinguia, leuia. Caulem leuem, binûm cubitorum, digitali crassitudine, ex interuallis sub ipsum vsque verticem foliolis quibusdam oblongis veluti nucamentis, aculeatis, ex quibus candidus promitur flos. Semen illi est oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radices subsunt glutinosæ, mucosæ, rubentes, longæ. Hactenus Dioscorides. Si autem veri Acanthi picturam diligenter spectare volueris, huic descriptioni prorsus quadrare videbis, ita vt nulla sit nota quæ illi non adamussim respondeat. Neque impedit quòd Acantha spinam significet, spinosa enim & hæc quidem herba est, sed mollibus duntaxat spinis, ideóque à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioscoridis picturam non penitus accedere, est euidentissimum. Potest tamen in prioris inopia, huius etiam

commo-

commodus esse vsus, vt ex iis quæ paulò pòst dicemus, patebit.

LOCVS.

Nascitur vera in hortis, petrosis & humentibus locis. Germanica in hortis & pratis vndique.

TEMPVS.

Colligitur in æstate dum floribus & semine abundat, Iunio præcipuè & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatē obtinent. At radix exiccatoria est, & leuiter incisoria, & tenuium partium. Hanc vim Acantho etiam Germanico inesse, gustus abundè monstrat. Folia enim eius modicè amara, radix autem subacris est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acanthi radices vstis & luxatis illitę prosunt. Potæ vrinam mouent, & aluum sistūt. Tabidis, ruptis, conuulsis, mirè vtiles sunt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi vstis luxatísque mirè prosunt. Item ruptis, conuulsis, & phthisin metuentibus incoctæ cibo, maximè ptisana. Podagris quoque illinuntur tritæ & calefactæ calidis,

APPENDIX.

Etsi nostræ Brancæ vrsinæ facies picturæ Acanthi non vndiquaque respondeat, tamen eius radicē eandem habere cum Acanthi veri radice facultatem est euidentissimum. Cùm enim gustu subacris sit, necesse est vt exiccet, incîdat, & tenuium sit partium. Errant itaq; nostræ ætatis medici, qui neglecta prorsus radice, foliis tantùm vtuntur, quæ quidem mediocriter discutere valent.

DE SPINA ALBA. CAP. XVI.

Spina alba hortensis carduus beatæ Mariæ, syluestris palatium leporis.

NO-

NOMINA.

κανθα λευκή Græcè, Spina alba Latinè, Officinæ Bedegarim seu Bedeguar Pœno nomine appellãt, Germani *Vueisdistel, oder Stechkraut.* [Gallicè *Chardron nostre Dame, ou Chardron argentin, ou Artichaut sauuage.*] Nomen herba hæc ab albis foliis seu lacteis maculis, quibus folia cõspersa sunt, accepit. *Bedeguar* *Spina alba unde dicta*

A

GENERA.

Quamuis Dioscorides Spinæ albæ duntaxat vnũ faciat genus, tamen cùm plures inueniantur apud nos herbæ quæ descriptioni respondent, plura etiã vt illius statuamus genera necesse est. Vnum itaque genus est, quod hodie vulgò Carduus Mariæ dicitur, Germanis verò *Mariendistel, oder Frauuendistel* nominatur. Nos spinam albam hortensem, quod nimirum in hortis tantùm proueniat, appellauimus. Alterum genus syluestre est, proximè ad Dioscoridis delineationem accedens, ideóque à Germanis *Vueisz uuegdistel* vocatur. Cæterùm vidimus herbã peregrinam siccam, quæ syluestri, quod ad formam attinet, per omnia respondebat, quæ haud dubiè vera spina alba erat, & descriptioni prorsus conueniebat. Picturam eius, quod viridi destituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti similia habet, angustioria tamen & candidiora, subdensa, subasperáue, & aculeata. Caulem binos cubitos excedentem, digiti magni aut minoris crassitudine, subalbum, intus cauum. In cacumine eius caput est aculeatum, Echino marino non absimile, minus tamen & oblongũ. Flores purpureos, in quibus semen Cnici forma, sed rotundius. Quæ descriptio in vniuersum quadrare videtur herbæ quæ vulgò Carduus Mariæ appellatur. Folia siquidem Chamæleonti non dissimilia, angustiora, candidioráque (albis enim maculis vndiq; consper-

conſperſa, vnde tam Græcum quàm Latinum, adde etiam Germanicum nomẽ *Vueiſzdiſtel*, vt diximus, illi impoſitum eſt) ſubdenſa, ſubaſperáue, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata ſunt, ita vt cõtrectata immodicè pungant. Caulis eidem ſupra bina cubita altus, digiti maioris aut minoris craſſitudine, & inanis. In ſummo vertice Echino marino haud diſſimile caput aculeatum obtinet. Flores denique purpureos, in quibus ſemen Cnico ſimile, ſed rotundius habet, id quod ex vtriuſque ſeminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas albæ Spinæ Dioſcorides tribuit, ſimiles ſint iis quæ Carduo Mariæ à noſtris hodie herbariis aſſignantur, vt ex ſequentibus innoteſcet clarius. Syluestri ſic quadrat deſcriptio vt nihil magis. Nam, vt cætera omittam, radix deſiccatoria eſt, & modicè aſtringens, atq; adeò genuinas Spinæ albę facultates obtinet.

LOCVS.

Naſcitur in montibus & ſyluoſis locis. Hodie in hortis paſſim etiam plantatur, vt alia quædam Carduorum genera. Syluestre in locis incultis & arenoſis prouenit.

TEMPVS.

Colligenda eſt herba in æſtate dum ſemine prægnans eſt. Floret autem Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius deſiccatoria eſt, & modicè adſtringẽs. Semen verò tenuis eſſentiæ, & calidæ facultatis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, ſanguinem excreantibus, ſtomachicis & cœliacis prodeſt. Vrinam cit. Oedematis illinitur. Decocto eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulſis infantibus, & à ſerpente demorſis auxiliatur. Ferunt etiam quòd amuletũ ex eo venenatas beſtias abigat.

EX GALENO.

Radix cœliacis, & ſtomachicis ſuccurrit. Sãguinis

reiectio

reiectiones cohibet, & œdemata illita contrahit, ac dentes dolentes iuuat, si decocto eius colluantur. Semen potum iis qui conuelluntur, prodest.

DE ASPARAGO. CAP. XVII.

NOMINA.

ἀσπάραγος Græcè, Asparagus Latinè vocatur. Officinæ extrita priore litera Sparagũ nominant, Germani *Spargen*, [Galli *Des asperges*,] Sic autem potissimum altilis satiuúsq;, de quo nobis hic sermo est, nominatur, eò quòd cauliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat. *Asparagus unde dictus.*

A

FORMA.

E radiculis thyrsus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increscens explicatur in prægrandes ramos, quibus insunt folia capillamenti modo, & vt Fœniculi tenuata, quæ per vetustatem occalescunt in spinulas. Florem fundit paruulum, quo decusso baccæ dependent primum virides, quæ tandem maturitate rubescunt, seminibus refertæ. Radices spongiosæ, longæ & rotundæ.

LOCVS.

In hortis seritur & plantatur, inque nonnullis locis lapidosis sponte prouenit.

TEMPVS.

Thyrso primum cùm ver appetit emicante viret, spica tum cibis expetita. Recentes hos thyrsulos in voluptatem gulæ verterunt helluones. Hodie decoctus in iure Asparagus, aceto, sale, & oleo conspersus, magno gulæ delectamento comeditur, & in principũ deliciis est. Semen suo legitur tempore, nimirũ æstate.

TEMPERAMENTVM.

Abstergendi facultatem habet Asparagus, idque citra manifestam aut caliditatem, aut frigiditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Asparagi cauliculi cocti & comesti aluum molliũt, & vrinam mouent. Radicum verò decoctum, diffi-

cultati

cultati vrinæ, regio morbo correptis, nephriticis, iſchiadicis: cum vino autem idem decoctum phalangiorum morſibus auxiliatur. Si decoctum ſuper dēte retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadē omnia ſemen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

Renes ac iecur infarctu liberat Aſparagus, & maximè herbæ ipſius radices & ſemen. Quin & dentiū dolores ſanat ſiccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirunt.

EX PLINIO.

Vtiliſſimus ſtomacho cibus, vt traditur, Aſparagi. Cumino quidem addito inflammationes ſtomachi coliq; diſcutiunt. Iidem oculis claritatem adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & ſpinæ doloribus, inteſtinorúmque vitiis proſunt. Vino cū coquuntur addito, lumborum & renum dolores mitigant. Venerem ſtimulant. Vrinam cient vtiliſſimè, præterquam quod veſicam exulcerant. Radix quoque plurimorum prædicatione trita, & in vino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad vuluæ dolorē, radicem cum vino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Aſparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant.

EX SIMEONE SETHI.

Aſparagus olerum omnium maximè nutrit. Proinde ſi quis dicat eius naturam poſitam eſſe mediā inter olera & carnes, non procul à vero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarum & carniū, quæ ſimiliter ſe habet. Vrinam quoque cit, & obſtructiones iecoris & renum aperit: id quod manifeſtū ex eo, quòd vrinæ odorem in ſuum tranſmutat, vt hunc qui aliquantulum eius ederint, ſentiant. Neq; quiſpiam admiretur illum ſtatim vrinæ ſuam qualitatem indere: nam & rubea tinctorum ſi manibus contineatur, vrinam in ſuum colorem tranſmutat:

quod

quod paradoxum etiam esse videtur, vt extrinsecus impositum vrinam tingat. Asparagi colicis & renũ affectibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur: semen genitale augent, & celerius quàm reliqua olera in sanguinẽ mutantur. Menses ciunt. Cordis palpitationibus succurrunt: dentibus prosunt: sed non semper stomacho boni sunt, propterea garo & oleo condîtis, cùm mediocriter cocti sunt, iis vti oportet.

DE ANONE. CAP. XVIII.

Anonis, bubus grauis, & Arresta bouis dicitur.

NOMINA.

νωνὶς, ἢ ὠνωνὶς Græcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur. Vulgus herbariorũ Restam bouis, quòd in opere arãtes boues subinde sistat, nominare solet. Nonnulli Remoram aratri, quòd altis & duris radicibus in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam vocent, quòd suis scilicet spinis ingredientium pedes pungat & offendat. Germanis *Hauhechel* nuncupatur, & *Ochsenbrech*, quia crebris inter folia aculeis, haud secus ac instrumentum hoc quo mulieres linum carminant, & à crassiore purgant stuppa, horreat: vel quod ligone ad aculeatam hanc herbam eruendam & extirpandam cum in altum agitur, & sese propagat, opus sit. Equites Germani *Stalkraut*, eò quod de coctum eius meiere nequeuntibus equis offeratur, vocant. Binominis autem antiquis est scriptoribus, vna tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, vt Theophrastus & Galenus: sunt etiam qui Anonim, veluti Dioscorides & Plinius, nominent. Anonis hauddubiè à non iuuando, quòd nullo iuuamine polleat, dicta est. Siquidem aratoribus inimica est, viuáxque nimis fruges opprimit, suísque aculeis nocet. Ononis verò, quòd asinos, quos Græci ὄνους vocant, sese terentes ad illam scabentésq; iuuet. Cõplures quoque Graij herbam sic appellari prodiderunt, quòd in ea se volutantes, spinis eius dorsum libenter

A *Resta bouis.* *Remora aratri.* *Acutella.* *Anonis cur dicta.* *Ononis unde.*

benter affricent & scabant. Officinis prorsus ignota, & inusitata.

FORMA.

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticosos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lētis, ad Rutæ, aut fœnarij Loti figuram accedentia, subhirsuta, odorata, nec iniucundè olentia. Ramuli acutas spinas, spiculis acuminatis similes, solidasq; gerunt. Radice candida nititur. Theophrastus toto caule foliatam esse tradit, vt veluti coronam ex interuallis tota species repræsentet. Florem quoque illi esse minutulum, & in siliqua non vndique septum scribit. Quæ sanè singula pulchrè picturæ respondent, & Anonim esse hanc herbam, quam Restam bouis hodie herbarij nominant, euidenter, nulla reclamante nota, ostendunt. Nam hæc ramos spargit fruticosos, palmo longiores, frequentibus cinctos articulis, à quibus alæ funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Lentis parua, ad Rutæ vel pratensis Loti figuram accedentia, hirsuta, iucundum odorem expirantia, inter quæ nocentiores, & mucronatæ cuspidis aculei quasi spicula subriguntur. Flos ferè Pisi dilutiore micat purpura, in siliqua non vndiquaque septus. Radix in nigro candicans.

LOCVS.

Nascitur culto solo, pingui, & glutinoso, præcipuè autē in segetibus & aruis, inimica agricolis, viuáxq; supra modum. Cum enim altam lætámve nacta tellurem fuerit, protinus in altum agitur, & singulis annis, surculis in latus emissis, rursus anno postero deorsum versus acta pluribus ramis luxuriat, ideóque runcanda & radicitus extirpanda venit.

TEMPVS.

Aestate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno sui incrementi finem faciens. Floret autē Iulio mense, & Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Ononis radix tertio quadãtenus ordine excalfacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Antequã spinosa sit sale conditur, & est cibis gratissima. Radix eius calefacit, & extenuat, cuius cortex cum vino potus vrinam ciet, calculos rumpit, crustásque abstergit. Decocta radix in posca dentiũ dolorem collutione mitigat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas sanare creditur.

EX GALENO.

Radicis cortex maximè vtilis est, habens quippiã abstersorium & incisorium. Proinde non tantum vrinas ducit, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas confestim detrahit. Vtuntur quoque ea ad dentium dolores in posca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in posca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pellit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias.

DE ANISO. CAP. XIX.

NOMINA.

Ἄνισον Græcè, Anisum Latinè vocatur. Officinis nomẽ genuinum retinuit, Germanicè *Anisz*. [Gallicè *de L'anis*] appellatur.

A

GENERA.

Anisum caule, folio, flore, Apio par esse videtur. Caulem nanque tenuiter striatum, rotundum, multisque ramulis brachiatum obtinet. Folium vbi primũ enascitur, rotundũ, sed deinceps Apij modo dissectum. Florem candidum, muscarium fœniculi. Tota herba, haud aliter quàm semen, odorata est.

LOCVS.

Ex Syria originem habet, iam autem passim satũ in Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio mẽsibus floret, seminéq; pregnãs est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deficcat in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Anifum in vniuerfum calefacit, exiccat. ἴυπνουν rectius mea fententia interpretabitur pro eo quod eft, facilè fpirare facit. Oris halitum iucundiorẽ facit. Anodynum eft, dolorémue leuat. Vrinam cit. Diffundit. Hydropicis potum fitim arcet. Prodeft ad venenata animalia, & inflationes. Aluum, & albũ fœminarum profluuium fiftit. Lac ad mammas elicit, & Venerem ftimulat. Suffitum naribus capitis dolorem fedat. Tritum, cúmque rofaceo inftillatũ, aurium medetur rupturis.

EX GALENO.

Anifi femen maximè vtile eft, acre & fubamarũ, vt propè ad vrentium accedat caliditatem. Proinde & vrinam cit, & digerit, atque ventris inflationes fedat.

EX PLINIO.

Anifum aduerfus fcorpiones ex vino bibitur, à Pythagora inter pauca laudatum, fiue crudum, fiue decoctum. Item viride aridúmue, omnibus quæ condiuntur, quæque intinguntur defideratum. Panis etiam cruftis inferioribus fubditum. Saccis quoque additur. Cum amaris nucibus vina cõmẽdat. Quin ipfum oris halitum iucundiorem facit, fœtorémque tollit manducatum matutinis cum Smyrneo, & melle exiguo. Mox vino collutum, vultum iuniorẽ præftat. Infomnia leuat fufpenfum in puluino, vt dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum præftat. Dolores capitis leuat fuffitum naribus. Epiphoris oculorum radicem eius tufam imponit Iollas: ipfum cum croco pari modo & vino, & per fe tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extrahẽdáque fi qua in oculos inciderint. Narium quoq; carcinôdes cõfumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & Hyffopo ex aceto gargarizatum. Auribus infunditur

tur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum, cum melle sumptum melius. Cum acetabulo Anisi nuces amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tussim. Præcipuum autem est ad ructus, ideo inflationibus stomachi & intestinorum torminibus, & cœliacis medetur. Singultus & olfactum decoctum potúmque inhibet. Potum somnum concitat Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Et pectorum vitiis, neruis quoque quibus succinctum est corpus, vtilissimum. Prodest eius & capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud vtilius ventri & intestinis putant, ideo dysentericis & tenasmis datur tostum. Dalion herbarius dedit bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinunt recens cum polenta. Sic & infantibus comitiale vitium aut contractionem sentientibus. Pythagoras quidem non corripi vitio comitiali in manu habentes, ideóq; quam plurimum domi ferendum Parere quoque facilius olfactantes Sosimenes contra omnes durities ex aceto vsus est. Semine eius poto, lassitudinis auxilium viatoribus spopondit Strangulationes vuluæ, si mã ducetur & linatur calidum, vel si bibatur cum castoreo in aceto & melle, sedat. Vertigines à partu cum semine cucumeris & lini pari mensura trinûm digitorum, vini albi tribus cyathis, discutit. Vrinam ciet. Venerem stimulat. Cum vino sudorem leniter præstat. Vestes quoque à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodest ad vetustos ex frigore iecoris affectus, & ad spirandi difficultatem quæ ex pituita proficiscitur. Flatus qui in ventriculo sunt digerit. Obstructiones tollit, & lactis copiam facit.

DE ACTE. CAP. XX.

NOMINA.

ἀκτῆ Græcis, Latinis Sambucus nominatur. A Reliqua nomina dicemus paulò pòst, vbi huius genera indicabimus. Sambucus porrò videtur ab authore appellata, cui nomen Sambyx fuit: vel à sabuca musico instrumento, quod alij pectida nominant, alij magadin. Atque hinc est quod Sabucus potius quàm Sambucus, si Serenio Quinto credimus, scribendum sit.

Sambucus unde dicta

GENERA.

Duo eius genera. Vnum arborescit, quod priuatim officinæ Sambucum, Germani *Holder* à concauitate vocant. [Gallicè *Du Sus, ou du Suin.*] Alterum Græcis χαμαιάκτη, quasi humilis, & coactæ breuitatis Acte nominatur, Latinis Ebulus, Germanis *Attich*, vel *niderer holder*, [Gallis *Hyeble.*]

χαμαιάκτη. Ebulus.

FORMA.

Sambuci. Sambucus in arborem assurgit, virgis harundinũ modò rotundis, subcauis, candicantibus, proceris. Folia tria, aut quatuor, at quinque, aut sex, aut septẽ per interualla circa virgas obtinet, nucis iuglandis similitudine, graueolẽtia, pluribus incisuris, in summis ramis siue caulibus vmbellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinúmve Terebinthi in nigro purpureum, racemosum, succosum, & vinosum.

Ebuli. Ebulus humilis minórque est, herbaceo generi propius accedens, quadrangulo caule, densis geniculis. Folia ex interuallis circa singulos geniculos Amygdalæ similia alæ instar expanduntur, per ambitũ serrata, longiora, graueolentia. Vmbellam in summo fert Sambuco similem, flores itidem & fructũ. Radice nititur longa, digitali crassitudine.

LOCVS.

Vtrunque genus in opacis, asperisq; potissimum locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus verò in agris etiam quibusdam prouenit.

TEMPVS.

Parum ante Solſtitium æſtiuum floret Sambucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Iulio menſibus. In Auguſto verò baccas ſuas profert.

TEMPERAMENTVM.

Sambucus vterque calefaciendi ac deſiccandi facultatem habet, id quod amaritudo, & adſtrictio modica abundè monſtrant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem vtriſque facultas, & par vſus, exiccans ſcilicet, aquam educens, ſtomacho nocens. Folia olerũ modo decocta, pituitam & bilem purgant. Quinetiam teneri caules in olla cocti, eadem præſtant. Radix in vino decocta & in cibis data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota viperarum morſibus ſubuenit. Vuluas emollit & aperit, & quæ circa eas ſunt affectiones, decocta cum aqua inſeſſione corrigit. Fructus cum vino potus eadem efficit. Illitus capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambuſtis etiam, & canis morſibus illita ſuccurrunt. Profunda & quæ in cauernas dehiſcunt vlcera agglutinant. Podagricis, cum taurino hircinóve adipe illita, auxiliantur.

EX GALENO.

Vtraque Sambucus, & arboreſcẽs & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modicéque digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adiicit: Potæ & manducatæ aquam per aluum educunt.

EX PLINIO.

Vtriuſque decoctum in vino veteri, foliorum, vel ſeminis, vel radicis, ad cyathos binos potum ſtomacho inutile eſt, aluo detrahens aquã. Refrigerat etiã inflammationem, maximè recentis ambuſti: & canis morſum cũ polẽta, molliſſimis foliorum illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimq; membranę quæ circa cerebrũ eſt, lenit infuſus. Acini eius infirmiores quàm reliqua: tingunt capillum: poti acetabuli

 menſura

mensura,vrinam mouent. Foliorum mollissima ex oleo & sale eduntur ad pituitam bilémq; detrahendam. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in vina decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt, vuluas emolliunt foliorum decocto insidentium. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum soluunt. Resistunt folia serpentum ictibus in vino pota. Podagris cum seuo hircino vehementer prosunt cauliculi illiti. Iidémq; in aqua macerantur, vt ea sparsa pulices necentur. Foliorum decocto si locus spargatur, muscæ necantur. Boa appellatur morbus papularum, cum rubent corpora, Sambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus, ex vino albo potus, aluum soluit. Ebuli fumo fugantur serpentes. Tenerum cum foliis tritum, ex vino potum, calculos pellit. Impositum testes sanat.

Boa.

DE AMMI CAP. XXI.

Ammi in hortis Parisiorum sponte luxuriat.

NOMINA.

ἄμμι Græcis, Ammi Latinis, Ameos officinis

A corruptè, Germanis *Amey* appellari potest.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo constat, furculis multis & exiguis: folio oblongo, angusto, per ambitum incisuris diuiso: flore paruo, candido, vmbella Anethi: semine exiliori multò quàm Cuminum, gustu Origanum præ se ferente, acri & subamaro: radice candida & multifibra. Esse autem hanc herbam verum Ammi, seminis in gustu sapor, qui subamarus & acris est, omniũ maximè ostendit: talem enim in eo saporẽ Galenus requirit. Origanũ etiam gustu referre videtur. Quibus accedit antiqui & manuscripti herbarij testimonium, cuius pictura & descriptio satis docent, hanc herbam esse Ammi genuinum. Inter cætera enim semen Ammios piper gustu referre, ideóque à nonnullis piperculam dictã esse ait. Id quod certè verissimum esse comperies, si semen

Ammi verum.

ſi ſemen guſtaueris: miram enim huic acrimoniam ineſſe ſenties.

LOCVS.

Nuſquam in Germania ſua ſponte naſcitur. Satũ tamẽ facilè & magna copia prouenit, ſic vt deinceps extirpari vix queat.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret, ac deinceps vbi defloruit, ſemen abundè producit.

TEMPERAMENTVM.

Ammi ſemen in calefaciendo deſiccãdóq; ex ordine tertio intenſo exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis ſemini excalfactoria, feruens & exiccans. Facit ad tormina, vrinę difficultatem, venenatorũ morſus cum vino potum. Menſtrua ciet. Miſcetur derodentib. ex cãtharidibus cõfectis medicamẽtis, vt inde exortis vrinę difficultatibus reſiſtat. Sugillata cũ melle illitũ tollit. Colorem potum & inunctum in pallorem mutat. Suffitum cum vua paſſa aut reſina vuluas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam vocant Ammi, ſemen maximè eſt vtile. Facultatis eſt excalefactoriæ & deſiccatoriæ, tenuiumque partium. Sed & guſtu ſubamarum eſt, & acre. Et clarum eſt quod digerat, & vrinã moueat.

EX PLINIO.

Inflationes & tormina diſcutit. Vrinam & menſtrua ciet. Sugillata & oculorũ epiphoras mitigat. Cum lini ſemine ſcorpionum ictus in vino potum drachmis duabus: priuatimq; ceraſtarum cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium ſimiliter mutat in pallorem. Suffitum cum vua paſſa, aut reſina, vuluas purgat. Tradunt facilius cõcipere eas, quæ odorentur id per coitum.

DE ARO. CAP. XXII.

Arus canis priapus.

NOMI-

NOMINA.

Aρον, ἢ ἀρίσαρον Græcè, Arum & Aris Latinè dicitur. Officinæ corrupto, vt solét, vocabulo, Iarum appellant. Quidam, quòd *Pes vituli.* folium effigie bubuli vestigij prodeat, Pedem vituli vocarunt. Alij, quod dracunculum æmulatur, sola *Serpentaria minor.* magnitudine discrepans, Serpentariam minorem appellãt: neq; id sanè temere. Videtur enim Arō esse Dracunculus minor, cui Dioscorides folia κισσοειδῆ, hoc est, Hederæ similia esse dicit, quæ prorsus Ari sunt, nisi quòd paulò sint longiora. Plinius etiã Aro eas facultates tribuit, quas Dioscorides Dracũculo minori. Vt hinc coniicere liceat, Arum cũ Dracunculo minori miscuisse veteres. Vulgus, quòd pi- *Sacerdotis virile.* stillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis virile nominat. Id quòd & germani nostri faciũt qui sua lingua *Pfaffenpint* [Gallicè *Vit de prebstre*] nũcupant. Aliâs Aron, & ob vehementem acrimoniã, *teutschen Ingber* [Gallicè *Pied de Veau*] vocant.

FORMA.

Folia emittit Dracunculo similia, sed longiora & minus maculata, caulem dodrantalem, purpurascentem, pistilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo similis, quæ quòd minore acrimonia est, cocta comeditur. Hæ vtique delineatiões ad amussim, nulla reclamante nota, nostro Aro côueniũt. Siquidẽ folia promit Dracunculi, longiora, & paucioríb. maculis respersa, caulẽ dodrantẽ altũ, in purpurã leniter tendentẽ. Ante seminis partum, sagaci naturæ artificio dignũ, erũpit inuolucrũ & cucullũ, quod mucronata in turbinẽ vaginula pistillum complectitur, & suo fouet sinu. Verùm vbi fructu prægnans fatiscit in hiatum, solida pistilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum viridia, dein crocea spectantur semina, quæ in coronæ modum concinnè contexta, imam eius partem ambiũt. Radi-

Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accedentem, vt pictura graphicè monstrat. Neque obstat quòd Galenus radicem Ari elixam mandi scribat, nostri autẽ tam acris sit, vt vix gustari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas, possit, tantùm abest vt edendo esse queat. Siquidem Galeno libro secundo de alimẽtorum facultatib. teste, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, sed in nonnullis minimam, vt Cyrenis. Et Plinio quoque lib. xix. cap. v. teste, in Aegypto Aron nascitur radice mollioris naturæ, quę etiam cruda editur. In quibusdam, vt Germania nostra, maximam. Verba Galeni paulò pòst in facultatum commemoratione citabimus. Hinc discẽdum erit, multa nobis in scriptoribus rei herbariç, primo statim obtutu pugnãtia videri, quæ si ad cœli regionumque diuersitatem respexerimus, nihil prorsus pugnantiæ aut absurditatis habebunt. Quod nisi diligenter animaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abiicias necesse erit. His accedit ꝙ Galenus nõ simpliciter dicat mãdi Ari radicẽ, sed elixã. Non est autem mirum si acria etiam edendo fiant, si elixentur. Bis enim aut ter in aqua decocta, Galeno lib. ij. de aliment. facul. cap. vltimo teste, acrimonia spoliantur. Porrò si ista sciolis quibusdam haud satisfecerint, dicendum planè erit Arum Germaniæ nostræ esse Arisaron, quod gustu, Dioscoride & Galeno autoribus, acrius est. Quamuis ego cum Ruellio, diligentissimo earum rerum inquisitore, Arisarõ ab Aro differre haud putem, ꝙ scilicet forma vtrisque eadem sit. Cuius etiam rei fidem facit ipsa nomẽclatura, quæ vtriusque retinuit appellationem: duobus tandem vocabulis in vnum coalescentibus, dici cœpit Arisarõ. Apud veterrimos enim Aris primum: dein posterioribus, copulatis vnà nominibus, Arisaron confictum est nomen.

Obiectiõis dissolutio.

LOCVS.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis,locis vmbroſis,humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia ſtatim in Martio, inter primas herbas veris exiliunt,in Iunio diſpereunt,ita vt haud facilè hoc nomine herba ipſa reperiri queat. Semen Iulio & Auguſto menſibus reperitur, primùm, vt diximus, viride,mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

Arum Galenus in calefaciendo & deſiccando primi ordinis eſſe ſtatuit. Et locutus eſt de Aro qui nō vehementi acrimonia pollet. Noſtrum haud dubiè in tertio ordine calidum & ſiccum eſt, ob multam, qua præditum eſt,acrimoniam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix,ſemen,& folia Ari eaſdem Dracúculo vires habent Radix priuatim cum fimo bubulo illita podagricis prodeſt. Dracunculi more reponitur. In totum, ob mitiorem eius acrimoniam edēdo eſt.

EX GALENO.

Arum terrena eſſentia conſtat,ſed calida: proinde extergendi facultatem poſſidet,verum non valētem,ſicut Dracontium. Radices eius maximè ſunt vtiles. Siquidem comeſæ craſſitiem humorum mediocriter incīdunt,adeò vt excreationib.ex pectore idoneę ſint:ſed magis tamen aptum eſt Dracōtium. Et in libro ſecundo de alimentorum facultatibus ſic de Aro ſcribit:Ari radix rapi modo māditur. Quibuſdam autē in regionibus acrior naſcitur, vt Dracontio ferè ſimilis ſit Dum rectè parare voles,prioris decoctionis aqua effuſa,repente in alteram calidam iniicere oportet,vt in Braſſica & Lente dictum eſt. Cyrenis contrà quàm in noſtra regione planta ſe habet:nā illic minimū medicamento ſi,minimūq; acrimoniæ habet, adeò vt vel rapis vtilior reputetur:idcirco radicem quoque in Italiam comportāt, vt quæ abſque vt putreſcat aut regerminet, lōgo tēpore

pore perdurare possit. Perspicuum verò est alendis corporibus hanc accommodatiorem esse. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos crassos lentósque humores extussire studeat, acrior ac medicamētosior magis conueniet. In aqua elixa estur cum sinapi aut aceto, ex oleo & garo. Quinetiam cum opsoniis, & sale, & iis quæ caseo cōstant, sumitur. Haud vero obscurum est, succum eius qui in iecur ac vniuersum corpus diffunditur, quo vno animal nutritur, crassiorem esse, idque maximè quum radix, quēadmodum sunt quæ Cyrenis aduehūtur, medica vi caruerit. Apud nos nanque in Asia, pleræque Ari radices acriores sunt, & mendicamentosam iam vim obtinent.

EX PLINIO.

Aron miris laudibus extulere Græci, primum in cibis† fœminarum præferentes, quoniam mas dulcior esset, & in coquendo lentior, pectorisque vitia expurgaret: aridum in potione inspersum, aut ecligmate, vrinam & menses cieret. Sic & in oxymelite potum, stomacho. interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tussim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, vt decoctum biberetur. Epiphoris elixum imposuere: item sugillatis, tonsillis. Ex oleo hæmorrhoidum vitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophātus & pro antidoto contra venena, pleuriticis, peripneumonicis quoque & tussientibus. Semē intritum cum oleo aut rosaceo infundens, auriū dolori Dieuches. Cleophantus tussiētibus aut suspiriosis & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthisicis è melle ecligmate, & pulmonis vitiis, ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ circūlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorū caligines, ac stomachi vitia discutit. Tussim decoctius cum melle. Vlcera omnium generum siue phage dænæ

† *aliâs fœminam.*

dænæ ſint,ſiue carcinomata,ſiue ſerpāt,ſiue polypi in naribus, ſuccus mirè ſanat. Folia ambuſtis proſunt ex vino & oleo coēta. Aluum inaniunt ex ſale & aceto ſumpta. Etiam luxatis coēta cū melle proſunt. Item articulis podagricis cum ſale, recētia vel ſicca. Hippocrates ad collectiones cum melle impoſuit. Ad menſes trahēdos ſeminis vel radicis drachmæ duæ in vini cyathis duobus ſufficiunt. Eadē potio ſi à partu non purgant,& ſecundas trahit. Hippocrates & radicem ipſam appoſuit. Dicūt & in peſtilentia ſalutarem eſſe in cibis. Ebrietatem diſcutit. Serpentes nidore cùm crematur,priuatimq́; aſpides fugat,aut inebriat,ita vt torpentes inueniātur. Perunctos quoque Aro vt laureo oleo fugiunt, ideo & contra ictus dari potu in vino nigro putant vtile. In foliis Ari caſeus optimè ſeruari traditur.

APPENDIX.

Recentiores quas facultates Aro tribuant.

Poſteriores medici Aron diſcutiendi,extrenuandi,extergendique facultatem habere tradunt: ideoque tumoribus aurium,ficubus,ſtrumis,ſcirrhiſque mederi,faciei deformitatem cutiſque auferre, eius denique radicem in puluerem redactam ſupercreſcentem in vulneribus carnem minuere ſcribunt. Id autem poſſe præſtare,acrimonia ipſa vehemens quę guſtu ſeſe exerit,abundè monſtrat. Dioſcorides etiā Ariſaron acrimonia haud exigua præditum ſcribit, ideoque illitum nomas ſiſtere,collyriaque efficaciſſima ex eo contra fiſtulas fieri. Denique radicem cuiuſcunque animalis pudendo impoſitam,id corrumpere tradit. Plinius quoque Ariſaron vlceribus mederi manantibus,item combuſtis & fiſtulis ſcriptum reliquit. Præterea commixtum collyrio nomas ſiſtere ait.

DE ARCIO. CAP. XXIII.

Arcium ſeu Perſonata, Glcuteron.

NOMI-

NOMINA.

ρκειον, ἢ προσώπιον, ἢ προσωπὶς Græcis, Personatia latinis dicit. Officinæ Lappã maiorẽ, vulgus Bardanã vocat, Germani *Groſz-kletten* [Gallicè *Gleteron ou Glouteron*] Perſonatia hac quondam ad perſonas vtebantur, quoties in theatris aliisúe locis qui cognoſci à populo nollẽt, egiſſe quidpiam volebãt. Eſt enim foliorum eius tanta amplitudo, vt tota humana facies iis tegi poſſit: atq; hinc haud dubiè tam Græci quàm latini, nomẽ illi Proſopij & Perſonatiæ indiderunt.

A

Lappa maior.

Perſonatia unde dicta.

FORMA.

Perſonatia folia Cucurbitæ ſimilia habet, maiora tamen, duriora, nigriora & hirſuta. Caulem ſub candidum, interdum nullum. Radicem grandem, candidam intus, foris nigram. Ex qua deſcriptione nemo non intelligit, Perſonatiam eſſe eam herbam quam hodie vulgus Bardanam vocat, quæ folio cõſtat omnium lapparum maximo, parte auerſa herbido, aduerſa cano, caule in purpureo albicante, grandibus lappis, quæ tranſeuntium veſtibus adhærent, in quibus flos purpureus naſcitur, non euidens, ſed occultus, intra ſe germinans, radice grandi, intus candida, foris atra.

Bardana.

LOCVS.

Naſcitur vbique, potiſſimum circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS

Menſe Iulio lappas cum floribus ſuis producit Perſonatia.

TEMPERAMENTVM.

Digerit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit nonnihil.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Perſonatiæ drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, ſanguinem & purulenta excreantibus auxiliatur. Articulorum quoque dolores, qui ex

membrorum

membrorum fractionibus collisionibúsue fiunt, trita & illita sedat. Quinetiam folia vetustis vlceribus vtiliter illinuntur.

EX GALENO.

Arciũ, quod Prosopida vocant, cuiusq; folia Cucurbitæ similima sunt, nisi quatenus tum maiora, tũ duriora, discutit simul & desiccat, sed & adstringit mediocriter: quamobrem folia eius veteribus vlceribus mederi possunt.

EX APVLEIO.

Personatiæ herbæ succus cum vino veteri in potionem datus, omnes morsus serpentium mirificè sanat. Eiusdem foliis cinges febricitantem, & statim febrem mitigat, caloremque sanat. Vulnus, etiam si cancer erit, cum aqua decoctionis foliorum eius foueto: deinde ipsam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducito & imponito. Ad canũ rabidorum morsus radix cum modico sale trita imponitur morsui, & statim æger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, vrinam prouocat, & vesicę dolorem tollit. Puluis seminis eius cum vino optimo per quadraginta dies datus, ischiadicos mirabiliter sanat. Folia trita cum albumine oui & imposita, ambusta mirificè curant.

EX L. COLVMELLA.

Venena viperæ pellit super scarificationem ferro factam herba Personatia trita & cùm sale imposita. Plus etiam eiusdem radix contusa prodest cõtra serpentes. Ex vino bibitur duûm denariorum pondere. Strumis radix eius medetur: item cum axungia operitur folio suo imposita.

DE ASCYRO. CAP. XXIIII.

Ascyron androsæmum, Hypericum nomine postremo omnes uulgo appellantur.

NOMI-

NOMINA.

σκυρον, ἢ ἀσκυροειδὴς Græcè, Afcyron Latinè nominatur. Officinis ignotum. Germanicè Hartheuw/id eſt, durum fœnum appellatur. Græci à contrario, huic herbæ nomen impoſuiſſe videntur, σκύρος enim illis aſperitatem ſignificat. Pulchrè igitur ad Græcam appellationem Germanica alludere videtur. *Aſcyron cur dictũ.*

FORMA.

Hyperici ſpecies eſt Aſcyron, magnitudine differens, maioribus ramis, fruticoſius, puniceo colore rubens. Flores fert luteos, ſemen Hyperico ſimile, odore reſinæ, quod cùm atteritur digitos ferè cruentat.

LOCVS.

In cultis & aſperis locis prouenit.

TEMPVS.

Aeſtate, potiſſimum vero Iulio & Auguſto menſibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Eſſentia tenue eſt, ideoq; calefacit & deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Aſcyri potũ in hydromelitis heminis duabus, ad iſchiadicos prodeſt dolores: biliosa enim multa excrementa ducit. Sed aſſiduè dari oportet donec conualeſcant. Præterea illitum ad ambuſta conducit.

EX GALENO.

Semen eius purgatorium. Foliorum verò facultas modicè extergens & deſiccans, vt & ambuſta ſanare credantur. Cæterùm in vino auſtero decocta, vinum ipſum magnorum vulnerum glutinatorium efficiunt.

EX PLINIO.

Vſus ſeminis ad iſchiadicos, potus duabus drachmis in hydromelitis ſextario. Aluum ſoluit, bilẽ detrahit. Illinitur & ambuſtis.

DE ANDROSAEMO. CAP. XXV.

NOMINA.

ἀνδρόσαιμον Græcis, Androſæmon pariter
A Latinis dicitur. Officinis incognitum. Germanis *Kunrath*/ quaſi Græcè dicas Thraſibula, nominàtur. Dictum Androſæmon, quòd aut coma, aut floribus eius tritis, hominis ſanguinem referat.

Androſæmon unde dictum.

FORMA.

Differt ab Hyperico & Aſcyro Androſęmon. Frutex eſt prætenuib. ramis, ſurculoſus, puniceo colore rubentibus virgis, folijs triplo quadruplóue maioribus quàm Rutæ, quæ contrita ſanguineum ſuccũ remittunt. Alarum caua habet plura, in ſummo alarum auium modo pennata expãſáue, circa quas floſculi puſilli lutei. Semen in calyce, nigro papaueri ſimile, veluti pũctis depictum diſtinctúmue. Coma trita reſinoſum odorem reddit.

LOCVS.

Locis iiſdem quibus Aſcyron prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Androſęmi ſemen tritum, potumq́; duarũ drachmarũ pondere bilioſa alui excrementa ducit. Iſchiadicis autem potiſſimum medetur, ſed à purgatione aquam ſorbere oportet. Herba illita ambuſta ſanat, & ſanguinem compeſcit.

EX GALENO.

Eaſdem cum Aſcyro facultates obtinet.

EX PLINIO.

Vſus ad purgãdã aluũ tuſæ cũ ſemine, potęq́; matutino, vel à cœna duabus drachmis in aqua mulſa vel vino, vel aqua pura, totius potiõis ſextario. Trahit bilẽ, ꝓdeſt iſchidiacis maximè. Sed poſtera die,

capparis

capparis radicem resinę permixtā deuorare oportet drachmæ pōdere, iterumq; quatridui interuallo idē facere. A purgatione autem ipsa robustiores vinum bibere, infirmiores aquam. Imponitur & podagris, & ambustis, & vulneribus, cohibens sanguinem.

DE ARCEVTHO. CAP. XXVI.

NOMINA.

A ἄρκευθος, ἢ ἀρκευθὶς Græcè, Iuniperus Latinè vocatur. Officinæ Latinam appellationē retinuerunt. Germanicè *Weckholder/Kramatber* [Gallicè *Du Geneure*] id est, turdorum baccæ vocantur, quòd fructibus eius turdi pinguescāt. Iuniperus autē dici videtur, quòd iuniores & nouellos fructus pariat: sola enim ferè arborum fœtus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem, nouis superuenientibus. *Iuniperus unde dicta*

GENERA.

Iuniperus Dioscoridi duplex est, maior & minor, sola arboris & seminis magnitudine inter se differētes. Minor humilis est, sessilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus summo cespite fusis. Maior altius adolescit, & in iustam arboris magnitudinē exurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo stipatis, baccis alteri similibus, maioribus tamen.

FORMA.

Vtriusque facies horrida, coma virent perpetua, spinaque potius quàm folio, sed herbacea vestiuntur. Cortex illis membraneus, fragilis, nec difficulter fatiscens, materies fulua, quæ si ignibus dicatur, nō iniucundū fumum expirat, qui odoris suauitate grassantia pestilentiæ contagia depellit. Ex ea etiam, vt recentiores Græci tradunt, æstiuis temporibus lachryma thuris odorem atque colorem æmulans sudat, quæ caloris officio durata, coëat in gummi. Arabum familia, non sine magna confusione nominum, Sandaracham appellat. *Sandaracha Arabum.*

Vernix. Officinæ verò Vernicem vocant. Baccas ferunt primum virentes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam maturescant in ramis pendent. Hinc sunt qui baccas in iis esse ternas eodem tempore dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertij ante præsentem iam maturas, tertias nouas & recentes. Cæterùm non desunt qui nostram Iuniperum non genuinā putent, quòd baccæ eius ad Dioscoridis magnitudinem, quæ nucis est ponticæ aut fabæ, non accedant. Sed cogitent locum in causa esse cur minores producantur: vt plurimum enim omnia quæ in Germania proueniunt, iis quæ in Græcia nascuntur minora sunt. Nobis etiā Iuniperi grana aliunde allata visa sunt, quæ nucis auellanæ quātitatem æquabant: ob id vt magnitudinem ac formā eorūdem etiam exprimeret pictor, curauimus. *Obiectiōis dissolutio.*

LOCVS.

Amant Iuniperi montes, & maritima loca, in planisque & cultis nasci recusant.

TEMPVS.

Autumno fructus Iuniperorum decerpuntur, sed ad bimatum prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Iuniperus calida & sicca, vtrinque tertij ordinis. At fructus similiter quidē calidus est, sed nō similiter siccus. verùm in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exiccat secundo recessu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acris vtraq; est, calefacit, & vrinā mouet. Incēsæ suffitu serpentes fugāt. Earū fructus, hic quidē fabę, alius vero nucis pōticæ magnitudine inuenitur, rotūdus, odoratus, in mandendo dulcis, & subamarus. Modicè calefacit & adstringit, stomacho vtilis. Potus ad vitia thoracis, tusses, inflationes, tormina, & venenata, prodest. Vrinam cit. Conuulsis, ruptis, & vuluæ strangulationibus confert. Folia acria obtinet Iuniperus, ideoque tam ipsa quàm eorum succū

ex vi-

ex vino contra viperarum morsus illini & bibi prodest. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum verò ligni deuoratum, interficit.

EX GALENO.

Iuniperi fructus iecur renesq; expurgat, nimirum crassos & glutinosos humores extenuando, eaq; de causa salubribus medicāmentis immiscetur. Perexiguum corpori humano alimētum ex eo apponitur. Affatim sumptus hic fructus stomachū mordicat, caputq; calefacit: ex quo illud quandoq; implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EX PLINIO.

Vtraq; excalfacit & extenuat. Accēsa serpētes fugat. Semen stomachi, pectoris, laterisque doloribus vtile. Inflationes lāguoresq; discutit, tusses cōcoquit & duritias. Illitū tumores sistit: item aluū, baccis ex vino nigro potis: item vētris tumores illitis. Miscetur & antidotis oxyporis. Vrinas cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur cōuulsis, ruptis, torminibus, vuluis, ischiadicis cum vino albo potū pilulis quaternis, aut decoctis viginti in vino. Sunt & qui perungant corpus è semine eius in serpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECENTIORIBVS GRAECIS.

Profluentem è naribus sanguinē sistit, si ex cādido oui liquore trita tēporibus & frōti illinatur. Eadē vomitionē ex polline thuris & oui albo excepta supprimit. Itē profluentē aluum cum eisdē illita firmat. Stomachum in biliosos vomitus effusum, deuorata in ouo sorbili polenta eius cohibet, cruentámq; alui proluuiē retinet. Destillationes suspēdit suffitæ nidor, arcetq; ne præcipites ad ima decumbāt. Pituitam quæ in stomacho aut intestinis coiit, digerit. Humorem etiam coërcet, qui pernix à cerebro deuoluitur. Tænias & cætera vētris animalia necat.

Vliginosos fistularũ sinus indita resiccat. Mẽstruos continet fluxus. Grauedini suffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu succurrit. Et in summa, Succini pollet viribus, sed paulò efficacioribus: quæ si desit, duplo pondere in vicem substituitur.

DE ALCEA. CAP. XXVII.

Alcea ruri frequens, Monoclonos ferè est, non maluæ modo fruticosa & sarmentosa flore albido.

NOMINA.

ἀλκέα Græcis, Alcea Latinis vocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarij & Empirici Simeõis herbam, Germani nostri *Sigmars kraut/ oder Sigmundskrautz/* & *Hochleuchten* [Gallicè *Guimauue sauuage ou rustique*] appellant.

A

Simeonis herba.

FORMA.

Syluestris maluæ species est Alcea, folia verbenacæ modo secta habens, caules ternos aut quaternos, corticem Canabi similem obtinentes. Florem exiguum Rosæ similem. Radices albas, latas quinque aut sex cubitales.

LOCVS.

Nascitur in pingui loco, nec sicco.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Ex emplasticorum medicamẽtorum numero esse Alceam, & folia, quæ glutinosum quid ac lentorem quendam præse ferunt, & radix ipsa quæ glutinosa, dulcis, & modicè adstringens apparet gustantibus, abundè monstrant. Hinc satis constat Alceam extra omnem insignem tum caliditatem, tum frigiditatem siccare, ac planè emplasticorum consistentiam obtinere. Vide Galenum lib. iiij. de simpl. medi. facult. cap. iiij & sequenti.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alceæ radices in vino aut aqua potę, dysentericis

& ru-

& ruptis medentur

EX PAVLO.

Alcea syluestris maluæ genus est. In vino pota dysenteriæ & rupturis medetur, potissimũ ipsius radix.

EX PLINIO.

Vsus radicis Alceæ ex vino vel ex aqua, dysentericis, aluo citæ, ruptis & conuulsis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorũ ab Empiricis, ita vt non desint qui credant radicem Alceæ è collo suspensam, aciem oculorum supra modum acuere, & tueri posse.

DE ADIANTO. CAP. XXVIII.

Adiantum duplex Theophrasto, triplex Dioscoridi, nobis quadruplex.

NOMINA.

A Ἀδίαντον, ἢ πολύτριχον, ἢ καλλίτριχον, ἢ ἐβενότριχον Græcè. Adiantũ, Polytrichũ, Callitrichũ. Cincinnalis, Terrę capillus, & Superciliũ terrę, Latinè appellāt. Officinæ hodie Capillum Veneris vocāt, quo etiã noĩe appellari Latinis Apuleius testat̃. Germani Frauuenhar/ vel Iunckfrauuenhar. Adiantũ nomen ab euentu accepit, quòd folium eius perfusum aqua οὐ διαίνεται, id est, non madeat, sicco semper simile, vt author est Theophrastus libro septimo de plãtarũ historia, cap. xiij. Id ꝙ minimè intelligẽdũ erit de mersiõe lõgiore in aquã: nam diutius mersum ac irrigatũ, æquè ac aliæ herbę madescit. Quare rectius de imbre descendente è cœlo, cuius stillicidiũ folijs eius nõ insidet, vt testis est in Theriacis Nicander, accipiendũ venit. Vel ꝙ magis arridet, ab interioribus puteorũ parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictũ est Adiãtum, quòd nimirum quasi sitiẽs illorum aquas, quas tamen odit & respuit, quærat. Polytrichon autem quasi multicomum, quòd capillos multos ac densos faciat, eiusque defluuia expleat. Callitrichon verò quasi

Capillus Veneris. *Adiantum unde dictum.* *Polytrichon.* *Callitrichon.*

Capillus Veneris cur dicta. *Pharmacopolarum error.*

quaſi pulchricomũ, quòd capillos tingat, pulchrioresq; reddat. Nec alia ratione capillus Veneris hæc hæc herba dicta eſt, quàm à ſpecioſis reddẽdis capillis: nec alio noĩe Veneris vox adiecta eſt, q̃ quòd hęc pulchricoma pingatur. Hinc patefit maximus pharmacopolarũ noſtri tẽporis error, qui ſub tribus nominibus, vnã & eandẽ dũtaxat herbã ſignificãtibus, tres diuerſas herbas deſignatas eſſe putant. Aliam enim Polytrichum, aliam Callitrichũ, quam tamen corrupto vocabulo Gallitrichũ vocant: aliam etiam Capillũm Veneris eſſe herbam exiſtimant. Quales autem herbæ ſint, Polytrichum, & Gallitrichum illis nominatæ, ſuis locis oſtendemus.

FORMA.

Folia albicãtia Coriãdor ſimilia habet, in ſummo inciſuris diuiſa. Caules ex quibus naſcũtur prodeũtue, nigros admodũ tenues, dodrãtales, nitenteſque. Neq; florẽ, neq; ſemen creat. Foliis vero Coriandri iam quidẽ erumpentis, vel paulò antea enati, necdũ caũleſcentis, quæ quidem in infima eius parte quodãmodo lata ſunt, & in extremitatibus inciſa, conſtare Adiantum ſciendum erit. Ex qua nimirum deſcriptione manifeſtiſſimũ eſt, eam herbam qua ferè omnes Officinę pro Capillo Veneris vtũtur, & quã nos à muris ĩ quibus prouenit, Germanicè *Maurrauten/* & *Steinrauten* vocamus, nõ eſſe verum Capillum Veneris, aut Adiãtum: caules ſiquidem eius nõ ſunt nigri, ſed virides: neque admodum tenues, ſed pro herbæ quantitate craſſi: neque ſplendentes. In ſumma, neque figura, neq; magnitudo, neque color, nec natales etiam reſpondent, quia in ſiccis & ſoli expoſitis muris naſcitur, in humidis contrà Adiantum.

Ruta muraria non eſt Adiantum.

LOCVS.

Locis opacis, paluſtribúſque, & humentibus muris, & prope fontes naſcitur. In Germania tamen noſtra, quod ſciam, non prouenit: copioſe autem in Narbo-

Narbonensi Gallia,& Italia.

TEMPVS.

Aestate viret,bruma non marcescit.

TEMPERAMENTVM.

Adiantum in caliditate quidẽ & frigiditate symmetrum est,verùm desiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius herbæ potum, asthmaticis, difficultate spirandi laborantibus, ictericis, lienosis, & vrinæ difficultatibus auxiliatur.Calculos conterit, & aluum cohibet.Venenatorum morsibus,& stomachi fluxionibus cum vino potum prodest. Menses cit & secundas.Sanguinis reiectionem sistit. Cruda herba ad venenatorum morsus illinitur. Alopecias capillis explet.Strumas disiicit.Furfures & achores cum lixiuio exterit.Cum ladano,myrthino & susino, aut hyssopo & vino, capillos defluentes continet. Decoctum eius cum lixiuio & vino abstergit. Gallinaceos & coturnices cibis eorum additum pugnaciores facit. Seritur & magna vtilitate circa ouilia.

EX GALENO.

Extenuat Adiãtum & discutit.Alopecias capillis vestit,strumas & abscessus digerit,lapidesque frangit epotum. Viscosorum crassorúmque ex thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert,& ventris fluxiones sistit.

EX PLINIO.

Vide infrà caput de Trichomane.

DE VITE VINIFERA.

CAP. XXIX.

NOMINA.

A ἄμπελος οἰνοφόρος καὶ ἥμερος Græcè,Vitis vinifera & satiua, seu culta Latinè appellatur.Germanicè *Vueinreb*.[Gallicè *Vne uigne cultiuee*.]Vitis autem,quòd inuitetur ad vuas pariendas,dicta esse primò videtur. *Vitis unde dicta.*

GENE-

GENERA.

Innumera vitium reperiuntur genera, quę singula persequi superuacaneum esse videtur. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumq; libro xiiij. naturalis historiæ, qui diligentissimè de iis scripsit, legat.

FORMA.

Vitis caduca est, & nisi sit fulta, fertur ad terram. A radice eius caudex vnus contortus exit, qui in ramos frequentes scinditur. Multiplici cortice cingitur, rimoso, flagellis longè latéque vagantibus, quibus se quasi suis manibus erigit, & quicquid nacta est complectitur. Sarmentis, foliis latis, & in extremitatibus incisis, lasciuientibus. Floribus fructum ambientibus lanugineis. Vua compluribus acinis aceruata, qui interdum purpureo, nonnunquam roseo, aliquando viridi colore fulgent. Seminibus tunica clausis.

LOCVS.

Passim & in multis Germaniæ nostræ regionibus nascitur: & vix hortũ inuenies in quo nõ proueniat.

TEMPVS.

Floret solstitio vitis, autumno autem vuas maturas profert.

TEMPERAMENTVM.

Omnium partium vitis temperamentum & facultatum enarratione patescet. Vuæ tamen immaturæ & acerbæ, frigidæ & siccæ sunt: maturæ verò calidæ & humidæ in primo gradu, autore quidem Simeone Sethi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vitis viniferæ folia capreoliq; trita & illita capitis dolores, stomachiq; inflãmationes & ardorẽ cum polẽta mitigãt. Folia etiã per se imposita, vtpote quę refrigerãt & adstringũt. Succus ex ipsis potus dysentericis, sanguinẽ expuẽtibus, stomachicis & citta laborantibus mulieribus prodest. Madefacti in aqua

Folia & Capreoli.

capreoli

capreoli & poti eadem efficiunt. Lachryma verò e- ius quæ veluti gummi in caudicibus concrescit, po- ta cum vino calculos pellit. Illita lichenas, scabies & lepras sanat. Oportet tamen locum antea nitro con fricasse. Eadem cum oleo frequenter inuncta, pilos denudat: potissimum ichor, aquosúsve humor, qui ex incensis viridibus sarmẽtis exudat. Hic etiã myr mecias inunctus eiicit. Cinis sarmentorum & vina- ceorũ circa sedẽ quæ antea ablata amputátave sunt condylomata & thymia, cũ aceto illitus sanat. Con- fert luxatis & viperarũ morsibus. Lienis inflãmatio nibus cũ rosaceo & Ruta, & aceto illitus. Vua recẽs quæuis aluũ turbat, & stomachũ inflat. Minus horũ particeps quæ aliquãdiu decerpta pepẽdit, quòd in eo copia humoris exaruerit. Stomacho accõmodata est, appetentiáq; cibi excitat. & imbecillis cõuenit. Quæ autẽ in vinaceis, aut è vinario vase seruatæ sũt, ori & stomacho gratæ sunt. Aluũ sistunt, vesicam ta men & caput tentãt. Prosunt sanguinem excreanti- bus. Similes iis sunt quæ in mustum coniectæ sunt. Quæ verò sapa aut musto cõditæ, stomachũ magis infestant. Reponũtur & cœlesti cũ aqua prius passæ factæ, minusq́; vinosæ fiunt, siticulosis, ardẽtibus & lõgis febribus vtiles. Vinacei earũ reconditi, inflam matis, duris, turgentibusq; mãmis cum sale illinun- tur. Vinaceorũ decoctum dysentericis, cœliacis, & fluxui muliebri infusum cõfert. Ad insessiones quo- que ac clysteres assumitur. Nuclei acinorũ adstrin- gunt, stomacho grati. Tosti autẽ, & triti & pro fari- na illiti, dysentericis, cœliacis & stomacho resolutis prosunt. Vua autem passa alba magis † extenuat. Ca ro illarum comesta, arteriæ, tussi, renibus ac vesicæ confert. Estur in dysenteria per se cum nucleis. Ad- mixta milij & hordei farinæ & ouo, ac cum melle frixa, & per se etiã sumpta, atque cum pipere cõman ducata, ad capitis pituitam purgandam valet. Te- stiũ inflammationes sedat, cum fabarum & cumini farina

Lachry- ma.

Vua.

Vide Galenũ lib. 2. de alimẽtorũ facul. triplicem hunc seruandarũ uuarũ modũ explicantẽ.

† *Serapiõ legit, adstringit.*

farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fauos, & in articulis putredines & gãgrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita, sanat. Podagræ cum opopanace illita auxiliatur. Mobiles vngues illita celeriter adimit. Vini facultates tu ipse ex Dioscoride, Galeno, & Plinio pete: superuacaneum enim, imò tędio plenũ esset, eas in vniuersum omnes commemorare.

EX GALENO.

Vitis satiuæ & cultæ adsimils facultas est syluestri, sed ad omnia imbecillior. Vitis verò syluestris racemi, extergendi vim obtinent, vt ephelis & næuos, & id genus quæcunq; in cutis superficie fiunt, curare possint. Habent verò & astrictionem quandam ipsi, & extrema germina, quæ & sale cõdiri assolent. Plura de vuis habet idem Galenus lib. ij. de Aliment. facul. cap. de vuis.

EX SIMEONE SETHI.

Vuæ plus nutriunt reliquis oporis, minus tamen ficis: neque mali succi sunt, si maturæ fuerint exquisitè. Tamen his non robusta, nec densa, sed laxa & flaccida caro gignitur. Maximum quidem harũ bonum, ait Galenus, quòd celeriter subeunt, atq; ideo si retineantur, lædunt: nec enim tunc probè concoquuntur, sed crudum gignunt humorem, qui nõ facilè in sanguinem trãsmutetur. Nucleorum natura, sicca & quodammodo adstringens est. Pertranseunt igitur omnia intestina, non alterati. Pensiles verò vuæ, neque sistunt ventrem, neque proritant, cæteris autem facilius concoquuntur. Neque vuarũ parua est in dulcedine, & austeritate, & aciditate differentia. Dulces quidem calidiorem habent succũ, austeræ verò & acidæ frigidum. Aluũ subducunt dulces, & maximè quando humidę fuerint. Omniũ itaque tutissimus vsus est, quando carnosæ fuerint & maturæ, & mediocriter quis ipsas assumat. Vuæ quę albæ sunt, magis subducunt aluum quàm nigræ. Omnes verò ciborum appetentiã excitant, & venerẽ.

Conue-

Conuenit cùm eduntur membranam & nucleos expuere, quòd difficulter conficiantur. Quæ immaturæ sunt, ventrem sistunt, & stomacho bonæ. Caliditatem à flaua bile ortam sedant. Minus verò nutriunt. Oportet autem non solum vuas, sed etiam omnes fructus molli cortice præditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

DE ACONITO. CAP. XXX.

Aconitum Pardalianches quadrifolium, quod quidam putauerunt Astera rectè pingis in syluis frequens.

NOMINA.

ἀκόνιτον Græcis, Aconitum Latinis dicitur. *Aconitum*
A Sic autem Theophrasto lib.ix. de Plantarũ *unde dictũ*
historia teste, non ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id est, à cautibus, sed ab Aconis Periandynorum pago, ad Heracliam Ponti sito, vocatum est. Alij quod vis eadem in mortem esset, quę cotibus ad ferri aciem detrahendam, statimque admota velocitas sentiretur. Sunt qui aliam ob causam, quam referre minimè necessarium duco, sic nominatum fuisse existiment.

GENERA.

Duo Aconiti sunt genera: vnum Græcis Pardalianches dictum, quod pardi eo necentur. Vocatur etiam Scorpium, quod radicem Scorpioni similem habeat. Vulgus herbariorum Vuam versam, & vulpinam, Germani *Vuolffsbeer, & Doluurtz* nominant. Alterum Lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos confestim interficit. Vulgus Lupariam, Germani *Vuolffsuurtz* appellant.

Pardaliãches. Scorpium. Vua versa. Lycoctonõ Luparia.

FORMA.

Pardalianches folia habet tria aut quatuor Cyclamino vel syluestri Cucumeri similia, minora tamen, & subaspera. Caulem dodrantalem. Radicem scorpionis caudæ similem, alabastri modo nitẽtem. Ex hac descriptione omnibus liquido apparet, herbam eam quam Vuam versam aliqui nominant, cuiusque

Pardaliãches descriptio.

iusq; hìc picturam exhibemus, primum esse Aconiti genus: habet enim tria aut quatuor folia, eáque Cyclamini specie. Caulem palmi altitudine, & radicē incuruam, scorpionum caudæ similem, alabastriq; modo splendentem. Quibus etiam accedit quòd manuscriptus & vetustissimus herbarius planissimè eā herbam quam hìc damus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura satis indicat hanc herbam ob suam facultatem perniciosam esse Aconiti speciem. Lycoctonon Platani folia habet, magis tamen incisa diuisáue, longiora & nigriora. Caulem veluti Filix, cubiti altitudine, aut maiorem: pediculum glabrum. Semen in siliquis aliquatenus lōgis. Radices cirris marinarum squillarum similes, nigras. Vnde iterum constat Lupariam vulgò appellatam, esse alteram Aconiti speciem: ea enim folia Platani, quæ Cici aut Vitis foliis similia sunt, multas habentia diuisuras, obtinet. Caulem Filici similem, pediculum glabrum. Florem oblongum, lutéum, post quem longæ proueniūt siliquæ, in quibus est semen. Radices etiam nigras, vt nemo subinde quin verum sit Aconitum, dubitare possit.

Lycoctonon.

Luparia.

LOCVS.

Primum Aconiti genus passim in nemoribus & collibus quibusdam nascitur: alterum autem in mōtium vallibus altissimis. Magna autem illius copia est circa montem haud vltra vnum lapidem à Tubinga situm, quem Germanica voce *Farrenberg* nominant.

TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio mense potissimum erumpit. Alterum autem æstate, Iunio & Iulio mēsibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Erosione & putrefactione enecant Aconita, ideo toto genere letalia sunt.

VIRES

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ferunt Aconiti primi radicem ſcorpioni admotam eum reſoluere, & è diuerſo admoto elleboro excitari. Ocularibus medicamentis dolorem tollentibus miſcetur. Enecat pardos, ſues, lupos, & feras omnes, carnibus impoſitum & obiectum. Alterius radice ad luporum venationes vtuntur. Inſertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratæ, eos enecant.

EX GALENO.

Aconitum Pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet & letale eſt, itaque in cibo potuque fugiendum: attamen ad putrefaciendum colliquandúmve quædam extra corpus, aut circa ſedem, idoneum eſt. Herbæ verò radix ad hæc vtilis eſt. Alterum ſimile in priori facultatem habet, ſed peculiariter lupos, ſicut illud pardos, interficere conſueuit.

Legēdum enim τινὰ τῶν ἐκτὸς σώματος, & nō τινὰ τοῦ σόματος, ut habet exemplar Aldinū: aſtipulantibus huic lectiōi Aëtio, Paulo, et antiquo interprete Latino.

EX PLINIO.

Conſtat omnium venenorum ocyſſimum eſſe Aconitum, & tactis quoque genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem. Hoc tamen in vſus humanæ ſalutis vertêre, ſcorpionum ictibus aduerſari experiendo aconitum datum in vino calido. Ea eſt natura vt hominem occidat, niſi inuenerit quod in homine perimat: cum eo ſolo colluctatur, velut pari intus inuento. Sola hæc pugna eſt cum venenum in viſceribus repererit: mirúmque, exitialia per ſe ambo cùm fuerint, duo venena in homine commoriuntur, vt homo ſuperſit. Imò verò etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonſtrando quomodo venenata quoque ipſa ſanarentur. Torpeſcunt ſcorpiones Aconiti tactu, ſtupentque pallentes, & vinci ſe confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu reſoluente: cedítque aconitum duobus malis, ſuo & omnium. Tangunt carnes aconito, necántq; guſtatu earum pantheras, ob id quidam Pardalianches appellauere.

DE

DE ARISTOLOCHIA.
CAP. XXXI.

Aristolochia longa uidetur quam pro rotunda pingis, quod folio sit rotundo, sed radice etiam rotunda esse debet Dioscoridi. *Pistolochia autem tua radice rotunda est, foliis autem altè incisis.*

NOMINA.

ῥιςολοχία Græcis, Aristolochia Latinis, barbaris & officinis corrupta voce Aristologia. quemadmodum etiam Germanis *Holuurtz*, & *Osterlucey*. [Galliçè *de La sarrasine*] nominatur. Dicta autē est Aristolochia, quod ἀρίςη τοῖς λοχοῖς, id est, optima puerperis sit, vtpote quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu expellat.

Aristolochia unde dicta.

GENERA.

Aristolochiæ Dioscorides & alii Græci tria esse genera statuunt. Vna est quæ rotunda & fœmina dicitur. Altera longa & mascula. Tertia Clematitis, quasi dicas sarmētaria, appellatur. Harū certè nullā præter longā officinæ Germaniæ nostræ agnoscunt. Nam qua sub Aristolochiæ rotūdæ nomine vtūtur herba, minimè genuina est, vt paulò pòst euidentissimis argumentis ostendemus. Plinius tribus iis generibus addit quartum, ac Pistolochiam vocat, quæ certè ea est quam nostræ officinæ Aristolochiā rotundam, & Germani *Runde Holuurtz* falsò appellāt, vt in eius descriptione fusius docebimus.

Germaniæ officinæ solā lōgā Aristolochiā agnoscunt. Pistolochia quæ.

FORMA.

Aristolochia rotunda folia Hederæ similia habet, cum acrimonia odorata, subrotunda, tenera, cū multis in vna radice germinibus: sarmenta illi sunt oblonga, flores candidi, pileolis similes, in quibus quod rubet grauiter odoratum est. Radix illius rotunda, rapo similis. Ex iis quidem verbis sole clarius fit, Aristolochiam rotundam officinarum, & qua cōmuniter omnes vtuntur, non esse eam quam Dioscorides

Aristolochia rotunda.

corides atque alij veteres pingunt. Hæc enim non Hederæ folia,ſed Rutæ potius,maiora tamen habere deprehenditur. Neque etiam odorata,neque ſubrotunda ſunt. Grauis etiam qui ex floribus exhalat odor,in noſtræ Ariſtolochiæ floribus nuſquam apparet. Radix denique etſi rotunda ſit, tamen quia concaua eſt, globíque formam obtinet, rapo, quod ſolidum eſt & oblongum,ſimilis dici nõ poteſt. Nõ latet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorſus rotundas ac ſolidas, vt altera pictura monſtrat: verùm cùm reliquæ Dioſcoridis notæ abſint,legitima Ariſtolochia eſſe haud poteſt. His accedit,quòd manuſcripti herbarij pictura planè hãc Ariſtolochiam Hederæ folia habere doceat,vt hinc etiam euidentiſſimum ſit noſtram nõ eſſe genuinã.

Ariſtolochia lõga. Ariſtolochia longa,folia quàm rotunda longiora habet. Ramulos tenues,altitudine dodrantales. Florem purpureum,grauiter odoratum,qui cùm defloruerit pyro ſimilis fit. Radicem digiti craſſitudine dodrantalem,aut longiorem. Tã huius verò quàm prioris radix colore buxeo,guſtu amara,& odore viroſo eſt. Hæc ſanè deſcriptio non abhorret à noſtra Ariſtolochia,quæ Hederæ etiam foliis conſtat, ramulisque tenuibus. Neq; obſtat quod hæc non purpureos,ſed luteos potius flores habeat: nã vt in Symphyto magno vberius dicemus, non vbique terrarum, earundem etiam herbarum flores ſimiles eſſe, euidentiſſimum fit in Boragine,& Conſolida maiore hodie nominatis herbis. Quamuis autẽ lutei ſint, grauiter tamen odoratos eſſe conſtat. Dein vbi flos noſtræ etiam Ariſtolochiæ defloruerit,tum pyro ſimilis fit,vt pictura etiam pulchrè monſtrat. Sed hìc obtrudet nobis quiſpiam Dioſcoridem,qui Gentianæ radicem Ariſtolochiæ longæ ſimilem,craſſámq; eſſe ſcribit: huius autem noſtræ nedum digiti craſſitudinem obtinet,tantum abeſt,vt quantitate Gentianæ radici ſimilis eſſe queat. Reſpondeo,hæc qui-

Obiectiõis diſſolutio.

Earũdẽ etiã herbarũ flores nõ ubique terrarũ eſſe ſimiles.

Obiectiõis diſſolutio.

dem vera esse, sed nihil mirum esse si apud nos minor reperiatur: variatur enim in vna etiam & eadē herba iuxta regiones diuersas radicum magnitudo. Sic visa est nobis radix Aristolochiæ rotundæ multò, quàm sit maximus, digitus maior & crassior. Hæc tamen in Italia prouenerat. Neq; dubiū est quin nostræ etiam radix maior futura sit, vbi cultus, & terra apta admodum accesserit. Nam vt Theophrastus lib. I. de histo. plant cap. 5. autor est, quædā ob culturam diuersa efficiuntur, atque à sua natura discedunt. Sic Malua in altum se attollit, & arborescit, atque in longitudine & crassitudine instar hastæ grādescit. Quid multa? cū nostra maxima etiā prædita sit amaritudine, tutò illa pro vera & genuina, nihil obstantibus floribus luteis, & radice minima, vti licebit.

Clematitis Clematitis ramulos habet tenues, foliis subrotundis, minori Semperuiuo similibus, plenos: flores Rutæ haud dissimiles. Radices longiores, tenues, corticem crassum habentes, & odoratū.

Pistolochia. Pistolochia à Plinio lib. xxv. cap. viij. iis pingitur verbis: Est & quæ Pistolochia vocatur, quarti generis, tenuior quàm tertia, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrhizon cognominant.

Aristolochia nostra rotunda, est Pistolochia. Ex iis autem verbis nemo non intelligit, Aristolochiam rotundam vulgò vocatam, esse Pistolochiam: hæc enim supra modum tenuis, vel vt apertius dicam, tenera herba est. Radix etiā multis capillamentis vestita, crassioris etiā iunci magnitudine, atque adeò cōcaua, vt pictura monstrat. His accedit, quòd hæc quæ rotunda vocatur, cauis vlceribus prosit, quam etiā facultatē Pistolochiæ, vt paulò pòst patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus est verbis? nomen ipsum abundè docet esse Pistolochiā: creditur enim, quāuis reuera nō sit, esse Aristolochia hodie quoq;, haud secus quàm Plinij tēporibus. Hæc, vt totā eius faciē teneas, caulē habet rotūdū, leuē, folia Rutæ hortensis, latiora tamen, flores

ferè Eranthemi,purpureos:illa candidos, vt pictura quæ vtrufque vnà complectitur, pulchrè monftrat, quibus abeuntibus,filiquas profert refertas femine atrn,lētibus haud diffimili:radices,vt oftenfum eft, hæc rotundam & cauam,illa verò rotundam, at omni tempore folidam obtinet,colore fubcroceam.

LOCVS.

Vera rotunda,quòd fciam, nufquā in Germania noftra nafcitur.Longa paffim in vineis, ac hortis aliis prouenit.Piftolochia in fyluis & locis vmbrofis.

TEMPVS.

Longa Iunio & Iulio menfibus floret.Piftolochia in Martio & Aprili,quo præterito ftatim etiam difperit.

TEMPERAMENTVM.

Cùm fupra modum amarę & fubacres fint Ariftolochię,calidas & ficcas effe in fecundo,vel,quod magis credibile eft,in tertio ordine rectè ftatuemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rotunda contra alia venena valet.Longa verò drachmæ vnius pondere cum vino pota & illita,aduerfus ferpentes & letalia.Menfes,fecūdas & fœtus omnes in vtero confiftentes cum myrrha & pipere pota pellit.In peffo fubdita eadem poteft.Rotunda ad eadem omnia ad quæ prædicta conducit:ampliusque afthmati,fingultui,rigori,lieni,ruptis,cōuulfis,laterífq;doloribus ex frigida aqua pota auxiliat. furculos & fpicula extrahit. Squamas offium illita educit.Putrefcentia excarificat,& fordida vlcera expurgat.Caua cum Iride & melle explet. Exterit gingiuas & dentes. Creditur & Clematitis ad eadem prodeffe, efficacia tamen prædictis minor inferiórque eft.

EX GALENO.

Ariftolochiæ radix ad medicationes vtiliffima eft,amara & fubacris.Sed ex illis tenuiffima eft rotunda, & in omnibus efficacior.Aliarum verò dua-

rum Clematitis vocata magis odorata est: itaque ea ad vnguenta vtuntur vnguentarij: sed ad sanationes infirmior. Longa verò minus quidẽ tenuis est quàm rotũda, sed nec ipsa inefficax, verùm abstergendi & calefaciendi facultatẽ possidet, minus tamen quàm rotũda abstergit atq; digerit: sed non minus calefacit, imò fortassis etiam plus. Itaq; in quibus vsus est mediocriter abstergere, cõmodior est longa, queádmodũ in carnis exulcerationibus, & in vteri fomẽtationibus. In qbus autẽ crassũ humorẽ validius extenuare oportet, illic vsus est rotũdę. Quapropter dolores ab obstructione aut crassitie crudorum flatuũ natos, magis curat rotunda, & surculos extrahit, & putredines sanat, & sordida vlcera repurgat, ac dentes gingiuásque candidas efficit. Auxilio est asthmaticis, singultientibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulsisque, vt si quod aliud medicamentum, idonea est.

EX PLINIO.

Valẽt radice tãtũ. Rotũda cõtra serpẽtes. Oblõga in summa tamẽ gloria est etiã modò. A cõceptu admota vuluis in carne bubula, mares figurat, vt traditur. Quæ Pistolochi & Polyrhizos cognominatur, cõuulsis, cõtusis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, vtilissima esse traditur. Semine pleuriticos & neruos confirmare, excalfacere. Putrida vlcera excest, sordida expurgat, verméſque extrahit Aristolochia. Clauos in vlceribus natos, & infixa corporis omnia, præcipuè sagittas, & ossa fracta, cum resina. Caua vlcera explet per se, & cum Iride: recentia vulnera ex aceto.

APPENDIX.

Etsi nostrã Aristolochiam rotundã non genuinã esse dixerimus, tamen ob id in medico vsu non repudianda erit. Quum enim habeat & in foliis & in radice acrimoniam, eamque non leuem quidem, si genuina desit, sine omni discrimine illa vti licebit ad omnia ea ad quæ vera vsurpatur.

DE

DE AMPELO LEVCE. CAP. XXXII.

Bryonia nobis colubrina, quòd sub huius umbra densiori stabulare ament colubri, aliis Ignis ardens dicitur à caustica ui baccarum rubentium.

NOMINA.

Ἄμπελος λευκὴ ἢ βρυονία, ἢ ψίλωθρον Græcè: Vitis alba, Psilothrum Latinè appellatur. Officinis & herbariis Bryonia. Vulgus Viticellã *Bryonia.* nominat. Germanicè Stickuurtz, Schiesz uurtz, Rasz uurtzel, Hunds kurbsz, Romischrub, Vuilder Zituuan, Teufelskirsz. [Gallicè De la Couleuree, aliis du Feu ardãt.] vocatur. Vitis alba verò dicta, non quòd vitis sit, sed *Vitis alba cur dicta.* quòd viti similis existat. Sic etiam Viticella. Psilothrum, quod ex eius acinis coria depilari ac confici *Psilothrũ unde.* possint. Bryonia verò à βρύω fortè, quod est pullulo atq; adeò extollo, & exalto, eò quod in adiacentes *Bryonia.* sibi frutices scãdens se exaltet atq; latè pulluletur.

FORMA.

Sarmenta, folia, capreoli, satiuæ viti similia sunt, hirsutiora tamen omnia. Propinquis fruticibus se implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemosum, rubentem, quo coria depilant. Radix alba, crassa & magna.

LOCVS.

Passim in sepibus & senticetis nascitur, eosque quos prope se nanciscitur frutices scandit, vt elegãter in carmine suo Columella cecinit, dicens:

Quæque tuas audax imitatur Nysie viteis,
Nec metuit senteis: nã vepribus improba surgens
Achrados, indomitas bryonias alligat vlmos.

TEMPVS.

Floret tota æstate in bonam vsque partem autumni, in quo fructum producit, qui primum viridis est, dein vbi maturitatem consecutus fuerit, rufus esse incipit.

TEMPERAMENTVM.

Prima germina ſubamaram & modicè acrem adſtrictionem habent. Radix autem deſiccat & modeatè calefacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Bryoniæ in prima germinatione aſparagi elixi manduntur, vrinam & aluum cientes. Folia, fructus & radix, acrem vim habent: ea propter chironiis, gãgrænicis, phagedænicis, & tibias putrefacientibus vlceribus cum ſale illita auxiliantur. Radix abſtergit corpus & erugat. Vitia faciei, varos, lentigines, & cicatrices nigras, cũ eruo, terra chia, & fœnogræco emendat. Ad eadem prodeſt decocta in oleo vſquedum liqueſcat. Sugillata tollit, & digitorum pterygia compeſcit. Cum vino illita inflammationes diſcutit, & abſceſſus rumpit. Oſſa extrahit, trita & illita. Miſcetur aptè medicamentis quæ exedendo ſunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & vertigine laborantibus conſimiliter aſſumpta prodeſt. Contra viperarum ictus pota drachmis duabus prodeſt. Fœtus necat. Mentem aliquando ſubturbat. Cit vrinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppreſſis, tuſſiẽtibus, latera dolentibus, & ruptis datur. Appoſita vtero, fœtus & ſecundas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex aceto triginta diebus pota conſumit. Illinitur vtiliter cum fico ad eadem. Ad inceſſus decoquitur: vuluas ſiquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius exprimitur ſuccus, bibitúrque cum aqua mulſa ad eadẽ, pituitam ducens. Fructus eius ad pſoras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit ſuccus eius fructus, ſi cum tritico decocto ſorbeatur.

EX GALENO.

Vitis albæ, quam etiam Bryonia vocant, prima quidem germina ab omnibus pro more per vere-

duntur,

atur, vtpote edulium ſtomacho eò quòd adſtringat gratum. Habét etiã amarã & modicè acrem adſtrictionem, quare vrınam moderatè mouent. Radix autem abſtergentem nonnullam, deſiccantem & tenuium partium, ac moderatè calidam vim obtinet. quamobrem & lienes induratos liquefacit, tũ epota, tum foris cum ficubus impoſita. Pſoram etiã ac lepram ſanat. Racemoſus eius fructus pelles tingentibus vtilis eſt.

EX PLINIO.

Bryoniæ aſparagi decocti in cibo aluum & vrinã cient. Folia & caules exulcerant corpus: vtique vlcerum phagedænis, & gangrænis, tibiarumq; tædio cum ſale illinuntur. Semen in vua raris acinis depẽdet, ſucco rubente poſtea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim vtuntur. Pſoris & lepris illinitur. Lactis abũdantiam facit coctum cum tritico, potúmque. Radix numeroſis vtilitatibus nobilis: contra ſerpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, varoſque & lentigines, & ſugillata emendat, & cicatrices. Eadémque præſtat decocta in oleo. Datur & comitialibus potus. Item mente cõmotis, & vertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipſa autem largior aliquanto, purgat ſenſus. Illa vis pręclara, quòd oſſa infracta extrahit in aqua impoſita, vt Bryonia: quare quidã hanc albã Bryoniam vocant. Suppurationes incipientes diſcutit, veteres maturat & purgat. Cit menſes & vrinam. Eclegma ex ea fit ſuſpirioſis, & contra lateris dolores, vulſis, ruptis. Splenẽ ternis obolis pota triginta diebus conſumit. Illinitur eadẽ cum fico & pterygiis digitorũ. Ex vino ſecundas fœminarum appoſita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua mulſa. Succus radicis colligi debet ante ſeminis maturitatem: qui illitus per ſe & cum eruo, lætiore quodam colore & cutis teneritate mangonizat corpora: ſerpentes fugat. Tũditur ipſa radix

cum pinguifico, erugátq; corpus, si statim bina stadia ambulentur. Aliâs vrit, nisi frigida abluatur.

DE AMPELOMELAENA.

CAP. XXXIII.

Tua uitis nigra uidetur esse uiburnum, etiam uulgò Gallorum cum Virgilio dictum.

NOMINA.

μπέλος μέλαινα Græcis, Vitis nigra Latinis
A nominatur. Officinis incognita. Germanis *Vualdreben. oder Lynen, oder Lenen,* [Gallicè *Espece de Couleuree, ayāt les racines & sementz noirs.*] vocatur. Nigra verò vitis dicta est à radice nigra, & quòd vitis similitudinem obtineat.

Vitis nigra unde dicta.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, magis tamen ad Smilacis folia accedentia, cui & caules similes obtinet: maiora tamen eius folia quàm illius sunt. Claiculis hæc etiam arbores amplectitur. Semen racemosum, initio herbaceum, cum maturuit deinde nigrū. Radicem foris nigram, intus buxei coloris. Ex qua delineatione omnibus constat herbā hanc cuius picturam exhibemus, esse vitem nigram. Foliis enim Hederæ, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, caulibus quoque cognatis. Clauiculis suis arbores perinde atque adminicula comprehendit. Semen racematim cohęret, inter principia virens, post maturitatem nigrescens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omisit Dioscorides, sunt candidi, & odorati, quibus decidentibus semen subnascitur plumis quasi vestitum, aut barbæ canæ effigiem præbens.

LOCVS.

In frutetis & dumetis potissimum nascitur.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, Augusto verò semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod vitis alba temperamentum habet.

VIRES

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo manduntur, vrinæ & mensibus ducendis vtiles. Iidem lienes minuunt. Comitialibus, vertiginosis, & resolutis accommodati sunt. Radix eadem præstat quæ vitis albæ, minus efficax tamen. Folia cum vino illita ad iumentorum ceruices exulceratas cōducunt. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

EX GALENO.

Viti albæ ad omnia similis, nisi quòd imbecillior.

EX PLINIO.

Asparagi eius in cibo vrinæ ciēdę, lieniq; minuēdo vtiles. Radix ossa infracta efficacius extrahit q̄ suprà dicta. Cæterùm eidē peculiare est, quòd iumētorū ceruicibus vnicè medetur. Aiūt si quis eā in villa extruxerit, fugere accipitres, tutasq; fieri aues villaticas. Aliter eadē ī iumēto hominéq; phlegma aut sanguinem qui screatur, talos circunligata sanat.

DE AMARANTO. CAP. XXXIIII.

Amarātus luteus in santonia, & Gallia Narbonēsi frequēs est, in officinis propè omnibus stœchadii citree nomine, Amarantus purpureus nobis Passe uellours, quòd immortali colore etiam uillutum purpureum uincat.

NOMINA.

μάραντος Græcis, Amarantus Latinis dicitur. Medicis & herbariis nostræ ætatis ex amore & anthos dictionem componi credentibus, Flos amoris vocatur. Hanc appellationem vsurpantes Germani *Flor. mor* niminant aliâs *Samatblum*/& *Tausentschon* [Gallicè *Du passeuelours*] appellatur. Amarantus autem nō alio nomine dici cœpit, quàm quod flos eius nūquam marcescat. Hinc est ꝙ puellæ hyemales sibi corollas ex eo conficiant: id quod Erfordiæ, vbi non solum æstate, verumetiam hyeme gestant coronas, fieri potissimum solet.

A

Amarantus unde dictus.

GENE-

GENERA.

Stichas citrina

Helichryson unde dictum.

Flos amoris.

Duplex est Amarãtus: vnus luteus, qui Dioscoridi ἑλίχρυσον, Galeno Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, vel vt ipsi loquuntur, Sticados citrinum, Germanis *Rheinblumen*/ quòd in regiõibus quę Rheno adiacent, potissimum verò quę intra Spiram & Vuormaciã sunt, proueniat: *oder Mottenblum/ oder Iungling* appellatur. Helichryson dictũ, quòd ad solis repercussum comantib. in orbem florũ foliis, fulgorem auri præ se ferat. Alter purpureus, qui hodie Flos amoris vulgò, & Germanis *Floramor / oder Samatblum* vocatur, vt paulò antè à nobis dictum est.

FORMA.

Amarãtus luteus.

Amarantus luteus qui Helichryson alio nomine dicitur, virgam habet tenuem, virentem, rectam, solidamq;. Folia angusta ex interuallis, Abrotono similia. Comam orbicularem, auri modo fulgentem. Vmbellam rotundam, veluti corymbos arescentes. Radicem tenuem. Ex qua descriptione planum fit eam herbam quam hodie officinæ solœcismo vtentes, Stichada citrinam nominant, esse Helichryson. Est enim herba surculosa, exilibus ramulis, folio vt Hyssopus angusto, gustu amaro, & instar Abrotoni albicante: coma orbiculari, auri modo splendente: vmbella rotunda veluti corymbos arescentes: radice gracili. Et vt paucis dicam, non est nota quæ illi non aptissimè quadret. Purpureus verò pedali altitudine surgit, caule purpurascente, foliis Ocymo similibus, maioribus tamen & longioribus, spica purpurea, verius quàm flore, inodora, qua nihil gratius aspectu cernitur.

Amarãtus purpureus

LOCVS.

Nascitur in asperis, sabulosis, siccis & cõuallibus locis luteus. Alter autẽ in hortis & fictilibus seritur.

TEMPVS.

Helichrysum Iunio & Iulio mẽsibus floret. Amarantus verò purpureus æstate, potissimum autẽ Augusto

gusto mensę.

TEMPERAMENTVM.

Luteus calidus & siccus haud dubiè est, id quod amaritudo in gustu & facultates eius abundè demõstrant. Purpureus autem recentiorum herbariorum sententia, frigidus est & siccus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Coma Helichrysi cum vino pota difficultatibus vrinę, serpentium ictibus, coxendicum doloribus, & ruptis auxiliatur. Mẽses ducit, & sanguinis grumos in vesica aut aluo cum oxymelite pota liquefacit. Destillationem trium obolorum pondere cum vino diluto albo ieiuno data cõpescit. Reponitur etiã cũ vestibus, quas ab erosiõe integras seruat. Vnde iterũ colligere licebit, herbã quã *Rheinblumen* vocant, esse Helichrysum, quòd illã hac facultate vt vestes à tineis tueatur pręditam esse, omnibus in confesso est.

EX GALENO.

Amarãtus, luteus nẽpe, facultatis est incidentis & extenuãtis. Quapropter coma eius cũ vino pota mẽses educit, & sanguinis grumos liquare creditur, nõ solùm in ventre, sed & in vesica. Sed tunc potius illã cũ mulso bibere conuenit. Omnes verò simpliciter fluxiones pota desiccat, stomacho tamen aduersa.

EX PLINIO.

Heliochrysum ciet vrinas è vino pota, & menses. Duritias & inflãmationes discutit. Ambustis cũ melle imponitur. Cõtra serpẽtiũ ictus & lũborũ vitia bibitur. Sãguinẽ cõcretũ vẽtris ac vesicę absumit cum mulso. Folia eius triũ obolorũ põdere sistũt pfluuia mulierũ in vino albo. Vestes tuetur odore nõ inelegãti.

APPENDIX.

Recẽtiores purpureũ Amarãtũ vehemẽter siccare tradũt, ideoq; cũ vino sumptũ alui fluxiones sistere scribũt: sed, vt aiunt, stomacho aduersatur. Lutei floribus in vino decoctis, ad lũbricos educẽdos vtũtur: & ad pediculos enecandos in lixiuio coctis.

DE AQVI-

DE AQVILEGIA. CAP. XXXV.

Aquilegia aliis angelica ancolie uulgo Gallorum, florum omnium pulcherrimus præsertim qui duplus est.

NOMINA.

QVAE Aquilegia vulgò ab omnib. appellatur herba, ea Germanis *Ackeley / Agley/* & *Ageley* noĩatur. Quo verò noĩe Græcis aut Latinis medicis vocata sit, nobis nōdũ constare potuit. Non esse enim Græcorum Aegilopa, vt non solùm vulgares herbarij, verumetiam magni nominis medici putant, notius est quàm vt demonstrari à me debeat. Nam nihil in vniuersa Aegilopis, quæ alterum Auenæ genus est, historia reperitur, quod ad Aquilegiam referri queat. Neq; enim tam ab anguilla cãcer, Quàm Aegilops ab Aquilegia dissidet: vt hoc nomine errare toto cœlo euidentissimum sit, qui Aegilopa esse Aquilegiam arbitrantur.

Aquilegia nõ est Aegilops.

Aegilops quid.

FORMA.

Folia Chelidonij maioris habet, sed paulò rotundiora, ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius summo flores purpurei sunt, ex caudis quibusdam veluti muliebres loculi propē dentes. His decidẽtibus capitula subnascũtur, haud secas atque in melanthio, in quibus semen atrum est. Radix eius crassa.

LOCVS.

Nascitur passim in hortis, & pinguibus quibusdã pratis. Inuenitur etiam in montibus syluosis, & interdum in petris & muris.

TEMPVS

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

In gustu dulcedinem quandam præ se ferre videtur, vt hoc nomine mediocriter calidam esse, ac modicè digerendi vim habere verisimile sit.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Recentiores omnes, tũ herbarij, tũ medici, Aquilegiæ

legiæ omnes Aegilopis facultates tribuunt, at quàm rectè, ipsi viderint. Neque enim verisimile est herbę quæ subacris non est, tantam discutiendi inesse facultatem posse. Quum verò modicè digerat & exiccet, scabiei & fistulis, potissimum si illi farina commisceatur triticea, conferrre potest.

DE ALLIARIA. CAP. XXXVI.

Alliaria uulgo scordotis ab odore allii herba qua sunt hactenus male usi Pharmacopæi loco scordii nũc notissimi.

NOMINA.

NONDVM constat quo nomine veteribus Græcis & Latinis herba hæc appellata sit. Vulgò tamen, eò quòd trita eius folia ingratum ac planè alliaceum odorem redolent, Alliaris & Alliaria nominatur. Germanicè Knoblochkraut/oder Leuchel/oder Saszkraut. Pandectarum autor Pedem asininum vocat.

Alliaria unde dicta.

Pes asininus.

FORMA.

Folia eius cùm primũ emicant subrotunda sunt, violæ similitudine, aliquantulũ tamẽ maiora. Adulta autem in angulos exeunt. Herba ipsa bicubitali proceritate consurgit, caule tereti, foliis Vrticæ, nisi quod leuiora sunt, partius fimbriata, & à pediculo latiora. Alij odoratu cum teruntur, flore lacteo albóue, exili in siliquis semine, atro colore, radice oblonga, eiusdem cum foliis odoris.

LOCVS.

Passim propter sepes & agrorum margines prouenit.

TEMPVS.

Folia statim primo vere, atque adeò Martio ipso erumpunt. Floret autem æstate, atque deinceps semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum prorsus suboleat Allium, necesse est vt tẽperamento eodem prędita sit. Calefacit igitur haud dubiè & desiccat, non tamen perinde atque Allium in excessu quarto.

VIRES.

VIRES.

Easdẽ propè Allij facultates habere vel hı̄c conijci poteſt, quòd nõnulli ĩ iuribus tortiuisq; ſuccis pro Allio ſubſtituant. Proinde corpus calefacere, craſſos humores in eo extenuare, glutinoſos incidere poteſt Omnia tamen hæc minori quàm Allium efficacia. Semen eius cum aceto emplaſtri modo mulieribus ſtrangulatu vteri laborantibus impoſitum, & vuluæ admotum prodeſt, ac eaſdem excitat. Et ſummatim, omnia quæ Naſturtij ſemen, ſed minori efficacia, poteſt.

DE ACALYPHE. CAP. XXXVII.

Vrtica Romana nobis mas dicitur, ſemine in globulis ceu lini ſed minori. Maior in ſepibus hortorũ, minor agria nobis dicitur Ortie griace.

NOMINA.

καλύφη, ἢ κνίδη Græcis, Vrtica Latinis nũ-
A cupatur. Officinæ Latino nomine vtũtur, Germanis *Neſſel* [Gallicè Ortie] appellaᷣ.
Acalyphe unde dicta. Acalyphe verò dicta eſt, Athenæo autore, ꝙ iniucũdo ſit tactu, & pruriginẽ cieat *Cnide.* Cnide autẽ, quod vellicet, pungat, ac ſuo morſu ſenſum laceſſat, à verbo *Vrtica.* κνίζειν, quod pungere & vellicare ſignificat. Vrtica ab vrẽdo, ꝙ pruritũ puſtulasq; igni ſimiles excitet.

GENERA.

Vrtica romana. Dioſcorides duo facit genera. Vnã aſperã, quã hodie Romana vocãt: & eſt ea quã pictã damus. Huius quidẽ ſemine in officinis vtedũ, nõ alterius quæ paſſim in ſepibus ac dumetis naſcitur. Germanicè *Vueiſchneſſel* [Gallicè *Ortie grieſche*] appellatur. Alteram minus aſperã, quã ob id mollẽ nominãt. Hãc nondũ videre potuimus. In Germania noſtra præter hæc *Vrtica noſtra maior* genera, alia duo inueniũtur. Vnũ maius, quod Germanicè *Heyterneſſel* nominãt: alterũ minus, germa- *Vrtica minor.* nicè *Brenneſſel*/vel *Haberneſſel*/quòd nimirum in auena naſcatur, appellari ſolet. Harum etiam picturas adiicere placuit, quòd non prorſus inefficaces eſſe putemus,

putemus,quandoquidem haud secus atque Romana pungere videantur.

FORMA.

Romana caule est rotundo & aspero, syluestrior etiã & asperior,latior & nigrior foliis, semine haud dissimili in globulis quibusdã semine lini,sed minore. Altera priori similis est, nisi quòd non similiter aspera est, tenuiusq; semen habet.

LOCVS.

Romana apud nos non nisi sata prouenit,non secus atque mollis vocata vrtica. Vulgares passim in dumetis ac sepibus gignuntur. Romana.

TEMPVS.

Semen messibus colligi oportet.

TEMPERAMENTVM.

Subtiliũ est partium,& temperaturæ siccæ,nõ tamen tantũ habet caliditatis vt iam mordicet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriusq; folia cum sale illita canis morsibus,gangrenis,malignis vlceribus,cãcris,sordidisq;,luxatis, tuberculis,parotidibus,phygetlis, & abscessib. medẽtur Lienosis cũ cerato imponũtur. Profluuia sanguinis ex naribus cum succo trita & imposita sistũt. Cum myrrha trita & imposita menses mouent. Recentia admota vteri procidentias emendant. Semen cum passo potum venerem stimulat ,& vuluas aperit. Cum melle linctum orthopnœas,pleuritidas, & peripneumoniam iuuat. Ea quæ in thorace sunt educit. Miscetur & exedentibus medicamentis. Folia cũ conchulis decocta aluum molliunt,vrinasq; mouẽt. Cum ptisana decocta ea quæ in thorace sunt educunt. Decoctum foliorum cum exiguo myrrhæ potum menses elicit. Succus gargarissatus,vuam inflãmatam reprimit.

EX GALENO.

Herbæ semẽ & fòlia,nã hæc potissimũ in vsum adhibentur,digerentis sunt facultatis, adeò vt tuber-

cula

cula & parotidas sanent. Sed & quiddam flatuosum obtinent, quo & venerem extimulant, maximè vbi cum passo semen bibitur. Porrò quòd non vehemẽter calefaciat, sed admodum tenuium sit partium, testatur crassorum viscosorumque humorum ex thorace & pulmone eductio, tum quòd partes quas contigerit, pruriant. Cæterùm flatuosum eius, cuius particeps esse dicta est, dum concoquitur, nascitur: non enim actu flatuosa est, sed potentia. Ventrẽ autem mediocriter subducit ipsa dũtaxat abstersione, ac veluti titillatione, non purgatione. Gangrænosa & cancrosa, & in totum quæ exiccari citra mordacitatem postulant, ea conuenienter sanat.

EX PLINIO.

Vrtica plurimis scatet remediis. Semen eius Cicutæ contrarium esse Nicander affirmat. Item fungis, & argento viuo. Apollodorus & Salamandris cum iure decoctæ testudinis. Itẽ aduersari Hyoscyamo, & serpẽtibus, & scorpionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax, vuas in ore, procidentesque vuluas, & infantium sedes, tactu resilire cogit. Lethargicos expergisci tactis cruribus, magisque fronte. Eadem canis morsibus addito sale medetur. Sanguinem trita naribus indita sistit, & magis radice. Carcinomata & sordida vlcera, sale ammixto: item luxata. Sanat & panos, parotidas, carnesque ab ossibus recedẽtes. Semen potum cum Sapa, vuluas strangulantes aperit, & profluuia narium sistit impositum. Vomitiones in aqua mulsa sumptum à cœna, faciles præstat, duobus obolis. Vno autem ĩ vino poto, lassitudines recreat. Vuluæ vitijs tostum, acetabuli mẽsura. Potum in sapa, resistit stomachi inflationibus. Orthopnoïcis prodest cùm melle, & thoracem purgat eodem ecligmate. Et lateri medetur cum semine lini: addunt Hyssopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem ventrem tostum cibo emollit. Hippocrates vuluam purgari poto eo pronunciat. Dolore leuari to-

nari tosto acetabuli mensura dulci poto, & imposisito cũ succo maluæ. Intestinorũ animalia pelli cum hydromelite & sale. Defluuia capitis, semine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo vetere, aut folia cum vrsino adipe trita imponunt. Ad eadẽ radix tusa cum aceto, nõ minus vtilis. Itẽ lieni. Et cocta in vino discutit panos, cum axungia vetere salsa. Eadem psilothrum exiccat. Condidit laudes eius Phanias physicus, vtilissimam cibis coctã conditámue professus arteriæ, tussi, vẽtris destillationi, stomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo sudorem, coctã cum conchulis ciere aluum, cum ptisana pectus purgare, mulierumq; mẽses cum sale, vlcera quæ serpunt cohibere. Succus quoque in vsu est. Expressus illitusq; fronti sanguinem narium sistit, potus vrinam ciet, calculos rumpit. Vuam gargarissatus reprimit. Si quadrupedes fœtum non admittant, vrtica naturam fricandã monstrant.

DE APHACE. CAP. XXXVIII.

Aphace ubique hic frequens.

NOMINA.

φάκη Græcis, Aphace Latinis, vulgò Syl-
A ueftris vitia, & Os mũdi, Germanis *Vuildtuuicken / oder* S. *Christoffelſzkraut* [Gallicè *Vesse sauuage*] vocatur. Alia est ab Aphaca Theophrasti, quæ syluestrium olerum genus est, de qua suo loco plura dicemus.

FORMA.

Exiguus frutex est, lẽticula altiot, tenuioribus foliis. Quę nascũtur in ea siliquæ lente maiores, terna aut quaterna semina nigriora & minora continent.

LOCVS.

In aruis sponte nascitur.

TEMPVS.

Maio mense floret, & subinde semen in siliquis producit.

TEMPERAMENTVM.

Moderati caloris eſt, valentius autem deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semina adſtringēdi vim habent, quapropter ſtomachi & alui fluxiones toſta, fracta, & decocta lentis inſtar ſiſtunt.

EX GALENO.

Aphace facultatē obtinet adſtrictoriā, ſicut & ipſa lenticula. Sed & ſimiliter vt lēticula edi ſolet: cæterùm ægrius quàm illa concoquitur. Aluū retinet.

EX PLINIO.

Natura ei ad ſpiſſandū efficacior quàm lenti. Reliquo vſu eoſdem effectus habet. Stomachi aluiúque fluxiones ſiſtit ſemen decoctum.

DE ANDRACHNE. CAP. XXXIX.

Portulaca utraque nobis cum ſereno pullæ pes, Poulle pied, corruptè Pourpier dicitur.

NOMINA.

Portulaca. ἀνδράχνη Græcis, Portulaca latinis & Officinis, Germanis *Burtzelkaut* [Gallicè *Du pourpier, ou de la Pourceline*] dicitur, corrupta tamē voce, cùm efferendū eſſet *PortZelkraut*/ac ſi porcellorū herbam dicerent. Aliâs *Sauubon* iiſdē appellatur.

A

GENERA.

Portulaca hortenſis. *Sylueſtris* Portulaca in duas diſtribuitur ſpecies: vnam hortenſem, & alteram ſylueſtrem, quæ nō eſt tertiū Aizoi genus, vt aliqui ſeducti mēdoſis Dioſcoridis exēplaribus credunt. Nam quòd plęriq; nomina harū duarum plātarum confuderint, factum ſubinde eſt vt multa adulterina, quæ ſcilicet tertij generis Aizoo debentur, capiti de Portulaca ſylueſtri inſerta ſint, quæ omnia prorſus expungēda veniunt, vt paulò pòſt clarius monſtrabimus. Hortenſem Germani ſimpliciter *Burtzelkraut* / ſylueſtrem verò *Vuil oder ackerburtzel* vocant.

FORMA.

Hortenſis caules habet craſſos, pingues, teretes, in altum

altum erectos, lentè vergentes in puniceũ, folia pinguia, à tergo candida, flores exiguos luteos, semina nigra in herbaceis calycibus cõtenta. Syluestris folia oleæ obtinet, minora tamen multò, numerosiora & tenera, rubentes cauliculos ab vna radice multos in terra sessiles, qui cõmãducati succo abundãt, glutinosiq;, & sapore salsi sunt. Hæc est genuina apud Dioscoridẽ Portulacæ delineatio, reliqua verò oĩa sunt adulterina, & ab imperito aliquo rerum ex capite de tertio Aizoo excerpta, & huic sine omni iudicio inserta.

LOCVS.

Prouenit in hortorũ areolis, vineis, & aliis cultis locis, hortẽsis. Cæterũ syluestris in petrosis & incultis etiã nascitur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimũ mensibus carpenda folia & flores: semen verò sequentibus.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat vtraq; quidẽ in tertio ordine à tẽperatis ac mediis, humectat verò in secũdo. Quare viribus etiã nõ distant: hinc quæ in Dioscoride legũtur nõ sunt ꝓpriæ, sed Aizoi tertij generis, & à sciolo aliquo temere Portulacæ syluestri attributæ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Portulaca vim habet adstrictoriam. Cum polẽta illita, capitis doloribus, oculorum inflãmationibus, & aliarum partium, stomachi ardoribus, erysipelatis, & vesicæ doloribus auxiliatur. Cõmãducata dẽtium stuporem, stomachi & intestinorũ æstuationẽ fluxiõesque sedat. Renes erosos & vesicam adiuuat. Veneris impetus exoluit. Pari effectu & succus eius prodest potus, & in febribus etiam valens. Contra rotundos lumbricos, sanguinis excreationem, dysenterias, hæmorrhoidas, profluuia sanguinis percocta efficax. Contra Sepis morsus. Ocularibus medicamentis vtiliter commiscetur. Intestinis fluxione labo-

ne laborantibus,aut vulua erosione affecta infunditur. Contra dolores capitis ex vstione cum rosaceo, aut oleo ex alto destillatur. Exanthemata in capite cum vino exterit. Vulneribus ad syderationem spectantibus ex polentia illinitur.

EX GALENO.

Portulaca frigida & aquea tẽperamẽto est,paucæ cuiusdã austeritatis particeps. Proinde fluxiones reprimit,maximè biliosas & calidas, cũ eo ꝙ eas mutet,& ĩ qualitate alteret,magnopore refrigerãs. Hac ratione & æstuãtes,vt si quid aliud,adiuuat,tũ ventris osculo imposita,tũ totis hypochõdriis,potissimũ in hecticis febribus. Præterea dentiũ stuporẽ sanat,nẽpe quæ ab acidorum cõtactu asperè exiccata fuerãt, leniẽs atq; replẽs,vtpote cũ viscosam habeat humiditatẽ. Similiter verò & succus eius. Itaq; non foris modò impositus,sed epotus quoque refrigerat. Hoc sanè & toti herbæ comesæ accidit. Quoniã autẽ adstringit,vtiliter dysentericis editur,& in muliebri profluuio,& sanguinis reiectionibus. Sed ad hec multò quidem efficacior est herbæ succus.

EX PLINIO.

Portulacæ memorabiles vsus tradũtur. Sagittarũ venena,& serpentiũ hæmorrhoïdũ & presterum restringit,pro cibo sumpta,& plagis ĩposita extrahit. Itẽ hyoscyamo poto,ẽ passoq; expresso succo. Cũ ipsa nõ est,semẽ eius simili effectu prodest. Resistit & aquarũ vitiis,capitis dolori,vlceribusq; in vino tusa & imposita. Reliqua vlcera cũ melle cõmãducata sanat. Sic & infãtiũ cerebro imponitur,vmbilicoq; ꝓciduo. In epiphoris verò oĩm,fronte tẽporibusq; cũ polẽta. Sed ipsis oculis,ẽ lacte & melle. Eadẽ,si procidẽt,prodest,foliis tritis cũ corticibus fabæ. Pustulis cũ polẽta & sale,& aceto ac cera. Et vlcera oris tumorẽq; gingiuarũ cõmanducata cruda sedat. Item dentium dolores: Tonsillarum vlcera succus decoctæ. Mobiles dentes stabilit cõmãducata. Cruditates sedat,

dat, vocemq; firmat, & sitim arcet. Ceruicis dolores cum Galla & Lini semine pari mẽsura sedat. Mammarũ vitia cũ melle aut cimolia creta. Salutaris & suspiriosis, semine cum melle hausto. Stomachũ in acetariis sumpta corroborat. Ardentib. febribus imponitur cũ polenta. Et aliâs manducata refrigerat etiam intestina. Vomitiones sistit. Dysenteriæ & vomicis datur ex aceto, vel bibitur cum Cumino. Tenasmis autẽ cocta, & comitialibus cibo vel potu prodest. Purgationibus mulierum, acetabuli mẽsura in sapa. Podagris calidis, cũ sale illita, & sacro igni. Succus eius potus renes iuuat & vesicas. Ventris animalia pellit. Ad vulnerum dolores, ex oleo cum polenta imponitur. Neruorũ duritias emollit. Venerẽ inhibet, Venerisq; somnia. Prætorij viri pater est, Hispaniæ princeps, quem scio propter impatibiles vuę morbos, radicem eius filo suspensam è collo gerere, prӕterquam in balneis, & ita liberatum incommodo omni. Quinetiã inueni apud autores, caput inde litum destillationem toto anno nõ sentire. Oculos tamen hebetare putatur.

DE ASPHODELO. CAP. XL.

Asphodelus mas Dioscoridi scriptus, nobis est frequens folio porraceo, radicibus glandium magnarũ effigie multis simul agnatis, porcorum cibus.

NOMINA.

ἀσφόδελος Græcis, Asphodelus Latinis, Officinis corrupta voce Affodillus, germanis *Goldwurtz* [Gallicè *Haste Royalle*] nominatur. A *Affodillus*

GENERA.

Duo esse Asphodeli genera, vtcũq; vno cõtentus sit Dioscorides, testatur Plinius libro xxi. cap. xvij. marem nimirum & fœminã. Mas propriè Albucus nominatur, fœmina verò Hastula regia, quod scilicet dũ floret, prorsus regij sceptri effigiẽ referat, Germanicè *Goldwurtz*. Marem depingit Dioscorides, & radicem eius acrem atque adeo cibo inutilem esse *Duo Asphodeli genera.* *Albucus.*

 tradit.

Hesiodus fœminæ mẽtionem fecisse uidetur.

tradit. Fœminæ Theophrastus libro vij. de historia plantarum cap. xij. & Hesiodus mentionem facere videntur, quandoquidem eius vsum in cibo quotidianum fuisse scribãt. Hoc enim de mare dici haud posse, radicis mirifica acrimonia facit. Galenus etiã libro secundo de aliment. facult. Asphodelon fœminam cognouisse videtur, dũ scribit, Asphodeli radicem Scyllæ radici, magnitudine, figura & amaritudine quadantenus similem esse. Hæc enim de Dioscoridis Asphodelo verè dici non possunt, cuius quidẽ radix nõ Scyllæ, sed Pæoniæ potius similis est. Deniq; nõ est vt fœminæ amara, sed aeris. Neq; obstat quòd nostra Hastula regia tãtã amaritudinẽ, quãtã ei Galenus tribuit, nõ habeat. Nã neq; ea quã Hesiodus suo carmine tãtopere celebrauit, tanta prædita fuit amaritudine: aliâs enim citra coctură multã, cuius tamẽ ille non meminit, cibo quotidiano idonea esse nõ potuisset. Et certè vt Arõ nõ in oĩbus regionib. parem acrimoniã obtinet, ita nec Hastula regia parẽ amaritudinẽ omnibus ĩ locis sortitur. Adeò vt dubiũ nõ sit Hesiodũ de nostra Asphodelo, quę fœmina est, loquutũ esse. De fœmina autẽ loquutũ esse Hesiodũ, cõfirmat ꝙ alibi tradat in syluis nasci Asphodelũ. Quod certè de ea quã fœminã fecimus, rectè dici potest, quãdo raro alibi quàm in syluis nascatur. Sentẽtiã nostrã firmare videtur Apuleius ille, qui in libro suo de herbis inscripto, seorsim & Asphodelum, & hastulam regiam describit.

FORMA.

Asphodelus mas.

Asphodelus mas folia habet. Porro maiori similia Caulẽ leuẽ in summo florẽ ferentẽ. Anthericum vocatũ. Radices sublõgas, rotũdas, glãdibus similes, gustu acres. Nos marem hac vice habere nõ potuimus.

Fœmina.

Fœmina folia habet oblõga, angusta, leuiter lẽta, Plãtagiui minori nõ dissimilia: caulẽ leuẽ, in summo non vnum, sed plures flores pingues retrorsum incuruos, plenos puniceis maculis, radicẽ itidẽ bulbosam,

bosam, capillis Allij instar multis sub bulbo enascẽtibus, comatam, gustuq; glutinosam.

LOCVS.

Mas non prouenit in Germania, nisi in hortis culta & plantata. Fœmina verò in montibus & syluis sua sponte ac copiosè nascitur.

TEMPVS

Iunio mense florent.

TEMPERAMENTVM.

Maris radix calida & sicca est. Fœminę folia cùm amara nonnihil sint & acria, itidem calida & sicca esse, quemadmodum etiam radicem, constat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Albuci vim calefaciendi obtinẽt, vrinas & mẽses potę mouẽt. Lateris doloribus, tussibus, cõuulsionibus, ruptionibus, drachmæ põdere ex vino potę medẽtur. Cõmãducata astragali mẽsura vomitiones adiuuat. A serpẽte demorsis datur vtiliter triũ drachmarũ põdere. Illinire autẽ oportet morsus foliis, radice, & floribus cũ vino. Itẽ vlcera sordida, & depascẽtia. Mãmarũ quoque & testiũ inflãmatiões, tubercula & furũculos, decocta in vini fęce radice: ad recẽtes autẽ inflãmationes cũ polenta. Radicis succus, adiecto vetere vino dulci, myrrha & croco simul decoctis, per quã vtile fit oculis medicamẽtũ. Ad purulẽtas aures per se, & cũ thure, melle, vino, & myrrha tepefactus prodest. In cõtrariã aurẽ per se infusus dẽtiũ dolorẽ mitigat. Cinis è radice cremata illitus, alopecias capillis explet. Oleũ in excauatis radicibus igni decoctũ, illitũ exulceratis pernionibus, & ambustis igni cõducit. Dolori auriũ instillatus auxiliatur. Cãdidã vitiliginẽ linteo antea perfrictã in sole, illita radix emẽdat. Semẽ & flores in vino poti, scolopẽdræ & scorpionum venenis egregiè aduersantur. Aluum quoque deiiciunt.

EX GALENO.

Asphodeli radix vtilis est, perinde atq; Ari, Asari & Dra-

& Dracontij. Extergétis siquidẽ & discutientis facultatis. Vstæ tamen cinis calidior, & exiccantior, magis tenuium partium, & ad discutiendum potentior efficit, propterea & alopecías sanat. Inest itaq; ei extenuandi facultas, atque obstructa demoliendi, veluti etiam Dracontio. Ideóque ipsius cauliculus arquatis tanquam summum præsidium exhibetur.

EX PLINIO.

Defectis corporib. & phthisicis cõstat bulbos eius cũ ptisana decoctos aptissimè mederi, panéq; ex his cum farina subactũ saluberrimũ esse. Nicãder & cõtra serpentes & scorpiones, vel caulem vel semẽ, vel bulbos dedit in vino tribus drachmis: substrauitq; somno cõtra hos metus. Datur & cõtra venenata marina, & cõtra scolopẽdras terrestres. Folia quoq; illinũtur venenatorũ vulneribus ex vino. Bulbi neruis articulisq; cũ polẽta tusi illinuntur. Prodest & cõcisis ex aceto lichenas fricare. Itẽ vlceribus putrescẽtib. ex aqua imponere. Mãmarũ quoq; & testiũ inflãmationib. Decocti in fęce vini, oculorũ epiphoris supposito linteolo medẽtur. Foliis in quocũq; morbo decoctis magis medici vtũtur. Itẽ ad tetra tibiarũ vlcera, rimasq; corporũ quacũq; in parte, farina arefactorum. Succus quoq; ex tusis expressus, aut decoctus, vtilis fit corporis dolori cũ melle. Idẽ odorẽ corporis iucũdũ affectãtibus, cũ Iri arida & sale exiguo. Folia etiã supradictis medẽtur, & strumis, panis, vlceribus in facie, decocta cũ vino. Cinis è radice alopecias emẽdat, & rimas pedũ. Decoctæ radicis in oleo succus, perniones & ambusta. Et ad grauitatẽ auriũ infunditur. A cõtraria aure in dolore dẽtium. Prodest & vrinę pota modicè radix, et mẽstruis, & lateris doloribus. Itẽ ruptis, cõuulsis, tussibus, drachmæ põdere in vino pota. Eadẽ & vomitiões adiuuat cõmãducata. Semine sũpto turbatur vẽter. Chrysermus & Parotidas ĩ vino decocta radice curauit. Itẽ strumas admixta cachry ex vino. Quidem aiunt, si imposita radice

radice pars eius in fumo suspendatur, & quarta die soluatur, vnà cum radice arescere strumam. Sophocles ad podagras vtroque modo, cocta crudáq; vsus est. Ad perniones decoctam ex oleo dedit, & suffusis felle in vino, & hydropicis. Venerem quoque cõcitari cum vino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & psoras, radice in aceto cocta tolli dicit. Item si cocta sit cum hyoscyamo & pice liquida, alarum quoque & feminũ vitia. Et capillum crispiorem fieri, raso prius capite, si radice ea fricetur. Lapides renum in vino decocta atque pota eximit. Hippocrates semen eius ad impetus lienis dari censet. Iumentorum quoque vlcera ac scabiem, radix illita, aut decoctæ succus ad pilum reducit.

APPENDIX.

Animaduertendũ facultates à Dioscoride & Galeno commemoratas, Albuco seu Asphodelo mari cõuenire, huius enim radix gustu acris est. Quæ verò à Plinio recensentur, hæ partim mari, partim fœminæ debentur. Fœminę, cuius radix & folia glutinosa & amara sunt, vlcera glutinandi, scabiẽ, rimásque corporum, & si quæ similes sunt facultates conueniunt, quas periti methodi simplicium medicamentorum facilè discernent. Experientia etiã quotidiana testatur, huius vsum esse ĩ vlceribus malignis salutarem. Quæ autem mari sint tribuendæ, ex Dioscoride, Galeno, & gustu quiuis deprehendere poterit. Nos in transcursu tantùm parum attentos monere voluimus, ne indiscriminatim & promiscuè vtrique generi has facultates inesse putarent.

DE ATRAPHAXI. CAP. XLI.

Atriplex nomen retinet, aliis Bonne dame, *&* Preudefemme *dicitur.*

NOMINA.

τράφαξις, ἢ χρυσολάχανον Græcis, Atriplex
A Latinis & Officinis, Germanis *Molten, oder Milten*

Atraphaxis quare dicta. Milten.[Gallis *Des Arroches, ou Des bõnes dames*] nominatur. Atraphaxis Atticis d literam in t mutare frequenter amantibus, dicta est, quòd ἀθρὼς ἄυξει, id est, statim in amplitudinem adolescat. Siquidem octauo à satu die prosilit, confestimque incremento proficere videtur. Fidem celeris augmenti facit ereptum in confinio cæteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem iuxta eam nasci quicquam tradunt, nisi languidum. *Chrysolachanon.* Chrysolachanon verò, id est, aureum olus dixerunt, à luteo quem profert flore.

GENERA.

Duo Atriplicis sunt genera, satiua seu hortensis, & syluestris. Satiuam simpliciter Germani *Molten*, syluestrem verò cum adiectione aliqua, *Wild molten oder Ackermolten, oder Klein scheiszmilten* nominant.

FORMA.

Atriplex hortensis. Hortensis caulem fundit quadratum, ramis brachiatum, quibus primum flores lutei exigui, dein foliatum semen & obductum cortice promitur. Radicem vnam habet in altum descendentem, nõ glabram, sed fibris quibusdam capillatam. *Syluestris* Syluestris tã luxuriosa proceritate prodit, vt quaternos sæpe cubitos excedat: caule vt hortensis anguloso, ramoso, & purpurascente: folio hortensi non admodum dissimili, potissimum quòd ad colorem attinet: flore luteo exiguo, semine racematim congesto, radice simplici in altum descendẽte, ex qua se multæ promũt.

LOCVS.

Hortensis non nisi sata prouenit. Syluestris sua sua sponte nascitur. Vtraque autem assiduo humore satiari amat.

TEMPVS.

Vtraque Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex humida in secundo ordine, frigida autem in primo. Hortensis tamen syluestri humidior

frigidi-

frigidiórque exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eſtur olerum modo elixum. Aluum mollit. Crudum vel coctum illitum panos diſcutit. Semen eius potum cum aqua mulſa morbum regium ſanat.

EX GALENO.

Atriplex celeriter, ob lubricitatem, ventrem permeat. Parum autem omnino eius eſt, quòd digerendi obtinet facultatē. Phlegmonis & phygethlis quidem incipientibus, creſcentibus, & mollibus adhuc, ac veluti feruentibus, hortenſis: vigentibus verò, declinantibus, & indureſcentibus commodior eſt ſylueſtris. Semen eius abſtergentis eſt facultatis, proinde ad morbū regium ex iecoris obſtructione prognatum vtilis eſt.

EX PLINIO.

Coquitur difficillimè. Addidere Dionyſius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos. nec niſi mutata ſæpius aqua coquendum: ſtomacho contrariū eſſe, lentigines & papulas gignere. Hippocrates vuluarum vitiis id infundi cum Beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos incipiētes, duritias omnes, vel cocto vel crudo illini vtiliter putant. Item ignem ſacrum, cū melle, aceto, nitróque. Similiter podagris. Vngues ſcabros detrahere dicitur ſine vlcere. Sunt qui morbo regio dent ſemen eius cum melle, arterias & tōſillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per ſe, aut cum malua, aut lenticula concitantes vomitiones. Sylueſtri capillos tingunt, & ad ſupradicta vtuntur medicina.

EX SIMEONE SETHI.

Ventrem quidem cit, prodeſt ad caliditatem iecoris, ac ictericis, & calidam temperaturam habentibus ſuccurrit. Cōmodiſſima autem bilioſis. Cum malua illita inflammationes ſedat.

DE

DE ATRACTYLIDE.
CAP. XLII.

Atractylus mitior frequens in uiis flore Cnici, sed pallidiore. Atractylis hirsutior carduus benedictus, nobis hodie duplex.

NOMINA.

Atractylis unde dicta *Syluestris Cnicus.*

Ατρακτυλὶς, ἢ κνίκος ἀγρία Græcis: Atractylis, Cnicus syluester Latinis dicitur. Atractylis autem ideo dicta, quòd ea antiquæ mulieres profuso vtebantur: ἄτρακτος enim fusus est Græcis. Syluestris verò Cnicus, quia Cnico vrbano similis est.

GENERA.

Atractylis propriè dicta. *Cartamus syluestris* *Carduus benedictus.*

Syluestris Cnici seu Atractylidis, Plinio lib. xxj. cap. xv. & Theophrasto libro vi. cap. iiij. autoribus, duæ sunt species. Vna mitior, & Cnico satiuo similior. Hanc propriè Græci Atractylida, Latini verò fusum agrestem, aut colum rusticam, quòd eius caule rigido admodum & exili, veteres mulieres pro colo, vt dictum est, vtebantur, nominabant. Sunt qui Cartamum syluestrem appellant. Germanicè itaque vocetur *Vvilder feldsaffran* [Gallicè *Vne espece de Chardon ayant la feuille iaulne, ou du Saffran batard,*] vt hac ratione discernatur à Cnico, quem aliqui Cartamum, & Crocum hortensem nominant. Altera hirsutior, caules & folia Soncho non asperæ similia habens, quæ Officinis omnibus & vulgò Carduus benedictus nuncupatur. Germanicè *Cardobenedict/Bornuurtz, oder Gesegneter distel* vocatur.

FORMA.

Atractylis propriè dicta.

Spina est Cnico similis, in summo autem virgularum folia multò longiora habens, caulem magna ex parte nudum, asperúmque, quo etiam mulieres pro fuso vtuntur. Capitula in cacumine aculeata, florē pallidum, radicem tenuem, inutilē. Ex qua sanè descriptione omnibus perspicuum esse putamus, spinā quam pictā exhibemus esse Atractylida, quòd Cnico sa-

co satiuo similis admodũ sit,& in cacumine virgularum folia quàm Cnicus longiora habeat,caulẽ denique magna ex parte nudum,autumni potissimum tempore,quo folia sua sponte decidunt, & minimè leuem, sed asperum striatúmque obtineat. Idem etiam rigidus & exilis est,vt fusi vsum præbere queat. Summitati quoque eius capitula insident spinosa,flos illi pallidus,radix tenuis:& in summa, nulla est nota quæ huic non respondeat. Carduũ autẽ benedictum vulgò nominatum esse alteram Atractylis speciem,ex Theophrasti & Plinij verbis ostendi potest: hirsutus enim est,caulibus sõcheis,humi ferè reptantibus: propter sui enim mollitiem veluti sessilis caducúsque solo procumbit,semine minuto, frequenti,amaro,& pilis barbato,quòd molli lanugine operitur. Flos ei pallidus luteúsve. *Carduus benedictus.*

LOCVS.

Mitior Atractylis in aruis & montibus,hirsutior autem in hortis iam passim prouenit.

TEMPVS.

Prior Augusto mense apparet,eius tamen semen ante autumnum non maturescit. Posterior citius nascitur,eius tamen semen serò etiam ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Gustu cùm amaræ sint spinæ hæ,euidentissimum est calido & sicco temperamento esse præditas, id quod ex earundem etiã facultatibus colligi potest.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Atractylidis folia,coma & semen trita cum pipere vinóque pota,contra scorpionum ictus prosunt. Sunt qui dicant à scorpionibus percussos,quamdiu teneant eam herbam,nón sentire dolorem,deposita verò,dolore affici.

EX GALENO.

Atractylis aut Cnicus syluestris.] Hæc planta ex spinarum est genere. Facultatem habet desiccandi,

&

& modicè digerendi.

APPENDIX.

Prima ſpina in ſanandis vlceribus & fiſtulis diuturnis efficaciſſima eſt. Altera quam Carduū benedictum vocant, obſtructiones internorum viſcerum tollit, vrinam mouet, calculum frangit, vlcera, potiſſimum pulmonis, ſanat. Percuſſis à feris venenatis medetur. Negant etiam peſtis experiri cōtagia, qui aut cum cibo, vel potu præſumpſerit. Iam quoq; correptis magno fore remedio ſibi vulgus perſuaſit. Ex quibus etiam omnibus fit perſpicuum, eaſdem quas veteres Atractyli tribuerunt, vtranque ſpinam habere facultates. Item herbam quam Carduū benedictum vocant, contra ſerpentum & ſcorpionū morſus valere omnibus in confeſſo eſt: quam ſanè facultatem cum Atractyli etiam aſſignet Dioſcorides, cōſequitur ab eadem diuerſam non eſſe. Recentiores Carduū benedictum contra capitis vehementiſſimos dolores, vertiginem, memoriam amiſſam, in cibo aut potu ſumptum valere tradunt. Item ad putreſcentia vlcera, mammarum potiſſimum, ſi in puluerem redactus inſpergatur.

DE ANGELICA. CAP. XLIII.

Angelica ſatiua Pariſiis freques, ſylueſtris deſideratur.

NOMINA.

Angelica non eſt Smyrniō, neque Silphion.

VNQVID veteribus cognita fuerit hæc herba, & quo nomine appellata ſit, nondum ſcire licuit. Neq; enī Smyrniō eſt, quòd ſcilicet vmbellam Anethi & ſemen rotundū, aliáq; multa quæ deſcriptio requirit, non habeat. Silphion etiam eſſe haud poterit, quòd folia Apij habere minimè deprehendatur. Recentiores autem vno ore omnes Angelicam, & Sancti ſpiritus radicem, à ſuauiſſimo eius radicis odore, quem ſpirat aut ab immenſa contra venena facultate, appellant. Germanis

Sancti ſpiritus radix cur dicta.

nis *Angelick* / *oder des Heiligen geyst uurtz*, *oder Brust-uurtz*. [Gallicè *Angelic*] vocatur.

GENERA.

Duo eius herbæ inueniuntur genera. Vna enim mitior est, cuius quidem radix valde odorata, à Germanis *Zam Angelick* nominatur. Altera syluestris, eius radix suaui odore destituitur, & à Germanis *uuilde Angelick* nominatur. *Hortēsis.* *Syluestris*

FORMA.

Caulem profert duûm cubitorum, concauum: folia oblonga, per ambitum serrata, subnigra: flores in purpura candidos, semen latum, foliaceum: radicē crassam & multam, foris nigricantē, intus candidā.

LOCVS.

Mitior in hortis plantata prouenit, & in montosis etiam nonnullis locis, perinde atque syluestris.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacientem & deficcatoriam vim in tertio ordine ei assignant herbarij recentiores.

VIRES.

Aperit, extenuat, discutit, vt recentiores perhibent. Vnicè venenis aduersatur. Pestilentiæ populatim sæuientis arcet contagia. Corpora à lue pestifera vindicat, si tantùm, vt affirmant, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinem cum vino, per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sumpsisse satis est. Nec sensurum eo die contagionem pollicentur, quo quis deuorarit: nam vrina & sudore venenũ abigit, Lentitiam pituitæ digerit, quapropter tussi, quam frigus attulerit, medetur. Crassa quæ in thorace coïerint, dicutit. Herba ipsa in vino & aqua cocta, vulnera interna glutinat. Concretum sanguinem resoluit, stomachum esu corroborat. Cor recreat. Pituitam ventriculi deiicit, fastidia ciborum discutit, & elanguescentem inuitat appeten-

tiam. Rabiosi canis morsu, aut serpentis ictu liberat, si contrita cum ruta & melle folia indantur, dein cocta in vino bibantur. Libidinem extinguit ore ieiuno sumpta. Lassitudines reficit, thoracem expurgat. Supra febricitantis caput imposita, fertur ad se feruorem elicere. Valere contra fascinationes adfirmant, si quis eam secum gestarit.

DE AERA. CAP. XLIIII.

Lolium tuum est Githago & Nigella uulgaris, aliis iurea Gallis dicta.

NOMINA.

Officinarũ error.

Aἴρα, ἢ θύαρος, ἢ ζιζάνιον Græcis: Lolium Latinis dicitur. Officinæ nonnullæ, non sine magno errore, pro Melanthio seu Nigella vtuntur, vt non temere etiam Pseudomelanthion dici queat. Germanis *Ratten, oder Kornnegele* [Gallicè *yuraie, ou Gasse,*] apellatur.

FORMA.

Pseudomelãthiõ est Loliũ.

Folio constat angusto, Theophrasto lib. viij. de Plantarum historia, cap. vij. teste, pingui & piloso, flore subpurpureo, semine exili in siliqua hispida, vel vt Plinius ait, in cortice aculeato. Ex qua siquidẽ descriptione satis perspicuum fit omnibus, Pseudomelanthion hoc esse Lolium: folia nanque Porri habet, oblonga, hirsuta, florem purpureum, semen in pilosa, longa, angulata, ac per interualla striata siliqua. Et vt paucis singula complectar, hordeo, cuius vt reliquarum frugum pestis & vitium est, tota effigie non dissimile est.

LOCVS.

Non solùm in triticea & hordeacea, sed in omni ferè alia segete per se prouenit. Frugum acerba pestis, ideóque à Vergilio infœlix appellatum.

TEMPVS.

Iunio mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Desiccat & calfacit efficaciter, vt propinquum sit

acribus

acribus magis quàm Iris:ſed non eſt perinde vt illa tenuium partium,verùm multum abeſt. Secundum hoc ponat ipſum quiſpiā in principio tertij ordinis excalefacientium,in fine verò ſecundi exiccantiū.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lolium molitum nomas,putredines, & gangrænas cum raphanis & ſale illitum cōpeſcit. Feras impetigines, & lepras cum ſulphure viuo & aceto ſanat. Strumas quoque cum fimo columbino & lini ſemine in vino decoctum diſcutit. Quæ ægrè maturantur rumpit. Decoctum ex aqua mulſa & illitum, iſchiadicis prodeſt. cum polenta, aut myrrha, aut croco, aut thure ſuffitum, conceptiones adiuuat.

EX PLINIO.

Lolium molitum ex aceto coctum impoſitúmq; ſanat impetigines,celerius quo ſępius mutatum eſt. Medetur & podagris,aliiſque doloribus cum oxymelite. Curatio hæc à cæteris differt. Aceti ſextario vno dilui mellis vncias duas iuſtum eſt: ita temperatis ſextariis tribus, decocta farina Lolij ſextariis duobus vſque ad craſſitudinem, calidúmque ipſum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit oſſa fracta. Magis etiā cæteris purgat vlcera vetera, & gangrænas. Cum raphano & ſale & aceto lichenas. Lepras cum ſulphure viuo. Et capitis dolores cum adipe anſerino impoſita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino,& lini ſemine decocta in vino.

APPENDIX.

Iam commemoratas facultates huic etiam herbę, quam Germani *Ratten* nominant, recentiores tribuunt. Mirificè enim hanc in ſanandis impetiginibus, aliiſq; ſcabiei generibus commendant. Item in vulneribus glutinandis, ac fiſtulis curandis, compeſcendóque ſanguine, eius eſſe vſum tradunt, vt hinc etiam liqueat hanc ipſam à Lolio non eſſe diuerſam.

EX SIMEONE SETHI.

Vim æqualem Iridi obtinet.

DE ASCLEPIADE.

CAP. XLV.

Asclepias in Syluis frequens.

NOMINA.

Asclepias unde dicta Hirundinaria. Vincetoxicum.

Α σκληπιὰς Græcis, Asclepias Latinis, herbariis Hirundinaria, Officinis Vincetoxicum, Germanis *Schwalbenwurtz* appellatur. Asclepias autē ab Aesculapia antiquo medicinæ autore nominata est. Hirūdinaria verò à siliquis quas producit, quæ dehiscentes plumosum semen ostēdunt, atque adeò hirundinis effigiem referunt. Vincetoxicum, vel rectius *νικητοξικόν* haud dubiè dicta est, quòd illi insignis aduersus venena vis sit, vt paulò pòst fusius docebimus.

FORMA.

Ramulos profert longos, in quibus folia longa Hederæ similia. Radices numerosas, tenues, odoratas. Flores grauiter olentes. Semen Securidacæ seu Hedysari. Ex qua delineatiōe nemini nō perspicuū fit Vincetoxicum appellatam herbam, esse Asclepiada. Fruticosa siquidē herba est, caulem obtinens rotundum, leuem, tenuem, ac ferè iunceum, ramulis longis, folio hederaceo, sed oblongiori, in viridi nigricante, floribus exiguis, candidis, aut verius in albo pallescentibus, grauiter odoratis, ex quibus siliquæ oblongæ fiunt, quæ dehiscentes semen plumosum Securidacæ simile, hoc est, rufum & latum ostēdunt, radicibus multis, exiguis, tenuibus, & odoratis, adeò vt nulla sit prorsus nota quæ illi non respōdeat aptissimè. His accedunt locus natalis & facultates, quæ singula cum Asclepiade illi communia sunt, quemadmodum ex iis quæ statim subiiciemus manifestissimum fiet.

LOCVS.

Prouenit in mōtibus asperis, altis ac arenosis. Copiosissi-

piosissimè autem nascitur in monte haud procul à Tubinga sito, in quo olim arx posita fuisse fertur.

TEMPVS.

Augusto mense floribus abundat, ac subinde semina in folliculis oblongis, formam hirundinis cū dehiscunt referentibus profert.

TEMPERAMENTVM.

Asclepias, Paulo teste, calida, sicca, & tenuis substantiæ est. Quo sanè temperamento Hirundinaria etiam prædita existit: amara siquidem & parum glutinosa eius est radix, folia verò aliquam præ se ferunt adstrictionem: vt iterum euidenter appareat, Hirundinariam esse Asclepiada.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices cum vino potæ, torminibus, & venenatorum morsibus subueniunt. Folia verò illita maleficiis in mammis & vtero vitiis opulantur.

EX PAVLO.

Torminibus in vino pota competit. Illita verò venenatorum morsibus, & malignis mammarum & vteri vitiis succurrit.

EX PLINIO.

Radices torminibus medentur, & contra serpentium ictus non solum pota, sed etiam illita prosunt.

APPENDIX.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mensiū prouocationē vtūtur, & ad rabidi canis morsum, venenisq; potēter resistere affirmāt, vnde etiā haud temerè Victrix toxici ab iisdem appellata est. Hydropicis etiā radicē in vino maceratā & subinde coctā, mirificè auxiliari tradūt. Flores prętereà foliáq; siccata, mox trita, vulneribus vtiliter inspergi aiunt. Sordida etiā vlcera purgare, & ad cicatricē perducere, genitaliūq; vitiis & rupturis egregiè mederi docēt. Quę in vniuersū omnes facultates cū iis quas Asclepias obtinet pulchrè quadrant, vt eādē esse Hirundinariā vocatā herbā, nullus deinceps dubitare debeat. *Victrix toxici.*

DE APIO. CAP. XLVI.

NOMINA.

Ἄπιος, ἢ ἴσχας, ἢ χαμαιβάλανος Græcis: Apios, Raphanus syluestris Latinis dicitur. Officinis incognita. Germanis *Erdnusz, Erckelen, Erdfeigen,* & *Erdmädel,* [Gallicè *Vne Raue saul uage, ou une Rayfort sauluage*] appellatur. Apion verò dixerunt Græci, quod radicis extremum in pyri formam turbinatur. Eadem etiam ratione ischas & chamæbalanos ab iisdem nominata est, quod in ficus, vel glandis effigiem radicis extremum turbinetur. Quapropter non ineptè Latinis etiam glans aut ficus, seu carica syluestris nominabitur.

Apios cur dicta.
Ischas.
Chamæbalanos.

FORMA.

Ramulos duos aut tres iunceos, tenues, rubentésque profert, qui supra terram parum se attollunt. Folia rutæ similia, longiora tamen, & virentia. Semen exiguum. Radicem Asphodelo similem, & ad pyri figuram accedentem, rotundiorem tamen, & liquore plenam, intus candidam, foris nigro cortice tectam. Hæc Dioscorides. Alij adiiciunt Apion habere tenues capreolos, florem Piso non dissimilem, sed longè minoré. Quæ singula satis declarant herbam cuius picturam exhibemus, esse Apion: ramulos enim magna ex parte duos, vel ternos, imò vt Theophrastus ait, quaternos, & interdum plures emittit, iunceos, tenuésque, & infima parte rubentes, qui supra terram parum se extollunt. Folia quoque Rutæ habet, at longiora & virentia. Semen etiam exiguum. Radicem denique Asphodelo mari similem, & ad pyri effigiem accedentem: quod tamen nō de tota radice, quę longissima est & tenuis, intelligēdum venit, sed de extremis eiusdem, hoc est, nucibus seu glandibus ab ea dependentibus, pyri aut ficus formam habentibus, qualibus etiam Pæoniæ fœminæ radix assimilatur. Succosa quoq; radix est, intúsq; candida. Quibus omnibus accedunt flores

Piso similes, & mirificè odorati, minores tamen: nec non capreoli tenues. Conueniunt etiam vires, vt ex sequentibus patebit, ita vt prorsus nulla sit nota quæ reclamare videatur.

LOCVS.

Prouenit in frumentaceis agris, hordeaceis potissimum, tritici & zeæ, quos interdum sues, ductæ cupiditate eius radicis, seu rectius nucum ex radice dependentium, prorsus euertunt. Atque hinc est quòd panis porcinus à quibusdam nominetur. *Panis porcinus cur dictus.*

TEMPVS.

Floribus abũdat odoratis admodũ Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Apios temperatura calida est & sicca mediocriter, id quod ex gustu facilè deprehenditur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Pars radicis superior sumpta, vomitione bilẽ pituitámque extrahit. Inferior per aluum. Tota verò vtrinque purgationes mouet. Succus eius sesquioboli pondere haustus, vtraq; parte, hoc est, suprà & infrà purgat. Cùm verò liquorem colligere volueris, tundito radices, coniectísque in craterem aqua plenum misceto, tum penna collectum qui supernatabit liquorem siccato.

EX PLINIO.

Succus purgat vtraq; parte sesquiobolo in aqua mulsa. Sic & hydropicis datur acetabuli mensura.

APPENDIX.

Experientia testatur nuces has nauseam atque adeò vomitionem ciere, si quis illis vescatur.

DE ASTERE ATTICO.

CAP. XLVII.

Aster Atticus tuus hic non cognitus.

NOMINA.

ἀστὴρ ἀττικὸς, βουβώνιον Græcis: Aster Atticus,

A Inguinalis Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis *Sternkraut*, [Gallicè *Du petit mu-* *Inguinalis.*

Aster unde dicta. tit Muguet] commodè appellari potest. Asteris autē nomen, non à foliorum in caulibus, sed in floribus potius figura & situ, accepit. Siquidem foliorum in huius herbæ flore numerus & forma, stellam præ se ferunt, vel vt Plinius ait, capitula per ambitum diuisa foliis pusillis, stellæ modo radiata sunt. Errant itaque qui singula folia in caulibus stellæ formam *Inguinalis quare appellata.* repræsentare putant. Buboniū & Inguinalis, quod inguinum præsentaneum sit remedium, dicta est.

FORMA.

Cauliculus lignosus, purpureum & luteū in summo florem habens, veluti Chamæmeli capitulum, vndique per orbem incisuris diuisum, foliolis stellæ similibus. Quæ verò circa caulem sunt folia, oblonga & densa hirsutáue. Ex qua quidem delineatione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse Astera atticum. Nam caulis eius lignosus est, foliis vestitus oblongis & densis, in cacumine flos illi purpureus & luteus, stellæ modo radiatus, qui subinde in pappos abit: radix fibris multis capillata.

LOCVS.

Nascitur in collibus, montibus altis, & syluis.

TEMPVS.

Augusto mense vt plurimum floret, durantque in magnam autumni partem eius flores.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ est potentiæ, vti rosa: refrigerat enim, nō tamen vehementer, & digerit atq; exiccat, quòd scilicet illi amara insit qualitas.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aestuanti stomacho illita confert. Succurrit etiā oculorum inflāmationibus, bubonibus, & prociden ti sedi. Tradunt partem in flore purpuream, si bibatur ex aqua, angina correptis, & puerorum comitialibus opitulari. Recens inguinū inflammationibus illita prodest. Sicca sinistra manu dolētis decerpta, inguini

inguini adalligata doloribus liberat.

EX GALENO.

Non tantùm illitum, sed etiam suspensum bubonas sanare creditur. Habet verò quiddam etiam digerens, vt mistę sit facultatis, verùm id nō astringit.

EX PLINIO.

Bibitur aduersus serpentes. Sed ad inguinum medicinā sinistra manu decerpi iubét, & iuxta cinctus alligari. Prodest & coxendicis dolori adalligata.

DE AGROSTI. CAP. XLVIII.

NOMINA.

γρωστις Græcis, Gramen Latinis, Germanis
A *Grasz*, [Gallicè *Dent de chien*] appellatur.

Gramen verò dictum est, quòd geniculatis internodiis mirificè serpat, à gradiendo, vel à gignē di fœcunditate: siquidē crebrò ab iis nouas spargit radices. *Gramen unde dictū*

FORMA.

Geniculatis per terrā serpit ramulis, & ab iis dulces geniculatasq; radices spargit. Folia eius acuminata, dura, & vt paruæ arundinis lata, quæ iumenta bouésque pascunt. Ex quibus verbis planum fit omnibus, plantam hanc, cuius picturam damus, esse veri graminis genus: geniculatis enim ramulis per terram serpit, & ab iis dulces, geniculatas, & exiguas admodum ac tenues radices spagit. E dodrantalibus etiam ramulis circa vnumquenq; geniculū bina folia acuminata, dura ac lata emittit. Floribus denique ad gramen Parnasi accedere videtur candidi enim sunt, & quinis distincti foliis, & his ipsis dissectis: quibus decidentibus folliculi rotundi lini instar, semine pleni exiguo, vt Parnasi gramen, prodeunt. Adeò vt nemo sit qui non videat illi per omnia graminis respondere notas. Quare reprehēsione digni sunt, qui Euphrasiam esse putant. *Error quorundā seplasiariorum.*

LOCVS.

Passim nascitur in vmbrosis locis, & dumetis.

TEMPVS.

In fine ferè Aprilis floribus ſuis candidis & elegantibus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Radix graminis mediocriter frigida & ſicca eſt, mordacitatem quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. Herba verò ipſa in primo quidem exceſſu refrigerat, in humiditate verò & ſiccitate moderata. Semen alibi quidem imbecillum eſt, in Parnaſo verò deſiccatorium, & tenuium partium & ſubacerbum.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Graminis radix trita & illita vulnera cóglutinat. Decoctum eius in potu torminibus medetur, & vrinæ difficultatibus. Calculoſa etiam veſicæ excrementa comminuit.

EX GALENO.

Radix cruenta vlcera glutinat. Cæterùm mordacitas & tenuitas quę radici ineſt, exigua eſt quidem, ſed interdum tamen frangere lapides aſſolet, ſi quis ipſam decoquens bibat. Semen autem alterius quidem imbecillum eſt, eius verò quod in Parnaſo naſcitur, vrinam ciet, & fluxus ventris & ſtomachi reſiccat.

EX PAVLO.

Gramen Parnaſi maximè vtile eſt, ſiccat, modicè refrigerat, tenuium partium, & ſubacerbum, eóque vulnera cruenta glutinat, & decoctum eius veſicæ calculos confringit.

EX PLINIO.

Decoctum gramen vulnera conglutinat, quod & ipſa herba tuſa præſtat: tueturque, & ab inflammationibus placat. Decocto adiicitur vinũ ac mel: ab aliqbus & thuris, & piperis, & myrrhę tertię portiones. Rurſuſq; coquitur in æreo vaſe ad détiũ dolores & epiphoras. Radix decocta ĩ vino, torminibus medetur, & vrinę difficultatibus, vlceribúſq; veſicę.

Cal-

Calculos frāgit. Semen vehemētius vrinā impellit. Aluum vomitionesq; sistit. Priuatim autem draconum morsibus auxiliatur. Sunt qui genicula nouem vel vnius, vel è duabus tribúsue herbis, ad hunc articulorum numerum inuolui lana succida nigra iubeant, ad remedia strumæ panorúmue. Ieiuno debere esse qui colligat. Ita ire in domum absentis cui medeatur, superuenientiq; ter dicere, Ieiunio ieiunū medicamētū dare, atq; ita alligare, triduoq; id facere. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissimè capiti contra dolores ad alligatur. Quidā propter vesicæ cruciatus decoctum ex vino gramen ad dimidias è balneis bibi iubent. *Superstitiosum.*

DE ALOE. CAP. XLIX.

Aloe in domibus frequens, Perroquet uulgò dicitur, quòd foliorum habitu & colore psittacum uiridem referat.

NOMINA.

A λοὴ Græcis, Aloë Latinis appellatur. Officinæ veterem appellationem retinuerunt. Germani destituti peculiari nomenclatura, pariter Latinis Aloën vocāt. Sūt qui hanc à crassis foliis, & similitudine quam cum Semperuiuo habet, Semperuiuum marinum nominent. *Sēperuiuū marinum.*

FORMA.

Scyllæ folium habet Aloë, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, repandúmque. Folia vtrinq; gerunt ex obliquis aculeos raros, & breues. Caulem profert Antherico similem, florē albū, semen Asphodelo simile. Graui est tota herba odore, & gustu amarissima. Radice vna, pali in terram adacti specie. Nostra pictura non nisi radicem & folia ob oculos ponit, reliqua hoc tēpore habere nō potuimus. Dabimus autem operam, modò Deo sic visum fuerit, vt aliquando integræ plantæ picturam studiosis exhibere liceat.

LOCVS.

Nascitur copiosissima in India, præpinguisque, vnde succus quoque defertur. Prouenit etiā in Arabia Asia.

bia Asiaque,& in maritimis aliquot locis & insulis, vt in Andro. Nunc in aliquot hortis germaniæ nostræ plantatur.

TEMPVS.

Neque florem neque semẽ in stirpe nobis videre contigit, quare de iis quo nimirum proueniant tempore, nihil certi monstrare possumus.

TEMPERAMENTVM.

Aloë calefacientium est primi ordinis intensi, aut secundi remissi, tertij autem exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Duo sunt succi concreti genera. Vnũ arenosum, quod sedimentum purissimæ Aloës videtur (hoc officinis Caballinũ vocatur.) Alterũ iecinoris modo coactũ (Succotrinũ barbari appellant.) Eligito purã quæ nihil doli sensit, sine calculis, splendentem, subrussam, friabilem, iecinoris modo concretam, facilè liquescentem, eximiæ amaritudinis. Reprobato autẽ nigrã, & fractu cõtumacẽ. Est aloë vis adstringere, somnũ cõciliare, exiccare, corpora densare, aluum soluere, & stomachũ purgare. Põdere cochleariũ duorũ in aqua frigida, aut tepida pota, sanguinis excreationes sistit. Regiũ morbũ purgat tribus obolis ex aqua, aut drachmæ põdere in potu. Deuorata cũ resina, aut cũ aqua, aut cocto melle excepta, aluũ soluit. Triũ drachmarũ pondere perfectè purgat. Mixta aliis purgatoriis medicamẽtis, stomacho minus noxia ea reddit. Siccata & inspersa, vulnera glutinat, & vlcera ad cicatricẽ perducit, cõpescitq;. Priuatim autem exulceratis genitalibus medetur, & rupta infantiũ præputia agglutinat. Condylomata, rimásque sedis cũ passo mixta sanat. Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoïdibus factas cõpescit. Digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuores & sugillata cum melle delet. Palpebrarum scabricies, augulorũq; prurigines lenit. Dolorem capitis sedat tẽporibus & fronti ex aceto cum rosaceo inuncta.

Capillos fluẽtes cum vino compeſcit. Tõſillis, gingiuis, & oĩbus oris vlceribus, ex melle & vino prodeſt. Torretur oculorum medicamentis in teſta pura & candente, rudiculaq; ſubinde verſatur donec ęqualiter torreatur. Lauatur vt quod eſt arenoſiſſimum ſubſidat, tanquam inutile, & leue & pinguiſſimum aſſumatur.

EX GALENO.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ in magna naſcitur Syria aquoſior eſt, & facultatis imbecillioris: attamen vſque adeò deſiccare poteſt, vt vulnera cõglutinet. At in regionibus calidioribus, qualis eſt Cœleſyria & Arabia multò eſt melior. Optima verò Indica, cuius liquor eſt id quod ad nos ĩportatur medicamẽtũ cognominãtũ Aloë, ad plurimas res propter ſiccitatẽ mordicationis expertẽ vtile. Eſt autẽ nõ ſimplicis naturę, ſed, vt indicio eſt guſtus, adſtringit ſimul & amara eſt. Adſtringit quidẽ mediocriter, ſed vehemẽter amara eſt. Subducit & ventrem, vtputa ex numero medicamẽtorum quæ Græci ab excernendo ſtercore vocant ἐκκοπρωτικά. Verùm & ipſius facultatis miſturã atteſtantur particularia eius opera: nã & gratum ſtomacho eſt medicamẽ, vt ſi quid aliud, & ſinus glutinat. Sanat & vlcera quæ ægrè ad cicatricẽ duci poſſunt, & maximè quæ in ano ſunt & pudẽdo. Iuuat etiam eorũ inflãmationes aqua liquata, & vulnera ad eũdẽ modũ glutinat. Cõgruit ſimiliter vtẽti & ad inflãmationes in ore, naribus & oculis. In ſumma repellere & diſcutere ſimul poteſt, cũ hoc vt paulũ extergeat, quantũ videlicet vlceribus puris non ſit moleſtum.

EX PLINIO.

Natura Aloës ſpiſſare, denſare, & leuiter calfacere. Vſus in multis & principalis, aluum ſoluere, cũ penè ſit ſola medicamentorum quæ per ſe id præſtant. Cõfirmat etiã ſtomachum adeò vt nõ infeſtet ylla vis contraria. Bibitur drachma. Ad ſtomachi

verò

verò dissolutionem, in duobus cyathis aquæ tepidæ vel frigidæ, cochlearis mensura, bis térue in die ex interuallis, vt res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior, si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum vino austero, capite in sole contra capillũ peruncto. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti imposita, ex aceto & rosaceo. Dilutiorque infusa, oculorum vitia omnia sanari ea conuenit. Priuatim prurigines & scabiẽ genarum, item insignita ac liuida, illita cũ melle, maximè Pontico: tonsillas, gingiuas, & omnia oris vlcera. Sanguinis excreationes, si modicæ sint, drachmæ pondere ex aqua, si minus, ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, & vndecunque fluẽtem sistit per se, vel ex aceto. Aliâs etiam est vulneribus vtilissima, ad cicatricem perducens. Eadẽ inspergitur exulceratis genitalibus, virorum condylomatis, rimisque sedis, aliâs ex vino, aliâs ex passo, aliâs sicca ꝑ se, vt exigit mitigãda curatio, aut coërcẽda. Hemorrhoïdũ quoque abundantiam leniter sistit. Dysenteriæ infunditur. Et si difficilius concoquantur cibi, bibitur à cœna modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorantur pilulæ cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorũ pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, vt quod sit arenosissimum subsidat. Aut torretur in testa, pennaq; subinde versatur, vt possit ęqualiter torreri.

DE BECHIO. CAP. L.

Tussilago ungula Caballina & passus asini uulgò dicitur.

NOMINA.

βήχιον Græcis, Latinis Tussilago aut Farfaria dicitur. Sic vocata quòd βῆχας, hoc est, tusses iuuare credita sit. Herbariis & officinis hodie Vngula caballina appellatur. Germanis Roszhub/oder Brandtlattich/[Gallicè Patte a Cheual] quòd scilicet equinæ vngulæ persimilis

Bechiõ un de dictum. B *Vngula caballina.*

ſimilis ſit, & ambuſtis medeatur.

FORMA.

Folia hederæ habet, ſed maiora, ſex aut ſeptem à radice prodeuntia, supernè virētia, inferiore autem ſui parte albida, plures angulos habentia. Caulē palmum altum. Florem vere prodeūtem pallidum, quē vnà cum caule confeſtim abiicit. Inde nonnulli exiſtimauerunt ſine caule hāc herbam naſci. Radix illi tenuis eſt, quæ minimè inutilis eſſe poteſt, quandoquidem illius, vt ex ſequentibus patebit, in rumpendis thoracis abſceſſibus, & eiiciendo ex vtero emortuo fœtu vſus ſit. Subeſſe itaque errorē in Dioſcoride manifeſtiſſimum eſt, vbi radicem Tuſſilaginis ἄχρηστον eſſe inquit, quem tamen nemo interpretum, quòd ſciam, animaduertit. Hoc etiā adiiciendum duxi pro confirmanda Dioſcoridis deſcriptione, & confutanda erronea quorundam ſentētia, flores Tuſſilaginis eſſe fugaciſſimos: iis enim enatis breui vigor vitáque durat, longiſſimáque mora triduum aut quatriduū, poſt quod illico tempus flacceſcentes in pappos euaneſcunt, & caduci marcent, ita vt non niſi vere ſeſe fortefortuna ferant obuiā, quo potiſſimum tempore flos & caulis ſine foliis videntur. Quapropter qui herbam ipſam hoc tempore nō conſpexerunt, & tam ſubitam floris & caulis iacturam haud animaduerterunt, ſine vtriſque naſci crediderunt. Nos tamen & florem & caulē ſæpius oculis contemplati ſumus, ideoque vt vtriuſque pictura accederet diligenter curauimus.

Bechiō nō naſcitur ſine flore.

Dioſcoridis locus emēdatur.

LOCVS.

Naſcitur prope fontes, & in aquoſis locis.

TEMPVS.

Flores vere, & in Aprili colliguntur: ab hoc enim tempore, vt paulò antè diximus, nuſquam apparent. Folia & radix tota æſtate durant.

TEMPERAMENTVM.

Folia Tuſſilaginis virentia aqueæ ſubſtātiæ admiſtionem

mistionem habent, vt hac ratione frigida & humida dici possint. Sicca verò acriora sunt, ideoque calida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Tussilaginis folia trita cũ melle illita, ignibus sacris, & inflãmationibus cũctis medẽtur. Eadem sicca incensa, eos qui sicca tussi & orthopnœa infestãtur, quum fumũ per infundibulũ hianti suscipiunt ore, sanant. Abscessus thoracis rũpunt. Eadem radix suffita potest, fœtumque emortuum in aqua mulsa cocta & pota eiicit.

EX GALENO.

Bechium ideo nuncupatũ est, quòd βῆχας, id est, tusses & orthopnœas iuuare creditũ sit, si quis videlicet folia arida aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fuliginem inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, vt sine molestia noxáue omnes thoracis abscessus credita sit rumpere. Sanè folia viridia partes cruda inflammatione obsessas illitu extrinsecus adiuuãt, propter aqueæ humiditatis admistionẽ, qua omnia virentia tenera, alia plus, alia minus participant. Nã sicca Bechij folia acriora sunt, quã vt inflãmatiõe laborãtibus partibus cõueniant.

EX PLINIO.

Tussilaginis aridę cũ radice fumus per arũdinem haustus aut deuoratus, veterẽ sanare dicitur tussim: sed & in singulos haustus passum gustandum est.

DE BVGLOSSO. CAP. LI.

Buglossum Borrago.

NOMINA.

βούγλωσσον Græcis: Buglossum, Bubula lingua, Bouis lingua Latinis, quòd scilicet eius folia bubulæ linguæ similia sint: officinis & herbariis Borrago, Germanis *Burretsch* [Gallicè *Bourrache, ou Bourroche*] dicitur. Alia verò herba est quæ hodie Buglossa vulgò nominatur, [*Buglose*] vt suo loco indicabimus.

Borrago.

FORMA.

Buglossum Verbasco simile est, foliũ habẽs in ter

ram depreſſum, aſperũ,nigrius,bubulæ linguæ nõ diſſimile. Florem cœruleum,ſpecioſum. Quæ nimirum deſcriptio ita hodie vocatæ Borragini herbæ quadrat,vt nemo non,niſi talpa cæcior ſit,veterum eſſe Bugloſſum videat. Qui tamen eius rei plura argumenta deſiderat, ea quæ libro primo,cap.xxxiij. noſtrorum Paradoxorum produximus,legat, & nihil puto deinceps dubitabit.

LOCVS.

Naſcitur in plantis & ſabuloſis locis. Paſſim etiã hodie in hortis ſeritur, ob id olitoribus optimè cognitum.

TEMPVS.

Carpitur Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Bugloſſum calidi humidiq; temperamenti eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliũ Bugloſſi in vinũ deiectũ animi lætitiam efficere creditur. Aiunt quæ tres caules emittat ſi cum radicibus & ſemine tota teratur,& in potu detur,cõtra tertianos rigores prodeſſe: ad quartanas verò quæ quatuor. Horum autem decoctio in vino fiat. Herbam abſceſſibus etiam vtilem eſſe ferunt.

EX GALENO.

Bugloſſum vinis iniectũ lętitiæ & hilaritatis cauſa eſſe creditũ eſt. Sed & iis qui ob faucium aſperitatem tuſſiunt,in melicrato coctum conuenit.

EX PLINIO.

Bugloſſo præcipuũ ꝙ in vinũ deiecta animi voluptates auget,& vocatur Euphroſynũ. Bugloſſo inareſcẽte,ſi quis medullã è caule eximat, dicatq; ad quẽ liberandum febre id faciat,& alliget ei ſeptem folia ante acceſſionem,aiunt à febre liberari.

EX SIMEONE SETHI.

Bugloſſum vrinã cit,& ſitim ſedat. Caules eius cocti & crudi comeſti iecoris affectibus proſunt. A viatoribus ex eo conficitur zulapion,& eſt vtile.

DE BVPH-

DE BVPHTHALMO. CAP. LII.

NOMINA.

Cotula nō fœtida.

βούφθαλμον Græcè, Buphthalmum Latinè. B Hodie oculus bouis aut vaccæ, & Cotula non fœtida herbariis vocatur. Germanis Rindsaug/oder Kueaug [Gallicè Oeil de Beuf, ou pisse en lict] Buphthalmum autem non alia ratione dixerũt veteres, quàm quòd eius flores oculi imitentur formam, & Boum potissimum oculis similes sint. Germanicè etiam Kudill/hoc est, vaccinum anethum dicitur, quòd scilicet verum Anethum eius folia referre videantur.

Buphthalmum cur dictum.

Anethum vaccinum.

FORMA.

Buphthalmum caulem tenerum emittit, folia fœniculo similia, flores luteos Antemide maiores, oculorum figura, vnde & nomen traxit. Hæ siquidem notæ adamussim conueniunt herbæ quam vulgus herbariorum Cotulam non fœtidam vocant: caules siquidem eius teneri, folia fœniculo similia. Nec te moueat quod à Dioscoride Buphthalmo lutei flores tribuuntur. Cotulæ autem non fœtidæ albi sint: ad discũ enim mediúmue Dioscorides respexit, quod luteum est, non ad ambitum, in quo folia radiata cãdida, vt in Chamæmelo, existũt. Quod dicimus, cõfirmant quæ Galenus lib. vj. de simpl. medic. facult. in hunc modum scribit: Buphthalmi, inquiens, flores colore Anthemidis floribus simillimi sunt, sed multò maiores. Serapion quoq; florem eius magis luteum flore Chamęmeli esse ait. Si itaq; Anthemidis floribus simillimi sunt, nec nisi sola magnitudine differunt, & Anthemidis propriè dictæ flores in medio lutei, & per ambitũ candidi existunt, necesse est, vt Buphthalmi etiam flores tales sint, vt scilicet candida illorũ folia, luteum medium cingant. Quid multa? Buphthalmi flores ab Anthemidis floribus non nisi sola magnitudine differunt: grandiores enim Buphthalmi flores quàm Anthemidis cõspiciuntur,

Obiectiõis solutio.

ſpiciuntur, reliqua facie quã ſimilimi. Quòd igitur ad colorem attinet, in nullo variant. Iam dictis accedit, quòd Serapionis interpres ſub Cotulæ nomine Buphthalmũ delineat. Denique cõgenerem eſſe planè herbam Buphthalmum cũ Anthemide Dioſcoridis tractandi ordo abũdè docet, quũ conſtet illum tres herbas ſibi admodũ ſimiles, Chamæmelũ népe, Partheniũ, & Buphthalmũ, vno in loco deſcribere. Vnde iterũ planũ fit Buphthalmũ eſſe Cotulam nõ fœtidam, quòd ſcilicet Chamæmelo prorſus ſimilis ſit, excepto duntaxat flore, qui in illa maior eſt.

LOCVS.

In campis & circa oppida naſcitur.

TEMPVS

Carpitur Iulio Auguſtóque menſibus, & durat etiam vſque ad Autumni medium.

TEMPERAMENTVM.

Flores Buphthalmi acriores ſunt Chamęmeli floribus, ob id illis ſunt calidiores.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Buphthalmi flores cũ cerato triti, œdemata & duritics diſcutiũt. Ferunt poſt exitum à balneo potam, regio morbo correptis coloris bonitatem tractu tẽporis reddere.

EX GALENO.

Buphthalmi flores Anthemidis floribus vehemẽtius diſcutiunt, adeò vt & durities ex cerato mixti ſanent.

EX PLINIO.

Buphthalmos cum cera ſcirromata diſcutit.

DE BELLIDE. CAP. LIII.

Bellides nobis Margarite & Paſquettes quòd ad paſcha ferè flores hi incipiantbelis maior cõſolida media uulgò.

NOMINA.

BELLIS neq; à Dioſcoride, neq; à Galeno, nec aliis etiã græcis, quòd ſciã, deſcripta eſt, ideoque Græco nomine deſtituitur. Latinã itaque duntaxat appellationem habet, & Bellis ſiue

Bellis siue Bellius, autore Plinio, nominatur.

GENERA.

Consolida minor. Duorum est generum, maioris & minoris discrimine insignis. Minor Bellis est ea quam officinę Cõsolidam minorẽ appellant. Hæc iterũ duûm est generum. Quædã enim hortensis & domestica est Bellis, hanc Germani *Monatblumle/oder rote blumle* [Gallicè *Des marguerites, ou des Pasquettes*] nominant. Altera syluestris, quam vulgus herbariorũ Primulã veris, quòd scilicet vere inchoante mox erũpat, Germani autem *Maslieble/& KleinZeitlosle* [Gallicè *Petite consyre*] nũcupant. Maiorẽ officinæ nõnullæ Cõsolidã mediã quòd credatur vulnera glutinare, Germani *Gensblum* [Gallicè *De la consyre*] vocant. Nos aliam Cõsolidam mediam infrà describemus.

Primula ueris.

Consolida media.

FORMA.

Minor. Minor hortensis, syluestri, præter florem qui rubicundus est, per omnia similis est. Cõstant verò flores ij interdum simplici, interdum multiplici foliotum contextu, vt pictura affabrè ostendit. Syluestris, Plinio lib. xxvj. cap. v. teste, flore constat albo, aliquatenus rubente, quinquagenisternis, interdum etiam quinquagenisquinis barbulis circinato, folio pingui, in terra iacente, in rotundum oblongo, leuissimè serrato. Neque obstat quòd Plinius lib. xxj. cap. viij Bellio luteum esse florem tradat, quia non ad ambitum, sed ad discum mediúmue floris, quod sanè luteum est, respexit. Hinc est quòd à quibusdã Plinij locus ita legatur: Luteum & Bellio, vt subaudiatur semen. Maior Bellis procerior assurgit, folio non admodum diuerso, altioribus duntaxat crenaturis laciniato, cauliculis tenuibus, surculosis, cubitũ altis, flore priori non dissimili, maiore, paucioribus tantùm barbulis, & in vniuersum candidis, medium luteum in orbem concinnè cingentibus.

Plinii locus explicatur.

Maior.

LOCVS.

Passim in pratis vterque nascitur Bellius. Iam & in hor-

in hortis seritur, sed flore multiplici, barbularum stipatu densiore.

TEMPVS.

Minor primo statim vere apparet, & tota ferè æstate durat. Maior autem in Maio mense floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Bellius vterq; calidus & siccus est, id quod ex Plinio colligi potest, qui illorum ad discutiendas strumas vsum esse scribit. Acetosus tamē sapor quem in gustu minor præ se fert, aliquam frigiditatis in ea portionem esse monstrat. Quicquid tamen sit, exiccare Bellios euidentissimum est.

VIRES.

Quotquot hodie viuunt vulnerariam herbā Bellium esse nouerunt, valetque potissimum in capitis fractura admota. Succus etiam herbæ vtiliter vulneratis bibitur. Laudatur etiam herba ad membrorum resolutionem, quam Græci paralysin vocant: itémq; ad podagras, ischiada, & aduersus strumas.

DE BRATHY. CAP. LIIII.

NOMINA.

βράθυς καὶ βάρυθρον Græcis, Sabina vel Sauina Romanis, *Seuenbaum* Germanis [Gallicè *Sauinier*] dicitur. Officinæ nomen vetus retinuerunt.

GENERA.

Duûm est generum Sabina. Vnum quod hìc pictum exhibemus: alterum Tamaricis folia habens.

FORMA.

Primi generis Sabina foliis Cupresso similis est, spinosior tamen, graui odore, acris & feruēs. Arbor breuis & in latitudinem magis se fundens & explicans. Topiarius itaq; frutex est, immortali coma virens, patulo fastigio, iuniperi similitudine.

LOCVS.

Passim in hortis nascitur.

TEMPVS.

Quouis tempore colligi potest, potissimum autẽ autumno, dum semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalfacientium & desiccãtiũ, & ex numero eorum quę vel maximè tenuium sunt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Prioris foliis nõnulli pro suffitu vtũtur. Vtriusq; folia nomas sistunt. Inflãmationes illita mitigãt. Cũ melle illita nigritias repurgant, itemq; sordes & carbunculos abstergunt. Cum vino pota sanguinẽ per vrinam ducunt, fœtumq; excutiunt. Idem apposita & suffita præstant. Miscentur vnguentis excalefacientibus, priuatim Gleucino.

EX GALENO.

Sabina ex numero est fortiter exiccantium, idq; secundũ tres qualitates quas in gustu præ se fert similiter Cupresso, nisi quòd ea acrior est, & vt sic dicã, magis aromatica, seu odoratior. Igitur huius quã modò dixi qualitatis est particeps, nẽpe acrimoniæ consistentis in calido temperamento, præterea amaritudinis & adstrictionis obscurioris quàm in Cupresso. Siquidem quãto magis acrimonia superat, tãto etiam potẽtius digerit. Itaq; glutinare nequit ob siccitatis & caliditatis robur. Nã vtriusq; illi tantũ inest, vt etiã tẽdat, & inflãmationẽ afferat. At putredinibus similiter Cupresso accõmodari potest, maximè iis quæ maligniores fuerint, & diuturniores. Nam hæ citra noxam medicamenti vehementiam perferunt. Quin & quæ atra sunt reddita, & admodum sordida, ea cum melle expurgat. Carbunculos item soluit. Porrò ob essentiæ partiúmue tenuitatẽ mẽses quoq; prouocat, vt si quid aliud. Et sanguinẽ per vrinas mouet. Fœtũ etiã viuẽtẽ interficit, & mortuum

tuũ eiicit. Vnguētis inditur,& potiſſimũ Gleucino, & in multas antidotos iniicitur. Quidã verò etiam Cinnamomi vice duplum eius adiiciunt: eſt enim extenuandi & digerendi facultatis,ſi pota fuerit.

EX PLINIO.

Sabina à multis in ſuffitus pro thure aſſumitur. In medicamentis vero duplicato pondere eoſdem effectus habere quos cinnamomũ traditur. Collectiones minuit,& nomas cõpeſcit. Illita vlcera purgat. Partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. Illinitur igni ſacro & carbũculis. Cũ melle & vino pota,regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ ſanari tradunt.

DE BATO. CAP. LV.

Rubus rure.

NOMINA.

ἄτος Græcis,Rubus aut ſentes Latinis vocatur. Aliquibus Mora vaticana, corrupta voce,eius fructus dicũtur, cũ dicendũ eſſet mora vacinia. Nã in hodiernum vſque dié Græci mora illa à *βάτȣ,βάτινα καὶ βατίνια* cognominant. teſtis Galenus libro ſexto,de compoſ. medica. ſecundum locos:cap. primo. Vergilius in Bucolicis vnius literæ immutatione vacinia vocauit,inquiens: Alba liguſtra cadunt, vacinia nigra leguntur. Eclog. ij. A noſtræ ætatis medicis barbaris & Herbariis mora bacci appellantur,cum illis dicendum eſſet mora bati. Theophraſto libro iij. de plantarũ hiſtoria, cap. xviij. Chamæbatos,quaſi dicas humilis rubus,appellatur. Germanicè *Bromber* [Gallicè *Ronce*.]

FORMA.

Rubum omnes nouerunt, vbique enim veſtibus prætereuntium ſeſe affigit,remoramque viatoribus iniicit. Caulem habet minacibus ac pungẽtibus ſpinis & aculeis veſtitum. Folia inciſuris diuiſa, nigricantia ab vno latere,altero candentia. Florem initio rubeſcentem,dein candidum profert,quo abeũte fru-

te fructus exit, qui cùm maturuerit moro persimilis fit nigrescens, auibus gratus, nec hominibus insuauis cibus. Inest illi succus sanguineus, & veluti cruore atro manus inficiens.

LOCVS.

Passim in dumis prouenit Rubus, qui protinus quàm paulò accreuit, retro vergit in terram, atque ita radicatur, iterumque ex se nascitur.

TEMPVS.

Diuersis temporibus folia, flores & fructus Rubi colliguntur. Folia nanque in vere: flores æstatis initio, Iunio nimirum & Iulio mensibus: fructus autem vbi iam maturuerit per messes & extrema æstate decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Rubi folia, germina, flores, fructus & radix qualitate adstringente participant, eaq; nõ obscura. Sed hoc inter se differũt, quòd folia potissimum & recẽs nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum vero adstringant. Eadem ratione & germina. Est itaq; eorum tẽperies ex terrea frigida essentia, & aquea tepida. Fructus autem, si quidem maturus fuerit, non parum habet succi temperati calidi, qui dulcis est. Proinde eam ob rem, & propter modicam adstrictionem, esui non insuauis est. At immaturus à frigida terrea substantia vincitur, ac proinde acerbus est, & exiccatorius. Vterq; autem siccatus recõditur, validius quàm recens desiccans.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rubus adstringit & desiccat. Capillos tingit. Ramorum eius decoctum potum aluum sistit, & fœminarũ profluuia cohibet. Presteris morsui vtile. Gingiuas firmat. Oris vlceribus folia cõmãducata medẽtur. Cohibẽt herpetas, & in capite achoras, oculosque procidentes, condylomata & hæmorrhoïdas, illita folia sanãt. Cardiacis & stomachi doloribus trita &

ta & impoſita ſubueniũt. Succus ex caulibus, foliisq; eius expreſſus, & in ſole coactus, efficacius omnibus iam dictis medetur. Fructus eius optimè maturi ſuccus, ad oris medicamenta cõuenit. Siſtit & aluum in media maturitate comeſtus. Flos quoque eius in vino potus aluum ſiſtit.

EX GALENO.

Folia & germina Rubi ſi mandantur, aphthas & alia oris vlcera ſanãt. Quin & alia vulnera glutinare valent. Flos eius eandem fructui immaturo facultatem poſſidet: vtraque ad dyſenterias, & vẽtris profluuia, eiusq; robur deperditum, & ſanguinis expuitiones, idonea remedia. Radix pręter adſtrictionem non paucam in ſe habet ſubſtãtiam tenuẽ, propter quam etiam in renibus lapides comminuit.

EX PLINIO.

Nec Rubos ad maleficia tantùm genuit natura, ideoq; ex eis mora vel hominibus cibos dedit. Vim habent ſiccandi, adſtringendique, gingiuis, tonſillis, genitalibus accommodatiſſimi. Aduerſantur ſerpentiũ ſceleratiſſimis, hæmorrhoïdi & preſteri, flos & mora. Scorpionum vulnera ſine collectionũ periculo iungunt. Vrinam ciunt. Caules eorũ tundũtur teneri, exprimiturq; ſuccus, mox ſole cogitur in craſſitudinem mellis, ſingulari remedio contra mala oris, oculorumq; ſanguinem excreãtes, anginas, vuluas, ſedes, cœliacos, potus aut illitus. Oris quidẽ vitiis etiam folia commanducata proſunt, & vlceribus manantibus, aut quibuſcunque in capite illinũtur. Cardiacis vel ſic per ſe imponũtur à mamma ſiniſtra Item ſtomachi doloribus, oculisq; procidentibus. Inſtillatur ſuccus eorum & auribus. Sanat cõdylomata cum roſaceo cerato. Calculorum ex vino decoctũ præſentaneũ eſt remediũ. Item per ſe in cibo ſumpti cymæ modo, aut decocti in vino auſtero, labantes dentes firmant. Aluum ſiſtunt & profluuia

ſanguinis. Dyſentericis proſunt. Siccantur in vmbra, vt cinis crematorũ vuam reprimat. Folia quoque arefacta & contuſa, iumentorum vlceribus vtilia traduntur. Mora quæ in iis naſcũtur, vel efficaciorem ſtomaticen præbuere quàm ſatiua morus. Eadéque cõpoſitione, vel cũ hypociſthide tantùm & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quę ſtyptica vocãt, nihil efficacius Rubi mora ferentis radice decocta in vino ad tertias partes, vt colluantur eo oris vlcera, & ſedis foueantur, tantáque vis eſt vt ſpongiæ lapideſcant.

DE BALLOTE. CAP. LVI.

Ballote marrubium fœtidum.

NOMINA.

Marrubiũ nigrũ cur dictum.

Βαλλωτὴ, ἢ μέλαν πράσιον Gręcis, ballote Latinis, Officinis Marrubiũ nigrum, aut Marrubiaſtrum, aut Praſſium fœtidum dicitur. Germanis *ſchuuartz Andorn/oder Andorn Vueible* [Gallicè *Du marrubin noir.*] Marrubium à ſimilitudine foliorum, nigrum à caulis colore, qui niger eſt Marrubij reſpectu, dicta Ballote eſt.

FORMA.

Caules ex ſe mittit Ballote quadrangulos, nigricantes, ſubhirſutas, ab vna radice complures. Folia Marrubio ſimilia, maiora tamen, ſubrotunda, piloſa, per interualla ĩ caule diſpoſita, Apiaſtro ſimilia, graueolentia, vnde aliqui Apiaſtrum eam vocarũt. Flores in rotæ ſpeciem caules circumiacent. Theophraſtus etiam lib. vj. cap. ij. de hiſtoria plantarum, Balloté folio herbido, ſerratiori, inciſuriſq; profundioribus & conſpectioribus diſcreto cõſtare ſcribit. Vnde liquidò cõſtat hãc quã pictam damus eſſe verã Balloten, quòd illa ſit herba fruticoſa, quadrangulis caulibus aſſurgens, nigris, hirſutis ferè, folio Marrubij, ſed maiore, piloſo, cingente per intercapidines

pidines

pedines caulem, odore graui, orbiculato florum pur pureorũ ambitu, qui ſcapos verticillatim obducunt.

LOCVS.

Naſcitur propter vias, domos, ſepes, cœmiteria, & aliis vmbroſis in locis.

TEMPVS.

Floret in fine Iunij menſis, & initio Iulij, quo ſanè tempore carpi commode poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Amara & acris eſt, ideoque calefacit in ſecundo ordine iam cõpleto, aut tertio remiſſo: deſiccat autem in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia cum ſale illita, canis morſibus meden tur. Ferventi cinere flacceſcentia, condylomata reprimunt, ſordidaque vlcera cum melle purgant.

EX PAVLO.

Ballote, quod alij Marrubium nigrum dicunt, acris eſt & abſterſoriæ facultatis. Illitum cum ſale canis morſibus medetur.

EX PLINIO.

Vis eius efficax aduerſus canis morſus, ex ſale foliis tritis impoſita. Item ad condylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat & ſordida vlcera cum melle.

DE BATRACHIO.

CAP. LVII.

Ranunculi omnia hæc genera Gallis ſunt frequentiſſima in uineis, ſyluis, paludoſis locis.

NOMINA.

βατράχιον Græcis, Batrachium & Ranunculus Latinis dicitur. Apuleius Sceleratam nominat. Vulgus medicorum perperam Pedẽ corui vocat. Sunt etiam qui Flammulam, ab vrendi facultate, appellant. Germani *Hanenfuſz*. Batrachiõ autem ſiue Ranunculus dicta eſt haud dubiè, quod limitibus humidis opaciſque marginibus ranarum more

Scelerata. *Flãmula.* *Ranunculus unde dictus.*

more lætetur: aut quòd aquis vbi ranæ degunt potissimum gaudeat, aut quia inter eius frutices ranæ frequenter inueniãtur. Agreste vero Apiũ seu Apiastrũ, quòd foliis apiũ æmuletur. Scelerata, eo quòd comesta noxia sit: vel, quòd magis arridet, quia validi scelerati que mendicantes sibi crura & lacertos hac ipsa dilaniant, quò possint impudentius stipem extorquere, atq; hac impostura pecuniolã aucupari.

Agreste apium, Scelerata

GENERA.

Plura sunt Ranunculi genera, Dioscorides verò & Galenus quatuor potissimum esse tradunt. Primum duplex est: huius enim generis Ranunculus quidam syluestris est: & hic iterum duabus discriminatur differentiis. Vnus enim luteos flores profert, & Germanis *Vueisser Hanenfusz* dicitur. Alter verò purpureos, qui mihi, quòd sciam, nondum visus est. Quidam autem hortensis, qui nisi cultura accedat prouenire haud solet. Hic itidem duplex est. Vnus qui simplici florum textura constat, Germanicè *Vngefulter garten hanenfusz*. Alter multiplicem foliorũ in floribus compagem obtinet, ideoque Germanis *gefulter garten hanenfusz* dictus est. Alterum quod à foliorum similitudine quã cum Apij foliis obtinet, à nonnullis σέλινον ἄγριον, id est, Apiũ syluestre, vel Apiũ risus cognominat, Germani *Vuasserhanenfusz* vocant. Tertium genus exiguum est, ob id etiã Germanis *Kleiner Hanẽfusz* nominatur. Quartum etiam minimum, germanicè *Vualdthenle* appositissima voce appellatur: est enim inter reliquas herbas quę germanicè Pedes galli vocantur, & minima, & non nisi in syluis vt plurimum prouenit, adeoque composita voce rectissimè *Vualdhenle* nominatur, quasi dicas minima inter pedes Galli, & in syluis prognata. Estque duûm generum: vnum quidem lacteo flore, alterum luteo, vt pictura docet. Primum autem quod lacteo flore ornatur, est id quod à Discoride pingitur, germanicè vocatur *Vueisz Vualdhenle*. Alterum,

Syluestris ranũculus.

Hortensis

Apiũ syluestre.

terum, *das gelb Vualdhenle.*

FORMA.

Primum Ranunculi genus folia Coriandro simi lia habet, latiora, vel vt Plinius ait, ad maluæ latitudinem accedentia, subalbida & pinguia. Florem luteum, interdum purpureum. Caulem non crassum, cubitali altitudine. Radicem paruam, albam, amaram, adnascentias Ellebori modo habentem. Cæterum effecit cultura, vt qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriantur, gemino quodam densoque ac multiplici foliorũ stipatu nunc in hortis collucescant, quemadmodum pictura affabrè mõ strat. Alterum genus lanuginosius, vel vt Plinius inquit foliosius, altiore caule, pluribus foliorum incisuris, copiosissimum in Sardinia, acerrimumq́ue, quod iam Apium syluestre nominant. Tertium genus valde paruum, graui odore, flore qui auri speciem refert. Quartum huic simile, flore auté lacteo aut luteo, radice longiore, & modo quodam nodosa, gustu acri.

Primum genus. *Alterum.* *Tertium.* *Quartum.*

LOCVS.

Primum genus Ranunculi syluestris lutei sine cultura circa flucta, & in limitibus pratisq́ue humidis & vliginosis prouenit. Hortensis verò adhibita cultura in hortis nascitur. Alterũ genus secus aquas & fontes gignitur, & apud Sardos copiosissimum. Ea si comedatur, vescentibus neruos cõtrahit, rictuq́ue ora diducit, vt qui mortem oppetunt, velut ridentium facie intereant. Ob id Sardonius risus in prouerbium cessit. Etsi autem nostra non perinde efficax sit atque ea quæ in Sardinia nascitur, tamen hanc vehementissima etiam erodendi facultate esse præditam, gustus ostendit. Tertium genus in pratis & campestribus passim prouenit. Quartum, vt Germanicum nomen palàm demonstrat, syluis familiare est. Luteũ vero in valle supra & infra Bebẽ husum monasteriũ iuxta aquas copiosissimè nascit̃.

Sardonius risus.

TEM-

TEMPVS.

Primum genus hortensis Ranunculi lutei, statim inter initia Aprilis floret: Maio autem mense dispe-rit, & nusquam subinde conspicitur. Secundum & tertium genus itidem tota æstate inueniri possunt. Quartum in vere, Aprili nimirum mẽse, tantùm ap paret, quo sanè tempore hoc ipso syluæ, luci & nemora scatent, floribusq; eius candicant.

TEMPERAMENTVM.

Omnium tum radix, tum vniuersa herba vehementer calida & sicca est. Primi tamen generis syluestris lutei, non perinde ac reliquorum acris admodum est facultas.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia & caules teneri si illinantur, exulcerandi, & crustas cum dolore creandi vim habent. Proinde scabros vngues & scabiem tollunt, & stigmata delent, myrmecias, acrochordonas & alopecias modico tempore illitu sanant. Tepido eorundem decocto perniones fouentur. Radix sicca tritáque, sternutamenta naribus admota ciet. Dentiũ dolores adhibita lenit, eos tamen conterit.

EX GALENO.

Quatuor habet speciatim Ranunculus differentias. Omnes verò vehementer acrem facultatẽ possident, adeò vt cũ dolore exulcerent. Hac itaque ratione si moderatè vtare, psoras & lepras excoriant, & vngues leprosos diuellunt, ac stigmata discutiũt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant pauco tempore admota. Nam si diutius inhæreant, non excoriatur solum cutis, sed & in crustam vritur. Atque igitur hæc omnia caulis & foliorum sunt opera, si illinantur viridia. Porrò radix arefacta sternutatorium est medicamentum similiter aliis quæ valenter deficcant. Sed & dentiũ dolores iuuat, vt & eos, vehementer scilicet exic-

cando,

cando, frangat.

EX PLINIO.

Omnibus vis caustica, si cruda folia imponantur, pustulasq; vt ignis faciũt. Ideo ad lepras & psoras vtuntur, & ad tollenda stigmata, causticísque omnibus miscent. Alopeciis imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore commãducata diutius, rumpit dentes. Eadem sicca concisa, sternutamentum facit. Nostri herbarij strumeam vocant, quoniã medetur strumis, & panis, parte in fumo suspensa.

DE BRYO. CAP. LVIII.

NOMINA.

Βρύον Græcis recentioribus, Lupus salictarius Latinis, Lupulus officinis, vulgò Humulus vocatur. Aliquot Italię rura, ad Gręcam appellationem alludentes, Bruscandulam, quasi Bryon scansile nominant. Germani *Hopffen*, [Gallicè *Du houblon.*] Græci autem Bryon à Bryoniæ similitudine haud dubiè nominarunt. Lupus verò salictarius, quia subit scandítque salices, & arbusta omnia circũuoluendo se circũplectĩt, appellatus est. Hinc quoq; Lupus reptitius nonnullis nominatur.

Lupulus. *Humulus.* *Bryon.* *Lupus salictarius.* *Lupus reptitius.*

FORMA.

Caules habet aculeatos, longissimosque. Folia vitis albæ, hispida, & nigriora. Flores cinereos seu cãdicantes, ac multis exilibus folliculis squamatim compactiles. Radicem subnigram, longam.

LOCVS.

Passim & copiosè in Germania nostra iuxta vepres & salicta prouenit, ex eáque ceruisiam potum, quo vini vice vtuntur, Germani conficiunt. Ideóq; in hunc vsum in hortis plantatur.

TEMPVS.

Augusto mense floret & Septembri.

TEMPERAMENTVM.

Sunt qui refrigerare Lupulum dicant, alij temperamento medium esse putant. At vtrique, mea quidem

dem sententia, falluntur: flores enim quorum potissimum vsus est, calidos & siccos esse, odoris & grauitas, & immodica amaritudo testãtur. Antiquus etiã herbarius calidum & siccum in secundo ordine esse tradit. Denique constat radices quoque eius calidas esse.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Bilem vtranque detrahit. Abscessus discutit. Pituitam in aqua inter cutem per aluum ducit. Succus eius crudus haustus ventrem magis subducit, minus verò obstructiões aufert. Coctus verò magis ab obstructionibus liberat, minusq́ue ventrem subducit. Auribus instillatus eas à putredine vindicat, & à fœtore liberat. Radices obstructiones tollunt, lienis potissimum & iecoris.

DE VERONICA. CAP. LIX.

Veronica utraque hic usu rarissima.

NOMINA.

Veronica Veteribus Græcis & Latinis cognita fuerit nec ne hæc herba, nondum constat, Vulgus autem herbariorum hodie Veronicã, Germani *Erenbreisz oder Grundheyl*, ob mirificam sanandi vlcera & vulnera facultatem, nominant.

GENERA.

Duûm est generum Veronica: vna mas, altera verò fœmina. Discrimina earum ex descriptionibus patebunt.

FORMA.

Veronica mas herba est per terram serpens, cauliculo dodrantali & nonnunquam etiam longiore, rubescente & lanuginoso, foliis oblongis, nigris, hirsutis & serratis, floribus in cacumine purpureis, semen in vasculis loculi speciem habentibus, radice tenui. Fœmina itidẽ per terrã serpit caule lanuginoso, foliis rotũdis instar herbæ quæ Centũmorbia & Nũmularia hodie vocatur, minimè ĩ ambitu incisis, paulò q̃ maris viridioribus, floribus in luteo purpureis, semine in vasculis rotũdis, radice, vt mas, tenui.

LO-

LOCVS.

Naſcitur incultis & ſyluestribus locis.

TEMPVS.

Iunio menſe floribus & ſemine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudinem quandam & vehementem adſtrictionem in guſtu præ ſe fert, vt hinc calidam & ſiccam eſſe coniicere liceat.

VIRES.

Mirificè ad cruenta ac vetera vulnera & vlcera ſananda confert. Scabiei denique & omnibus cutis vitiis medetur. Ferunt quondam huius herbæ adiumẽto Regem Galliæ elephantiæ morbo correptum, à quodam venatore ſanatum eſſe, cùm is ceruum à lupo vulneratum eius herbæ comeſtione, & aſſidua in illa volutatione, curaſſe ſeipſum animaduertiſſet. Tumores etiam, in quacunque corporis parte fuerint, potiſſimum autem in ceruice, diſcutere poteſt. Recentiores huius vſum vnicè commendant in febribus peſtilentialibus, iecoris & lienis obſtructionibus, potiſſimum vero pulmonis exulcerationibus.

DE BVLBO SYLVESTRI. CAP. LX.

Bulbus ſylueſtris hinc uidetur eſſe quod leucoium Theophraſto pingitur & nobis iam in hortis frequentius ad natalem Christianum floret.

NOMINA.

BOΛΒΟΣ ἄγριος Græcis, Bulbus ſylueſtris Latinis. Sunt quibus Cepa ſylueſtris appellatur. Germanicè *Feld, Vuild oder acker Luuibel.* [Gallicè Vng porriõ.] Bulbos autẽ nominant radices ſuis membranis tunicatas, ſiue pluribus capitulis coagmentẽtur, vno folliculo omnes ambiente, ſiue quadantenus diſtinctæ ſeparentur. *Cepa ſylueſtris.* *Bulbi.*

FORMA.

Herba eſt caule dodrãtali, cauo, foliis porraceis, floribus lilij ſinuatim emicantibus, ſpecioſis, ſex foliis è calatho ſtellatim radiatis, ex viridi in luteum

tendentibus, capillo intus croceo, capitulo floribus decidentibus triangulari, feminibus pleno, radice bulbosa ceu Allium, citra odorem glutinosa.

LOCVS.

In locis vmbrosis, circáque margines quorundam pratorum copiosè prouenit. Quare in vallibus non procul à Tubinga iuxta monasterium Bebenhusense sitis, & radice montis Austriaci ad pratum tenue vocatum, Bulbus plurimus nascitur.

TEMPVS.

Per initia veris, Martio & Aprili mensibus erumpit, ac statim subinde euanescit. Semen non tantùm in caulibus, verumetiam iuxta radicem profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara austeráque qualitate præditos inueniet, non hunc, sed & alios bulbos, qui gustum exactè cõsuluerit. Proinde hos abstergere simul & glutinare, & nimirum etiam exiccare posse, nemini non notum est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes bulbi acres sunt & calefaciunt, venerémque stimulant. Linguã & tonsillas exasperant. Multum nutriunt. Carnes procreant, flatusque faciunt. Ad luxata, collisa, surculos, articulorumq; dolores illiti conducunt. Grangrænis & podagris cum melle, & per se, hydropicorumque tumoribus & canum morsibus prosunt. Cum melle pariter & pipere trito illiti, sudores cohibent, & stomachi dolores sedãt. Furfures & achoras cum nitro tosto exterunt. Sugillata & varos per se, aut oui luteo purgant, & lentigines cum melle aut aceto. Fractis auribus cum polenta, & contusis vnguibus prosunt. Ficos in calidis cineribus tosti, & cum mænarum capitibus cremati appositi, tollunt. Cõbusti verò & Alcyonio permisti vitia cutis in facie, & nigras cicatrices in sole illiti emendant. Cum aceto elixi & in cibo sumpti ad rupta faciunt. Cauere verò eorum in cibo copiã

oportet

oportet, quoniam neruosas partes tentant.

EX GALENO.

Bulbi amaram austeramq; vim manifestam obtinent, quamobrem elanguescentis stomachi aliquatenus auiditatem excitant. At verò neq; iis inutiles sunt, quibus è thorace & pulmone pus expuendum erit, quanquam crassiore ac glutinosiore sit corporis substantia: etenim amaritudo crassitudini aduersatur, lenta crassaq; nata incidere. Quapropter bis elixi vberius quidem alũt, sed excreare volẽtibus reluctabuntur, vtpote omni amaritudine exuti. Tũ verò ex aceto, oleo garoq; mistis, esitare satius fuerit: nam ita magis oblectabunt ac nutrient, minusq; inflabunt, & facilius concoquentur. Quidã horũ cibo abundè & immodicè vsi, planè seminis auctã copiã, inque venerem se esse promptiores senserunt. Hos quoque homines variè apparant. Non enim solùm aqua elixos, verumetiam patinas ex ipsis variè conditas instruunt. Alij quidẽ in sartagine frigunt, multi in craticula assant. Verùm hi multã coctionẽ haud sustinent, admodum pauca cõtenti. Sunt qui nihil prorsus præcoquant: delectat nãque eos amaritudo ipsa ac austeritas integra, quippe qui amplius ab ea ad cibum alliciantur: quanquam ad huiusmodi illecebram duo aut tres plus satis facient. Si verò liberalius sic apparati sumantur, præsertim vbi, vt mos est, crudiores ingeruntur, amplius cruditatem generabunt. Quidam etiam non probè cocti, inflationes & tormina pariunt. Qui ad hũc modũ esitantur, alimentum minimè boni succi procreant. At plurimũ decoctorum, aut bis etiam, succus crassior quidem ille erit, cætera verò melior ac alibilior reddetur.

EX PLINIO.

Bulbi ex aceto & sulphure vulneribus in facie medentur. per se verò triti neruorum contractionem, & ex vino porrigines. Succũ cum melle canũ morsibus. Erasistrato placet cũ pice. Sanguinem idem eos

sistere tradit illitos cũ melle. Alij si è naribus fluat, Coriandrũ & farinam adijciunt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat,& erumpentia in capite cum vino austero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit,& sic lippitudini medetur. Aequè vitia quæ sunt in facie,eorum rubentes maximè in sole illitis,cum melle & nitro emendant. Lẽtiginem cum vino,aut cum cumino coctis. Vulneribus quoq; mirè prosunt per se,aut,vt Damion,ex mulso, si quinto die soluantur. Iisdem & auriculas fractas curat,& testium pituitas. In articulorum doloribus miscent farinam. In vino cocti illiti ventri,duritiem præcordiorum emolliunt. Dysentericis in vino ex aqua cœlesti temperato dantur. Ad conuulsa intus cum Silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad sudorẽ tusi illinuntur. Neruis vtiles. Ideo & paralyticis dãtur iuxtà in pedibus. Qui sunt ruffi ex his, citissimè sanãt cum melle & sale. Venerem stimulant. Syluestres interaneorũ plagas & vitia cũ Silphio pilulis deuoratis sedãt. Et satiuorũ semen cõtra phalangia bibitur in vino. Ipsi ex aceto illinũtur cõtra serpẽtiũ ictus. Semen antiqui bibẽdũ insaniẽtibus dabãt. Flos bulborum tritus crurũ maculas varietatésq; igne factas emẽdat. Elixos assis minus vtiles adiiciũt esse,& difficilè concoqui ex vi vniuscuiusque naturæ.

APPENDIX.

Hic quem pictũ damus Bulbus,facultatẽ emolliẽdi & discutiendi duros tumores habet. Humidis denique & depascentibus vlceribus tostus calido cinere,& cum melle tritus atque admotus prodest.

DE BICIO. CAP. LXI.

NOMINA.

Officinarũ error.

βικιον Græcè, Vicia Latinè nominatur. Officinæ nõ sine maximo errore ea pro Orobo vtuntur. Germani alludentes ad Græcam appellationem, *Vuicken* simpliciter,vel cũ adiectione *zam Vuicken* [Gallicè *De la uesce*] vocãt. Vicia au-

cia autē, vt Varroni placet, dicta est à vinciēdo, quòd item vt vitis capreolos habeat, quibus sursum versus serpit. *Vicia unde dicta.*

FORMA.

Cubitali altitudine surgit, folijs Aphaces, angustioribus tamen, flore Pisi, minutis nigricantibusq; in siliquis seminibus, quorum quidem figura nō rotunda est, sed, similiter lenti, latiuscula.

LOCVS.

Sicca loca maximè amat, inter autem segetes copiosè prouenit.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Medium tenet caliditatis & siccitatis, validius tamen siccat, in secundo nimirum ordine.

VIRES. EX GALENO.

Semina hæc non solùm insuauia, sed cōcoctu etiā difficilia, & aluum retinētia. Perspicuū ergo est, quū huiusmodi naturam obtineant, alimoniam quoque quæ ex ipsis in corpus permanat, improbi crassique succi esse, idoneam ad humoris melancholici generationem.

DE BLITO. CAP. LXII.

Blitum iam in hortis frequens, uiride, album, frequentius rubrum.

NOMINA.

λίττον Grecis, Blitū siue Blitus Latinis vocatur. Officinę hāc herbā cū Beta cōfundūt nō sine magno errore. Germanis *Maier* [Gallicè *De la blete, ou espinars*] dicitur. Blitū nomē inde traxit quod iners & fatuum olus esset, sine sapore aut acrimonia vlla. Nam βλίττους stolidos & ignauos Greci dixerūt. Sic hodie græca imitatione socordes, & nullius momenti homines, bliteos appellamus. Ita Plautus in Truculento bliteam meretricem nominauit.

B *Officinarū error.* *Blitū unde dictum. βλίττοι.*

FORMA.

Blitum nõ pingitur à Dioſcoride,ſed ab Hermolao Barbaro,homine non minus docto quàm diligẽ
" te,in ſuo Corollario iis verbis deſcribitur:Blitum e-
" rumpit ocyſſimè,foliis betaceis, ſine acrimonia fa-
" tuis & inſipidis,ſemine vt Beta corticeo,copioſo,ra-
" cemoſo,vt Atriplex.radice non vna,non in rectum tendente,ſed multiplici,obliqua,& prolixa.Ex quibus vtique verbis omnibus perſpicuum fit, herbam quam depictam damus eſſe Blitum. Hæc ſiquidem ocyſſimè erumpit,atque in altum tollitur ,foliáque Betacea prorſus habet.Inſipida denique & ſine acrimonia.Semen eius vt Betæ corticeũ , copioſum, racematim ſingulis ramis inſidens.Radice non vna nititur,ſed multiplici ac longa,non in rectũ,ſed obliquum tendente. Rectiorem tamen & magis deſcriptioni reſpõdentẽ ſi quiſpiã protulerit,nõ grauabimur noſtram mutare ſententiam,vt qui probè perſpectũ habeamus in iis herbis quæ à Dioſcoride nõ deſcriptæ ſunt, facilimè aliquem in tanta rerũ penè omnium caligine aberrare poſſe.

LOCVS.

Etſi ſponte ſua interdum herba hæc proueniat,tamen vt de Blito etiã tradunt,ſi culto ſolo ſemel nata fuerit,ipſa ſe per multa ſecula ſeminis deiectione reparat,vt etiã ſi velis vix poſſit aboleri, ſic ſemel nata pluribus annis reſtibili fertilitate prouenit.

TEMPVS.

Floret æſtate & autumno,ſeminéq; prægnãs eſt.

TEMPERAMENTVM.

Blitum frigidum & humidum in ſecundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Blitũ oleris vice in cibũ venit.Aluo vtile eſt,nullam tamen medicamentoſam vim obtinet.

EX GALENO.

Aquoſum eſt olus,ac vti quis nõ abſurdè dixerit, qualitatis expers,& inſipidum : quapropter non ex

ſolo

ſolo oleo garoq;,ſed addito aceto ſæpius meliusque aſſumitur. Nõnihil etiam ad leuigandã aluum momenti affert,verùm idipſum perquam exiguum eſt, quoniã nulla ipſis acris nitroſa'ue adeſt qualitas,quę aluum ad excretionem irritare poſſit. Liquet etiam quod minima ab ipſo alimonia in corpus dimanet.

EX PLINIO.

Blitum iners videtur ac ſine ſapore aut acrimonia vlla. Vnde cõuiciũ fœminis apud Menandrũ faciũt mariti. Stomacho inutile eſt. Ventrẽ adeò turbat, vt choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduerſus ſcorpiones potum è vino prodeſſe,& clauis pedũ illini. Item lieni & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menſtrua ſiſti eo cibo putat.

DE BVNIADE. CAP. LXIII.

Napus bunias ſatiuus nobis Nauet,& eius ſemẽ Nauette.

NOMINA.

βουνιάς Græcis,Romanis Napus,Germanis Steckrub [Gallicè *Nauet,ou Naueau*] appellatur. Buniadis autẽ appellationem à tumẽte figura quam præ ſe fert,Græci deduxerunt. Nãque radix Napi buniadis in amplitudinẽ excreſcit, & in rotundum extuberat. Cliuos ſiquidem, colles, verrucoſaq; loca βουνοὺς nominant. *Napus.* *Bunias quare dicitur.* *βουνοί.*

GENERA.

Napi buniadis,quẽ Galenus & alij veteres in Raporum ſenſum reponunt,duo ſunt genera. Vnum ſatiuum,quod forma proximè ad Braſſicã tertiæ ſpeciei accedit,radicémq; oblõgiorẽ obtinet. Germani huius generis Napos, *Trucken ſteckruben* nominant: Alterum ſylueſtre,quod foliis ſuis Erucæ non diſſimile eſt,radice ampliore,& rotundiore. Germanicè *Naſzſteckruben* appellantur eius generis Napi. *Napus Bunias ſatiuus.* *Sylueſtris*

FORMA.

Folia habet Rapi,leuiora,Erucę modo laciniata, caulem cubitalem, interdum altiorem, rotundum, flores luteos, Braſſicæ proximos,ſemen in ſiliquis,

radicem oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cum easdem quas Rapũ vires habeat Bunias, necesse est idem etiam vt obtineat temperamẽtum. Est itaque Napus bunias in secundo ordine calidus, & in primo humidus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, flatus creat, minus tamen quàm Rapum nutrit. Semen eius potum letalia venena inefficacia reddit. Miscetur antidotis. Radix etiam eius sale condîtur.

EX GALENO.

Easdem quas Rapa vires obtinent. Vide itaque caput de Rapis.

DE BOTRY. CAP. LXIIII.

Botrys herba hìc frequens. diuersa à frutice quẽ Piment uocamus. Blattaria & uua crispa nobis ignotæ.

NOMINA.

ότρυς Græcis, Botrys Latinis appellatur.
B Officinis & vulgaribus herbariis incognita. Germanis haud ineptè *Traubenkraut* [Gallicè *Du Pymẽt*] nominabitur. Botrys verò dicta est à semine, quòd racematim ramulis adnascitur.

Botrys unde dicta.

FORMA.

Herba tota est lutea, fruticosa, sparsa, multaq́; alarum caua habens. Semen totis ramulis adnascitur. Folia Cichorio similia obtinet, totáq; valde odorata est, ideoq́; vestibus apponitur. Ex qua quidẽ descriptione omnibus manifestũ fit, herbam cuius picturam exhibemus esse legitimam Botryn: vniuersa enim herba ad luteum colorem vergit, fruticosa est, & multis stolonibus fusa, foliis Cichorij, odoratis, semine circa ramulos totos in racemos collecto nascente. Quid multa? nulla est prorsus nota, quæ illi non appositissimè quadret.

LOCVS.

Naſcitur circa profluentes aquas & torrentes. In Germania tamen, quod equidem ſciam, non niſi ſata prouenit.

TEMPVS

Auguſto & Septẽbri ad maturitatẽ maximè peruenit: quibus etiã menſibus, vt Ruellius annotauit, venalis herba per Pariſienſium vrbẽ defertur. Odoris enim gratia Galli veſtimentis, pãnis, & linteis curioſè interponunt. Apud Germanos tamen eius herbæ nulla eſt gratia, ꝙ illis hactenus ignota fuerit.

TEMPERAMENTVM.

Calidã & ſiccã eſſe Botryn amaritudo eius quæ guſtui occurrit, facilè monſtrat. Item vis eius incidẽdi, quæ illi propter calorem, tenuitatemq́ue ineſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In vino pota orthopnœas lenit.

EX PAVLO.

Planta eſt admodũ odorata, quæ cum vino pota non niſi recta ceruice ſpirantibus auxiliatur.

EX PLINIO.

Medetur orthopnoïcis.

DE BARBACAPRI. CAP. LXV.

NOMINA.

QVO nomine veteribus Græcis & Latinis hæc herba vocata ſit, nobis nondũ cõpertum eſt. Neq; enim Pycnocomõ eſt, quòd à deſcriptione illius prorſus abhorreat. Quare Barbam caprinam interea donec certius nomen nacti fuerimus, nuncupabimus, à florum nimirum figura, quæ caprinam barbam referre videtur. Germanicè *Vuald geiſzbart*, vt eam ſegregaremus ab altera eiuſdem nominis, quæ non in ſyluis, vt hæc ipſa, naſcitur, ſed in pratis & ſenticetis, appellare nobis placuit.

Hæc herba non eſt Pycnocomon.

Barba capri cur dicta.

FORMA.

Caulem habet tricubitalẽ, anguloſum, folia Ca-

ſtaneæ aut Corylo ſimilia, in ambitu ſerrata, flores candidos, exiguos, racematim compactos, inſtar barbæ canæ dependentes, radicem nigram, lignoſam, intus candidam. Flores eius in iulos abeunt.

LOCVS.

Prouenit in obſcuris ſyluis, & vallibus nonnunquam minus apricis.

TEMPVS.

Floret Iunio mēnſe, ac ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe hāc herbā facilè ex guſtu deprehenditur: miram enim amaritudinem, in radice potiſſimum, guſtata exhibet.

VIRES.

Abſtergit haud dubiè expurgátq;, & quę in venis eſt craſſitiem incîdit. Quamobrem menſes ducit, educendóq, ex thorace & pulmone, puri auxiliatur. Et in ſumma, ſiue craſſa in eis pituita, ſiue pus, ſiue aliud quippiam cōtinetur eiuſmodi, expurgat. Hac vtiq; ratiōe & morbo comitiali cōpetit. Extrinſecus illita & impoſita, tumores ex pituita ortos diſcutit.

DE BLATTARIA. CAP. LXVI.

NOMINA.

NVM Græcis authoribus cognita hæc herba fuerit, nondum compertum habeo. Plinius certè libro xxij. cap.ix. Blattariam nominat. Inuenit autem nomen hoc Latinum, à colligendis in ſe blattis. Ideóq; cōuenientiſſimo nomine Germanis appellabitur *Schabenkraut* [Gallicè *Herbe uermineuſe ſemblable a Boillon blanc.*]

Blattaria unde dicta

FORMA.

« Plinius loco iam citato Blattariam ſic pingit: Blat« taria eſt ſimilis Verbaſco herba, quæ ſæpe fallit pro ea capta foliis minus cādidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Ex qua pictura ſatis cōſtat, herbā cuius picturam damus eſſe Blattariam: ſic enim Verbaſcum mentitur, vt pro eo ſæpius ab imperitis decerpatur.

Et ſunt

Et ſunt non pauci herbarij, qui hac ſimilitudine decepti, eam inter Verbaſci genera connumerent. Folia tamen, quæ minimè ſunt hirſuta & candida, ſed potius viridia, facilè ab hoc errore paulò attentiores reuocare poſſunt. Plures denique cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbaſci flores proximè accedentes. Follicullos quoque lini inſtar, in quibus ſemen continetur.

LOCVS.

Naſcitur iuxta aquas, & fluminum ripas.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehemens amaritudo eius ſatis docet eſſe calidam & ſiccam.

VIRES. EX PLINIO.

Hæc abiecta blattas in ſe contrahit, ideoque Romæ Blattariam vocant.

APPENDIX.

Non plura de huius herbæ facultatib. apud probatos autores inuenio, ſed haud dubiè ſi quis ea vti voluerit, eadem quæ alia amara, in corpore noſtro efficere poteſt. Quæ qualia ſint, ex capite præcedente facilè intelliges.

DE BROMO. CAP. LXVII.

NOMINA.

βρῶμος Græcè, Auena Latinis ac Officinis, Germanis *Habern* [Gallicè *Auoyne*] dicitur.

B

FORMA.

Foliis & culmo Tritico ſimilis, geniculis interſecto. In ſummo verò fructum habet veluti locuſtas duplici crure diuaricatas, in quo ſemen includitur. Radicem copioſam.

LOCVS.

Paſſim in Germaniæ agris naſcitur, ac iumentorum potius quàm hominum pabulum exiſtit.

TEM-

TEMPVS.

Seritur Martio mense, metitur autem Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Auena vt medicamentū refrigerat, Galeno autore: vt alimentum verò, eodem teste, calefacit sufficiẽter. Vtroque verò modo exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen eius haud secus quàm hordeum ad cataplasmata vtile. Plus etiam ex ea fit cohibendæ aluo accommodata. Succus eius in sorbitione acceptus, tussientibus prodest.

EX GALENO.

Auena vt medicamentum similẽ hordeo vim obtinet. Nam illitum desiccat, & digerit mediocriter, & sine morsu. Nõnihil etiam adstrictionis obtinet, vt ventris profluuia iuuet.

EX PLINIO.

Semen vtile ad cataplasmata atque hordeum & similia. Prodest tussientibus succus. Auenæ farina in aceto tollit næuos.

DE VVA CRISPA. CAP. LXVIII.

NOMINA.

VETERIBVS ne Græcis & Latinis frutex ille cognitus fuerit, me ignorare adhuc ingenuè fateor. Quare cùm nomẽ aliud quo hunc appellaremus in promptu non esset, vulgarẽ & qua omnes hodie herbarij vtuntur nomenclaturam vsurpare voluimus. Vuam autem crispam fruticem hunc dixerunt ab intortis fereque in circulū versis (crispa alij vocant) foliis, & acinis quos producit. Quo etiam respicientes Germani nostri, *Kruszbeer, oder Kruselbeer* vocãt. Latinius fortè vua intorta nuncuparetur.

Vua crispa cur dicta.

FORMA.

Frutex est ramulis multis, aculeatus, rectoque spinarum mucrone horridus, foliis intortis ac circinatæ rotunditatis, Apij modo dissectis, flore ex herbido

bido purpurascẽte, acinis candicantibus. & splẽdescentibus, primum acerbis, à maturitate dulcibus. Ex iis abundè constare putamus, fruticem hunc cuius picturam exhibemus, non esse primam, vt nonnulli arbitrantur, Rhamni speciem. Nam etsi cætera respondeant, tamen folia quæ rotunda & minimè oblonga sunt, vt Rhamni, repugnare manifestè videntur. Posset tamen citra aliquod vitæ discrimẽ Rhãni generibus annumerari, ꝙ scilicet viribus illi similis admodum sit, quas etiam illi suo loco adscribemus.

LOCVS.

In frutetis & sepibus nascitur, non tamen passim. Nusquam autem copiosius quàm Tubingæ luxuriat, vbi circa omnes ferè sepes sese profundit.

TEMPVS.

Veris statim initio frutex ille pubet, primum hoc tempore folia, dein flores, ac non diu pòst acinos seu baccas acerbitate gratas profert.

TEMPERAMENTVM.

Haud dubiè idem quod Rhamnus temperamentum obtinet. Vt enim hic adstringit & refrigerat, sic etiam illa. Refrigerat autem in primo cõpleto, aut secundo incipiẽte, desiccat verò in secundo.

VIRES. E DIOSCORIDE.

Folia ignibus sacris & herpetis illita auxiliantur. Fertur & ramos eius foribus & fenestris appositos veneficiorum arcere maleficia. E quibus Dioscoridis verbis satis liquet, Vuam intortam non hoc tantùm nomine sepibus apponi vt easdem muniat, atque adeò alienorum ingressum prohibeat, verumetiam vt veneficia ab hortis propulset. Vt hinc quoque colligere liceat, eiusdem cum Rhamno esse facultatis.

E GALENO.

Herpetes sanat, & erysipelata non magnopere calida. Porrò ad hæc teneris vtendum est foliis.

DE BALSAMINE. CAP. LXIX.

Balsamine est in hortis religiosorum S.Germani freques, Gallus Merueile a mirandis eius effectis, quæ in momordica scribit Pandectarius in fine.

NOMINA.

QVO nomine veteribus tum Græcis cũ Latinis appellatæ sint hæ plantæ, me ignorare ingenuè fateor. Puto autem illis planè fuisse incognitas, quòd de iis ne verbum quidem apud eosdem scriptum inueniatur. Hodie Balsamines nomine vocant Causam indicabimus paulò pòst. Germani ad latinam nomenclationem alludentes, *Balsamkraut*, haud (arbitror) ineptè appellabunt.

GENERA.

Prima Balsamine. Hierosolymitanũ pomum. Mirabile pomum. Charãtia. Altera Balsamĩe. Balsaminum.

Duo Balsamines genera damus. Primam, quã nos certioris discriminis gratia marem fecimus, Ligures Padani Balsaminam vocant, Hierosolymitanum pomum Hetruria, Mirabile Gallia, vulgus Italorum Charantiam, quoniam septi modo in hortis fenestrisque per cancellos opere topiario facilè digeratur. Alteram, quam fœminam nominauimus, Itali neutro genere Balsaminum appellant, priori quidẽ quòd ad fructũ attinet similis, nisi quòd minor est, in aliis dissimilis: neque enim foliis, neque etiam floribus respondet. Vtraque planta visu pulcherrima est, vt hoc saltem nomine pingi meruerint. Etsi prę-stet etiam harũ habere picturas, vt de iis plura inuestigandi posteris occasio aliqua sit.

FORMA.

Prima.

Prima tenuibus prælongisque flagellis vltro citròq; reptãtib. euagatur, foliis Vitis albæ seu Bryoniæ, articulatioribus, exilibus pampinis ex alarum sinu prodeuntibus, quibus illigantes sese cancellatim vicinis implicãt pergulis: flore cucumeris ex albo in luteum languescente, turbinato vtrinque fructu, carnosa cute, & per versus verrucosa, ac rigidioribus bullis intumescente, cucumeris syluestris pu-

filli

filli similitudine, puniceus maturo color, chartilago intus punicea vel lutea, sanguineusque succus. Pomum maturitate dissilit, inanitasque confracto patet, semina intus pomi formam referentia continés. Altera caulem habet crassissimum, Portulacæ assimilem, in herbaceo colore rubescentem, Folia Salicis, in ambitu incisis, flores magnos, purpureos, instar Consolidæ hodie regalis vocatæ herbæ caudatos, fructum priori non dissimilem, primo herbaceum, dein pallidum luteúmue, pilosum, qui maturitate dissilit, inanitasque confracto apparet, semina intus aliquot lenticulæ ferè figura continentem. *Alterius.*

LOCVS.

Non nisi satæ in Germania proueniunt. Sed iam in multorum hortis plantatæ nascuntur.

TEMPVS.

Floribus & fructibus prægnantes sunt Augusto & Septembri mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Telephium temperamentum, potissimum alteram, obtinere arbitror. Quare in secundo ordine intenso, aut certè principio tertij exiccare, nec insigniter calefacere, primo nimirum ordine, est verisimile.

VIRES.

Ex primi generis Balsamines seminibus oleũ exprimitur, ad vulnera, quod in Corollario suo annotauit doctissimus Hermolaus, præcipuum. Nonnulli pomum oleo prius imbutum aliquot dies insolát, deinde vel fimo, vel terra tantisper obruunt, dum prorsus intabuerit, sic Balsami vires glutinãdis vulneribus adsciscere pollicentur, inde tractum Balsaminæ vocabulum. Quid multa? in vulneribus sanãdis Telephio non inferiores esse coniicio, hincque Balsaminas appellatas. Nos tamen de iis peculiarẽ experientiam nullam habemus. Poterũt itaque alij, si lubet, earundem virium facere periculum. *Balsamine uox unde nata.*

DE GLY-

DE GLYCYRRHIZA. CAP. LXX.

Glycyrrhiza Gallis partibus trāſpoſitis Rhiza g'yceia, Riglice.

NOMINA.

Liquiritia Glycyrrhiza unde dicta.

Γλυκυῤῥίζα Græcis, Dulcis radix Latinis, Liquiritia officinis, Germanis *Suſzholtz* [Gallicè *Erculiſſe, ou rigoliſſe*] dicitur. Nomen tum apud Græcos, tum etiam Latinos à dulcedine, qua radix eius prædita eſt, inueniſſe notius eſt, quàm vt dici debeat. Theophraſtus nono de plantarum hiſtoria libro, Scythicam nominauit radicē, quòd in Scythia circa Mæotim paludem plurimum proueniat. Sunt etiam qui ἄδιψον vocitent, quòd ſitim retenta in ore arceat.

Scythica radix.

FORMA.

Breuis frutex eſt, ramos binûm cubitorum altitudine ſpargens, in quibus folia denſa, Lentiſco ſimilia, pinguia, tactuq; glutinoſa. Florem fert Hyacintho ſimilem. Fructum pilularum Platani magnitudine, aſperiorem tamen, ſiliquas Lentis modo rubeſcentes, breueſque habentem. Radices illi ſunt longæ, colore buxeæ vt Gentianæ, ſubacerbæ, ſed dulces, quæ Licij modo in ſuccum coguntur & denſantur. Hæc delineatio ita Liquiritię hodie vocatę quadrat, vt nulla penitus ſit nota quæ in illa non reperiatur. Fruticoſa enim eſt, ramos bicubitales emittens, foliis lentiſcinis, denſis, pinguibus, tactuque ſequaci lentore glutinoſis. Flore Hyacinthi, fructu pilularum Platani craſſamento, ſed aſperiore, ſiliquas Lentis figura, & breues habente. Radicibus prælōgis, buxeo colore, & dulcibus.

LOCVS.

Pabenbergenſis ager Glycyrrhizæ fœcūdus. Ioach. Camerarius.

Plurima & optima in Cappadocia ac Ponto naſcitur. Multa præterea nec ignaua aliquot Germaniæ noſtræ locis, Pabēbergēſi pręſertim agro, IOACHIMI noſtri Camerarij viri doctiſſimi patria, producitur. Et hodie nuſquā ferè non ſeritur in hortis.

tis. His quæ semel cōprehēderit, tam pertinaci fertilitate cohæret, vt vix vnquam possit radicitus extirpari, tam restibili fœcunditate regerminat.

TEMPVS.

Carpitur Septembre mense, quando semine prægnans est, aut Vergiliarum occasu. Flores suos Iulio mense profert. TEMPERAMENTVM.

Natura eius nostræ temperaturæ familiaris est: nam tale monstratum est esse id quod dulce est. Sed quum adstrictio quædam adiuncta sit, vniuersum eius temperamentum quantum ex caliditate & adstrictione est, tepidæ potissimum caliditatis fuerit, quamproximè ad symmetrum temperatúmue accedens. Porrò quum etiam dulcis sit, humida quoque sit oportet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus radicis ad arteriæ exasperationes vtilis est. oportet autem vt linguæ subditus eliquescat. Ardori stomachi, & ad iecinoris thoracisq; vitia prodest. Vesicæ scabiem, & renū vitia cum passo potus emendat. Idem eliquatus sitim restinguit. Vulneribus prodest circūlitus. Cōmāducatus stomacho succurrit. Radicū recētium decoctū ad eadē conuenit. Radix vero sicca in puluerem trita, pterygiis commodissimè inspargitur. EX GALENO.

Huius fruticis radicum succus in primis vtilis est, similiter vt eius radices dulcis, simulque modicè adstringens. Proinde asperitates lenire potest, non solùm in arteria, verumetiam scabra vesica, idque temperaturæ mediocritate. Quoniam autem temperie quoque humidum est quod modicè dulcè est, iure sanè sitim arcens medicamentum est, nimirum modicè humidum, simul & natura humana frigidius. Refert Dioscorides, radicem siccam ad leuorē redactam, pterygiorum illitu idoneum esse remedium.

EX THEOPHRASTO.

Dulcis & Scythica radix vtilis ad suspiria, & tussim siccam,

ſiccam, atque in totum thoracis laborantis medicamento commoda redditur. Quin & ex melle vlceribus mederi poteſt. Sitim quoque extinguit, ſi teneatur in ore. Qua de cauſa tum ea, tum Hippace, Scythas decem & duodecim dies degere, & vitam prorogare affirmant.

EX PLINIO.

Radicis vſus in ſubditis decocta ad tertias, cætero ad mellis craſſitudinem, aliquando & tuſa. E quo genere & vulnerib. imponitur, & faucium vitiis omnibus. Itē voci vtiliſſimo ſucco, ſicut ſpiſſatus eſt linguæ ſubdito: item thoraci & iecinori. In ore habentes ſitim non ſentiunt: ob id quidam Adipſon appellauerunt eam, & hydropicis dedere ne ſitirent. Nō parum auxilij confert iis qui perpetua ſiti excruciātur: ideo commanducata & ſtomatice eſt, & vlceribus oris inſpergitur, ſæpe & pterygiis. Sanat veſicæ ſcabiem, renum dolores, condylomata, vlcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pōdere, & pipere, hemina aquæ. Commanducata ſanguinem ſiſtit ex vulnere. Sunt qui & calculos ea pelli tradiderunt.

Adipſon.

DE GALEOPSI. CAP. LXXI.

Galeopſis tibi pingitur noſtra cataria.

NOMINA.

αλήοψις, ἢ γαλιόβδολον Græcè: Galeopſis, Vrtica labeo Latinè, vulgò & officinis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Caſtrangula dicitur. Germanicè *Kraunuuriz, Sauuurz groſz feiguuart Zenkraut*. Appoſitè autem Galeopſis appellatur, nomine ex græco & Latino compoſito, quod eius flores prorſus galeæ aſpectum referant. Aut ſi græca cum Latinis componi haud poſſunt, γαλήοψις cum η & non ι, vt habent multa exemplaria, ſcribendum erit, vt idem valeat ac muſtelæ aſpectum referens: flores enim non diſſimiles eſſe capiti illius animalis videntur. Et ita legendū eſſe Plinius etiam

Scrophularia maior.

Galeopſis cur dicta.

etiam teſtatur, qui Galeopſin hanc nominat herbã. Scrophulariam autem à curandis ſtrumis, quas ſcrophulas vocant recentiores, dixerunt.

FORMA.

Totus cum ſuo caule & foliis frutex Vrticæ ſimilis eſt, læuiora tamen habet folia, & cũ teruntur grauiter odorata. Flores illi tenues, & purpuraſcentes. Huius delineationis notæ in vniuerſum omnes, nullã prorſus reclamante, herbæ quã vulgus Scrophulariam maiorem nominat, cõueniunt. Frutex enim eſt qui ad humani corporis ferè longitudinem interdum aſſurgit, foliaque Vrticæ habet, ſed lęuiora, & quæ trita grauem fundũt odorem. Flores tenues, atque purpuraſcentes. Reſpondet etiam locus natalis, vt ex ſequentibus patebit. Eſſe autem veterũ Galeopſin vulgi Scrophulariam maiorem, præter ea quæ iam diximus, manuſcriptus quoquẽ codex euidenter oſtẽdit, in quo pictura ita Scrophulariam refert, vt nemo ſit qui eam non agnoſcat. Huc accedit quòd in deſcriptione, quam ex Dioſcoride deſumpſit, apertè teſtatur Scrophulariam maiorẽ alio nomine dictam eſſe Galeopſin & Galeobdolon. Neq; facultates diſcrepant, ſed vtrarunque ſimiles ſunt, adeò vt haud dubiè veterum Galeopſis, recentiorũ herbariorum ſit Scrophularia maior.

LOCVS.

Naſcitur circa ſepes, ſemitaſque, & in areis ædificiorum paſſim.

TEMPVS.

Colligitur Iunio & Iulio menſibus, tum enim potiſſimum floret.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat, extenuat, & diſcutit, adeoque partium eſt tenuium, id quod amaritudo quam in guſtu præ ſe fert, ſatis indicat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia, ſuccus, caulis & ſemẽ, duritias, carcinomata, ſtru-

ta,strumas,parotidas & panos discuciũt. Oportet autẽ bidie cum aceto tepidũ cataplasma imponere. Fouentur & decocto eius vtiliter. Ad nomas, gangrænas,& putrescentia cum sale illita prosunt.

EX PAVLO.

Galeopsis,quam alij Galeobdolon appellant,vrticæ similis herba est,maiorem tamen læuorem habet,& odorem grauẽ. Scirrhosos tumores dissipat & emollit. Item ad nomas cataplasmatis modo illita cõfert.

EX PLINIO.

Galeopsis folia caulesq;,duritias & carcinomata sanant ex aceto trita & imposita. Itẽ strumas,panos & parotidas discutiunt. Ex vsu est & decocto succo fouere. Putrescentia quoque & gangrænas sanas.

APPENDIX.

Recentiores etiam Scrophulariæ tribuunt facultatem sanandi vlcera putrescentia,& mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephãticæ tradunt,vt inde satis constet à Galeopsi non diuersam esse. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adiiciunt,id quod ab eius amaritudine non abhorret.

DE GALLIO. CAP. LXXII.

Gallium à florum pallidorum & odororũ copia, florastre dicitur,aliis aspergula minori,quòd aspergilli formam habeat.

NOMINA.

Γάλλιον, ἢ γαλλέριον, ἢ γαλάτιον Græcis, Galliõ Latinis. Officinis, vt multæ aliæ optimæ herbæ,neglecta & incognita est. Germanis *Vnser lieben frauuen Vueg,oder Vual, oder betstro*[Gallicè *Petit muguet*]dicitur. Nomẽ inuenit ex eo quòd vim coagulandi,ac spissandi lactis habeat.

Galliõ unde dictũ.

FORMA.

Ramulos rectos, & folia Aparinæ simillima habet.

bet. Florem in summo luteum, tenuem, frequẽtem, valde odoratum.

LOCVS.

Nascitur in aruis & humidis palustribúsue locis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimum mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gallium siccum est & subacre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flos eius ambustis illinitur, & sanguinis profluuia cohibet. Idem cerato rosaceo miscetur, insolatúrque donec albescat, & sic lassitudines recreat. Radix venerem stimulat.

EX GALENO.

Gallium inde adeò nomen sortitum est suum, quòd lac coagulet. Facultatem obtinet exiccatoriã & subacrem. Flos eius sanguinis profluuiis competere videtur, & ambustis mederi. Est autẽ boni odoris, & coloris lutei.

DE GLECHONE. CAP. LXXIII.

Pulegium in syluis & locis æditis luxuriat.

NOMINA.

γλήχων, ἢ βλήχων Græcè, Pulegium Latinè vocatur, Officinæ Latinum nomen retinent. Germanicè *Poley* [Galicè *du Pouliot*] Blechona autem appellarunt, quòd gustatum à pecore cũ floret, balatum concitet. Id quod Plinio lib. xx. cap. xiiij. autore, de syluestri verè dicitur. Pulegium verò, quòd eius flos recens incẽsus pulices interficiat. *Blechon.*

GENERA.

Plinius & Apuleius duo Pulegij faciunt genera, alterum fœminam, alterum marem: nec alia ratione differre scribunt, nisi quod mas candidum, fœmina verò purpureum florem habeat. Dioscorides Pulegium masculum, quod satiuum alio nomine in Dictamni descriptione vocat, duntaxat depingit. *Satiuũ Pulegium.*

Syluestre Syluestre autem secundam Calaminthæ speciem facit, quam Latini propriè Nepetam nominãt, vt suo loco dicemus.

FORMA.

Pulegium mas seu satiuum, cuius picturam damus, fruticosum assurgit, & ad cubiti altitudinem increscit, maximè si sit quo sustentetur: foliis Sampsychi, surculis hirsutis, rubicantibus, & per interualla purpureo flore orbiculatim coronatis.

LOCVS.

Prouenit locis cultis & aquosis: semelque satum diutina durat ætate.

TEMPVS.

Carpitur dum floribus prægnãs est, id quod Iulio & Augusto mensibus accidit.

TEMPERAMENTVM.

Pulegium quum acre & subamarum sit, valde tũ excalefacit, tum extenuat, ideoque in tertio ordine calidum & siccum esse statuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Extenuat, calefacit, & concoquit. Potum menses, secũdas, & fœtus trahit. Cum melle & aloë potum, ea quæ circa pulmonem sunt, educit, & conuulsis auxiliatur. Nauseas stomachique morsus cum posca potum lenit. Atram bilem per aluum educit. Cũ vino potum venenatorum morsibus succurrit. Defectos animo cum aceto naribus obiectũ recreat. Siccatum & in puluerem tritum crematumque gingiuas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris per se confert vsquedũ rubescat cutis. Cum cerato varos tollit. Lienosis cum sale vtiliter illinitur. Decoctum eius prurigines si eo lauantur sedat. Inflationes, duritias, & conuersiones vuluæ in desessionibus iuuat.

EX GALENO.

Pulegium calefacere abundè magnũ est testimonium, quòd illitum rubrificat, & quòd, si quis diutius

tius toleret, exulceret. Extenuare verò satis indicat quum humida, crassa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, mensesque moueat.

EX PLINIO.

Magna societas cum Mentha, ad recreandos defectos animo, Pulegio cum surculis suis in ampullas vitreas aceti vtrisque deiectis. Qua de causa dignior è Pulegio corona vertigini quàm è rosis, cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æstusque iniuriam, & à siti traditur: neque æstuare eos qui duos è Pulegio surculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in dolorib. cum polenta & aceto. Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic & pectoris ac ventris dolorem. Stomachi autem ex aqua itē rosiones sistit, & vomitiones cum aceto & polenta. Intestinorum vitia melle decocta & nitro sanat. Vrinam pellit ex vino, & si aminæum sit, & calculos, & interiores omnes dolores, ex melle & aceto sedat. Menstrua & secūdas, vuluas cōuersas corrigit, defunctos partus eiicit. Comitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibēdæ sunt, tritum inspergitur. Salsitudines corporis si cū vino tradatur minuit. Neruorū causa & in cōtractione, cū sale, aceto & melle cōfricatur opisthotono. Bibitur ad serpentiū ictus decoctum. Ad scorpionum, in vino tritū, maximè quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recētis incēsus, pulices necat odore. Xenocrates Pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subiici, & ita collocari ægrum, inter remedia tradit.

EX SIMEONE SETHI.

Pulegium attenuat & calfacit vehemēter, quapropter humida & crassa in thorace, & in pulmone humida & glutinosa iuuat, & vt excreentur efficit. Cū

vino albo coctum & potum, calidumque syncerum menses prouocat. Extrinsecus illitum ischiadicis, & aliis partibus frigore affectis auxiliatur.

DE GENTIANA. CAP. LXXIIII.

Gentiana ex monte Iura huc connebitur.

NOMINA.

γεντιανὴ græcè, Gentiana Latinè appellatur. Γ Nomen apud omnes officinas retinet. Germanicè *Entzian, oder Bitte uurtz* [gallicè *Gentiane* nominatur. Sic à Gẽtio Illyriorum rege, qui in bello primus eius vires reperit, dicta est.

Gentiana unde dicta.

FORMA.

Folia Gẽtianæ iuxta radicem erumpunt iuglandi aut Plantagini similia, subrubẽtia: sed quæ à medio caule, præsertim autem cacumine prodeunt, breuioribus incisuris secta sunt. Caulis illi inanis, leuis, digiti crassitudine, binûm cubitorum altitudine, geniculis intersectus, ex maioribus interuallis folia proferens. Flores eius lutei primum calycibus conclusi, postea intumescẽtes explicantur. Semen in calycibus obtinet latus, leue, glumosum, ad Spondilij semen accedens. Radicem mittit longã, similem Aristolochiæ longæ, crassam, & amaram.

LOCVS.

Nascitur in altissimis montium cacuminibus, vmbrosis locis & aquosis. Plurima verò & copiosissima sub Alpinis montibus in Illyrio, & in monte *Farrenberg* haud procul à Tubinga sito.

TEMPVS.

Floret æstàte, Iunio potissimum mense, dein Iulio semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo immensa satis monstrat radicem eius esse calidam & siccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Gentianæ radix calefactoriã & adstringentẽ vim habet. Venenatorum morsibus succurrit duarũ drachmarum

chmarum pondere cum pipere, ruta & vino pota. Succi drachma, laterum doloribus, ex alto cadentibus, ruptis & cõuulsis opitulatur. Hepaticis, stomachicis pota cum aqua subuenit. Radix collyrij modo subdita fœtus eiicit. Vulneraria est, imposita vt lycium, vulneribusque sinuatim depascentibus, potissimum succus, medetur. Oculis inflammatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyriis acribus miscetur succus. Radix alphos abstergit. Cõtusa radix diebus quinque aqua maceratur, postea in eadẽ decoquitur, dum aquæ radices superstãt emineántue: deinde vbi refrixerit aqua linteolo percollatur, iterumq; decoquitur, dum mellis crassitiem cõtrahat: demum in vase testaceo reconditur.

EX GALENO.

Radix Gẽtianę herbæ admodum efficax est quũ opus est extenuatione, purgatione, abstersione, obstructionis liberatione. Nec mirũ si hæc possit, quũ impensè amara sit.

EX PLINIO.

Vsus in radice & succo. Radicis natura est excalfactoria, sed prægnantibus non bibenda. Præcipuè aduersus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, vini cyathis sex, siue viridis siue sicca pota prodest. Tanta huic vis est, vt iumentis etiam non tussientibus modo, sed ilia quoque trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum vitiis occurrit. Radix trita vel decocta, à ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis potatur.

DE GLYCYSIDA. CAP. LXXV.

Pæonia mas & fœmina nobis frequẽs, solã pingis fœminã.

NOMINA.

Γλυκυσιδὴ, ἢ παιωνία græcis, Pæonia & Casta herba Latinis dicitur. Nomen Pæonię in officinis seruat. Germanis *Peonj zblum, Konigzblũ Gichtuurtz, Benignenrosz, Venedischrosz, Benedictenrosz, Pfingstrosz.* [Gallicè *Piuoine*] vocatur.

Glycyſida unde dicta. Glycyſida porrò dicta eſt quòd grana mali punici acinis ſimilia habere videatur. Nam ſidia mali punici grana à Bœotis nominãtur. *Pæonia cur dicta.* Pæonia ab eius inuẽtore medicinæ peritiſſimo, Pæone appellata eſt.

GENERA.

Duo eius genera ſunt, mas & fœmina. Mas in vulgaribus herbariis *Niniuenuuriz*, fœmina vero *Peonienblum*, aliiſq; nominibus Germanicis paulò antè cõmemoratis nuncupatur. Iidem, magno errore, Pæoniam à Pionia differre putant, atque adeo diuerſis etiam capitibus, imò & viribus diſiungunt. *Error herbariorum.* Ferendus tamen is error eſſet, niſi vtrique etiam herbæ, hoc eſt, Pæoniæ & Pioniæ, duplex genus aſſignarent, marem nimirum & fœminam, cùm tamen ſub vna Pæoniæ nomenclatura, vtrunque genus Dioſcorides & alij veteres complexi ſint.

FORMA.

Caulis duorum ferè dodrantum altitudine naſcitur, multas propagines habens. Mas Iuglandi nuci folia ſimilia obtinet: fœmina vero Smyrnij modo diuiſa. Summo caule ſiliquas quaſdam Amygdalis ſimiles profert, in quib. quum aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis ſimilia inueniũtur, in medio nigra, purpurea, quinq; aut ſex. Radix maris digiti craſſitudine, dodrãtali vero lõgitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ propagines ſobolésue ceu glandes ſeptem aut octo, vt Aſphodelus habet. Ex qua ſiquidem deſcriptione abundè liquet, Pæoniam quæ paſſim in hortis naſcitur, & cuius hic picturam damus, eſſe fœminã, quòd eius folia Smyrnij modo ſint laciniata, & quòd radix ſeptem aut octo veluti glandibus conſtet. Reliquæ notæ, potiſſimum quòd in ſiliquis grana alia rubentia, alia nigra ſint, vtrique generi communes exiſtunt.

LOCVS.

Naſcitur in altiſſimis montibus, & paſſim hodie, fœmina potiſſimum in hortis prouenit.

TEM-

TEMPVS.

Maio floret mense.

TEMPERAMENTVM.

Pęonia radicē habet leuiter adstringentē cū quadam dulcedine. Si verò plusculum dentibus mādas, acrimoniam item quampiam subamarā subesse percipies, id quod in radice etiā nostratis Pæoniæ, quā fœminam esse diximus, deprehendes. Pæoniæ verò in vniuersum temperamentum tenuium est partium, exiccatorium, haud tamē insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut paulò calidius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Datur radix mulieribus à partu nō purgatis. Cit menses Amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cū vino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodest, renum ac vesicæ doloribus. Decocta in vino & pota, aluū sistit. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in vino austero, nigro, rubentem fluxionem sistit. Stomachicis & erosionibus comesta prosunt. A pueris pota & comesta, initia calculorum eximunt. Grana nigra nocturnis suppressionibus, ephialtas nominant, vuluæ strangulationibus, & vteri doloribus in aqua mulsa aut vino quindecim pota, opitulantur.

EE GALENO.

Radix Pæoniæ menses cit ex mulsa Amygdalæ quantitate pota. Sanè tundere eam oportet ac cribare, & sic inspergere. Expurgat etiam iecur obstructum & renes. Sed hæc efficere nata est quà acris & subamara est, quà verò quiddam etiam adstrictiorū obtinet, fluxiones ventris sistit. Oportet autem tūc in austerorum vinorum quopiam eam decoctam bibere. Est omnino reficcatoria vehementer, vt non desperauerim eam ex collo pueris suspensam, meritò comitialem morbum sanare. Equidem vidi puellum quandoque octo totis mensibus morbo comitiali liberum, ex eo quo gestabat radicem tempore. *Historia.*

Vbi au-

Vbi autē fortefortuna quod à collo suspensum erat decidisset, protinus morbo correptus est: rursusque suspenso in illius locum alio, inculpatè postea se habuit. Visum verò est mihi satius esse denuò id certioris experientiæ gratia detrahere, id quum fecissem, ac puer iterum esset cōuulsus, magnam ac recentem radicis partem ex collo eius suspendimus, ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea cōuulsus. Rationabile itaq; erat aut partes quaspiam à radice defluētes, ac deinde per inspirationē attractas, ita affectos locos curare, aut aërem à radice assiduè mutari & alterari. Nam hoc pacto succus Cyrenaicus columellā phlegmone affectā iuuat, & Nigella fricta palàm destillatiōes & grauedines desiccat, si quis eam in calidum linteum rarum liget, assiduéque calorem ex ea per inspirationē quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam si cōpluribus linis, maximè marinæ purpuræ, collo viperæ inieceris, illis viperam præfocaueris, eaq; postea cuiuspiam collo obuinxeris, mirificè profuerit tum tonsillis, tum omnibus iis quæ in collo expullulant.

EX PLINIO.

Pæonia medetur Faunorum in quiete ludibriis. Rubra grana rubentes menses sistunt quindecim ferè pota in vino nigro. Nigra grana vuluis medētur, ex passo aut vino totidem pota. Radix omnes ventris dolores sedat in vino, aluumque purgat. Sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicā. Matricem autem & stomachum decocta in vino, aluūq; sistit. Estur etiam contra malum mentis, sed in medendo quatuor drachmæ satis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressionibus nocturnis in vino pota quo dictum est numero. Stomacho verò & erosionibus, & esse ea & illinire prodest. Suppurationes quoque discutiuntur recentes nigro semine, veteres rubro. Vtrūque auxiliatur à serpēte percussis, & pueris cōtra calculos incipiente stranguria.

DE GERA-

DE GERANIO. CAP. LXXVI.

Gerania omnia hic frequentia.

NOMINA.

γεράνιον Græcè, Geranium Latinè, vulgò & herbariis Roſtrum ciconiæ appellatur. Geranium autem à gruini capitis imagine, quæ ſummo eius plãtæ capitulo ineſt, Græcis aptiſſima ſimilitudine dictum eſt. Sic recentioribus à ciconiæ roſtri effigie. Roſtrũ ciconiæ nominatũ eſt. *Roſtrum ciconiæ. Geraniũ unde dictum.*

GENERA.

Duo Geranij Dioſcorides tradit genera. Primũ quod longioribus roſtris, & in mucronem acuminatis conſtat. Hoc hodie officinis & herbariis Acus paſtoris & Muſcata, Germanis verò *Storckenſchnabel* dicitur. Alterum quod maluæ folia habet, Pes colũbinus vulgò nominatur. Sunt qui turpiter aberrantes, Amomum eſſe exiſtimãt. Germanicè *Taubenfuſz/ oder Schartenkraut* appellatur. Præter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quòd tertium ordine eſt, foliis Artemiſiæ tenuifoliæ vel Chærephyllo ſimile exiſtit, herba Roberti & Robertiana à nõnullis, haud dubiè à ſuperſtitione aliqua Diui, qua ſuperior ætas mirificè imbuta fuit, appellatur, germanicè *Ruprechtskraut.* Quartum folia obtinens laciniata, Germanicè pro certiori diſcrimine *Kranichhalſz* vocari poteſt. Quintum, quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, germanicè *Gottes gnad/* ab inſigni in ſanandis vulneribus effectu. Sextum, quod forma quarto generi ſimilimum eſt, nec ferè ab illo niſi ſola magnitudine foliorum, florum & radicis diſtat, germanicè *Blutwurtz/* à rubro colore aut mirifica in ſiſtendo ſanguinis profluuio facultate vocatur. *Primum genus. Secũdum. Amomum nõ eſt Pes columbinus. Tertium. Robertiana. Quartum. Quintum. Sextum.*

FORMA.

Geranium primum caules habet à radice rubẽtes, lanuginoſos, folia Anemones, diuiſuris inciſa, flores purpureos, & in cacumine caulium faſtigia capitulis *Primi.*

pitulis ciconiæ aut gruum cum roſtellis lõgitudine acus emicantia. Radicem oblongam & ſubrotundã dulcémque.

Secundi. Alterum vt præcedens caules tenues, rubẽtes à radice ſtatim, lanuginoſosq́; obtinet, folia maluæ ſimilia, candidiora, floſculos ſubpurpureos, capitella gruini capitis modo roſtrata, radicẽ tenuẽ & oblongam.

Tertii. Tertium caules habet à radice rubeſcentes, lanuginoſos, geniculatos, ſaporis & odoris iniucundi, folia Chærephyllo aut Artemiſiæ tenuifoliæ ſimilia, flores purpureos, capitella gruini capitis modo roſtrata, radicem intus viridem, & adſtringentem.

Quarti. Quartum cauliculos itidem vt reliliqua rubentem, lanuginoſum, folia laciniata admodum, flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitis inſtar roſtrata, & in iis ſemina quinque naſcuntur: radicem intus candidam, extrà ſubluteam.

Quinti. Quintum reliqua omnia magnitudine excedit, caules emittit oblongos, rotundos, modicè lanuginoſos, à radice ſtatim rubentes, folia Ranunculo ſimilia, flores ferè cæruleos, capitella præcedenti Geranio ſimilia, radicem craſſam & longam, multis exiguis radiculis veluti capillamentis quibuſdam fibratam.

Sexti. Sextũ ramos habet tenues, lanuginoſos, folia laciniata, tenuia, flores in ſummo purpureos, ex quibus, vt in quarto, capitella gruini capitis formam referentia proueniunt. Radicem extrà & intus rufam.

LOCVS.

Omnia Geranij genera in incultis proueniũt. Primum paſſim in campeſtribus, & nonnunquam inter ſegetes naſcitur. Alterum in colliculis. Tertium in vmbroſis locis & dumetis. Quartum in agrorum limitibus, & iuxta ſepes. Quintum in pratis. Sextum in locis montoſis & ſaxoſis.

TEMPVS.

Primum ſtatim inter initia veris Aprili menſe flores ſuos oſtendit, & ſubinde per integram æſtatem.

Alterum,

Alterum,tertium,& quartum,Maio mense florent. Quintum Iunio & Iulio mensibus,quemadmodum etiam sextum.

TEMPERAMENTVM.

Omniũ folia & radices,primo excepto, cuius radix dulcis est,quodammodo, atque adeò discutiendi vi prædita,adstringunt ac siccant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Geranij primi in vino drachmæ pondere pota,vteri inflationes discutit. Secũdum nullum habet in medicina vsum.

EX PAVLO.

Geranium quod foliis respondet Anemones,radicem habet esculẽtam,quæ cum vino drachmæ vnius pondere sumpta, vteri inflationes dissoluit. Altera Geranij species in re medica inutilis est.

EX PLINIO.

Primæ Geranij speciei radix, reficientibus se ab imbecillitate vtilissima. Bibitũ cõtra phthisin drachma in vini cyathis tribus bis die. Itẽ contra inflationes,quę & cruda idem præstat. Succus radicis auribus medetur. Opisthotonicis semen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

APPENDIX.

Etsi secũdum Geranij genus à Dioscoride aliisq; nonnullis,tanquam nullius in medicina vsus damnatũ sit,tamen posterior ætas quotidiana experiẽtia in sanandis vulneribus & fistulis,eius ac reliquorum etiam mirum esse effectum comperit: proinde eas herbas his ipsis in potu mirificè cõferre tradũt. Et certè non mirum est earundem vires olim fuisse ignoratas,cùm & aliarum multarum plantarum facultates,quas constat esse hodie notissimas, veteribus fuisse incognitas,notius sit quàm vt demõstrari debeat. Antiquus quoque herbarius, prædictorũ Geraniorum folia magnam vim obtinere in glutinandis vulneribus,& articulorum doloribus leniẽdis tra-

dis tradit. Primi autem radicem mouendi vrinam facultatem habere ait, ideoq; calculosis, stranguriæ & difficultati vrinæ prodesse. Tertium genus ad oris, mammillarum, pudendorumq; vlcera sananda vnicè conducit. Reliqua similiter ad glutinanda vlcera mirificè prosunt. Nullum verò ad sanguinem vndecũque emanantem compescendum præstantius sexto est: vnde etiam germani, vt comprehensum est, *Blutuurtz* hoc est, sanguinariam radicem appellare voluerunt.

DE GONGYLE. CAP. LXXVII.

Rapum satiuum Auberuillianum parisiis cõmendant radice tuberosa multum & terra extante. Rapum syluestre nobis cum Dioscoride Rapontium dicitur.

NOMINA.

Gongyle quare dicta. ογγύλη ἢ γογγυλὶς græcis, Rapum Latinis & Officinis, germanis *Ruben* [gallicè *Naueau Rond*] appellatur. Greci autẽ à figura eius, quæ plerunque rotũda esse solet, vocabulũ detorserunt. Nãq; quòd in rotũditatem coactum est, vel in

γογγύλιον. orbem circumagitur, γογγύλιον dixerunt: Rapa verò,

Rapa unde. quod ex terræ rure, quasi ruapa, Varrone teste nominata est.

GENERA.

Rapi duo sunt genera. Vnum satiuum, quod simpliciter germani *Ruben* vocãt. Estq; id iterum duûm generum. Vnum candidum, quod germani etiam *Vueisruben* vocant: & alterum rubrum, *Rot ruben* iidem appellãt.

Rapunculus. Alterum syluestre, quod vulgus Rapunculum, quasi paruum rapum, germani *Rapunzeln* nominant.

FORMA.

Rapũ satiuũ caule & foliis raphano simile est: floribus verò & siliquis, in quibus semen profert, Na-

Syluestre rapum. pis aut Brassicis. Syluestre frutex est cubitali altitudine, ramosum, in summo leue, folia nimirũ leuia habens

bẽs digitali latitudine, aut maiora. Semen in calyculatis fert ſiliquis: dehiſcẽtibus verò ſeminũ inuolucris, ália intus capitũ ſpecie eſt ſiliqua, in qua ſemina parua nigra ſunt, ſed quæ fracta intus albicent. Flos eius in purpureũ vergit colorem. Radix digitalis ferè eſt. Quæ delineatio prorſus alludit ad hanc herbam quam vulgus Rapunculum nominat: ſiquidem cubitalis eſt, fruticoſa, ramoſa, folio digitali, nigro in ſiliquis ſemine, quod cùm frangitur albũ intus apparet. Flos etiam purpurei coloris eſt, radixq; digiti magna ex parte magnitudine conſtat.

LOCVS.

Satiuum ſolum putre & ſolutum deſiderat. Syluestre in aruis naſcitur paſſim.

TEMPVS.

Satiuũ rapum floret æſtate, ac ſiliquatur ſubinde. Syluestre autem verno quidẽ tẽpore priuſquam in caulem attollitur, acetariis frequẽter inſeri ſolet, erutum radicitus cum foliis ſuis iam recens enatis, quo ſanè tempore à pueris etiam agnoſcitur. Deinceps verò exit in caulem & adoleſcit, ac Iunio menſe flores, ac ſubinde ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida ſunt in ſecundo ordine, & humida in primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiui rapi elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidam generat, venerem ſtimulat. Decocto eius podagræ ac perniones fouentur. Ipſa etiam radix trita illita prodeſt. Si verò quiſpiã in excauata radice roſaceum ceratum feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernionibus proficiet. Aſparagi eius decocti eduntur ciendę vrinæ accõmodi. Semẽ in antidota & theriaca, pręſertim quę dolores mitigare poſſunt, aptè additur. Potũ venenis aduerſat. Venerẽ cõcitat.

Muria

Muria conditum, comestum minus nutrit, sed appetentiam excitat. Syluestre rapum miscetur medicamentis quæ ad detergendam faciem reliquumque corpus, ex lupinorum, aut tritici, aut lolij, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

Rapi semen venerem excitat, vtpote spiritum flatuosum procreans. Sic & radix concoctu difficilis est, inflatque & semen generat. Succus ex ea in corpus digestus, temperato crassior est: ideoque si quis vltra modum esitauerit, & maximè si perfectè conficere eam nequeat, crudum succum in venis cõgeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, vt quæ longam elixationem requirat, optimaque sit bis decoctionẽ perpessa. Sin crudior ingeratur, cõcoctioni pertinacius resistet, pariet inflationes, & stomachum infestabit, nonnunquam etiam mordere illum non verebitur.

EX PLINIO.

Rapo vis medica inest. Perniones feruens impositum sanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tusum cum sale cuicunque vitio pedum. Semen illitum & potum in vino, contra serpentes & toxica salutare esse proditur. A multis verò antidoti vim habere in vino & oleo. Democritus in totum ipsum abdicauit in cibis propter inflationes. Diocles magnis laudibus extulit, etiam venerem stimulari ab eo professus. Item Dionysius: magisque si eruca condiretur. Tosta quoque articulorum dolori cum adipe prodest. Syluestri ad leuigandam albicãdãmue cutem in facie totóque corpore, vtuntur mixta, vrina pari mensura. Eius succus circa messem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum.

EX SI-

EX SIMEONE SETHI.

Admodum nutriunt rapa, vrinam ciunt, inflant, genitale semen gignunt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum vsus crassum humorem generat, & obstructiões iecoris parit. Ventrem nec sistũt, nec mouent. Si cum aceto & sale edantur, appetentiam excitant. Horum semen tritum & haustum magna copia, venerem suscitat. Fertur quòd si quis hoc ipsum semen cum Calamintha & Lemnia terra cõmixtum sumat, eo die neque veneno, neque morsu venenati animalis lædi. Appensum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur.

DE GINGIDIO. CAP. LXXVIII.

NOMINA.

Γιγγίδιον græcè, Gingidium Latinè, officinis Chærefolium, germanicè *Kerbelkraut* [Gallicé *Du cerfueil*] dicitur. Chærefolium autem, græca voce & Latina coalescentibus in vnũ nomen, ob id dictum est, quòd foliis luxuriet. Ne tamen vocabulorum vicinitas aliquam pariat confusionem, imperitoq; lectori nomenclationum similitudo imponat, sciendum est officinarum Chærefolium diuersum esse à Chærefolio Plinij. *Chærefolium.* *Chærefolium unde dictum.*

FORMA.

Herba est syluestri Pastinacæ similis, tenuior tantùm & amarior. Radicula subcandida, amaricante. Vnde satis liquet herbam quam hodie Chærefoliũ nominant, esse Gingidium. Nam erraticæ Pastinacę folium æmulatur, aliquãto tenuius, radicula subalba, amaricante, floribus candidis, semine in siliquis exiguis oblongo, angusto & acuminato.

LOCVS.

Passim hodie in hortis colitur.

TEMPVS

Maio mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut gustu amaritudinem & adstrictionem prę-

fert,sic temperamento quoque ipso caliditatem & frigiditatem. Secundum verò vtranque qualitatem desiccatorium in secundo ordine est: vnde iterum colligi potest, Chęrefolium esse Gingidium, quòd ipsum gustui amarorem & adstrictionē euidentissimè repræsentet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctū olerum modo esui idoneū est. Editur etiam sale condîtum seruatúmue. Stomacho vtile. Vrinam ciet. Decoctum eius cum vino potum, vesicæ accommodum est.

EX GALENO.

Estur Scandicis modo. Stomacho mirè vtile siue crudum, siue elixum libeat sumere. Longioris decoctionis impatiens est. Nōnulli ipsum ex garo oleóque esitant. Alij vinum aut acetū adiiciunt, ac multo sic magis stomacho conducit. Cum aceto assumptum, fastidiosos ad cibum inuitat. Perspicuum verò est hanc herbam medicamētum magis esse quàm cibum, quippe quæ & adstrictionis & amaritudinis non obscuræ nec exiguæ particeps est.

EX PLINIO.

Coctū crudumq; stomachi magna vtilitate estur. Siccat enim ex alto omnes humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam commemoratas etiam Chærefolio suo tribuunt recentiores: scribunt enim mirificè conferre ventriculo, ciendisque mensibus, & vrinæ in vino decoctum, vt iterū hinc constet à Gingidio non esse diuersum.

DE GENISTA. CAP. LXXIX.

NOMINA.

Genesta. Cenista unde dicta

GENISTA Latinis rei rusticæ scriptoribus & Plinio nominatur. Officinis & barbaram sectantibus medicinam, Genesta & Genestra. Germanis *Ginst* vel *Genist* [Gallicè *Du Genet*] appellatur. Genistam autem vocant haud dubiè

quòd

quòd genu modo flexilis ad nexus ſit: vel, vt aliis placet, quia genibus medeatur dolentibus. Alia autem eſt à Sparto, quòd hoc virgas habeat longas ſine foliis, vt ſuo dicemus loco, illa autèm minutis foliis ſcatet.

Geniſta nõ eſt eadem cum Sparto.

FORMA.

Geniſta fruticat ramis herbaceis, ſcabris, foliis minutis ſcatẽtibus, flore luteo, apibusq; gratiſſimo, ſemine lenticulis haud abſimili, quod ſiliquis innaſcitur, radice ſublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideóq; in ſyluis &, iuxta ſyluas naſcitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſe, ac ſubinde in ſiliquis hirſutis ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & ſiccat in altero ordine, id quod amaritudo quam guſtata refert, & eius facultates abundè docent.

VIRES. EX PLINIO.

Semen Geneſtæ purgat Ellebori vice, drachma & dimidia pota in aquæ mulſæ cyathis quatuor ieiunis Ramis ſimiliter cum fronde in aceto maceratis pluribus diebus & tuſis, ſuccum dant iſchiadicis vtilem, cyathi vnius potu. Quidã marina aqua macerare malunt, & infundere clyſtere. Perunguntur eodem ſucco iſchiadici, addito oleo. Quidã ad ſtranguriam vtuntur ſemine. Geniſta tuſa cum axungia, genua dolentia ſanat.

APPENDIX.

Ex iam cõmemoratis verbis perſpicuũ omnibus fit, Sparto & Geniſtæ, nõ obſtante quòd forma nõnihil diſtent, eandem ineſſe facultatẽ: vt enim Spartum pituitam per ſuperna & inferna purgare poteſt, ſic etiam Geniſta. Hinc adeò fit vt eius ſeminis

olco ex hodierno tempore contra podagrã magnus fit vsus. Vrinam etiam amaritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidẽ tum in renibus, tum in vesica confringere, vt etiam recentiores tradunt, potest. Strumas denique atque alios tumores discutere posse iidem scribunt.

destillato

DE GENISTELLA. CAP. LXXX.

Genistella nobis frequens.

NOMINA.

Genistella

PRIORI non admodum dissimilẽ herbã nonnulli Genistellã vocant, quòd scilicet Genista exilior & humilior sit. Germanicè appellari potest, *die stechende Ginst*. Alij vocant *Erdpfrymen/oder klein streichblumen*. [Gallicè *petit Genet*.] Sunt qui non sine magno errore pro Genista vtantur, quum facultatibus diuersis prædita sit. Sunt qui Rosmarinum aculeatum nominent, quòd eius folia Rosmarino ferè similia sint.

Rosmarinus aculeatus.

FORMA.

Frutex est Libanotidis coronariæ, quam Rosmarinum vocant, penè folio, sed rigido ac pungẽte, flore luteo, piso non dissimili, semine in exiguis siliquis rufo, radice sublutea.

LOCVS.

Nascitur in arenosis locis, secus vias.

TEMPVS.

Maio mense flores luteos producit, quibus pastæ apes improbum mel conficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatẽ possidet, ac proinde valenter, simulq; citra mordicitatem exiccantem.

VIRES.

Semen eius serpentibus aduersari tradunt. Decoctum foliorum, profluuium menstruorum sistit. Idẽ etiam potum ventris fluori succurrit. Et vt rem in pauca

pauca contraham, idem Geniſtella, quod Hippuris ſeu Cauda equina poteſt.

DE GNAPHALIO. CAP. LXXXI.

NOMINA.

γναφάλιον græcis, Centunculum aut Centũcularis herba Latinis nominatur. Officinis ignota. Germanis *Rhurkraut* appellat̃. Gnaphaliũ verò vocata eſt hæc herba, Galeno autore, à cãdidis mollibusq; eius foliis, quibus ἀντὶ γναφάλων hoc eſt, pro tomentis vtuntur. Gnaphalion itaq; dicitur, quaſi tomentitia. Cẽtunculum autem dixerũt, quòd centonibus cum tomẽto maxima ſit cognatio. Germanicam nomenclaturã ab eius facultate aduerſus dyſenteriam illi inditã eſſe nemini non notũ eſt.

Cẽtũculũ. Cẽtũcularis herba. Gnaphalium quare dictum. Cẽtunculus cur uocata.

GENERA.

Duûm eſſe videtur generũ: vnũ enim paulò latioribus ac cãdidioribus foliis cõſtat: alterum verò tenuioribus & minus cãdidis, quodq; flores in ſummitate ac cacumine tantùm profert. Verùm cùm forma parum admodum, facultatibus verò nihil diſtẽt, nos vna pictura genus vtrunque complexi ſumus.

FORMA.

Candida & mollia Gnaphalium obtinet folia, atque adeò tomẽtitia, floresq; luteos, radicem vero capillatam ac tenuem, vt pictura ipſa monſtrat.

LOCVS.

Vulgaris herba vbique ſcatens Gnaphalium, in locis ſiccis potiſſimum, interdum etiam pinguibus proueniens.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringit atque adeò exiccat Gnaphalium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Gnaphalij foliis aliqui pro tomẽto vtuntur. Tamen faciunt hæc ipſa in auſtero vino pota ad dyſenteriam.

EX GALENO.

Folia Gnaphalij mediocriter adstringũt, ac proinde quidam id exhibent ex austerorum vinorum quopiam dysentericis.

EX PLINIO.

Datur in vino austero ad dysenteriam, ventris solutiones, mẽsesq; mulierum sistit. Infunditur autem tenasmo. Illinitur & putrescentibus vlcerum.

DE DIPSACO. CAP. LXXXII.

Dipsacus satiuus & erraticus nobis est.

NOMINA.

Virga pastoris.

Dipsacus unde dicta

Labrũ ueneris.

Virga pastoris.

Carduus fullonius.

Serapiõis interpres perstringitur.

Δίψακος Græcis, Labrum veneris, Carduus veneris latinis, Virga pastoris officinis, & Cardo fullonum dicitur. Germanis *Kartendistel/ Bubenstrel/ Vueberkarten* [Gallicè *Chardon a carder*. Aliis *Verge a Vergier, ou Chardon a Foullon.*] Dipsaci autem nomẽ à cõtrario inuenit, quoniã concauo alarũ sinu rorem vel imbrẽ recipiat, quo velut ad abigendas sitis iniurias abutitur. Labri veneris nomenclationem à carinato foliorum habitu contraxit, quæ se anfractuosa sinuantia ambage, peluis vel lauacri speciem constituunt, & intra se humorẽ nunquã nõ retinent. Virga pastoris haud dubiè dicta est, ob lõgas virgas, quibus cardui ad poliendos pãnos vtiles insident, quas pastores fortè sumunt, & ea parte qua possit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. Carduus verò fullonius cœpit appellari, quòd ea rudes pannos velut echino quadam expoliunt, detractisque floccis concinnãt. Errat mirum in modum Serapionis interpres, qui sub Virgæ pastoris nomine, Polygonon Dioscoridis delineat.

GENERA.

Duûm est generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterum quod sua sponte passim prouenit. Differunt inter se hac quidẽ ratione, quòd primũ folia latiora & profundius in ambitu incisa,

flores cãdidos,echinatáque capitula magis aculeata habeat:alterum contrà anguſtiora & minus laciniata folia,flores purpureos,capitulaque minus aculeata obtinet.Nos diſcriminis illius rationem habẽtes, primi generis appellauimus Dipſacum album, alterius verò Dipſacum purpureum, ad florum nimirum reſpicientes diuerſitatem.

FORMA.

Aculeatarum generis eſt hæc herba. Caulem habet altum, ſpinis horrentem, folia caulem amplectentia, lactucæ ſimilia, in ſingulis geniculis bina, oblonga, aculeis armata, quæ in dorſi medio veluti bullas intus & extrà ſpinoſas habẽt, concauo quo ſe in geniculis coniungũt ſinu, quo aquæ, rores, & imbres aſſeruantur, vnde Dipſaci quaſi ſitientis nomẽ traxit. In cacumine caulis, ſingulis ſurculis capitulum vnum echino ſimile ineſt, oblongum, aculeatum, quod poſtquam exaruerit candidum apparet. Diſſectum per mediam medullam caput, vermiculos habet. Quod ſi itaque contempleris eam quam herbarij hodie Virgam paſtoris & Carduum fullonum nominant herbam, offendes omnes huic notas reſpondere. Siquidem hæc paſtoria virga profert caulem binûm cubitorum, imò qui ſæpiuſcule ſupra hominis altitudinem increſcat, ſpinis horridum, geniculatum, folia lactucæ, in ſingulis geniculis bina, prælonga, aculeata, quorum toruli bullantibus turgent ſpinis, dorſoque nocentibus aculeis rigent, carinato alarum ſinu, qui peluis vel labri modo roris & imbris pluuij capax ſit. Gnaræ laticis huius auiculæ, cùm ſolis ardentiſſimus opprimit æſtus, huc appelluntur ad ſatianda ſitis deſideria, illis facta bibendi poteſtate anfractu liberalem potũ miniſtrante. Scaporũ faſtigia echinato minãtur vertice, reſupina hamulorũ flexura, mucronibusq; leuiter vncinatis, quibus rude lanificiũ aſpero ductu læuigatur. Singuli echini è rotũdo in oblongũ

quodantenus turbinantur, inter quorum spicula cādicās aut purpureus emicat flos. His dissectis in medullo vermiculos identidem nobis in autumno quū exiccari incipit licet inuenire. Vermiculus autē albus est, qui per cauitatē echini dimouetur, & in caudicem transit. Hyeme etiam eundem videre licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiā veris initio in quibusdā vermiculi à nobis reperti sunt, partim viui, partim mortui.

Vermiculi in echinis Dipsaci inuenti.

LOCVS.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarum & fontes: quapropter nonnulli Dipsacon à Græcis nominatum esse arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, Iunio & Iulio potissimum mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipsaci spinæ radix ex secundo ordine exiccantium est, habetque nonnihil abstersorium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix cum vino decocta & tusa vsq; dū cerati crassitudinē accipiat, imposita rimas fistulásque sedis sanat. Oportet autē medicamentū hoc ærea pixide recondere. Ferūt præterea formicis & verrucis pēsilibus remedio esse. Vermiculi capitis eius in folliculo clausi & collo aut brachio appensi, quartanas sanare produntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas sedis, item fistulas decocta in vino radice vsq; dum fit crassitudo ceræ, vt possit in fistulā mitti. Item verrucas omniū generū. Quidam & alarum, quas modò diximus, succum iis illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & aliis recentioribus illi conceduntur, non sunt genuinæ, sed spuriæ, & Polygono adscribendæ.

DE DAPH-

DE DAPHNOIDE. CAP. LXXXIII.

NOMINA.

Α δαφνοειδὴς Græcè, Daphnoides Latinè nominatur, Officinis & nostræ ætatis herbariis, græcam imitantibus vocem, Laureola. Germanis *zeilant*, *& zeidelpast*. [Gallicè *de la Laureolle*] nuncupatur. Daphnoides autem & Laureola, à Lauri forma & specie, quam in foliis & fructu refert, dicta est. *Laureola.* *Daphnoides unde dicta.*

FORMA.

Frutex est cubitalis, ramos cõplures habẽs lori instar flexiles, à medio sursum versus foliosos. Cortex ramos vestiens admodũ glutinosus lentúsue est. Folia Lauro similia, molliora tamẽ, tenuiora, nec facilè fragilia, os & fauces erodentia, incendentiaque. Flores candidi. Fructus vbi ematuruerit subniger. Radix inutilis. Quę in vniuersum omnes notę Laureolæ hodie dictæ conueniunt. Nec obstat quòd Dioscorides suæ Daphnoidi cãdidos tribuat flores, cùm Laureola purpurascentes potius habeat: solet enim color secundum diuersas regiones in eadẽ sæpe herba mutari, vt fusius in Symphyto maiore dicemus. Et certè nihl incommodi erit si etiã Laureolæ flores quispiam candidos dixerit, cùm albi coloris non minor quàm purpurei in iis portio reluceat. Verisimile quoque est Dioscoridem ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare voluisse. *Obiectionis dissolutio.*

LOCVS.

Nascitur in montanis & syluestribus locis.

TEMPVS.

Floret primo statim vere antequam folia erũpũt. Fructum autem autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida est admodum & sicca.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ducit per inferna pituitosa siccum aut recens Daphnoidis folium. Vomitus & menses cit. Commandu-

manducatum capitis pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet. Purgant etiam ſeminis eius pota grana quindecim.

EX PLINIO.

Daphnoides ſiue ſylueſtris laurus aluum ſoluit, receti folio vel arido drachmis tribus cum ſale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit foliũ & vomitus. Stomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæue purgationis cauſa ſumuntur.

APPENDIX.

Officinarũ error. Animaduertendum hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quòd foliis Daphnoidis pro Mezereon, quæ tamen Græcorum eſt Chamelæa diuerſa admodum à Daphnoïde, vtãtur: & eius fructu pro cocco cnidio, quòd fructum Thymelææ eſſe notius eſt quàm vt demonſtrari debeat. Sic in manifeſtiſſimis cæcutire ſolent officinę, pulchrè interim ad eos errores conniuentibus medicis, nõ minus quàm illi rei herbariæ imperitis. *Thymelæa nõ eſt laureola.* Thymelæan verò non eſſe laureolam hodie appellatam herbã, ex eo colligi poteſt, quod hæc ipſa, Dioſcoride autore, linum nonnullis nominata ſit, non alia quidem ratione, quàm quòd ſatiui lini ſimilitudinem referat, cui quàm diſſimilis laureola ſit, nemo nõ nouit. Sunt etiam qui ad hanc ſimilitudinem reſpicientes, in hodiernũ vſque diem linum ſylueſtre appellãt.

DE DRYI. LXXXIIII.

NOMINA.

Δρῦς Gręcis, Quercus Latinis & Officinis, Germanis *Eychenbaum* [Gallicè *Vng Cheſne*] appellatur.

A

FORMA.

Notiſſima eſt arbor Quercus, procera, craſſiore & aſperiore caudice, ramoſa, foliis profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & grandiſſimas, gallas item & viſcum. Radix eius latiſſimè circumiacentem terram amplectitur.

LOCVS.

LOCVS.

Paſſim in ſyluis aliiſque locis naſcitur.

TEMPVS.

Vere quidem germinat,ſed tardius multis aliis arboribus.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat,adſtringit & excalfacit paulò infra media,in genere ſcilicet eorum quæ tepida ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adſtrictoriam facultatem habet, præſertim id quod inter corticem & caudicem mẽbranæ ſimile clauditur:quinetiam membrana putamini glandis ſubiecta,Decoctum ex iis datur dyſentericis & ſanguinem excreãtibus,& in peſſis tritum contra fluxiones mulierum apponitur.Glandes idẽ poſſunt.Vrinam ciunt,capitis dolorem,& flatus cometæ pariunt.Reſiſtũt eſitatæ venenatorum ictibus.Decoctum corticis cum lacte bubulo potũ,contra toxica prodeſt.Crudæ autem tritæ & illitæ inflammationes leniunt.Ad malignas duritias,& malefica vlcera cum adipe ſuillo ſalſo conueniunt.Galla fructus eſt quercus.Aliqua omphacitis appellatᷣ, parua quidem,præ ſe ferens formam in digitis articulorũ,ſolida,nullo foramine peruia. Altera leuis, plana,perforata.Eligi debet omphacitis quæ efficacior eſt.Vtraque vehementer adſtringit. Carnium excreſcentias tritæ,fluxiones gingiuarum & columellæ,atque in ore aphthas reprimũt. Nucleus earum cauernis dentiũ inditus,dolores ſedat.Crematæ carbonibus donec igne flagrẽt,& vino aut aceto, aut oxalme extinctæ,ſanguinem reprimunt. Decococtum earũ ad inſeſſus vtile,cõtra vuluæ procidẽtias,fluxioneſque.Capillos denigrãt aceto aut aqua maceratæ.Cœliacis,dyſentericis,cũ vino aut aqua trita cõuenienter illinũtur aut bibũtur. Vtiles & obſoniis mixtæ,aut integræ in aqua præcoctæ,in qua aliquid coquẽdũ ſit qđ ipſis cõferat. In ſumma,galla vtẽdũ quoties opus eſt adſtrictiõe & exiccatiõe.

EX GA-

EX GALENO.

Quercus omnes partes adſtrictoriæ facultatis participes ſunt: Sed plus tamen quæ in trunci cortice membrana ſubeſt, tum quæ ſub glandis putamine, ea videlicet quæ fructus carnem conueſtit. Quamobrem ad fluxum muliebrem, ſanguinis expuitiones, ventriſque diuturnos fluxus, commodã eſſe credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta. Siquidem ego quandoque glutinaſſe me vulnus memini ſecuri inflictum, quum nullum ad manum eſſet medicamentum præter ipſius Quercus folia. Terebam verò in leui ſaxo, & vulnus cum circumiacentibus locis illinebam. Eandem foliis vim habet & fructus Quercus, eoque medici nonnulli ad incipientes, & creſcentes phlegmonas vtuntur. Nam quæ iam vehementes ſunt, adſtringentibus haud indigent. Galla quę omphacitis nuncupatur, admodum acerbum eſt medicamentum, plurimum terrenæ & frigidæ ſubſtantiæ particeps, per quam deſiccat & reprimit fluxiones: adhæc conſtringit contrahitque partes laxas ac lãguidas, omnibuſque fluxionum affectibus ſtrenuè reſiſtit. Eſto verò tertij in deſiccando, ſecundi autem in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flaua, laxa, & magna, exiccat quidem etiam ipſa, ſed tanto, quanto acerbæ qualitatis minus eſt particeps. Cocta itaque ipſa per ſe, ac deinde trita cataplaſma nõ inſtrenuum eſt ſedis phlegmonarum, ac procidentiarum. Porrò coquenda eſt in aqua, ſi modica opus ſit adſtrictione: ſin vehemẽtiore, in vino. Et ſi augere inſuper adſtrictionẽ ſit opus, vino etiã vtare auſteriore. Denique gallæ combuſtæ ſanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex vſtione aſſumunt, ſuntque iis quæ ignem non expertæ fuerint, tũ ſubtiliorum partium, tum maiore deſiccandi poteſtate. Cæterùm quum ad ſanguinis ſuppreſſionem præparare eas voles, carbonibus impoſitas dũ vndequaq; candeant,

Vſta acrimoniã aſſumunt.

candeant, aceto aut vino extinguere oportebit.

EX SIMEONE SETHI.

Glandes difficilis sunt coctionis, & valde nutriũt, tardius descendunt, crudosque humores generant proptereaque illarum vsum deuitari præcipimus.

DE DAVCO. CAP. LXXXV.

Dauci primum genus nobis tantùm frequens.

NOMINA.

δαῦκος Græcè, Daucus Latinè nominatur.

A Officinæ aliis & adulterinis herbis sub hoc nomine vtuntur. Germanicas appellationes in generum explicatione indicabimus. **Beruurtz cur dicta.**

GENERA.

Dioscorides tria Dauci commemorat genera. Primum Creticum daucum vocat. Germanis Beruurtz, [Gallicè *Carotte sauluaige, ou panet sauluaige*] propter capillatam radicem, aut quia vteri dolorem, qui iisdem Bermuter appellatur, sanat. Alterum nomine peculiari caret, foliis Laserpitio simile, Germanis *Vueisz* Hirtzuurtz dicitur. Tertium genus itidẽ nomine destituitur proprio, Germanis autem nonnullis *schuuartze* Hirtzuurtz [Gallicè *Ces deux autres, les herbiers appellent asiniani daucum*] nominat. **Creticus daucus.**

FORMA.

Creticus daucus folia Fœniculo similia habet, minora tamen & tenuiora. Caulem dodrantalẽ, vmbellam Coriandro similem. Flores candidos, & post hos semen acre, candidum, hirsutum, & in commanducando odoratum. Radicem crassitudine digitali, & longitudine dodrãtali. Omnes huius descriptionis notæ, herbæ quam Beruurtz Germani vocant cõuenire ad vnguem videntur, vna duntaxat excepta: siquidem semen non est hirsutum. Sed quum omnia alia, atque adeò facultates etiam ipsæ respondeant, non est cur vna hæc nota nos impediat, cur minus Creticum daucum credamus, aut saltem Germanicum qui Cretico per omnia respondeat. Vel si pror-

ſus alicui non ſatiſfaciunt, quæ diximus, dicat planè hanc herbam eſſe Seſeli Creticum, cuius etiam herbæ notæ omnes huic noſtræ conueniunt, neque etiã facultates quas ſimiles Dauco cretico habet, diſcrepant. Alterũ Apio ſylueſtri, vel, vt antea diximus, Laſerpitio ſimile eſt: aromatum modo odoratum, acre, guſtanti odoratum & feruens. Tertium foliis Coriandro aſſimilatur, flore candido, capite & ſemine Anethi, ĩ quo vmbella erraticæ Paſtinacæ ſimilis eſt, ſemine oblõgo plenum, ſapore vt Cuminũ acri.

LOCVS.

Primum in petroſis & apricis locis naſcitur, nuſquã verò in Germania cõpioſius quàm in Martianæ ſyluæ quibuſdam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis montibus gignuntur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exiccat. Idẽ etiam, ſed minori efficacia, facit herba.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorum ſemen calefaciẽdi vim obtinet. Potum menſes, fœtus, & vrinas mouet. Torminibus liberat. Tuſſes diutinas lenit. Succurrit phalangiorum morſibus cum vino potum. Oedemata illitum diſcutit. Ex aliis ſeminis tantùm vſus eſt, ex Cretico radicis etiam, quæ cum vino præſertim ad venenata bibitur.

EX GALENO.

Dauci ſemen efficax admodum tum mouendæ vrinæ medicamentum, tum prouocandis menſibus. Multum etiam diſcutere foris impoſitum valet. Ipſa etiam herba eandem vim obtinet, ſemine tamen inferiorẽ, nimirum ob aqueæ humiditatis miſturã.

EX PLINIO.

Vehementer vrinam impellit. Creticum magis contra ſerpentes pollet. Bibitur è vino drachma

vna,

vna,datur & quadrupedibus percuſſis,aduerſaт phalangio,capitis dolori medetur,tuſſi ſubuenit,ſtranguriæ medetur drachma ſeminis. Eius radix in vino pota,dyſenteriam ſiſtit. Contuſis & euerſis potum duobus obolis in mulſi cyathis tribus ſubuenit, aut ſi febris adſit in aqua mulſa. Menſes & ſecundas potum facilimè pellit. Calculos eiicit. Folia omnia tela infixa corpori extrahunt.

DE DRACONTIO MAGNO.
CAP. LXXXVI.

Dracunculus ſerpentaria uulgò.

NOMINA.

ϱακοντία μεγάλη, ἢ δρακόντιον μέγα Græcis, Dracunculus maior Latinis, nõnullis Serpẽtaria maior dicitur. Officinis ignota herba. [Germani *Schlargenk* aut [Galli *Serpentair, ou Serpentine*] vocant. Nomen autem à figura ſumpſit: caulis enim glaber, purpureisque reſperſus lituris, verſicolori facie, corpus anguinum repręſentat & æquat longitudine. Vertex quoq, ſinuoſo oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc eſt quòd veteribus etiam Romanis Colubrina ac Serpentaria nuncupata ſit: vel ſic dicta, Plinio autore, quòd è terra ad primas ſerpentium vernationes exeat, rurſusque cum iiſdem ſe in terrã recondat, nec omnino occultata ea appareat ſerpens.

Serpentaria maior.

Dracũculus unde dicta.

Colubria.

FORMA.

Caulem habet glabrum læuumque, rectum, bicubitalem, baculi craſſitudine, verſicolorem, vt angui ſimilis videatur, purpureis etiam maculis abundat. Folia fert Rumicis inflexa, & plicata. Fructum in ſummo caule racemoſum, coloris inter initia cineracei, poſtea quàm maturuit crocei & punicei. Radicem grandem, rotundam, candidã, tenui cortice veſtitã. Ex qua delineatione omnibus pſpicuũ fit, plãtam eam cuius picturã exhibemus, eſſe Dracunculum maiorẽ. Simplici enim caule attollitur, binûm cubitûm

cubitũ alto, læui glabróue, recto, baculi crassitudine versicoloribus anguium maculis variegato, purpureis etiam intercursantibus lituris, ita vt planè serpentis habitum coloréque mentiri videatur. In vertice comoso folia prodeunt sena septenáue. crassiore pediculo digitorum modo propendentia, puniceis respersa notis, Rumicis primi generis figura. E foliato scapi fastigio, vagina quædam foris herbacea prosilit, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscens sese pãdit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demõstrat. Ea seminis incremento distenta dissilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescésque perit relicto cornu. Cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis primo virentibus, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba, tenuique cortice vestita. Et in summa, nulla est prorsus nota, quæ reclamare videatur.

LOCVS.

Nascitur in opacis sepibus.

TEMPVS.

Carpitur semen cùm maturitate nigrescit. Radix per messem effoditur, hoc est, Iulio mense, aut initio Augusti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus est, leuiculamque quandam adstrictionem habet, vt calidam & siccã esse nullus dubitare possit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefaciendi vim obtinet. Tosta & elixa cũ melle delicta orthopnoicis, ruptis, conuulsis, tussibus, & destillationibus prodest. Pota cum vino venerem stimulat. Concisa & ex melle illita, vlcera maligna atque phagedænica expurgat, præsertim cum vite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & fœtus euocandos componuntur. Ad vitiligines cum melle effi-

le efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata absumit. Succus eius ad oculorum medicamenta, itẽ contra nubeculas, albugines, caliginemque vtilis est. Odor herbæ radicisque, recẽs conceptos abortu vitiat. Idẽ præstant triginta grana eius in posca pota. Sunt qui eius succum cum oleo aurium doloribus infudere. Quinetiam folia eius, vtpote adstringentia, vulneribus recentibus imposuere, in vino autẽ cocta pernionibus. Ferunt non feriri à vipera eos qui folia manibus affricuerint, aut radicem gestauerint.

EX GALENO.

Dracuntium quiddam Aro persimile habet, tum foliis, tum radice. Acre etiam est & amarum, tenuiumque partium. Obtinet quoque leuem quandam adstrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acri scilicet & amara, coniuncta est, medicamentum factum est, vtique maximè efficax. Nam radix viscera omnia expurgat, crassos potissimum & lentos humores extenuans. Optimũq; remedium est cõtumacium vlcerum. Expurgat extergetque strenuè tum alia quæ extersionem desiderant, tum alphos cum aceto. Folia quoque, vtpote similem facultatem habẽtia, vlceribus, vulneribusq; recens inflictis accommoda sunt, & quanto minus fuerint sicca, tanto magis conglutinant: nã quæ sicciora sunt, viribus sunt acrioribus quàm vt vulneribus conueniant. Creditum est caseum humidum si illis foris tectus reponatur, ob temperaturæ illorum siccitatem, à putredine conseruari. Fructus valẽtior est, non foliis tantùm, sed & radice: proinde & cancros, & polypodas eliquare creditus est. Succus quoque eius vitia oculorum expurgat. Dracõtij radicẽ bis terue elixam, quo omnẽ exuat medicamentosam vim, in cibo interdum Ari modo exhibemus, quum crassi ac glutinosi thoracem pulmonemque infestãtes humores fortiore vi expellendi veniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentem Dracunculum ſerpentes fugiunt. Ideo percuſſis prodeſſe in potu maiorẽ aiũt: vt & menſes, ſi ferro non attingatur, ſiſtat. Succus eius & aurium dolori prodeſt. Reliquas facultates in Ari deſcriptione offendes. Videntur enim veteres Arum cum Dracunculo minori miſcuiſſe.

APPENDIX.

Hæc eſt vera Serpentaria quo officinis vtendum erit, & minimè ea quam alio nomine Biſtortam vocant. Nam viribus planè ab ea quæ genuina eſt diſſidet, vt ſuo etiam loco monuimus. Quare non eſt cur deinceps eandem medicamẽtis quæ thoraci expurgando adhibentur admiſceant medici, ſed hanc potius, cuius picturam oculis ſubiecimus.

DE DAPHNE ALEXANDRINA.
CAP. LXXXVII.

Laurus Alexandrina biſlingua & Bonifacia, mihi ex Germania delata viſa eſt qualis hic pingitur.

NOMINA.

Vuularia.

Epiphyllocarpos.

Alexandrina laurus cur dicta.

Victoriala Idæa.

Δάφνη ἀλεξάνδρεια, ἢ ἰδαία Græcis: Laurus Alexãdrina, aut Idæa Latinis, officinis Vuularia, nonnullis Bonifacia, multis etiam Pagana lingua, Germanis *zapflinkraut, hauckblatt, & auffenblatt* dicitur. Theophaſtus appellat ἐπιφυλλόκαρπον, quòd fructum ſuper foliis ferat. Alexandrinã autem laurum dictam putamus, quòd Alexãder victor ea vſus fuerit. Hinc eſt quòd Apuleius hãc Victorialam nominet, quòd nimirum victores ea pro Lauro in triumphi & victoriæ ſignum vterentur: quanquam in eo capite Daphnoïda cum Victoriala confundat. Idæa verò ab Ida monte, quo in loco ſpecioſior & copioſior naſcatur.

FORMA.

Folia Ruſco ſeu Myrto ſylueſtri ſimilia habet, maiora tamen, molliora & candidiora. Fructum in mediis foliis fert rubentem, Ciceris magnitudine. Ramos

mos ſpargit à terra dodrantales, & aliquando ampliores. Radicem Rusco ſimilem, maiorem tamen, odoratam,& molliorem. Ex qua ſanè delineatione ſatis perſpicuum fit,eam herbam cuius picturam damus,eſſe Laurum Alexandrinã. Folio ſiquidẽ Myrti ſylueſtris,ſed vt Plinius lib.xv.cap. xxx.ait,acutiore,molliore,& candidore, fructu inter folia rubro,magnitudine Ciceris,ramulis à terra ſparſis dodrantalibus,radice ſylueſtri,Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Naſcitur in locis montanis,& in Ida monte,vt comprehenſum eſt,ſpecioſiſſima. Nunc adfertur ex inferiore Pannonia,atque in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æſtate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori ſupernaſcitur,profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt,id qđ guſtus euidẽter mõſtrat. Siquidem guſtantibus acris ſimul & ſubamara eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pondere ſenum drachmarum cũ dulci vino,difficulter parientibus,& ſtillicidio vrinæ laborantibus ſuccurrit. Sanguinem quoque mẽſtruum elicit.

EX GALENO.

Pota tum vrinas,tùm menſes prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit,radice pota trium denariorum pondere,in vini dulci cyathis tribus. Secundas etiam pellit menſesque,eodem modo pota.

APPENDIX.

Recenitores in faucium vlceribus,& humecta ſupra modum columella vtuntur. Hinc eſt quòd nõnulli appẽdant hanc herbam pueris, vt nimia illorum humiditas exiccetur.

DE EPHEMERO NON LETALI. CAP. LXXXVIII.

Ephemerum non lethale quod nonnulli Hemerocalles, alii Lilium conuallium, alii grand Muguet dicunt.

NOMINA.

Ephemeri duo genera. *Ephemerum cur dictum.* *Lilium cōuallium.*

Ἐφήμερον, ἢ ἶρις ἀγρία Græcis, Ephemeron, Iris syluestris Latinis dicitur. Cùm autem Galeno, Paulo, & Dioscoride testibus, duo sint Ephemeri genera, alterum, quod Colchicon à natali solo dicitur, interficiens, de quo suo loco plura: alterum quod non letale est, & præcipuo nomine Ephemerum dicitur, hic de secundo, nempe non interficiente, nobis sermo duntaxat erit. Ephemerum autem nominatū est, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei vis mortifera inest) sed quòd flos illius cōfestim marcescat, nec longius vno & altero die commoretur. Vulgus & officinę Lilium conualliū, quod in opacis & lucis nascatur, appellant. Germani *Mayenblumle* [Gallicè *du Muguet*.]

FORMA.

Obiectio diluitur.

Caulem & folia Lilio similia habet, tenuiora tamen. Flores cādidos amarosque. Fructum mollem. Radicem vnam digitali crassitudine, longā, adstringentem, odoratam. Quæ siquidē delineatio ita herbæ illi quam vulgus Lilium conualliū nominat, cōuenit, vt nulla prorsus in ea sit nota, quæ ei non respondeat. Caulem enim & folia Lilij habet, sed tenuiora. Flores candidos & suauiter olentes, gustu amaros. Fructum mollem, colore puniceum, asparagi fructui non dissimilem. Radicem singularem digiti minimi crassitudine, longam, adstringentem & odoratam. Nec obstat quòd nunquā aut rarissimè apud nos reperiatur radix quæ minimi digiti crassitudinem æquet. Dioscorides enim cùm alicui herbę aut radici mensuram tribuit, id facit vt maiori parti indiuiduorum illius speciei quadret, nec adeò statam mensuram assignat, quin quandoque infra aut supra

pra hanc esse possit. Cui hoc etiam accedit, quòd magnitudo secundum diuersas regiones in vna eademque herba sæpe variatur, ita vt nihil mirùm sit radices nostri Ephemeri, paulò quàm illius quas Dioscorides vidit, minores esse.

LOCVS.

Nascitur in syluis & vmbrosis locis.

TEMPVS.

In Maio mense flores illius magna copia erũpũt, ac mox iterum euanescunt atque decidunt. Deinde Iulio mense fructus profertur Asparago haud dissimilis, vt dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Mistæ est temperaturæ, Galeno teste, nempe repellentis & discutientis, quia scilicet radix adstringit, floresque amari sunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix in dentium doloribus remedio est, si decocto eius colluuntur. Folia in vino decocta & illita, œdemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris contraxerunt, discutiunt. πύον enim & non ὑγρὸν legendum, vt ex Galeno liquet.

EX GALENO.

Ephemerum nõ illud letale, quod etiam Colchicum nominant, sed alterum, quod & Irin agrestem vocant, folia & caulem Lilio similem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu Colchicum: digiti autem potissimum crassitudine est, adstringens & boni odoris. Ex quibus palàm fit quòd mistæ sit facultatis, nempe repellentis, & halitu digerentis. Testificantur verò id quæ particulatim ædit opera. Siquidem non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tuberculorum tum augmento, tum vigori congruunt. Oportet autem in vino decocta prius quàm pus moueas illinere.

EX PLINIO.

Radicem vnam digiti crassitudine obtinet, den-

tibus præcipuam concisam in aceto, decoctamque vt tepido colluantur. Et ipsa etiam radix mobiles sistit, cauis & exesis imprimitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumque tradũt. Hinc est quòd eius succum aut decoctum syncopa, vertigine, morboque comitiali correptis, attonitis, & phreneticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantiæ, ne latius serpat, & altius radices agat, viam præcludere scribunt. Ocularij medici ad oculorum caligines discutiendas eo etiam vtuntur.

DE ELENIO. CAP. LXXXIX.

Elenium uulgo cum Latinis Enula Campana.

NOMINA.

Enula cãpana.

Eleniũ unde dictũ.

Ελένιον Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula, rusticis Campana, vulgo iunctis vtrisque vocabulis Enula campana dicitur. Germanis *Alant*, Elenium autem ab Helenæ lachrymis, è quibus natum fabulantur, quidam dictum esse volunt. Alij quoniam contra serpentes ex eo primum ab Helena remedium inuentum sit.

FORMA.

Obiectio diluitur.

Marcellus Florẽtinus.

Caulem ex se mittit Elenium crassum, hirsutum, cubitalem, & aliquando maiorem (interdum enim iustam hominis staturã altitudine æquat) angulosumque. Huic supernè lutei flores insident, & in his semen Verbasco simile, tactu pruritum excitans. Folia angustifolio Verbasco similia obtinet, lanuginosiora tantùm & oblonga. Radicem subruffam, odoratam, magnam, subacrem, ex qua ad consitionem Liliorum aut Ari instar, pingues propagines appẽdicésue auferuntur. Hæ siquidem notæ Enulæ campanæ vulgo dictæ pulchrè quadrant, neque obstat quòd non in cunctis Græcis exemplaribus omnes illæ habeantur, cùm in nonnullis, iisque probatissimis saltem legantur. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in suis quos ædidit in Dioscoridem commentarijs

mentariis testatur, sibi visum esse antiquissimum ac probatissimum codicem, in quo adhuc omnes seruẽtur. Et certè nihil absurdi committemus, si nonnullas Dioscoridem notas subticuisse dicamus, cùm euidentissimum sit Inulam non passim vna forma præditam nasci, quãdo, eodem Dioscoride teste, in quibusdam locis caulem haud emittat: in irriguis denique procerior & elegãtior, quàm in siccioribus prouen iat. Huc accedit quòd aliâs sæpe notas etiã admodum necessarias prætermittat.

LOCVS.

Nascitur mõtanis, vmbrosis, & siccis locis. In hortis etiam passim hodie plantatur.

TEMPVS.

Radix æstate effoditur, & concisa siccatur. Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Elenij radix nõ primo statim occursu excalefacit, ac proinde non dicenda est calida & sicca exactè, ceu mel & piper albũ, sed cũ recremẽtitio humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Elenij decoctum potum, vrinam & menses ducit. Ipsa deniq; in eclegmate cum melle sumpta, tussi, orthopnœæ, rupturis, conuulsionibus, inflationibus, venenatorum morsibus prodest, calefaciendi vi quã in vniuersum habet. Folia eius in vino cocta ischiadicis vtiliter illinuntur. Radix etiã Elenij in passo condita, stomacho vtilis est. Siquidẽ salgamarij paululum siccatam eam, mox decoctam, frigida aqua demergunt, postremò in defrutum cõiectam ad vsum recondunt. Ea trita & pota sanguinem excreantibus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenij radix maximè vtilis est. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentos & crassos qui sunt in thorace & pulmone humores commodè miscetur. Rubrificant quoque ea partes frigidis & diuturnis

vexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullæ coxarum passiones, ischiadas vocant, & exiguæ assiduæque quorundam articulorum præ humiditate luxationes.

EX PLINIO.

Superstitiosum. Inula à ieiunis commanducata dẽtes confirmat, si vt eruta est, terram non attingat. Condita tussim emendat. Radicis verò decoctæ succus tineas pellit. Siccata autem in vmbra farina tusa, & conuulsis, & inflationibus, & arteriis medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex vino lumborum dolori illinuntur.

DE EVPATORIO. CAP. XC.

Eupatorium Agrimonia.

NOMINA.

ὑπατώριον, ἢ ἡπατώριον Grecè, Eupatorium & Hepatorium Latinè, officinis Agrimonia dicitur. Germanis *Odermeñig, Bruchüurtz.* [Gallicè *de Lempatoire, ou aigremoine.*] Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam esse volunt Hepatorium verò quoniam iecori præcipuè medeatur.

Agrimonia. *Eupatoriũ cur dictũ.* *Hepatorium.*

FORMA.

Fruticosa est herba, vnum, interdum alterum etiã scapum efferens, tenuem, lignosum, rectum, nigrũ, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiorem. Folia per interualla partibus potissimum incisa quinque, & aliquãdo pluribus, Quinque folij vel Cannabis potius foliis similia, nigricantia, & serræ modo in extremitatibus incisa. Semẽ à medio caule enascĩt, deorsum inclinatum, hirsutum, adeò vt siccatum vestibus hæreat. Hæ delineationes adamussim, nulla reclamante nota, herbæ quam vulgus & officinæ vocant Arimoniam conueniunt. Quapropter hãc verum & genuinum esse Eupatorium facilè deprehendet, qui singulas descriptionis partes diligẽter expẽdet Siquidem Agrimonia fruticosa est herba, scapum vnum aut alterum obtinens, lignosum, tenuẽ, rectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem vel maiusculum.

Agrimonia est uerum Eupatorium.

iuſculum . Folia ex interuallis Cannabina , aut Quinque folio ſimilia, quinque partita vel plurifariam inciſa,per ambitum ſerrata. E medio caule ſemen erumpit deorſum ſpectans.ſubhirſutum,vt reſiccatũ veſtibus adhęreſcat.Proinde præfracta quadam ac immedicabili cæcitate captos eſſe eos iudico,qui hoc ipſum hodie non animaduertunt.

LOCVS.

Naſcitur paſſim locis mõtoſis,campeſtribus etiã, pratis nempe,& circa ſepes.

TEMPVS.

Carpitur in æſtate,dum floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Eupatorium herba tenuium partium , incidendi extergendique facultatem citra manifeſtam caliditatem obtinet.Ineſt ei & adſtrictio modica.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cum veteri ſuillo adipe impoſita,vlceribus difficilè cicatricem contrahentibus medentur.Semen aut herba in vino pota,dyſentericis,iecinoroſis,& ſerpentiũ morſibus auxiliatur.

EX GALENO.

Obſtructiones iecoris expurgat,& robur huic viſceri addit.

EX PLINIO.

Semẽ dyſentericis in vino potũ auxiliatur vnicè.

DE EVPHRASIA. CAP. XCI.

NOMINA.

HAVD dubiè Euphraſiæ herbæ nomen à Græcæ linguæ imperitis pharmacopolis deprauatum eſt,cùm olim εὐφροσύνη dicta ſit,quòd nimirum oculos,quorum caliginem diſcutit,delectet. Ad quod nomen Germani noſtri pulchrè alludentes *Augentroſt*/hoc eſt,oculorum ſolatiũ appellant.Nonnulli hac quoque ratione moti ophthalmicam & ocularíam nominant.Officinæ,vt ferè in omnibus aliis herbis,corruptam vocem retinẽtes, Euphraſiam vocant.Etſi autem herba hæc Greco &

εὐφροσύνη cur dicta.

Ophthalmica.

co & eleganti nomine donata sit, nihil tamé de ea, quòd sciam, apud veteres Gręcos & Latinos, nempè Dioscoridem, Plinium, Galenum, adde etiam recentiores, Aëtium, Paulum, & Actuarium scriptum reperitur Cùm verò appellatio ipsa Græcam testetur originem, videtur sanè à Buglosso veterum mutuata & desumpta esse. Vt enim hoc in vinum coniectū animi lætitiam parit, atque adeò εὐφρόσυνον dictum est, ita etiā illa quia oculos iuuat & delectat, εὐφροσύνη appellari cœpit. Quam subinde vocem imperiti linguæ, vt diximus, deprauantes, in Euphrasiam verterunt.

FORMA.

Herba est parua, palmæ vnius longitudine, Hyssopo similis, cauliculis purpureis foliis exiguis, per ambitum serratis, flosculis albicantibus, radice exigua & inutili. Nec obstat quòd Hermolaus, immensæ eruditionis vir, libro tertio, capite decimooctauo sui Corollarij, luteolos esse dicit: is enim ad partem duntaxat florum respexit, quæ lutea esse euidenter apparet. Certè si flores Euphrasiæ exquisitè cōsideres, neq; prorsus luteos, neq; in vniuersum etiā candidos esse deprehendes: tribus enim coloribus, nēpe purpureo, candido & luteo, vt pictura ipsa ostendit, maculati sunt. Quum verò potior florum pars candido colore constet, factum est vt fermè omnes herbam hanc depingentes, albos illi assignarint flores, nobis autem hos candicantes dicere placuit.

Hermolaus Barbarus.

LOCVS.

Nascitur in apricis collibus, & pratis ferè oībus.

TEMPVS

Inter autumni initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTVM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & siccam esse herbam.

VIRES.

Vtūtur ea ad oculorū caligınes & suffusiones vel per se

per se imposita, vel ex vino decocta. Memoriã etiã oculorũq; aciem redacta in puluerem, & in vino albo pota, mirificè roborat, amissamq; reparat.

DE ELELISPHACO. CAP. XCII.

Saluia minor franca nobis dicitur.

NOMINA.

λιλίσφακον Græcis, Saluia Romanis & officinis, Germanis S. *lbey* appellatur. Porrò cum ipsa herba semper retorrida & exucca videatur, factum est, vt Græcis Elelisphacon, quasi in tabem redacta, vel in syderationem flaccescens dicta sit, ἐλελίζειν & σφάκος vocibus in vnam coalescentibus appellationem. Est autem σφάκος, seu potius σφάκελος, malum in plantis quum per æstatem & ardentissimum canis æstum vi solis altius penetrante, humoréque quo nutriuntur deficiente, languent & arescunt. Latini syderationem nominant. Saluia autem dicta latinis, quòd ad multa, præsertim ad fœcunditatem, salutaris sit.

E

Elelisphacon unde dicta.

σφάκελος.

Saluia cur uocata.

GENERA.

Duo sunt Saluiæ genera, quemadmodum etiam plebeij abundè nouerunt. Vnũ quod priuatim Elelisphacon dicitur, squalidius folio & scabrius, lacunosa facie præasperum, multo latius, quasi cultum senserit, adeò vt domestica aut hortensis Saluia dici possit. Nos euidẽtiori distinctione vsi, Saluium maiorem nominauimus. Germanis etiam *grosz oder breyt Salbey* [Gallicè *de la Saulge*] vocatur. Alterum folio læuius & contractius, quasi syluestrem ob id referat figurã, syluestris Saluia appellari potest, minus etiam squalore obsitum est. Nos Saluiam minorem diximus. Germani *creutz Salbey / oder klein Salbey / oder spitz Salbey / edel Salbey* [Gallicè *De la Saulge franche*] nominant. Dioscorides vtrunque genus sub vno Elelisphaci nomine complexus est, quòd scilicet facultate nihil distent, sed idẽ prorsus efficiãt.

Saluia maior.

Saluia minor.

FOR-

FORMA.

Frutex est oblongus,ramosus,quadrangulas & cãdidas virgas habens.Folia mali Cotonei effigie,oblongiora tamen,asperiora,& crassiora, quæ sensim attritarum vestium modo hirsuta,subalbida, vehementer odorata, sed virosa sunt. Semen in summis caulibus syluestri Ormino simile gerit. Hæc descriptio,nulla prorsus reclamante nota, cum herba quã Saluiam vulgò vocant quadrat:nanque ea fruticosa est,rugosis foliis,extritarum latenter vestium asperitatem scabritiámue referentibus,incanis,vehemẽter odoratis,purpureo in spica flore,in aquilini rostri speciem falcato,semine syluestris Ormini,vt pictura graphicè monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis asperis, & vtrunque genus hodie passim in hortis inuenitur.

TEMPVS.

Carpitur in Iunio & Iulio mensibus, quando nimirum floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Elelisphacos euidenter excalfacit, ac leuiter adstringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorum ramorumq́ue decoctum potum vrinam cit,mẽses fœtusq́ue extrahit. Pastinacæ marinę ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba vtilis est,sanguinemq́ue cõpescit. Ferina tetráue vlcera purgat. Pudendorum pruritus foliorũ & ramorum decoctũ cum vino, si eo abluantur, sedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam suffitam Saluiam menses immoderatè fluentes,& omnino muliebre profluuium cõpescere. Agrippa sacram herbam vocauit,quam prægnantes mulieres,si fluidæ laxæque fuerint, vtilissimè comedunt:continet enim conceptum vitalemq; reddit:ac si succi huius heminam cum modico sale

quarto

quarto à secubitu die mulier potauerit, deinde viro misceatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodã Aegypti loco post sæuas pestilentias ab his qui supersunt, ad eum succũ bibendum mulieres cogi, plurimosq; inde produci fœtus. Dato, inquit Orpheus, sanguinem expuentibus succi Saluiæ cyathos duos, ieiunis cum melle bibendos, & sanguis ilico cohibetur. Tabidis pilulæ in hunc modum parantur. Spicę nardi, Zingiberis singul. drach. ij. seminis Saluię assati triti & cribrati drach. viij. Piperis longi drach. xij. cum succo Saluiæ pilulas conficito, & mane ieiunis drachmam vnam exhibeto, eodẽq; modo in vespere, ac postea aquæ puræ quippiam propinato. *Pilulæ.*

EX PLINIO.

Menses Saluia cit & vrinas. Pastinacæ marinæ ictus sanat. Torporem autem inducit percusso loco. Bibitur cum Absinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commorantes menses trahit. Abundantes sistit decocto eius poto. Per se imposita vulnerũ sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in vino decoquatur, pruritus testium sedat. Partus emortuos apposita extrahit, item vermes aurium. Ad tussim laterisq; dolores bibitur. Cõtra scorpiones eadem & dracones marinos efficax. Contra serpentes quoque ex oleo perungi ea prodest.

DE SERPYLLO. CAP. XCIIII.

Serpillum nobis Serpolet.

NOMINA.

Ἑρπυλλον Græcè, Serpyllum Latinè. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè *Quendel/ Kinlin/Hunerkol* [Gallicè *Du Serpolet*] appellatur. Serpyllum autem, vt autor est Varro, ab eo quòd serpat tam Græcis quàm Latinis dictum est, quoniã si qua eius particula terrã attingit, inibi radices demittit. Est enim vt Theophrastus libro sexto de plantarum historia, capite septimo ait, proprium quoddam eius ramulorum incrementum, *Serpyllũ unde dictũ.*

mentum, quippe cùm possit in quātā voluerit quispiam longitudinem trahi, adiecto illi pedamento aliquo, aut si prope sepes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur: sic enim in longum protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, quòd in longum serpit, Græci & Latini peculiariter Serpyllum nominauerunt.

GENERA.

Serpylli hortense. Duo eius genera. Hortense, quod germanicè *heymischer Quendel* dicitur. Syluestre, quod priuatim Zygis vocatur, quòd fortè eo iugarentur vites ζυγοῦν enim Græcis interdū idē q̀ Latinis ligare & vincire significat. Germanicè simpliciter *Quendel* dicitur. Nos syluestris tantùm Serpylli picturā damus. *Syluestre ζυγίς.*

FORMA.

Hortense. Hortense nō dissimile est Origano, potissimum quòd ad folia & ramulos ipsos attinet, quos candidiores tantùm habet, odore tamen prorsus Sampsychum repræsentat. Repit humi, & in rectū nō attollitur. *Syluestre* Syluestre contrà humi non serpit, sed rectum exilibus ramulis & lignosis attollitur, Rutæ folijs plenis, angustioribus tamen. Flosculos habet subpurpureos, gústu acres, odore iucundo, radicem multifidam. *Plinii erratum.* Plinius secus quàm Dioscorides hortense serpyllum nequaquā, syluestre verò humi serpere asserit, adeo vt subesse in hoc mendam verisimile sit: res enim ipsa & viuæ herbarum imagines satis testātur, Dioscoridis sententiam esse veriorem. Dioscoridi subscribit Aëtius. Neque mirum est magis humi reptare cultum, quòd infirmius humoris copia est, atque adeò ramis inualidioribus stare nequit, quàm syluestre, quod illo rigidius ac lignosius existit.

LOCVS.

Hortense non nisi satū prouenit, & Columella teste, neq; pinguem, neq; stercoratum, sed apricum locum desiderat, vt quod macerrimo solo nascatur. Syluestre autem in petris, collibus, & montibus plerisque

risque copiosissimè nascitur, ita vt eo quasi vestiri videantur.

TEMPVS.

Syluestre tota æstate floret, hortense autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum gustu acre est, ob id calidum valde, ita vt menses & vrinam moueat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Syluestre efficacius & maiori calefaciēdi vi quàm hortense, atque ad vsum medicinæ aptius. Menses trahit, & vrinam cit potum, Torminibus, ruptis, cōuulsis, iecinoris inflammationibus auxiliatur. Aduersus reptilia potum & illitum. Capitis dolores sedat coctum adiecto rosaceo, & aceto madefactum. Maximè verò lethargo & phrenitidi conuenit. Sanguinis vomitum sedat succus eius quatuor drachmis cum aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllū ita calefacit vt menses & vrinam ducat. Huius genus duplex. Syluestre efficacius calidiusq; hortensi, atq; omnino vsus eius in medicina præfertur. Prodest torminibus, conuulsionibus, rupturis, inflāmationibus iecinoris, reptilibusq;. Potum ac illitum capitis dolores sedat. Madefactum autem aceto ac decoctum admixto rosaceo lethargicis, & diutinam phrenitim patientibus summopere congruit. Præterea drachmæ vnius pondere ex aceto bibitū, sanguinis eiectionem compescit.

EX PLINIO.

Aduersus serpentes efficax, maximè Cenchrin & Scolopēdras terrestres ac marinas & scorpiones, decoctis in vino ramis foliisq;. Fugat & odore, cominus si vratur, & contra marinorum venena præcipuè valet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur tēporibus, ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iecinorū dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto.

Ad cruē-

Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, simul nobis vtile medicinæ vsus ostendit. Capitis dolores coctum ex aceto & rosaceo tempori ac fronti illitum mitigat. Serpentes & omnia animalia venenata adustum nidore repellit, ideo & messoribus in cibo miscetur, vt si fatigatos fortè somnus oppresserit, tutè quiescant contra animalia quæ hoc tempore venenatis haustibus sæuire consueuerunt. Contusi puluis ex scrupulis xij. in aqua datus tormina emendat, vrinæ difficultates resoluit, lienis quoque iniurię idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus subuenit, ex duobus cyathis mellis & aceto temperatur.

DE ELYMO. CAP. XCIIII.

Panicum nomen retinet.

NOMINA.

E λυμος Græcis, Panicum Latinis, Germanis *Heydelpfenich/oder Fenich* [Gallicè *Du Panis semblable au Millet*] dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus semē est, Latini appellauerūt.

Panicum unde dictum.

FORMA.

Milij similitudine prosilit, denis vt plurimum foliis luxurians, culmo penè in surculum extenuato, nutante, rubido paniculaxum fastigio, prædensis aceruato granis, aliâs purpureis, aliâs rufis, nigris aliâs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facilè quouis ferè loco prouenit, leuem autem & solutam terrā potissimum desiderat. Nec in sabuloso duntaxat solo, sed in arena quoque nascitur, modo humidū cœlum, vel riguū solū sortiatur.

TEMPVS.

Quadragesimo die postquam satum est absolui, vt omnia æstiua, inter omnes conuenit. Quocunque igitur

igitur tempore satum fuerit, vbi semine prægnans erit, tum carpendum venit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, præsertim si foris illinatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Milij similitudinem refert, eodemq; modo in panes desingitur. & ad idem accõmodatum est, minus tamen quàm Milium nutrit & adstringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exiccatoria. Sistit quoque nõnihil vétris fluxus, ceu ipsum etiam Milium. Panis itaque eius exigui est alimenti & refrigerans. Cõstat insuper præaridum & instar arenæ aut cineris friabilem esse: caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humenté desiccat. Agricolæ farinã huius cocta admisto adipe suillo & oleo vescũtur. Panicum in omnibus Milio cedit insuauius esu, concoctu difficilius, vétrémque magis coërcet, minusque nutrit Huius farinã interdũ cũ lacte coctam, rustici veluti triticeam esitant Clarumque est id edulij tanto quàm illud per se solum assumptum melius esse, quanto lac huius seminis natura ad boni succi procreationem, aliaque omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, ventris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoque ipsam in edendo suauitatem & voluptatem. Hoc nanque semé nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos Milium. In vino potu prodest dysentericis. Similiter iis quæ vaporanda sunt excalfactum imponitur. Sistit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die haustum. Sic prodest & ad tormina.

DE ERICA. CAP. XCV.

Erice Bruiere.

NOMINA.

E ρείκη Græcis, Erica Latinis, *Heyd* Germanis [Gallicè *Briere*] dicitur. Officinis inusitata.

FORMA.

Erica fruticosa arbor est, Tamarici similis, multo tamen breuior. Eius flore vtentes apes, reprobum mel conficiunt. Plinius lib. xxiiij. cap. ix. fruticem esse scribit non multum à Tamarice differentem, colore Rorismarini, & penè folio. Id quod verè de ea Erica, cuius nos dicturã damus, dicitur. Theophrastus etiam Rosmarino similem Ericam facit. Habet flores in candido purpureos.

LOCVS.

In montibus & syluis locisque arenosis nascitur.

TEMPVS.

Autumno floret sola ferè in syluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est Erica, id quod in gustu amaritudo satis docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita serpentium morsibus medentur.

EX GALENO.

Discutiendi facultate prædita est Erica: flore eius potissimum & foliis vtendum.

EX PLINIO.

Ericen aduersari serpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarij prçter iam commemoratas, alias facultates addunt, nimirum florum decoctum lumborum ac ventris dolores lenire posse. Succum ex foliis floribusq; elicitum, oculis imbecillibus gut tatim instillatum, aut foris inunctum conferre.

DE ERYSIMO. CAP. XCVI.

Erysimũ in fossis huius partis urbis luxuriat prope solum.

NOMI-

NOMINA.

ἐρύσιμον Græcè, Irion Latinè vocatur. Officinis nostris incognita. Vulgares herbarij non ineptè Sinapin syluestrem, nõnulli etiam Rapistrum, Germani Hederich & Vuilden senff [Gallicè Velar, ou de la Tortelle] appellãt. Sũt qui perperam, eo quòd gustu Erucam imitatur, syluestrem Erucam nominãt. Alia enim est Eruca syluestris ab ea quam Rapistrum nominant herba, vt suo loco dicemus. Erysimon quidam ἀπὸ τοῦ ἐρύκειν nomẽ mutuatum esse credunt, id est, à multiplici foliorum sectione: nam Erucæ modo laciniata conspiciuntur. Alij ab oleris præstantia dictum volunt, quasi ἐρίτιμον, quod est preciosum & nobile. Mihi ἀπὸ ἐρύειν potius dictum esse videtur, quòd ob suam caliditatem maxima trahendi facultate prædita sit. Latini autem Irionem ab irruendo dixerunt, quòd ignea vi, & feruido sapore irruat in gustum.

Rapistrũ nõ est syluestris Eruca.

Erysimõ unde dictum.

Iriõ quare uocata.

FORMA.

Folia habet syluestri Erucę similia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In cacumine siliquas corniculorũ figura, vt Fœnigræci graciles in quibus semina cõtinẽtur parua, Nasturtio similia, gustu feruido Hæ vtiq; notæ in vniuersum omnes, herbæ illi quã pictam hic exhibemus adamussim quadrant.

LOCVS.

Nascitur passim prope vrbes, domorum areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integram æstatem floret, autumno autem semen in siliquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Erysimi haud secus quàm Nasturtij calfacit & exiccat. Herba etiam ipsa arefacta similem semini vim obtinet. Humida tamen ac viridis, multo semine inferior est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Erysimi semen thoracis fluxionibus purulentis, tussientibus, regio morbo, coxendicum doloribus linctum cum melle confert. Bibitur etiam contra letalia venena. Ex aqua aut melle illitum, occultis carcinomatibus, duritiis, parotidibus, testium ac mammarum inflāmationibus prodest. In vniuersum extenuat & calefacit. Mitius ad eclegmata fiet, si aqua madefiat & torreatur, aut linteolo illigatum circūlita pasta perassetur.

EX GALENO.

Irionis semen sicut gustu Nasturtio simile apparet, ita facultate igneum est & excalefactorium. Porrò vbi in eclegmate vti ex vsu est, præstat aqua præmaceratum torrere, aut linteolo illigatū subindeque crustæ pistoriæ inuolutum assare. Vtile est cū eclegmatis ad promouendas crassorum lentorumque in thorace & pulmone humorum expuitiones. Quin & parotidas induratas, atque duritias mammarū & testiculorū veteres iuuat. Refert Dioscorides, quòd cum aqua & melle illitum, occultis profit cancris.

EX PLINIO.

Vtilissimum tussientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborum vitiis, pleuriticis, torminibus, cœliacis. Illinitur verò parotidum & carcinomatū malis. Testiū ardoribus ex aqua, aliâs ex melle. Infantibus quoque vtilissimum. Item sedis vitiis & articularis morbis cum melle & fico. Contra venena etiā efficax potum. Medetur & suspiriosis. Item fistulis cum axungia veteri, ne intus addatur.

DE HELXINE CISSAMPELO.
CAP. XCVII.

Helxine Cissampelos à ligando lizet & lizeron.

NOMINA.

λξίνη κισσάμπελος Græcis, Helxine cissampe-
E los & Conuoluulus Latinis nominaт̄. Vulgus her-

gus herbariorum & officinæ, Volubilem mediam & Vitealē appellāt, Germani *Mittelwuinden/oder Vueingartenuuindē* [Gallicè *Cāpanette, ou Vitreole/aliis lizet*] Rectè aūt ciſſampelos dicitur: in vineis enim potiſſimū naſcitur, & folio hederaceo. Cōuoluulus verò, ꝙ crebra reuolutione vicinos frutices & herbas implicet. *Vitealis. Ciſſampelos quare dicitur. Conuoluulus.*

FORMA.

Folia habet Hederæ ſimilia, minora tamen. Ramulos exiguos circumplectentes quodcunq; contigerint. Folia deniq; eius ſcanſili ordine alterna ſubeunt. Flores primum candidos Lilij effigie, dein in puniceum vergentes, profert. Semen anguloſum in folliculis acinorum ſpecie.

LOCVS.

In vineis naſcitur, vnde etiā ei appellatio Ciſſampeli, vt diximus, indita eſt.

TEMPVS.

Aeſtate, potiſſimum autem Iulio & Auguſto mēſibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe ex viribus quas illi veteres tribuūt, facilè coniicere licebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus folorum eius potus, aluum ſubducendi facultatem obtinet.

EX GALENO.

Helxine, quæ & Ciſſampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

DE HEPTAPHYLLO. CAP. XCVIII.

Heptaphyllum tormentilla quāuis & uulgare pentaphyllū ſæpe cum foliis ſeptem inuenitur, ut Tormētilla cum quinque.

NOMINA.

Ἑπτάφυλλον Græcè, Septifolium Latinè, vulgò Tormentilla nominatur. Sunt ex recentioribus qui perperam Biſtortam vocent. Germanicè *Tormentill / Rotheil Vurtz* [Gallicè *Tormentille*] appellatur. Heptaphyllon autē à septe- *Tormentilla. Heptaphyllon*

 nario

nario foliorum numero dicta est.

FORMA.

Quinquefolio ſimilima eſt, niſi quòd ſeptem nõ quinque habet folia, vtrinq; lanuginoſa, exigua, parua, ſerrata, caulem certis ferè interſtitiis ambientia, flores luteos, radicem puniceam ac modicè intortã. Ex hac deſcriptione omnibus conſtare puto, herbã noſtris Tormentillam dictam, non eſſe Dioſcoridis Quinquefolium. Hoc enim, ut reliqua omittam, radicem non intortam, ſed rectam & oblõgam habet. Plinius etiã lib. xxv. capite ix. herbã Quinquefoliũ incipere & deſinere cum vite ſcribit. Tormẽtilla autem non maturè prouenit, ſed cum vites iam florẽt. Accedit quòd hæc in montoſis & ſylueſtribus incultisque. hoc verò pratis, cultis & aquoſis in locis potius prouenit. Apuleius etiam vtranque herbã ſeorſim deſcribit.

Tormentilla non eſt Quinquefolium.

LOCVS.

Naſcitur montoſis, vt diximus, locis ac ſyluis.

TEMPVS.

Serò ac cum iam vites florent, herba hæc apparere incipit.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores iudicant hanc herbam in tertio ordine frigidam & ſiccam eſſe. Cæterùm non eſſe frigidam, potiſſimum in tertio ordine facultates eius abundè declarant. Guſtus etiam adſtrictionem illã tãta frigiditate prorſus carere palàm oſtẽdit. Quare cùm eaſdẽ quas Quinquefoliũ facultates habeat, idẽ etiam temperamentum obtineat neceſſe eſt. Erit itaque radix deſiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamen manifeſta caliditate participans.

VIRES EX APVLEIO.

Heptaphyllo herba trita & cũ oleo mixta, pedes perunges, & tertio die dolorem tollit.

EX RECENTIORIBVS.

Facultatem obtinet glutinandi vulnera. Farina herbæ

herbæ vel radicis ex ſucco Plantaginis propinatur in difficultate vrinæ. Eadem reſperſu vulnera ad cicatricem perducit. Cum albo oui ſubacta & figlino decocta, datur cholericis. Foliorum vis deploratis fiſtulis inſtillatur, neque non oculis ad diſcutiendas nubeculas. Ad putreſcentia oris vlcera herba & radix commanducata, & in ore retenta valent. Herpetas, ſtrumas, duritias, tumores, aneuriſmatáque ſanat. Et vt antea diximus, facultates ferè eaſdẽ quas Quinquefolium obtinet. Quapropter venenis reſiſtit, dyſenterias, & omnes ſanguinis eruptiones compeſcit.

DE ERVCA. CAP. XCIX.

Eruca nobis Roquete.

NOMINA.

εὔζωμον Græcis, Eruca Latinis, officinę Latinum nomẽ retinuerũt, Germanis *Vueiſz ſenff* [Gallicè *de la Roquette*] appellatur. Euzomos autem Græcis, quoniam iura commẽdet, habeatque in eiſdem peculiarem gratiam dicta eſt. Erucam verò ideo nominatam volunt quòd erodat: hæc enim vbi deguſtaueris, os & linguam ſatis acriter vellicat. *Euzomos unde dicta.* *Eruca.*

GENERA.

Duplex eſt Eruca. Vna hortenſis ſeu ſatiua, quæ Germanis *zam Vueiſz ſenff* dicitur. Altera ſylueſtris iiſdem *Vuilder Vueiſz ſenff* appellatur.

FORMA.

Seſquipedali thyrſo conſurgit ſatiua, folio longo, anguſtoque, in profundas ſed rariores crenas laciniato, guſtu præter modum acri, floribus pallidioribus, ſemine in ſiliquis rapi, vel ſinapi, firmo, radice candida. Sylueſtris folio ſatiuæ ſimili, ſtrictiore tamen & minore, flore luteo.

LOCVS.

Satiua in hortis naſcit. Sylueſtris Hiſpanię familiaris

liaris: prope tamen aquas prouenit magna copia. Quę autem apud nos creditur esse syluestris Eruca, ea non est, sed Erysimon, de qua quidem herba suo in loco abundè scripsimus.

TEMPVS.

Satiua tota æstate floret: syluestris autē circa Calendas Iunij potissimum erumpit. alio enim tempore vix reperitur.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum Erucæ idem cum temperamēto Erysimi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cruda Eruca satiua largius comesta venerem stimulat. Idem potest semen eius, quod vrinam cit, coctionem adiuuat, aluumq; bonū efficit. Vtuntur semine ad condimenta. Quod vt plurimo tēpore seruetur, aceto vel lacte maceratum, & in pastillos digestum recōdunt. Syluestris semine homines in Hispania sinapis vice vtuntur. Est autem ad ducendam vrinam efficacior, & multo quàm satiua acrior.

EX GALENO.

Olus hoc per quā manifestè calefacit, adeò vt nō facilè solùm absque iunctis Lactucæ folis edatur. Quinetiam genitale semen augere creditur, & in venerē stimulos addere. Caput magis dolore afficiet si solum edatur.

EX PAVLO.

Eruca tēperamēto Erysimo similis, flatulenta est, ob quod ad venerē instigat. Semen eius vrinā quoq; mouet. Cęterùm syluestris domestica valentior est.

EX PLINIO.

Eruca diuersæ est quàm Lactuca naturæ: cōcitatrix veneris: idcirco iūgitur illi ferè ī cibis, vt nimio frigori par feruor immixtus tēperamentū æquet. Eius semen scorpionū venenis & muris aranei medetur. Bestiolas omnes innascētes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum. Lētigines ex aceto.

Cicatrices

Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt verbera subituris potum ex vino, duritiam quandam contra sensum inducere. In condiêdis opsoniis tanta est suauitas, vt Græci euzomon appellauerint. Putant subtrita Eruca si foueantur oculi, claritatem restitui. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta, fracta ossa extrahit. Tria folia syluestris Erucę sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulsa, si bibantur, venerē stimulăt.

DE EVPATORIO ADVLTERINO.

CAP. C.

Eupatoriū adulterinū quod hactenus officinæ celebrarūt.

NOMINA.

NVM herba hæc veteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab iisdem appellata sit, mihi nondum constare ingenuè fateor. Officinæ tamen ferè omnes pro Eupatorio vero, cùm tamen non sit, haud sine magno errore vtuntur. Hinc cùm nomen aliud non esset quo illam appellaremus, Eupatorium adulterinum nominare placuit. Germanicè *Kunigundkraut*, hoc est, herba S. *Kunigundis* vocatur, & *Vuasserdost*, [Gallicè *Curaige*] ab Origani similitudine, & quòd iuxta aquas proueniat. Aliis *Hirtzenklee*, quòd vulnerati cerui sibi hac medeantur herba.

Offinarū error.

Eupatoriū adulterinum.

FORMA.

Caulem ædit rotundum, purpureum, geniculatū, solidum & hirsutum, circa quem alæ panduntur, folia longa, Canabinis ferè similia, amaraque. Flores in summo paruos coaceruatos, in candido purpurascentes, tandem in pappos tenues abeuntes. Radicem multis fibris capillatam & inutilē. Errant haud dubiè qui herbam hanc Dioscoridis Hydropiper esse putant. Nam etsi ferè tota eius herbæ facies, floribus demptis, Hydropiperis delineationi respondeat, tamen quia nulla prorsus piperis in foliis aut floribus acrimonia apparet, non est cur Hydropiper

Eupatoriū adulterinū non est Hydropiper.

per dici poſſit aut mereatur.

LOCVS.

In fluminũ ripis, aliiſque locis humidis naſcitur, potiſſimum verò iuxta reſides aquas, aut tardo fluxu prorepentes.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu vehementer amara eſt, vt calidam & ſiccã eſſe in ſecundo ordine, aut in medio tertij non ſit dubium.

VIRES.

Haud dubiè herba hæc abſtergit, expurgatque, & quæ in venis eſt craſſitiem incidit: quamobrem mẽſes & vrinas mouet, educẽdoque ex thorace pulmoneque puri auxiliatur, aliaſque facultates amari ſaporis, quas recẽſet Galenus lib.iiij. de Simp.med. facul.cap.xvij. obtinet. Poteſt itaque obſtructiones iecoris & lienis aliarumque partium corporis ſoluere. Ex recentioribus ſunt qui hanc Vulnerariam eſſe tradunt, neque temerè: id ipſum enim poſſe, ſiccitas eius teſtatur. Suffitum præterea eius herbæ venenatas fugare feras iidem ſcribunt. Euidentiſſimũ verò eſt hanc etiam contra venena eſſe admodum efficacem.

DE EREBINTHO. CAP. CI.

NOMINA.

ἐρέβινθος Græcè, Cicer Latinæ, officinę Latinum nomen retinuerunt, Germanicè *zyſern* [Gallicè *pois cices*.] nominatur.

GENERA.

Tria præcipua ſunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex iis tribus nigri tãtùm pictúram damus. Differunt potiſſimum in floribus: hoc enim vt cernis purpureos, album verò candidos flores producit.

FORMA.

Cicer ſatiuũ caule eſt lignoſo, obliquo, fòliis exiguis, multis, circinatis, flore albo vel purpureo, ſiliquis,

quis rotũdis, radice tenui & nõ admodum longa.

LOCVS.

Pullo crassoque solo gaudet. TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atque subinde in iquis semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est primo in ordine,

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cicer satiuum bonam facit aluum, vrinam cit, inflationes parit, cutis colorem cõmendat, menses & fœtus educit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes testiũ & myrmecias. Ad scabiem, acoras, impetigines, vlcera concrescentia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrunque cit vrinas, dato cum Rosmarino contra regium morbum & cutẽ subeũtes aquas eorum decocto. Lædunt autem vesicã exulceratã & renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent aliqui noua luna singula earum capita eminentiásue singulis Ciceribus tangere, deligatáq; in linteolo semina illa post se abiicere, vt acrochordones decidant.

EX GALENO.

Cicer legumẽ est flatuosum quod nutrire potest, aluo mouẽdæ habile, ciendæ vrinæ idoneũ, & semini generãdo aptũ. Prolicit verò & mẽses. Porrò q̃d vocatur arietinũ, cæteris efficacius vrinã prouocat. Decoctũ eius calculos renũ confringit. Reliquũ autẽ Cicerũ genus quod Orobiæũ vocant, eadẽ vi pollet, puta attrahẽdi, digerẽdi, incidẽdi, extergẽdi. Lienẽ & iecur, & renes expurgant, scabiesque & impetigines extergũt. Parotidas & testes induratos discutiunt. Maligna etiam vlcera cum melle sanant.

EX SIMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter cõcoquuntur & excremẽta gignunt. Venerẽ stimulant, magisque quàm fabæ nutriunt, obstructiones tollunt, & menses educunt.

Habent

Habent falsam simul & dulcem qualitatem,& ob sal suginem ventrem mouent,propter dulcedinem autem vrinam.Inflationes quoque faciunt, & lac gignunt,extergendique facultatem obtinent. Nigra medicamentosam vim habent: vrinam enim vehementissimè mouent,& calculos renum & vesicæ frāgunt.Nullum verò legumen sic vt Cicera, præcipuè autem nigra & parua,lapides frangere potest. Id verò magis eius ius, qđ tamē vesicæ morbis supra cętera legumina officit. Cicera verò rubra calidiora & crassiorū sunt partiū q̄ alba. O'ia autē vrinā ducūt.Madefacta nocte vna in aqua & sumpta, lūbricos eiiciūt,sed qui vtiī,sex ieiunet horas oportet. Imposita vt cataplasma parotidibus, molliūt & discutiunt tumorē.Farina horū aceto subacta, & scabiosis inuncta prodest. Ius eorundem ictericos iuuat,& vrinam albam reddit. Oportet verò iis neq, ante cibum,neque post vti,sed in medio.

DE ECHIO. CAP. CII.

Echion in ui is frequens agro Pharrhisino.

NOMINA.

Echion, ἢ ἀλκιβιάδιον Græcis, Echion & Alcibiacum Latinis dicitur. Officinis ignotum.

Buglossum syluestre. Vulgares herbarij syluestre Buglossum nomināt, quos sequētes Germani *Vuild Ochsenzungen.* [Gallicè *Pois cices.*]appellant. *Echiō quare dictū.* Echion autem dictū volunt,quòd contra ferarū ictus sit vtile. Alij quòd florescit capitulis viperæ similibus. Rectius Dioscorides,quòd semina viperino capiti similia habeat.

FORMA.

Folia obtinet oblonga,aspera, tenuia, Anchusæ proxima,minora tamen & pinguia. Habet & aculeos exiles foliis adiacentes.Cauliculos tenues multos,& vtrinque foliola tenuia,pennata,nigra, minora proportione ad cacumen caulis. Iuxta folia flores purpureos,in quibus semen est viperino capiti simile. Radix digito exilior,subnigra. Ex qua sanè delinea-

delineatione sole clarius fit, herbam cuius picturã hic exhibemus esse Echion. Folia enim habet prælonga, hirsuta, tenuia, ad Anchusam accedentia, minora tamen pinguiaque, tenuibus spinis horridula, cauliculos tenues, numerosos, minutaq; folia vtroque latere dependentia, nigra, in summo caule minuscula, inter quæ purpurei flores emicant, in quibus semina viperarũ capitulis similia insident, à ceruice paulatim in rostellum extenuata, tumidiore superna parte, in qua quædam prominulæ quasi sedes oculorum apparent, id quod ego hisce oculis nõ semel, sed iterum atque iterum conspexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbique ferè ad itinera, & in asperis locis nascitr̃.

TEMPVS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum esse citra tamen insignem siccitatem inde coniicitur, quòd lactis procreatricem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto, capite vigesimo de Simpl. med. facul. teste, quia pituitosos humores calefacientia in sanguinem vertunt, lac procreare solent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix non solum iis qui à serpẽtibus morsi sunt succurrit pota cum vino, verumetiam præsumentes eam ne feriantur facit. Idem præstant folia & semen. Sedat etiam dolores lumborum, & cum vino aut sorbitione sumpta lac proritat.

EX PAVLO.

Echion spinosa herba est, quæ non modo à serpẽte commorsis cum vino pota auxiliatur, sed præsumentes quoque percuti non patitur.

DE ELEOSELINO. CAP. CIII.

NOMINA.

E λεοσέλινον, ἢ ὑδροσέλινον Græcis, Apium palustre & rusticũ Latinis, Germanis *Vuasser epff,* *oder*

oder Eppich, oder bauren eppich [Gallicè *de Lache, ou esgrun persil*] nominatur. Sic dictum Græcis, quòd in paludibus & aquosis locis proueniat.

FORMA.

Apio satiuo maius est, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirsuto, simile Apio sapore, odore, floribus, semine & radice.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquosis locis.

TEMPVS.

Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Apium satiuum tẽperamẽtũ obtinet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ satiuum potest.

EX PLINIO.

Eleoselino vis priuata contra araneas.

DE ELLEBORO ALBO. CAP. CIIII.

Ellebori radice nobis sola cogniti, noster enim elleborine quædam uerius fuerit.

NOMINA.

Elleborus cur dictus Albus quare cognominatur.

Ἑλλέβορος λευκὸς Græcis, Elleborus cãdidus & Veratrum albũ Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis Weiſz nieſzwurtz [Gallicè *Ellebore blanche.*] appellatur. Elleboron autem Græci dictum volunt, quòd cibum corporis eripiat. Album à radice vocarunt, quæ nigri respectu candida est.

FORMA.

Plantagini similia folia obtinet, aut Betæ syluestris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum siccari inceperit corticibus seu tunicis inuolutum. Radices illi subsunt numerosæ, tenues, ab exiguo & oblongo capite ceparum modo prodeuntes. Quod autẽ Dioscorides dicit colore rubere folia, id de costis eorum intelligendum erit.

LOCVS.

Naſcitur in montanis locis frigidis & aſperis.

TEMPVS.

Radices eius per meſſem legendæ ſunt.

TEMPERAMENTVM.

In tertio ordine eſt excalefacientiũ & exiccantiũ.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extentus eſt & albus, fragilis, carnoſus, nõ acuminatus, iunceusq́;, aut quum frangitur pulueruleutus, exilem interiorem medullam habens, guſtu non admodum feruens, neq; ſaliuam confertim ciens. Huiuſcemodi autem ſtrangulat. Purgat vomitionib. varia educẽs. Miſcetur collyriis, quæ claritati oculorum officientia purgare poſſunt. Menſes ducit, & fœtus in vtero appoſitus enecat. Sternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta ſubactum. Carnes ſimul coctum minuit. Datur ieiunis per ſe & cum Seſamo, aut Ptiſanæ ſucco, aut Alicæ, aut mulſa, aut pulte, aut lenticula, aut alia ſorbitione. Pani compinſitur & torretur. Apparatus & victus ratio ab iis tradita eſt, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, ſcripſerunt. Potiſsimum autem Philonidi Siculo ab Enna ſubſcribimus. Longum enim eſſet ei qui de medica materia agit, curãdi quoq; rationem docere. Dant autem aliqui cum copioſa ſorbitione, aut ſucco multo, aut modicum cibum dari præcipientes, ſtatim Elleborum offerunt, præſertim iis in quibus ſuſpecta timẽdáue erit ſtrangulatio, aut corporis imbecillitas imminet: tuto enim ea ſic peragitur purgatio, quòd non intempeſtiuè medicamentum corporibus cibo munitis accedat. Sedi etiã balani ex Elleboro ſubditæ cum aceto, vomitiones eliciunt.

EX GALENO.

Elleborus extergentis ſimul & excalfacientis facultatis eſt. Quamobrem ad alphos, impetigines, ſcabies, lepraſq; accommodus eſt. Quinetiam ſi in ſiſtu-

fistulam callo induratā infundatur duobus tribúsue diebus, callum detrahit. Dentibus si cū aceto colluantur prodest.

EX PLINIO.

Candidum veratrum vomitione, causásque morborum extrahit: quondam terribile, postea tā promiscuum, vt plerique studiorum gratia ad prouidēda acrius quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint. Carneadem responsurum Zenonis libris: Drusum quoque apud nos, tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnis plebs adstās plausit, optimates verò bellum Marsicum imputauere, constat hoc medicamento liberatū comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimè sumitur, quoniam vt diximus, Sesamoïdes admiscent. Italia veratrum vocat. Farina eius per se & mixta radiculę qua lanas diximus lauari, sternutamētum facit, somnumque. Leguntur autem tenuissimæ radices breuesque ac veluti decurtatæ etiam hæ. Nā summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantùm datur purgationis causa. Antiqui radicem corticemque carnosissimum eligebant, quò tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis spongiis opertam turgescentémque, in longitudinem findebant. Deinde fila in vmbra siccabant, iis vtentes. Nunc ramulos ipsos à radice sua grauissimi corticis, ita dantes. Optimum quod acre gustu, feruensque in frangendo puluerē emittit. Optimum præterea quod celerrimè mouet sternutamenta, sed multo terribilius nigro, præcipuè si quis apparatum poturorum apud antiquos legat, contra horrores, strangulatus, intempestiuas somni vires, singultus infinitos, aut sternutamenta, stomachi dissolutiones, tardiores vomitus aut longinquiores, exiguos aut nimios. Sed antiquorum vitium erat, quòd propter hos metus parcius dabant, cùm celerius erumpat, quo largius sumitur. Themison binas non amplius drachmas donauit. Sequētes

& qua-

& quaternas dedere, claro Herophili præconio, qui Elleborum fortissimi ducis similitudini æquabat. Cōcitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire. Præterea mirum inuentum est, quòd incisum for ficulis, cortex remanet. Hoc inanito, medulla cadit. Hęc in nimia purgatione data, vomitiones sistit. Cauēdum est fœlici quoque cura, ne nubilo detur die, quippe impatibiles cruciatus existūnt. Nam æstate potius quàm hyeme dandum, nō est in dubio. Corpus septem diebus præparandum cibis acribus, abstinētia vini, quarto & tertio die vomitionibus, pridie cœnæ abstinentia. Album è dulci datur, aptissimè verò in lacte aut pulte. Nuper inuenere dissectis raphanis inserere Elleborum, rursusq; comprimere raphanos, vt transeat vis, atq; eo lenimento dare. Reddi post quatuor ferè horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur in morbis comitialibus, vertigini, melancholicis, insaniētibus, lymphaticis, elephātiæ albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropicis, incipientibusq; tympanicis, stomachicis, spasticis, clinicis, ischiadicis, quartanis quæ aliter non desinant, tussi veteri, inflammationibus, torminibus redeuntib. Vetant dari senibus & pueris. Item mollibus & fœminei corporis animęúe exilibus, aut teneris, & fœminis minus quàm viris. Item timidis, aut si exulcerata sint precordia, vel tumeant, minimeq; sanguinem excreantibus, uel latere uel faucibus. Medetur extra corpus eruptionibus, pituitæ cum axungia illitum. Item suppurationi veteri. Mures polenta admixtum necat. Muscæ quoq; necantur albo trito, & cum lacte sparso. Eodem & phthiriasis emendatur.

DE ELLEBORO NIGRO ADVLTERINO CAP. CV.

NOMINA.

Elleborus niger adulterinus cur dictus

HERBAM hanc cuius picturam damus non esse verum Elleborum facilè cōstabit,

 si eam

si eam ad descriptionem referas. Verùm quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, neque tamen citra summã efficacitatem, vtatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis *Christuurtz* dicit, non alio sanè nomine quàm quòd circa seruatoris nostri CHRISTI natalẽ diem flores, modo calido in loco sita sit herba, producat. Cæterum etsi genuinus Elleborus non sit, tamen non admodum ab illo abludit descriptio, nec viribus multo inferior est, vt in alterius inopia huius vsus citra errorem esse possit.

GENERA.

Duo eius esse genera deprehendimus. Vnũ quod officinæ hodie Elleborum nigrum, Germani verò *Christuurtz*, vt diximus, nominant. Nos certioris discriminis causa, Elleborum nigrum adulterinum hortensem appellauimus, quòd scilicet sua sponte, & nisi plantatum sit, in hortis non proueniat. Alterum quòd syluestre sit, & sponte sua nascitur, Elleborum nigrum adulterinum syluestrem nuncupauimus. Germanis *Leußkraut* dicitur.

Hortẽsis.

Syluestris.

FORMA.

Hortensis caulem, vel potius pediculũ habet oblõgum & foliis nudum, nisi in summo, vbi folia oblonga, angusta, pluribusque diuisuris incisa, atque adeò in ambitu serrata producit. Florem habet herbacei coloris. Radices tenues, nigras, veluti à capitulo ceparum pendentes. Syluestris priori non admodum dissimilis est, nisi quia caulem obtinet crassiorem, foliaque minora. Florem etiam etsi herbaceum habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut siliquæ duæ aut tres, in quibus semen est, exeunt.

LOCVS.

Hortẽsis, vt dictum est, passim in hortis nũc prouenit: syluestris in montibus asperis, lapidosis ac sublimibus.

TEMPVS.

TEMPVS.

Hortensis hyeme, circa CHRISTI nimirum natalem, vt comprehensum est, floret. Syluestris autem vere & initio æstatis.

TEMPERAMENTVM.

Quum experientia testetur Elleborum nigrũ adulterinum, potissimum hortensem, eandem quã genuinus habere facultatem, idem etiam obtineat temperamẽtum necesse est. Calidus itaque & siccus in tertio ordine erit.

VIRES.

Purgat perinde atque genuinus inferiorem ventrem, pituitam & flauam bilem ducens. Prodest comitiali morbo laborantibus, melancholicis, insaniẽtibus, articulorum doloribus correptis, & resolutis. Menses in pesso subditis trahit. Fœtus necat. Porrò cùm illis etiam insit extergendi vis, alphos, impetigines, scabiem, leprasque curant. Erodentibus medicamentis commiscentur. Ideoque syluestris non temere, quòd pediculos interficiat, *Leußkraut* Germanis meis dicitur. Non verò pediculos tantum, verum etiam oues & alia animantia comestus necat.

DE HELXINE. CAP. CVI.

Helxine Parietaria nobis.

NOMINA.

λξίνη, ἢ περδίκιον Græcè, Helxine & Vrceolaris Latinè nominatur. Officinæ vocant Parietariam, & dempta vna litera Paritariam.
E
Vulgus Muralium & Muralem. Germani *Tag und nacht, S. Peterskraut, oder Glaßkraut.* [Gallicè *Parietaire.*] Helxine autem ab aspero semine quòd tenaci nexu vestibus adhæret, dicta est. Perdiciũ verò, quõd ea perdices præcipuè vescantur. Vrceolaris autem, quòd detergẽdis vitreis, vrceolis vasisq; efficax sit. Muralis & Parietaria, quòd muros ac parietes natales locos sibi fecerit.

Helxine unde dicta. *Perdiciũ.* *Vrceolaris.* *Muralis.* *Parietaria.*

FORMA.

Cauliculos habet tenues, subrubentes, folia Mer-

curiali ſimilia, hirſuta, circa caules veluti exigua ſemina, aſpera, veſtibus adhærentia. Hæc ſanè pictura ſic plantæ illi reſpondet, vt nulla prorſus ſit nota quæ illi non adamuſſim conueniat. Eſt enim fruticoſa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubeſcentibus, foliis Mercurialis herbæ, hirſutis, floribus purpureis minutiſſimis, exili per ambitum eius ſemine, aſpero, veſtibus adhærente, radice ſubrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Naſcitur in ſepibus, muris, maceriis, parietibus & vinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPVS.

Iulio menſe floret.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio ineſt abſtergendi & conſtringendi cum humiditate ſubfrigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi conſtringendiq; vim obtinẽt. Quare illita ſacros ignes ſanant, condylomata, aduſta, incipientes panos, inflammationes omnes, & œdemata. Succus eius ceruſſæ mixtus, ignibus ſacris & iis quæ ſerpunt malis vtiliter illinitur. Inungitur podagris cũ cerato Cyprino, vel ſeuo hircino. Diuturnas tuſſes adiuuat, cyathi mẽſura abſorptus. Contra inflammatas tõſillas gargariſſatus & illitus prodeſt. Auriũ quoq; dolores cũ roſaceo infuſus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abſtergendi & paulatim conſtringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmẽto vſq; ad ſtatum ſanat, maximè calidas. Quinetiam incipientib. phygethlis cataplaſmatis ritu illinitur. Succus quoq; eius ad dolores phlegmonoſos mediocriter profuerit. Gargarizandum item nonnulli exhibent ad pariſthmia. Aliqui etiam medicorum iis qui diutina tuſſi vexantur, illam exhibuerunt. Certè euidens extergendi

experimentum

experimentum præbet & in vasis vitreis.

EX AETIO.

Exterit alopecias & impetigines priuatim assiduè illita. Sedis hæmorrhoïdas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet trita & cũ modico sale apposita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, sanat ignes sacros, tumores, collectiones que omnes & adusta. Panos succus eius cũ psimmythio, & guttura incipientia turgescere. Item veterem tussim cyatho hausto. Et omnia in humido. Sicut tonsillas & varices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo ceraq; Cypria.

APPENDIX.

Monendi sunt hoc loco medici vt rectum Helxines vsum discant. Nam hactenus non rectè eam in frigidis vitiis pro fomenio vsurparunt, cum refrigerandi constringendiq; vim habeat. Cæterùm cùm abstergendi quoque illi facultas insit, potest etiam calculosis, & iis qui difficultate vrinæ laborãt exhiberi, potissimum si aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur. Sic Aëtius sedis hæmorrhoidas aperire tradit, si trita cum sale, cui etiã abstergendi vis inest, apponatur. Quare qui calculosis hanc herbam propinant, curẽt vt aliquid quod abstergendi facultatem habeat, commisceant.

DE ERYTHRODANO.

CAP. CVII.

Rubia satiua nobis Garance, & syluestris frequens.

NOMINA.

ἐρυθρόδανον Græcè, Rubia latinè vocatur. *Rubia*

E Officinæ Rubeam tinctorum appellant. *cur uocata.*

Germanicè Rote [Gallicè *Garance*] nominatur. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi vtrunque nomen est.

GENERA.

Dioscoridi & aliis duo Rubiæ sunt genera. Altera enim satiua est, altera verò sponte prouenit, & *Satiua.* syluestris

ſylueſtris exiſtit:nec eſſe videtur alia quàm quæ à noſtris Stellaria vocatur.

FORMA.

Caules ſatiuæ quadranguli,longi, aſperi, ſimiles Aparinæ,multo tamen maiores robuſtioresq́ue,folia per interualla in ſingulis geniculis habentes,ſtellarum modo in orbem circumiacentia.Fructus rotundus,per initia viridis,mox ruber,poſtea cùm maturuit niger.Radix tenuis,longa,rubra. Sylueſtris itidem caules quadrangulos,vt diximus,emittit,folia per interualla in ſingulis geniculis ſtellarum inſtar in orbem circumiacentia,flores candidos,radicem tenuem,longam & rubram,adeò vt ſuo colore tingere etiam videatur.

LOCVS.

Naſcitur in pleriſque nunc Germaniæ locis, agro potiſſimum Argentoracenſi & Spirenſi. Seritur autem propter emolumentum quod ex ea quæſtuoſiſſimum ſentitur.

TEMPVS.

Aeſtate colligitur fructus,& ſubinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTVM.

Calida eſt in ſecundo ordine,& ſicca in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix vrinam ciet,qua de cauſa regio morbo laborantibus cum aqua mulſa auxiliatur:item iſchiadiacis & reſolutis. Vrinam multã & craſſam ducit, nonnunquam etiam ſanguinem. Bibentes quidem quotidie lauari oportet,& excremẽtorum quæ redduntur differentiam ſpectare. Aduerſus venenatorum morſus ſuccum cum foliis bibere prodeſt. Semen ex oxymelite potum,lienem abſumit. Appoſita radix,fœtus,menſes,& ſecundas trahit. Albas vitiligines ex aceto illita ſanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorũ radix acerba & guſtu amara eſt.

Itaque

Itaque quæcunque agere diximus vbi eiusmodi coiuerint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter cõspicies: quippe quum & lienem & iecur expurget, & vrinam crassam copiosamque, ac nonnunquã etiam sanguinolẽtam moueat. Quin & menses ciet, ac mediocriter quæ extersionem postulant, extergit: proinde vitiligines albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam ischiadicis & resolutis in potu cũ melicrato exhibeant.

EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiã vocamus, qua tinguntur lanæ, pellesque perficiuntur, in medicina vrinam cit, morbum regium sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita vt bibentes lauentur quotidie. Radix semenque trahunt menses, aluum sistunt, & collectiones discutiunt. Contra serpentes rami cum foliis imponuntur. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbũ regium sanari hoc frutice, etiam si alligatus spectetur tantùm.

DE ZEA. CAP. CVIII.

Zea spelta nobis.

NOMINA.

Zεία Græcis, Zea & Semen Latinis, vulgo & *Semẽ cur-*
Italis Spelta dicitur. [Gallicè *de l'espeautre*] *dicta zea.*
Semen autem Latini à præstantia frugis appellarunt. Hinc est quòd Homerus etiam hanc celebrauerit dicens, ζείδωρος ἄρουρα. Quibus sanè verbis *ζείδωρος ἄρουρα.*
innuit aruum Zeam Largiens, nõ vt nonnulli arbitrantur quòd vitam donet, Plinio autore.

GENVS.

Duo Zeæ Dioscorides facit genera. Vnum cuius grana in singulis tunicis seu glumis gemina, quod Græcis eã ob causam *δίκοκκος* cognominatur. Ger- *δίκοκκος*
manis hoc genus *Speltz, oder Dinckelkorn* vocat. Alterum simplicis est grani, & Germanicè nominatur. *Einkorn, oder S. Peters korn.*

FORMA.

FORMA.

Primum genus. Primum genus culmo, geniculis & spica tritico simile est, duobusque vtriculis iunctis duo grana simul fert. *Alterum.* Alterũ culmo & spica est breuioribus, grana singula in singulis tunicis duplici ordine seu versu dispositis proferens, ac in summitate aristis suis planè hordeum refert.

LOCVS.

Lætum pingueq; solum desiderat.

TEMPVS.

Iunio mense floret, Iulio autem maturitatem consequitur.

TEMPERAMENTVM.

Zea media quodammodo est inter triticũ & hordeum, quatenus ad calefaciẽdi & refrigerandi facultatem attinet, placidè verò exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Zea magis nutrit quàm hordeũ. Ori suauis est. Digesta in panificia minus quàm triticum alit.

EX GALENO.

Zea vniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici & hordei: itaque ex illis cognoscatur.

EX PLINIO.

Zeæ farina efficacior hordeacea videtur, trimestris mollior. Ex vino rubro ad scorpionũ ictus tepida, & sanguinem excreantibus. Item arteriæ. Tussi cũ caprino seuo aut butyro. Ex Fœnogræco mollissima omnium. Vlcera manantia sanat, & furfures corporis, stomachi dolores, pedes & mammas cũ vino & nitro cocta.

EX SIMEONE SETHI.

Zea facultatem habet proximam tritico. Est verò facilis concoctionis, boniqúe succi: ad hæc etiam emplastica existit.

DE ERIGERONTE CAP. CIX.

Senecio nobis senecon.

NOMINA.

NOMINA.

Ηριγέρων Grçcis, Senetio Latinis, officinis inusitata, Germanis *Grindtkraut* [Gallicè *du Senesson*] dicitur. Græcis autem Erigeron quasi vernus senex nominatur, seu citò vel vere senescés quod celeriter in pappum & lanuginem abeat. Itaque compositione nominis, tempus simul quo floret, & floris mox deflorescentis euentum, indicare voluerunt Græci, vt quo tempore quærenda, & quibus notis inuenienda esset, omnes scirent. Non igitur senectutis ratio aliqua in ea est, sed canescentes humani capilli modo post florem eius pappi, vt à senectute denominaretur, effecerunt. Eam etiam ob causam Romani Senetionem illam vocauerunt. *Erigeron cur dicta.* *Senetio.*

FORMA.

Herba est cauliculo cubitali, subrubro, foliis continuis, in extremitatibus Erucę modo incisuris diuisis, sed minoribus multo: floribus luteis, celeriter scissis dehiscentibúsue, & in pappos deflorescentibus: vnde & Erigeron dicta est, quòd vere scilicet capilli modo flores canescant. Radice inutili. Omnes hæ Dioscoridis notæ, herbæ quam Germani *Creutzuurtz* & *Grintdkraut* nominant, respondere deprehenduntur. Siquidem cauliculus est illi cubitalis, subruber, folia continua habens, per extremitates Erucæ instar laciniosa, minora tamen. Flores lutei, qui scissi statim in lanuginem abeunt. Errant toto cœlo qui Senetionem Nasturtium esse garriunt. *Senetio nō est Nasturtium.*

LOCVS.

Nascitur passim in sepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiam tempore, vt dictum est, canescit, & durat ferè tota æstate eius herbæ prouentus.

TEMPERAMENTVM.

Erigeron, Paulo Aegineta autore, mixtā tēperaturā obtinet: refrigerat enim & modicè discutit.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cū floribus refrigerandi vim obtinent, quapropter cum exiguo vino, aut per ſe illita folia, teſtium ſedisq́; inflammationes ſanant. Cum manna, tum reliquis vulneribus, tum neruorum quoque medentur. Idem præſtāt pappi per ſe ex aceto illiti, verùm recentes epoti ſtrangulant. Totus autem caulis in aqua decoctus, & cum paſſo potus, ſtomachi dolores à bili contractos perſanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cū croco & exiguo aquæ frigidæ tritę illinit̃ epiphoris. Toſta cū mica ſalis ſtrumis. Erigerō quoque cum farina thuris & vino dulci, teſtiū inflammationes ſanat.

DE HEDYOSMO. CAP. CX.

Mentha nobis nomen retinet, & Balſamum quoque dicitur multiplex.

NOMINA.

Ἡδύοσμος, ἢ μίνθη Græcè, Menta Latinè dicitur. Officinæ nomen Latinum retinuerunt. Germanicè *Muntz* [Gallicè *de la Mente*] vocatur. Hedyoſmon Græci, quòd ſuauem ſpiret odorem nominauerunt. Menta autem dicta eſt, quòd odore ſuo mentem excitet, aut quod grato, vt ait Plinius, odore menſas percurrat.

Hedyoſmon unde dictum. Menta.

GENERA.

Mentę in vniuerſum duo ſunt genera. Vna enim ſatiua & hortenſis eſt: altera ſylueſtris & fera. Satiuę iterum quatuor præcipua ſunt genera. Vna eſt quā Germani *Deyment* ſimpliciter, vel *krauſz Deyment* vocāt. Altera, quam iidem *krauſz Balſam*. Tertia, quę iiſdem *Balſammuntz* appellatur, & *Vnſer Frauuen muntz/oder ſpitz muntz*: à noſtræ ætatis herbariis Romana vel Saracenica. Quartam Germani quidam *Hertzkraut*/nonnulli *Balſamkraut* vocāt. Per me tamē licebit has ſpecies, quādoquidē facultatibus ſimiles ſint,

Satiuæ genera.

ſint, vt cuiuis placuerit nominare. Nobis autem vt certius diſcernerentur prædictis nominibus appellare placuit. Syluestris, quæ Latinis Mentaſtrum vocatur, & vulgò equina Mēta, Germanicè *Roſzmuntz / Vuilder Balſam / oder Vuild muntz* dicitur. Nō ignoramus plures eſſe Mentæ ſpecies, nos tamen eas duntaxat quas vidimus, pictas exhibemus.

FORMA.

Satiua prima caulem habet quadrangulum, à radice lentè punicantem, & lanugine pubeſcentem, folium ferè rotundum, ſerratum, molle & odoratum, floſculos purpureos internodia geniculatim coronātes, verticillato ſemper ambitu. *Prima.* Altera priori per omnia ſimilis eſt, niſi quòd illi ſubpurpureus flos circa cauliculorum faſtigia ſpicatur. *Secunda.* Tertia folio lōgiore & acutiore conſtat, floſculis purpureis coliculorum cacuminibus ſpicatim inſidentibus. Quarta itidem longioribus foliis eſt, floribusque purpureis internodia geniculatim, haud ſecus quàm in prima, caules coronantibus. Mentaſtrum verò foliis lanugine caneſcentibus, atque hirſutioribus, Siſymbrio procerius, odore magis viroſo, floſculis ſpicatim coliculorum faſtigia coronantibus.

LOCVS.

Satiuæ paſſim in hortis proueniunt. Amant apricum locum, non pinguem, non ſtercoratum humidis facilius adoleſcunt. Syluestris autem, quæ Mentaſtrum alio nomine appellatur, vliginoſis gaudet locis, paſſimque irrigua hoc Mentaſtro pubent.

TEMPVS.

Florent omnes menſe Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq;, tam hortenſis ſcilicet quàm ſyluestris, guſtu acris, & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalefaciētium. Infirmior tamen eſt hortēſis, minusq; calefacit. Exiccat autem in ſecundo ordine: illi enim ex cultu-

ex cultura aliquid humiditatis accedit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi, adstringendi atque exiccandi vim habet Menta hortẽsis. Proinde sanguinem sistit succus eius cum aceto potus. Lumbricos rotundos enecat. Venerem concitat. Singultus, vomitiones, choleramque sedant duo aut terni surculi cum acidi granati succo poti. Cum polenta illita abscessus discutit. Imposita fronti, capitis dolores mitigat. Mammas quæ tenduntur, aut lacte turgent, compescit. Cũ sale canum morsibus illinitur. Aurium doloribus eius succus cum aqua mulsa subuenit. Mulieribus ante coitum admota, conceptioni resistit. Linguæ scabritiem confricata leuigat. Lac coire densarique in caseum nõ sinit, immersis in eo foliis. In summa, stomacho vtilis est, & in condimentis peculiarem vsum habet. Syluestris in sanitate deterioris vsus est quàm satiua.

EX GALENO.

Menta satiua ad venerem mediocriter excitat, id quod omnibus inest, quæ humiditate semicocta & flatuosa participant. Deniq; in abscessibus aliqui eã cum polenta imponunt. Habet etiam quiddam amarum in se & acerbum: illo quidem lumbricos interficit, acerbitate verò si cum oxycrato bibatur, recentes sanguinis excreationes reprimit. Substantia est, vt si qua alia herba tenuium partium. Aëtius addit, potum eius decoctum tribus seriatim diebus, colicos omnino sanare.

EX PLINIO.

Mentę hortensis odor animum excitat, & sapor auiditatem in cibis: ideo in mammarum mixtura familiaris ipsæ accessere, vt coire densarique lac non patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem vi resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Aequè maribus & fœminis san-

nis ſanguinem ſiſtit,& purgationes fœminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, cœliacorum impetus. Syriatiõ & vomicas vuluę curauit. Ille & iecinorum vitia ternis obolis ex mulſo datis. Item ſanguinem excreantibus in ſorbitionem. Vlcera in capite infantium mirè ſanat. Arterias humidas ſiccat, ſiccas adſtringit, pituitas corruptas purgat in mulſo & aqua, Voci ſuccus ſub certamine vtilis duntaxat, qui & gargariſatur vua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonſillas cum alumine, linguæ aſperæ cum melle. Ad conuulſa intus per ſe, vitiiſque pulmonis. Singultus & vomitus ſiſtit cum ſucco granati, vt Democritus mõſtrat. Recentis ſuccus narium vitia * ſpiritu ſubducto emendat. Ipſa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus, Ileum etiam impoſita cum polenta, & ſi mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra ſcolopendras, & ſcorpiones marinos, & ad ſerpentes. Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item ſedis vitiis. Impetigines quoque, vel ſi teneatur tantùm, prohibet. Auribus cũ mulſo inſtillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto guſtatam, ita ne vellatur. Aridæ quoque farinam tribus digitis apprehenſam, & ſtomachi dolorem ſedare in aqua, & ſimiliter aſperſa in potionem, ventris animalia pellere.

*Aliâs ſpiritus ſubductos.

APPENDIX.

Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentaſtro tribuit, Calaminthę deberi, vt ſatis liquet Dioſcoridem legenti. Neque ſanè mirum, quãdoquidem autores ſocietate quæ eſt inter Mentam, Mentaſtrum & Nepetã decepti, tũ ſpecies, tũ nomina cõfundũt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterùm appendicis etiam vice hic annotandum erit, Ariſtotelem ſectione xx. proble. ſecundo, cùm aſſerit Mentam refrigerare poſſe corpora, non pugnare cum Galeno aliiſque medicis qui illam eſſe calidam

calidam affirmant. Per se nanque calida est Menta: at quia esa libidinē proritat, & hæc cùm immodica fuerit corporis vires deiicit, atque adeò animum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidēte, quia videlicet vt in venerem immodicè ruamus efficit, refrigerare dixit Aristoteles.

EX SIMEONE SETHI.

Iuuat iecur frigidum, & ventrem corroborat ac stomachum, coctionem facit, vomitum sedat & singultum. Prodest etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscitat. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimum syluestris Mentæ ius. Venerem stimulat, & iecinoris obstructiones tollit. Verùm hoc vesci ad satietatem non oportet, quoniam sanguinē extenuat, & serosum facit, & ipsum in flauam bilem mutat: dein efficit vt sanguis qui maximè est tenuiū partium discutiatur, & crassus ac melancholicus relinquatur, atque idcirco oportet biliosos ab ea abstinere. Contrita cum sale, & morsui rabiosi canis imposita medicamentum fit salubre. Arida verò trita, & post cibum sumpta, ad concoctionem facit, & lienosos iuuat. Cum vino pota difficulter parienti succurrit. Feruntetiam quòd mansa lippienti imposita, fiat remedium: quódq; eius decoctum absorptū, confestim sanguinem è faucibus eiiciētes sanet. Huius semen ventrem purgat, & pulmonem lædit.

DE HEMIONITIDE. CAP. CXI.

Hemionitis tua ē Dioscoridis phyllitis, uulgaris scolopēdria.

NOMINA.

H μιωνῖτις, ἢ σπλήνιον Gręcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, officinis & herbariis

Scolopendria officinarum. Scolopendria & Lingua ceruina, Germanis *Hirszung* [Gallicè *Langue de Cerf*] nominatur. Alia tamen est à Dioscoridis Scolopendrio, quæ Asplenō alio noīe dicitur.

FORMA.

Foliū Dracūculo simile profert, lunatū. Radices verò illi multæ subsunt, tenues. Neq; caulē, neq; semen,

mẽ,neq; florẽ fert. Ex qua deſcriptione ſatis liquet, eã herbã quã vulgus Scolopẽdriã vocat, eſſe Hemionitin, quòd tota illi dioſcoridis pictura, nulla reclamãte nota, cõueniat. Sũt enim illi folia Dracũculi ſeu Ari, inſtar lunę corniculãtis falcata. Etſi enim interdũ ĩ altũ ſurgãt, tamẽ inter initia potiſſimũ incurua, & lunæ creſcẽtis modo falcata ſunt. Radicibus etiã cohæret multis exilibus, nũquã floreſcẽs, nec caulẽ, nec ſemẽ proferẽs. Nõ eſſe autẽ Phyllitim in primis folia docẽt, quæ in ea ſunt recta, & minimè ſicut in Lingua ceruina lunata. Dein in tergo veluti vermiculi, qui in Phyllitide pẽſiles, in Lingua ceruina autẽ ſeſſiles & nequaquã propẽdẽtes ſed liratim digeſti ſunt. Tertio natales ipſi: Phyllitis enim in vmbroſis opacisue, & hortis naſcitur, Scolopendria verò ſeu Hemionitis in petroſis. Quarto, quod me omniũ maximè mouet, Phyllitidi nulla prorſus lienẽ liquandi facultas ineſt, quã tamẽ Scolopẽdrię vulgari adeſſe, præter cõmunẽ cõſenſum, quotidiana etiã experimẽta demõſtrãt. His itaq; de cauſis Phyllitis, Scolopendria vulgaris eſſe aut dici nõ debet. Dato enim quòd deſcriptio p omnia cõueniret, facultates tamẽ ipſæ, quę diuerſæ ſunt, aliã à Scolopẽdria eſſe manifeſtè docerẽt.

Scolopendria eſt Hemionitis.

Scolopendria non eſt Phyllitis.

LOCVS.

Naſcitur locis vmbroſis, mõtoſis ac petroſis, copioſiſſimè autẽ iuxta mõtẽ haud procul à Tubinga ſitũ, quẽ Germanico vocabulo *Farnberg* nominãt, prouenire ſolet. Nunc paſſim in hortis habetur.

TEMPVS.

Aeſtate vſque ad autumnum abundè naſcitur.

TEMPERAMENTVM.

Adſtrĩgẽs ſimul & parũ amara eſt, vnde credibile eſt in primo ordine eſſe calidã, & in ſecũdo ſiccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba guſtu adſtringit. Hæc antẽ cũ aceto pota lienẽ liquat.

EX GALENO.

Hemionitis ſimul & adſtrictionẽ & amaritudinẽ poſſidet.

possidet: quãobrẽ cũ aceto pota, lienosis auxilio est.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Constatque sic inuentum: cùm exta super eam proiecta essent, fertur adhæsisse lieni, eumque exinanisse. Ob id à quibusdam Spleniõ vocatur. Narrant sues qui radicem eius edunt, sine splene inueniri.

Splenion unde dictum.

DE ERYNGIO. CAP. CXII.

NOMINA.

H ἠρύγγιον Grecis, Eryngiũ Latinis, officinis corrupto vocabulo Iringus vocatur. Plęrique etiã Cẽtũcapita nominãt, à numero nimirum capitum quæ in summo obtinet. Plinij tamen Centumcapita, ab Eryngio est diuersa, vt etiã Serapionis. Si quis enim diligenter eius descriptionem excutiat, eam planè esse deprehẽdet, quæ Dioscoridi Aster Atticus & Inguinalis appellat. Vtriusque enim picturæ sic sibi respondent, vt planè vna esse herba videatur. Germanis Eryngium nominatur *Manſztreu / Brachendistel / & Raddistel* [Gallicè *Chardon nomme cent testes.*]

Iringus. Centumcapita.

Serapiõis Centumcapita est Aster.

FORMA.

In genere aculeatarum stirpium est Eryngium, cuius folia initio sale condîta olerum modo comeduntur. Sunt autem lata, & in ambitu aspera, gustu odorata. Quum verò adolescunt, in multis caulium eminentiis spinis aculeantur: in quorum summitatibus globosa capita, durarum acutissimarumq; spinarum ambitu stellæ instar circumuallantur, quorũ color modo viridis aut cãdidus, interdum cæruleus inuenit. Radix illi oblõga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis crassitudine, & odorata. E qua nimirũ delineatione oĩbus perspicuũ fit, spinam cuius picturam nũc exhibemus, esse Eryngium: aculeatis enim foliis & per extrema spinosis conspicitur, odoratis, caule cubitali, in cuius vertice coacta in globum capitula, durorum & acutissimorum spiculorũ vallo,

stellæ

ſtellæ inſtar radiantur, quorum color in pubertate viridis, adultę cœruleus flacceſcēti cādidus conſpicitur: radice pollicari, intus candida, foris nigra, ſed odorata.

LOCVS.

Naſcitur in campeſtribus & aſperis locis. Prope Argentoratum eius magna eſt copia.

TEMPVS.

Colligi hāc quidā, vt Plinius tradit, cū ſol Cancri hoſpitium tenet, hoc eſt, ſub ſolſtitio, iuſſere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil ea quæ moderata & temperata ſunt ſuperat. Siccitatem vero in tenui eſſentia cōſiſtentē non exiguam obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriā radix. Pota menſes & vrinas pellit. Tormina & inflationes diſcutit. Cum vino iecinoroſis, venenatorum morſibus, & iis qui letiferum hauſerunt ſuccurrit. Bibitur aduerſus plurima cum Staphylini ſemine pōdere drachmæ vnius. Appenſa & illita tubercula diſcutere proditur. Radix cum hydromelite pota, opiſthotonocis & comitialibus medetur.

EX AETIO.

Potū radicis decoctū colicis medetur. Mulſo addito calculos, ſtillicidia, difficultates vrinæ, & renū vitia ſanat: quod per quindecim iugiter dies, & ieiunos, & in lectū ituros bibere oportet. Quod ſi cū eo Sium quoque decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam aſſiduo Eryngij vſu, nunquam poſtea minxiſſe calculos, cùm prius eo morbo frequentiſſimè vexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarū Eryngiō eſt, cōtra ſerpētes & venenata omnia naſcēs. Aduerſus ictus morſusq; radix eius bibitur drachmæ pōdere ī vino: aut ſi plęrūq; tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficax cōtra cherſydros

 ac ranas.

ac ranas. Omnibus verò cōtra toxica & aconita efficaciorem Heraclides medicus, in iure anseris decoctam, arbitratur. Apollodorus aduersus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

DE THRIDACE. CAP. CXIII.

NOMINA.

θρίδαξ Græcè, Lactuca Latinè: officinæ Latinum nomē retinuerunt: Germanicè *Lattich/ oder Lattuck* [Gallicè *Vne Laictue*] nominatur. Dicta autē Lactuca est, quòd copia lactis, quod credebatur leniter mouere ventrem, exuberet: vnde apud veteres in primis epulis veniebat, quod Martialis etiam iis testatur verbis:

Lactuca unde dicta

Prima tibi dabit vētri Lactuca mouēdo Vtilis.

GENERA.

Lactuca primū in satiuam & syluestrē deducitur. Satiuæ tria sunt genera, crispa nimirum, rotunda, & capitata. Nos vna icone duo complexi sumus genera. Folium enim quod statim à radice erūpit, eā Lactucam refert quę Latinis crispa, à foliis crispissimis, Germanis *krauser Lattich/* appellatur. Columella lib. xj. cap. iij. Cecilianam & Beticā à regiōibus in quibus crescit, nominat. Reliqua folia eam quæ Rotūda à foliis rotundis vocatur, præ se ferunt. Germanicè *breiter Lattich* nominatur. Tertij generis Lactuca, quæ Capitata dicitur, à folijs suis, quæ vbi parū à terra attolluntur, mâli cuiusdam speciem rotundā obtinent, & instar Brassicæ capitatæ, in capitis ferè formam extuberant. Germanis *grosser Lattich / vel Weisser Lattich* à semine candido nominatur. Syluestris Lactuca satiuę opponitur, spōte enim sua in aruis nascitur. Germanis *Wilder Lattich* nuncupatur.

Crispa Lactuca.

Rotunda.

Capitata.

FORMA.

Satiua prima, cuius imaginem hìc damus, folia Intybo satiuo haud dissimilia habet, in rectumque

ſurgit, caulibus in ſummo brachiatum, in quorum cacumine flores ſunt lutei. Altera foliis, quæ criſpa admodum ſunt, duntaxat à priori variat, aliâs per omnia ſimilis. Sic etiam capitata non niſi foliis ſuis, idque dum paululum creuerunt, à prioribus differt. Ideoque duabus picturis, quæ omnes referunt, contenti fuimus. Syluestris ſimilis eſt ſatiuæ Lactucæ, radice tamen breuior, proceriore caule, candidioribus foliis, gracilioribusq;, aſperioribus, & guſtu amaris, quæ vt addidit Theophraſtus, vbi cõſummata ſunt, aculeantur. Ex qua delineatione abundè cõſtat, Lactucam ſylueſtrem eſſe eam herbã quæ paſſim nunc ab officinis & herbariis, nõ ſine magno errore, Endiuia dicitur. Ea enim in aruis & vinearum limitibus ſponte naſcitur, folio Lactucæ, & cum adoleuit per oras aculeato, & laciniatim ſerrato, caulibus bicubitali proceritate conſurgentibus, ſpinulis inhorreſcẽtibus, quibus ſuccus ineſt lacteus, amarusque, flore vt Lactuca ſatiua luteo. Deſinant itaq; deinceps ea herba pro Endiuia vti medici, ſi modo recte conſultum ægris cupiunt.

Lactuca ſylueſtris

Officirarũ error.

LOCVS.

Satiua in hortis prouenit. Sylueſtris in aruis & vinearum hortorumque maceriis ſua ſponte naſcitur.

TEMPVS.

Florent Iulio menſe, atque ſubinde ſemen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca ſatiua humidum eſt frigidumque olus, non tamen extremè: ſiquidem edendo non foret: verùm maximè ſecundum aquæ, vt ſic dicam, fontanæ frigiditatem. Simeõ Sethi frigidam & humidam in tertio ordine ſtatuit. Sylueſtris autem minus refrigerat & humectat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiua Lactuca ſtomacho accõmodata eſt, refri-

gerat, somnũ conciliat, aluum mollit, lactis abundãtiam facit. Elixa magis alit. Illota autem comesta stomachicis prodest. Semen eius potum venerẽ assiduè somniantibus opitulatur, & concubitum arcet. Ipsæ tamen frequentiores in cibo, claritati oculorũ officiunt. Condiũtur muria. Quum in caulem prodierunt, vim quandam nanciscuntur succo aut lacti syluestris Lactucæ similem. Syluestris viribus in totũ Papaueri similis est, vnde aliqui eius succũ Meconio permiscuerunt. Aquosa per aluum purgat potus in posca liquor obolorum duorum põdere. Exterit argema & caliginẽ. Cum lacte muliebri inuncta ad ambusta prodest. In vniuersum soporifera est & dolorem leuat. Menses trahit. Contra scorpionũ ictus, & phalangiorum morsus bibitur. Semen haud secus quàm satiuæ libidinum imaginationes in somno, ac venerem arcet. Succus ad eadem valet, sed viribus infirmior. Reponitur succus eius in fictili vase, antea, vt in aliis liquaminibus moris est, insolatus.

EX GALENO.

Lactuca ad calidas phlegmonas accõmoda est, & ad parua & leuia erysipelata, maioribus tamen satisfacere minimè idonea est. Est etiã eduliũ sitim arcens. Semen potũ genituræ profluuiũ cohibet: quãobrem etiam iis qui libidinosis somniis vexãtur, datur. Sic & syluestres Lactucæ semen. Cuius quoque succus colligitur, argema & caliginem expurgans. Ad adustiones cũ lacte mulierũ inũgitur. Omnibus aliis oleribus paucissimũ sanguinẽ & vitiosum generantibus, ex sola lactuca nõ multus quidem, nec vitiosus, haud tamen omni ex parte laudabilis gignitur. Vt plurimum cruda ipsa vescuntur. Aestate autem cùm in semen iam proruptura est, in aqua dulci præcoquentes, cum oleo, garo & aceto assumũt, aut cum aliquo ex condimentis, opsoniisúe, præsertim iis quæ caseo constant. Plerique etiã antequam excaulescat,

caulescat, in aqua elixa vtũtur: vti ego iam facio, ex quo dentes mihi deteriores esse cœperũt. Nam amicus quidam meus, quum olere hoc à longo tempore me vt familiari cibo vsũ fuisse sciret, videretq; pòst mandi à me citra magnam molestiam non posse, coɛturæ rationẽ indicauit. In iuuentute enim, quoniã assiduo os ventriculi bile efferuescebat, æstus moderandi gratia Lactucis vtebar. Quum autẽ ad prouectam ætatem peruenissem, olus hoc contra quàm in iuuentute somnum iam studio & industria accersenti mihi, auxilio fuit: quippe qui etiamnum iuuenis vigiliis dedita opera me assuefeceram declinante iã ætate, ipsa ex se in somni, grauius hoc incommodo molestabar. Aduersus quod vnicum mihi præsentissimum remediũ Lactuca vespere cõmanducata semper fuit. Frigidum ergo humidũq; succum profert, haud quaquam tamen vitiosum. Itaq; sicut alia olera à iusta cõcoctione nõ excidit, neq; aluũ cohibet, vti neq; impellit. Atq; hæc illi nõ immeritò accidũt, quũ nec austera, nec acerba sit, quibus facultatibus in vniuersum aluus sistitur, quẽadmodũ à salsis, acribus, & omnino abstergẽdi vim habentibus ad excretionem concitatur, quorum nihil Lactucæ inest.

EX PLINIO.

Est quidẽ natura omnibus refrigeratrix, & ideo æstate gratæ à stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Diuus certè Augustus Lactuca cõseruatus in ægritudine fertur, prudẽtia Musæ medici, cùm priores eam ob religionem minimè cõmanducarent, in tantùm recepta commendatione, vt seruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit. Venerem inhibent, æstum refrigerant, somnumque faciunt. Cruditatem ipsæ nequaquam faciũt, nec vlla res maiorem in cibis auiditatem incitat inhibetq;. Ambustis prosunt recentibus, priusquam pustulæ fiant, cum sale illitæ. Vlcera etiã quæ serpunt, coërcent initio cũ aphronitro, mox in vino

tritæ. Igni sacro illinuntur. Conuulsa & luxata caulibus tritis cũ polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum ex vino & polenta. In cholera quoq; coctas patellis dederunt, ad quod vtilissimæ quammaximi caulis & amaræ. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ij caules & stomacho vtilissimi tradũtur, sicut somno, & satiua maximè Lactuca, & amara lactésq;, quam Miconidem vocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte vtilissimum esse præcipitur, dum tempestiuè capiti inunguntur. Semẽ satiuarum contra scorpiones dari Semine trito ex vino poto & libidinum imaginatiões in somno compesci. Tentantes aquas non nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

DE THYMBRA. CAP. CXIIII.

· *Satureia nomen retinet Sarriete.*

NOMINA.

θύμβρα Græcis, Thymbra. Cunilaque Latinis, *Kunel* Germanis [Gallicè *de la Sarriete*] appellatur.

GENERA.

Hortensis. Thymbræ seu Cunilæ duæ sunt species. Vna hortensis seu satiua, quæ quia minori est acrimonia, in cõdimentario genere eduliis cõcoquitur: hinc à saturãdo Satureĩa dici cœpit. Alij tamen à Satyris nomen traxisse putãt, quòd scilicet marcescẽtes coitus stimulet. Germanicè *Saturon/Hunerful/Iosephlen/ Zuuibel oder Gartenhysop/oder Sergenkraut* nominatur. Altera agrestis siue rustica Cunila est, quę peculiariter Thymbra nuncupatur.

Satureia unde dicta

Syluestris

FORMA.

Thymbra similis est Thymo, sed minor atq; tenerior, ferens spicam floribus plenam, coloris viridis.

Satureia, Satureia pedali altitudine surgit, fruticosa, surculosis vtrinque cauliculis, folio Hyssopi, flosculis per interual-

interualla ex purpura candicantibus, odore sapore-que gratissimo.

LOCVS.

Thymbra in tenui solo, & asperis locis nascitur. Satureïa in hortis seritur passim.

TEMPVS.

Aestate vtraque Cunila floret.

TEMPERAMENTVM.

Thymbra calida & sicca in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Thymbra eadem quæ Thymus præstat si consimiliter sumatur. Vtilis etiam in sanitate eius vsus. Est etiam satiua Thymbra in cunctis syluestri minor: ad cibum verò vtilior, propterea quod nō adeò efficax illi sit acrimonia.

EX PAVLO.

Thymbra syluestris eadem quę Thymus prestat. Hortensis autem omnibus quidem imbecillior, sed ad cibum laudatior.

EX PLINIO.

Nusquam vtrunque Thymbræ genus additur, quippe similis effectus.

EX HERBARIO ANTIQVO.

Farina eius ex vino pota, medetur pulmonis, thoracis, & vesicæ vitiis. Ciet vrinas, menses pellit. Herba ipsa cum floribus Lethargicos excitat calfactu, aut coronæ modo capiti imposita. Succus cum rosaceo auribus infunditur. Cum triticea farina coxendicibus illinitur. Satureïæ vsus marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris traxisse nomen putāt. Stomachi concoctiones adiuuat, fastigia discutit, hebetes oculos exacuit.

DE THLASPI. CAP. CXV.

Thlaspi nobis frequens.

NOMINA.

λάσπι, ἢ θλασπίδιον, ἢ σίνηπι ἄγριον Gręcis dicitur: Thlaspi, Capsella, & Scādulaceū Latinis. [Gallicè *Senene sauludige*] Sunt huius

 temporis

Nasturtiũ tectorum. Sinapi rusticum. Bursa pastoris. Thlaspi unde dictum.

temporis herbarij qui Nasturtium tectorum, & Sinapi rusticum, quòd digitis friatum sinapim subolleat, appellent. Alij Bursam pastoris vocant, non sanè quòd sit reuera eius herbę species, sed quòd ad formam illius quamproximè accedat. Sic antiquo herbario Bursam pastoris appellare Thlaspin placuit. Thlaspi autem Græcis à fructus forma dictum est, qui Nasturtio similis est, sed latior, & velut infractus & contusus. θλᾶσθαι enim iisdem contũdi est & infringi, infringendoq; quod globosum tumidúmue erat malleo, lapide, pedéue cum dilatatiõe exæquare.

GENERA.

Duo Thlaspis genera damus. Vnum latioribus foliis, quod ad Dioscoridis descriptionem proximè accedit. Hoc Germanicè *Baurnsenff/ oder Kresz* nominatur. Alterum foliis angustioribus cõstat, & Germanicè *Besemkraut/* quòd scoparum vices suppleat, vocatur. Quare si quispiam hæc duo genera ab inuicem distinguere certis appellationibus voluerit, primum Thlaspi maius aut latifolium, alterum verò minus aut angustifolium appellet. Dioscorides etiã duo Thlaspios genera facit, vnum latifolium, alterum angustifolium.

FORMA.

Herbula est angustis foliis ad digiti longitudinẽ, in terram versis, ĩ extremitatibus incisis, subpinguibus. Caulem tenuem, duorum dodrantum emittit, adnascẽtes sibi paucos ramulos habentẽ, & per totũ eius ambitum fructus est in summo modicè latus, in quo semen exiguum Nasturtio simile, disci figura, veluti conquassatum, vnde & nomen inuenit. Florẽ obtinet album, semenque acre. Ex ea sanè descriptione satis constat, herbam hanc quam pictam damus esse Thlaspin, angusta enim folia habet, potissimũ suprema eius parte, digitali longitudine, in terram se con-

ſe conuertentia,per extrema leniter inciſa, caulem duûm dodrantum, agnatis in eo paucis calycibus, breui pediculo nitentibus, quadam ligularum vel cochleariorum effigie,in quibus ſemen continetur Naſturtio ſimile,ſed latius & veluti conquaſſatum, quod accerrimi eſſe guſtus deprehenditur,ita vt mãſum Sinapis modo,os & linguam vellicet.

LOCVS.

In foſſis,ſemitis,& ſepibus prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floribus & ſemine prægnans inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Semen calfacit & exiccat in quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefacit,bilem per ſuperna & inferna purgat acetabuli menſura potum. Iſchiadicis in clyſtere infunditur.Potum ſanguinem ducit,& interiores abſceſſus rumpit,menſes cit,& fœtus necat.

EX PAVLO.

Semen Thlaſpi facultatem habet acrem, adeò vt internos abſceſſus potum diſrumpat.Menſes cit, & fœtus enecat.Per ſedem infuſum ſanguinoléta euacuans iſchiadibus prodeſt.Poteſt enim alioqui tum ſupernè,tum infernè bilioſos vacuare humores acetabuli menſura epotum.Infunditur & contra coxẽdicum dolores. Quinetiam potum ſanguinem trahit,& internos abſceſſus rumpit.

EX GALENO.

Thlaſpi ſemẽ facultate acre eſt, adeò vt internos abſceſſus potum rumpat.Menſes mouet,& fœtus necat.Per ſedẽ infuſum ſanguinolenta euacuãs iſchiadibus prodeſt.Eſt enim alioqui tum infernè, tũ ſupernè bilioſorum humorum euacuatorium, acetabuli menſura potum.

EX PLINIO.

Semen aſperi guſtus,bilem & pituitam vtrinque extrahit.

extrahit. Modus sumendi acetabuli mensura. Prodest & ischiadicis infusum, donec sanguinem extrahat. Menses quoque cit, sed partus necat.

DE THERMIS. CAP. CXVI.

NOMINA.

ἔρμιος ἥμερος Grecis, Lupinus satiuus Latinis: officinæ Latinum nomen retinuerunt: Germanis *Feigbon* [Gallicè *Lupin.*] appellatur.

FORMA.

Vnicum caulem obtinet Lupinus, folium quinquefariam aut septifariam dissectum, florem candidum, siliquas in quibus quina senáue intus grana, dura, lata, rufáque continentur. Radicem luteam capillamentis fibratam.

LOCVS.

Exilem amat terram, arenosam & rubricam præcipuè. Limoso agro non exit, culturāq; reformidat.

TEMPVS.

Ter floret, primum Maio, deinde Iunio, & tertio Iulio mense. Post vnumquemque florem siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Immensa amaritudo euidēter calidum & siccum esse monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Farina eius cum melle lincta lumbricos pellit. Ipsi quoque macerati, & amari adhuc comesti idem efficiunt. Decoctum eorundem cum Ruta & Pipere potum idem facit: vnde & lienosis prodest. Eodem gangrænas, vlcera tetra, incipientē scabiem, alphos, maculas, exanthemata, & achoras perfundere vtile. Menses & fœtus idem decoctū cum myrrha & melle subditum trahit. Farina eorum cutem liuoremq; expurgat. Inflammationes cum polenta & aqua mitigat. Ischiades & tubercula cum aceto lenit. In aceto cocta & illita strumas dissipat, & carbunculos rūpit. Decocti pluuiali aqua donec in succum liquescant

ſcant faciem abſtergũt. Cum radice nigri Chamæleonis ouium ſcabiei medẽtur, ſi tepido decocto abluantur. Radix cum aqua cocta & pota cit vrinã. Vbi autem edulcati fuerint, triti cum aceto & poti ſtomachi faſtidium leniunt, & cibi auiditatem excitant.

EX GALENO.

Lupinus editur coctus, multis antè diebus maceratione in aqua amaritudinem deponens, fitq; tunc nutrimentum craſſi ſucci. Cæterùm vt medicamen ita præparatus ex genere eſt emplaſticorũ. Qui verò natiuam amaritudinem habet, huic extergendi & dirigendi vis ineſt. Lumbricos occîdit illitus, & cum melle linctus, aut cũ poſca potus. Quin & decoctum eius lumbricos eiicere poteſt. Foris identidem perfuſum, alphos, achoras, exanthemata, ſcabies, gangrænas, vlceraque maligna iuuat, partim extergendo, partim digerendo, citraque mordacitatem ſiccando. Expurgat iecur & lienẽ cum Ruta & Pipere ſuauitatis gratia aſſumptum. Elicit mẽſes ac fœtum cum myrrha & melle adpoſitum. Porrò Lupinorum etiam farina ſine mordacitate digerit: nec enim liuida tantum, ſed & ſtrumas & tubercula curat: atqui tunc in aceto, aut oxymelite, aut poſca hanc decoquere oportet, pro laborantis nimirum temperamento, & affectus diuerſitate, quòd ex vſu eſt inueniendo. Digerit item quæ liuida ſunt, & quæcunque modo dictùm eſt præſtare decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui Iſchiadicis cataplaſmatis modo illinunt.

EX PLINIO.

Ex omnibus quæ eduntur ſicco nulli minus ponderis eſt, nec plus vtilitatis. Miteſcunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant. Amari contra aſpidas valent. Vlcera atra, aridi decorticatique triti, ſuppoſito linteolo, ad viuum corpus redigũt. Strumas, parotidas in aceto

coćti discutiunt. Succus decoćtorum cum ruta & pipere, vel in febri datur ad ventris animalia pellẽda, minoribus trigita annorũ. Pueris verò impositi in ventrem ieiunis prosunt. Et alio genere tosti, & in defruto poti, vel ex melle sumpti. Iidem auiditatem cibi faciunt, fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta, papulas pruritusque in balneis illita cohibet, & per se siccat vlcera. Liuores emendat. Inflammationes cum polenta sedat. Si ad mellis crassitudinem decoquantur, vitiligines nigras & lepras emendant. Rumpunt carbunculos impositi, panos & strumas minuunt, aut maturant. Coćti e aceto cicatricibus candidum colorem reddũt. Si vero cœlesti aqua decoquantur, succus ille smegma fit, quo solent fouere gangrænas, eruptiones pituitæ, vlcera manantia, vtilissimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menstruis hærentibus, Lieni crudi cũ fico sicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoque in aqua decocta, vrinas pellit. Medentur pecori cũ Chamæleonte herba decoćti, aqua in potum collata. Sanant & scabiem quadrupedum omnium in amurca decoćti, vtroque liquore postea mixto. Fumus crematorum culices necat.

DE IO. CAP. CXVII.

Viola purpurea aut nigra nobis Martia & quadragesimalis quòd tunc ferè floreat.

NOMINA.

Ion quare dicta. Ἴον πορφυροῦν Græcis, Viola muraria vel purpurea Latinis, *blauu Veiel oder Mertzen uiolen* Germanis [Gallicè *Violette de Mars*] dicitur. Officinæ simpliciter Violam nominant. Nicander Ion Græcis dictam credit, quòd Nymphæ quædam Ioniæ, florem illum Ioui primum dedere muneri. *Viola unde uocata.* Alij Græci Ion vocatum putant, quòd cũ Io in vaccam à Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Latini quoque detrita t litera, Violam quasi vitulam imitatione Græca videri pos-

ri possunt appellasse.

FORMA.

Foliū habet minus tenuiusque quàm Hedera, nigrius tamen nec dissimile. Cauliculus statim à radice medius prosilit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Humilis prætereà est, statimque à numerosa radice orbiculata folia sine ramis exeūt. Semē quoque minutum in folliculis vasculisue rotundis, vt pictura indicat, extrema ferè æstate producit.

LOCVS.

Nascitur in opacis & asperis locis, ad radices maximè murorum, hortorum marginibus, & sepibus.

TEMPVS.

Viret hæc perpetuò, Theophrasto teste, si cultus adhibeatur: tamen vere, & Martio mense floret, quo potissimum tempore colligi flores eiusdem debent. Semina vero in æstate, vt dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Violæ folia aqueam & subfrigidam substantiam superantem possident. Frigidæ autē sunt primo ordine, humidæ vero secundo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Refrigerandi vim obtinet. Folia eius per se & cū polenta illita, stomacho æstuanti, oculorum inflammationibus, sedisque procidentiis auxiliantur. Præterea id quod in flore purpureum est cum aqua potum, angina correptis, & puerorū comitialibus mederi affirmant.

EX GALENO.

Folia per se, aut cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant, Imponuntur & ori ventriculi æstuanti, & oculis.

EX PLINIO.

Purpureæ violæ refrigerant. Contra inflammationes illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur & capiti in frōte. Oculorum priuatim epiphoris, & sede procidente, vuluáue. Et contra suppurationes.

Crapulam

Crapulam & grauedines capitis impositis coronis olfactúue discutiũt. Anginas ex aqua potę. Id quod purpureum est ex iis comitialibus medetur, maximè pueris, in aqua potum. Semen scorpionibns aduersatur.

EX SIMEONE SETHI.

Prosunt ad intestinorum dolores, cor vero offendunt. Dolores capitis qui fiunt à flaua bile sopiunt potæ & odoratæ. Ventriculum irritant, & flauam in eo inuentam bilem. Caput siccum humectant, calidumque refrigerant suo odoratu. Somnũ inducunt. Humida capita destillationibus obnoxia reddunt.

DE VIOLA MATRONALI. CAP. CXVIII.

Violæ matronalis tibi pictio dictæ, nobis Bachares uidetur.

NOMINA.

Veteribus Græcis & Latinis cognitæ fuerint nec ne Violæ quæ hodie, quòd eas matronæ colere soleant, matronales vocantur, nondũ compertum habemus. Quare vulgari & vsitato nomine, donec rectius inuentum fuerit, vtemur. Germanicè, quod raræ adhuc in Germania dum ista scriberemus fuerint, *Vuelsch ueiel* appellare voluimus, vt nimirum hac nomenclatura à Leucoiis, de quibus suo dicemus loco, segregaremus. Possent etiam haud ineptè *Frauuenueiel*, ad imitationem Latini nominis appellari.

GENERA.

Tria Violarum matronalium damus genera. Primi enim generis candida est, alterius punicea, tertij purpurea: nec differre admodum nisi solis floribus videntur.

FORMA.

Fruticosa est herba, cubitali altitudine, ramosa, caule & foliis lanuginosis, oblõgis, angustis, mollibus ac canescẽtibus, floribus aut albis, aut puniceis, aut purpureis quadrifoliis, semine in oblõgis siliqs lato ac tenui, radice longa, lignosa, subrufa & acri.

LOCVS.

LOCVS.

In hortis & cultis locis proueniunt.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calidas esse sapor foliorum & radicis, qui acris est, abundè docet. Humiditatẽ autem multam, Galeno lib. 4. cap. 18. de simpli. medi. facul. teste, eo quòd amaræ non sint, admistam habent.

VIRES.

Incidendi & digerendi per halitum vim obtinẽt. Ideoque radix aut folia decocta in aqua, conuulsis, difficultate spirandi laborantibus, & veteri tussi auxiliantur. Vrinã & menses ducunt, sudoresque ciẽdi facultatem habent.

DE IRIDE. CAP. CXIX.

NOMINA.

Ἶρις Græcis, Iris Latinis appellatur: officinis suam appellationẽ retinuit. Germanis *blauw Gilgen*, *blau Schuuertel*, *Veielwurtz* [Gallicè *du glaieul, ou de la flambe*] dicitur. A cœlestis arcus similitudine, quam flores eius repræsentant, vt paulò pòst dicemus, nomen accepit Iris. Sunt qui non sine pudendo errore aliam assignent herbam recto, aliam casui paterno, ita vt Iris ab Ireos, tanquã purpureus color à niueo, distingui puteñ imperitis herbariis. Promanasse autẽ hunc errorem ex Græca voce λείριον, qua Lilium, quod candidos profert flores, genti illi significatur, parum per vnius literæ abiectionem deprauata, verisimile est. Primam nãque literam abiicientes, vltimam verò in σ vertẽtes, εἴριος dixerunt pro λείριον. Sed hæc opinio indigna est quæ explodatur, cùm Dioscoridem & alios veteres omnes seorsim de Iride & Lyrio siue Lilio agere constet.

Iris unde dicta.

Causa uulgaris erroris.

FORMA.

FORMA.

Folia Gladiolo similia fert, maiora tamen, latiora & pinguiora. Flores in caule æqualibus inuicem spatiis distantes, inflexi, varij. Aut enim candidi, aut virides, aut lutei, aut purpurei, aut cœrulei cõspiciuntur. Vnde ob hanc varietatem arcui cœlesti assimilata est. Radices subsunt geniculatæ, solidæ, odoratæ: quæ simulatque fuerint dissectæ, siccãtur in vmbra, & filo traiectæ recõduntur. Hæc Dioscoridis pictura tota huic herbæ, quam Irim hodie herbarij & officinæ vocant, suffragatur. Siquidem ea radicibus nititur solidis, geniculatis & odoratis, adeo vt violarum purpurearũ odorẽ prorsus referre videatur, & hoc nomine á Germanis nostris *Veieluuitz*, hoc est, Violacea radix, sit appellata. Folia Gladioli faciem simulant, maiora duntaxat, latiora & pinguiora. Caule recto sesquipedali, è cuius fastigiis pari interuacante spatio flores erumpunt, inflexis mutuò foliorum labris, qui nitent varia colorũ mistura, instar cœlestis arcus. Quemadmodũ enim aquarius ille arcus, qui est imago malè expressi solis, caua nube recepta, varios mentitur colores, sicut cœruleas, virides, luteas, purpureasque lineas ducat, ita cauo calyculi sinu versicolores lituras flores ostendunt, qua diuersa specie cœlestem æmulantur arcum. Falluntur itaque qui in toto floris ambitu huiscemodi varietatem perquirunt, cùm inflexa foliorum labra vel purpureus, vel cœruleus semper color inficiat.

Violacea radix.

LOCVS.

Passim in hortis & maceriis vinearũ pruenit. Laudatissima tamẽ est quæ in Illyrio & Macedonia nascitur, & melior inter has quæ densa & breui radice constat, quæq; frangenti contumax est, colore subrussa, admodum odorata, gustuque feruida.

TEMPVS.

Floret vere, Maio potissimum mense, quo sanè tẽpore

pore flores colligi debent. Radices autem ſuo tempore, hoc eſt, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Iris in altero calefacit ordine, in tertio autē deſiccat. Abſtergit quoque & maturat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Irides omnes calefaciendi extenuādique vim obtinent. Contra tuſſim efficaces, humoresque non facilè excreabiles extenuant. Biles ex hydromelite drachmarum ſeptem pondere potæ purgant. Somnum cōciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Cum aceto potæ venenatorū morſibus, lienoſis, conuulſis, refrigeratis, rigētibus, & quibus genitura effluit, auxiliatur. Menſes cum vino potæ ducunt. Decoctum earum ad muliebria fomenta vtile, molliens aperiensque locos. Iſchiadicis infunditur. Fiſtulas & ſinus carne explent. Quinetiam glandis modo cum melle appoſitæ, fœtus extrahunt. Strumas veteresque duritiꝭs coctæ & illitæ emolliunt. Aridæ vlcera explent, & cum melle purgant. Nudata oſſa carne operiunt. Doloribus capitis cum aceto & roſaceo vtiliter illinuntur. Lentigines, cutis in facie vitia cum Elleboro albo, & duabus mellis partibus illitæ emēdant. Peſſis, malagmatis & acopis miſcentur. In vniuerſum magni vſus ſunt.

EX PAVLO.

Iris tuſſi vtilis. Humores in thorace nō facilè excreabiles extenuat. Torminibus medetur, vlceráq; ſordida expurgat. Cum mulſa pota aluum ducit.

EX PLINIO.

Infantibus eam circunligari ſalutare eſt. Dentiētibus præcipua eſt & tuſſientibus, tinearúmue vitio laborantib. inſtillari. Cæterùm vlcera purgat, capitis præcipuè, ſuppurationes veteres. Aluum ſoluit duabus drachmis cum melle. Tuſſim, Tormina, inflationes, pota. Lienes ex aceto. Contra ſerpentium & araneorum morſus, ex poſca valet. Contra ſcor-

 piones,

piones, duarum drachmarum pondere in pane vel aqua ſumitur. Contra canum morſus ex oleo impo nitur. Et contra perfrictiones. Sic & neruorum doloribus. Lumbis verò & coxendicibus cum reſina illinitur. Vis ei concalfactoria. Naribus ſubdita, ſternutamenta mouet, caputque purgat. Dolori capitis cum Cotoneis mâlis aut Strutheis illinitur. Crapulas quoque & orthopnœas diſcutit. Vomitiones cit, duobus obolis ſumpta. Oſſa fracta extrahit, impoſi ta cum melle. Ad paronychias farina eius vtuntur. Halitus oris commanducata abolet, alarumque vitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum conciliat, ſed genituras conſumit. Sedis rimas & condylomata, omniaque in corpore excreſcentia ſanat.

DE HIERACEO. CAP. CXX.

Hieraceum utrunque hic frequens.

NOMINA.

ἱεράκιον, ἢ σογχίτης Græcis, Hieraceum Lati-

I nis dicitur: officinis inuſitatum. Germanicè, quum aliud nomen expiſcari non potuerimus, *Habichkraut* [Gallicè *Cichoree iaulne*] appellauimus, ad Græcam alludentes appellationem: neque

Hieraceũ unde dictum.

enim alia ratione Græci hanc herbam Hieraceum nominarunt, niſi quòd accipitres, quos illi ἱέρακας dicunt, ſcalpendo eam, ſuccoque oculos tingendo, obſcuritatem cùm ſenſere diſcutiant.

Sõchites.

Sonchites autem dicta eſt, quòd Soncho non admodum diſſimilis ſit, maximè quòd ad eius circunferentiam & extremam partem, in qua caules & flores ſunt, attinet. Hæc enim & illa concauo, & lacteum ſuccum emittente caule, luteiſque floribus eſt. Apulęius

Lactuca ſyluatica.

Lactucam ſyluaticam appellat. Plinius quoque libro vigeſimo, cap. ſeptimo, vt alij omnes ferè, in Lactucarum ſponte naſcentium numero, propter ſimilitudinem, Hieraceon hoc habet. Quàm autem inuicē ſimiles ſint Hieraceum & Lactuca ſyluestris, vtriuſque icones & effigies collatæ monſtrabunt.

GENERA.

GENERA.

Hieracij duo sunt genera, maius nimirum & minus. Maius Germanicè *gross Habichkraut*, minus autem *klein Habichkraut* nominatur.

FORMA.

Hieraceum maius caulem habet asperum, modicè rubentem, spinosum, concauum. Folia per interualla rariusculè diuisa, Soncho per circunferentiã similia. Flores in oblongis capitulis luteos. Quę designatio prorsus hanc quam pictam damus herbam exprimit. Siquidem caulem emittit scabrum, subrubrum, spinulis horrentem, cauum, folia ex interuallis & rarò laciniata, Sonchi foliis non dissimilia. Flores in longiusculis capitulis luteos. Minus Hieraceum folia ex interuallis per ambitum diuisuris scissa obtinet. Caules de se emittit cauos, teneros & virides, in quibus flores lutei circulum circunscribentes. Quæ itidem notæ omnes herbæ illi, cuius picturam exhibemus, conueniunt. *Hieraceũ maius.* *Hieraceũ minus.*

LOCVS.

Vtrunque in quibusdam pratis prouenit.

TEMPVS.

In fine Iulij mensis, & per vniuersum Augustum floret Hieraceũ. Succus eius capitur per messes inciso caule.

TEMPERAMENTVM.

Maius Hieraceum planè Sonchi temperamento constare videtur, refrigerat itaque & mediocris adstrictionis est particeps. Minus in gustu paulò maiorem amaritudinem refert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Hieraceum maius refrigerandi, & modicè adstringendi, ideoque æstuanti stomacho, & inflammationibus illitum prodest. Succus erosionẽ eiusdem in sorbitione mitigat. Herba ipsa cum radice illita scorpionum ictibus auxiliatur. Minus facultates habet superiori easdem.

Succus sanat omnia oculorũ vitia cum lacte mulierum. Arcet nubeculas, cicatrices, adustionesque omnes, præcipuè caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Idem succus aluum purgat, in posca potus ad duos obolos. Serpẽtium ictibus medetur in vino potus. Et folia tosta, thyrsique triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maximè contra scorpionum ictus. Verum contra phalãgia, commixto vino ex aceto.

APPENDIX.

Sunt qui tantã inesse huic herbæ vim contra oculorum vitia credant, vt radicem etiam à collo suspẽsam caliginem oculorum sanare posse dicant.

DE HIPPVRI. CAP. CXXI.

Hippuris cauda equina uulgo, multiplex etiam nobis est.

NOMINA.

Equisetũ. ἱππουρις Græcis, Equisetũ, herba aut salix equinalis Latinis, recentioribus herbariis verbum verbo reddentibus, Cauda equina, Germanis *Roszschuuãtz*, *Pferdtschuuãtz*, *Roszuuadel*, *Ratzenuuedel*, *Katzenzagel*, *Kattenkraut*, *Schaffthouu* [Gallicè *Queue de Cheual*] nominatur. *Cauda equina.* Nomen tam Græcũ quàm Latinum à caudæ equinæ imagine, quam comæ illius præ se ferunt, accepit. *Hippuris cur dicta.*

GENERA.

Eius duo sunt genera. Vnum longius, quod nonnulli ætatis nostræ herbarij ab asperitate quam obtinet Asprellam vocant. *Asprella.* Hinc est quod materiarij fabri ligneam pectinum & aliorum minutorum operum ruditatem huius herbæ scabritia in nitorẽ expoliant. Germanicè *grosz Roszschuuantz* dicitur. Alterum breuius est, ad abstergenda vasa aptum. Germani *klein Roszschuuantz* appellant.

FORMA.

Primũ Equiseti genus cauliculos habet inanes, leniter

leniter rubentes, subasperos, solidos, geniculis qui inuicem inseruntur dissectos, in quibus folia iūcea, crebra, & tenuia. In altitudinem adsurgit, scandendo proximas stipites comis circūfusa dependet multis, nigris vt equorum cauda. Radix illi est lignosa, dura. Alterū comas per interualla habet breuiores, candidiores & molliores.

LOCVS.

Longius Equisetum in aquosis locis & scrobibus prouenit, nec eo in fossis propè aquas & vmbrosis locis alia planta frequentior est, vt hoc nomine χαράδρανον Græcis dictum sit. Neque enim χαράδρα aliud est illis nisi terræ rima & fissura. ἴφυδρον etiā non alia ratione, quàm quòd in aquosis produceretur, nominauerunt. Alterū in pratis inuenitur, nec ferè frequentius occurrit, inuisa fœnisecis. Χαράδρανον. ἴφυδρον.

TEMPVS.

Vtrunque æstate suis in locis copiose prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem, ac proinde valenter simulq; citra mordicationem exiccantem, obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adstringit, quapropter succus eius sanguinem ex naribus erumpentem sistit. Dysentericis cum vino potus confert. Vrinam cit. Folia cruenta vulnera glutinant trita & inspersa. Herba & radix tussientibus, orthopnoïcis, ruptisq; succurrit. Quinetiam intestinorum diuisiones, vesicæ dissectionē, & intestinorum ramicem coalescere cogique folia in aqua pota feruntur.

EX GALENO.

Vulnera maxima conglutinat, etiamsi præsectos esse neruos contingat: præterea intestinorum ramices cogit. Cæterùm ad sanguinis reiectionem, ad fluxum muliebrem, potissimum rubrum, ad dysente-

rias,& ad alia ventris profluuia generoſum eſt medicamentum herba ipſa aut ex aqua, aut ex vino epota. Sunt qui de ea ſcriptum reliquerunt, quòd nõnunquam etiam veſicæ,& tenuium inteſtinorũ vulnera ſuccus ipſius ſanauerit. Prodeſt etiã profluuio ſanguinis ex naribus, tum fluxu obnoxiis in ventre affectibus ex auſterorum quopiam vinorum potus, ac ſi febre teneatur ex aqua.

EX PLINIO.

Vis eius ſpiſſare corpora. Succus ſanguinem è naribus fluentem incluſus ſiſtit, item aluum. Medetur dyſentericis in vino dulci potus cyathis tribus. Vrinam cit. Tuſſim, orthopnœam ſanat: item rupta, & quæ ſerpunt. Inteſtinis & veſicæ folia bibũtur. Enterocœlen cohibet.

DE HIBERIDE. CAP. CXXII.

Hiberis in pratis frequens.

NOMINA.

Ιβηρὶς, ἢ καρδαμαντικὴ, ἢ ἀγριοκάρδαμον Græcis, Galeno & Paulo alio nomine Lepidion: Hiberis, Naſturtium agreſte Latinis appellatur. Officinis noſtris incognita. Germanis *Gauchblum*, [Gallicè *Pasſeraige ſauuage*] non alia ratione quàm quòd pleroſque qui in illius notitiam nondũ peruenerunt, infatuet. Poteſt etiam commodè dici *Vuilder Kreſz.* Cardamantice, & Agriocardamum Græcis appellata, quòd radici odor inſit Naſturtij: vel quòd eius folia partim Naſturtio aquatico, qđ à Dioſcoride Siſymbrium cardamine dicitur, partim etiam hortenſi, quod Cardamon Græcis nominatur, ſimilia ſint: vel quòd guſtu Naſturtiũ referát.

Naſturtiũ agreſte.

Agriocardamõ cur dicta.

FORMA.

Folia Naſturtio ſimilia habet, verno tempore virentia, cubitali lõgitudine, aut minore, flore lacteo, radicibus duabus, ſed vna apud nos frequentius, nititur, odore Naſturtij quàm acerrimo. Ex qua nimirum deſcriptione omnibus perſpicuum fit, herbam cuius

cuius picturam exhibemus esse Hiberida: caulem enim cubitalem obtinet, foliaque Nasturtio similia. Quæ enim à radice statim exeunt, aquatici, quæ verò in supremo caule emicante hortensis Nasturtij folia referunt. Verno quoque tēpore virent, flos denique lacteus est, hoc est, in albo purpurascens: hunc enim Dioscoridem vocare lacteum florem, satis testatur quarta Ranunculi species, cuius etiã florem, qui colore huic similis est, lacteum esse scribit. Semen quoque in siliquulis tam exiguum producit, vt, Plinio etiam teste, vix aspici possit: radicem autem exilem atque acrem, cui inest Nasturtij odor.

LOCVS.

Nascitur incultis locis, circa itinera & prata.

TEMPVS.

Verno tempore apparet, Aprili potissimum mense & Maio, duratque ad æstatis initia, quo potissimum tempore lacteum florē fundit: initio enim purpureo colore maculatus videtur: efficacioremque vsum obtinet, quòd tum semen etiam in siliquulis proferat.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine calefacientium, vt Nasturtium, minus tamen eo desiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix calefacit & adurit. Vtilis est ad coxendicis dolores cum suillo adipe salso, emplastri modo quaternis horis illita. Deinde in balneum descendatur, & oleo cum lana locus perungatur.

EX GALENO.

Similis Nasturtio tum odore, tum gustu, tum viribus.

EX PLINIO.

Coxendicibus & articulis omnibus cum axũgia modica vtilissima, viris plurimũ quaternis horis, fœminis minus dimidio adalligata, vt dein in balneũ descendatur in calidam, & postea oleo & vino

corpus perungatur, diebusque vicenis interpositis idē fiat, si qua admonitio doloris superſit. Hoc modo rheumatiſmos omnes ſanat occultos. Imponitur in ipſa inflammatione, ſed imminuta. Adalligata capiti cum Quinquefolio, epiphoras & ſi qua in oculis vitia ſunt, emendat.

APPENDIX.

Recentiores herbarij eius herbæ cuius picturam damus vſum probant cōtra pediculos, ſi lixiuio incoquatur. Vnde colligere licebit, eam exiccandi & ex alto euocandi trahendique facultatem, haud ſecus atque Naſturtium aut Sinapi, habere. Nam, Galeno lib. j. de compoſit. med. ſecundum locos, cap. vij. teſte, medicamēta quæ phthiriaſi medentur, neceſſariò exiccant atque ex alto trahunt. Vt iterum euidentiſſimum ſit hanc herbam, eo quod Naſturtij facultates obtineat, eſſe veram Hiberida, nō obſtante quod rarò aut nunquam duabus, ſed vna potius & exili nitatur radice.

DE HIPPOSELINO. CAP. CXXIII.

NOMINA.

Officinarū error.

Ιπποσέλινον Græcis, Olus atrum Latinis dicitur: officinæ eius ſemine perperam pro Petroſelino macedonico vtunt̄. Germanis *groſz Epffich, oder groſz Eppich* [Gallicè *ache, ou hache*] appellatur. Hipposelinon autem à magnitudine dictū eſt: ſiquidem Græci magnis & amplis rebus hippo præponere ſolent, adeò vt Hippoſelinū Latinis nihil aliud niſi grande Apium ſit. Olus autem atrum vel pullum à foliis, quæ atro colore nitent, appellatum eſſe videtur.

Hippoſelinum unde dictū.

Olus atrū quare appellatum.

FORMA.

Maius eſt hortenſi Apio, caule cauo, alto, tenero, veluti lineas habente, foliis latioribus, ſubpuniceis, Libanotidis coma, plena flore, in corymbos antequam defloreat congeſta, ſemine nigro, oblongo, ſolido,

ſolido,acri,odorato,radice odorata,intus candida, ori grata,pro caulis magnitudine nō admodum denſa. Porrò ne mireris quòd picturæ non ex omni parte reſpondeat deſcriptio: neque enim Hippoſelinū integrum,& quod ad perfectam peruenit ætatē,floresq́; & ſemen produxit,damus,ſed id tātùm quod primo erumpit. Radicem itaque tantùm & folia depingi curauimus,vt quæ Oleris atri, cuius ſæpe fit apud Dioſcoridem mentio,forma,ſaltem in foliis & radice, eſſet,cerneres. Annitemur tamen vt aliquādo integram eius herbæ picturam exhibeamus.

LOCVS.

Naſcitur in vmbroſis,& iuxta paludes.

TEMPVS.

Satum tardè prouenit,ideoque factum vt integrè depictum dare nobis haud licuerit. Floret,Plinio teſte,æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo ordine,vt Apium,& ſiccum in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eſtur olerum modo ceu Apium. Radix etiam cocta & cruda eſtur. Quinetiam folia & caules cocti manduntur,& per ſe aut cum piſcibus præparātur. Crudáque ad ſalgama condiuntur. Semē potum in mulſo menſes ducit. Rigore concuſſos calfacit potum & illitum. Vrinæ ſtillicidio auxiliatur. Radix eadem præſtat.

EX GALENO.

Hippoſelini ſimilis Apio vis eſt, validior tamen. Mēſiū autē & vrinæ ciendæ potiſſimum facultatem habet,vt liquet ex capite eiuſdem de Smyrnio.

EX PLINIO.

Olus atrum quod Hippoſelinum vocant, aduerſatur ſcorpionibus. Poto ſemine torminibus interaneis medetur. Itemque difficultatibus vrinæ ſemen eius decoctum ex mulſo potum. Radix eius in vino

dcocta

decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi morsibus potū & illitū medetur.

DE IXO. CAP. CXXIIII.

NOMINA.

ἰξὸς Græcis, Viscum Latinis & officinis, Germanis *Mistel/oder Affolter* [Gallicè *du Guy, ou de la Glu*] nominatur.

FORMA.

Planta est fruticosa, lenta, semper virés, intus porracei coloris, extrà subflaua, folijs buxi, acinis exiguis, sine flore.

LOCVS.

Nunquam in terra, sed semper in arbore, quercu præsertim, piro, mâloque prouenit.

TEMPVS.

Autumni initio cum suis acinis decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit cum acrimonia: ex plurima enim aëria & aquea, paucissima terrena substantia constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Discutit, emollit, attrahit: tubercula, parotidas, cęterosque abscessus cum resina & pari cæra mixtum, maturat. Epinyctidas in splenio curat. Cum thure antiqua vlcera, & malignos abscessus mollit. Lienes cum calce, aut gagate lapide, aut asio coctum & impositum minuit. Cum auripigmēto aut sandaracho illitum, vngues extrahit. Mixtum cum calce & fæce, vim suam intendit.

EX GALENO.

Valenter ex alto humores extrahit: nec tenues tantùm, sed & crassiores eosque diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere quæ non protinus admota calfaciunt, sed quæ tempus requirunt, velut Thapsia.

DE ISATIDE. CAP. CXXV.

Isatis syluestris nobis Guesde.

NOMI-

NOMINA.

ἰσάτις Græcis, Iſatis Latinis vocatur. Gallis,
I vt in cõmentariis ſuis teſtatur Cæſar, Glaſtum olim dicebatur, nũc Guadum. Germanis autem ad hoc nomen alludentibus, *Vueydt* [Gallicè *du Cuesde, ou Pastel*] nominatur. Arabibus Nil, Nilech, & Indicum, vt lib. j. Paradox. cap. vigeſimoſexto monſtrauimus. Barbari deprauata voce Oſatim appellant. *Guadum. Nilech. Indicum. Oſatis.*

GENERA.

Duo Iſatidis ſunt genera. Vna enim ſatiua, qua tingendis lanis infectores vtuntur. Altera verò ſylueſtris, qua lanarum infectores haud vtuntur. Priorem Germani ſimpliciter *Vueydt*, alteram verò cum adiectione *Vuild Vueydt* nominant.

FORMA.

Satiua folia habet Plãtagini ſimilia, ſed pinguiora, nigrioraque, caulem duobus cubitis altiorẽ. Hæc Dioſcorides, qui reliquas notas, quæ ſylueſtri ſimiles per omnia ſunt, commemorare noluit. Ex ſylueſtris tamen effigie facilè quales ſint æſtimare poteris, hæc enim teſte Dioſcoride, ſatiuæ ſimilis eſt, folia tamen maiora obtinet, ad Lactucæ folia accedẽtia: caules etiam tenuiores, multifidos, rubicãtes, qui in cacumine folliculos linguarum figura multos dependentes habent, in quibus ſemen. Flos ei luteus & tenuis. *Satiua. Sylueſtris*

LOCVS

Iſatis ſatiua copioſè in Germania prouenit præſertim agro Erphordiano, cui magnum quæſtũ adfert. Viridem enim herbam truſatilibus molis premũt, vt herbaceã ſaniem excludant: dein abacto liquore digerũt in magnos globos, quos tabulatis cõputreſcere in æſtate feruẽte ſinunt. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos, ac vellera demergunt, vt cœruleum imbibant colorem. Sylueſtris ſua ſpõte in quibuſdam Germaniæ locis naſcitur,

nascitur, vt Tubingæ, vbi omnes vinearum maceries hac herba septæ videntur.

TEMPVS.

Maio & Iunio mense florent, ac subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Isatis satiua valenter admodum exiccantis, nondũ tamen mordẽtis facultatis est. amara enim simul atque adstringens existit. Syluestris verò acre quiddã tum gustu, tum actione præfert: proinde valentius quàm satiua deficcat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Isatidis satiuæ folia omnia œdemata & tubercula illita discutere possunt. Cruẽta vulnera glutinãt. Sanguinis profluuia sistunt. Vlcera phagedænica, herpetas, erysipelata, & putrescentia sanant. Syluestris eadem quæ satiua potest. Lienosis etiam pota & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Satiua magna vlcera durorum corporũ glutinat, etiam si in capitibus musculorum fuerint, & sanguinis profluuio laborãtibus partibus vtiliter illinitur. Tumores œdematodes mirificè discutit, simul & reprimit, omnibusque vlceribus malignis mirabiliter resistit, etiamsi putrescant, etiamsi erodantur. Quòd si quando laborantis natura validior appareat, foliis eius tritis aut panem, aut hordeaceam farinam, aut triticeam, aut polentam, pro vincẽte in vnoquoque affectu, miscere oportebit. Syluestris verò potentissimè humidis putredinibus obsistit, ad cætera verò iam comprehẽsa deterior: immoderatius enim & cum mordacitate deficcat, talia nanque irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterùm ob facultatis robur lienosis quoque vtilis est, quum altera prodesse nondum possit.

EX PLINIO.

Isatidis folia trita cum polenta, vulneribus prosunt.

ſunt. Sanguinem ſiſtit. Phagedænas & putreſcentia vlcera, & quæ ſerpunt, ſanat. Item tumores ante ſuppurationem. Contra ignem ſacrum, radice vel foliis prodeſt, vel ad lienes pota.

DE ITEA. CAP. CXXVI.

NOMINA.

Ἰτέα Græcis, Salix Latinis, *Vuiden/oder Felber* Germanis [Gallicè *Saulx*] appellatur. Salix verò à ſaliendo dicta eſt, quòd ea celeritate creſcat, vt quaſi ſalire videatur. Sic etiam Iteā quaſi Salicem vocauerunt Græci. *Salix cur dicta.* *Itea unde uocata.*

GENERA.

Tria Salicis genera Theophraſtus libro.iij.capi.xiij.de hiſtoria plantarum recēſet. Primam nigram nominari dicit, quòd nigro aut puniceo cortice obducta ſit. Secundam candidam, quod cādido obducatur cortice. Tertiam coactæ breuitatis ac pumilā, Helicen Arcadibus appellari ſcribit. Plinius etiam lib.xvij.cap.xxxvij.tria Salicis nomina commemorat: Viminalem, eandemque purpuream: Vitellinā à colore luteo, graciliorem priore: Gallicam, quæ ſit tenuiſſima. Lucius Columella lib.iiij.cap.xxx.eiuſdem quoq; tria facit genera, Græcam, Gallicam, & Sabinam, quam etiam Amerinam vocari à plurimis ſcribit. Græcam flaui coloris, Gallicam obſoleti purpurei, tenuiſſimique viminis, Sabinā gracilibus virgis atque rutilibus eſſe aſſerit. Quæ ſanè ſingula pulchrè cum iis quæ Theophraſtus tradit, conuenire videntur. Nam primam Salicis ſpeciem, quā Theophraſtus nigram aut puniceam vocat, Plinius Viminalem, Columella verò Sabinam & Amerinam appellat, Germani *rot Vuiden* nominant. Secundā ſpeciem, quam Theophraſtus candidam, Plinius Vitellinam, Columella autem Græcam vocat, Germani *geel Vueiden*. Tertiam, quæ Theophraſto Helix dicitur, Plinius & Columella Gallicam appellāt, Germani verò à tenuitate *klein Vueiden*. *Salix nigra.* *Candida.* *Pumila.* *Viminalis.* *Vitellina.* *Gallica.* *Græca.* *Sabina.* *Prima Salicis ſpecies.* *Secunda.* *Tertia.*

FORMA.

Salix breui caudice consurgit,ramis longis,è trũco extremo veluti à capite prodeuntibus,lentis,flexilibus:foliis longis,subtus incanis,supernè virentibus:flore seu nucamento squamatim compactili,lanuginoso,propẽdente, fructu qui facilè ante maturitatem euanescat.

LOCVS.

Aquosis lætatur,ideoque auctu perquam facilis.

TEMPVS.

Floret primo statim vere. Ocyssimè amittit fructum,antè quàm omnino maturitatem sentiat,ob id dicta Homero ὠλεσίκαρπος, hoc est, frugiperda. Odyss.κ.vbi sic canit: μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Fructum siquidem fert,Plinio autore,abeuntem in araneam antequam percoquatur.

TEMPERAMENTVM.

Salicis tum folia,tum flores, citra mordacitatem exiccantis sunt facultatis, ac modicè adstringunt. Cortex tamen eius siccior.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Adstringunt Salicis folia, fructus,cortex & succus.Folia trita cum exiguo pipere & vino pota ileosis conueniunt.Per se etiam cum aqua sumpta,præstant mulieribus ne concipiant. Fructus potus sanguinem expuentibus prodest.Cortex eadẽ præstat. Vstus & cum aceto subactus, clauos & callos illitus tollit. Ex foliis & cortice succus in putamine mâli punici cum rosaceo calfactus,aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri optimũ. Furfures exterit.Excipitur etiã è Salice succus exciso cùm floret cortice:in interiore enim eius parte concretus inuenitur. Vim autem habet exterendi quæcunque pupillæ claritati obstant.

EX GALENO.

Salicis foliis,ad cruenti vulneris glutinationem quis vti posset. Verùm floribus eius maximè propè

omnes

omnes vtuntur medici ad exiccantis emplastri præparationẽ:est enim vis eorum desiccatoria:habẽt etiam quandam adstrictionem. Sunt qui succum ex ea expressum,medicamen seruent mordacitatis expers & exiccatoriũ,ad multas res vtile. Haud enim inuenias quid ad plures res vtilius medicamento citra mordacitatem exiccante, quod paulùm etiã adstringat. Porrò arboris cortex similem facultatem obtinet,tum floribus,tum foliis,nisi quòd temperaturæ sit siccioris,velut omnes cortices. Sed hũc quidam comburunt, eiúsque cinere vtuntur ad ea omnia quæ valenter desiccare oportet. Nã clauos quos vocant,callos, myrmeciásque tollunt, aceto ipsum macerantes acri. Nonnulli autem dum floret Salix, corticem eius incidunt, & succum quendam colligunt, vtunturq; ad ea quæ pupillas obfuscant, extergente videlicet simúlq; tenuium partium medicamine. Vti verò illo ad multa alia quis posset, siquidem talis sit.

EX PLINIO.

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed si prius colligatur,sanguinem reiiciẽtibus prodest. Corticis è ramis primis cinis,clauum & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto succo suo. Est autem hic trium generũ. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterũ manat in plaga cùm floret, exciso cortice triũ digitorũ magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt,ciẽdámque vrinã, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius succus est detruncatione ramorũ à falce destillans. Ex iis aliquis cum rosaceo in calyce mâli punici calfactus, auribus infunditur:vel folia cocta,& cum cera trita imponuntur. Item podagricis. Cortice & foliis in vino decoctis fouere neruos vtilissimum. Flos tritus cum foliis furfures purgat in facie.

Folia trita & pota intemperantiã libidinis coërcēt atque in totum auferunt vsum sæpius sumpta.

DE CAPNO. CAP. CXXVII.

NOMINA.

κάπνος Græcis, Fumaria Latinis: officinis Fumus terræ, Germanis Erdtrauch / Daubenkropff / Katzenkorbel [Gallicè *Fumeterre*, *ou pied de Geline*] appellatur. Fumaria verò hæc herba dicta est, propterea quòd succus eius oculis inditus, veluti fumus lachrymas mouet, oculosq; mordicat.

FORMA.

Fruticosa herbula est, Coriãdro similis, tenera admodum: foliis cãdidioribus, cineracei coloris, vndique numerosis: flore purpureo.

LOCVS.

Nascitur in segetibus hordeaceis, hortis, vineis, sepibus, & maceriis, aliisque locis incultis atque pinguibus.

TEMPVS.

Carpitur in fine Maij mensis & Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Capnos calida & sicca in secũdo esse videtur ordine, id quod ex gustu patet: acris enim & amara est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius succus acris est, visum acuit, lachrymas ducit, vnde & nomen traxit. Illitus cum gummi duplices palpebrarum pilos renasci non sinit. Commanducata herba biliosam vrinam trahit.

EX GALENO.

Capnos acris simul & amaræ qualitatis est particeps, nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrē biliosam vrinam multam prouocat, sanatque iecinoris obstructiones & debilitates. Succus eius oculorũ aciem acuit, non parum lachrymarum trahens, veluti ipse fumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea vti solebat ad stomachum roborãdum, vnàque ventrem lubricandum. Siquidem herbam pri-

bam primũ deſiccatã cõdebat: dein cum vti volebat ſubductionis quidem gratia melicrato inſpergebat: roborandi verò cauſa, vino nimirum diluto.

EX PLINIO.

Claritatẽ facit inũctis oculis, delachrymatio nẽq; ceu fumus vnde nomen accepit. Eadem euulſas palpebras renaſci prohibet. Bilem per vrinam trahit.

DE CICI. CAP. CXXVIII.

NOMINA.

Κικι, ἢ κρότων Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis Kerua, officinis nonnullis Cataputia maior, quibuſdam etiam Pentadactylon & Palma Chriſti, quòd ſcilicet eius folia in humanæ manus effigiem articulentur: Germanis *Vunderbaũ / oder Creutzbaum* dicitur. Croton autem & Ricinus à ſimilitudine animalis, quod ſemẽ eius referre videtur, nominata eſt. Sunt enim Græcis κρότωνες, & Latinis Ricini, inſecta animantia, quæ canibus præſertim adhærent, quibus cibi nullus exitus eſt, colore liuido, nullisq́; diſcreta membris, in globum continuè creſcentia, donec plenius ſaginata, poſt aliquot dies ſponte ſua decidant. Hinc eſt quod à Germanis noſtris *Zeckenkorner* nominentur.

Cherua.

Cataputia maior.

Croton & Ricinus unde dicta κρότωνες.

FORMA.

Arbor eſt paruæ ficus magnitudine, folia Platano ſimilia habens, maiora tamen, læuiora & nigriora. Caudices verò & ramos arundinis modo concauos. Semen in vuis racemíſue aſperis, quòd cortice nudatum, Ricino animali ſimile eſt. Quæ deſcriptio ita picturæ quadrat, vt nihil magis.

LOCVS.

Naſcitur nuſquã in Germania noſtra, niſi ſatum fuerit. Satum autem ſemel copioſè prouenit. Sine difficultate etiam paſſim iam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Carpitur Autumno dum ſemine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Ricinus in secundo vel summum tertio ordine calefacientium & siccantium esse apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Oleũ Ricininum. Ex semine Ricini o leũ nomine Ricininũ exprimitur, ad edendũ minimè aptũ: alioquin tamẽ lucernis & emplastris vtile. Grana triginta numero putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilẽ, & aquã per aluum deiiciũt. Vomitiones etiã mouẽt. Est verò iniucũda admodũ & laboriosa huiuscemodi purgatio: stomachũ enim validè subuertit. Tusa & illita varos, maculasque sole contractas purgant. Folia trita cum polenta, oculorũ œdemata & inflãmationes sedant, mammasque turgentes cohibent. Per se aut cum aceto illita, ignes sacros restinguunt.

EX GALENO.

Semen Ricini, quod etiã purgat, extergendi & digerendi facultatem obtinet. Sic verò & foliũ, sed vndequaque debilius. Oleũ quod ex semine cõficitur, tum calidius, tũ tenuiorum partium, quàm est oleũ commune, ac proinde quoque digerit.

DE CIRSIO. CAP. CXXIX.

Circium Buglossum.

NOMINA.

Bugloßa. κίρσιον Græcè, Spina mollis, Buglossum magnum Latinè nominatur: officinæ, necnon herbarij Buglossam vel Linguam bouis vocant. *Cirsiõ cur dicta.* Cirsion autem eò quòd varices, quos Græci κιρσοὺς nominant, sanet, dicta est. Germanis *Ochsenzung* [Gallicè *Buglose, ou langue de Beuf*] appellatur.

GENERA.

Nos duo damus genera, quorum vnum Germanicum, alterum verò Italicum est, in quo omnia sunt maiora.

FOR-

FORMA.

Caulis est tener, duûm cubitorum, triangularis. Ab inferiore parte foliolis rosaceorum figura, angulos spinosos per interualla, sed molles habentibus. Folia Buglosso similia, modicè hirsuta, longiora, albicantia, extremitatibus aculeata obtinet. Cacumen in caule orbiculatum, hirsutum, in quo capitula in summo purpurea, quæ in lanugines euanescunt. Hæc sanè descriptio satis mõstrat, Cirsion esse Buglossam hodie vocatam, cùm ei delineationes omnes, nulla ferè reclamante nota, conueniant. *Buglossa nostra.* Siquidem caulis ei tener, bicubitalis, triangularis, spinosis per interualla angulis, sed mollibus & innoxiis aculeis. Folia Buglosso similia, longiora tamen aut lege μικρότερα, hoc est, minora, cum Plinio: *Locus Dioscoridis emendatur.* subcandida, leniter hirsuta, in extremis partibus aculeata. Cacumen quoque caulis circinatum, hirsutum, in quo capitula purpurea. Et si vero reliqua omnia conueniant, tamen capitulá purpurea non abeunt in pappos neque in nostra, neque in Italica.

LOCVS.

Producitur locis cultis & incultis, arenosis potissimum & petrosis. Italicum etiam hodie in multis hortis magna copia nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacere & humectare ordine apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicem Cirsij laboranti loco adalligatam, dolores varicum sedare Andreas scripsit.

EX PLINIO.

Hanc herbam radicémue eius adalligatam, dolores varicum sanare tradunt.

APPENDIX.

Non plures iam commemoratis facultates Cirſio, Dioſcorides & veteres alij tribuunt. Videant igitur noſtræ ætatis medici, ne temere Bugloſſæ ſuæ quas non obtinet vires adſcribant.

DE CORIANO. CAP. XXX.

Coriandrũ nobis frequẽs, odore dũ uiret ſtercoris humani.

Coriãdrũ. Coriõ quare uocatũ. κόρις.

Κόριον, ἢ κορίαννον Græcis: Corion ſeu Coriannon Latinis, vulgò & officinis Coriãdrum, Germanis, qui latinam ſeu officinarum appellationem imitãtur, *Coriander* [Gallicè *Coriandre*] nominatur. Corio nomẽ feciſſe cimices veriſimile eſt, quos folia & caules eius olent: κόρις enim Græcis inſecti id genus eſt, quod Latinis cimex dicitur.

FORMA.

Caulis Corianno exilis, ſeſquicubitalis, ramoſus. Folium dum primum erumpit Adianti, dein Fumariæ, odore graui. Flores candidos. Semen rotundũ ac nudum, firmum & diutinum. Radicem breuiuſculam, ligneam, neque admodum fibratam.

LOCVS.

Amat terrã pinguẽ, Palladio teſte, ſed & macro ſolo naſcitur. Nunquam autem niſi ſatum prouenit.

TEMPVS.

Autumno dum ſemine prægnans eſt carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Coriandri temperamentum minimè frigidum ac ſimplex eſt, ſed variè coalitum & compoſitum. Eſt enim copioſæ quidem amaritudinis particeps, quæ in tenui ſimul ac terreſtri ſubſtantia fundatur: ſed & aquoſæ humiditatis tepidæ ei non parum ineſt. Habet etiam adſtrictionis nõnihil, ſicut paulò pòſt ex Galeni verbis clarius innoteſcet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hæc Dioſcoridis

Vim refrigeratoriam habet Coriandrum, vnde illitum cum pane aut polenta eryſipelatis, & herpetibus

tibus, medetur. Epinyctidas, testium inflammationes, carbunculosque cum melle & vua passa sanat. Cum lomento strumas & tubercula discutit. Lumbricos semen cum passo potum pellit, geniturámque auget. Largius tamen sumptum, mentem nō sine periculo mouet, quapropter copiosiorē & continuum eius vsum cauere oportet. Succus cum cerussa, aut argenti spuma, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes in summa cute inflammationes iuuat.

uerba paulò pòst Galenus exibilat.

EX GALENO.

Coriannon siue Corion, aut vtcunque vocare lubet. Vetustiores Græci Coriānon nominabāt, ac recentiores omnes medici Corion appellitant, sicut & Dioscorides refrigeratoriā esse herbam dictitās, sed perperā. Siquidem ex contrariis cōstat facultatibus, plurimum habens amaræ essentiæ, quam ostēdimus esse tenuium partium, & terrenam, nec modicum etiam aqueæ humiditatis obtinētem, quæ est facultatis tepidæ. Habet autem & adstrictionis pauxillum. Ex quibus omnibus variè quidem agit ea quæ scribit Dioscorides, & non tantùm ex refrigeratione. Cæterùm ego cuiusque particulatim actionis causam enarrabo, tametsi propositum fuerat mei vnius duntaxat hoc in libro sententiā expromere. Sed fortè nihil obstabit, imò si verum fatendum est, proderit nonnihil superiores methodos, quæ in paucis medicamentis sunt dictæ, hunc in modum repetere. Primum ergo non Dioscorides tantùm, sed & alij complures medicorum indeterminatè, & citra limitationem de morbis pronunciāt, sicut sanè hac quoque tempestate non paucos reperias medicos insignes, præter alia, hac in re maximè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida, frigidáque reddita parte quæ erysipelas habuit, nec amplius refrigerantia poscente medicamenta, ceu antea, sed ea quæ infixum parti præter naturā humorem euacuent, ij tamen refrigerare perseuerant. Aliquādo autē ad di-

Dioscorides reprehenditur.

gerentia quidem transeunt, cæterùm erysipelas sanare dicunt. Et sanè scribunt incipientibus etiamnũ & crescentibus erysipelatis alia conuenire medicamenta, aliaque declinantibus. Verùm res ita non habet. Neq; enim erysipelas etiam vocari debet postea quam inflammatio eius & feruor, ac biliosum illud abierint: neq; quæ facultate sunt frigida, neque quæ illa sanant, remedio esse putandum est, sed velut si vel initio protinus aut percussis, aut alia de causa quauis tumor in parte quapiam aut liuidus, aut niger extiterit, cum frigidum esse affectum existimabis, & quæ digerant excalfaciantq; poscere: ad eundem modum si calida affectio in frigidam reciderit, negligenda quidem prior est, sed secunda alio nomine appellanda. Aut si displicet nominis mutatio, saltem sicut aliqui alia scribũt principij, alia declinationis remedia, haud frigida esse autumantes declinationis remedia, concedendum sanè est, si cui ita placet, vt talis affectio etiam erysipelas vocetur: sed eã etiam calidam dicere vbi iam refrigerata est, id verò neutiquam concedendum. Itaque ne quod tunc ei auxilio est, refrigeratorium esse credamus, sicut Dioscorides Coriannon, quod, vt ipse ait, cum pane aut polẽta illitum, erysipelas sanet. Nam quod exquisitum est erysipelas, & iam vtique inflammatum & flauum est, nequaquam cum pane sanabit Coriannon, sed illud quod iam refrigeratum est. Proinde nos superioribus voluminibus, quum determinata ac definita experientia cuiusque medicamenti facultatem explorandam censuimus, quam maximè fieri posset simplicissimum eligi affectum consuluimus. At pleriq; medici, neq; quòd vel plurimi morborum protinus ab initio compositi inuadant, norũt, neq; quòd alius affectus sit erysipelas exactum, alius verò is qui vocatur ab omnibus nobis vsitatè, vt à veteribus quoque, phlegmone. Alij autem inter hos medij plurimi, partim vt sic dicam erysipe-

pelata

lata phlegmonode, partim phlegmonæ erysipelatodes. Ac inuenias nonnunquam vbi neutrum vincat, sed ad vnguem paria sint. Quinetiam nonnunquam œdematodes esse erysipelas conspicitur, sicut aliud scirrhodes, vt compositorum morborum haud paruus aceruetur numerus. De quibus copiosius cũ alibi disseruimus, tum in libris de curandi ratione. *Lib. xiiii.* Dicetur autem & nunc, quoad saltem eorum meminisse necesse est, quòd exactum erysipelas haud vnquã ab antedicto cataplasmate curari possit. Voco autem exactum, quũ à biliosa fluxione pars impleta fuerit. Porrò quòd longè à refrigeratione absit Coriandrum, vel ex iis quæ ipse scripsit Dioscorides discere licet, Nam strumas, inquit, cum lomento discutit. Quòd verò nullum refrigerantium medicamentorum idoneum sit discutiendis strumis, vel ipsum Dioscoridem non dubitare arbitror, vt qui sexcenta scripserit medicamenta strumas sanare potentia, quæ omnia temperie calida, & actionibus digerentia esse confessus est. Hactenus Galenus: cuius quidem, etsi prolixa sint, verba ideo recensere placuit, vt vulgi & nonnullorum etiam medicorum errorem detegeremus, qui præter veritatem Coriandri tẽperamẽtũ esse frigidũ asserũt. Deniq; vt ex hoc loco discerẽt studiosi, q̃ periculosum sit Dioscoridis ac aliorũ veterũ scripta sine limitatione sequi. Admonitos quoq; lectores esse volumus, hoc caput ex eorũ esse nũero, ĩ quo Galenus à Dioscoride dissẽtit.

Exquisitũ erysipelas

Periculosum Dioscoridis scripta sine limitatione legere.

EX PLINIO VALERIANO MEDICO.

Nõ dubitãter Coriãdro refrigeratrix potestas datur, non tamen simplex, vt prudentissimè Galeno videtur, sed cui quædam portio austeritatis immixta sit, inde quòd quædam ex eo vitia curãtur, quæ nũquã omnino curaret, si sola virtute frigida niteretur. Cũ melle & vua passa tritũ & impositũ, oẽs tumores collectionesque compescit. Præcipuè tamen isto

genere medicaminis doloribus testium subuenitur. Succo mali granati & oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata persequitur. Semen ex aqua potum solutionem ventris stringit. Scriptum à multis legitur tria Coriandri grana tertianas excludere ante accessionem si fuerint deuorata. Iisdem quoque repellendis efficax est ipsum Coriãdrum ante solis ortum ignoranti ceruicali viride subiectum. Mirum est quod Xenocrates tradit, si vnum seminis granum fœmina biberit, vno die mẽstrua cõtineri, biduo si duo, & totidem diebus quot grana sumpserit.

Eadem ferè sunt quæ alter Plinius lib. naturalis histo. xx. cap. xx. scribit, ideoque omittere placuit. Tantùm addit, Marcum Varronem putare Coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam æstate seruari,

APPENDIX.

Coriandro nõ copiose & cõtinuò vtendum.

Non transeundum silentio erit quod Dioscorides hìc diligenter monet, Coriandri copiosum & continuum vsum esse fugiendum. Ideoque errare vehementer recentiores medicos, qui eo tam frequenter, potissimum ad caput roborandum, cui infensissimũ est, vtuntur, manifestius est quàm vt probatione indigeat. A quo sanè errore vel id saltem reuocare eos deberet, quòd idem Dioscorides, libro sexto, Coriãdrum inter venena connumeret.

EX SIMEONE SETHI.

Stomacho bonum est, & eundem corroborat. Cibos in ventriculo donec probè concoquantur retinet. Tostum igne ventrẽ sistit. Prodest ad phlegmonas & calidas temperaturas. Sanguinis profluuium potum, & si imponatur, compescit. Cum vino potũ, lumbricos educit: immodicus tamen eius vsus delirium facit, Huius etiam succus potus venenum est & occîdit. Qui enim hunc bibunt, muti fiunt, & desipiunt,

DE CAS-

DE CASSVTHA CAP. CXXXI.

Caſſuta ſi thymo innaſcitur arabum eſt Epithymū, nobis in ſatureia, hyſſopo & maiorana eſt ſæpe uiſa omnino eadem, nec genere ab hac uariare uidetur quæ in lino, orobo, lente, uicia etiam luxuriari ſolet. Ea omnis primū radiculis nititur, quæ tum areſcunt & uaneſcunt quando primum à plāta cui inuoluitur cirris ſuis alienum depaſcitur alimentum.

NOMINA.

K ασσύθα recentioribus Græcis: Caſſuta, y litera in u tranſeunte, vt ſæpè fieri ſolet, Latinis appellatur: officinis & herbariis noſtræ ætatis hinc deflexa quadam priſtini nominis vmbra, Cuſcutha dicitur, cùm primum Caſſutha, dein conuerſa Caſcuta, poſtremo Cuſcuta cœperit appellari. Sunt qui podagram lini vocant, quòd quaſi cōpedibus id cui inſederit illiget, nec vinctum eo facilè poſſit extricari. Germanis *Filtzkraut, oder Flachsſeiden, oder Todtern*[Gallicè *Goutte de lin, ou agoure de lin*] dicitur. Errant qui Dioſcoridis Androſacen eſſe putant, cùm veteres Græci, quod ſciam, de Cuſcuta hodie dicta, nihil memoriæ prodiderunt. Plinius tamen lib. xvj. cap. vltimo, eius videtur meminiſſe iis verbis: Eſt & in Syria herba quæ vocatur Caſſythas, non tantùm arboribus, ſed ipſis etiā ſpinis circumuoluens ſeſe: Caſſithas enim legendū nō Cadytas: ſic enim codices aliquot Pliniani, vt in ſuis annotationibus doctiſſimus Hermolaus admonet, iique emendatiores, habent. Iam igitur memoria Plinij Caſſytas herba ſuo nomine Syriaco venerat in Latium, quod multis poſtea ſeculis vſurpantes tam Pœni quàm Arabes, ſuis ſcriptis protriuerunt. Quòd autem Plinius ſine ſpiritu protulit, id librariorum culpa factum eſſe ſuſpicor, qui inuertētes mutarunt Caſſytha in Caſſytas.

Podagra lini.

Androſace non eſt Caſſutha.

Plinii locus emendatus.

FORMA.

Herboſis fruticibus adnaſcitur, earum adminiculo fulta: radice nulla, ſed velut ab alarū ſinu ꝓdeūte cirro

cirro capillamentóue miræ longitudinis, statim ab eius ortu sese ramulis conuoluente. Quæ iam veluti clauiculis nixa, sensim proserpens herbarum fastigia scandens, & crebris volutionibus opere topiario per vertices rotata, comas herbarum complectitur: tam volubilis illi natura est. Foliis vidua cernitur. Floré fundit album, semine quoque scatet tenui. Cirri dilutiore rutilant purpura, nonnunquã ex rubro rufescunt, fidibus lyrarum crassitie pares.

LOCVS.

Non in terra, sed in herbis arboribusque passim nascitur Cassytha, quas tam spisso sæpius irretit cõtextu, vt tentorij modo herbosum cespité à sole vindicet. Nonnunquam cacuminibus impendens stirpes humi deturbat, propriamque parentem suis laqueis strangulat, aut continuò materni alimenti suctu perducit ad tabem.

TEMPVS.

Aestate, Iulio potissimum & Augusto mensibus, maximus illius in Germania prouentus esse solet: hoc enim tempore tãta eius est luxuria, vt mole sua stirpes oneratæ ferè procumbere videantur.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacientium abscessu seu ordine, & desiccantium secundo statuendum: quandam enim resipit amaritudinem.

VIRES.

Abstergendi naturam obtinet, & cum quadá adstrictione roborandi facultate prædita est. Iecinoris impediméta laxat, infarcti & obstructi lienis expedit vitia, venas pituitosis atque biliosis exonerat humoribus, pellit vrinam. Regio morbo subuenit, qui iecinoris obstructionibus cõtrahitur. Febribus iis auxiliatur, quę pueros malè habét: sed vsu nimio stomachum sua astrictione grauat: verùm noxa tollitur, si Anisi mométum adiiciatur. Natura eius flauam bilem per aluum exigere, sed efficaciorem cum

Absinthio

Absinthio præbet effectũ . Hæ quidem ex Pœnorũ ac Arabum sententia facultates Cassuthæ tribuunt, qui vtique vires illius longè magis gliscere pollicẽtur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc est quòd hanc forsitan veteres Græci, quamuis triuialem, eo nomine subticuerunt, quòd natiuas suę merito parentis dotes adsciuisset, è sinu cuius vernaculum ebibens humorem aleretur. Nam vt testatũ iidẽ Arabicæ factionis medici reliquerunt, si calidæ insidet herbæ arboríue, calidam sortietur facultatem, & si decubuerit frigidæ, vim sibi frigidã vendicabit.

DE CESTRO. CAP. CXXXII.

Betonica betoine, Syluestris autem duplex nobis armoriæ dicitur, tunica & tunici ablata prima syllaba, & o in u corrupta officinis, altilis autem nobis ocellus eulet dicitur.

NOMINA.

κέστρον Græcè, Betonica seu Vetonica Latinè: in officinis antiquum nomen retinuit, K Braunbetonick Germanicè [Gallicè *Betoine, ou de la Betoesne*] appellatur. A varietate autem & copia remediorum, Cestron à Græcis dicta est: hac siquidẽ voce opus interpunctũ, acúue pictum nominauere. Libri etiam à varietate subiecti, ab aliquot Græcis hoc titulo inscripti sunt. Plinius quoque aliquando Ebur cestrum, id est, picturatum dixit. Betonica verò ab inuentoribus Vetonibus, Hispaniæ populis, nominata est. *Cestrõ unde dicta.* *Betonica.*

FORMA.

Herba est caulem tenuem obtinens, cubiti altitudine, aut maiorem, quadrangulum. Folia lõga, mollia, quernis similia, per ambitum incisuris diuisa, odorata, propè radicem maiora. In summo cauliũ semen veluti Thymbræ spicatum inest. Radices subsunt tenues vt Ellebori.

LOCVS.

Nascitur in pratis, syluis, mõtosis, frigidis & opacis locis, ideoque Græcis ψυχότροφον vocata est. *ψυχότροφον.*

TEMPVS.

TEMPVS.

In Maio & Iunio mensibus floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ficca in primo ordine completo, aut in medio secundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia Betonicæ carpuntur & ficcantur plurimos ad vsus. Radices cum hydromelite potę, pituitosam vomitionem eliciunt. Folia dantur ruptis, conuulsis, vuluæ affectionibus, & eiusdem strangulationibus. drachmæ vnius pōdere cū hydromelite. Ternę in vini sextariis duobus contra serpentium morsus ebibuntur. Herba ipsa illita venenatorum morsibus prodest. Aduersus etiam venena drachma ex vino pota conuenit. Hāc si quis præsumpserit, letale haustum venenū nihil nocebit. Vrinam cit. Aluū subducit. Medetur comitialibus & furiosis cū aqua pota. Iecinoris & lienis vitiis drachmæ pondere cum aceto mulso pota succurit. Concoctionem adiuuat, si quis à cœna eam fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructantibus propinatur. Stomachicis eam mādu care, & succum deuorare proderit, si postea dilutū vino sorbeatur. Datur sanguinem excreantibus trium obolorum pondere cum diluti vini cyatho vno. Ischiadicis, renum & vesicæ doloribus ex aqua. Hydropicis autē binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, non febricitantibus cum mulso Regio morbo laborantes recreat. Menses ducit drachmæ pondere cum vino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor cum hydromelitis cyathis decem potæ. Cum melle tabidis, purulentis auxiliatur. Folia cùm inaruerint trita ad hos effectus fictili vase reponuntur.

EX GALENO.

Vim habet incidendi, vt gustus indicat. Amariuscula enim est, & subacris ipsa herba, id quod & particulatim edita ostendit actio. Nam consistentes in renibus

renibus lapides rumpit, & pulmonem & thoracem & iecur expurgat, abstergitq;. Menses mouet, & comitialibus prodest. Rupta atque conuulsa curat, & omnibus bestiarũ morsibus illita vlceri auxiliatur. Acidum ructantibus & ischiadicis bibita succurrit.

EX PLINIO.

Morsibus serpentum imponitur Betonica præcipuè, cui vis tanta perhibetur, vt inclusæ circulo eius serpentes, ipsæ sese interimant flagellando. Datur & ad ictus semen eius denarij pondere cum tribus cyathis vini, vel farina drachmis tribus sextario aquæ imponitur. Obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraque cruentas excreationes facit. Faciles præstat vomitiones radix eius Ellebori, modo quatuor drachmis in passo aut mulso. Ischiadicos dolores & spinæ leuat eiusdem farina ex aqua mulsa. Aluum soluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouem. Folia siccãtur in farinam plurimos ad vsus. Fit vinum ex ea & acetum, stomacho & claritati oculorum. Paralysin sanare dicitur. Eadẽ torpentibus membris prodest. Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur.

DE BETONICA ALTERA.

CAP. CXXXIII.

NOMINA.

DVAS esse Betonicæ species præter Paulum Aeginetam lib. vij. Plinius etiam lib. xxv. ca. viij. abundè docet: & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoque secundæ Betonicæ mẽtio fit. Hanc itaque posteriorem, tam officinæ quàm herbarij medici Tunicã, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Germanis *Graszblumen & Negelblumen*, quòd flores eius garyophyllorum odorem referant, appellare placuit. *Herba Tunica.*

GENERA.

Duûm est generum. Vna siquidem syluestris est, quã Germani *Vuild Negelblumen*, hoc est, syluestrem *Syluestris.*

Garyo-

Garyophylleã,& *Dödernegele*, *Feldtnegele*, & *Blutsz ropffle* [Gallicè *Des armoiries.*] Altera altilis est, quę alio nomiẽ Betonica seu Vetonica coronaria, quòd illius in coronis nimius vsus sit, dicit. Germani *heymisch Negelblumen* [Gallicè *des cuilletz*] quasi domi natam Garyophylleam appellant.

Altilis.

FORMA.

Specie multum à priore Betonica differt. Radicẽ enim totam rubram, odoratamque habet. Folia porracea, oblonga, stamine quo medium diuiditur puniceo ac rubente, cum recto calamo triangula, floribus in vertice purpureis. Hęc Dioscoridis delineatio vtrique generi communis est: priuatim tamẽ syluestris Betonica herba fruticosa est, foliis porri, oblongis, angustis, per extremum mucronatis, cæsiis, concoloribus calamis, teretibus, geniculatis, cubitalibus, floribus speciosis, simplicibus, qui quinis, senísue foliis cõstãt, lentè fimbriatis, magna ex parte purpureis, quamuis & interdum niuei conspiciãtur. Altilis seu coronaria, foliis est porraceis, oblongis, per extremum mucronatis, concoloratu cæsiis, teretibus cauliculis sesquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodiis, floribus omniũ speciosissimis, Garyophyllorum odoratu, sed longè suauissimo, quandoquidem alius cocco rutilat, alius saturata nitet purpura, alius candido, alius emaculato blanditur colore, alius versicolore variatur cõmistu. Omnibus teres longiusculusque calyx specta tur, orbiculo superiorũ dẽticulatus, à quo quina senáue folia prodeũt, lentè quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis vtrinque emicantibus stamineis apicibus.

Syluestris Betonica.

Altilis seu coronaria Betonica.

LOCVS.

Syluestris in pratis, montibus, nitidisq; locis nascitur. Coronaria verò passim in fictilibus vasis alitur, neque facilè ædes inuenies, ante quas non expositam intuearis.

TEMPVS.

TEMPVS.

In æſtate vtriuſque magna eſt copia. Coronaria tamen longiori tempore durat, atque æſtiuas, autũnales, hyemalesque ſtruit coronas.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccã eſſe tum amaritudo, tum odor & alia multa declarant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Animas hominum & corpora cuſtodit. Contra nocturnas peregrinationes, loca inſidioſa, & difficiles ſomnos commendatur. In totum, ad omnem medendi rationem celebrata. Recens trita vulneribus capitis indita dolorem finit. Vulnera glutinat. Fracta oſſa extrahit, & hoc quotidie efficit, donec perſa neſcat. Dolori capitis medet, ſi decocta ea ex aqua caput perfundatur. aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix eiuſdem ſuffiatur.

EX INCERTO.

Farina eius tam aduerſus toxica quàm ſerpentũ & ſcorpionum ictus ex albo vino bibitur. Quartanę reliquarumque febrium horrores diſcutit. Comitialibus opitulatur ſub ipſam acceſſionem propinata. Eadem per ſe carcinomatis inſpergitur, quæ tamen præſtiterit herbæ ſucco prius abluiſſe. Eſtur contra ventris tænias. Succus peſtis arcet contagia, atq; etiã hauſtus, ſi iam morbus inuaſerit, liberat. Fit ex flore oleum ad canis rabioſi morſus, ad fiſtulas & parotidas, quibus illitu medetur. Viſus aciem exacuit. Ieiuno ſumpta dolorem dentium ſedat, iure decocti colluto ore. Diſcutit grauedines. Partum, qui ſine febre ſit, accelerat. Neruorum vulneribus imponitur. Præſumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciũdo non ſentient, qui ex vino biberint. Faſtidia cũ aceto mulſo diſcutit. Iis qui ex morbis ſeſe recolligunt, aluum ex aqua calida deiicit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ ac inflationes ventris ſedat. Venena rabioſi canis morſu impreſſa

elicit

elicit plagæ diutius illigata.

APPENDIX.

Recentiores syluestris Betonicæ succum mirificè commendant in atterendo & educendo calculo, & medendis comitialibus. Altilis autē radicem contra pestis contagia vtilem esse tradunt. Hanc ob causam ex floribus etiam eiusdem, medicamentum conficiunt, quod Conseruam hodie vocant, quod ad eūdem vsum adhibent.

DE COLCHICO. CAP. CXXXIIII.

Colchicon à necandis canibus nobis tuchien. Ephemerum non lethale nobis lilium conuallium & grand muguet.

NOMINA.

Hermodactylus. *Colchicū cur dictū.* *Ephemerum.*

κολχικὸν, ἢ ἐφήμερον, Græcis, Bulbus agrestis Latinis, officinis & herbariis Hermodactylus dicitur. Germanis *Zeitlosen* [Gallicè *Mort au chien*] Colchicum à Colchide veneni ferace, in qua nascitur, nomen desumpsit. Dictum verò est Ephemerum, quoniam vno die sumptū interficiat, atque adeo ab altero Ephemero, quod minimè letale est, & de quo suo loco diximus, non solùm figura, verumetiam facultatibus differt. Etsi verò Ephemeron Colchicum etiam significet, tamen præcipuè id Ephemeron quòd veneno caret, hoc nomine intelligitur.

FORMA.

Autumni exitu florem subcandidum, crocino similem profert. Post florem folia Bulbo similia, pinguiora tamen. Caulem palmo altum, rufum ferentem semen. Radicem habentem corticem in nigro rufescentem, quæ cortice suo nudata, alba, tenera, succo plena, & dulcis inuenitur. Habet Bulbus eius in medio rimam fissurámue vnde flos erumpit. Huius descriptionis in vniuersum notæ omnes ita Hermodactylo nostro conueniunt, vt nemo, nisi Tiresia cæcior sit, Dioscoridis esse Colchicum ambigere possit. Exitu enim autumni in pratis florem ædit

albican-

albicantem,croci floribus similē. Posterius, Februario nimirum mense & primo statim vere, folia Bulbi, sed pinguiora. Caulem palmeum ferentem semē rufum. Radicem cortice in nigro, colore rufescente, quæ decorticata cādicat, teneraque, succo plena, & dulcis apparet. Bulbus etiam eiusdem diuisionē in medio obtinet, ex qua flos erūpit, vt pictura exquisitè tibi monstrat. His accedit, qđ Serapio Arabs sub nomine Hermodactyli, Dioscoridis Colchicon prorsus depingat. Alium tamē esse à nostro Hermodactylo illum putamus, quem Aëtius, Paulus Aegineta lib. vij. & Actuarius peculiariter & priuatim articulorum doloribus conducere scribunt. Paulus enim separatim tanquam diuersorum mētionem fecit, & de Colchico & Ephemero diuersa ab Hermodactylo capita constituit. *Hermodactylus recentiorum Græcorū.*

LOCVS.

Magnus Colchici in Messenia, & apud Colchos prouētus. Nascitur & passim in omnibus pratis Germaniæ nostræ.

TEMPVS.

Flores in Autumni exitu, vt diximus, apparent. Folia autem post flores generantur, & primo statim vere è terra erumpunt. Semen in æstate Iunio potissimum mense producitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum nonnulli Colchicum in secūdo ordine, seu à medio recessu statuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius comesta fungorū modo strangulādo enecat. Hanc autē depinximus, ne pro Bulbo deuorata aliquē lateat. Mirum est enim quantum ignaros propter suauitatem inuitet. Hæc Dioscorides. Proinde satis liquet Hermodactyli huius nostri vsum minimè tutum esse: venenum enim est, & vsque ad sanguinis excretionem per inferna subducit. Eius tamen, radicis potissimum & foliorum, ad ene-

candos ac abigendos pediculos vsus esse potest.

REMEDIA CONTRA COLCHICVM.

Remedio sunt edentibus quęcunque contra fungos opem ferunt. Bubulum etiam lac potum, adeò vt quoties hoc affuerit, nullum præterea quærendũ præsidium sit.

EX PAVLO.

Ephemeron, quod nonnulli Colchicon, eò quòd in Colchide nascatur, vocant, aut Bulbum agrestẽ, epotum protinus totum corpus prurire facit, velut vrtica & scilla tactum irritatumq;: interiora erodit, stomachum vrit cum ponderosa grauitate. Inualescente autem malo, cruenta strigmentis mista per aluum egeruntur. Succurrendum, vt Salamandrę, vomitionibus & clysteribus. Sed antequam vires sibi adsciscat venenum, dari debet foliorum quercus, aut glandium, aut malicorij, aut serpylli decoctum cum lacte bibendum: aut Polygonij succus, aut surculorum vitis, aut rubi, aut tenerarum ferularũ medullæ, aut myrti cum vino. Benefacit etiam castanearum interior tunicula, si cũ aliquo è succis, quos prædiximus, assumatur. Origanum quoque cum lixiuia potum, in idem efficax est. Adeò verò exactũ præsidium est lac vaccinum calidum potum, & simul in ore contentum, vt hoc præsente nullum aliud desideretur.

DE CLEMATIDE DAPHNOIDE. CAP. CXXXV.

Clematis nobis Peruinca dicitur.

NOMINA.

K ληματὶς δαφνοειδὴς Græcis, Clematis Daphnoïdes Latinis, Peruinca officinis, Vinca peruinca vulgò nominatur. Germanis, eò quòd semper vireat, *Yngrun*, vel *Syngrun*, [Gallicè *Du Lisseron.*] Clematida Græci, quoniam κλήματα, hoc est, sarmenta seu viticulas per terram spargat, dixerunt. Daphnoïda verò à foliorum Lauri, quam

Clematis unde dicta Daphnoides.

eius folia habent figura. Plinius lib. xxiiij.cap. xv. Clematida Aegyptiam nominat: libro autem xxi. cap.xi. Vincamperuincam, alioq; nomine Chamędaphnen dici tradit, quòd scilicet humilis videatur Laurus, vt nomen sonat. Non est autem cur eã Chamædaphnen putes, quę Romanis Laureola aut Laurago dicta est, hæc enim à Vincaperuinca genere & facultatibus diuersa est, & seorsim illam Chamędaphnen depingit Plinius lib. xxiiij.cap.xv.vt hinc manifestissimum sit Plinio duplicem esse Chamædaphnen. Vnam quam sic appellant Dioscorides, Galenus, & alij Græci. Alteram quam priuatim Vincamperuincam alio nomine vocat Plinius. Sic autẽ, quòd humi serpat, & se in modum funiculi porrigat vicina quæque vinciens, appellat.

Chamædaphne.

Plinio duplex Chamædaphne.

FORMA.

Sarmenta oblonga habet, junceæ crassitudinis. Folium exiguum, Lauro figura & colore simile, multò tamen minus. Iam si quis imaginem & effigiem Clematidis daphnoïdis exquisitius exploret, ea deprehendetur esse quæ hodie vulgò Vincaperuinca nominatur. Hæc enim humiles & graciles spargit iuncos, foliaq; Lauri figura & colore obtinet, multò tamen minora: flore hyacinthino seu in purpurã cœruleo, inodoro, rotundo, foliis quinque sed continuis distincto. Ea etiam, vt Plinius ait, semper viret, in modum lineæ foliis geniculatim circundata. Hybernas sua perpetua fronde texit coronas.

Vincaperuinca.

LOCVS.

Gignitur pingui, vmbroso, lætoq; solo, sed iuculto, in agrorum vinearumq; marginibus.

TEMPVS.

Hæc etsi nunquam non virescat, vere tamen duntaxat florescere videtur, Martio potissimum mense & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Siccitas in Clematide, Paulo Aegineta teste, cæ-

teris qualitatibus præualet. Id quod gustus etiam ostendit: gustanti enim adstrictionem quandam & amarorem habere videtur. Adstringit autem modicè, sed fortiter amara est. Siccat itaque, at citra mordicationem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius caules ac folia in vino pota, alui profluuia & dysenterias finiunt. Vteri dolores cum lacte & rosaceo, aut cyprino in pesso apposita sanant. Commanducata dentium dolorem mitigant. Venenatorum morsibus imposita prosunt. Feruntur & aspidũ morsibus cum aceto pota auxiliari.

EX GALENO.

Clematis daphnoïdes nequaquam est exulceratoria, neque acris, imò alui profluuiis & dysenteriis cum vino pota prodest, dentiumque dolores mansa mitigat. Vteri doloribus in pesso admodũ vsui est, tantùm abest vt vrat aut vlceret.

EX PAVLO.

Clematis quibusdam Daphnoïdes, aliis Myrsinoïdes, nonnullis Polygonoïdes, sarmenta habet prælonga, crassitudine iunci, foliũ verò Lauri. Siccandi facultate pollet, qua alui fluores, difficultates intestinorum, & dentium dolores finit. Contra venenatorum morsus prodest.

APPENDIX.

Iam commemoratæ facultates satis ostẽdunt Clematida daphnoïda esse Vincamperuincam: nam codex antiquus manuscriptus, quem in rebus dubiis lubens cito & sequor, easdem prorsus vires Peruincæ tribuit. Sanguinis enim è naribus profluuio mirum in modum prodesse tradit. Item iis qui sanguinem vomunt aut spuunt. In summa omnem sanguinis fluxum folia eius sistere asserit, ita vt euidentissimum sit Peruincam officinarum eandem esse cum Clematide hac nostra. Quibus etiam accedit pictura & descriptio eiusdem, quæ vtraque adamussim

Peruincæ

Peruincæ nostræ respondent.

DE CARDAMO. CAP. CXXXVI.

Cardamum id est nasturtium narbonensibus nascitur, à naribus torquendis dicitur nobis cresson alenois.

NOMINA.

κάρδαμον Græcè, Nasturtium satiuum Latinè dicitur. Officinis Latinum nomen retinuit. Barbari nostræ ætatis herbarij Cressionem hortẽsem vocant. Germanicè *Gartenkresz*. [Gallicè *Cresson alenoys, ou nasitort*] dicitur. Cardamũ verò Græcis nonnulli dictum esse arbitrãtur, ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd cor foueat, & in syncope illa, quam Cardiacam nominant, plurimum valeat. Alij diuersa ratione vsi, sic dictum quòd caput edomet, quasi καρηδαμον, putant. Nam arcem mentis obsidens suo ferit acremento, & ignea vi præditum caput tentat. Sunt è Græcis qui παρὰ τὸ κόρας μύειν, id est, quòd pupillas oculorum coëuntibus vnà palpebris abscõdat, ita dici censeãt. Nam luminibus admotum subinde cogit conniuere. A quo, vt volunt, euentu καρδαμύττειν verbum declinarunt, quod conniuere nostra lingua dicimus. Nasturtium autem appellatũ est, Varrone & Plinio testibus, à naribus torquendis, quod odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

K

Cressio hortensis. *Cardamũ unde dictum.* καρδαμύττειν. *Nasturtiũ quare appellatum.*

FORMA.

Nasturtium caulibus assurgit sesquipedalibus, statim à radice minutorum foliorum pediculo, floribus candidis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus cõtento, acri sapore.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimum mense. Sequenti tempore semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtij semẽ calefacit & desiccat ordine quar-

to. Herba quoque ſicca ſimilem ſemini facultatem poſſidet. Humida autem adhuc & viridis propter aqueę humiditatis admiſtionem multò inferior eſt, adeoq; ſic mordacitas eius moderata eſt, vt eum pane ea vti liceat ceu opſonio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omniũ ſemen calefacit, acre eſt, & ſtomacho inimicum. Aluum turbat. Lumbricos pellit. Lienẽ imminuit. Fœtus in vtero enecat Menſes cit. Venerem excitat Sinapis & Erucę ſemini ſimile eſt. Lepras & impetigines abſtergit. Lienem illitum cum melle extenuat & reprimit, & fauos expurgat. Sorbitionibus incoctũ ea quę ĩ thorace ſunt educit. Potũ ſerpentibus aduerſatur. Suffitu eaſdem fugat Capillos deciduos continet. Carbunculos rumpit ad ſuppurationem ducens. Iſchiadicis cum polenta & aceto illitũ confert. Oedemata & inflammationes diſcutit. Furunculos cum muria illitum ad ſuppurationes ducit. Herba omnia eadem, ſed minore effectu, poteſt.

EX GALENO.

Naſturtij ſemen adurentis eſt facultatis particeps ſicut Sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeò quodcunque rubrificationem poſtulat, eo perinde atq; Sinapi excalefaciunt. miſcetur quoque remediis quæ exhibentur aſthmaticis, tanquam id quòd craſſos humores valenter incidere valet, velut & Sinapi. Nam per omnia ei ſimile eſt.

EX PLINIO.

Naſturtium Venerem ſtimulat, animum exacuit, aluum purgat. Detrahit bilem potum in aqua decẽ denariorum pondo. Cum lomento ſtrumis illitum, opertumq; Braſſica, pręclarè medetur. Capitis vitia purgat, viſum clarificat. Commotas mentes ſedat ex aceto ſumptum. Lienem ex vino potum, vel cum fico extenuat. Tuſſim ex melle, ſi quotidie ieiuni ſumant. Semen ex vino omnia inteſtinorum animalia expel-

expellit, efficacius addito Mentastro. Prodest & cōtra suspiria cum Origano & vino dulci Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice, extrahitque corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto, Cōtra carcinomata adiicitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus verò è melle vtilissimè. Sextius adiicit hoc serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contritum & alopecias emendare addito Sinapi: grauitatem aurium trito imposito auribus cum fico. Dentium dolores infuso in aures succo. Porriginem & vlcera capitis cum adipe anserino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbūculos ad suppurationem perducit & rumpit. Phagedænas vlcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni & vnguibus scabris. quippe natura eius caustica est.

DE CRINO. CAP. CXXXVII.

Lilium nomen retinet Est nobis & Lilium rubrum, uulgò dictum à floris colore in flauum inclinante, radice bulbosa, sed crocea quod h c croceum uocat.

NOMINA.

Κρίνον, καὶ λείριον Græcis, Lilium siue Iunonis rosa Latinis, Liliū albū officinis, *Weisz Lilgen, oder Gilgen* Germanis, [Gallicè *Du lis*] dicitur. Veteres Græcorum poëtæ fingunt è Iunonis lacte respersa terra natum Lilium. Nanque cùm Hercules puer, quem ex Alcmene sustulerat Iupiter, Iunonis dormientis vberibus admotus esset, & lacte se repleßet, post suctum digressus mamma lacte copiosè profluxit. Quod ī cœlo à puero vago & incerto suctu perfusum est, lacteam effecit viā: quod humi sparsum est, Lilium lacteo flore nitentem creauit, vnde rosa Iunonis dictum. *Iunonis rosa quare dictum Lilium.*

FORMA.

Lilium caule simplici, raro duplici, tricubitali, comoso, foliis longis, Satyrij effigie, ex herbaceo nitenti-

tentibus, flore eximij cãdoris, foliis foris ſtriatis, & ab anguſtiis in latitudinẽ ſe paulatim laxãtibus, forma calathi, reſupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris, conſtat. Flos ille languido ſemper collo eſt, non ſufficiente capitis oneri. Radix bulboſa. Hęc deſcriptio planè huic Lilio cõuenit, quod hodie candidũ vocamus. Nos alterius etiam generis picturam adiecimus, quod Croceũ appellauimus, à flore eius, qui non, vt in priore, cãdidus, ſed croceus eſt. Folia quoque eius anguſtiora ſunt quàm prioris, aliâs ſimile, vt pictura luculenter oſtendit.

LOCVS.

Paſſim apud nos in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret initio menſis Iunij.

TEMPERAMENTVM.

Lilij flos temperaturam miſtam obtinet, partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, ex qua vtique in guſtu amaritudinem habet, partim ex aquea, eáque temperata. Radix autem & folia primi ordinis ſunt exiccantium & abſtergẽtium. Plus tamen ineſt abſtergentis facultatis in radice quàm in foliis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lirinum oleum. Ex Lilij flore vnguentum fit quod ab aliis Lirinum, ab aliis Suſinũ appellatur, ad emolliendos neruos, priuatimque vuluarum durities aptũ. Folia herbæ illita, ſerpentium morſibus ſubueniunt. Feruefacta ambuſtis proſunt. Eadem in aceto condîta vulneribus opitulantur. Succus foliorum cum aceto & melle in æreo vaſe coctus, contra vetuſta vlcera, & recentia vulnera medicamẽtum fit. Radix aſſa, aut cum roſaceo trita ambuſtis medetur, vuluam emollit, menſtrua ducit, & vlceribus cicatricem inducit. Cum melle ſubacta neruorum præciſionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfureſq́, emẽdat. Achores abſtergit, faciemq́ue emendat & erugat. Teſticulo-

Testiculorum inflammationes trita cum aceto, aut Hyoscyami foliis, & farina triticea demulcet. Semẽ contra serpentiũ morsus potum valet. Illinuntur sacris ignibus semen & folia cum vino trita.

EX GALENO.

Quod ex flore Lilij conficitur oleum & vnguentum, citra mordicationem digerendi simulq; emolliendi facultatem obtinet. Vnde fit vt vteri duritiebus sit aptissimum. Porrò radix foliaque per se trita desiccant, & abstergunt, & digerunt moderatè: proinde quoq; ambustis competunt: siquidem hęc quoque moderatè desiccantem extergentemque facultatem postulãt. Radicem ergo assam tostámue, ac deinde cum rosaceo contritam, ambustis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cùm alioqui & aliorum vlcerum omnium bonum sit inducendæ cicatrici remedium. Quinetiam vteros emollit, mensesque prouocat. Folia verò præcoquentes, & ipsa ad obductam vsque cicatricem imponunt, non in ambustionibus dũtaxat, sed aliis quoque vulneribus. Sed sunt qui aceto ea condiẽtes ad vulnera suo tempore vtantur. Quum alphos, aut psoram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere volumus, commiscemus illi aliquid aliorum medicamentorum validius extergentium, cuiusmodi mel est. Cæterùm si id moderatè illi ac cõuenienter admisceatur, & ad neruorum diuisiones competit, & ad alia vniuersa quæ valẽter exiccari postulãt absq; morsu. Imposuimus verò etiam quandoque & foliorum succum cum aceto & melle coctũ. Quinque partibus succi plus vtroque erat, atque insigne medicamen ad omnia ea quæ exiccari postulãt absque morsu fuit, ceu uulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus musculorum eueniunt, & quæcunque humida flaccidáue, diuturna & ægrè ad cicatricem perducũtur.

EX PLINIO.

Lilij radices multis modis florem suum nobilitauerunt,

uerunt, contra serpẽtium ictus ex vino potæ, & cõtra fungorum venena. Propter clauos pedum in vino decoquuntur, triduoque non soluuntur. Cum adipe aut oleo decoctę pilos adustis reddũt. E mulso potæ inutilem sanguinem cum aluo trahunt. Lieni & ruptis & vulsis prosunt. Et menstruis fœminarum in vino decoctæ. Impositæque cum melle neruis præcisis medentur. Lichenas, lepras & furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta vulneribus imponuntur Epiphoris testium in melle cum Hyoscyamo & farina tritici. Semen illinitur igni sacro. Flos & folia vlcerum vetustati imponũtur. Succus qui flore expressus est, ab aliis mel, ab aliis syrium vocatur, ad emolliendas vuluas vtilis. Sudores mouet, suppurationes concoquit.

EX SIMEONE SETHI.

Odoratum frigido capiti prodest. Oleum verò quod ex ipso paratur, vim habet discutiẽdi & emolliendi. Huius autem radice quidam vtuntur ad vulnerum sanationem.

DE CVCVRBITA SATIVA. CAP. CXXXVIII.

Cucurbita lata longa & minor quæ nobis lagenosa dicitur, est frequens.

NOMINA.

κολοκύνθα ἐδώδιμος Grecis, Cucurbita Latinis vocatur: Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis Kurbsz [Gallicè *Vne Courge.*] Græci ex aduerso vocabulum imposuere, κολοκύνθην nominantes, quòd scilicet pumili breuésque sint partus, quos ipsa passim enititur, cùm tamẽ corporis mole omnes herbarum arborúmue fructus videantur superare. Cucurbitam verò Latini à concuruatu haud dubiè dixerunt, quòd facilè si quid obstiterit aut fuerit impedimento quo minus extẽdatur, incuruescat.

Κολοκύνθα quare nominata.

Cucurbita cur dicta.

GENE-

GENERA.

Plinius lib.xix.cap.v.duo satiuæ Cucurbitæ genera facit. Vnam camerariam vocatam, quę facili & admodum flexibili ramorum curuitate, tecta, pergulas & testudines operit. Alteram plebeiam, quæ scilicet suis flagellis humi repit. Nos ad formam respicientes tria eiusdem genera fecimus. Vnam maiorē, altera verò minorem. Maiorem vocauimus sic à floribus & fructu, quos maiores habet. Minorem cōtrà, quæ prædicta minora obtinet. Tertiam lōgiorem, à fructu oblongiore diximus.

FORMA.

Cucurbita amplexicaulis est, reptantibus flagellis in altum scandens, in ramosque vitis modo se diffundit: tamen ob caulis infirmitatem, humi spargitur, ni propius adsit cui caducus innitatur: folio rotundo, Personatiæ aut Asari foliis haud dissimili: flore candido, fructu coloris herbacei primum, flaui paulò pòst, pyri forma turbinato, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumescit, aut in breue crassamentum cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, quo carne prius exinanito peregrè proficiscentes vrceorum vice frequēter vtūtur in eo vina condentes, quo per iter se à sitis iniuria vindicare possint.

LOCVS.

Amat rigua & aquosa loca Cucurbita, nec nisi sata prouenit.

TEMPVS.

Tardius in Germania ob soli frigiditatē fructus Cucurbitæ maturescit, ideoque vix ante exactum autumnum maturum eius fructum inuenies. Cibus autē quotidianus, donec lignescat, esse potest.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigidæ humidæque temperaturæ est, vtraque qualitate secundi ordinis.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cucurbita cruda trita & illita, œdemata, abſceſſusque mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam ſiriaſin vocant, in ſincipite vtiliter illinuntur. Oculorum inflammationes, podagrasque ſimiliter iuuant. Succus è ramentis contuſis per ſe, & cum roſaceo inſtillatus, aurium doloribus auxiliatur. Aduſtiones cutis inunctus adiuuat. Totius Cucurbitæ elixæ & expreſſæ ſuccus cũ exiguo melle & nitro potus, aluũ leniter ſoluit. Si quis in Cucurbitam crudam excauatã vinum infundat, & ſub dio habeat, temperatumque ieiunus bibat, aluum leniter molliet.

EX GALENO.

Succus ramentorum Cucurbitæ ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum roſaceo vtentibus prodeſt. Sic tota quoque illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. Comeſta humida eſt, & ſitim arcet. Cruda cibo inſuauis eſt, ſtomacho pernicioſa, & concoctu planè inexpugnabilis, adeò vt ſi quis alterius cibi inopia ingerere eam compellatur, ceu quidam iam auſus eſt, pondus cum algore ventriculo incumbere ſit ſenſurus, ſtomachumque euertet, & ad vomitionem concitabit, quæ vna eum ab vrgentibus ſymptomatis liberare poteſt. Hanc igitur, aliaque ex fugacibus complura, aut mox quàm elixata eſt, aut frictam in ſartagine, aut aſſam omnes homines eſſe conſueuerunt. Ipſa quantum in ſe eſt, humidum frigidumque corpori alimentum prębet, ac idipſum ea de cauſa exiguum, ſed leniter per aluũ ſubit, cum ob ſuæ ſubſtantiæ lubricitatem, tum ob communem omnium humidorum ciborũ rationẽ, qui ſcilicet citra adſtrictiones tales ſunt. Nec ſanè infœliciter concoquitur, modo nõ anteuertat corruptio. Plura lib. ij. de aliment. facul. Galenus.

EX PLINIO VALERIANO.

Veteres medici de Cucurbita ita ſenſerunt, vt eã

aquam dicerent coagulatam. Galenus humidæ putat virtutis & frigidæ, idque ex eo probat, quòd ipsa in cibo sumpta stomachum relaxat, bibendi desideria non excitat. Cætera etiam in Cucurbita talia, vt apertè frigidæ potestatis exempla demonstret. Crudæ & tritæ leniunt omnem tumorem. In cibo sumptæ molliũt ventrem. Succus earum, vt Galenus ait, ad compescendum velociter auriculæ dolorem tepefactus infunditur. Idem succus & dolorem dẽtiũ mitigat, si diutius in ore teneatur. Sed & rosaceo mixtus, & vnctioni corporis admotus, febriũ restinguit ardores. Cinis aridæ corticis efficaciter potest combusta sanare. Eũdem cinerem didicimus ab expertis vulnera in verretro iam in putredinem versa purgare, & ad cicatricem vsque perducere. Semini sicco illa vis traditur, vt in puluerẽ tusum & inspersum impleat vulnera quę cauata sunt. Quidam illud in vino bibendum dedere, vt solutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ quoque Cucurbitę iam senescentes cum passo & aceto dysentericis datæ, miro modo saucia intestina componunt.

EX SIMEONE SETHI.

Concoctu facilis, boniq́ue succi est, & admodum nutrit. Sitim sedat, vrinam cit, & vẽtrem mouet. Calidis & siccis temperaturis prodest, & inflammationes ventris & iecoris sedat. Pituitosos autem lædit, colicosq́ue affectus. Si malos humores assequitur, ab iis corrumpitur, & malum succum generat. Semen genitale minuit, & Veneris appetentiam extinguit. Sanguis ex ea procreatus, consistentia tenuis est. Thòraci, pulmoni & vesicæ prodest. Succus ramentorum eius cum rosaceo impositus, ad aures inflammatione laborantes confert. Integra verò illita, calidas inflammationes refrigerat.

DE COLOCYNTHIDE.
CAP. CXXXIX.

Colocynthis nomen retinet nobis.

NOMI-

NOMINA.

Coloquintida. Colocynthis unde dicta.

κολοκυνθὶς Græcis, ſylueſtris Cucurbita Latinis, Coloquintida barbaris & officinis, Germanis *Vulder Kurbſz/vel Coloquint* [Gallicè *des Coloquintes*] appellatur. Sic autem nominata eſt, quaſi parua Cucurbita. Nam ſi eius fructum ſatiuæ contuleris, quantitate longè minor erit, ac pilæ forma in orbem coactus.

FORMA.

Viticulas foliaque per terram ſtrata emittit, ſatiuo Cucumeri, ei nimirum quem Citrulũ hodie officinæ vocant, ſimilia, diuiſuris ſciſſa, fructum rotundum, mediocri pilæ ſimilem, vehementer amarum, fungoſa candidáq; intus medulla: flores, quod Dioſcorides omiſit, palleſcẽtes ac luteos, Cucumeri iam nominato ſimiles.

LOCVS.

In Germania ſua ſponte non naſcitur, ſata tamen prouenit, ſed rariſſimè perfectionem attingit, quòd frigidior ſit eius terra quàm quòd in ea fructũ proferre poſſit. In orientalibus enim & calidioribus locis nata ad nos defertur.

TEMPVS.

Eius flores in fine ferè æſtatis, fructus autem extremo autumno apparent, qui primum quidem herbacei, mox pallidi fiunt. Legendi verò ſunt cùm cœperint in pallidiorem colorem demutari. Et durat integris natura & viribus ad quinque annos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Medulla fructus purgandi vim habet, quatuor obolorum pondere cum mulſa aqua ſumpta, & cum nitro, myrrha & melle coacta in catapotium. Arefactæ pilæ tritæ, vtiliter miſcentur clyſteribus iſchiadicorum, reſolutionis neruorum, & colico dolore affectorum, pituitam, bilem & ſtrigmenta, interdum

etiam

etiam cruenta educentes. Appositæ fœtus enecant. Dentium dolores, si quis repurget hanc, & luto oblinat, & in aceto nitróque inferuescat, & ad colluendos dentes det, tollit. Si veró quis aquam mulsam aut passum in ea decoxerit, & sub dio refrigeratum bibendum dederit, crassos humores & strigmenta purgat Stomacho supra modum aduersatur. Sedi etiam ex ea balani subiiciuntur, ad excrementa eiicienda. Quinetiam virentis succo, ischiadici vtiliter perfricantur.

EX GALENO.

Colocynthis gustu amara est. Sed quæ amarissimo dũ potatur adsunt opera medicamento, ea euidẽter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem quã validam in se continet, nimirum cum iis quæ expurgat, per aluum & ipsa excerni præuertẽs. Viridis ipsius succus intritus ischiadicis prodest.

EX PLINIO.

Herbacea arefacta per se inanit aluũ. Infusa quoque clysteribus intestinorum omnium vitiis medetur, & renum, & lumborum, & paralysi eiecto semine. Aqua mulsa ĩ ea decoquitur ad dimidias, sic tussienti infunditur obolis quatuor. Prodest & stomacho, farinæ aridæ pilulis cũ decocto melle sumptis. In morbo veró regio vtiliter semina eius insumuntur, & protinus aqua mulsa. Carnes eius cum absinthio & sale dentium dolorem tollunt. Succus veró cum aceto calefactus mobiles sistit. Itẽ spinæ & lumborum ac coxarum dolores, cum oleo si infricetur. Præterea, mirum dictu, semina eius si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare dicuntur quas Græci periodicas vocant.

DE COTONEA MALO. CAP. CXL.

NOMI-

NOMINA.

κυδωνία μῆλα, Græcis, Mâlus Cotonea & Cydonia Latinis, officinis Citonia, Germanis *Kuttenbaum* [Gallicè *Vne Coingnaciere*] nominatur. Cydoniam verò Græci à Cydone Cretę oppido, vnde primum aduęcta est, dixerunt. Cotonea verò à Sidonte Corinthi vico nominata est. Sunt tamen qui sic vocatā velint, quòd mâla eius lana quadam tegi videantur, quæ coton dicitur. Atqui in re non admodum magni momenti, parum refert vtrā amplectaris sententiam.

Cydonia unde dicta. *Cotonea.*

GENERA.

Cotoneæ arboris mâla Dioscoride & Galeno autoribus duûm sunt generum. Alia enim minora, rotunda, odoratioraque sunt, quæ vera Cotonea appellantur. Alia autem maiora, dulciora, ac minus acerba, Galeno in fine libri sexti de tuenda sanitate teste, Struthea nuncupantur.

Struthea.

FORMA.

Arbor notior est quàm vt debeat repræsentari. Mâlo vulgari haud dissimilis est, nisi quòd infra magnitudinem illius subsidet, fructu scilicet incuruatos deprimente ramos, prohibenteque parentem crescere. Folium quoque eius angustius à terra albicat. Poma tenui lanugine pubescunt, & incisuris crispantur, vt pictura affabrè ostendit.

LOCVS.

In cultis & hortis prouenit. Locum tamen peculiariter & frigidum & humidum desiderat. Si in calido statuitur assidua irrigatione illi succurri opus est: fert tamen mediocris situs, inter frigoris & caloris naturam, statum. Planis & decliuis gaudet.

TEMPVS.

Autumno poma eius maturescunt.

TEMPERAMENTVM.

Mâla Cotonea frigido & terrestri temperamento donata sunt, propterque vincentem adstrictionem minus

minus cæteris mâlis humida existunt. Frigida itaq; sunt primo ordine,& sicca secundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cotonea stomacho accõmodata sunt,vrinam mouent. Tosta mitiora fiunt. Cœliacis,dysentericis,purulenta excreantibus,cholericis prosunt, præsertim cruda. Maceratorum liquor potus stomachi atq; alui fluxionibus opitulatur. Succus crudorum assumptus orthopnoïcis auxilio est. Decocto eorum sedes & vuluæ procidentes proluuntur. Quæ melle condiuntur,vrinam cient, mel autem naturã eorum induit:quippe adstringens & conspissans obstruénsue fit. Quæ autem cum melle coquũtur, stomacho vtilia sunt,& gustu iucunda, minus autem cõstringũt. Cruda cataplasmatis miscentur ad cohibendam aluum, cõtráque stomachi subuersionem & ardorem, mammarum inflammationes,lienes induratos & cõdylomata. Fit vinum ex iis tusis & expressis,sed quo perduret,sedecim sextariis succi, vnus mellis adiicitur,alioqui acescit. Prodest autem ad omnia quæ dicta sunt. Vnguentum etiam ex ipsis cõficitur, quod Melinum appellatur,quo vtimur quando adstringẽti oleo opus est. Eligi oportet vera,quę parua,rotũda & odorata sunt. Struthea autẽ vocata & magna, minus vtilia. Flos & viridis & siccus cataplasmatis vtilis,iis potissimum quæ adstrictionem desiderant conueniẽs. Inflammationibus oculorum, sanguinis reiectionibus,alui fluxionibus, mensiúmque impetui cum vino potus prodest. Vnguẽtũ Melinum.

EX GALENO.

Eximiũ quid Cotonea præ aliis mâlis possident: nã & plus adstringunt,& durabilẽ succum habent,si cocta cum melle asseruare quis cupiat. Aliorum succus repositus acescit,vtpote frigida humiditate multa redundans. Strutheorum quoque succus perennare potest vbi rectè fuerit pręparatus,quẽadmodũ & Cotoneorum:verùm hic minus suauis & iucundus

est, maximéq; adstringit, ita vt huius quoque aliquã do vsus sit idoneus ad ventris maiorem in modum dissoluti robur restituendum.

EX PLINIO.

Cotonea cocta suauiora. Cruda tamen dũtaxat matura, prosunt sanguinẽ excreantibus, ac dysentericis, cholericis, cœliacis. Non idem possunt decocta, qm̃ amittũt cõstringentem illã vim succi. Imponũtur & pectori in febris ardoribus, & tũ decoquũtur in aqua, ad eadẽ quæ supra scripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctáue cerati modo imponũtur. Lanugo eorũ carbũculos sanat, cocta in vino, & illita cũ cera. Alopeciis capillũ reddũt. Quę ex iis cruda in melle cõdiũtur, vrinã mouẽt. Mellis autem suauitati multũ adiiciũt, stomachóq; id vtilius faciunt. Quæ verò in melle codiũtur cocta, quidã ad stomachi vitia trita cũ rosaceo foliis decoctis dant pro cibo. Succus crudorũ lienibus, orthopnoïcis, hydropicis prodest. Itẽ mãmis, cõdylomatis, varicibus. Flos & viridis & siccus, inflãmationib. oculorũ, excreatiõibus sanguinis, mensibus mulierũ. Fit & succus ex iis mitis, cũ vino dulci tusus, vtilis & cœliacis & iecinori. Decocto quoq; eorũ fouẽtur, si procidant vuluæ & interanea. Fit & oleum ex iis, quod Melinũ vocauimus, quoties non fuerint in humidis nata. Minus vtilia Struthea, quamuis cognata.

EX SIMEONE SETHI.

Stomachũ adstringunt & corroborant, & ante cibum sumpta ventrem cohibent, vrinam prouocant. Si ad satietatem edantur, difficulter concoquuntur. Dulcia minus adstringunt, acida verò magis, vomitumq; compescunt. Post cibum sumpta ventrẽ mouent: sed quibus est imbecilla facultas ventris retentrix, & excretrix valida, plus cibi accipiant. Mansa à potu vini vaporẽ in caput distribui prohibent. Si qua prægnans, vt fertur, crebrius hęc comedat, puerum industrium & versutum pariet.

DE CA-

DE CASTANEA. CAP. CXLI.

NOMINA.

Κάστανα, ἢ διὸς βάλανος, ἢ σαρδιανὰ βάλανος, ἢ λόπιμον Grӕcis: Castanea, Sardiana glãs, Iouis glãs, Nuxq́; castanea Latinis appellatur. Germanis nostris *Castani*/vel *Kesten* [Gallicè *Chastaignier*] vocantur. Castaneę autem à Castano Magnesiæ oppido, vnde primum aduectæ sunt, nominatas esse constat. Sardianæ verò glandes, quoniam in Sardinia optimæ nascantur.

Castaneæ unde dictæ. Sardianæ glandes.

FORMA.

Arbor est vulgò cognita, Iuglãdi haud quaquam dissimilis, folio tãtùm venosiore & fimbriato. Nux quã producit intus solida, & plurimũ plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce.

LOCVS.

Puram & resolutã terrã desiderat, opacóq; & septentrionali cliuo lætatur. Montes & valles diligit. In plerisq; Germaniæ locis copiosissima prouenit.

TEMPVS.

Ineunte vere germinat, seriusq́; Vergiliarum occasu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit & exiccat Castanea haud secus q̃ aliæ glãdes. Calida verò & sicca est primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Castaneæ adstringunt, eademq́; quæ glãdes possunt. Potissimum autem quæ inter carnem & corticem membrana est. Caro his qui Ephemeron, hoc est, Colchicon, biberunt, accommodata est.

EX GALENO.

Castaneæ inter omnes glandes principatũ tenẽt, solæque syluestrium fructuum alimentum memorabile corporibus præbent.

EX PLINIO.

Castaneæ vehementer sistunt stomachi & ven-

tris fluxiones, ſanguinem excreantibus proſunt, carnes alunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Caſtaneę ex omnibus fortiſſimum quidem cibum corpori præſtant, ſed qui difficilè concoquatur. Coctæ autem in carbonibus, vel in fictili vaſe ſicco aſſatæ, & cum melle ieiunis datæ, tuſſietibus proſunt. Aqua in qua cum ſuo cortice decoquũtur, cœliacis, dyſentericis, ſanguineq́; excreantibus bibẽda haud inutiliter propinatur. Interior membrana quæ corticem fructumq́ue diſcernit, ad tertiam partem decocta in aqua & potui oblata, mirè aluum fluentem refrenat, adeò vt Dioſcorides putet etiam cathartico dato, per hãc potionem iri obuiam poſſe, ſi pluſquam neceſſe ſit, purget.

EX SIMEONE SETHI.

Copioſum corpori alimentum præbent, tardè tranſeunt, & difficulter coquuntur. Craſſum humorem, capitis dolorem, & flatus efficiunt, ventremq́ue ſiſtunt. Si torreantur, aut ſiccentur, multum nocumenti deponunt.

APPENDIX.

Capitis dolores creãt. Inflationes pariũt, cõcoctu difficiles. Toſtæ tamen crudis innocentiores ſunt. Arefactę multũ noxę remittũt. Tritę cũ melle & ſale rabioſorum canũ morſibus inponũtur. Mãmarũ duritias diſcutiunt, cum hordeaceo polline & aceto impoſitæ, iisq́ue vino maceratis, & cum farina ſubactis, peſſi vice vtuntur ad ſupprimendos menſes.

DE CARYO BASILICO.

CAP. CXLII.

NOMINA.

ϰάρυον βασιλικὸν Græcis, Regia nux & Perſſica, Iuglansq́; Latinis: officinis Nux ſimpli
K citer, Germanis *Vuelſchnuſz* [Gallicè *Noix*].

Caryõ un appellatur. Κάρυον autẽ Græcis à capitis grauedine *de Græci* vocatã eſſe notiſſimũ eſt. Nã folia arboris huius grauem ex-

uẽ expirant halitũ, virésque eius in cerebrum penetrant, atq; adeò eos sopore tentans lædit qui sub arbore decubuerint. Basilicã verò, Regiámue & Persicã, eò quòd è Perside primum in Græciam à regibus delata sit, dictam esse constat. Iuglandem à iuuando & glande nominatam existimant.

appellarint.

Basilica et Persica cur dicta.

Iuglans.

FORMA.

Arbor est prægrãdis, multis prælõgísq; nixa radicibus, procero caudice, multis summatim ramis ingẽtibus brachiato, ad binûm ternûmue cubitorũ cõplexus sæpius crassescẽte, cortice hiulco, & in rimas altas dehiscente, foliis latis, oblõgis, è iucũdo grauiter subolentibus, patuláq; iaculãtibus vmbrã & insalubrẽ, per autumnũ deciduis. Verni tẽporis initio veluti quodã gestiẽte foliorũ cõceptu, panicula prelõga, collo squamatim cõpactili protracta, ordine nucis pineæ protuberat, dehiscítq;. Flauescẽs statim q̃ frondem facere cœpit, nutans caducáq; prolabitur. Tum super ramenti huius pediculũ flos erũpit, totidẽmq; calyculacea tegumenta quot flores petiolo cõtrahuntur, singulísq; iis singulæ includuntur nuces, multis munitæ inuolucris, primũ herbaceo cortice, mox ligneo putamine, dein tenui tunica. Crispi intus nuclei quadripartitò digeruntur, lignosa intercedente membrana.

Vmbra Iuglãdis arboris insalubris.

LOCVS.

Montibus lætatur, aquásq; odit. Passim in omnibus ferè Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Germinat post afflatum Fauonij, nõ cacumine, vt maxima pars arborum, sed lateribus impulso priore pullulo. Fructificat autumno.

TEMPERAMENTVM.

Huius temperamentum ex virium enarratione patebit. Virides verò nuces primo ordine siccæ, secundo verò calidæ censentur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nuces iuglandes difficiles cócoctu, stomacho inutiles, bilem augent, capitis dolorem faciunt, tussiétibus inimicæ. Ad vomitiones ieiunis in cibo vtiles. Præsumptæ & à cibo comestæ cũ caricis & ruta letalibus venenis aduersantur. Largius esitatę latos lũbricos pellunt. Illinuntur mammarũ inflãmationi, abscessibus, luxatisq; cum exiguo melle & ruta. Cũ cepa verò, sale & melle, canis hominisq; morsui conferunt. Tormina cum putamine suo crematæ & vmbilico admotæ sedãt. Cortex cõbustus, tritúsque in vino & oleo, infantibus inunctus capillos elegantes efficit, alopeciásq; replet. Sistit menses crematũ tritumq;, & cum vino admotum quod intra nuces clauditur. Vetustarum autem nucum nuclei illiti, gangrænas, carbunculos, ægilopas & alopecias cômanducati & impositi celeriter sanant. Fit etiã ex iis cõtusis & expressis oleum. Recentes nuces stomacho minus nocẽt, dulciores enim sunt. Quam ob causam alliis miscentur, vt acrimoniam auferant. Illitu liuores quoque tollunt.

EX GALENO.

Arbor tum in germinibus, tũ in foliis adstrictionem quandam possidet. Cæterùm euidentem & plurimam in nucis putamine recenti & sicco: proinde eo fullones quoque vtuntur. At nos ea exprimẽtes, succo similiter vt mororum & ruborum decocto in melle, vt stomatico medicamento vtimur, & ad omnia reliqua ad quę modo dicti succi cõueniũt. Porrò nucis ipsius quod edendo est, oleosum est & tenuium partium, ideoq; etiam facilè † exprimitur: & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere licet: tunc sanè admodum discutiens fit, vt eo nõnulli gangrænas, & carbũculos, & ægilopas sanẽt: nõnulli verò etiam ad neruos vulneratos vtuntur. Cęterùm si recens sit adstringentis nonnihil qualitatis quoque ob-

† *Aliàs* ἐκχολοῦται, *in bilem uertitur.*

que obtinet. At quod imperfectum est etiãdum, & nõdum siccum, veluti reliqui fructus omnes qui virides sunt, plenum est semicoctæ humiditatis. Cortex tamẽ eius vbi inaruit, tenuium partium & exiccatorium est medicamentum, morsus expers.

EX PLINIO.

Arborum ipsarum foliorũq; vires, in cerebrũ penetrant, hocq; minore momento, sed in cibis nuclei faciũt. Sunt autẽ recentes iucundiores, siccæ vnguinosiores, & stomacho inutiles, difficiles cõcoctu, dolorem capitis inferentes, tussientibus inimicæ, & vomituris ieiunis aptæ in tenasmo solo: trahunt enim pituitam. Eædem præsumptæ venena hebetãt. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduersantur cepis, leniuntque earum saporem. Aurium inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item cum ruta mammis & luxatis. Cum cepa autem & sale & melle, canis hominísque morsui. Putamine nucis iuglandis, dens cauus inuritur. Putamen combustum tritúmque in oleo aut vino, infantium capite perunctо, nutrit capillum: & ad alopecias sic vtuntur. Quo plures quis nuces ederit, hoc facilius tineas pellit. Et quæ perueteres sunt nuces, gangrænis & & carbunculis medẽtur. Item sugillatis. Cortex iuglandium lichenum vitio & dysentericis prodest. Folia trita cum aceto, aurium dolori. In sanctuariis Mithridatis maximi Regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti, duabus nucibus siccis, Item ficis totidem, & rutæ foliis viginti simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsus, nuclei à ieiuno homine commanducati illitique, præsenti remedio esse dicuntur.

EX PLINIO VALERIANO.

Nux viridis, vtpote adhuc aquatioris humoris, styptica & frigida virtute censetur. Potest de-

nique & ſtomacho aliquid vigoris acquirere, & ventrem cũ garo ſumpta mollire. Nuces autẽ ſiccæ, duræ, cũ caricis duabus, & viginti rutæ foliis addito ſalis grano ſimul conterũtur, nullíſq; venenis opprimi poterit ea die quiſquis ieiunus accepit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero nuces ſtatim vt arbori demptæ ſunt, cortice adhærente quaſſantur: his admiſcentur aluminis ſciſſi libræ tres, & in nouo fictili vaſe ponuntur: ſuper hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neque humido, neque nimium ſicco obruũtur, poſt nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna reſtituit.

EX SIMEONE SETHI.

Virides ventrem mouent, quamobrem quidam ante cibum cum ſapo comedũt. Facilius etiam quàm amygdalæ concoquuntur, Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, ſi cum caricis edantur. Ferunt etiam eum qui nuces cum caricis & ruta ante reliquos cibos eſitauerit, nõ magnopere à venenatis medicamentis lædi. Concoquuntur facilè nuces in frigidis ventriculis, in calidis verò in bilem magis mutantur. Faucium & capitis dolorem afferunt, & tuſſes augent. Ante alios cibos ſumptæ, vomitum adiuuant. Ad ſatietatem comeſtas, lumbricos educere ſcimus. Ad dentium pruritum vtiles ſunt.

DE CALTHA. CAP. CXLIII.

Caltha ſeu calẽdula nobis Soulſie à ſolſequio dicitur, quòd flos cum ſolis ortu aperitur, & occaſu clauditur.

NOMINA.

QVO nomine Græci plãtam hãc appellauerint, fateor ingenuè mihi nondum cõſtare. Latinis autẽ dicta videtur Caltha vel Calthula, quam vocem deinde corrumpentes officinæ, in Calendulam immutarunt. Quanquam veriſimile etiam ſit, ſic nominatam eſſe, quod omnibus menſium

Calẽdula quare dicta.

mensium Calẽdis fruticare comperiatur. Atq; hinc fit quòd nonnulli florem omnium mensium appellent. Germani *Ringelblumen*, [Gallicè *Soulsie*] vocant, ab intorto, & in circulum acto semine. *Flos omnium mẽsiũ.*

FORMA.

Herba est fruticosa, caule dodrantali, lignoso, foliis longiusculis, in angustum desinentibus, floribus speciosis croceis luteisue, non ingrati, quamuis grauis odoris, qua dote in coronamenta venit: semine, cuius vagina scorpionis caudã imitatur: radice simplici, multo capillitio fibrata. Cur autem hanc herbam Caltham esse credã, facit inprimis Plinius, qui lib. xxi. cap. vi. Caltham odore grauem esse scribit. Dein Virgilius qui Aegloga secunda sic canit: Mollia luteola pingit vacinia Caltha. Luteolam à luteo florum hauddubiè colore, nominans.

LOCVS.

Prouenit in cultis, atque vix hortum inuenies in quo copiosè nascatur.

TEMPVS.

Singulis ferè mensium Calendis, vt diximus, florere deprehenditur, Maio incipiens mense: Magis autem autumno eiusdem emicant flores.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse statuunt, neque id immeritò, quandoquidem dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participet.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Herba ipsa adhibetur condimentis & acetariis. Flos ex vino potus ciet menses: item herbæ succus, quo in dentium dolore os præsentaneo remedio colluitur. Non parum etiam eius flos ad flauos reddẽdos capillos conducit. Idem, perinde atque ipsa herba, secundas educit mirificè, si aridus suffitibus admotus fuerit:

DE CARYOPHYLLATA.
CAP. CXLIIII.

Caryophyllata quòd radix siccata Caryophylum olet, nobis Sana munda ab effectis uocatur, acetariis etiam folio expetita herba.

NOMINA.

Caryophyllata nõ est Lagopus. QVALITER Græcis & antiquis Latinis scriptoribus hæc herba nominata sit, nondũ compertum habeo. Cur enim Dioscoridis Lagopum non esse credam, etsi paniculum pedi leporino prorsus similem habeat, facit quòd in manuscripto & peruetusto herbario seorsim descriptam & depictam vtranque herbam viderim. Pictura autem Lagopi longè aliam herbam, quæ in segetibus nascitur, quàm sit Caryophyllata, exprimit: de qua suo loco dicemus. Neque desunt qui herbam hanc de qua agimus, Geum Plinio dictam velint, quorũ certè sententia periculo vacat, quòd eadem facultas vtrisq; radicibus sit. Sed ad institutum reuertamur. Herbã quã recẽtiores Latini Caryophyllatã, ab odoris suauitate quã radices de se prębent, nominãt, *Benedicta Sanamunda.* vulgus herbam Benedictã, à diuina sua efficacia, & Sanamundam appellant. Germani *Benedictenuurtz.* [Galli *L'herbe benoitte.*]

GENERA.

Duo esse eius herbæ genera animaduerti, non tamen multum à se dissidentia. Primum genus Caryophyllatam hortensem vocauimus, cui ex cultura *Caryophyllata hortensis.* aliqua teneritas accedit in foliis, floribus & paniculis. Flos huic paulò minor & pallidior quàm syluestri. Germanicè *Garten, oder heymisch Benedictenuurtz* appellari potest. Alterũ huius herbæ genus Caryophyllatã syluestrẽ diximus, quòd scilicet citra cul*Caryophyllata syluestris* turam proueniat. Flores eius multò maiores, magísque ad croci colorem accedunt. Germanicè *Vuild Benedicten uurtz* nominari commodę potest. Differentiam tamen nemo rectius quàm ipsa pictura demonstrabit.

FOR-

FORMA.

Caulis illi ſeſquicubitalis, geniculatus, anguſtus, terna è pediculo longo folia articulatim exeuntia, per ambitum ſerrata, bina etiam prioribus minora, ſingula genicula cingunt. E medio alarum ſinu ramuli funduntur tenues, quibus in ſummis flos luteus emicat, quo ſuccuſſo caput extuberat circinatis acinulis cumulatè ſtipatum, quaſi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Caryophyllon olet.

LOCVS.

Primum in hortis plantatum prouenit. Alterum in montanis, opacis, & iuxta ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores, & peruetuſtus etiam herbarius, calidam & ſiccam eſſe in ſecundo ordine ſtatuunt. Folia ſanè in guſtu non mediocrem adſtrictionem oſtendunt. Radix itidem haud paruam adſtrictioné obtinet.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Radix eius luto & ſordibus eluta ſiccatur, & imbre aceti reſperſa arcas & veſtes iucundo commendat odore. Decoctum huius ſumitur ad perficiendas concoctiones, ſedandóſque coli dolores. Radix eius pectoris laterisq́; dolores & cruditates iucundo ſapore diſcutit. Manuſcriptus herbarius facultatẽ habere diſſoluendi, digerendi, & obſtructiones tollendi ſcribit. Fomentum item ex vino decoctionis eius menſes ciere. Contra venena tritam cum vino ſumptam valere. Concoctionem præterea roborare, dolorem ventriculi & inteſtinorum à frigiditate aut flatibus ortum, decoctam in vino ſanare ait. Mirificè etiam ad interna vulnera huius herbæ decoctum confert. Externa verò ex ea collui debent.

DE CEN-

DE CENTAVRIO MINORE. CAP. CXLV.

Centaurium paruum nomen nobis retinet, Centore.

NOMINA.

Κενταύριον μικρὸν, ἢ λιμνήσιον, καὶ λιμναῖον Græcis, Febrifuga & Fel terræ Latinis, officinis Centauria minor, Germanis *Klein Tausendt guldenkraut, Fieberkraut, Erdtgall, & Biberkraut,* [Gallis *Centaure, ou Fiel de terre*] appellatur. Centaurium, quòd ea curatus dicitur Chiron Centaurus, cũ Herculis excepti hoſpitio pertractanti arma ſagitta excidiſſet in pedem. Limneſion & Limnæum, quòd ſecundum aquarum ſcatebras ac paludes, quas Græci λίμνας dicunt, naſcatur. Febrifuga, eò quòd febres fugat, & procul è corpore pellat. Fel terræ, ob ſummam quam habet amaritudinem.

Centaurium unde dictum.

Limneſium.

Febrifuga

Fel terræ

FORMA.

Herba eſt Hyperico Origanóue ſimilis, caulem habens altitudine ſupra dodrantem, anguloſum. Flores in puniceo colore ſubpurpuraſcẽtes, ad Lychnidis flores accedentes. Foliis paruis & oblongis veluti Rutæ, Semen tritico ſimile. Radicem exiguam, inutilem & leuem.

LOCVS.

Propter lacus & rigua loca, Dioſcoride autore, naſcitur. Apuleio verò teſte in ſolidis & fortibus quoque locis prouenit, id quod non raro in Germania noſtra accidere compertum habeo.

TEMPVS.

Floret æſtate & autumno, quo maximè tempore, quia ſemine eſt prægnans, colligitur.

TEMPERAMENTVM.

In foliis & floribus vincit qualitas amara paulũlum obtinens adſtrictionis, atque propter eiuſmodi temperamentum admodum exiccatorium eſt medicamentum, expers mordacitatis.

VIRES

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adhuc virens tusa & illita vulnera glutinat. Vlcera vetera purgat, & cicatrice obducit. Biliosa & crassa per aluum ducit. Decoctum eiusdem ischiadicis commodè infunditur, sanguinē educens, & à dolore leuās. Succus ad oculorū medicamenta perutilis, cum melle quæ pupillas obtenebrant expurgans. In pesso admotus menses ac fœtus educit. Priuatim potus neruorum affectibus succurrit.

EX GALENO.

Centauri minoris radix prorsus inefficax est. Rami verò & potissimum folia quæ in iis sunt atq; flores, vtiliora. Vlcera magna herba ipsa adhuc recens illita glutinat. Vetera quoque & quæ ægrè ad cicatricem perduci possunt eodem modo vtentibus cicatrice obducuntur. Arefacta glutinatoriis & desiccatoriis miscetur facultabus, iis videlicet quæ sinus & fistulas sanare sunt natę, & veteres durities emollire. tum vlcerum maligna sanare. Miscetur etiam iis quæ rheumaticis affectibus medentur, in quibus ea medicamenta optima sunt quæ vehementer desiccantia cum quadam adstrictione nullā habent mordacitatem. Decoctum herbæ quidam Ischiadicis infundunt, ceu biliosa ac crassa ducens: nam & talia purgat. Quanquam quum adeò vehementer operabitur vt cruenta euacuet, tunc magis proderit. Succus porrò eius quum adsimilis sit facultatis, hoc est, exiccatoriæ & abstersoriæ, & reliqua iam dicta pulchrè efficere potest. Cum melle etiam oculis illinitur, mensesque & fœtum appositus in pesso euocat. Sunt qui ipsum præbeant & iis quibus nerui affecti sunt, vt qui euacuet & desiccet innoxiè quæ impleta sunt. Optimum etiam medicamentum est ad iecinoris obstructiones soluendas. Bonum quoque lieni indurato foris impositū, & nihilo secius si quis bibere sustinuerit.

EX PLINIO.

Purgat aluum ſuccus Centaurij minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo ſalis & aceti, bilémque detrahit.

DE CYAMO. CAP. CXLVI.

NOMINA.

κύαμος Græcis, Faba Latinis dicitur. Officinæ
K Latinum nomen retinent. Germanis *Bonen*, [Gallis *Vne Febue*] appellatur.

FORMA.

Sola Faba inter legumina ſine adminiculo nititur, folio carnoſo, Portulacę ſimili, flore criſtato, verſicolore, partim albo partī purpureo, atris quibuſdā maculis notato, quas M. Varro lugubres vocat literas: ſiliqua plærunq; ſemipedali, fructu intus lato humani vngis effigie, colore non ſimplici, ſed aut fuluo, aut nigro, iam verò etiam herbaceo & coccineo: radice ſingulari, lignoſa, & capillata fibris. Quæ hic à quibuſdam, quaſi noſtra non eſſet vera Faba, afferuntur argumenta, non tanti momenti ſunt vt confutatione indigeant: conſtat enim noſtram, eas quas veteres illi adſcripſerunt, habere notas & facultates. Non tamen negamus in diuerſis terris maiorē aut minorem produci poſſe.

LOCVS.

Paſſim in hortis ſata prouenit. Lætatur loco pinguiſſimo & ſtercorato.

TEMPVS.

Floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Faba in refrigerando & exiccando ad mediam temperaturam propinquiſſimè accedit. Eſt itaque frigida & ſicca in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Spirituoſa, inflans, concoctu pertinax, inſomnia tumultuoſa faciens. Tuſſi tamen confert, carnéſque

generat. Decocta in posca, & cum cortice comesta, dysenterias & cœliacas fluxiones sistit. Vtilis contra vomitiones in cibo sumpta. Minus inflat priore aqua in decoctione effusa. Viridis magis stomacho nocet, plusque inflat. Farina eius per se & cum polenta illita, ex plaga inflammationes mitigat, & cicatrices ad reliqui corporis colorem reducit. Mammis in quibus lac in grumos cogitur, & inflammatione laborantibus auxiliatur, lacq; extinguit. Cum melle & fœnigræci farina furunculos, parotidas, ac sugillata oculorum discutit. Cum rosa, thure, & oui albo, procidentes oculos, staphylomata & œdemata compescit. Macerata in vino suffusiones & ictus oculorum sanat. Ad sistendas fluxiones sine cortice commanducata fronti imponitur testium inflammationes in vino decocta sanat. Puerorum pubi illita diu impuberes seruat. Alphos exterit. Euulsos pilos vt non nutriantur & graciles fiant, cortices illiti efficiũt. Cũ poléta, alumine & oleo veteri illiti strumas discutiunt. Decoctum illorum lanas tingit. Factas ab hirundinibus sanguninis eruptiones, cortice ablato, Faba qua parte cohæret diuisa, si dimidia apponatur, compescit.

EX GALENO.

Caro Fabæ paulùm quid abstergentis facultatis continet, sicut cortex adstringentis: idcirco medicorum nonnulli totam Fabam cum polenta decoctam dysentericis, cœliacis & vomentibus exhibuerunt. Porrò vt edulium flatulenta est, & coctu difficilis, vt si quid aliud. Excreationibus quidem ex thorace & pulmone idonea. Vt medicamentum verò foris imposita sine molestia exiccat. In podagricis ea sæpenumero vsi sumus ex aqua decocta, deinceps adipẽ suillum admiscentes. Ad neruorum tum contusiones, tum vulnerationes, farinam eius cũ oxymelite imposuimus. Ad eos qui ex ictu iã phlegmone occupabantur,

cupabantur, cum polenta. Sed & testium & mammarum bonum est cataplasma. Nam hæ partes cum phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cum mammæ ex lacte in ipsis cõcreto phlegmonen patiantur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore glabra permanet. Manifestè fabacea farina cutis sordes detergere conspicitur, quod intelligentes mangones, ac mulierculæ, in balneis quotidie hac vtuntur. Illinunt præterea & hac faciem quemadmodum ptisana: nam quæ in summa cute eminent lentes exterit, & maculas velut ex sole contractas.

EX PLINIO.

Faba hebetare sensus existimata, insomnia quoque facere. Solida fricta, feruensq; in acri aceto conjecta, torminibus medetur. In cibo fressa, & cum allio cocta, contra deploratas tusses suppurationesq; pectorum, quotidiano cibo sumitur: & commanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos discutiendósue imponitur, & vino decocta ad testium tumores & genitalium. Lomento quoq; ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit. Item liuoribus, combustis medetur. Voci etiam prodesse, autor est M. Varro. Fabalium etiam siliquarum cinis, ad coxendices, & ad neruorum veteres dolores, cum adipis suilli vetustate prodest. Et per se cortices decocti ad tertias sistunt aluum.

DE CONSOLIDA MEDIA. CAP. CXLVII.

Quam hic dat Consolidam mediam uulneribus glutinandis aptissimam, nouimus à media nobis dicta diuersissimam.

NOMINA.

INTER multas alias herbas quibus vulnera glutinandi facultas inest, & hæc cuius picturam damus connumeratur. Hinc est quòd vulgus herbariorum illam Consolidam mediã nomi-

Consolida media.

nominet. Qua etiam appellatione nos vti voluimus quòd nobis, quo nomine veteribus Græcis aut Latinis appellata sit, nondum constaret. Rectius tamē Solidago diceretur. Germanis *Gulde guntzel* nuncupatur.

FORMA.

Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata, Menthæ similia emicāt. A medio caulis ad fastigium vsque ex singulis folio rum alis, flores sex aut septem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè sepentes propagat.

LOCVS.

Passim in pratis nascitur.

TEMPVS.

Floret copiosè Maio mense.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit & amara est, vt calidam & siccā esse nemo dubitare possit.

VIRES.

Vulnera glutinat. Sanguinis grumos ex casu, vel contusionibus coactos in corpore disiicit & dissoluit. Præsens remedium est aphthis & vlceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos dissipat. Vsus etiam eius ad intertrignes, vlcera pudendorū, & intestinorū exulcerationes prodest.

DE CANNABE. CAP. CXLVIII.

NOMINA.

K κάνναβις Græcis, Cannabis Latinis, Barbaris & vulgò Canapus dicitur, Germanis autem *Hanff* [Gallis *Du Chanure.*]

GENERA.

Cannabis duo sunt genera. Vna enim satiua est, quam Græci σχοινόστροφον, quòd magni in vita vsus sit ad robustissimos funes texendos. Germanis *Zamer* σχοινόστροφος.

mer hanff dicitur. Altera syluestris, quam Latini Terminalem vocant, Germani *Vuilden hanff*.

FORMA.

Satiua Cānabis. Satiua Cannabis folia fert fraxino similia, grauis odoris, caules longos, inanesque, semen rotundum. *Syluestris* Syluestris verò virgas fundit Altheæ similes, nigriores, asperiores & minores, cubitali altitudine. Folia satiuæ similia, asperiora & nigriora. Flores subrubeos, Lychnidi similes. Semen & radicem Altheæ similia. Eius effigiem videre nobis nondum licuit.

LOCVS.

Satiua in locis cultis sata prouenit. Syluestris in syluis & asperis locis, Apuleióq; teste, iuxta semitas & sepes nascitur.

TEMPVS.

Herba ad vsus medicos carpitur dum maximè viret. Semen autem eius, Plinio autore, cùm maturum est, id quod prope autumni æquinoctium accidit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calefacit & exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuæ maiori copia sumptum udituram extinguit, Ex viridi autem succus expressus, contra auriū dolores vtiliter instillatur. Syluestris radix decocta illitáque, inflammationes mitigat. Tumores discutit, & callos disiicit. Huius cortex texendis funibus vtilis est.

EX GALENO.

Cannabis semen flatus extinguit, adeóque desiccat, vt si plusculum edatur udituram exiccet. Sunt qui ex viridi succum exprimentes, ad aurium dolores ab obstructione, vt mihi videtur, natos vtuntur. Semen etiam Cannabinum difficulter concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauósque humores creat. Admodum excalfacit, ideóque caput æstuoso ac medicamentoso halitu sursum misso tentat.

EX PLINIO.

Semen Cannabis extinguere udituram virorum dicitur.

dicitur. Succus ex eo vermiculos auriũ, & quodcunque animal intrauerit, eiicit, sed cum dolore capitis. Tantaq; vis ei est, vt aquę infusa, coagulare dicatur, & ideo iumentorum aluo succurrit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta. Item podagras & similes impetus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam arescat.

EX SIMEONE SETHI.

Semen Cannabis cõestum idem nocumentũ quod Coriandrũ affert: immodicè enim si estur, vt illud, delirium facit. Folia verò arida pota, veluti farina, aut magis pro potione hæc farina exiccata, ebrietatem quandam hospitalem facit, & quæ ab hauriente non sentiatur. Apud Arabas enim pinsitur, subigitúrue pro vino, & inebriat. Desiccat verò semen genitale vt Caphura.

APPENDIX.

Quum ex iam dictis constet Cannabinum semen caput facilè tentare, atque adeo lædere, imprudenter faciunt, qui vulgi errorem sequentes, in morbis, iisq; maximis, capitis, ex hoc semine confecta iuscula ægrotantibus magno eorum malo exhibent.

DE CARDIACA. CAP. CXLIX.

Cardiaca nobis Agria palma, haud scio qua ratione dicitur, nisi fortè à rudi foliorũ fissura tanquã in digitos, à qua sed perfectiore ricinus, uulgò etiã Palma Christi nuncupatur: Amara sorba in hortis sponte sua passim luxurians.

NOMINA.

QVO nomine herba hæc veteribus sit appellata, nondũ nobis constat. Nostri tamẽ tẽporis herbarij Cardiacã vocant. Germani *Hertzgspan, oder Hertzgsper*. Cardiaca verò haudubiè à recẽtiorib. nominata est, quòd cordis palpitationi, quã illi perperàm καρδιακὴν appellãt, mirificè cõferre videatur. Alia est hæc à Ballote, de qua suo loco diximus.

Cardiaca cur dicta

FORMA.

Cardiaca caulem ex se mittit quadrangulum, geniculatum, nigrum: folia laciniata, nigra, per interualla

ualla in caule ex singulis geniculis prodeuntia: flores in candido purpureos orbiculato ambitu caules circumiacentes: radicem luteam,intortã,capillamẽtis fibratã.

LOCVS.

Passim in ruderibus & circa sepes nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum existit,vt hoc nomine calidam esse in secundo ordine,& siccam in tertio constet.

VIRES.

Recentiores rectè contra cordis palpitationem, conuulsionem,& resolutionem conducere tradunt: potest enim quum amara sit herba, sua caliditate & siccitate crassos humores qui in venis & aliis partibus,neruosis potissimum,sunt,incidere, extenuare, & discutere. Hac etiam ratione morbo comitiali confert, vrinas mouet,& menstrua educit,aliásque facultatates quas Galenus lib.iiij.de Simp.med.facul.cap.xvij. amaris tribuit,obtinet.

DE CARO. CAP. CL.

NOMINA.

Kαρὸς Græcis,Caron vel Careũ Latinis,offi-
Carui. cinis Carui nominatur. Germanis *Mattkumich, oder Vuysenkumel,* [Gallis *Des Carottes*] dicitur.
Careũ unde dictum A Caria fortè regione,in qua laudatissimum nascitur,appellationem accepit.

FORMA.

Caules emittit quadrangulos ab vna radice multos,folia Staphylini,flores candidos, & in caulium summo semen angulosum ac copiosum,radicem oblongam & luteam.

LOCVS.

Passim in pratis Germaniæ nostrę prouenit. Optimum tamen est quod in Caria,vt diximus,nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEM-

TEMPERAMENTVM.

Cari semen calfacit & exiccat tertio quodammodo ordine, moderatè acrem qualitatem possidens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Cari calfalcit, vrinam cit, Stomacho & ori gratū accōmodúmq;. Cōcoctiones adiuuat. Antidotis & oxyporis vtiliter miscetur, Aniso proportione respondens. Radix elixa Pastinacæ syluestris modo edendo est.

EX GALENO.

Flatus extinguit & vrinas ciet, non semen tantū, sed & planta.

DE CARYO PONTICO. CAP. CLI.

NOMINA.

Κάρυα ποντικά, ἢ λεπτοκάρυα Græcis: Auellanæ nuces, & Prenestinæ Latinis, *Haselnusz* Germanis, [Gallis *Noysette, ou Aueline*] nominaèur. Ponticæ autem vocantur, quòd in Asiam Græciamque è Ponto venerunt. Paruę, quòd Iuglādibus minores sint. *Auellanæ.* *Pōticæ quare uocatæ* *Paruæ.*

GENERA.

Duo eius sunt fastigia. Vna enī est syluestris, quā priuatim Germani nostri *Haselnusz* nominant. Altera verò vrbana seu domestica, quā iidem *Rotnusz, oder Rurnusz* appellant.

FORMA.

Corylus arbor in qua Auellana nux prouenit, caudice est multis infernè stolonibus fruticante, supernè ramis brachiato, virgis breuibus, sine alarum sinu enodibus, crassisq; nonnullis, foliis ab vna parte nigris, altera verò subalbis, per ambitum serratis, materia admodum lenta, cortice summo tenui, pingui, maculis albis vario, medulla tenui & flaua. Non floret, sed floris vice quidam in eo peculiares cōpactili callo racematim cohærentes, & veluti prælōgi vermes singulari pediculo pensiles iuli erūpunt, qui ineunte vere dehiscunt ac defluūt cū folia prosiliūt, ac tū calyculacea tegumenta totidē summatim fim- *Corylus.* *Iuli.*

briata, quot iuli supra pediculum exeunt, eorúmq; singulis nuces singulæ insunt. Domestica non differt à syluestri, nisi quòd eius foliū maius, & caudex procerior, melior fructus, rubra membrana inclusus.

Domestica.

LOCVS.

Gaudet argillosis & vliginosis locis: nascitur itaque in plano. Nemora etiam & montes Corylis vestiuntur.

TEMPVS.

Autumno leguntur Auellanæ nuces.

TEMPERAMENTVM.

Tum cortex, tum planta, tum fructus gustanti austerior quàm Iuglans apparet, plus itaq; habet essentiæ terrestris & frigidæ. Simeon Sethi calidas & humidas esse Auellanas asserit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Stomacho aduersantur Auellanæ. Tritæ in aqua mulsa, & potæ veterem tussim sanant. Tostæ verò & cum exiguo pipere comestæ destillationem maturant. Totæ crematæ, tritæ cum axungia aut seuo vrsino & inunctę, alopecias explent. Ferunt aliqui vsta earum putamina, & in puluerē redacta cum oleo cęsiorum oculorū pupillas infantibus denigrare, perfuso syncipite.

EX GALENO.

Valentiores sunt Auellanæ quàm Iuglandes: nam densior strictiorq; his est substantia, ac minus oleosa. Cætera magnæ nuci similia sunt.

EX AETIO.

Auellana, quæ & Nux pontica nuncupatur, quòd in Euxino ponto frequens sit, præter quod frigidior, austerior, terrestriorq; est, in reliquis Iuglandi assimilatur. Comesta dolorem capitis inuehit.

EX SIMEONE SETHI.

Magis nutristt quàm Iuglandes nuces, difficiliúsque concoquuntur. Inflationes faciunt, &, vt quidā aiunt, ieiunum intestinū lædunt. Facilius autē concoquūtur, minusq; ventrē sistunt, si interior earum cortex

cortex abiiciatur. Dicitur quòd si quis ante reliquos cibos cum ruta sumpserit, huic neq; morsus, neq; venena officere illo die posse, & scorpiones ab ipso fugere. Sumptæ cum caricis, iam à scorpione ictos iuuant. Ad aciditatem à nigro humore exiccatam omnino confert.

DE CENTVMMORBIA.

CAP. CLII.

An hæc Centummorbia sit uulgò dictum & putatum gramen Parnasi explora.

NOMINA.

HVIC herbæ, vt aliis multis, nomē aliud imponere non licuit, quàm, quo vulgò hodie appellari solet, Centummorbię. Sic autem haud dubiè à chirurgis, qui illa quotidiè vtuntur, à mirifica sua quam in plurimis vlceribus medendis obtinet facultate, dicta est. Sunt qui à foliorum similitudine, quæ nummi speciem referunt, Nummulariā vocant. A nonnullis Hirundinaria, quòd passim terræ hirudinis instar affixa sit, dicitur. Nec desunt qui Serpētariā appellent, quòd cōpertū sit serpentes hac herba si vulnerentur sibi mederi. Germanicè *Egelkraut, oder Klein Naterzung, oder Pfennigkraut* nominatur.

Centummorbia unde dicta. *Nummularia.*

FORMA.

Serpit per terram, exiguisq; radiculis è coliculis latis prodeuntibus nititur. Folia habet ex vtroque caulis latere rotunda, pinguiáque: flores luteos.

LOCVS.

Prouenit in locis humidis, potissimum verò circa fluenta.

TEMPVS.

Maio mense apparet, Iulio autem floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu admodum adstringit, vt hinc constet secundi aut tertij ordinis exiccantium esse herbam.

VIRES.

Huius flores & folia trita adeò desiccant adstringūtq;, vt quæuis vlcera glutinare valeāt. Ideoq, pota

cum vino dysenterias, ventris imbecillitates fluxusq; ac humiditates sanant. Cataplasmatis ritu illita vlcerũ putredinosa iuuãt. Prosunt etiã ad sanguinis reiectiões, profluuia muliebria, & ad omnia interanea vulnera & vlcera, potissimum pulmonis. Externis etiam vlceribus summè confert, si vino in quo herba hæc decocta est, lauentur atque abstergantur.

DE COCCIMELEA. CAP. CLIII.

NOMINA.

κοκκιμηλέα Græcis, Prunus Latinis & officinis, Germanis eius arboris fructus *Pflaumen, oder Prumen*, [Gallis *Vng Prunier*] dicuntur. K

GENERA.

Satiua Pruna. Duo sanè prunorum habentur genera. Vnum satiuorum, in quo genere sunt nigra, candicantia, versicoloria, cerea, hoc est, ex candido in luteum pallescentia, purpurea, Damascena, & si qua sunt alia. Alterum syluestrium, quæ Galeno lib. ij. de alimentorum facultatib. ἀγριοκοκκιμηλα, & in Asia προῦμνα, *Pruneolæ.* Pruneola siue Prunula vulgò nominantur, Germanicè *Schlehen*. Caue eorum amplectaris sententiam, qui Poterium esse putant: neq; enim facultates, neq; notæ Prunulis respondent.

FORMA.

Prunus arbor est radicibus summo cespite vagantibus paucis, caudice subrecto, scabro, multis brachiato ramis, folio ex oblõgo ferè rotundo, per oras minutim serrato, flore cãdido, foliato, pomo, carne, cutéq; vestito, osse intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis nascitur. Damascena in Damasco Syriæ, à quo cognominata sunt. Syluestris autem passim in sepibus reperitur.

TEMPVS.

Satiua in æstate poma sua profert, syluestris autem autumno.

TEM-

TEMPERAMENTVM.

Satiuæ pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Syluestris adstringunt, vt fusius ex eorundem facultatibus innotescet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius pomum estur, stomacho tamen aduersatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & prçsertim in Damasco genita, exiccata stomacho vtilia sunt, & aluum cohibent. Folia in vino decocta & gargarissata columellam, gingiuas, & tonsillas fluxione laborantes reprimunt. Præstant idem & syluestrium Prunorum fructus cum maturuerunt siccati. Cum sapa decocti stomacho vtiliores, & ad cohibendam aluum aptiores reddũtur. Gummi Prunorum glutinat. Potum in vino calculos conterit. Ex aceto illitum, impetigines infantium sanat.

EX GALENO.

Pruni fructus ventrem subducit, recens quidem plus, aridus verò minus. Cæterũ Dioscorides, haud scio cur, Pruna Damascena siccata ventrem sistere ait, quum tamen & ipsa palàm etiam subducant, minus tamen iis quç importantur ex Iberia. Damascena quidem magis adstringũt: at quæ Iberia fert, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportione respondent: minus enim astringũt quç in Iberia nascuntur, magis verò quæ Damasci. Porrò vt in summa dicam, quarum in foliis aut germinibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, iis decoctis phlegmonæ in columella aut tonsillis existentes colluuntur. Syluestrium fructus euidẽter adstrictorius est, ventremque sistit. Gummi autem arboris sunt qui dicant cum vino potum lapides confringere, cum aceto verò puerorum sanare impetigines. Ac si id præstat, clarum est incidendi tenuandique illi facultatem inesse. Raro fructum hunc austerum aut acidum, aut omnino iniucundum inuenias, vbi exactam maturitatem fuerit assecutus. Priusquam enim

enim eò perueniat, nullus est fermè qui nõ acorem, aut acerbitatem præ se ferat: est qui & amaritudinẽ. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verùm quum humectare & refrigerare mediocriter ventrem statuemus, vtilis erit: quem subducit humiditatis & lentoris sui gratia. Prunis porrò æquè ac ficubus cõcessum est, vt vel exiccata vtilia permaneãt. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima iis quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cũ mediocri adstrictione magna laxáque sunt. At parua, dura, acerbáque, & in cibo permolesta, & ventri subducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè conueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè ventrem molliunt, etiamsi sola comedantur, & multo magis si melicratum ipsum subsorbeatur.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonsillis, gingiuis, vuæ prosunt in vino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum molliunt. Syluestrium quidem Prunorum baccæ, vel è radice cortex, in vino austero si decoquatur, ita vt triens ex hemina supersit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi. Et in iis & satiuis Prunis est limus arborũ, quem Græci Lichena appellant, rhagadiis & cõdylomatis mirè vtilis.

DE CONIO. CAP. CLIIII.

Cicuta nobis est maior, cuius caule cauo quòd bibant rustici, bibeul dicitur: Gall. Cigue. Alia est minor, odore nõ ĩgrato, tenera multũ, Cætera priori similis quæ arborescit terra pingui.

NOMINA.

ώνειον græcè, Cicuta Latinis & officinis, Ger-
K manis *Vutzerling / Vundtscherling / Schirling / oder Vuterich /* [Gallicè *Cigue*] quasi tyrannus dicitur, quòd scilicet hominem interficiat: si intra corpus sumatur. Hinc est quòd Atheniẽses eius succo in

co in interimendo sapientissimo philosopho Socrate, quem falsò Anytus & Melytus quasi parum rectè de Diis sentiret, accusarunt, vsi sunt.

FORMA.

Caulem profert geniculatũ Fœniculi modo, magnum. Folia ferulæ, vel, vt Plinius ait, Coriandro similia, angustiora tamen & graueolentia. In cacuminibus adnascentes ramulos & vmbellã. Florem subalbum, semen Aniso simile, albidius tamen. Radicẽ concauam nec profundam.

LOCVS.

Passim in pratis, locis incultis, & vmbrosis nascit̃.

TEMPVS.

Iulio mense flores & semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi vim Cicuta, atque adeò venenum est.

VIRES. EX DIOSCORIDE

Inter letalia cõnumeratur Cicuta, sua frigiditate enecans. Remedio est meraci vini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquam semẽ & coma arescat, expressusq; ĩ sole desatur. Multus aridi ad medẽdi rationẽ vsus est. Miscetur vtiliter collyriis, quæ leuandi doloris gratia adhibẽtur. Herpetas & erysipelata illitus restinguit. Herba cũ coma trita & testibus circumlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, languidáque reddit. Lac extinguit, mammas in virginitate increscere prohibet. Puerorum testiculos tabescere facit.

EX PLINIO.

Cicuta venenum est, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamẽ vsus non omittẽdi. Semini & foliis refrigeratoria vis, quæ si enecat, incipiũt algere ab extremitatib. corporis. Remedio est, priusquã perueniat ad vitalia, vini natura excalfactoria. Sed in vino pota, irremediabilis existimatur. Succus

exprimi-

exprimitur foliis floribusque: tūc enim maximè tēpestiuus est & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos, necat sanguinem spissando. Hæc altera vis. Et ideo sic necatorum maculę in corporibus apparēt. Ad dissoluenda medicamenta vtūtur illo proaqua. Fit ex eo ad refrigerandum malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumque dolores sedandos circunlitus. Miscetur collyriis, & alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoque tumorem omnem doloremque & epiphoras sedant. Anaxilaus autor est, mammas à virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarū mammis imposita extinguit, venereq; testibus circa pubertatem illita.

DE CYNOGLOSSO OFFICINARVM. CAP. CLV.

NOMINA.

Lingua canina.

κυνόγλωσσον Græcè, Latinè Lingua canina: officinæ Græcam appellationem retinuerūt, Germanicè *Hundszung* [Gallicè *Langue de Chien*] appellatur. Animaduertendum tamen nos non temerè adiecisse officinarum: neque enim Dioscoridis damus Caninam linguam, quæ vidua caule est, & viribus etiam ab hac nostra diuersa.

Dioscoridis Cynoglosson.

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiorem, hispidum, surculosum: folia angusta, prælonga & lanuginosa, non venosa, molliáque: florem primū purpureum, dein cœruleum, stamina habentem purpurea: radicem oblongam, & profundè terram penetrantem.

LOCVS.

Passim circa itinera prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores herbarij frigidam & siccam esse statuunt in ordine secundo.

VIRES.

Oris & aliis maleficis vlceribus medetur. Dysenteriæ etiam prodest. Debet itaque illius herbæ vsus esse in omnibus vlceribus, vulneribus, scabie Hispanica, & similibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhœæ & destillationibus: atque hinc est quòd catapotiorum compositioni, quorum nomenclatura est ad omnes morbos catarrhi, aut de Cynoglosso, admisceatur. *Catapotia de Cynoglosso.*

DE CNICO. CAP. CLVI.

NOMINA.

K *κνῖκος* Græcè, Cnicus & Cnecus Latinè nominatur. Officinæ Cartamū & Crocū hortensem appellāt. Germani *Vuilden garten-saffran* [Gallicè *Safran sauluage*] ad differentiā Atractylidis, de qua suprà dictum est. *Cartamus. Crocus hortensis.*

FORMA.

Folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine. Florem similem Croco, semen candidum & rufum, oblongum, angulosum.

LOCVS.

Nascitur in hortis & agris satus.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, ac subinde semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalefacientium eius semen, si quis foris eo vti volet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius flore vtuntur in opsoniis. Semen tunditur & ex eo exprimitur succus, qui cū hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamen aduersatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, si succus eius amygdalis, nitro, aniso, & melli cocto misceatur. Oportet autem ante cœnam in partes quatuor diuisas Iuglandis nucis quātitate duas

te duas aut tres sumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sumatur Cnici cãdidi sextarius, amygdalarum tostarum & decorticatarum cyathi tres, anisi sextarius vnus, aphronitri drachma vna, caricarum triginta carnes. Seminis succus lac cogit, & ad soluẽdum aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

Cnici semine duntaxat ad purgationes vtimur.

DE CENCHRO. CAP. CLVII.

NOMINA.

Miliũ unde dictum

κέγχρος Græcis, Milium Latinis & officinis, Germanis *Hirsz* [Gallicè *du Mil, ou du Millet*] appellatur. Nomen, Festo autore, à miliaria summa deriuatum.

FORMA.

Frumenti genus stipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, semine in iuba tereti & pendulo, folliculo concluso, radice numerosa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoso solo prius serendum, postea in calido præcipiũt. Gaudet solo limoso vliginosoque.

TEMPVS.

Augusto mense demetendum.

TEMPERAMENTVM.

Milium primo ordine refrigerat, exiccat autem tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululum etiam tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam puls confectum aluum sistit, vrinam autẽ mouet. Tostũ verò saccis inditũ & fomẽti loco appositũ, torminibns & aliis doloribus auxilio est.

EX GALENO.

Milium vt ferculum comestũ inter omnia frumẽtacea edulia minimum nutrimenti confert. Sed & ventrem

ventrem deficcat. Porrò foris impositum in facculis idoneum est fomentũ iis quæ citra morsum exiccari postulant. Cataplasmatis etiam modo illitum exiccare potest, attamen admodum friabile est, proinde difficilis est eius in cataplasmatis vsus. Panis ex milio exigui est alimenti & refrigerantis. Cõstat insuper præaridum & instar arenulę aut cineris friabilem esse: caret enim penitus glutinoso pingui: iure itaque aluum humentem deficcat. Milium tamẽ ad omnia panico præstantius, nam & suauius editur, facilius concoquitur, ventrémque minus cohibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctam esitant, veluti triticeam agricolæ: clarumque est id edulij tanto quàm illa quę per se sola sumuntur melius esse, quanto lac milij natura ad boni succi procreationem, aliáque omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, cõcoctionem, ventris subductionẽ, in totum corpus distributionem, adeóque ipsam in edendo suauitatem ac voluptatem. *Panis ex milio.*

EX PLINIO.

Milio sistitur aluus, discutiuntur tormina, in quẽ vsum torretur antè. Neruorum doloribus & aliis feruens in sacco ponitur, neque aliud vtilius, quoniam leuissimum mollissimumque est, & caloris capacissimum. Itaque talis vsus eius est ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida serpentium & multipedæ plagis imponitur.

EX SIMEONE SETHI.

Difficulter concoquitur, ventrem sistit parumq; nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione ventriculi indigent. Sumptum cum lacte, vel amygdala thasia facilius concoquitur, & humidius fit.

DE CRAMBE SATIVA.
CAP. CLVIII.

Brassica nobis à caule insigni & arboreo caulis dicitur. Ea nobis multiplex magis est quã quæ hic scribitur & pingitur.

NOMI-

NOMINA.

ῥάφανος ἥμερος Græcè, Brassica satiua Latinè, K officinis & vulgò Caulis, Germanicè *Kol* [Gallicè *Des chauls*] appellatur. Crābe Græcis dicta censetur quasi κοράμβλη, quòd pupillas oculorum, quas Græci κόρας vocant, obtundat, hebetétque. In qua certè sententia fuisse Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen testatur:

Nunc ueniat quamuis oculis inimica Coramble.

Attici integro nomine κοράμβην protulerunt, alio sed potiore etymi sensu, quasi κορῶ ἀμβῆ, vel rectius ἀντιβῆ, id est, crapulæ satietatíque contraueniat. Nā vino aduersatur, vt inimica vitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcet, & postea sumpta crapulam discutit.

GENERA.

Etsi plurima sint Brassicæ genera, vt ex veteribus rei rusticæ scriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie vsitatæ sunt, producemus: quarum
Brassica leuis. vna Græcis λεία, hoc est, leuis nominatur, grādibus & latis foliis, caule magno: Germanis *breiter oder grosser* Kol vocatur. Altera crispa, quæ à similitudine
Apiana. apij σελινοειδὴς, id est, Apiana nuncupatur. Vulgò crispus caulis, Germanicè *krauser* Kol. Tertia pro-
Crambre. priè vocatur Crambe, minutioribus caulibus, & tenuioribus foliis, flore luteo, Germanicè *kleiner* Kol, vt ab aliis discernatur, nominari potest, aut simpli-
Capitata. citer & sine adiectione Kol. Quarta sessilis est, folio & capite patula. Vulgus caputos caules, quasi capitulatos appellat, quoniam in capitis formam extuberant. Folia enim horum in orbem glomerātur, exterius callosa & per ambitum rugata, multis intus carinarum voluminibus, externis semper interiora complectentibus. Huc alludentes Germani *Cappiszkraut* vocant. Nonnulli à candore foliorum Brassicam albam, & caules albos appellare maluerūt. Hoc genere Brassicæ in plerisque Germaniæ partibus, Boioaria

Boioaria potissimum, per integrum anni curriculũ quotidie victitant, quòd illic eius prouentus sit vberrimus.

FORMA.

Caule est Brassica leuiter rubẽte, crasso, folio prægrandi, carnoso, ex cæsio candicante, in latus vtrinque diffuso, prominulis venarũ toris fruticãte, cyma patula, flore tum luteo, tum albo, semine in siliquis.

LOCVS.

In hortis hodie passim proueniunt Brassicæ. Frigidis verò & pluuiis regionibus positio earundem optima.

TEMPVS.

Augusto mense potissimum florẽt, ac subinde semen etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Brassica tum mãducata, tum foris imposita exiccat. Sicca verò & calida primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Brassica satiua aluo est idonea, si leuiter ferueſacta edatur. Percocta verò aluum sistit, & multo magis bis cocta, & in lixiuio decocta. Aestiua stomacho nocet & acrior est. In Aegypto propter amaritudinem nõ estur. Obscuritate visus laborãtibus & tremulis comesta auxiliatur. A cibo sumpta ex crapula & vino noxas restinguit. Cyma eius stomacho vtilior, sed acrior, & ad ciẽdã vrinã validior. Cõdita sale stomacho inimica est, aluũq; cõturbat. Crudus eius succus cũ iride & nitro deuoratus aluũ mollit. Cũ vino potus viperarũ morsibus sucurrit. Cũ Fœnigræci farina, podagricis & articulorũ dolorib. correptis, vlceribusque sordidis & vetustis illitus prodest. Caput purgat per se naribus infusus. Mẽses ducit cũ loliacea farina inditus. Folia per se aut cũ polẽta trita, omnibus inflãmationibus & œdematis cõferũt. Erysipelatis, epinyctidis & lepris medenť. Cũ sale carbũculos rũpũt. Capillorũ in capite defluxum retinent. Cocta autem & melli mixta gãgrænarum

pascétibus malis opitulátur. Cruda ex aceto comesta lienosis prosunt. Mansa verò deuorato succo vocem amissam restituũt: Decoctum eius potum, aluũ & menses mouet. Flos post conceptionem in pesso subditus sterilitatem facit. Semẽ eius præsertim quę in Aegypto nascitur, potum lumbricos pellit. In antidota cœliacorũ additur, Faciem lentiginesque expurgat. Cauliculi virides cum radice cremati, & adipe porci vetusto excepti, diuturnos laterum dolores impositi mitigant.

EX GALENO.

Brassica esculenta desiccandi vim habet tum esa, tum foris imposita, non tamen etiã admodum acré. Alioqui & vlcera glutinat, & maligna vlcera sanat. Præterea phlegmonas iam induratas, ac ægrè solubiles, & id genus quoque erysipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes sanat. Habet quiddam etiam in se abstersorium, quo lepras curat. Porrò semen eius potum lumbricos interficit, maximè Brassicæ Aegyptiæ, quãto ea scilicet temperatura siccior est. Sanè amaræ qualitatis particeps semen est, sicut videlicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea sunt. Secundum eandem facultatẽ ephelidas, lentigines, & quæcũque alia modicam abstersionem postulant, adiuuat. Caules Brassicæ combusti, cineres efficiũt admodum desiccantes, vt videlicet iam & adurentem vim participẽt. Hac ratione eĩ veterem adipem cõmiscentes, ad inueteratos laterũ dolores, & si quid eius fuerit generis, adhibent. Nã valenter digerens medicamentum efficitur. Brassicæ quoque succus purgandi quandam vim obtinet: contrà solidum eius corpus siccitatis ratione cohibere magis quàm incitare deiectionem potest. Proinde quum expellere alui excrementa propositum erit, aheno in quo elixa vnà cum aqua fuit, propius admoto, ipsam eximere confestim, vasculóq; in quo paratur, oleum cum garo iniicere oportebit. At humentem

mentem aluum ficcare volentes, quum medioctiter bulliisse videbitur, priore aqua effusa repentè aliam calentem iniicimus, ac ita rursus in ea discoquimus vsque dum tenera flaccidáque euaserit.

EX PLINIO.

Cato crispam maximè probat, dein leuem grandibus foliis, caule magno. Prodesse tradit capitis doloribus, oculorũ caligini, scintillationibusq́; , vel stomachi doloribus, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laseris radicula, sumptam acetabulis duobus matutino. Tantamq́; esse vim, vt qui terant hæc validiores fieri se sentiant. Ergo vel cum vino tritam, sorbendam, vel ex olei intinctu sumendã. Podagræ autẽ, morbisq́; articulariis illini cum rutæ, coriandri & salis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosq́; mirè iuuari. Si foueantur vulnera & recentia & vetera, etiam carcinomata, quæ nullis aliis medicamẽtis sanari possũt. Foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiã fistulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque discuti opus sit. Insomnia etiam, vigiliasq́; tollere decoctam, si ieiuni edant quamplurimam ex oleo & sale. Tormina, si decocta iterũ decoquatur, addito oleo & sale, cumino, polenta. Si ita sumatur sine pane, magis profuturam. Inter reliqua bilẽ detrahit per vinum nigrum pota. Quin & vrinam eius qui Brassicam esitauerit, asseruari iubet, calefactáq́; neruis remedio esse. Auribus quoque ex vino succũ Brassicæ tepidum instillari suadet. Idque etiam tarditati audiẽtium prodesse asseuerat. Et impetigines eadem sanari sine vlcere. Græci biles detrahere non percoctam putant. Item aluum soluere, eandemque bis coctam sistere. Vino aduersari, vt inimicam vitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Postea sumpta crapulam discuti. Hunc cibum & oculorum claritati conferre multum, succo verò crudæ angulis vel tantùm tactis cum Attico melle, plurimum,

Hippocrates cœliacis,dysentericis bis coctam cum sale dari iubet. Item ad tenasmon,& renum causas. Lactis quoq; vbertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans,& purgationem fœminis. Crudus quidé cau lis si edatur. Partus quoq; emortuos pelli. Inuenio & à podagra liberatos edédo eam,decoctæq; ius bi bendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus mor bis addito sale. Ité spleneticis in vino albo per dies quadraginta. Cótra verò singultus coriádro,& anetho,& melle,ac pipere,& aceto. Illitam quoq; prodesse inflationibus stomachi. Item serpétiũ ictibus, & sordidis vlceribus & vetustis,vel ipsam aquam cũ hordeacea farina. Succũ ex aceto,vel cũ Fœnograeco. Sic aliqui & articulis,podagrisq; imponũt. Epinyctidas ac quicquid aliud serpit in corpore, impósita leuat. Item repentinas caligines: has & si mâditur ex aceto. Sugillata verò & alios liuores pura illita. Lepras & psoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluétes capillos retinet. Epicharmus testiũ & genitalium malis hanc vtilissimè imponi asserit: Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulsis cũ ruta. Et muris aranei morsus,foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpiũ Brassicæ aridorum cinis, inter caustica intelligitur. Ad coxendicum dolores cũ adipe peruetusto. Plura de Brassicę viribus vide apud Catoné de re rustica,cap.clvij.

EX SIMEONE SETHI.

Malum & melancholicum succum procreat. Visum hebetat, & somnum per contraria insomnia interturbat. Sucus eius aliquatenus purgat: corpus verò eius ventrem sistit. Quapropter in quibus humectam aluum exiccare volumus,ipsam modicè decoquentes,aquámque primam abiiciétes,cõ festim alteri aquæ feruenti indimus:nihil enim neque aëris, neque frigidæ aquæ quod bis coquitur, tãgere debet. Aestiua Brassica peioris succi est quàm hyberna. Cit verò vrinam, lumbricos interficit, &

iis qui

iis qui ex vino crapula laborant auxiliatur. Fertur autem quòd ab humiditate ortam hebetudinem sanet. Cocta cum pingui carne, plurimum noxæ atq; vitij amittit. Flos eius proprietate quadam semen genitale corrumpit, vtero impositus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem lædit. Tradunt quoque si ante alios cibos assumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quòd eius succus cum melle sumptus, magnificè defectiones vocis iuuet. Vulneribus imposita, ea conglutinat, & malefica vlcera, & induratas inflammationes sanat.

DE CRVCIATA. CAP. CLIX.

Cruciatam habemus aliã à foliorum quatuor, situs in crucis formam, flore pallido, diuerso, enterocetis efficacem.

NOMINA.

QVO nomine veteres hãc herbam appellauerint, nondum compertum habeo. Neq; enim Isatis est, quam vulgus Saponariam vocat, vt suo loco docebimus, ideóque nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationẽ autem Germanicę nomenclaturæ Cruciatam diximus, quòd eius radix in modum crucis trãsfossa sit. Vt hoc etiam nomine Gręcè σαυρότυπος dici posset. Germanicè Creutzuurtz / Sperenstich / & Madelgeer [Gallicè La Cruciate] nuncupatur.

Cruciata cur dicta. σαυρότυπος.

FORMA.

Caulem rotundum obtinet, dodrãtalem, in summo rubentem, alas multas habentem, è quibus singulis bina folia crassa, angusta & oblonga, floresq; orbiculatim purpurei è siliquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longam, crucis instar ab vtroque latere perforatam, à qua illi nomen inditum est.

LOCVS.

Nascitur locis incultis.

TEMPVS.

Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Admodum amara eſt, vnde facilè colligere licet calidam & ſiccam eſſe.

VIRES.

Recentiores eius eſſe magnum contra peſtilentiæ venena vſum tradunt. Item quòd ea quæ in thorace ſunt educere valeat. Quæ ſanè ſingula præſtare poſſe, amarus ſapor qui illi ineſt abundè docet. Abſtergũt enim expurgántq; amara, & quæ in venis eſt craſſitiem incîdunt, Galeno libro quarto de ſimpl. medicamentorum facultatibus cap. decimoſeptimo, autore. Quamobrem menſes etiam mouet, comitiali morbo competit, & alia quæ amaris ab eodem tribuuntur, præſtare poteſt. Vulneribus etiam glutinandis mirificè conducit.

DE CISSO. CAP. CLX.

NOMINA.

κισσὸς Græcè, Hedera Latinè, *Ephew* Germanicè [Gallicè *du Liarre*] dicitur. Athenienſes Bacchum appellarunt Citton, quo nomine rigens Hedera quæ ſine adminiculo ſtat, ſola omnium generum ob id vocata eſt ciſſos: è diuerſo nũquam niſi repens humi Chamæciſſos. Sic Dionyſia, hoc eſt, Bacchica nominata eſt à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam aſportauit: vel quòd in tutela eius fuerit. Nam vt ille iuuenis ſemper, ita hæc viret, Nec ſecus omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat. Hedera verò dicta eſt, quòd vetuſtis parietibus hæreat: vel potius quia ædita petat, & altè diuagetur: vel quia id cui adhæſerit, edat atque corrumpat.

Ciſſos cur nominata. K *Dionyſia.* *Hedera vnde appellata.*

GENERA.

Plurimas, Dioſcoride autore, ſigillatim habet ſpecies, ſed maximè generales tantùm tres. Candida enim quædam dicitur, eo quòd candidum fert fructum: hæc fœmina à Plinio vocatur. Germanis *Vueiſſer Ephew* nominari commodè poteſt. Altera nigra,

Candida.

nigra, quæ nigrum producit fructũ: hæc Plinio mas nominatur. Germanii *ſchuuartzer* Epheuu. Hæc etiam parietibus obrepit, murisq; pertinacius hæret quàm vt poſſit abire, hinc *Maurepheuu* Germanis vocatur, & *Baumepheuu*/ quòd ſcilicet arbores ſuo complexu ſtrangulet. Tertia priuatim Helix, id eſt, clauicula, & hederula nũcupatur. Germanis *klein Epheuu*/ *oder Erdepheuu*. Nigra. Helix.

FORMA.

Nigra, quæ in Germania noſtra prouenit, arbores & parietes radicoſis amplectitur brachiis, in totum fruticoſa, folia primùm cùm pubeſcit anguloſa, complurimum in triangulam faciem exeuntia habens. Vetuſtiori rotundantur, pinguia, dura, immortali virore: flore exili, vitigineo, non inodoro: baccis primum herbaceis, mox atris, & nonnunquam croceis, longiori pediculo in vuæ modum dependentibus, ſparſioribus racemis non in globum candidæ modo coëuntibus, ſed in acinos diſcretis. Radice numeroſa, denſa, flexuoſa, cõtorta, ac ſurculoſa, nec admodum profunda. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, maximè ramoſa & robuſta, corymbis, hoc eſt, racemis in orbem circumactis, aut folio albicat. Helix quan tumuis diu viuat, Theophraſto autore, nunquam fert fructum, adeóq; ſterliitate à cæteris diſtat. Parua tenuiáue huic folia, anguloſa & rubra, viticulęq; tenues ſine corymbis. Nigræ. Candidæ. Helicis.

LOCVS.

Hedera aquis gaudet. Nigra paſſim circa muros creſcit. Helix verò in ſyluis humi ſerpit.

TEMPVS.

Nuſquam non viret Hedera.

TEMPERAMENTVM.

Hedera ex contrariis cõpoſita eſt facultatibus: habet enim quiddam adſtringentis ſubſtãtiæ, quæ terrena & frigida eſt. Habet etiam nonnihil acris, quæ

calida est. Nec deest tertia, aqueam nanque substantiam quādam tepidam obtinet, certè si viridis sit. Siquidem dum arescit, hæc prima exhalet necesse est, manetque quæ terrea est & frigida adstringensque, & ea quæ calida & acris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adstringens est. Neruos tētat. Flores trium digitorum carptu, in vino bis die poti, ad dysentericos faciunt. Ambustis cum cerato illiti prosunt. Tenera folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorū & corymborum succus cum irino vnguento, melle, aut nitro naribus infunditur. Et contra veteres capitis dolores valet, atq; eo perfunditur caput cum aceto & rosaceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederæ succus, aut epoti corymbi imbecillitatē pariūt, mentēq; turbāt largius sumpti. Pilulæ quinq; corymborū tritæ calefactæq; in malicorio cum rosaceo si instillentur in cōtrariā aurē, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in vino decocta, omnium vlcerū generi, etiamsi cacoëthe sint, illinuntur. Vitia cutis in facie & ambusta, vti iam diximus decocta, sanant. Mouent menses triti & subditi corymbi. Iidem poti post purgationes fœminarum drachmæ pōdere sterilitatem faciunt. Pediculus foliorum melle irrigatus, ac vuluæ inditus, mēstrua & fœtus extrahit. Succus instillatus in naribus, graueolentiam & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosq; illita necat. Radicum succus cum aceto potus, phalangiorum morsibus succurrit.

EX GALENO.

Viridis, foliis eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat, quæq; maligna sunt, ad sanitatem reducit. Igne etiā factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienosis prosunt. Flores autem quodammodo validiores sunt, vt ad

leuorem

leuorem redacta cum cerato ambustis conueniant. Præterea succus medicamentum est, quòd naribus infusum capiti purgando idoneum existit. Vetustas aurium fluxiones sanat: ad hæc vlcera vetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò si acrior appareat aut rosaceo, aut dulci oleo misceatur. Lachryma eius pediculos interimit, pilis nudat, vsque adeo calidæ potestatis vt obscurè adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarũ in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Iisdẽ neruis adhibita foris prodest. Eadem natura quæ & aceto, ei est. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam ciunt potu, capitis dolorẽ sedant, præcipuè cerebro: continentique cerebrum membranæ vtiliter mollibus foliis impositis, cum aceto & rosaceo tritis & decoctis, addito postea rosaceo oleo. Illinuntur autem fronti, & decocto eorũ fouetur os, caputq; perungitur. Lieni & pota & illita prosunt. Decoquuntur & contra horrores febrium, eruptionésque pituitæ, aut in vino teruntur. Corymbi quoque poti vel illiti lienem sanant: iecinora autem illiti. Trahunt & menses appositi. Succus Hederæ tædia narium graueolentiamq; emendat, præcipuè albæ satiuæ. Idem infusus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiã purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ est, ferro calefactus: satisq; est acinos sex in vini cyathis duobus sumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulso poti, tineas pellunt: in qua curatione ventri quoque imposuisse eos vtile est. Hederæ quam chrysocarpon appellauimus, baccis aurei coloris viginti, in vini sextario tritis, ita vt terni cyathi potentur, aquam quæ cutem subierit, per vrinam educit Erasistratus. Eiusdem acinos quinq; tritos in rosaceo oleo, calefactosq; in cortice punici, in-

ei, instillauit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci succum habent, præsumpti potu, à crapula tutos præstant. Item sanguinem excreantes, aut torminibus laborantes. Hæderę nigræ candidiores corymbi poti steriles etiam viros faciunt. Illinitur decocta in vino omnium vlcerum generi, etiamsi cacoëthe sint. Lachryma Hederæ psilothrum est, phthiriasímque tollit. Flos cuiuscunque generis trium digitorum carptu, dysentericos & aluum citā emendat, in vino austero bis die potus. Et ambustis illinitur vtiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in aceto potus, contra phalangia prodest. Huius quoque ligni vase spleneticos bibentes sanari inuenio. Et acinos terunt, móxque comburunt, & ita illinunt ambusta, prius perfusa aqua calida. Sūt qui & incīdant succi gratia, eóq; vtantur ad dentes erosos, frāgiq; tradunt, proximis cera munitis ne ledātur. Gūmi etiā in Hedera quærunt, quod ex aceto vtilissimū dentibus promittūt.

DE CERASO. CAP. CLXI.

NOMINA.

K κέρασος Græcis, Cerasus Latinis, Germanis *Kirschenbaum* [Gallis *Vng Cerisier*] dicitur.

Cerasus unde dicta Cerasum autem arborem, vt Athenæus refert lib. ij. Dipnosoph. à Cerasunte Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem est qui etiam fructum cognomine ciuitatis appellauit Cerasium.

GENERA.

Multa Cerasiorum sunt genera, in Germania tamen tria, quòd sciam, duntaxat proueniunt. *Primum.* Primi enim generis sunt rotūda, ac maximè rubent, suáq; *Secundū.* voce illis dicuntur *Amarellen.* Alterius generis, quòd ad figuram attinet, prioribus similia sunt, differunt autē colore, qui illis ad nigredinē accedit. Vocātur *Tertium.* autē horū lingua *Vueichsel.* Tertij generis prædictis minora sunt ac lōgiora, partímq; rubent, partim nigricant:

gricant: à nonnullis priuatim *Kirſchen* vel *Kerſchen* appellantur. Nos vna icone omnia tria cõplexi ſumus. Quæ in vtroq; genere nigra ſunt, ea veſcentiũ manus & labra ſucco ſuo, qui ſanguineus eſt, mororũ inſtar inficiunt.

FORMA.

Ceraſus folio ferè Meſpili, duro, latiore, & in ambitu ſerrato conſtat, cortice læuo, in candido nigricante, flore albo racematim congeſto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

LOCVS.

Frequens eſt in omnibus hortis Ceraſus. Quæ tamen poſterioris generis Ceraſia profert, in ſyluis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autem aquoſis montibus.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio potiſſimũ menſibus fructus maturitatẽ cõſequitur. Flores primo ſtatim vere apparẽt.

TEMPERAMENTVM.

Ceraſorũ non vnum idémq; eſt temperamentũ, quod ex eorundẽ facultatibus perſpicuũ fit. Simeon tamen Sethi frigida & humida eſſe tradit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ceraſia quidem ipſa ſi viridia ſumãtur, ventri vtilia ſunt. Eadem ſiccata aluum ſiſtunt. Gummi Ceraſorum cum vino diluto ſumptũ, vetuſtæ tuſſi medetur. Colorẽ cõmendat. Viſum exacuit. Appetẽtiã inuitat. Idẽ ex vino potũ calculoſis auxilio eſt.

EX GALENO.

Ceraſus arbor fructũ fert non paris adſtrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & in horum, ſicut etiam malorum granatorũ, & malorum, quibuſdam auſtera qualitas, in quibuſdam verò dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulciũ ea quæ nondum concocta ſunt ac matura, quædam admodũ acerba ſunt, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbã exuperat, in Ceraſiis nõ ſemper

ſemper. Ergo quæ dulcia ſunt, magis quæ in inteſtinis ſunt, ſubducunt, ſed minus apta ſtomacho ſunt. Contrà auſtera. Quæcunque verò acida ſunt ea pituitoſis excrementoſiſq; ſtomachis conueniunt. Siquidem auſteris magis exiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porrò ipſius arboris gummi communem omnibus viſcoſis & mordacitatem expertis medicamentis facultatem obtinet, quæ ad arterias exaſperatas accommoda eſt. Propriè autem (ſi quidem verum eſt quod quidam ſcribunt) calculis vexatos cũ vino potum adiuuat. Nam ſic illi tenuium partium quædam facultas ineſt.

EX PLINIO.

Ceraſa & aluum molliunt, ſtomacho vtilia. Eadem ſiccata aluum ſiſtunt, vrinam ciunt. Inuenio apud autores, ſi quis matutino roſcida deuoret cum ſuis nucleis, in tantum leuari aluum, vt pedes morbo liberentur.

EX SIMEONE SETHI.

Ceraſia mali ſucci ſunt, ventrem ſubducunt, humidum ventriculum lædunt, præſertim cùm non ſunt matura. Proſunt autem calidis & ſiccis ventriculis ac tẽperaturis. Gummi verò arboris cum vino ſumptum calculoſis auxiliatur.

APPENDIX.

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore deſtillat veteri tuſſi mederi, exq̃ue vino ſumptum, gutturis lenire aſperitates, faſtidia diſcutere, & ciborũ appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantiũ ex aceto ſanare.

DE CYANO. CAP. CLXII.

Cyanus ut Græcis dictur, colore floris ſic nobis Bleuet & percele, cur uerò Gallis Aubifoin, uelut ab albo fœno dicatur, non uideo, niſi fortè quòd in eo genere quædam flore ſunt etiam albo, & qui purpurei ſunt in ſerta ligati, & aquæ inferna parte immiſſi tandem albeſcunt.

NO-

NOMINA.

κύανος Græcis, Plinio & Latinis aliis Cyanus appellatur. Nonnullis Baptiſecula, quòd ſecantibus & metentibus officiat, retuſa in eius occurſu falce. Nam & ſeculam veteres falcem dixerunt. Rectius tamen Blaptiſecula vocaretur, quòd βλάπτειν Græcis nocere ſignificet. Noſtri florem frumentorum, Germani autem *Blau kornblumen*, [Galli *Blaueole, ou Aubſioin, ou Bluet, ou Bleuet*] nominant, quòd ſcilicet in frumentario naſcatur agro. Cyanos verò dicta eſt hæc planta, ob florem quem profert cœruleum, aut quòd honorem nomenque dederit cœruleo colori. Hinc eſt quòd pueri in hodiernum vſque diem barbulas calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis cœrulei nitorem mentiantur.

K *Baptiſecula.* *Flos frumentorũ.* *Cyanos cur dicta.*

FORMA.

Caulis illi eſt anguloſus, folia anguſta & oblonga, calyces roſarum, ſed ſquaroſi atque triſtes, quos plurimæ cœruleæ ſtipant barbulæ. Radix oblonga, lignoſa, fibris quibuſdam capillata.

LOCVS.

Triuialis flos eſt, paſſim in frumentis naſcens.

TEMPVS.

Iunio potiſſimum menſe floret, nec parum gratię ſuo cœruleo colore frumentis adfert. Hinc eſt quòd ruſticorum etiam coronis inſeratur, quanquam inodorus prorſus ſit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ eſt temperaturæ atque adeò repellentis, id quòd guſtus etiam facilè indicat, viſcoſitatem manifeſtam, & nullum prorſus caloris indicium pręſe ferens.

VIRES.

Recentiores rectè tradunt huic herbæ facultatẽ ineſſe, qua oculis aliiſq; partibus inflammatione laborantibus proſit.

DE CROM-

DE CROMMYO. CAP. CLXIII.

NOMINA.

ϱόμμυον Græcis, Cæpa, & in neutro Cepe, Latinis dicitur. Officinæ genuinum nomen retinuerunt. Germanis *Zuuibel* [Gallis *Oignon*] appellatur: quod sanè vocabulum à Gallico detortū esse videtur: quandoquidem Galli sua lingua Cepā vocent *Siboulam*. Crommyon autem, Aristotele in problematis autore, dictum est, quòd oculi pupillā comprimi cogat. Nam oculos vellicando expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est. Itidem libro ix. Dinosoph. testatur Athenæus. Cepa verò à capitis magnitudine.

Crōmyon unde dictū

Cepa quare uocata.

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus concaua: caulē teretem rotundúmq;, per cuius fastigium flores primùm candidi, ac subinde semen, in orbem sparguntur: radicē capitatā pluribus compactā tunicis, quæ summatim pretenuibus rufisq; vestitur membranis, vertice nigricātem, à quo fibræ capillitij modo fruticant.

LOCVS.

Terram Cepæ amant pinguem, vehementer subactam & irriguam, passímq; hodie in omnibus plātantur hortis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimum mense, & deinceps semē profert, quod nō antè legēdū, quàm cùm nigrū colorem præ se feret. Siquidem eo colore perfectionē fatetur, nigritiaq; maturitatis index est.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine excalefacientium, essentiáque eius crassarum est partium. Si succum eius exprimas, quod reliquum est admodum terreæ substantiæ est, eiusque calidæ: at succus aqueæ aëriæque caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm

quàm candida, ficca quàm viridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordicant, flatus gignunt, appetentiam inuitant, extenuant, sitim excitant, fastidium pariunt & expurgant. Aluo vtiles sunt. Detractis tunicis inq; oleum coniectæ, ac pro glandibus subditæ hęmorrhoïdas, reliquasque excretiones aperiunt. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginàq; laborantibus. Suppressos menses mouet. Caput purgat naribus infusus. Canis morsibus cum sale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inunctus alphos sanat. Cum pari spodio, scabra, lippitudines sedat. Varos cum sale reprimit. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe vtilis est. Alui fluoribus prodest. Aurium grauitati, ac sonitui confert. Ad purulentas aures, & eliciendam aquam in iis interceptam valet. Alopeciæ earum succo vtiliter perfricantur: celerius enim quàm Alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis dolores ciet. Cocta vehementius vrinam pellit. In morbis, cocta etiam, copiosius comesta, lethargũ efficit. Cũ passis vuis, & fico illita, tubercula concoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hæmorrhoïdas aperit, tum apposita, tum cum aceto inuncta. In sole alphos abstergit, & alopeciis attrita pilos Alcyonio citius restituit. Porrò succus eius iis qui suffusione oculorum laborant, aut aciẽ oculorum obtusam præ crassitudine humorum obtinent, inunctus prodest. Tota Cepa manducata flatuosa est. Itaque quæ temperatura sunt ficciore, minus flatuum generant. Crassos corporis humores extenuat, glutinososq; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decocta, acrimonia spoliatur, quanquã ne sic quidem vim perdit extenuandi: verũ facultatẽ quãdã obscurissimã alẽdi corporis exinde aquirit, cuius antea quàm decoqueretur, nihil prorsus obtinebat.

EX PLINIO.

Cepæ olfactu ipso & delachrymationi,& caligini medentur, magis verò succi inunctione, Somnũ etiam facere traduntur,& vlcera oris sanare, commanducatæ cum pane. Et canis morsus virides ex aceto illitæ,aut siccæ cum melle & vino,ita vt post diem tertium soluantur. Sic & trita sanant. Tostam in cinere epiphoris multi imposuere cũ farina hordeacea,& genitalium vlceribus. Succo & cicatrices oculorum,& albugines,& argemas inunxere,& serpentium morsus, & omnia vlcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum,& in iisdem sonitum ac grauitatem emendantes, cum adipe anserino,aut cum melle stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repẽte obmutescentibus. In dolore quoq; ad dentes colluendos instillauere,& plagis bestiarũ omnium,priuatim scorpionum. Alopecias fricuere & psoras tusis cepis. Coctas dysentericis vescendas dedere,& contra lumborum dolores. Purgamenta quoque earum cremata in cinerem,illinentes ex aceto serpentium morsibus,inter ipsas quoque multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inutilia esse præcordiis & concoctioni,inflationemq; & sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola ad validum quoque colorem profici hoc cibo. Et si succum ieiuni quotidie edant,firmitatem valetudinis custodiri,stomacho vtilia esse, ac spiritus agitationi,ventrem mollire,hæmorrhoïdas pellere subditas pro balanis, succum cum succo fœniculi contra incipientes hydropyses mirè proficere. Item contra anginas,ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos.

EX SIMEONE SETHI.

Cepa lotium cit, & semen genitale gignit. Cibi appetentiam excitat. Capitis dolores facit,& stomacho officit. Rationem etiam,vt aliqui ferunt,lædit. Si verò coquatur, plurimum malignitatis deponit,

& vtilis sit ad thoracis asperitates, & tusses. Hemorrhoïdas imposita aperit, & cum aceto inunctum alphos extergit. Etsi autem crassarum partium substãtiam habeat, humores tamen crassos & lentos extenuat. Ventriculum verò inflat. Si crebrius quis eã vtatur, in lienis vitia incidit.

DE CAMPANVLA. CAP. CLXIIII.

Campanula huius uidetur nobis Gantelee, & Gan nostre Dame à dactylothecæ in floribus forma.

NOMINA.

QVVM nobis non constet quo nomine veteribus appellata sit hæc herba, placuit illã Campanulam, à florum similitudine, qui cãpanam planè referunt, nominare. Germanis *Halszkraut*, hoc est Ceruicaria, [Gallis *Des gans nostre Dame, ou des Ganteletz*] dicitur, quòd scilicet ad oris, & ceruicis, fauciumq; mala mirificè conferat.

Campanula unde dicta.

Ceruicaria.

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirsutum, rubescentem, folia oblonga, hirsuta, in extremitatibus incisa & serrata, ad Vrticam proximè accedentia, flores purpureos campanæ aut calatho similes, in medio luteum quid prominens obtinentes, quibus emarcescentibus in rotundis capitulis semen prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidam.

LOCVS.

Gignitur in pratis siccis, in quibus dumeta plurima existunt. Propemodum enim nunquam nisi in dumetis reperiri potest.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustu astringit, vt hinc exiccandi illi vim esse quisque coniicere queat.

VIRES.

Adstringendi habet facultatem, ideóq; decoctum

 illius

illius vnicè ad oris exulcerationes, aliaq; eiuſdem mala quæ adſtrictione indigent, cōfert. Vtilis etiam hauddubiè ad alia quęuis vlcera, ob inſignem quam obtinet in exiccando facultatem.

DE CALAMINTHA. CAP. CLXV.

Quænam herbæ Calaminthis genera apud Dioſcoridem & Galenum explicant, hodie parum conſtat, ut Muſæ Ruellius repugnet, ob hiſtoriæ Dioſcoridis & Galeni obſcuram breuitatem.

NOMINA.

Καλαμίνθη Græcis, Calamintha Latinis, officinis Calamentum nominatur. Germanicas appellationes paulò pòſt indicabimus. Calamintha verò dicitur quaſi vel bona, vel vtilis mentha: nanq; nidore ſuo ſerpentes fugat. Quod teſtatur etiam Ariſtophanes iis verbis: σὺ δὲ ὄζεις καλαμίνθης, ὄφεως ἐλασικοῦ. Niſi quis exiſtimet à κάλου, hoc eſt, ligno, quaſi lignoſam appellari mentham.

Calamintha quare dicta.

GENERA.

Primum. Calaminthæ Dioſcorides tria facit genera. Primum amat montes, ideo huius generis Calamintha montana vocatur. Germanis *Stein oder Katzenmuntz* [Gallis *Calament, ou Poliot ſauluage, ou herbe au Chat.*] dicitur. Alterum Latini propriè Nepetam, vulgus eò quòd Pulegio ſimile ſit, ſylueſtre Pulegium nominat. Germani etiam vulgi opinionem ſequentes, *Vuilden Poley* & *Kornmuntz* vocant. Officinæ pro Calamento hoc ſolo genere vtuntur. Tertium Mentaſtro ſimile eſt, Germanicè *Geelmuntz* commodè appellatur.

Secundū. Pulegium ſylueſtre

Tertium.

FORMA.

Primum Calaminthæ genus folia Ocymo ſimilia habet, ſubalba, ramulos anguloſos, florem purpureum. Alterum Pulegio ſimile eſt, maius tamen:

propt er

propter quod quidam, vt dictum est, syluestre Pulegium nominant, quoniam & odorem illius æmuletur. Tertium Mentastri similitudine est, longioribus foliis, caule & ramis prædictis maius, sed minus efficax: flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in montibus & asperis gignitur, vnde & montana dicta est. Alterius in campestribus & agris. Tertii in aquosis locis.

TEMPVS.

Florent Iunio, potissimum verò Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calamintha essentia est tenui & calida, siccáque in tertio quodammodo ordine. Horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experientia cognita. Gustu quidem acris & palàm calida est, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia gustu feruentia admodū & acria. Radix inutilis. Pota aut illita demorsis à serpente opitulatur. Decoctum eius potum vrinas & menses expellit. Ruptis, cōuulsis, orthopnœæ, torminibus, choleræ, rigoribusq; auxiliatur. Præsumpta in vino venenis resistit. Regium morbum expurgat. Lumbricos & ascaridas cum sale & melle pota, enecat. Nec secus cocta crudaq; si teratur. Elephanticos epotata adiuuat, si postea serum lactis bibatur. Folia trita & apposita, menses ducunt, & fœtus interimūt. Accensa aut substrata serpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in vino cocta & illita. Sugillata tollunt. Ischiadicis imponitur, vt humorem ex alto euocet, meatusq; transmutet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus.

EX GALENO.

Periclitantibus & corpori admouentibus extrinsecus imposita, primum quidem valde excalfacit & mordicat, cutémque laniat, postremo etiam vlcus efficit. In corpus autem intrò assumpta, tũ ipsa per se sicca, tum etiam cũ meliacrato, perspicuò calfacit, & sudorem ciet, omneq; corpus tum digerit, tũ exiccat. Ea ratione ducti quidam ipsam contra rigores per circuitum repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo incoctam toti corpori inungentes cũ frictione non segni, intrò verò assumentes, sicuti est dictum. Quinetiam & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus ischiadicis tanquam strenuum remedium illinunt: trahit enim quæ in profundo hærent, totumq; adeò articulum excalfacit, cutémque non obscurè adurit, mensésque tum pota, tum apposita admodum efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorum remedium, non eò tantùm quòd strenuè tenues humores digerat, verumetiam quia extenuet & incîdat valenter crassos, quales sunt qui hunc morbũ procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & sugillata digerit. Sed ad talia recentem magis quàm arentẽ adhibere præstat. Quippe arefacta vehementior redditur, & ad vrẽdũ prõptior. Porrò talis cùm sit, ad venenatarum bestiarũ morsus assumitur, velut etiam cauteria, & quæcunq; medicamenta calida sunt & acria, tenuiumq; partium, quæq; facilè ex alto ad sese circumiacentem omnem humiditatem possunt attrahere. Cæterùm quæ illi inest amaritudo, planè exigua est, verùm ad quædam ita efficaciter agit, vt quæ valentissima est, nimirum quum coniuncta sit vehementi calori cum tenui essẽtia. Quare & ascaridas & lumbricos succus eius infusus aut potus enecat. Eadem ratione auriũ vermes, aut si alicubi in parte corporis sinuosa, aut implicata quæ putredine tẽtetur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptum seu pota, seu admota interimit

imit & eiicit. Igitur incidendi quidẽ ei vis adeſt propter calorem eius, tenuitatem, & amaritudinẽ: abſtergendi verò propter vnicam amaritudinem. Itaq; aſthmaticis ob omnia antedicta prodeſt. Ictericis verò potiſſimum ob amaritudinem, ſicut alia ferè omnia amara, vtpote abſtergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obſtructiones. Ad omnia iã dicta efficacior eſt montana.

EX PLINIO.

Decocta in aqua ad tertias diſcutit frigora. Mulierum menſtruis prodeſt. Aeſtate ſedat calores. Vires quoq; contra ſerpentes habet. Fumum ex ea nidoremq; fugiunt, quam & ſubſternere in metu obdormituris vtile eſt. Tuſa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens, cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus eius ĩſtillatus naribus ſupinis, profluuiũ ſanguinis ſiſtit. Itẽ radix cũ myrti ſemine in paſſo tepido gargarizata, anginis medet̃.

DE CRITHE CAP. CLXVI.

Hordeum polyſtichon ſeu hexaſtichon à diſticho Picardis diſtinguitur, Pariſienſibus confunditur.

NOMINA.

K ριθὴ Græcis, Hordeum Latinis & officinis dicitur. Germanis *Gerſten*, [Gallis *Orge*.] Ex eo polenta, quam Greci ἄλφιτον nominãt, & Ptiſana, medicamenta veteribus vſitatiſſima, conficiuntur. *Polenta.*

GENERA.

Ruſtici duo eſſe Hordei genera tradunt. Vnũ Polyſtichũ, quod ſic dictũ eſt, quia in multos verſus ſpicatur. Sũt enim ex hoc genere quæ ſpicã tribus, interdũ quatuor, nunc ſex, nunc octo verſibus diſtinctã proferũt. Germanis *Groſz Gerſt*, hoc eſt, Hordeũ magnũ vocatur. Alterũ Diſtichũ nominatur, quòd ſcilicet in duos duntaxat verſus ſpicetur. Germani *Klein Gerſten*, id eſt, Hordeum exiguum appellant. *Hordeum polyſtichũ* *Diſtichũ.*

FORMA.

Culmũ habet tritici, fragiliorẽ tamẽ minoremq;

quinque, sex, & interdum pluribus geniculatũ articulis, simplici in stipula folio, & eo quidem scabro ac lato. Grana ferè nuda, longiore capillamento, mordacíque arista. In versus spicatur, radice frequẽti, capillis fibrata.

LOCVS.

Hordeum pinguissimum amat agrum.

TEMPVS.

Erumpit à primo satu die septimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterum in herbam. Metitur Augusto mense.

TEMPERAMENTVM.

Hordea primi sunt ordinis in exiccando & refrigerando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hordeum optimum est candidum, purumq́;. Minus quàm triticum nutrit. Ptisana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atq; faucium scabritias, exulcerationesq́; pollet, quibus etiã triticea ptisana præsidio est, sed plus alit, magisq́; vrinã mouet. Lac abũdè suppeditat, si cũ Fœniculi semine decocta sorbeat. Abstergit, vrinã ciet, inflat, stomacho aduersatur, & œdemata concoquit. Farina hordeacea cum fico in mulsa aqua decocta, œdemata & inflammationes discutit. Duritias cum pice, resina & fimo columbino cõcoquit. Cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit qui latus excruciãt. Aduersus intestinorum inflationes, cum lini semine, fœnograeco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri vrina, ad cõcoctionem perducit. Cum Myrto autẽ, aut vino, aut syluestribus pyris, aut rubo, aut malicorio, alui profluuia sistit. Podagricis inflammationibus cum cotoneis, aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadẽ cum aqua,

aqua,atq; cum pice & oleo decocta,pus excitat. Cũ aceto autem liquata,& cum pice decocta,contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex iis aluum cohibet,inflammationesq; mitigat.

EX GALENO.

Hordea pauxillum etiam absterſionis habẽt. Paulò etiã plus deſiccant quàm farina fabacea, cui non inſint cortices. Cætera verò ſimilia ſunt foris vtentibus. In cibo autem hoc præſtant fabis,quòd flatuoſam naturam exuant: fabis quantumcunque coxeris,flatuoſa natura remanet: ſunt enim craſſioris eſſentiæ quàm hordea,quamobrem iis plus etiam nutriunt. Quoniam verò ambo paulum à medio receſſerunt,multo ſunt vſui. Nam talia medicamenta multis aliis miſcentur ceu materiæ quædam: itaque etiam cera & oleum paucis medicamentis coniunguntur. Polenta verò multo plus hordeo deſiccat. Plura de hordeo,ptiſana & polenta apud Galenum libro primo de alimentorum facultatibus offendes.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impetusq; diſcutit,lenit & cõcoquit. Decoquitur aliàs in mulſa aqua,aut fico ſicca. Ad iecinoris dolores eam in poſca poſitam cõcoqui opus eſt, aut cum vino. Cum vero inter coquendum diſcutiendumq; cura eſt,tunc in aceto melius,aut in fæce aceti,aut cotoneis pyríſue decoctis. Ad multipedum morſus cum melle,ad ſerpentium in aceto & contra ſuppurantia,ad extrahẽdas ſuppurationes ex poſca,addita reſina & galla, Ad concoctiones vero & vlcera vetera cum reſina. Ad duritias cum fimo columbino,aut fico ſicca, aut cinere. Ad neruorũ inflammationes,aut inteſtinorum,vel laterum,vel virilium dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab oſſibus caro recedit. Ad ſtrumas cum pice & impubis pueri vrina. Cum oleo & fœno-

græco contra tumores præcordiorum, vel in febribus cum melle, vel adipe vetusto. Suppuratis triticea farina multò lenior. Neruis cum Hyoscyami succo illinitur. Ex aceto & melle lentigini.

DE CROCO. CAP. CLXVII.

NOMINA.

κρόκος Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ antiquum nomẽ retinuerunt. Germani *Saffran*. [Galli *Safran*] vocant simpliciter, aut cum adiectione, *Zamer saffran*. Sic verò vocatus à Croco iuuene, qui propter amorem Smilacis virginis, in florem sui nominis versus est: quod Ouidius testatur, qui sic scriptum reliquit:

Crocus unde dictus.

Et Crocum in paruos versum cũ Smilace flores.

FORMA.

Crocus folio est angusto adusq; capillamenti penè exilitatem: flore purpureo Colchici floribus nõ admodum dissimili, in quo flammea Croci stamina: radice bulbosa, copiosaq; ac viuaci.

LOCVS.

Nascitur in Coryco mõte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei qui in Olympo Lyciȩ monte prouenit. Dein ei qui ex Aegis Aetoliæ vrbe affertur. Nunc in plerisque Germaniæ locis plantari cœpit haud infœliciter, quòd viribus è locis iam commemoratis allatis haud cedat.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit: per autumnum nanq; Vergiliarum occasu floret, neque vltra mensis spacium flores durant. Postquam autem hi decidunt, statim folia angusta & oblonga prodeunt, virentq; tota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulum quid adstringens obtinet, quod terreum frigidúmque est: sed superat in eo calefaciens & qualitas & facultas, vt tota essentia secũdi sit ordinis

ordinis excalefacientium, & primi exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adstringit, vrinam cit, & coloris bonitatem efficit. Arcet crapulam cum passo potus. Fluxiões oculorum cum lacte muliebri inunctus sistit. Potionibus quę pro interaneis parantur, vtiliter miscetur: item iis quæ vuluæ sedíque subiiciuntur & illinuntur. Venerem stimulat. Inflammationes erysipelatosas inunctus lenit. Aurium remediis vtilissimus est. Letalem sanè dicunt hunc si trium drachmarum põdere cum aqua bibatur. Radix eius cum passo pota, vrinam cit.

EX GALENO.

Crocus concoquendi vim quandam habet, adiutante scilicet in hoc & pauca adstrictione. Quippe quibus medicamentis, quum non admodum excalfaciant, paucula adest adstrictio, ea parem facultatẽ habẽt essentiis emplasticis nominatis, quas cum iũctas caliditati non vehementi contigerit, concoquentes esse constat.

EX PLINIO.

Discutit inflammationes omnes quidem, sed oculorum maximè ex ouo illitum. Vuluarum quoque strangulatus. Stomachi exulcerationes, pectoris & renum, iecinorum, pulmonum, vesicarúmque, peculiariter inflammationi earum vehementer vtile. Itẽ tussi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Vrinã cit. Qui Crocum prius biberint, crapulã non sentient. Ebrietati eo resistunt. Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatẽ. Somnũ facit. Caput leniter mouet. Venerẽ stimulat. Flos eius igni sacro illinitur cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

EX SIMEONE SETHI.

Stomacho bonus est, ciborúmque concoctionem efficit. Obstructiones tollit. Pituitosa & lethargica vitia iuuat. Discutiendi quoque vim obtinet & visceribus vtilis est, ad spiritusque difficultatem cõducit.

Si quis

Si quis illo mediocriter vtatur, bonũ colorẽ habebit:ſin verò citra modum,pallorem contrahet,& capitis dolorem, cibiq́; inappetentiam faciet. Cum opio & lacte & roſaceo pedum doloribus impoſitus vbi dolét, ſummopere prodeſt,ſuperpoſitis Betæ foliis.

DE CYNOCRAMBE.
CAP. CLXVIII.

Hæc braſſica canina licet mercurialis mas dicatur ob eius ſimilitudinem,tamen Dioſcoridi diuerſæ ſunt plantæ.

NOMINA.

Kυνοκράμβη.ἢ κυνία ἢ λινόζωσις ἄγρια ἄῤῥην Græcis, Canina Braſſica, Cynia, & ſylueſtris Mercurialis mas Latinis, *Vuild Bingelkraut das mennle/Hundſzkol* Germanis appellatur.

FORMA.

Caulem ex ſe mittit dodrantalẽ,tenerum & ſubalbidũ. Folia Mercuriali ſimilia,albeſcentia ex certis interuallis. Semen prope folia paruum, rotũdũ. Ex qua quidem delineatiõe ſole meridiano clarius eſt, herbam cuius picturam damus eſſe Cynocramben. Siquidem ea caulem binûm palmorum altitudine habet,mollem & ſubcandidum. Folia Mercuriali ſimilia admodum,certis interſtitiis,ſubalbida. Semen itẽ iuxta folia exiguũ,rotundũ,geminorum inſtar teſticulorum cõnexum:& in ſumma,nihil eſt quòd nõ in ea deſcriptioni adamuſſim reſpondeat.

LOCVS.

In ſyluis copioſè prouenit.

TEMPVS.

Semen veris initio,nempe Aprili menſe,profert, matureſcit autem Maio.

TEMPERAMENTVM.

Quum guſtu nihil á ſatiua Mercuriali diſtet Cynocrambe, colligitur hinc idem quod illa obtinere temperamentum.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Caulis & folia pota,& olerũ modo comesta aluũ cient.Ius verò decoctorũ bilem & aquosa detrahit.

APPENDIX.

Alia est Cynocrãbe ab hac nostra,ea cuius mentionẽ facit Galenus,Paulus & alij,adde etiã Dioscorides,verùm sub nomine Apocyni:quod lectorem, ne diuersas herbas vnã esse putaret,monere volui.

DE COLVTEA, CAP. CLXIX.

Colutea nobis Baguenaudier,cuius folia & folliculos sene loco non sine uiribus substituunt pauperes.

NOMINA.

κολυτέα Græcis, Colytea & Colutea Latinis K [Gallicè *Baguenaudier*] dicitur:à nullo tamẽ,quod sciã,veterum, quàm à Theophrasto lib.iij.de plant.hist.cap.xviij.celebrata.

GENERA.

Duo eius sunt genera. Vnum quod priuatim Colutea vocatur,officinis incognitũ. Germani *Vuelch Linsen* appellant. Alterum officinis cognitum & frequenti vsu à medicis vsurpatũ,Mauritano sermone Sena nominatur. Germani ad eam alludentes appellationem,*Senet* nuncupant. Differunt autem inter se magnitudine:siquidẽ primum genus maius est altero,vtpote quod quadriennio, Theophrasto loco paulò antè citate teste,se in arborem efferat. Siliquę etiam illius magis turgido spiritu distenduntur,Sena verò siliquas profert lunatas, nec ita prætumidas. Semen denique Coluteæ rotundum,lentis obtinens similitudinem:Senæ autem oblongum, cordisque humani instar acuminatum. *Colutea.*

FORMA.

Frutex est ramis exilibus, folio fœnigræci, flore genistæ aut pisi luteo, membraneo folliculo, pellucẽte,prætumido,& veluti quodã spiritu distẽdente turgido, ita vt digitis si prematur, crepitans dissiliat, in quo semen atrum,durum, latum, lentis magnitu- *Coluteæ descriptio*

magnitudine, pisi gustu, in ordinémque digestum clauditur.

LOCVS.

Satum vtrunque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Colutea Maio & Iunio mẽsibus, ac subinde in siliquis oblongis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Arabes calidam in principio secundi, & siccam in primo ordine statuunt.

VIRES. EX ACTVARIO.

Sene siliquosus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachmæ pondusculo potus, pituitam & bilem deiicit: post hos reliquos humores modestissimè purgat, retorridam atramque bilem, eiusque suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Vetusto capitis dolori, scabiei, comitialibus, impetigini succurrit. Sed feruefacti ius potius quàm triti farina propinatur. Interaneorum obstructiones tollit.

APPENDIX.

Quum non forma tantùm, imò etiam sapore duo hæc Coluteæ genera sibi similia sint, facilè etiã hinc colligitur facultate inter se minimè differre. Quare vtrunque citra molestiam atram bilem retorridamque educit, caputque ac cerebrum, & instrumenta sensuum à noxiis purgat humoribus. Quid multa? aduersus omnia vitia ab atra bile nata valet.

APPENDIX ALTERA.

Dum hosce commentarios conscriberemus non erat ad manum græcus Theophrastus: quare cum Latino tantùm vtendum esset exẽplari Theophrasti, non satis coniicere potuimus, an per y aut per ου vox ipsa scriberetur, cùm non raro Latini eas voces in quibus Græcè υ est, per v efferant. Quare Latinè dici hanc herbã Coluteam & Colyteam putauimus. Sed nacto tandem Græco Theophrasti codice, statim

tim deprehendimus κολουτέαν ἀ κολυτία diuersam esse: idipsum enim Theophrastus manifestè innuit. In Latina verò Theodori versione perperam pro Colytea scribitur Colycea: id quod nobis etiam tenebras offudit. *Colutea differt à Colytea.*

DE CORONOPO.
CAP. CLXX.

Coronopum, id est, pedem cornicis pingit quam nos meritò cornu cerni uocamus, quòd adulta eius folia cornu ceruini effigie ramosa sint. Coronopus nobis alius est in syluis frequēs folio infernè uiolam nigram aut geranium referente, supernè exiguo in pedis cornicis formam planè diuiso, cui flos supereminet luteus paruus.

NOMINA.

κορωνόπους, ἢ ἄστριον Græcis, Pes Cornicis & Sanguinaria Latinis dicitur. Officinis incognita herba. Germanis commodè *Kraen oder Rappenfusz* [Gallicè *Capriole, ou sanguinaier, ou dent au Chien*] appellari potest. Coronopus enim nō alia ratione dici cœpit, quàm quòd Cornicis pedē effigie repræsentet. Sanguinaria autem Sanguinalísue vocata est, quòd sanguini sistendo apta sit herba. Sunt qui herbam Stellæ nominant, alludētes haud dubiè ad Græcam appellationem astrion. Nonnulli quòd folium eius multipartitò cōsectum in ceruini cornu imaginem effigietur, Ceruinum cornu vocarunt. *Pes Cornicis.* K *Coronopus unde dicta. Sāguinaria. Herba stellæ.*

FORMA.

Herbula est oblonga, per terram strata, foliis fissis, radice gracili & adstringente. Ex qua quidē descriptione, etsi concisa admodum, satis liquet, herbā hanc cuius picturam damus esse Coronopum. Herbula enim est foliis oblongis & scissis, ac in multas partes laciniatis, atque adeò cornicis pedem effigie referentibus, humi quoque semper sparsa proserpit: radice denique tenui admodū & adstringente prædita.

dita. Quibus omnibus id quoque accedit, quòd Dioſcorides Pſyllium folia Coronopo ſimilia habere ſcribit: quod ſi verum eſſe ex vtriuſque herbæ collatione experiri volueris, ſenties Coronopi huius noſtri folia planè Pſyllij foliis ſimilima eſſe, potiſſimum vbi primum è terra erumpunt: imò quòd ad folia, flores & ſemina attinet, omnia in vtriſque ſibi ſimilia deprehendes, in eoq; ſolo diſtare cõperies, quòd Pſyllium folia non fiſſa habeat, & in altũ ſurgat, ſinguláque iam dicta maiora producat: cõtrà Coronopus humi repat, minoráq; omnia proferat. Vtraq; igitur herba luteos obtinet flores, & ſémina in capitulis pulicibus ſimilia. Capitula verò in Coronopo ſunt multo quàm in Pſyllio tenuiora ac lõgiora, id quod pictura graphicè monſtrabit. Ex iis quoque manifeſtũ fit errare illos toto cœlo, qui gramen aculeatũ & Coronopũ vnam & eãdem herbam eſſe cõtendunt, cùm tamen forma non parum diſtare videantur. Atq; hinc eſt quòd omnes veteres tam Græci quàm Latini vtranque herbam ſeorſim, & in diuerſis locis deſcripſerint. Plinius ſiquidẽ lib. xxiiij cap. xix. aculeatum gramen in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atque adeò Dactylon vocatum eſſe hoc nomine, quòd ſcilicet digitorum ſpeciem referat, ſcribit. Coronopus verò neq; quinos, neque in cacumine aculeos obtinet, ſed tantùm folia fiſſa, vel ſi aculeos placet appellare has fiſſuras, non in cacumine, ſed in ambitu paſſim foliorum eas reperies: vt certum ſit Coronopum non eſſe aculeatum gramen.

LOCVS.

Dioſcorides in incultis, ſemitis, & iuxta domicilia naſci tradit. In Germania tamẽ, quòd ſciam, nuſquã niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, ac ſubinde in oblongis capitulis ſemen profert.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Ex adstrictione ipsa satis constat radicem ipsam siccandi vi præditam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE

Herba cocta estur olerũ modo. Radicẽ habet in cibo adstringentem, quæ cœliacis conducat.

EX GALENO.

Coronopodis radix comesta cœliacis prodesse creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniam radix cœliacis præclarè facit in cinere tosta.

DE CYCLAMINO. CAP. CLXXI.

Cyclaminus frequens in luco Aurelianensi. in hortis etiam nostris prouenit.

NOMINA.

K υκλάμινος, ἢ ἰχθυόθηρον Græcis, Rapum & tuber vmbilicusq; terræ Latinis, Cyclamẽ officinis mutata voce, Panis porcinus & terræ, atque Arthanita à nostræ ætatis herbariis, Germanis *Erduurtz oder Apffel/Schuuein oder Seuubrot* [Gallicè *Pain de Porceau*] dicitur. Cyclamino Græci nomen fecerũt, circũactã in orbem eius circinationẽ cõtemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλȣ, quasi ab orbe Cyclaminon, hoc est, orbicularẽ dixerũt. Fuitq; hęc prior & antiquior plãtæ huius appellatio. Ichthyotheron verò iidem, quòd pisces ea necantur, nominauerũt. Romani Rapum terræ, quoniam eius radix in terrra velut Rapum extuberat. Qua sanè ratione terræ tuber, quòd in molem quandam intumeat: aut vmbilicum terræ, quoniã vt vmbilicus circinata forma emergit, sic & Cyclaminus sub terra cõspicitur, etiam appellarũt. Panem porcinũ hauddubiè primũ vocarunt subulci, qui pecori suo radicẽ huius gratã pabulis cognouerunt. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, quòd sæpius radicem in orbem circumactam intuerentur, quæ non in globum intumescens, sed veluti

Cyclaminus unde dicta. *Ichthyotheron.* *Rapũ terræ.* *Tuber terræ.* *Vmbilicus terræ.* *Panis porcinus.* *Panis terræ.*

veluti pressa sese in latitudinem explicaret, qua forma quotidiano vsu panes visuntur, terræ panē cœperunt appellare.

FORMA.

Folia Hederę habet, purpurea, varia, supra infráque albicantibus maculis. Caulem lõgitudine quatuor digitorum, nudum, foliisque carentem, in quo flores rosarum effigie purpurei. Radicem nigram, rapo similem, in latitudinem se pandentem.

LOCVS.

Nascitur in vmbrosis & vepribus, maximè sub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Augusti folia sua quæ per integrum retinuit annum, amittit, & subinde noua emittit, atque statim inter ea flores ostendit, qui integro durant autumno.

TEMPERAMENTVM.

Clarum est ex particularibus operatiõibus, quas statim subiiciemus, Cyclaminum esse calidam & siccam in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota pituitam, aquamque per inferna trahit. Menses pota & apposita cit. Tradunt si prægnans mulier radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Bibitur & in vino contra letalia, præsertim leporem marinum. Illita contra serpentium ictus remedio est. Immista vino ebrietatem facit. Regium morbum sistit tribus drachmis pota cum passo, aut diluta mulsa. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis vestibus cõtectum, quò sudet. Eiectus verò sudor felleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus instillatur. Sedi etiam ad deiicienda excrementa in lana subiicitur. Vmbilico, imo ventri & coxæ illitus succus aluum mollit, verùm abortum efficit. Suffusis & hebetibus

oculis

oculis inunctus cũ melle succus prodest. Medicamẽtis abortũ inferentibus admiscetur. Sedem procidẽtem cum aceto inũctus succus cõpescit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinẽ decoquitur. Radix cutẽ extergit. Exãthemata reprimit. Vulneribus per se ex aceto aut melle medetur. Illita lienẽ minuit. Vitia cutis in facie à sole & alopecias emẽdat. Decocto eius luxata, podagra, & capitis vlcuscula, pernionesq; vtiliter fouẽtur. Ipsaq; in vetere oleo feruefacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inũcta fuerint. Cauata radix oleo expletur, & cineri feruenti imponitur, adiecto interdum thyrrhenicæ ceræ modico, vt strigmenti crassitudinem contrahat vnguentum, cum primis vtile pernionibus. Radix Scillæ modo concisa reponitur. Narrãt ad amatoriã assumi contusam, & in pastillos conformatam.

EX GALENO.

Cyclaminus varias vires obtinet, nã & extergit, & incîdit, & ora venarum aperit, & attrahit, & discutit. Clarum verò id est ex particularibus operibus. Nã succus eius hæmorrhoïdas reserat, violẽterq; ad secessum prouocat in floccis appositus. Sic etiam medicamentis tubercula, strumas, aliasq; durities discutientibus commiscetur, ac suffusis cum melle illitus competit: ad hæc quoque per nares expurgat. Adeò est vehemens eius facultas, vt abdomine illito vẽtrẽ subducat, & fœtum interimat. Nam & alioqui validum interimendo conceptui medicamen est, in pesso addita. Tota verò radix succo imbecillior est, quanquam & ipsa vehemens sit. Nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & regio morbo prodest. non modo ipsum viscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem excernẽs. Proinde a potione omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem extergit cùm in aliis, tum quòd alope-

cias,ephelidas,omniáque exanthemata curet. Lienē quoque induratum iuuat illita,tum recens,tum arida. Sunt qui radicem ſiccam aſthmaticis exhibeant.

EX PLINIO.

Cyclamini radix contra ſerpentes omnes bibitur. In omnibus ſerenda domibus,ſi verum eſt, vbi ſata ſit,nihil nocere mala medicamenta: amuletum vocant: narrantq́, ea ebrietatem repræſentari, addita in vinū radice. Et ſiccata Scillæ modo conciſa reponitur,decoquiturque eadem ad craſſitudinem mellis. Suum tamen venenum ineſt ei,traduntq; ſi prægnans radicem eam tranſgrediatur, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto:ſudores enim felleos mouet.

DE CYPERO. CAP. CLXXII.

Cyperus nobis Souchet, fortè à radice quam Galli Souche uocant, cuius uis & uſus eſt præcipuus.

NOMINA.

ϰύπειρος ἢ κύπερος Grecis,Cyperus & Cypirus

K Latinis dicitur. Quum enim Græci quādoque diphthongo,vt Theophraſtus,quādoq; vocali breui,quamadmodum Dioſcorides, Galenus & alij quidam,penultimam ſcribant, fit vt aliqui,e, alij verò i retineant. Poëtæ qui e ex diphthongo retinuerunt, meritò penultimā in Cypero producūt. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis *Wilder Galgan* [Gallicè *Souchet*] vocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet,longiora tamen,graciliora & ſolidiora. Caulem cubitalem, & nōnūquam altiorem,angulosum,ſchœno ſimilem, in cuius cacumine minutorum foliorum ac ſeminis productio eſt. Radices illi ſubſunt,quarum vſus eſt, oblongæ, oliuarum modo ſibi inuicem commiſſæ, aut rotundę,nigræ,ſuauiter olentes,& amaræ:vel, vt Theophraſtus delineauit,inæquales,partim craſſæ, carnoſæq́;

nosæq; partim graciles atque surculosæ. Ex qua descriptione omnibus esse perspicuũ arbitramur, stirpem cuius nunc picturam damus esse Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora, exilioraque: caulem altitudine cubiti, aut altiorem, angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen residet. Radices huic sunt oblõgæ, oliuarum modo inter se connexæ ac inuicem implexæ, aut ro tundæ, nigræ, iucundè spirantes, gustu amaræ. Præterea magna inęqualitate notantur, quòd pars quædam crassa carnosaque, quædam gracilis atq; lignosa sit. Nemo enim non videt radicis tenuitatem surculosam protinus in oliuaria tubercula verticillari. Nascitur quoq; è latere huius radicula, quod Theophrastus etiam notauit, vnde cauliculus erumpit alius, vt pictura affabrè monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis cultis & palustribus. In Germania certè non nisi cultus in hortis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum semine Iunio & Iulio mense producit.

TEMPERAMENTVM.

Cyperi radices maximè vsui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radici Cyperi calefaciendi vis inest, vrinamque mouendi. Calculosis & aqua inter cutem correptis pota succurrit. Aduersus scorpionum ictus remedio est. Refrigerationibus vuluæ & præclusionibus fotu auxiliatur. Pellit menses. Arida trita oris vlceribus, etiam si depascant, prodest. Malagmatis calefacientibus miscetur, & vnguentorum spissamentis accommodatur.

EX GALENO.

Cyperi radices maximè vsui sunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem. Itaque

vlceribus quæ præ nimia humiditate cicatricē difficulter admittūt, mirificè prosunt: habent enim quiddam etiam adstringens, quapropter vlceribus item oris conueniunt. Quin & incidendi vim quampiam illis inesse testificandum, qua & calculo vexatis cōgruunt, & vrinam mensesque mouent.

EX PLINIO.

Cypero vis in medicina psilothri. Illinitur pterygiis, vlceribusque genitalium, & quæ in humore sunt omnibus, sicut oris vlceribus. Radix aduersus serpentium ictus & scorpionum præsertim remedio est. Vuluas aperit pota Largiori tanta vis, expellit eas. Vrinam ciet & calculos: ob id vtilissima hydropicis. Illinitur & vlceribus quæ serpunt, sed his præcipuè quæ in stomacho sunt, ex vino vel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias tussi medetur. Semen tostum & in aqua potum, sistit aluū & fœminarū mēses, capitisq; dolores facit.

DE LATHYRI. CAP. CLXXIII.

Lathyris nobis à purgandi uiolentia Espurge dicitur.

NOMINA.

Catapútia minor quare dicta.

A λαθυρὶς Græcis, Lathyris Latinis, officinis Cataputia minor, quod in pilulis quibusdam, seu potius catapotiis, semen ferat: aut, quòd verisimilius est, quia granis eius ad aluum subducēdam pro catapotiis vtantur. Germani *Springkraut/ Springkorner oder Treibkorner* [Gallicè *Espurge*] appellant, quòd semen scilicet nisi in tempore auferatur, sua sponte ex loculamentis saliendo excidat.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, vacuum, digiti crassitudine: in eius cacumine sunt alę. Folia in caule oblonga, amygdalinis similia, latiora tamē & læuiora. Quæ vero in summis sunt ramulis, minora, Aristolochiæ aut oblongæ Hederæ figura. Fructum fert in summis ramis tribus loculamētis distinctū, rotundū seu Capparin, in quo terna sunt semina putaminibus

bus inuicē discreta,rotunda,maiora eruis, quæ quū corticibus exuūtur,cādida sunt,& gustu dulcia Radix illi tenuis & inutilis. Totus autē frutex lacteo liquore,Tithymali modo,plenus est. Hanc certè descriptionē,si singula cōparare velis,ita Cataputię minori quadrare inuenies,vt nulla prorsus sit nota quā non pictura referat. Nā hæc caulem cubitali emittit longitudine,& digitali crassitudine. Gignūtur in fastigio alæ,& folia in caule oblonga,amygdalæ proxima,latiora & læuiora. Quæ autem in summis eminent ramulis,minora iis quæ caulem ambiunt conspiciuntur,Aristolochiæ aut longioris Hederæ figura. In cacuminibus fructū gerit triplici cellula cōceptaculóue distinctū,ceu Capparin rotūdū,in cuius ventriculis grana tria intercursantibus membranis diuisa continentur,eruis maiora,rotunda,quæ corticibus exuta alba spectantur,gustatu dulcia. *Cataputia minor.*

LOCVS.

Nascitur locis cultis & sabulosis.

TEMPVS.

Carpitur autumno dum fructu prægnans est, seménque eximitur dum tuniculæ quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam statuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgant aluū grana eius sex vel septem sumpta in catapotio,aut comesta,aut cum caricis aut palmulis deuorata,frigida superpota aqua. Ducūt autē pituitam & bilē,& aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præstat. Folia cum gallinaceo aut oleribus decoquuntur ad eosdem effectus.

EX GALENO.

Sunt qui Lathyrin dicat Tithymali esse speciē,tū quòd similiter illis succū habeat,tū quòd eodē modo purget, vniuersaque illis facultate similis sit,nisi

quòd semen gustantibus videatur dulce: quod sanè etiam maximè purgatoriam vim obtinet.

EX PLINIO.

Grana vicena in aqua pura aut mulsa pota, hydropicos sanant. Trahunt & bilem. Qui vehementius purgari volunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum lædunt: itaque inuentum est, vt cum pisce, aut iure gallinacei sumerentur.

DE LEVCOIO DIOSCORIDIS. CAP. CLXXIIII.

Leucoia nobis à caryophylli in floris figura, & acrimonia Gyroflee dicuntur, & unum genus luteũ officinis cum Mauris Keiri.

NOMINA.

Viola alba. Cheiri.

A λευκόιον Græcis, Viola alba, vel Viola simpliciter Latinis, officinis Mauritana voce Cheiri vel Keirim appellatur, Germanis *Veiel* [Gallicè *Gyroflee.*] Non autem temere adiectum est Dioscoridis: hac enim voce à leucoïo Theophrasti, de quo suo loco dicemus, segregare voluimus.

GENERA.

Viola purpurea duplex.

Etsi Leucoij nomine Viola significetur candida, tamẽ & pro lutea, & cœrulea, & purpurea solet vsurpari. Quatuor itaque Violæ huius sunt genera, quæ sola florum diuersitate inter se differunt. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea. Non est tamen quòd per purpuream hic intelligas eam quæ Græcis ἴον, & Latinis propriè Viola dicitur: nam eius alia ab ea de qua hìc agimus familia est, huicque tum qualitate tũ facultate, adde etiã forma, cõtraria. Ea enim quæ ἴον Grecis vocatur, humilis est, ob id à nõ nullis Sessilis dicta, & latiore folio. Contrà nostra illa, vt mox dicemus, cubitali est altitudine, & minimè sessilis. Idem de candida dictum putes, nam ea

Viola candida duplex.

quoq; duplex est: vna de qua hìc fit sermo, alia sessilis, de qua in præsentia nihil dicemus. Nos tria dũtaxat genera picta damus: cœruleas enim videre nõ licuit.

licuit. Quare suppositìtium hoc verbum in Dioscoride puto, maximè cum Plinius lib. xxj. vbi de satiuis Violis loquitur, purpurea scilicet lutea & alba, nullam de cœrulea mentionem fecerit.

FORMA.

Cubitali altitudine prosiliũt, ramosæ, caule Brassicę exiliore, folio longo, molli, canescẽte, flore quadrifolio, Violæ syluestris odorem referẽte, nõ vnius coloris, nam alij cãdidi, alij lutei, alij purpurei. Semẽ foliaceũ tenuibus quidem, sed quincuncialibus siliquis continetur.

LOCVS.

Vbique ferè in hortis & cultis reperiuntur. Nõ enim nascuntur magna ex parte nisi satæ fuerint.

TEMPVS.

Primo vere & Maio potissimũ mense, inter flores emicat Leucoïon. Hoc itaque tempore flores carpẽdi. Semen inter æstatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoïon abstergẽtem facultatem possidet, & tenuium est partium, Galeno autore, proinde vt calidum sit necesse est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina pręcipui vsus est. Huius flores aridi efferuefacti in defessionibus, cõtra vuluæ inflãmationes valent, & menstrua educunt. Cerato excepti rimas sedis sanãt: cũ melle oris vlcera. Semen eius duûm drachmarum põdere ex vino potum, aut cum melle appositum, menses, secũdas & fœtus educit. Radices cum aceto illitæ, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX GALENO.

Leucoij frutex vniuersus extergẽtẽ facultatẽ obtinet, ac tenuiũ partiũ est, plus tamen flores, & inter hos qui sunt ficciores magis etiã quàm virides, adeò vt & oculorum crassas cicatrices extenuent. Tũ mẽses quoque decoctum eorum mouet, & secundas,

fœtumq; emortuum elicit,& si bibatur,abortum facit. Est ergo id medicamentũ,vt si quod aliud,amarum. Quòd si quis virium eius vehementiam multa aqua admista mitiget,aut certè id genus aliquo,habebit & ad phlegmonas bonum medicamentum. Sic decoctum eius si non merum fuerit,vteri phlegmonas idétidem perfusum sanat, potissimum quæ diutino tempore ad scirri modum induruere. Sic cũ cerato vlcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt verò etiam qui cum melle ad oris vlcera adhibeant. Semen quum eiusdem sit facultatis,aptissimũ est duarum drachmarũ mensura potum,tum mensibus ciendis cum melle appositum conuenire creditur, fœtumq; viuentem interficere ac mortuum eiicere. Radices similis quoque facultatis, nisi quatenus crassioris sunt essentiæ,& magis terrenę,cũ aceto lienes induratos sanant. Nonnulli verò & phlegmonas induratas iis curant.

EX PLINIO.

Extenuant,menstrua & vrinã ciũt. Minor vis est recentibus,ideóque aridis post annum vtẽdũ. Lutea dimidio cyatho in aquę tribus,menses trahit. Radices eius cum aceto illitæ sedant lienem. Item podagram , oculorum inflammationes , cum myrrha & croco. Folia cum melle purgant capitis vlcera , cum cera rimas sedis, & quæ in humidis sunt. Ex aceto verò collectiones sanant.

DE LAPATHO. CAP. CLXXV.

Oxylapatum à lapato,uulgus Lapatience & Parelle. Secũdum genus Lapatum,rotundum uulgò dictũ uidetur,aut ei affine rhabarbarum cartusianorum. Tertium genus est oxalis, Turonice nobis dicta. Quartum oxalis uulgaris,nomen Parisiis oxaile retinens.

NOMINA.

Lapathum unde dictum. A ἀπαθον Græci, Rumicẽ Latini, barbari Lapatium vocant. Lapathum autem ab effectu nomẽ accepit,quòd scilicet exinaniat: etenim

etenim λαπάζειν vacuare uel exinanire Græcis est: omnium siquidem generum foliis decoctis aluus mollitur. λαπάζειν

GENERA.

Huius quatuor genera facit Dioscorides. Primũ oxylapathon Græcis & Latinis dicitur. Officinæ Lapatium acutum, Germani *Mengelwurtz / Grindtwurtz / Streyffwurtz / Zitterwurtz / Vuildampffer* [Gallicè *De la parelle, ou de Lapacience*] nominant. Oxylapathum, quamuis anceps in acidum saporem vel acutam figuram videatur significatio, tamẽ nomen hoc à foliis quæ in mucronem desinunt accepisse videtur. Secundum genus hortense priori dissimile, non quidem in vniuersum, sed duntaxat in foliis, quæ Serapione teste, multò sũt latiora. Hoc genus haud-dubiè est Rhabarbarum monachorum, quod passim hodie in hortis plantatur: Oxylapatho enim per omnia ferè simile est, folia tamen latiora obtinet, & ob cultum paulò tenerius est. Cùm autem primùm erumpunt folia, purpurea ferè sunt, dein quotidie viridiora fiunt, vt pictura ipsa monstrat. Tertium syluestre, paruum, plantagini simile, molle & humile est, quod vulgato nomine bonus Henrichus, germanicè *guter Heinrich* dicitur, id quod ex forma primùm colligitur: folia enim eius oxalidi, nisi quòd ampliora sunt, atqueadeo ad plantaginis nonnihil accedunt folia, similia sunt. Flores autem eius & semen sic Oxylapathum referunt, vt vix ab inuicem discerni queant. Dein vires etiam conueniunt: vulneraria enim herba est Bonus Henrichus, ac mirificè ad sordida purganda, ac glutinanda vlcera confert, sic vt appensa etiam, ac trita vulnerib. imposita, vermes qui in iis nati sunt excidere faciat. Quartum genus Græci ὀξαλίδα, Latini Oxaliden, officinæ Acetosam, Germani *Saur Ampffer* nominant. Oxalis autem ideo dicta est, quòd in gustu acorem planè resipiat, vnde etiã vulgus Acetosam vocauit. Hanc

Primum. *Lapatium acutum.* *Secundũ.* *Tertium.* *Quartum.* *Acetosa.*

Rumex unde dicta Hanc propriè Romani appellarunt Rumicem, forſitan quòd ab ea ſuccus nō aliter atq; mamma, quā Rumen veteres dixerunt, ſitientibus exugi ſoleat. Galenus tria tantum genera Lapathi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathō, quòd ſic Græci quaſi grande Lapathum dicunt, magnis ampliſq; rebus hippo præponere ſoliti, ab equo excellentis amplitudinis animali magnitudinem mutuantes. *Hippo.*

FORMA.

Oxylapathi. Oxylapathum foliis duris & in cacumine acutis, ſemine herbaceo acuminato ex minutiſſimis pediculis dependente, radice longa & lutea vel potius Crocea. Secundum genus Oxylapatho perquàm ſimile eſt, foliis tamen latioribus ac teneriorib. conſtat, caule bicubitali interdum, ſtriato, floribus exiguis, luteis, ſemine vt Oxylapathon triangulari, radice longa & lutea ſeu crocea. Tertium genus, quod vulgus hodie Bonum Henrichum vocat, folium Oxalidi, latius tamen, aut Aro, vel vt Dioſcorides inquit, plantaginíue ſimile obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autē plantaginis folia referunt. Caulem prioribus duobus humiliorem, in quo flores & ſemina racematim multa dependent. Radicem verò longam & ſubflauam. Oxalis autem folia ſylueſtri & paruo humilíue Rumici ſimilia habet. Caulis eius non adeò grandis eſt, ſeſquicubitum altus. Semen acuminatum, rubrum, quod foliaceo veſtitur inuolucro, ſapore acri, quod in caule & adnaſcentibus coliculis naſcitur. *Oxalidis.*

LOCVS.

Oxylapathon in paluſtrib. & circa foſſas potiſſimum naſcitur. Secundum genus hodie in multorū hortis conſitum prouenit. Tertium paſſim in areis, ſepibus & circa itinera creſcit. Oxalis in omnibus pratis copioſiſſimè prouenit.

TEMPVS.

Aeſtate antequam prata demetantur omniū copia haberi poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores Acetosam statuunt esse frigidam & siccam in secũdo. Atqui quale huius & reliquarum Rumicum sit temperamentum, ex facultatibus earundem, quas mox dicemus, facilè deprehẽdent studiosi. Secundi generis Rumex in foliis manifestissimam aciditatem ostendit, vt hinc etiam coniicere liceat esse Rumicem, vtcunque monachi & cum iis multi quoq; medici, Rhabarbarum esse contendãt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Rumicum olus decoctum aluum mollit. Crudum illitum cum rosaceo aut croco melicerides discutit. Semẽ sylueſtris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut vino vtiliter contra dysenterias, cœliacos affectus, stomachi fastidia, scorpionũmq; ictus bibitur. Si quis etiã in potu præsumat, nihil ictus patietur. Radices ipsarũ ex aceto & crudæ illitæ, lepras, impetigines, scabrososq; vngues sanant. Sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. Pruritus decoctum earum sedat, si eo foueantur. Coctæ in vino si cum iure colluantur, aurium dentiumq; dolorem mulcent. Strumas parotidasq; discutiunt si cũ vino decoctæ illinantur. Lienes autem cum aceto. Aliqui vtuntur radicibus contra strumas, vinculo collo eas appendẽtes. Tritæ & appositæ fœminarum fluxiones sistunt. Decoctæ cũ vino & potæ regio morbo correptos emendãt. Calculos vesicæ comminuunt. Menses cient. Scorpionũ ictibus auxiliantur. Hippolapathon easdem antedictis Rumicum generibus vires obtinet.

EX GALENO.

Lapathum moderatè digerentem facultatem habet, oxylapathum verò mistam: nam simul cum eo quod digerit, nonnihil quoq; reprimendi facultate participat. Semen eorũ manifestam quandã adstrictionẽ obtinet, adeò vt & dysenterias, & alui proflu uia sanet, potissimũ autẽ oxylapathi. Hippolapathõ

easdem

easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

EX PLINIO.

Syluestria Lapatha scorpionum ictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta si coletur, succus dentibus auxiliatur: si verò bibatur, morbo regio. Semen stomachi inextricabilia vitia sanat. Hippolapathi radices priuatim vngues scabrosos detrahunt. Dysentericos, semen duabus drachmis in vino potũ, liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua cœlesti, sanguinem reiicientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodest. Præstantissimos pastillos faciunt ex foliis & radice, addito nitro & iure exiguo. In vsu aceto diluunt. Sed satiuum in epiphoris oculorum illinunt frõtibus. Radice melicerias & lepras curant. In vino verò decocta, strumas & parotidas & calculos. Poto vino & lienes, cœliacos æque & dysentericos & tenasmos. Ad eademq; omnia efficacius ius Lapathi, & ructus facit, & vrinam ciet, & oculorum caliginem discutit. Item pruritum corporis, in solia balnearum additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat & cõmanducata dentes. Eadem decocta cum vino, sistit aluum. Folia soluunt adiecto sale.

APPENDIX

Rhabarbari monachorum facultas.

Alterius generis Rumicis, qui Rhabarbarũ monachorum vocatur, radix purgandi etiam uim obtinet, si in puluerem redacta drachmæ pondere sumatur. Neque id mirum admodum, cùm etiam Dioscorides ipse omnium Rumicum olus decoctum aluum mollire, atque decoctas eorundem radices cum vino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna eductionem, testetur.

DE LIMONIO. CAP. CLXXVI.

Limonium nobis frequens officiris nomen non habet.

NOMINA.

λιμώνιον Græcis, Limonion, Beta syluestris & Tintinnabulum terræ Latinis, vul-

A

go Pyrola, Germanis *Vuintergrun*, *HoltZmangoldt*, *Vualdtmangoldt*, oder *Vualdtkol* [Gallis *Limoine, ou Bete aepre, ou bette sauuage*,] appellatur. Beta autē syluestris hæc herba dicta est, quòd in syluis & locis muscosis, hortensi Betæ primum erumpenti haud dissimilis, proueniat. Tintinabulum, à floribus eius tintinabulo similibus. Pyrola, quòd eius folia arboris pyri folio similia sint.

Beta syluestris un de dicta.

Tintinabulum terræ.

Pyrola.

FORMA.

Folia Betæ similia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, semine rubro, gustuq; adstringente plenum. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, herbam quam vulgus Pyrolam vocat esse Limonium. Foliis enim Betæ similis est, verùm tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioscoride μικρότερα & non μακρότερα, Plinio libro vigesimo, capite octauo, teste) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio simili, pleno seminis rubri, quod gustu adstringit. Quibus accedit quòd germanicè *Vualdtmangolt*, id est, Beta syluestris nominatur. Neque v res discrepant: adstringit enim, vulnerariaq; herba est Pyrola, haud secus atque Limonium. Flores denique tintinabulo similes sunt, vt citra vllum discrimen Pyrolam Dioscoridis esse Limonium asseuerare liceat.

LOCVS.

In vmbrosis & syluestribus prouenit locis.

TEMPVS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & semen gustu vehemēter adstringunt, ita in tertio ordine siccitatis illud rectè recētiores collocent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen tritum in vino potum acetabuli mensura, dysentericis ac cœliacis auxiliatur. Rubrum fœminarum

minarum profluuium sistit.

EX GALENO.

Limonij semen vtpote austerum, cœliacis, dysentericis & sanguinem spuentibus cum vino exhibẽt. Iuuat & profluuium muliebre. Satis autem est acetabuli mensura.

EX PLINIO.

Huius folia ambustis vtilia, guttantia adstringũt. Semen acetabuli mensura dysentericis prodest. Aquæ è radice coctæ maculas vestium eluere dicuntur, itemq; membranarum.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa vulnera potum sanat. Item fistulis ac aliis malignis vlceribus medetur.

DE LAMIO. CAP. CLXXVII.

Lamium urtica alba à flore uulgo dicitur.

NOMINA.

LAMIVM Plinio lib. xxj. cap. xv. & lib. xxij. cap. xiiij. vocatur. Vulgo Vrtica iners & mortua. Sunt qui albam Vrticam nominent, & Archangelicam. Officinis inusitatum, germanicè *Todtnessel/oder Taubnessel* [Gallicè *Ortie mortelou ortie blanche*] dicitur. Iners & mortua cognominata, quòd foliis non mordẽtibus sit, & mitissima.

Archangelica.

Vrtica mortua quare dicta.

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, quod propriè Lamium dicitur: alterum luteis, & tertium purpureis floribus constat. Nos, quia solis floribus differunt, nec in eorũ foliis aliquod discimen apparet, vna icone omnia tria complexi sumus genera.

FORMA.

Foliis constat Vrticæ pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus, languine nequaquam mordaci, caule quadrangulo, flore albo, luteo, aut purpureo, radice ex interuallis cincinnis capillata. Graui

ui odore tota fragrat. Innoxia eſt & morſu caret. Semen in caulibus per interualla copioſum & nigrum profert.

LOCVS.

Paſſim circa ſemitas & ſepes naſcuntur.

TEMPVS.

Vere primo, Maio potiſſimum menſe, floribus abundant, & tota ferè æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt Lamium, veluti etiam alia Vrticæ genera, id quod ex guſtu, eiusq́; facultatibus deprehenditur.

VIRES. EX PLINIO.

Medetur cum mica ſalis contuſis incuſſisq́; , inuſtis & ſtrumis, tumoribus, podagris, vulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur. Quidam è noſtris tempore diſcreuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alligata in tertianis, ita vt ęgri nuncupentur cùm eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem cõtra quartanas pollere. Iidem radice vrticæ addito ſale, infixa corpori extrahi. Foliis cum axungia ſtrumas diſcuti, vel ſi ſuppurauerint, erodi compleriq́;.

·EX RECENTIORIBVS.

Recentiores hac inerti Vrtica vtuntur ſiſtendo ruentis è naribus ſanguinis impetu, imæ ceruici vel ſcapulis alligando, inde ſperant in aduerſum trahi cruoris manantis impetum. Vlceribus denique, putredinibus & fiſtulis mirificè conferre, ac mederi tradunt.

DE LINO. CAP. CLXXVIII.

NOMINA.

A λίνον Græcis, Linũ Latinis & officinis, Germanis *Lein, oder Flachſz* [Gallis *Du Lin*] appellatur.

FOR-

FORMA.

Herba est tenui caule, foliis angustis, oblongis, & in summo acuminatis, floribus cœruleis, speciosis, quibus decidentibus folliculus enascitur in quo semina continentur fulua.

LOCVS.

Linum agris noxiũ Gaudet pingui solo & modicè humido. Agris autem noxium est, deteriores enim eos facit, id quod iis carminibus in Georgicis significauit Virgilius:

Vrit enim lini campum seges, vrit auenæ,
Vrunt letheo perfusa papauera somno.

TEMPVS.

Vellitur æstate vbi maturitatem consecutum fuerit, quæ sanè duobus argumentis intelligitur, intumescente semine, vel flauescente colore.

TEMPERAMENTVM.

Est in ptimo ordine calidum, ac humiditatis & siccitatis quodammodo in medio situm.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogręco facultatem obtinet. Omnem intus forisq; inflammationem discutit & emollit, cum melle, oleo, exiguaq; aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitia cutis in facie crudum, varosq; cum nitro & ficu illitum. Cum lixiuia autem parotidas, duritiesq; discutit. Herpetas in vino decoctum, & fauos purgat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtij & mellis eximit. Cũ melle vice eclegmatis sumptum, ea quæ in thorace sunt educit. Tussim lenit. Venerem stimulat si cum melle & pipere mixtum pro placenta largius sumatur. Huius decoctum intestinorum vteriq; erosionibus iniectum medetur, adq; excrementorum eductionem prodest. Ad vuluæ inflammationes in desessionibus haud aliter quàm Fœnigræci perquam vtile est.

EX GALENO.

Lini semen esum flatuosum est, etiam si frigatur, adeò

adeò sanè excrementitia humiditate plenum est. Visceribus tamen quæ circa hypochondria sunt, vt si quid aliud, gratum existit. Quidam hoc tosto instar opsonij non secus ac factitio sale cum garo vtũtur. In vsu est & melle conspersum. Inserunt nõnulli panibus quoque. Stomacho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quòd spectat ad deiectionem, nec laudandum, nec vituperandum, perexiguam tamen vim mouendæ vrinæ tenet, quæ in tosto efficacior est. Idem quoque aluum magis sistit. Rustici sæpenumero torrefacto adiecta portione mellis vtuntur.

EX PLINIO.

Lini semen cum aliis quidem in vsu est. Et per se mulierum cutis vitia emendat in facie. Oculorũ aciem succo adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha. Cum vino sedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, stomachi solutiones insper sum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniso illitũ. Torretur vt aluum sistat Cœliacis & dysentericis imponitur ex aceto. Ad iecinoris dolores estur cum vua passa & ad phthisim vtilissimè. Semine fiunt & ecligmata. Musculorum, neruorum, articulorum, ceruicum duritias, cerebri membranas mitigat farina seminis, nitro aut sale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice verò cucumeris syluestris extrahit quæcunque corpori inhærent. Sic & fracta ossa. Serpere vlcus in vino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emẽdat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtij, & testium vitia, & ramices cũ resina & myrrha, & gangrænas ex aqua. Stomachi dolores cum Fœnogræco sextariis vtrisquè decoctis in aqua mulsa. Intestinorũ & thoracis perniciosa vitia, clystere in oleo & melle.

DE LICHENE. CAP. CLXXIX.

NOMINA.

Λειχὴν Græcis, Lichen Latinis, officinis & herbariis Hepatica, Germanis *Stein oder Brunnenleberkraut* dicitur. Lichena autem Græci & Latini nominauerũt, quòd cõtra Lichenas omnibus remediis anteponatur: aut à re ipsa nomẽ dederunt, quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat. Hepaticam verò recentiores vocarunt, quòd iecinorum fibris similis conspiciatur.

Hepatica. *Lichẽ quare dicta.* *Hepatica quare.*

FORMA.

Folio succi pleno, crasso & oblongo constat, roru lentis petris adhærente, sub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula stellata habentes, exeunt.

LOCVS.

Nascitur in roscidis & grauiter olentibus saxis.

TEMPVS.

Iulio mense ea qua picta est forma decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, vtranque verò resiccantem habet. Abstergentem quidem atque exiccantem à petra, refrigerantẽ autem ab aqueo humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lichen illitus sanguinis eruptiones sistit, & inflammationes compescit. Impetigines sanat. Inunctus cum melle regio morbo affectis prodest. Oris & linguæ defluxiones arcet.

EX GALENO.

Lichen qui in petris nascitur, est veluti muscus quidam, sed rectè ex plantarum genere censeri potest. Sic nominatus videtur, quòd lichenas seu impetigines curet. Extergentem & mediocriter frigidam facultatem obtinet. Porrò quod ex talibus substantiis componitur, aduersum esse inflammationi nihil mirum est. An verò sanguinis eruptiones sistat, vt Dioscorides ait, id neutiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem ſiſtit vulneribus inſtillatus, & collectiones illitus. Morbum quoque regium cum melle ſanat ore illito & lingua. Stigmata etiam delet.

DE LINOZOSTE.

CAP. CLXXX.

Λινόζωσις, ἢ ἑρμοῦ βοτάνιον, ἢ πόα Græcis, Mercurialis Latinis & officinis dicitur. Germanis Bingelkraut/Mercuriuskraut/oder Kuuurtz, [Gallis *Mercurialle.*] Mercurialis dicta eſt, quòd à Mercurio inuenta ſit. *Mercurialis.* *Mercurialis cur dicta.*

A

GENERA.

Duo eius genera, mas & fœmina, quæ facilè ex eorundem deſcriptionibus diſcerni poterunt. Folia verò maribus nigriora, fœminis candidiora.

FORMA.

Mercurialis folia Ocimo ſimilia habet, ad Helxines foliorum figuram accedentia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarum caua multa & denſa habentes. Fœmina ſemen fert racemoſum & multũ. Mas verò iuxta folia exiguum, rotundum, geminorum teſticulorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & nonnunquam maior.

LOCVS.

Naſcitur in campeſtribus cultis, vinetisq́;, aliquibus locis tam copioſa & efficax, vt ſapore ſuo vina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.

Auguſto menſe ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam in primo ordine eſſe aſſerunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraque aluum mouet olerũ modo comeſta. Cocta in aqua & epota aqua, bilem & aquoſa ducit. Creduntur præterea fœminæ folia trita & pota, aut poſt purgationẽ pudendis appoſita, vt fœminæ cõ-

cipiantur efficere. Masculæ verò similiter adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.

Mercuriali omnes duntaxat ad ventris purgationes vtuntur. Veruменimuerò si quis eius facere periculum volet iu cataplasmate, sanè digerẽtis admodum facultatis esse experietur.

EX PLINIO.

Mirum est quod de vtroque eorum genere proditur: vt mares gignantur hunc facere, vt fœminæ illam. Hoc contingere si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edantúrue folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur. Decoctum dari iubent & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduũ, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit illas. Easq; ad hunc modum adhuc medicorum nemo nouit. Ille eas vuluæ cũ melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admouit. Item ad ciendos menses, secundasq;. Hoc idẽ præstare potu fotuq; dixit. Instillauit auribus surdis succum, inunxitq; cum vino vetere. Aluo folia imposuit, epiphoris, stranguriæ & vesicæ. Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem soluendæ, vel in febri, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextariis aquæ ad dimidias, bibitur sale & melle admixto: necnon cum vngula suis, aut gallinaceo decoctũ salubrius. Purgationis causa putauere aliqui vtranq; dandam, siue cum malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, sed stomachum lædunt.

DE LIBANOTIDE CORONARIA. CAP. CLXXXI.

Rosmarinum coronariam tantùm pingit, quòd passim luxuriet.

NOMINA.

Λιβανωτὶς Græcis, Rosmarinus Latinis & officinis, Germanis Rosmarin [, Gallis Rosmarin] appellatur. Libanotis verò dicta est, quòd odorem thuris reddat. Libanotida autem non eam quæ simpliciter sic nominatur à Græcis intellige, sed eam quæ cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur. Rosmarinus! Libanotis cur dicta. Libanotis coronaria.

A

FORMA.

Rosmarinus qua nectentes coronas vtuntur, virgas habet tenues, circa quas sunt folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriore autem parte viridia, grauiter odorata. Florē, quod Dioscorides omisit, in candido cœruleum, radicem nigram, multis fibris cappillatam.

LOCVS.

Hodie passim in hortis & fictilibus vasis plantatur. In Narbonensi autem Gallia sua sponte prouenit tam copiosē, vt eius incolæ aliud lignum non vrant.

TEMPVS.

Carpitur Maio mense & deinde vsque ad Septēbris mediū. Floretq; bis annatim, vere & autumno.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod ex gustu & viribus cōiicere quisque poterit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum sanat, si quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein post exercitia lauerit, & vino potauerit. Misce tur etiam acopis, & musto oleo.

EX GALENO.

Libanotidis, quę ad coronas est vtilis, quam Romani Rosmarinum nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abstergentis & incidentis facultatis sunt participes.

APPENDIX.

Recentiores Rosmarinum suffitu tussim & destillationem sedare tradunt. Et quod in primis nobile, tutam præstare in pestilentia domum crematam, nidore improbam aëris diluentem perniciem. Adiiciunt & alias facultates, eas nempe: Rosmarinus corroborat cerebrum, sensus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, resolutioniq; partiũ. Loquelã amissam reparat, & alia multa potest, quæ commemorare superuacaneum est.

DE LIGVSTRO. CAP. CLXXXII.

Ligustrum tronia officinis dicitur.

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio aliisq; Latinis nominatur. Officinis inusitatum, Germanis Beinholtzlin/Mundtholtz, Rein oder Schulweidem, [Gallis Du Troesne] dicitur. Quo autẽ nomine Græcis appellatum sit, nondum certo nobis constat: neque enim vt ferè omnes hodie putãt Cypros est, quæ Plinio lib. xij. teste, semen habet Coriandri, peregrináque existit arbor. At Ligustrum semen nõ Coriandro simile, quod rotundũ ac subflauum est, sed potius atrum, & altera parte latum modicéque concauum in racemis profert. Nec arbor est peregrina, sed spõte in sepibus & senticetis vbiq; prouenit. Mea tamen sententia Phillyrea potius apud Dioscoridem erit, quòd hæc Cypro congener ac similis sit, easdémque quas Ligustrum facultates habeat. Iudicium tamen penes prudẽtem lectorem esse volumus.

Ligustrũ nõ est Cypros.

Phillyrea uidetur esse Ligustrum.

FORMA.

Ligustrum arbor est parua, foliis Oleæ similibus, floribus paruulis, candidis & odoratis, racematim florentibus, fructibus initio virentibus, processu tẽporis nigris, vuarum more congestis.

LOCVS.

Nihil frequentius Ligustro in vepribus occurrit, nihilq;

nihilq; crebrius in dumetis inuenitur, ita vt hoc nomine contemptui habeatur. Quapropter huc respiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à pastoribus, ac inutiliter perire canit, dicens:

Alba ligustra cadunt, vacinia nigra leguntur.

TEMPVS.

Maio mense floret, autumno autem cum maturis baccis nigrescit.

TEMPERAMENTVM.

Etsi forma nonnihil à Cypro distet Lygustrũ, tẽperamento tamen eodẽ est præditũ. Eius enim folia & surculi mixta qualitate constant: discutiens enim quiddã cũ aquea substantia, modicè calida, & quiddam etiam adstrictorium ex terrena substantia frigida, & sine morsu siccante, obtinent.

VIRES. EX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus, folia vbique veteri vlceri cum salis mica, & oris exulcerationibus prosunt. Acini contra phthiriasin, item contra intertrigines, foliáue. Sanant & Gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores Ligustri succum vlcera oris, veretríque sanare tradunt. Idem etiam posse folia in vino decocta adiciunt: vt hinc euidentissimum sit, foliis Ligustri, haud secus atque Cypri aut Phillyreæ, adstrictoriam inesse vim, propter quã cõmanducata & decocta, oris potissimum vlceribus opitulantur.

DE LVNARIA MINORE. CAP. CLXXXIII.

Lunaria minor inuentu hìc rara, quanquam nomen herbariis prope omnibus in ore est frequens, tum eius, tum etiam maioris.

NOMINA.

DIV multumq; de huius herbæ nomenclatura fuimus solliciti, at vtcunque multos inter-

rogauerimus, tamen aliud nomen quàm idipsum quo nunc appellamus expiscari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria minor donec certioré appellationem habere cõtigerit. Germanicè *Klein Mõkraut*, vt sit ad Latinam nomenclaturam allusio quædam, nuncupetur.

Lunaria minor.

FORMA.

Rotundo est caule, cui folia vtrinque septem annexa, cordis ferè humani formam habentia: in summitate caulis semen Betæ simile profert.

LOCVS.

Nascitur in montibus. Copiosissimè autem Tubingæ in pede montis Austriaci prouenit. Prope hanc nunquam non Ophris, de qua suo dicemus loco, inuenitur.

TEMPVS.

In fine Maij & Iunio mense inuenitur, dein statim euanescit.

TEMPERAMENTVM.

Terrestre quid præ se fert gustata, atque parũ adstringit, vt hinc mediocriter frigidam & siccam esse verisimile sit.

VIRES.

Vis foliorum eius hauddubiè vulneribus efficax, glutinandi nanque facultate prædita est. Chymicorum nugas, quibus eius herbæ vsus frequentissimus est, lubens prætereo. Constat autem experientia, ad supprimendos menses, & album muliebre profluuium, mirificè conferre hanc herbam.

DE LEPIDIO. CAP. CLXXXIIII.

Lepidium iam in hortis frequens, tritum olet sinapi, & illius ac piperis est acrimonia.

NOMINA.

λεπίδιον Græcis, Lepidiũ Latinis appellatur.

Piperitis. A Vulgus herbariorũ Piperitim nominãt. Quã denominationẽ sequẽtes Germani nostri *Pfefferkraut*

ferkraut,[Gallorũ vulgus *Passe rage*]vocant. Nomen verò hoc à pipere traxit, cuius acrimoniã herba hæc gustata refert. Diuersa est verò, vt obiter parũ attentos moneam, ab ea planta quam Plinius Piperitim nuncupat, de qua suo loco dicemus copiosè. Sũt qui Lepidium alio nomine raphanum nominent, quod non alia fit ratione, quàm quòd herba hæc quòd ad folia attinet, raphano syluestri, quem Amoraciam alio nomine dicunt, admodum similis sit. Lepidium verò appellatum, quòd λεπίδας, hoc est, squamas & maculas in facie deleat & repurget.

Raphanus cur dicatur Lepidium.

Lepidium unde dictum.

FORMA.

Fruticosum est, in cubitalem altitudinem surgẽs, foliis laurinis, sed mollibus, & maioribus. Sic quidẽ Lepidion depingit Plinius & Paulus. Vnde sole clarius fit, herbam cuius picturam damus esse Lepidiõ: cubitalis enim & interdum bicubitalis est, caule solido & rotundo, foliis oblongis & laurinis, maioribus tamen & mollioribus, gustu piper referentibus & acribus, magnopereq; linguam vellicantibus, floribus candidis exiguis admodum, semine paruo, radice oblonga. In summa, forma totius herbæ raphano, vt diximus, syluestri similis est.

LOCVS.

In hortis potissimum prouenit, in quibus viuacitatem suam vsque ad multos annos prorogat.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, deinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

In ordine quarto calefacit, vt Nasturtium, exiccat autem ipso minus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Salgamorum more, sale cum lacte condĩtur. Foliorum vis acris & exulceratrix est. Quapropter ischiadicis præsenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta vnius horæ parte impositum.

Similiter

Similiter & lienosis prodest. Lepras idem pellit. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

EX GALENO.

Facultate Nasturtio simile est.

EX PLINIO.

In facie cutem emendat exulcerando, vt tamen cera & rosaceo facilè sanetur. Sic lepras & psoras tollit semper facilè, & cicatricũ vlcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio qua doleat, compescere dolorem.

APPENDIX.

Lepidion crassos & glutinosos cibos & humores extenuare, & incidere valet: ideoque culinaria est herba, & salsamentis idonea.

DE LEVCOIO. THEOPHRASTI. CAP. CLXXXV.

Leucoïon Theophrasti à Massario in lib. ix. Plinii deprehẽsum est, quod nobis circa natalem Christianum etiam summis frigoribus floret passim in syluis, & nunc quoque in hortis quibusdam.

NOMINA.

λευκόϊον Theophrasti hoc loco describimus, quòd planè diuersum est à Leucoïo Dioscoridis, quod suprà depinximus, id quod tamen pleriq; etiam docti viri non animaduerterunt. Latinis Viola alba dicitur. Germanicè *Weisz Hornungszblumen / oder Mertzenblumen* [Gallicè *Violette, ou Girofle.*] Non autem ab re Viola alba dici cœpit: flos enim huius herbæ colorem album, & Violarum odorem refert.

A

Viola alba.

Viola alba cur dicta.

FORMA.

Folia habet Porro similia, tenuiora tamen & molliora, ex radice bulbosa prodeuntia. Pediculum etiã profert dodrantalem, tenuem ac ferè iunceum, in quo candidus flos est, in medio croceus, Violarum purpurearum odorem referens, quo decidente, capitula Nucis auellanæ quantitate erumpũt, in quibus semen Sinapi haud dissimile continetur. Quod

si ad

si ad hanc descriptionem adhibeas ea quæ de Viola alba Theophrastus libro sexto & septimo de stirpiũ historia tradit, certè sole manifestius erit herbã hanc cuius picturã damus esse eam, quam λευκόϊον Theophrastus vocat. Nam hæc prima florum se ostendit. Emicat vbi cœlum clementius statim, etiam nõ hyeme exacta: vbi verò immitius, postea. Celeriter quoque euanescit. Radicem denique bulbosam & florẽ odoratum obtinet. Quæ singula etiã de hac nostra herba verè dici possunt. Prima siquidẽ florum, hyeme etiam nondum exacta, Februario nimirum mense, & die diuo Valentino sacro, vbi cælum clemẽtius fuerit, apparet. In Aprili, vbi appropinquare iã cœperit Maius, euanescit. Flos item eius, Violarum purpurearum prorsus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi similitudinem orbiculata existit, vt hoc nomine nemini dubium esse debeat, quin sit Viola alba Theophrasti.

Theophrasti alba uiola.

Flos Februarii uocatus.

LOCVS.

Prouenit in vmbrosis syluis & locis, qualis est nõ procul à Tubinga paulò supra & infra monasteriũ Bebenhusum vocatũ, vbi copiosissimè nascitur. Plãtatur nunc etiam passim in hortis.

TEMPVS.

In Februario statim hæc erũpit, vt diximus, herba, & inter initia Martij ad perfectionẽ venit. Semẽ in Aprili ostendit in capitulis, vt in altera pictura vides.

TEMPERAMENTVM.

Folia ferè qualitatis omnis expertia, radix autem dulcis & glutinosa est, vt hoc nomine adstringat & exiccet, vt reliqui bulbi.

VIRES.

Digerentem leuiter, & cum hoc adstringentem facultatem, sicut reliquos bulbos, habere ex iis quæ cõmemorauimus satis constat. Tamen nunc nullus, quòd sciam, eius stirpis vsus est.

DE LITHO-

DE LITHOSPERMO. CAP. CLXXXVI.

NOMINA.

Miliũ solis.

Lithospermon unde dictum.

Λιθόσπερμον Grecis, Lithospermũ latinis, officinis & medicis hodie oĩbus Milium solis appellatur. Germanis *Meerhirsz/oder Steinsomen* [Gallicè *du Gremil.*] Nomen à lapidea seminis duritia accepit: neq; enim Lithospermõ aliud sonat Græcis, quàm lapideum semen. Quum itaque semina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia verò lapidea, commodissima voce Lithospermon dictum est. Milium verò solis recentioribus nominatum puto, quòd semen eius candore solis & lucis splendore fulgeat.

FORMA.

Folia habet Oleæ similia, longiora tamen & latiora, & quæ in ima parte sunt, humi iacent. Ramulos verò rectos, tenues, crassitudine Iunci acuti, solidos, lignososq;. In quorum cacumine bifidi diuaricatiq; exortus, cauliculorum speciem exhibent longa habentes folia, inter quæ semen lapideum, rotundum, paruum, eruo æquale. Plinius graphicè candore & rotunditate margaritas referre dixit. Nostrum autẽ Lithospermon multo minus quàm Dioscorides & Plinius tradiderunt semen profert, quod soli diuersitati acceptum referẽdum erit. Radix etiam Lithospermi, quod adiiciẽdum esse arbitror, exteriore sui parte rubore perfunditur.

LOCVS.

Lithospermon asperis & sublimibus locis gaudet. Satum etiam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mẽsibus, eóque tempore semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Lithospermi, cuius maximè vsus est, calidum & siccum esse facilè ex eiusdẽ facultatibus cõiicitur.

licitur. Omnia ſiquidem vrinam cientia, Galeno libro.v.de ſimpli.medicam.facult.cap.xij.teſte, calida & ſicca ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen cum vino albo potum, calculos frangit, & vrinam ducit.

EX PAVLO.

Semen cum vino albo potum, calculos conterit, & vrinas pellit.

EX PLINIO.

Lapillis eius drachmæ pōdere potis vino albo calculos frangi pelliqúe conſtat, & ſtranguriam diſcuti.

DE LYSIMACHIA. CAP. CLXXXVII.

Lyſimachia officinis nomen non habet.

NOMINA.

λυσιμάχιον Græcè, Lyſimachia Latinè, vulgò Salicaria, Germanicè *Vueiderich* [Gallicè *Cornelle, ou Soucy deaue ou Pelleboſſe*] nominatur.

A Lyſimachia verò ab eius inuentore Lyſimacho appellata, aut quia vis tanta herbæ, vt iumentis diſcordantibus impoſita iugo, aſperitatem cohibeat. Quare à diſſoluenda diſſidentium pugna, nō ineptè Lyſimachia videbitur nominata. Salicaria verò quòd folia ſalicis, aut quòd inter ſalices naſcatur, dicta eſt.

Lyſimachia unde dicta.

Salicaria.

GENERA.

Lyſimachiæ duo eſſe genera ex Dioſcoride & Plinio ſatis liquet. Plinij enim purpureum florem habet, hinc nos illam purpuream appellauimus. Germanicè *braun Vueiderich*. Dioſcoridis vero rufos, hoc eſt, aureos, vt ipſemet interpretatur, flores obtinet, ideoque luteā nominauimus, Germanicè *geel Vueiderich*. Et hæc quidem altera magis adſtringit, inque vſu medico hoc nomine eidem præferenda.

FORMA.

Caules profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticoſos, quorū à geniculis folia exeunt gracilia,

cilia, salici similia, gustum adsttingẽtia, flores rufos, aut ad auri colorem declinãtes. Ex qua pictura nulli non notum sit, plantas quas pictas damus esse Lysimachias. Caules enim emittunt cubitales, & multo quoque longiores, tenues & fruticosos. Folia etiam habent salicis cum lentore quodam adstringentia. Flores hæc rufos, illa autem purpureos habet, vt nõ contemnendus autor est Plinius. His accedit locus natalis, & alia quæ referre non attinet.

LOCVS.

Nascuntur palustribus locis, & prope aquas, potissimum vbi salices proueniunt.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus florent, ac subinde purpurea in siliquis oblongis semen producit, lutea verò decidentibus floribus, semen exiguum, Coriãdro haud dissimile profert, quod gustum non secus atq; folia adstringit.

TEMPERAMENTVM.

Superantem adstrictoriam qualitatem, adeoque exiccatoriam vim obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorũ eius, cui adstringendi facultas est, ad sanguinis excreatiões, & dysẽterias potus & infusus confert. Sistit & mulierũ fluxum appositus. Cõtra erumpẽtem è naribus sanguinem herba ipsa vtiliter inseritur. Vulneraria etiam est, & sanguinẽ cõpescit. Incensa acerrimum habet fumum, vt serpentes quidem abigat, & muscas enecet.

EX GALENO.

Vulnera glutinat, erũpẽtemq; ex naribus sanguinẽ emplastri modo illita sistit: quin & reliquas sanguinis eruptiones cõpescere tum ipsa, tum succus eius multò magis potest. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones, ac muliebrem fluxum sanat.

EX PLINIO.

Vis eius tanta est, vt iumentis discordantibus iugo im-

go imposita, asperitatem cohibeat. Pota vel illita, vel naribus indita, sanguinis profluuium sistit. Vulneribus iis priuatim quæ calceamento facta sunt, contrita & arida infricata efficax est.

DE LAGOPO. CLXXXVIII.

Lagopus in tritico messibus frequens hic inuenitur.

NOMINA.

ἀγώπους Græcis, Leporinus pes Latinis, Trifolium humile & Trinitas à tribus foliis herbariis dicitur. Officinis nostris ignota est herba. Germanis *Hasenfusz/oder Katzenklee/oder Katzle* [Gallicè *Pied de Lieure*] nominatur. Sic verò Græci atque Latini hanc herbam appellarũt, quòd Leporino pedi similem paniculam habeat.

Trinitas.

Lagopus cur dicta.

FORMA.

A nullo, quòd sciam, Lagopus describitur. Herba autẽ quã pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirsutos, folia Loto trifoliæ quæ in pratis gignitur similia, semẽ in paniculis muscosis lanuginosisq́, leporino pedi similibus admodũ, adstringẽtis gustus.

LOCVS.

In segetibus, Plinio etiam authore, & in hortorũ areis, vt testatur Dioscorides, gignitur.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus potissimum apparet

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obtinet, Galeno teste, Lagopus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba sistendi aluũ cum vino pota. Febrientibus aũtem cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

EX GALENO.

Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

Lagopus sistit aluum è vino pota, aut in febri ex aqua.

aqua. Eadem inguini adalligatur in tumore.

APPENDIX.

Ex iis omnibus abundè constat, herbam eã quam depictam damus esse Lagopum, siquidem & nomen & forma illi aptissimè respondent. Locus etiam conuenit: nascitur enim copiosissimè in segetibus. Nec temperamentum abhorret, quod illi est adstrictoriũ & exiccans. His omnibus accedũt vires, vulgò enim omnes hac planta in dysenteria, & alui profluuio vtuntur.

DE LARICE. CAP. CLXXXIX.

Larix in alpibus delphinum frequens, folia eius in nostrate mãna sunt plurima, quòd ex hac arbore ferè decutiatur.

NOMINA.

Larix seu Larex.

ἄριξ Græcis, Larix & Larex Latinis, officinis & vulgò Larga, Germanis *Lorchbaum* [Gallicè *Vng arbre retirãt a ung Fin, ou Sapin*] appellaт̃.

FORMA.

Larix arbor est magna, Piceæ similis, crassior, læuiorique cortice, folio villoso pectinum modo, pingui & denso, mollique flexu, materia præstanti, rubente odore, acri. Hinc erumpit nonnihil liquoris melleo, Dioscoride ac Plinio testibus, colore atque lento, nunquam durescentis. Est autem resina quam Larignam, aut certè Laricinam vel Lariceam vocãt, qua hodie omnes ferè officinæ pro terebinthina, nõ sine errore vtuntur. Terebinthina enim cãdida est, pellucida, & in modúm coloris vitri cœrulea & odorata. Lignum eius propemodum ignibus inuictum, neque flagrat, neq; in carbones recidit, nec alio modo ignis vi consumitur, quàm saxum in fornace ad calcem coquẽdam adhibitum, quod quidem nec flãmam recipit, nec carbonem remittit, sed longo spacio tardè cõburitur. Eramis eius pànicularũ modo nucamẽta depẽdent, quod pictura affabrè ostendit.

Resina laricina hodie pro terebinthina utũtur officinæ.

LOCVS.

Larix, vt autor est Vitruuius, circa ripã fluminis

Padi, &

Padi,& litora maris Adriatici nascitur. Copiosissimè autē in Silesia prouenit,vnde Illustrissimus Princeps GEORGIVS Marchio Brandenburgensis, dominus meus clementissimus, plures arbores Onoltzbachiū transferre curauit,à quo sanè hanc etiā cuius hìc damus picturam ad me Tubingam transmisit.In Silesia ex eius arboris ligno hypocausta cō struuntur,tantus illius ibidem prouentus est.

GEORGIVS Marchio Brandenburgēsis.

TEMPVS.

Larix nullo exhilaratur flore,sed turgens tantùm ædit germina.

TEMPERAMENTVM.

Minimum in eius temperamento ignis & aëris, humoris autem terreni plurimum. Hinc cùm nō habeat spacia foraminum quà possit ignis penetrare, fit vt eius vim,quemadmodum paulò antè diximus, reiiciat,nec patiatur ab eo citò lædi. Adstrictoriam itaque facultatem,haud secus atque piceæ,eius folia & cortices,vt statim dicemus,obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cortex eius adstringit, ac intertriginibus tritus & illitus prodest,& vlceribus summam cutem occupantibus,ambustisque cū lithargyro & manna thuris. Vlcera in teneris corporibus cerato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum atramento sutorio, serpentia cohibet. Fœtus & secundas suffitu eiicit. Potus aluum sistit,& vrinā mouet. Folia eius trita illitáque inflāmationes leniunt,& vulnera ab inflammatione vindicant. Trita verò & in aceto cocta,calida collutione dentium dolorē mulcent. Resina eius vt omnes aliæ,emollit,calefacit,discutit,expurgat. Tussientibus ac tabidis in eclegmate per se aut cum melle cōuenit. Thoracis vitia expurgat. Vrinam etiam cit,maturat,& aluum mollit. Pilos in palpebris glutinat. Contra lepras cum ærugine,atramento sutorio,& nitro inūgitur. Auribus saniem stillātibus cum melle & oleo, & in genitaliū

pruritu. Miſcetur etiam emplaſtris, malagmatis & acopis. Lateris doloribus per ſe inuncta & impoſita auxiliatur.

EX GALENO.

Cortex eius vincentem habet adſtrictoriam facultatem vſqueadeò, vt & intertrigines belliſſimè ſanet, & ventrem potus ſiſtat. Sed & ambuſtis cicatricem inducit. In foliis arboris, vt quę multo ſunt cortice humidiora, vis ineſt vulnerum glutinatoria. Reſina eius deſiccat & calefacit.

EX PLINIO.

Laricis folia trita & decocta in aceto, dentium dolori proſunt. Cinis corticum intertrigini & ambuſtis medetur. Potus aluũ ſiſtit. Vrinam mouet. Suffitu vuluas corrigit. Reſina larigna tuſſi efficax habetur, polletque contra viſcerum vlcera.

DE MELISSOPHYLLO.

CAP. CXC.

Vulgari Meliſſophyllo affricant apiaria ruſtici, ut illuc apes alliciant, nec infœliciter.

NOMINA.

Meliſſa. Μελισσόφυλλον, ἢ μελίφυλλον Gręcis, Apiaſtrũ ſiue Citrago Latinis, officinis Meliſſa dicitur. Germanis *Meliſſen/Meliſſenkraut/Honigblum* [Gallicè *de la Meliſſe.*] *Meliſſophyllum unde dictum.* Meliſſophyllum nõ alio nomine appellatũ eſt, niſi quòd apes eius folio magnopere delectentur: neq; enim μελισσόφυλλον aliud quàm apum folium ſignificat. Meliphyllõ verò, qua voce Nicander vſus eſt, mellis foliũ indicat. Sic itaq; nominari cœpit, quòd hinc apes mellis materiã colligant. *Apiaſtrũ.* Pari ratione Latini Apiaſtrum hauddubiè dixerunt, quòd ea herba apes plurimum lætentur, adeo vt ſi ea aluearia confricentur perungantúrue, *Citrago.* detẽtũ in eis examen non fugiat. Citraginẽ autẽ ab odore Citri: nares enim ſi cõſulantur Citriũ mâlum olebit.

GENERA.

Duo ſunt ex vulgarium herbariorum ſententia Meliſſo-

Melissophylli genera. Vnum verum, alterum adulterinum, quod Germani *Vuantzenkraut* nominant, vt paulò pòst dicemus.

FORMA.

Folia & cauliculi veri Melissophylli, Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamẽ & tenuiora, nec ita hirsuta, citri mâli odore. Perperam hodie officinæ pro vera Melissa vtuntur herbe passim in hortis proueniente, quam Germani, vt diximus, quia cimices olere videtur, *Vuantzenkraut* nominãt. Fœdus itaq; cùm huius herbæ odor sit, non est cur apes ea delectentur, neq; ei florenti insidẽt, sed eam potius fugiũt. Cõtrà illa quã pro vera pictã damus vnicè oblectãtur, quòd illius tam gratus odor sit, vt in ædibus strata, eas gratissimo odore compleat.

LOCVS.

Nascitur in syluis verũ, adulterinũ autẽ in hortis.

TEMPVS.

Capitur æstate, Iunio potissimum mense, quo floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Melissophyllon ex secundo ordine calefacientiũ censetur, desiccat verò non æquè, sed ipsum quispiã in hoc primi ordinis esse posuerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum vino pota aut illita, contra scorpionũ, phalangiorum, canumque morsus prosunt. Decoctũ eorundem, si eo perfundantur, idem potest. In insessionibus ad ducendos menses vtile est. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis iniectum prodest. Fungorum strangulationibus, folia cum nitro pota succurrunt. Torminibus auxiliantur. Dantur in eclegmate orthopnoïcis. Illita cum sale strumas discutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita mitigant.

EX GALENO.

Melissophyllon Marrubio facultate simile est, sed plu-

ſed plurimum ab eo vincitur: quamobrem nec vtitur illo quiſpiam. Superuacaneũ ſiquidem foret præſente Marrubio, cuius tantus eſt vbique terrarũ prouentus, velle vti Meliſſophylo. Cæterùm ſi cui fortè ad manum quandoque Márrubium non fuerit, illo ad quæcunque vti licebit, modo quãto ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

EX PLINIO.

Meliſſophyllo ſiue Melittæna ſi perungantur aluearia, non fugient apes: nullo enim magis gaudent flore. Copia iſtius examina facilimè continentur. Idem præſentiſſimum eſt contra ictus earum veſparumque, & araneorum, item ſcorpionum, remediũ. Item contra vuluarum ſtrãgulationes addito nitro. Contra tormina è vino. Folia eius ſtrumis illinuntur, & ſedis vitiis cum ſale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes diſcutit, & vlcera ſanat. Articularios morbos ſedat, caniſque morſus. Prodeſt dyſentericis veteribus, & cœliacis, orthopnoïcis, lienibus, vlceribus thoracis. Caligines oculorum ſucco cum melle inungi eximium habetur.

EX SIMEONE SETHI.

Ad ſtomachi ex frigiditate morſus, & à nigra bile triſtitias & timores qui ſine ratione ex illa fiunt, cõfert. Hilaritatem efficit, & ad melãcholicũ ac pituitoſum humorem prodeſt. Fertur quòd induſtriam afferat, & quòd antè ſomnum ſumptum, bona ſomnia faciat, contraria ratione cum Braſſica, quæ mala inſomnia affert. Bubones lædit.

DE MARATHRO. CAP. CXCI.

NOMINA.

Marathrũ cur appellatũ.

Μάραθρον Græcè, Fœniculum Latinè, officinę antiquũ & Latinũ nomẽ retinuerũt, Germanicè *Fenchel* [Gallicè *du Fenouil*] dicitũ. Marathrũ Græcis dictũ putãt à marceſcendo, quòd ad cõdienda plurima cũ inaruerit cõmendatiſſimum ſit. Fœnicu-

Fœniculum autem dici existimãt, quòd satum magno cum fœnore semen reddat. *Fœniculum.*

FORMA.

Fœniculum ferulacei generis est, hominisq; plerumq; proceritatem superat, caule geniculato, fungosa intus medulla, leui exterius cortice & herbaceo folia Abrotoni, sed lõgiore molliorique, iucũdo odore, vmbella rotunda, ampla lutea, in orbem radiatim circinato, in qua semen nudum dependet, radice cãdida, longa & odorata.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit. Sua etiam sponte interdum ceu Anethum nascitur.

TEMPVS.

Colligitur caule turgescente. Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Fœniculum tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalefacientium censeri possit. Exiccat verò non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit. Proinde lac procreat, quod, si admodum desiccaret, non sanè efficeret.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comesta mammas lacte replet. Idẽ potest semen potum, aut decoctum cum ptisana. Comæ decoctum subditum impositúmue, renum & vesicæ vitiis vtile: quippe quod vrinã ciere potest. Cõtra serpentium ictus in vino potum prodest. Menses ducit. In febribus nauseam, & stomachi ardorem ex aqua frigida potum, sedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caulibus & foliis expressis in sole siccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem conficiuntur, vtiliter adiicitur. Extrahitur etiam succus ex semine viridi, foliis, ramulisque, ad eadem vtilis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi similem reddit. Caulẽ

medium dum herba floret incolæ demetunt, ignique admouent, quo facilius vi caloris exudans gũmi remittat. Hoc efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

EX GALENO.

Fœniculum lac procreat. Suffusis auxiliatur. Vrinas mẽses que cit. In condimentis assiduus Anethi vsus, Fœniculi verò & in opsoniis. Apud nos in hoc reponunt, nõ secus ac Pyrethrum & Terebinthum cõdientes, vt in totum annum vsui sit, quemadmodum & cepas & rapas, & alia huiusmodi quædam in solo aceto, alia in oxhalme asseruantes.

E'X PLINIO.

Ad scorpionum ictus & serpentium, semine in vino poto valet. Succus & auribus instillatur, vermiculosq; in his necat. Idipsum condimẽtis propè omnibus inseritur. Oxyporis etiam aptissimè. Quin & crustis subditur panis. Semen stomachum dissolutũ adstringit. Nauseam ex aqua tritum sedat. Pulmonibus & iecinoribus laudatissimum. Ventrem sistit cũ modicè sumitur, vrinam excitat, & tormina mitigat decoctum, lactisq; defectu potum mammas replet. Radix cum ptisana pota renes purgat, siue decocto succo, siue semine sumpto. Prodest & hydropicis radix ex vino cocta: item conuulsis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos vesicæ pellunt. Geniturae abundantiam quoquo modo haustũ facit. Verendis amicissimum, siue ad fouendum radice cum vino cocta, siue contrita in oleo illitum. Multi tumoribus & sugillatis cum cera illinunt. Et radice in succo vel cum melle contra canis morsum vtuntur. Et contra multipedem ex vino.

EX SIMEONE SETHI.

Lac procreat, & suffusis remedio est. Vrinam cit, & menses ducit.

DE ME'

DE MELANTHIO. CAP. CXCII.

Melanthiũ nigella Romana officinis, nobis est semine nigro ex vure & Cartusianis. semine item rufo quibusdã odoratior, nobis est donatum à Claudio Dauide medico & optimo & doctissimo.

NOMINA.

μελάνθιον Græcis, Papauer nigrum, Nigella & Gith Latinis dicitur. [Gallicè *Nielle, ou Poiurette.*] Officinæ omnes Nigellam appellãt. Melãthion autem & nigella, à nigro seminis colore hæc herba hauddubiè dicta est. *Nigella.* *Melãthiõ unde dictum.*

GENERA.

Etsi apud Dioscoridẽ aliosq; veteres vna dũtaxat Nigellæ species reperiatur, nobis tamẽ domesticas & hortẽses tres videre cõtigit, quarũ duæ quidẽ habẽt semina nigra, tertia verò subflauũ. Inter eas quæ habẽt semina nigra, primã *schuuartz Kommich* Germanicè appellauimus, alterã autem *schuuartz Coriander*, quòd folia eius Coriãdri foliis non dissimilia sint. Tertia, quòd ad folia & flores attinet, primę per omnia similis est, in semine tãtùm quod flauescit, vt diximus, diuersa. Herbarij huius temporis Nigellã citrinam nominant. Præter has tres iã cõmemoratas est quarta, quæ syluestris Nigella dicitur, quòd scilicet sua spõte in aruis nascaĩ. Germanis *Vuild schuuartzer Coriander* nominatur. Videtur autem esse potius tertium genus Cumini syluestris.

FORMA.

Melanthion frutex est pusillus, ramulis tenuibus, altitudine palmorum duorum vel amplior, foliis paruis Senetionis herbæ similibus, multo tamen exilioribus, capitulo in cacumine exiguo ceu Papaueris, oblõgo, ĩtercursantibus internè distinctionibus loculosis quinque aut sex, in summitate ex- *Melãthiõ.*

trinsecus corniculatis, quibus semen nigrum, acre, odoratum includitur. Syluestre alteri hortensi ferè similè est, folia siquidem anethi habet, flores primo similes, nisi quòd colore sint elegantiores. Capitulũ planè Aquileiæ respondet, atque in se semina nigra & odorata continet.

LOCVS.

Melanthion domesticum non nisi in hortis satum prouenit. Syluestre autem, vt dictũ est, in agris sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Melanthion floret Iunio mense, Iulio autem & Augusto semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Melanthiũ excalefacit atq; desiccat tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Capitis doloribus illitum fronti Melãthiũ, & incipientibus suffusionibus cum irino tritum & naribus infusum prodest. Tollit lentigines, lepras, œdemata vetusta, duritiesq; cum aceto illitum. Circunscarificatos clauos excutit cum vetere vino impositũ. Dentiũ doloribus cum aceto & teda decoctum, si eo colluantur, succurrit. Rotundos vẽtris lũbricos expellit, ex aqua vmbilico illitum. Tritum autẽ & in linteo colligatum & olfactum, destillatione laborantes adiuuat. Pluribus diebus potũ, vrinã, menses & lac prouocat. Difficultatem spirãdi cũ vino potũ finit. Phalangiorum morsibus drachmæ põdere cũ aqua haustum auxiliatur. Suffitu serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

EX GALENO.

Tenuium est partium Melãthium, vnde destillationes sanat calidum in linteo admotũ, atque assiduò olfactũ. Quinetiã si intrò ĩ corpus sumatur, vel maximè flatus extinguit. Hinc constat essentiæ ipsum esse tenuis, & ad vnguem a caliditate elel oratę.

Propterea

Propterea ſanè etiam amarum eſt. Itaque mirum nō eſt ſi lumbricos interimat non eſum modò, ſed etiã foris impoſitum. Neque ſanè etiam mirandum ſi lepras, clauos, myrmecias eiiciat. Sic verò etiã orthopnœam iuuat, & menſes prouocat, qui ob craſſitiem aut viſce linem retenti fuerint. In ſumma, vbi inciſione, exterſione, deſiccatione, excalefactione eſt opus, præſtantiſſimum id remedium eſt.

EX PLINIO.

Melanthion medetur ſerpentium plagis & ſcorpionum. Illini ex aceto & melle reperio, incenſoque ſerpentes fugari. Bibitur drachma contra araneos. Deſtillationem narium diſcutit tuſum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto, & infuſum naribus mitigat. Cum irino oculorum epiphoras & tumores lenit. Dentium dolores coctum cum aceto. Vlcera oris tritum & commanducatum. Lepras & lentigines ex aceto tritum emendat. Difficultates ſpirandi addito vino potum. Duritias tumoresq; veteres & ſuppurationes illitum. Lac mulierũ auget continuis diebus ſumptum. Colligitur ſuccus vt Hyoſcyami. Oculos purgat, vrinam & menſtrua ciet. Similiter largius venenum eſt, quod miremur, cùm ſemen gratiſſimè panes etiam condiat. Quinimo linteolo alligatis tantùm granis triginta, ſecundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in vrina. Culices ſuffitu necare: itẽ muſcas.

EX SIMEONE SETHI.

Eſt tenuiũ partiũ, lũbricos in ventre necat, flatus diſcutit, pituitámq; incîdit. Ad orthopnœas & defluxus capitis facit odoratũ, pręſertim poſtquã calefactũ fuerit. Dicitur verò quòd ſi teratur, & cũ aceto ventri imponatur, etiam ſic lumbricos necare. Et ſi cum melle fermentetur, & calida aqua hauriatur, calculos in renibus & veſica minuit, vrinam cit, mẽſes ducit, & veluti remedium contra venena eſt, ſi quis ipſum ieiunus aſſumat.

DE MALA-

DE MALACHE. CAP. CXCIII.

NOMINA.

Malua quare dicta.

μαλάττειν.

Μαλάχη Græcè, Malua Latinè, Officinis Latinum nomen retinuit, Germanicè *Pappel*, [Gallicè *Maulue*] dicitur. Malua autẽ Græcis ab emollienda aluo nomen traxit: μαλάττειν enim mollire significat. Quinetiam Latinis Varro Maluam quasi moluam, quòd aluum molliat, dictã esse contendit. Antiqui enim ea vtebantur in acetariis cum Lactuca ad subducendam aluum. Vnde Martialis libro decimo ait:

Exoneraturas ventrem mihi villica maluas
Attulit, & varias quas habet hortus opes.

GENERA.

Hortensis Malua.

Maluarum genera esse duo Dioscorides & Galenus tradunt. Vna enim hortensis, altera syluestris Malua dicitur. Hortensis, quæ in hortis sata prouenit, Germanis *Romische Pappel*, vel *Ernrosz*, quòd scilicet messis tempore floreat, vel *Herbstrosz* nominatur. Huius iterum varia sunt genera: alia siquidem rosas purpureas, & has vel simplici vel multiplici foliorum textura constantes, vt pictura monstrat: alia candidas & iterum foliorum textura differentes producit. Nos vna pictura quatuor hæc hortensis Maluæ genera complexi sumus. Syluestris non quę in syluis, aut asperis locis, sed quæ in incultis locis sua sponte nascitur, intelligi debet: id quod Græca vox χερσαῖα, qua Dioscorides vtitur, maximè docet. Hæc enim Gręcis incultam & inelaboratam terram significat, qualis in semitis, pratis, aliisq; huiusmodi ruris & agri partibus est. Erratica hæc seu syluestris Malua itidem in duas distribuitur species: quædam enim pumila est, & humi serpens, hanc Germani *Genszpappel / Rasz oder Hasenpapel* vocant. Quædam altius attollitur, & ferè arborescit, hanc Germanicè *Roszpappel* nominant.

Syluestris.

χερσαῖα.

Pumila.

Arborescens.

FOR-

FORMA.

Hortensis Malua grandescit in arborem, eiusque scapus tanta magnitudine proficit, vt baculi vsum præbeat. Folia huic ampla, circinatæ rotunditatis, multis in ambitu segmentis. Caudex simplex, luxuriosæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad verticē pulcherrimis floribus decoratus, breui admodū pediculo dependentibus, qui venustate rosis non cedunt, & si suppeteret odor, de principatu certarent. Colore constant purpureo, vermiculatóue & candido. Capitula quædam breuibus innixa petiolis, & leuiter in mucronem fastigiata primùm è caule prosiliunt, iisq; paulatim intumescentibus, prægnantia florū inuolucra fatiscunt, in quibus dehiscentes rosę sese pandunt, & explicantur in folia quinque, interdum structili quadam serie, *vt* diximus, numerosa, calycibus apices paucos complexis, qui lutei mediis emicant, quibus decidentibus erumpunt purpurea stamina. His fœtus succrescit multipliciter tunicatus, atq; in vmbilici formam numeroso semine coagmētatus, in quibus cùm decussa sunt folia, reliquarum Maluarum modo semina recluduntur. Syluestris pumila & humi repens, folio rotundo, pingui, & in ambitu serrato constat: caule magno, floribus ex candido purpurascentibus, radice cādida. Syluestris altior folio magis laciniato nascitur, floribus ex cœruleo purpureis, radice candida.

Hortensis *Syluestris pumila.* *Syluestris procerior.*

LOCVS.

Hortensis in hortis sata prouenit. Syluestris autē locis incultis, pinguibus potissimum, & humidis.

TEMPVS.

Hortensis floret Iulio & Augusto præsertim mensibus: neque enim flos is vt rosa fugax est, sed diu vigor vitáque durat. Syluestris pumila per totam æstatem, & in maximam autumni partem durat. Arborescens autem Iunio & Iulio mensibus, floribus quā maximè abundat.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Malua syluestris digerentis paululum, & emollientis leuiter est facultatis. Hortensis verò quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Fructus eius tãto validior est, quãto & siccior. Inter Lactucã, Betã, & Maluã id est discriminis, nempe quòd sicciora sint syluestria, satiua humidiora. Permistum est Maluæ succo aliquid glutinosum, quo Lactuca caret. A refrigerandi facultate manifestè abest, vt ante sumptionem cernere licet, si ex ambobus particulatim oleribus, quemadmodum factitare homines consueuerunt, cataplasma ad calidum quempiam affectum, qualis est erysipelas, cõponas, molliuscula folia diligenter tundens donec ad leuorem redacta sint exactissimum. Tum nanq; cognosces Lactucam manifestè refrigerare, Maluã verò modicum, & quasi tepidum quendam calorem obtinere. Facilè hoc olus deorsum labitur, non tantùm quia humidum est, sed etiam quia glutinosum. Si horum trium olerum succos inter se compares, tenuis & abstersorius Betę, crassior glutinosiorq; Maluæ, in vtriusque medio Lactucæ statuetur. Hęc Galenus lib. ij. de Alimentorum facultatibus.

Syluestria satiuis sicciora.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Esui aptior hortensis multò quàm syluestris. Stomacho noxia, aluum bonam efficit, præsertim caules, intestinis & vesicæ vtiles. Folia cruda illita, & cum modico sale addito melle commanducata, ægilopas sanant. Verum in inducenda cicatrice, ea sine sale vtendum est. Contra apum vesparumque ictus illita prodest. Et si crudá tritaque cum oleo antea se inunxerit aliquis, non feritur. Achoras, furfuresque cum vrina illita sanat. Sacris ignibus & ambustis decocta folia tritáque vtiliter cum oleo imponuntur. Eius decoctum vuluas insessione mollit. Prodest erosionibus intestinorum, vuluæ sedisq; clystere infusum. Ius decoctæ cum radice sua omibus letalibus

venenis auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac prouocat. Semen eius admixto Loti syluestris semine potum cum vino vesicæ dolores lenit.

EX PLINIO.

Maluæ contra omnes aculeatos ictus efficacior vis, præcipuè scorpionum, vesparum similiumq́; & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earũ peruncti antè, vel habentes eas non feriuntur. Foliũ impositum scorpionibus torporem affert. Valent cõtra venena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ, aut cum † anetho potæ. Decoctæ verò cum radice sua, leporis marini venena restringunt: & vt quidã dicũt, si vomatur. De eisdem mira & alia traduntur, sed maximè, si quotidie quis succi ex qualibet earũ sorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite sanant, in vrina putrefactę lichenas, & vlcera oris cum melle. Radix decocta furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ vnum caulem habet, radice circa dentẽ qui doleat punge, donec desinat dolor. Eadem strumas & parotidas panosq́;, addita hominis saliua, purgat citra vulnus. Semen in vino nigro potum, à pituitis & nauseis liberat. Radix mammarum vitiis occurrit, adalligata in lana nigra. Tussim in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quinis diebus emẽdat. Stomacho inutiles Sextus Niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas esse cum adipe anseris. Aliqui purgari fœminas, folijs earum manus plenæ mensura, in oleo & vino sumptis. Vtique constat parturientes substratis foliis celerius solui, protinus à partu reuocanda, ne vulua sequatur. Dant & succum bibendum parturientibus ieiunis, in vino decocta hemina. Quin & semen tritum adalligant brachio, genitale non continentiũ. Adeóque eæ Veneri nascuntur, vt semen vnicaulis aspersum genitali, fœminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates

† *aliàs aceto.*

tes

tes tradat. Item tres radices iuxta adalligatas, tenasmo & dysentericis vtilissimè infundi. Item sedis vitiis, vel si foueantur. Melancholicis quoq; succus datur cyathis ternis tepidus, & insanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminę succi. Hic & calculosis, & inflatione, & torminibus, aut opisthotonico laborantibus tepidus illinitur. Et sacris ignibus & ambustis decocta in oleũ folia imponuntur, & ad vulnerum impetus cruda cũ pane. Succus decoctæ neruis prodest, & vesicæ, & intestinorum rosionibus. Vuluas & cibo & infusione mollit in oleo. Succus decoctæ pori meatus suaues facit.

EX SIMEONE SETHI.

Ventriculum facile subit, non solum propter humiditatem, verumetiam glutinositatem, atq; inprimis si cum oleo & garo offeratur, vino quo editur tẽpore irrorata. Vesicam, thoracem, pulmonémq; iuuat, & raucam vocem lenit. Syluestris malua, vt ferunt, comesta, dolores ex vesparum morsu tollit. Si quis morsus à vespis aut apibus, succo Maluæ, præsertim syluestris, perungatur, confestim dolore leuatur. Dicitur etiam quòd huius decoctum potum, lapides conterit, somnum conciliat, facilemq; partũ præstat, si mulier ea crebrius vtatur. Illita inflammationes lenit, eáque quæ indurata sunt emollit. Illud Maluæ peculiare est, vt imposita ictibus vesparum & apum, dolores leuet.

DE MYRICE. CAP. CXCIIII.

Tamarix in Gallia Narbonensi luxuriat, nunc etiã in hortis regiis quos fons bellæ aquæ irrigat, & in hortis Reuerendi Bellaii Parisiensis episcopi & Cardinalis, Posterorum memoria, & nostra omnium ueneratione dignissimi, ut qui nullis parcit sumptibus, quo partẽ medicinæ plantariam reddat illustriorem & certiorem.

NOMINA.

Tamariscus. Μυρίκη Græcis. Myrice & Tamarix Latinis, officinis Tamariscus, Germanis *Tamarisck*, &

& Porst, [Gallis Bruyere] nominatur.

GENERA.

Dioscorides duo Tamaricis genera facit. Vna enim syluestris est, qualis est ea quæ in plerisq; Germaniæ locis prouenit, quamque hic pictam damus. Altera satiua, quæ priori in cæteris similis est, nisi quòd fructifera est, & minimè, vt illa, sterilis.

FORMA.

Syluestris arbustum frutéxue humilis est, ramis ex herbaceo fuluoq; colore variegatis, foliis Sabinę aut Erices, flore muscoso, qui demum in pappos euolat. Satiua cætera similis est syluestri, fructum tamen gallæ non dissimilem profert, qui gustu inæqualiter adstringit.

LOCVS.

Proxime paludes, resides stagnantesq; aquas nascitur, Syluestrisq; copiosa in Germania ad Rhenũ & Isarum, insignes fluuios, prouenit. Satiua in Syria & Aegipto, vbi procerissimas æquat arbores, gignit.

TEMPVS.

Perpetua coma frondet.

TEMPERAMENTVM.

Myrice abstergentis est ac incidentis facultatis, absq; perspicua desiccatione: habet verò etiam adstrictionem nonnullam. Cæterùm fructus & cortex non paucam sortita est adstrictionem, adeò vt gallæ omphacitidi seu ĩmaturæ proxima sint, nisi quòd acerbitas euidens est in galla, sed Myrices fructui temperatura inest inæqualis: immista est enim naturæ eius multa partium tenuitas, atq; vis abstergẽdi, quod sanè gallæ haud inest. Porrò Myricę combustæ cinis admodum desiccatoriæ facultatis est, plurimam abstergendi facultatem habens, pauxillam adstringendi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fructu vice gallæ in oris oculorũq; medicaminibus

bus vtuntur. Cruentis sputis in potu, cœliacis, fœminarum fluxionibus morbo regio, & phalangiorum morsibus prodest. Oedemata illitus reprimit. Cortex eadem quæ fructus potest. Decoctum foliorum cum vino potum lienem minuit. Ad dolorem dentium in collutionibus salutare est, & mulierum fluxionibus in desessionibus. Aptè his in quibus pediculi & lendes abundant circũfunditur. Cinis lignorum eius appositus profluuium ex vtero supprimit. E trunco eius nonnulli potorios calices fabricant, quibus in lienosis pro poculo vtuntur, quò datus in iis potus proficiat.

Calices potorii ex trunco tamaricis.

EX GALENO.

Myrice prodest admodum lieni indurato, decoctis cum aceto aut vino radicibus, siue foliis, siue extremis ramulis. Sanat verò etiam dentium dolores.

EX PLINIO.

Lenæus sanari ea carcinomata in vino decocta tritaq; cum melle dicit. Ad lienem præcipua est, si succus eius expressus in vino bibatur. Adeoq; mirabilé eius antipathiam contra solum hoc viscerum faciũt, vt affirment, si ex ea alueis factis bibant sues, sine lienẽ inueniri, Et ideò homini quoq; splenetico cibum potúmque dant in vasis ex ea factis. Lignum & flos & folia & cortex in eosdẽ vsus adhibentur, quãquam remissiora. Datur sanguinẽ reiicientibus cortex tritus, & contra profluuia fœminarum, cœliacis quoque. Idem tusus impositusq; collectiones omnes inhibet. Foliis exprimitur succus. Ad hæc eadem & in vino decoquuntur: ipsa verò adiecto melle gangrænis illinuntur. Decoctum eorum in vino potũ, vel impositum cum rosaceo & cera sedat. Sic & epinyctidas sanant. Ad dentium dolorem auriumque, decoctum eorum salutare est. Radix ad eadem, similiter & folia. Hæc amplius ad ea quæ serpunt, imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduersus phalangia & araneos bibitur. Cum altilium

verò

verò pingui furunculis imponitur. Efficax & cōtra serpentium ictus, præterquam aspidū. Necnon morbo regio, phthiriasi, lendibusque decoctum infusum prodest, abundatiámque mulierum sistit. Cinis arboris ad omnia eadem prodest.

DE MECONE RHOEADE.
CAP. CXCV.
NOMINA.

μήκων ῥοιάς Græcis, Papauer rhœas, hoc est, fluidum aut erraticum Latinis, Papauer rubeum officinis & herbariis, Germanis à strepitu quem ludentes pueri harum foliis concauo pugno impositis, altera palma incussa ædunt, *Klapperrosen*, quasi dicas crepitaculares rosas, & *Glitschen* / & *vuild Maen* / ac *Kornrosē*, [Gallicè *Coquelicot, ou Pōceau*] appellant. Rhœas autem à flore, qui ei protinus decidit, dictum est. *Papauer rubeum.* *Rhœas unde dictum.*

FORMA.

Folia Erucę, aut Cichorio similia, & incisa habet, longiora tamen & aspera. Caulem † lanuginosum, rectum, asperum, cubitalem. Florem puniceum, & aliquādo candidum, similem sylvestris Anemones flori. Caput oblongum, minus tamen quàm Anemones. Semen rufum. Radicem oblongam, subalbam, minoris digiti crassitudine, amaram. Ex qua delineatione omnibus perspicuum fit, herbam quam Papauer rubeum hodie vulgò nominant, esse Rhœada, quòd sit folio Erucæ, laciniato, scabro & longiore: caule lanuginoso, recto, aspero, cubitali: flore sylvestris Anemones puniceo, nonnunquam albo, oblongo capite: semine rufo, radice longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Errant itaque qui Anemonem esse arbitrantur, quòd folia eius, quæ Coriandri sunt, euidentissimè reclament. Nos Rhœadis vtriusque picturas damus: Vnius atque adeò primi, quod Erucæ folia habet, alterius quod Cichorij. *† Aliâs iūceum.* *Papauer rubeū nō est Anemone.*

LOCVS.

Naſcitur in aruis & ſegetibus paſſim.

TEMPVS.

Vere & æſtate dum frumenta meſſem appetunt, floret: quo etiam tempore decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, vt alia genera Papaueris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius Papaueris quinque ſéx ue capita cum tribus vini cyathis decocta donec ad duas reducātur, potui dabis quibus ſomnum accerſere volueris. Semen acetabuli menſura cum aqua mulſa potum, aluum leniter emollit. Ad idem præſtandum mellitis & dulciariis immiſcetur. Folia cum calycibus illita inflammationes ſanant. Eorūdem perfuſione & fotu ſomnus allicitur.

EX GALENO.

Papauer quoddā Rhœas nuncupatur, quòd ſcilicet celeriter flos eius defluat. Huius ſemen validius refrigerat, ita vt nequaquam eo quis innoxiē ſolo vti poſſit, veluti ſatiuo melli admiſcens. Admodū verò ita ſumptum ſomnū conciliat. Sed & puſillum eius inſpergunt iis quæ ex melle cōficiuntur bellariis, placentis & panibus.

EX PLINIO.

Aluum exinaniunt capita quinque decocta in vini tribus heminis: pota ſomnum faciunt.

EX RECENTIORIBVS.

Sacro igni medetur. Mulierum menſtrua profluuia compeſcit. Sanguinem è naribus fluentem iecori impoſitū ſiſtit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium ſanat. Pudendorum tumores detumeſcere facit. Temporibus illitum, phreneticis ſomnum conciliat. Calidos oculorū dolores linteo impoſitū mitigat. Vnde rurſus omnibus liquet, Papauer hoc rubrum non eſſe Anemonem, quòd ſcilicet hæc ipſa contrarias planè facultates obtineat.

DE MECONE SATIVO.
CAP. CXCVI.
NOMINA.

Μήκων ἥμερος Græcè, Papauer satiuum Latinè dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanicè *Magsomen oder Man*, [Gallicè Du Pauot] vocatur. Dictum autem Græcis μήκων à μὴ κονεῖν, hoc est, non ministrando, quòd suis fungi muniis vescentes non patiatur. *Mecō quare appellatur.*

GENERA.

Satiui Papaueris duplex genus, album videlicet, cuius flos & semen candidum: & nigrum, quod semine nigro constat. Nos vtrunque genus vna pictura complexi sumus.

FORMA.

Foliis constat longis, per ambitum serratis, nulloq́ pediculo cauli adhærentibus: floribus vel candidis, vel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus semen atrum vel candidum.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit.

TEMPVS.

Aestate floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, sicut omnia alia Papaueris genera, in quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Communis ipsis refrigerandi vis est: proinde folia & capita in aqua decocta fotu somnum accersũt. Bibitur & decoctum contra vigilias. Capita trita & cũ polenta cataplasmatis mixta, ignibus sacris & inflãmationibus prosunt. Oportet autẽ viridia ipsa tũdere, & ĩ pastillos cõformare, siccatosq́; reponere ac vti. Capita per se etiã ad dimidias in aqua decocta, dein iterũ cũ melle dũ humor dẽseẽt crassescatq́, decocta, eclegma medicamẽtũ efficiũt, dolorẽ mitigãs in tussi, fluxionibus arteriæ, & cœliacis affectioni-

bus. Efficacius redditur adiecto Hypocistidis succo & Acacia. Papaueris nigri semen tritum cum vino bibitur contra fluxiones alui & fœminarũ profluuia. In peruigiliis fronti temporibusq; cum aqua illinitur. Eiusdẽ liquor plus refrigerat, inspissat, siccatq;. Erui quantitate sumptus dolorem leuat, somnum conciliat & concoquit. Tussi atq; cœliacis affectibus auxiliatur. Maiori autem copia haustus nocet, lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores capitis cum rosaceo perfusus facit. Aures dolentibus cum amygdalino, myrrha & croco instillatur. In oculorum inflammationibus cum tosto oui luteo & croco. Igni sacro & vulneribus cum aceto, podagris cum lacte mulieris & croco, sedi pro balano subditus, somnum allicit.

EX GALENO.

Satiui Papaueris semen panibus vtiliter ceu dulciariuminspergitur, non secus ac Sesamum. Candidius nigriore præstat, vimq; refrigerandi habet, ideoque somnificum est. Si verò liberalius sumatur, soporem etiã inducet, ægreq; concoquetur. Tussim præterea ex thorace & pulmone compescit. Cõfert aduersus tenues ex capite destillationes. Corpori nullum notatu dignum exhibet nutrimentum.

EX PLINIO.

Candidi semen tostum in secunda mensa cũ melle apud antiquos edebatur. Calyx ipse teritur & bibitur somni causa. Semen elephantis medetur. E nigro Papauere lacteus succus scapo inciso exprimitur, qui densatur, & in pastillos tritus in vmbra siccatur, non vi soporifera modò, verùm si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnum: opion vocant. Semine eius trito in pastillos, è lacte vtuntur ad somnum. Item ad capitis dolores cum rosaceo. Cum his aurium dolori instillatum. Podagris illinitur cum lacte mulierum. Sic & foliis ipsis vtuntur ad sacros ignes. Item vulnera cum aceto. Ego tamen

dam-

damnauerim, collyriis addi, multoq; magis quis vocant lexipyretas, quásque pepticas & cœliacas. Nigrum tamen cœliacis in vino datur.

EX SIMEONE SETHI.

Melius est album quàm nigrum. Somnificam vim habet, & difficilis est concoctionis, parumq; nutrit. Si autem cum melle edatur, semini genitali adiicit. Prodest & thoraci, & asperæ arteriæ, ac tussi. Ventrem sistit, etsi quidam falsò putauerunt ipsum mouere, cùm contrariam habeat vim. Lædit caput, si copiosius sumatur, itemque aggrauat. Sunt qui ipsum conterunt, & vigilantium fronti imponunt, in hoc vt somnum conciliet. Cæterum nigrum Papauer frigidius est, & magis somniferum, adeò vt si quis eo immodicè vtatur, somno profundo similiter lethargicis capiatur. Cum rosaceo impositum capiti, eiusdem dolores à calore ortos sanat. Dicitur etiã quòd illitum cum lacte muliebri & croco, podagricos iuuet. Huius lachryma venenum est. Nigri autem succus est vocatum opium.

DE MECONE CERATITE.
CAP. CXCVII.

In Papauere corniculato mirum cur Dioscorides omiserit rictum, ceu colubri in summa siliqua conspicuum, notam planè illustrem.

NOMINA.

M ήκων κερατῖτις Græcis, Papauer corniculatum Latinis, officinis Papauer cornutum, Germanis *Gelb olmagen* appellatur. Corniculatum à fructu quem producit, cornu modo inflexo, nominatum est. *Papauer cornutum.*

FORMA.

Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, per ambitum Papaueris syluestris modo serrata: caulem etiam similem, florem luteum pallidúmue, fructum paruum vt cornu inflexum, fœnigræci corniculo similem, vnde & nomen inuenit. Semen pusil-

lum, nigrum quale Papaueris. Radicem in superficie terræ hærentem, nigram, crassam.

LOCVS.

Dioscorides in maritimis & asperis locis prouenire ait. In Germania tamen nostra non nisi satum fuerit nascitur.

TEMPVS.

Iunio floret mẽse: Semẽ autẽ circa messes legitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, facultates eius, & in gustu nitrositas, satis ostendunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix ad dimidias cocta in aqua & pota, ischiadas, & iecinoris affectus sanare potest. His etiã qui crassas & araneosas faciunt vrinas prodest. Semen acetabuli mensura cum aqua mulsa potum, aluum leniter purgat. Folia præterea floresq́; cum oleo illita crustas emarginant. Eadem inuncta iumentorũ argema ac nubeculas emendant.

EX GALENO.

Papauer corniculatum nominatum quidem est à fructu leuem inuersionem habente, veluti & fœnumgræcũ, vt bouis cornu simile esse videatur. Vim habet incidendi & abstergendi. Proinde radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, iecinoris affectus adiuuat. Folia & flores, sordida admodum & maligna vlcera iuuant. Sed ab his abstinere oportet vlceribus iam purgatis: adeò enim abstergere valent, vt & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc facultatum robore non sordes duntaxat, sed & crustã vlceribns detrahit.

EX PLINIO.

Semen aluum purgat dimidio acetabulo in mulso. Folia trita cum oleo, argemas iumentorũ sanant. Radix acetabuli mensura cocta in duobus sextariis ad dimidias, datur ad lumborum vitia & iecinoris. Carbunculis medentur ex melle folia.

DE MO-

DE MORO. CAP. CXCVIII.

NOMINA.

Μορέα, ἢ συκαμινέα Græcis, Morus Latinis, officinis & vulgaribus herbariis Morus celsi, Germanis *Maulberbaum*, [Gallis *Vng Meurier*] appellatur. *Morus celsi.*

FORMA.

Morus arbor notior est quàm vt describi desideraret. Folia autem rotunda ferè habet, nisi quòd in summo sint acuminata, in extremitatibus serrata, & ad Menthæ hortensis primi & secundi generis folia accedentia. Flores lanugineos, fructum statim ab ortu candidum, cùm pubescit rubrum, vbi maturuit atrum. Non est certè silentio transeundũ, quòd Mori foliis quadraginta ferè diebus à Vergiliarum exortu vsque ad solstitium pasti vermiculi, qui σῆρες Græcis, Latinis bombyces ac Seres nominantur, sericeum vellus, quo turget vterus, pedibus explicantes conficiunt: nulla enim in re alia natura sagacior deprehenditur, nec ars aliquid ab iis accepisse videbitur, in quo ingeniosius laborauerit, si tam multas dum id vellus perficitur naturæ mutationes, & artis dũ ad vitæ vsum disponitur, labores æstimemus. *Seres uermiculi unde nutriãtur, & eorũdẽ mirãda metamorphosis* Appetẽte siquidẽ vere oua, pisciũ ouis haud dissimilia, linteolo chartæúe adhærescentia, quæ proximo autumno produxerunt, radiis solis exponuntur, aut calido in loco, hypocausto nimirũ, seruãtur. Quo fit vt vermiculi excludãtur exigui, qui mox Mori foliis nutriuntur, quoad grãdiores facti fuerint: tũ statim penulę cuiq; chartaceę, vel potius ĩuolucra cõficiũt, quibus inclusi mirabili naturæ opere lanitio sese inuoluunt, ac congesto glomeri se condentes, postquã suũ nendi obierũt munus emoriũtur, adeò vt semestris tãtũ illis apud nos vita sit. Mortuis testacea subinde tunica induciĩ, qua aliquot diebus obducti reuiuiscũt, ac ascitis sibi alis in volucres papiliones degenerãt, q̃ assiduè inuicẽ insidẽtes coẽũtesq;, tãdẽ re-

lictis ouis milij forma & colore, quibus sua rediuiua proles sequẽte anno renascitur, iterum moriuntur, atque adeò cum nullius præterea sint vsus abiiciuntur. Oua autem ad veris vsque initia seruantur. Hanc mirificam metamorphosin quam non rarò summa cum admiratione ac delectatione sum contemplatus, non potui non commemorare, quò studiosis vermiculorum istorum qui Mori foliis pascuntur natura prorsus perspecta esset.

LOCVS.

Nascitur in hortis quibusdã. Amat autẽ in primis loca calida sabulosáq;. Gaudet fossione & stercore.

TEMPVS.

Morus sapietissima arborum. Nouissima vrbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Proinde cùm hanc germinare viderimus, frigus minimè timendum erit.

TEMPERAMENTVM.

Immaturus Mori fructus vbi exaruerit admodũ adstringit. Maturus autem mediocriter adstringit. Cortex radicis arboris amaritudinis cuiusdam & purgantis facultatis particeps est. Folia & germina quodammodo media temperie inter adstrictionem & purgatoriam facultatem sunt prædita.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Mori fructus aluum soluit. Facilè corrumpitur. Stomacho inimicus est. Præstat hoc idem eius succus. Decoctus autem æreo vase, aut insolatus, magis adstringit. Admixto mellis exiguo, ad fluxiones, nomas & tõsillarũ inflãmationes facit. Augetur vis eius adiecto scissili alumine, galla, croco & myrrha, item tamaricis semine, iride & thure. Mora verò immatura sicca tusáq;, Rhoïs vice opsoniis miscẽt, & cœliacos iuuãt. Radicis cortex decoctus ĩ aqua & potus aluũ soluit. Latos vẽtris lũbricos expellit: iis quoq; auxiliatur qui aconitum hauserunt. Folia trita & cum oleo illita, ambustis igne medentur. Decocta

in aqua cœlesti cum vitis & nigræ fici foliis capillos tingunt. Succus foliorum cyathi mẽsura potus, phalangiorum morsibus auxiliatur. Corticis & foliorũ decocto colluuntur vtiliter in dolore dentes. Colligitur per messem succus, circumfossa & secta radice arboris: inuenitur enim postridie concretus, qui in dolore dentium vtilis est. Tubercula discutit, & aluum purgat.

EX GALENO.

Mori fructus maturus ventrem quidem subducit: immaturus arefactus medicamentum fit satis constringẽs, adeò vt ad dysenterias & cœliacos affectus, aliósque omnes qui ex fluxionum sunt genere efficax sit. Contunditur autem & opsoniis miscetur, veluti Rhoïs fructus: aut si cui ita videatur, ex aqua aut vino bibitur. Porrò quòd maturorum succus ad stomatica medicamenta sit vtilis, propter eam videlicet quæ inest illi adstrictionem, neminẽ latet. Pręterea ad alia complura particularia, quę mediocrem poscunt adstrictionem, competit. At immatura præter acerbitatem aciditate etiam participant. Tota quoque arbor in omnibus suis partibus mistam aliquam obtinere facultatem ex constringente & purgante compositam videtur. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeò, vt & latum lumbricum interficiat. In aliis autem partibus constringens vincit. In foliis tamen & germinibus media quodammodo comprimentis & subducẽtis facultas est. Cæterùm mora vbi in vẽtriculum purũ, & prima fuerĩt ingesta, citissimè per intestina transeunt, & aliis cibis suo veluti ductu viã struunt Verùm secundo loco assumpta, aut prauum in ventre humorem inueniẽtia, celerrimè aliis vnà cum cibis corrumpuntur, extraneam quandam atq; inexplicabilem corruptelam inducentia similiter Cucurbitis. Tametsi enim fugacibus hęc omnia sint esculentis innocentiora, corruptione tamẽ nisi velociter

lociter deorsum concedant, non secus ac Pepones vitiantur. Porrò quando ventriculi os squalidum calidumq; erit, tum sicut peponibus, ita & Moris vtendum. Tale nãque iecur etiam tunc esse necesse est. Immatura Mora ab arbore decerpta, siccatáque in hyemen reponunt, vt sibi medicamen ex iis parent, vtile ad dysenteriã, aluiq; diuturnũ florẽ persanandũ. Quod quidẽ facilè descẽdãt fortè eis vsuuenit sola substãtiæ humiditate & lubricitate, fortè etiã admistione acrioris facultatis, quæ stimulãdę ad excretionẽ aluo sit satis. Nã adstringẽs qualitas adeò nihil ad deiectionẽ opitulatur, vt etiam reprimere stipareq; sit nata. Proinde Moris exiguam quãdam eius facultatis portiunculam inesse coniicio, cuius permagna in purgantibus medicamentis habetur: quæ facit non solum vt facilè deiiciantur, verũetiã vt diutius morata in ventre corrumpantur. Quod si corruptionẽ effugiãt, omnino quidem humectãt, sed non planè refrigerant, nisi frigida accipiantur. Parcissimè corpus alunt, similiter vt Pepones, haud tamẽ vomitũ cient, nec stomacho vt illi aduersantur.

DE MYRRHIDE. CAP. CXCIX.

Myrrhis etiam in segetibus nobis frequens.

NOMINA.

Cicutaria. Μύῤῥις ἢ μύῤῥα Græcis, Myrrhis Latinis, vulgaribus herbariis Cicutaria, quòd scilicet caule & foliis Cicutæ simillima sit. Hac similitudine quidam decepti, veram esse Cicutam putauerunt, cùm tamen ab ea, viribus potissimum, diuersissima sit. Germanis *Vuilderkorffel* appellatur.

Error de duplici Cicuta.

FORMA.

Cicutæ caule & foliis similis est, radicem obtinet longam, tenerã, rotũdam, odoratam, in cibo non insuauẽ. Hæc tota Dioscoridis delineatio, nulla prorsus reclamante nota, herbæ cuius effigiem damus pictam suffragatur. Siquidẽ caule striato, foliis & flore Cicutæ simillima est, adeò vt eam nonnulli à Cicuta

cuta diſcernere neſciant. Radicem etiam habet longam, teneram, rotundam, cibo iucundam & odoratam.

LOCVS.

Paſſim in hortis & pratis nonnullis prouenit.

TEMPVS.

Maio mẽſe loca in quibus naſcitur huius floribus quaſi candicant.

TEMPERAMENTVM.

Ex ſecundo eſt ordine excalfacientium, adiuncta partium tenuitate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phalangiorum morſibus radix Myrrhidis ſuccurrit cum vino pota. Menſes purgat & ſecundas educit. Cocta in ſorbitione tabidis vtiliter datur. Ferũt præterea aliqui eam bis térue die potam ex vino in peſtilentialibus conſtitutionibus, à morbo ſeruare incolumes.

EX GALENO.

Radix eius menſes mouet, quæque in thorace & pulmone ſunt expurgat.

EX PLINIO.

Cit menſtrua & partus cum vino. Aiunt quoque eandẽ potam in peſtilentia ſalutarem eſſe. Subuenit & phthiſicis in ſorbitione. Auiditatẽ cibi facit. Phalangiorũ morſus reſtringit. Vlcera quoq; ĩ facie aut capiti ſuccus eius in aqua triduo maceratæ ſanat.

DE MELILOTO. CAP. CC.

Ab utraque tua Melitoto noſtra eſt diuerſa, & odoris gratia nobis iucũdiſſima, ut etiã cubicula præſertim dũ recẽs eſt, aut etiã dum cœlum ſit æſtate pluuium, odore grato repleat.

NOMINA.

Mελίλωτος Græcis, Melilotus. Sertula campana, & Corona regia Latinis dicitur, Meliloti nomen officinæ retinuerũt. Sertulam verò dixerunt, quòd flos eius coronamentis dicatus ſit, & quia ex ea antiquitus coronæ & ſerta factitata ſint. *Sertula cur dicta.*

Coronam

Corona regia. Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus supernè coronetur.

GENERA.

Vulgaris Melilotus Tria Meliloti hodie faciũt genera. Primũ vulgare, statim à radice fruticosam, cubitatẽ folio fœnigræci minuto ac lętè fimbriato, flosculo luteo, odoris suauis, tereti per ramos diffuso semine. Hoc quã- *Primũ genus nõ est vera Melilotus.* quã tertio generi, quod nos verũ esse putamus, foliis & floribus simile sit, tamen cùm nullam gustu præ se ferat adstrictionem, quam summè requirunt Dioscorides, Galenus, & alij veteres medici, & præter amaritudinem haud exiguam acrimoniam habeat, fit vt inter Melilotos, meo quidem iudicio, rectè connumerari non possit. Hinc est quòd nos infra, hanc alio nomine dignati sumus, Saxifragámque luteam appellauerimus. Alterum aspectu cano, Croci flo- *Germanica Melilotus.* re, foliis Trifolij, minutissimis, vt paulò pòst fusius dicemus. Hoc sanè genus nos Melilotum germanicam vocauimus, quòd illa, & nõ prior in Germania nostra pro vera Meliloto sit vsurpanda, ob adstrictionem illam manifestam quã gustu præfert. Accedunt folia quę pinguia sunt, & flores Croci colorem referentes, quos Dioscorides requirit. Sententiã nostram confirmat antiquus manuscriptus herbarius, qui hanc pro Meliloto pingit. Neque obstat quòd hæc herba non admodum odorata sit: fatemur enim non esse laudatissimam Melilotum, sed eam quam Germania nostra profert. Nam quum Plinio libro xxj. cap. xj. teste, Melilotus vbiq; nascatur, suã quæuis habeat ferè regio necesse est. Nihil igitur mirũ si huic herbæ non adsint singulæ notæ, quas illi veteres Græci & Latini attribuunt. Satis autem est ei mistam quandam, nempe adstringentẽ & digerentẽ inesse facultatẽ, haud secus quàm optimæ, Germani hanc herbam nominant *Vnser frauuẽ schuchlin*, vel *Vuilden klee* [Galli *du Melilot.*] Tertium genus nos optimam & legitimam esse arbitramur Melilotum,

tum, quam nos maioris discriminis causa Italicã nũcupauimus, quòd mos sit patrius Germaniæ nostræ, omnia ferè peregrina vocare Italica. Germanicè itaque haud ineptè *Vuelscher Steinklee* nominabitur. *Italica Melilotus*

FORMA.

Vulgaris Meliloti descriptionem inuenies suo loco. Germanica, herba est humilis, palmi altitudine, folio pratensis Trifolij, pingui & cano, flore pisi, minore tamẽ, luteo, semine in siliquis, radice rufa. Italica, quam è Campania allatam in Germaniam arbitror, caulem habet subrufum, rotundum, folium fœnigræci, in ambitu serratum, flore luteo, odorato, semine in siliqua lunata, vt pictura luculenter ostendit. Tota etiam herba odorata est, vt hinc etiam cõiicere liceat veram esse Melilotum. *Melilotus Germanica. Italica.*

LOCVS.

Germanica passim in pratis Germaniæ, montosis potissimum, nascitur. Italica in Germania, nisi sata fuerit, nõ prouenit. In Campania verò circa Nolã, Dioscoride teste, copiosè nascitur.

TEMPVS.

Floret ferè per integram æstatem vtrumque genus. Siliquas tamen in fine Iulij & Augusto mense proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ est facultatis: habet enim quiddã adstringens, sed & discutit & maturat: copiosior enim in ea est substantia calida quàm frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Melilotus adstringendi facultatem obtinet. Mollit omnes inflammationes, præcipuè autem oculorum, vteri sedis & testium in passo decocta & illita. Aliquando autem addito oui luteo assato, aut fœnigræci farina, aut lini semine, aut polline molario, aut capitulis Papaueris, aut Intybo. Recentes meliceridas per se cum aqua, & achoras cum creta Chia, & vino aut galla illita sanat. Stomachi dolorem cũ

vino

vino cocta,& cruda cum antedictis leuat. Aurium etiam dolores crudæ expressus succus,& cum passo instillatus se dat. Capitis dolorem lenit, cum aceto & rosaceo inspersa.

EX PLINIO.

Melilotos oculis medetur cum lacte,aut cum lini semine. Maxillarũ quoq, dolores lenit,& capitis cũ rosaceo: item auriũ è passo,quæq; in manibus intumescunt vel erumpunt. Stomachi dolores in vino decocta,vel cruda tritaq;. Idẽ effectus est ad vuluas. Testes verò & sedem prociduã,quęq; ibi sunt vitia, recẽs ex aqua decocta,vel ex passo. Adiecto rosaceo illinuntur ad carcinomata. Deferuescit in vino dulci. Peculiariter & contra meliceridas efficax.

DE MANDRAGORA. CAP. CCI.

NOMINA.

Μανδραγόρας, ἢ κιρκαία Græcis, ἀνθρωπόμορφος Pythagorę, Latinis canina aut terrestris mâlus, officinis Mandragora, Germanis Alraun [Gallicè *Mandragore*] dicitur. Qui Circæam vocarunt, nomen illi à Circe fecerunt, quoniam creditur radix eius ad amatoria conducere. Pythagoras hauddubiè ab humana forma, quã radix eius referre videtur, Anthropomorphô appellauit. Hinc sumpta occasione, agyrtę & impostores illi circũforanei radices humana effigie insignitas circunferunt, quas Mandragoras esse testantur, cùm tamen constet eas esse fictitias, & manu factas ex cannarum radicibus humana specie sculptis, postea plantatis. Nascuntur autem subinde radiculæ paruæ, quæ repræsentant capillos, barbam, pectinis pilos, & ex terra eum acquirunt colorem, vt radices esse appareant. Sunt & alia multa quæ nebulones illi fabulantur, vt pecuniam ab imperitis extorqueant, quæ commemorare in præsentia nihil attinet. Terrestrem mâlum Romani dixerunt, quòd mâla proferat, nec in altum vt reliquæ arbores surgat.

Circæa quare dicta Mandragora.

Anthropomorphos cur nominata.

Agyrtarũ commentum.

Terrestris mâlus.

GENE-

GENERA.

Duo Dioscoridi & Plinio Mandragoræ sunt genera. Mas candida est, μώριον Græci vocant. Huius hic effigiem, citra tamen poma, quæ habere non potuimus, damus. Fœmina nigra, Græcis θριδακίας à similitudine foliorum appellata. Theophrastus tamen lib. vj. de historia plantarum, cap. ij. tertium quoddã genus Mandragoræ constituere videtur, cuius fructus sit μέλας, καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc est, niger, acinosus, & sapore vinosus. Et nisi hoc genus à prioribus diuersum esse statuas, discrepare inter se non leuiter Theophrastũ & Dioscoridẽ necesse est fatearis. Nam Dioscorides palàm asserit poma priorum duorum generum vitellis ouorum esse similia, & pallida: contrà Theophrastus nigra, acinosa, vt diximus, & sapore vinosa esse tradit. Accedit quod idem Theophrastus eodem loco Mãdragoræ caulẽ tribuat, perinde atq; Plinius, quem Dioscorides penitus aufert: vt hoc nomine necesse sit hęc omnia ad tertium hoc genus Mãdragoræ referre, quod nos tamen infrà inter Solani genera recẽsebimus, vbi etiã eius picturam offendes.

Mas.

Fœmina.

Locus Theophrasti explicatus difficilis.

FORMA.

Fœmina angustioribus & minoribus quã Lactuca foliis est, grauiter odoratis & virosis, per terram sparsis, iuxtàq; folia pomis vitellis oui similibus, pallidis, odoratis, in quibus semen quale pyri, radicibus magnis, binis ternísue, sibi inuicem implicitis, in superficie nigris, intus candidis & crassi corticis. Caulem verò non fert. Maris folia sunt magna, candida, lata, læuia vt Betæ. Mâla duplo maiora quàm fœminæ, croci colore, cum aliqua grauitate odorata, quæ comedẽtes pastores quadantenus soporantur. Radix supradictę similis, maior tamẽ cãdidiorq;. Orbata & hęc est caule.

Fœmina.

LOCVS.

Prouenit in syluis & vmbrosis locis. Nunc in hortis etiam plantatur.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Mandragora vincentem habet facultatem refrigeratoriam, adeò vt tertij sit ordinis refrigerãtium. Veruntamen nonnihil etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Radicis cortex non tantùm refrigerat, sed & deficcat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus colligitur è cortice recentis radicis tuso & prælis subiecto, quem insolatum cum iam concreuerit, in fictili vase reponere oportet. Colligitur itidẽ è pomis succus, ignauior tamen. Delibratur radicis cortex, & traiectus lino ad vsum suspenditur. Quidam Mandragoræ radices in vino ad tertias decoquunt, & traiectum per colum ius seruant, vtentes cyathi vnius mensura in peruigiliis, & doloribus, & in his quos sine doloris sensu secare aut vrere voluerint. Potus obolorũ duorum pondere cum mulsa aqua Mandragoræ liquor, pituitam, nigramque bilẽ veratri modo purgat. Verum maiore copia potus vitam adimit. Miscetur medicamẽtis ocularibus, & iis quę dolores finiunt, pessis quoq; emolliẽtibus. Per se semioboli pondere appositus, menses & fœtus trahit. Sedi pro balano subditus somnum facit. Radix ebur emollire fertur, si senis horis cũ eo decocta sit, & in quam voluerit aliquis formam fingi & formari facilem reddere. Folia recentia, oculorum & quas vlcera excitarunt inflammationibus cum polẽta illita prosunt. Discutiunt eadem omnem duritiẽ, abscessus, strumas, tuberculáque, quinque aut sex diebus leniter cõfricata. Stigmata sine vlceratione delent, Folia condita sale seruantur in eosdẽ vsus. Radix autem trita ex aceto ignibus sacris, & serpentiũ ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atque tubercula ex aqua disiicit. Articulorum dolores cũ polenta sedat. Conficitur citra coctionem vinum è cortice radicis. Ternæ minæ in vini dulcis metretam coniiciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, iis qui secari, aut

cari,aut vri debent; vt antè dictum est. Siquidem nul lo tunc afficiuntur dolore, eò quòd somno quodam pressi torpescant. Mâla olfactu,& comesta soporem afferunt. Potest idem & eorũ succus. Nimius tamen eorundem vsus obmutescere facit. Semen mâlorum potum vterum purgat, appositumque cum sulphure ignem non experto rubra fœminarum profluuia si-stit. Colligitur ex radice liquor, ea scarificata mul-tifariam,& eo quòd erumpit, in cauum vas recepto. Est autem liquor succo efficacior. Sed non ferunt omnibus locis liquorem radices, idque experientia ostendit.

EX GALENO.

Soporem conciliandi vim habent Mandragoræ poma. Radicis cortex valentissimus est, reliquum quod intus est imbecillum existit.

EX PLINIO.

Succus fit & è mâlis & è caule, deciso cacumine,& radice punctis aperta aut decocta. vtilis hæc vel sur culo. Concisa quoque in orbiculos seruatur in vino. Succus non vbiq; inuenitur, sed vbi potest, circa vin demias quærit. Odor grauis eius, sed radicis & mâli grauior. Mâla matura in sole siccantur. Succus ex iis sole densatur: item radicis tusæ, vel in vino nigro ad tertias decoctę. Folia seruantur in muriis efficacius, aliâs recentium succus pestis est: sic quoq; vires no-xię. Grauedinem afferunt etiam olfactu, quanquam mâla in aliis terris mandantur, nimio tamen odore obmutescũt ignari. Potu quidẽ largiore etiã moriũ-tur. Vis somnifica pro viribus bibentiũ. Media po-tio cyathi vnius. Bibitur & contra serpentes,& ante sectiones punctionesq;, ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnum odore quæsisse. Bibitur & pro Elleboro duobus obolis in mulso. Ad strumas radix Mandragoræ ex aqua bibitur. Articulis prosunt fo lia cum polenta, vel radix recens tusa cum cucume-re syluestri, vel decocta in aqua. Cum cerato apo-

ſtemata & vlcera tetra, folia Mandragoræ recentia ſanant. Radix vulnera cum melle aut oleo.

DE MALIS INSANIS. CAP. CCII.

Poma amoris etiam hodie uulgò dicuntur, male hæc inſana.

NOMINA.

QVAE mâla inſana hodie appellantur, & à Neapolitanis Melãzana, ab aliis amoris poma, à Germanis verò *Melantzan* [Gallicè *Pomes damours*] num veteribus cognita fuerint aſſeuerare non auſim. Non latet tamen Hermolaũ in Corollario ſuo in ea eſſe ſententia, vt putet eſſe tertiam Mandragoræ ſpeciẽ, quam Morion vocant. Quam tamen ſẽtẽtiã cur nõ probẽ, facit inprimis Theophraſtus qui lib. vj. de hiſtoria ſtirpium cap. ij. eius fructũ eſſe nigrum, acinoſumq́; ſcribit, qualia mala inſana non ſunt. Dein quòd Morij fructus letalis ſit, mala verò inſana minimè, vt paulò pôſt dicemus. Mala autem inſana dicta ſunt, nõ quòd letalia ſint, ſed quod difficulter concoquantur. Amoris autem poma, quòd propter elegantiam & pulchritudinem digna ſint quæ amentur.

Mâla inſana non ſunt tertia Mandragoræ ſpecies.

Mâla inſana cur dicta.

Amoris poma quare uocata.

GENERA.

Duo ſunt malorum inſanorum genera. Aliqua enim purpurea ferè tota, aliqua verò lutea, aut candorem aliquem prę ſe ferentia. Primi generis poma Germanicè *braun Melantzan*, alterius autẽ, *geel Melantzan* vocantur.

FORMA.

Mala inſana in frutice naſcuntur, qui Perſonatiã propemodũ caule & foliis refert. Differunt autẽ huius folia à Perſonatiæ, quòd lõgiora, magisq́; laciniata ſint. Flores habet purpureos, ſpecioſos, ſex foliis è calatho ſtellatim radiatis, fructus oblongi mali forma & magnitudine, ĩ quibus ſemẽ ſiliquaſtro nõ diſſimile. Radicem multis capillatã fibris luteamque.

LOCVS.

LOCVS.

In hortis apud nos feruntur, ſed frequenter in fictilibus & penſilibus feneſtrarum hortis. Et eodem cultu quo cucumeres & melones gaudent.

TEMPVS.

Floret Auguſto & Septembre menſibus, ac ſubinde fructum profert.

TEMPERAMENTVM.

In his malis hauddubiè vt in cucumere eſculento aut fungo, frigida & humida temperies ſuperat.

VIRES.

Nullum, quòd ſciam, in medicina vſum habent. Eduntur autē à nonnullis ex oleo, ſale & pipere fungorum modo cocta. Alij vbi paululum inferbuerūt igni, in orbiculos vel taleolas digerunt, & in acetariis ex oleo, vel pipere & aceto comedunt. Salgamarij in muria acida ſeruāt, cibo per hyemem & ver ori grato, ſed tamen qui ægrius cōcoquatur. Quid multa? delicatorum & omnia deguſtare volentium cibus eſt malum inſanum. Quare qui ſanitatis ſtudio aliquo tenentur, ij ſtatim nomine ipſo territi, vſum illorum euitabunt.

DE NYMPHAEA. CAP. CCIII.

NOMINA.

Nυμφαία Græcis, Nymphęa Latinis, officinis Nenuphar barbara voce nominatur. Germanis *Seeblum / Waſſermahen* [Gallicè *Blanc d'eau, ou Iaulnet d'eau.*] Nympheæ autem nomē ſibi vendicaſſe videtur, quòd aquoſa amet loca: vel, vt ex veteribus aliqui fabulati ſunt, à Nympha, quæ zelotypia Herculis intabuit & mortua eſt, inque paluſtrem hanc plantam mutata. *Nenuphar.* *Nymphæa cur dicta.*

GENERA.

Duo eius genera. Vna enim à flore candido, Lilij ſimili, candida appellatur. Germanicè *Weiſz Seeblumen.* Altera itidem à floribus, qui lutei ſunt, lutea *Candida.* *Lutea.*

E ij nomi-

nominatur, Germanicè *geel Seeblumen*. Possent etiã radicibus discerni, cùm prior nigra, altera verò candida constet, adeò vt hoc nomine prima candida, altera autem nigra diceretur. Multò verò consultius est à floribus, quàm radice discrimen sumere, quòd illi nunquam nõ oculis expositi sint, radices autem non nisi effossæ intueri possint.

FORMA.

Prima, folia Ciborio similia habet, minora tamẽ & longiora, quadantenus super aquam eminentia, aliqua tamen etiam sub aquis, plura ab vna radice prodeuntia. Flos candidus, Lilio similis, in medio ꝙ croceum sit obtinens. Hic cũ defloruerit rotundus, & mâlo circunferentia, aut Papaueris capiti similis, colore niger fit. In quo sanè semen clauditur nigrũ, latum, densum, gustu glutinosum. Caulis illi læuis, minimè crassus, niger, Aegyptiæ fabę similis Radix nigra, aspera, clauæ persimilis. Hæ singulæ notæ alteri Nenuphari vocato quadrãt. Folio enim cõspicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo, in stagnantibus aquis supernatante: flore candido, Lilio simili, in medio croceum habente, & cùm defloruerit capite Papaueris, in quo semen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis est & læuis. Radix nigra & ampla, dulcis, nodosa, clauæ formam repræsentans. Altetera folia antedictæ similia habet, sed radicem albã & asperam: florem luteum, splendentem, rosæ similem. Quę itidẽ notę in vniuersum omnes alteri Nenuphari, quæ luteis est floribus, respondent.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquis stagnantibus.

TEMPVS.

Flores in fine Maij & Iunio mẽse colligũtur, Radices autem in autumno effodiuntur.

TEMPERAMENTVM.

Nympheæ tum radix, tum semen refrigerandi & citra morsum desiccandi vim obtinet.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix prioris ficca cum vino pota, cœliacis & dysentericis prodest. Lienẽ absumit. Stomachi vesicęq; doloribus illinitur. Alphos ex aqua exterit. Alopecias cum pice imposita sanat. Eadem cõtra Veneris insomnia bibitur, siquidem ea cõpescit. Paucis diebus, si quis continuò bibat, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Alterius quæ lutea dicitur, radix & semen contra muliebria profluuia ex vino nigro bibuntur.

EX GALENO.

Nympheæ radix & semen, ventris profluuia cohibent, semenq́, genitale siue per somnia, siue alio pacto immodicè profluens retinẽt. Iuuant dysentericos. Cæterùm Nymphea quæ candidã radicem habet, potẽtioris est facultatis, vt & muliebri profluuio medeatur. Verũ & hæc, & ea quoque quę atram habet radicẽ, ex vino nigro austero bibitur. Porrò nonnullam etiam abstergendi vim obtinent, ita vt alphos & alopecias sanẽt. Ad alphos verò macerantũ aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba.

EX THEOPHRASTO.

Nymphæa trita plagæ imposita sanguinem sistere tradit. Vtilis & ad difficultates intestinorũ pota.

EX PLINIO.

Venerem in totũ adimit Nymphæa, semel in quadraginta dies pota. Insomnia quoq; Veneris à ieiuno pota, & in cibo sumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet non solum Venerẽ, sed effluentia genituræ: ob id corpus alere, vocemq; dicitur. Semen cum vino potum dysentericis auxilio est. Tenesmo radix eiusdem ex vino bibitur. In vino quoq́, pota lienem cõsumit. Dolores vesicæ sedat ex vino. Manantia sanat vlcera. Maculas omnes emendat. Trita plagis imponitur. Vlceribus, priuatim iis quæ calceamento facta sunt, prodest arida infricata.

DE NAPY. CAP. CCIIII.

NOMINA.

Νάπυ, ἢ σίνηπι Græcè, Sinapis & Sinapi Latinè vocatur. Officinæ nomen retinuerunt. *Officinarũ error.* Perperam tamen faciunt, quòd altero genere pro Eruca, quam suo loco depinximus, vtuntur. Germanicè *Zam oder Gartensenff* [Gallicè *Seneue*] nominatur. *Sinapis unde dicta.* Sinapis autem nomen è Græcia venit in Latium, censetque dictum Athenæus libro. ix. Dypnosoph. Sinapi, ὅτι σίνεται τοὺς ὦπας ἐν τῇ ὀδμῇ, hoc est, quòd olfactum luminibus officiat. Plęraq; *Napy cur vocatum.* Græcia Napy nominat quasi Naphy, vt idem eodem in loco interpretatur, quoniam non sine natura sit, sed acri & proinde incommoda donetur. Alij Napy per priuationem videlicet νήπιον, quasi immitè dici volunt, quoniam acrimoniæ vehementis particeps sit.

GENERA.

Sinapis duo inueniuntur genera, foliis, floribus & semine distantia. Primũ siquidem genus rapitiã frondem exprimit, floremque luteum obtinet, ac semen album profert. Nos à floribus luteis Germanicè *geelen Gartensenff* nominauimus. Alterum in Erucæ folium laciniatur, floréque albicante, & semine vesco pullóque constat. Nos genus hoc ab albicantibus floribus *Vueissen Gartersenff* appellauimus, vt esset huius aliqua ab Erucæ nomenclatura diuersitas, quam Germani simpliciter *Vueissen Senff* vocãt.

FORMA.

Primum caulem habet hirsutum, longum, ramosum, folia rapi, minora tamen & asperiora, flores luteos, siliquas rotundas ac hirsutas, plenas semine cãdicante. Alterum genus itidem hirsuto caule præditum est, minore tamen, foliis Erucæ, maioribus tamen ac latioribus, laciniatis, floribus albicantibus, crucisque effigiem referentibus, siliquis teretibus & oblongis,

oblongis, semine pullo rufescentéue refertis.

LOCVS.

Vtrumque in hortis satum prouenit. Et quamuis nullo cultu plærunque germinet, terram tamen aratam & congestitiam magis amat.

TEMPVS.

Floret vtrunque Iunio ac Iulio mensibus, eodémq; tempore semen in siliquis suis profert.

TEMPERAMENTVM.

Sinapi calefacit & deficcat quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfaciendi, extenuandi & extrahendi vim habet. Commanducatum capitis pituitam elicit. Succus eius hydromeliti mixtus contra tonsillarũ prædurós tumores, ac veterem callosamque arteriæ scabritiem conuenienter gargarizatur. Tritum naribus admotũ, sternutamenta ciet. Comitialibus quoque auxiliatur. Fœminas vuluæ strāgulatu oppressas excitat. Lethargicis, deraso capite, illinitur. Ficis ammistum & impositum donec rubescat locus, ad coxendicum cruciatus, lienes, & omnis generis diuturnos dolores confert, cùm permutandę passionis causa ex alto in cutis superficiem aliquid trahere voluerimus. Alopeciis illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, aut adipe, aut cerato delet. Ex aceto contra lepras, & feras impetigines perungitur. Aridum contra febrium circuitus bibitur, aut potui polentæ modo insperſum. Extrahentibus emplastris, scabiemq; extenuantibus vtiliter ammiscetur. Grauitati aurium & sonitui, tritum cũ fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum & palpebrarum scabritiem illinitur. Exprimitur autem ex viridi adhuc semine succus, & in sole siccatur.

EX PLINIO.

Sinapi Pythagoras principatum habere ex his, quorum sublime vis feratur, iudicauit: quoniam nõ

aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad serpentium ictus & scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum venena discutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liquescat, aut gargarizatur cũ aqua mulsa. Ad dentium dolorem mãditur. Ad vuã gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho vtilissimum contra omnia vitia, pulmonibusq; Excreationes faciles facit in cibo sumptum. Datur & suspiriosis. Item comitialibus tepidum cum succo cucumerum. Sensus atque sternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menstrua & vrinam ciet, & hydropicis imponitur. Cum fico & cumino tusum ternis partibus comitiali morbo. Et vuluarum cõuersionẽ suffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargicos: & si vehemẽtior somnus lethargicos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto vitia extrahenda sunt, illitum caustica vi emendat pustulas faciendo. At in magna duritia sine fico impositum: vel si vehementior vrigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthiriases, tetanicos, opisthotonicos. Inungunt quoque scabras genas, aut caligãtes oculos cum melle. Succusque tribus modis exprimitur in fictili, calescitque in eo in sole modicè. Exit & è cauliculo succus lacteus, qui ita cùm induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix cũ immaduere musto, cõteruntur, manusq; plenæ mensura sorbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sensusq; omnes. Mulierum etiam lassitudines, saluberrimo medicinæ genere. Calculos quoque discutit potum ex aceto. Illinitur & liuoribus sugillatisque cum melle & adipe anserino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex semine madefacto in oleo expressoque, quo vtũtur ad neruorum rigores, lumborumque & coxendicum perfrictiones.

EX SIMEONE SETHI.

Sinapi vim habet diſſoluendi & diſcutiendi humiditates quæ in capite & ſtomacho ſunt. Confert etiam lienis affectibus à humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex adusta pituita contracti ſunt: ad hæc & podagris à pituita factis. Officit verò viſui, & calido capiti, ac iecori. Adiuuat cōcoctionem & diſtributionem ciborum craſſarum partium. Minuit quæ in ventriculo ſunt humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas ſiccat. Si cum melle ſumatur, tuſſes reſoluit. Cum caricis verò iſchiadicis illitum, & lienoſis vtile eſt: trahit enim quæ intus ſunt ad corporis ſuperficiem. Suffitum verò & incēſum, ſerpentes fugat.

DE NERIO. CAP. CCV.

NOMINA.

N ἤριον, ἢ ῥοδοδάφνη, ἢ ῥοδόδενδρον Græcis, Nericon & Rhododēdrō Latinis, Officinis & barbaris Oleander, Germanis *Olander*, [Gallis *Roſage, ou Roſagine*] dicitur. Rododaphnen autem Græci dixerunt à roſæ floribus & lauri foliis, quę fruticis huius præcipuę ſunt notę. Nec refert quòd Dioſcorides amygdalæ foliis eius folia comparauerit, lauro enim & amygdalæ non diſſimilis magnopere foliorum figura eſt. Fecit idem roſæ flos & arbor, vt eadem gens Rhododendrum nominauerit.

Oleander

Rhododaphne cur dicta.

Rhododendros quare.

FORMA.

Notus frutex, amygdalæ longiora & craſſiora folia habens, florem roſarum figura, fructum amygdalæ ſimilem, veluti cornu, qui dehiſcens lanea natura plenus eſt, pappis acanthinis ſimili. Radix illi eſt acuminata, longa, lignoſa, guſtanti ſalſa.

LOCVS.

Naſcitur in hortis, maritimis, & ſecundum amnes locis.

TEM-

TEMPVS.

Quo mense floribus & fructu prægnans sit Nerion, non satis constat: neq; enim vel flores vel fructus eius nobis videre licuit. Hinc est quòd etiam pictura quam exhibemus iisdem careat.

TEMPERAMENTVM.

Nerium Arabes calefacere in principio tertii ordinis, & in secundo siccare tradunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flores & folia canes, asinos, mulos & quadrupedes plurimos enecant: hominum verò cum vino pota contra venenatorum morsus præsidia salutaria sunt, præsertim si rutæ commiscueris. Infirmiora verò animantia, vt oues, caprasq; , si aquam biberint in qua folia eius maduerint, moriuntur.

EX GALENO.

Nerium aut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem illitus discutiẽdi vim obtinet. Intrò autẽ in corpus assumptus, perniciosus ac venenosus non tantùm hominibus, verumetiam plærisque pecudibus.

EX PLINIO.

Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit Latinum. Rhododaphnen vocant, aut Nerium. Mirum, folia eius quadrupedum venenum esse, homini verò contra serpentes præsidium, ruta addita, & è vino pota. Pecus etiam & capræ si aquam biberint in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

DE OXYACANTHA. CAP. CCVI.

NOMINA.

Berberis. *Oxyacantha unde dicta.*

Ὀξυάκανθα Græcis, Oxyacãtha Latinis, Officinis Berberis, Germanis *Paiſſelbeer/Saurich/Erbſel/Verſich*, [Gallis *Eſpine uinette, ou du Berberis*] vocatur. Hauddubiè Græci à spinarũ acuminatis cuspidibus Oxyacantham dixerunt.

FORMA.

Syluestri pyro similis arbor est, sed minor & nimis

mis ſpinoſa. Fuctum fert Myrto ſimilem, plenũ confertúmue, rubentẽ, fractu facilem, intus nucleos habentem. Radicem multifidam & altam. Huius delineationis notæ, nulla prorſus reclamante, arbori quam vulgò Berberim barbara voce nominant, ad amuſſim reſpõdent. Nanque arbuſcula eſt pyri ſylueſtris aſpectu, ſed humilior, ramis ex interuallo ſpinoſis, folio lentè per ambitum aculeato, acinis rubentibus, in pediculo iuxta & racemo pendulis, guſtu acido & ſubauſtero, duobus intus granis, radice numeroſa.

LOCVS.

Multis naſcitur locis, ſyluis nempe, frutetis, campeſtribus, montanis, ſiccis & aquoſis.

TEMPVS.

Germinat ineunte vere, ab occaſu autem Vergiliarũ fructifera. Per Septembrem itaq; ac Octobrẽ menſes carpitur, campos ſyluaſq; exornans.

TEMPERAMENTVM.

Oxyacantha aſtringit & deſiccat, atq; adeò quorundam ſententia frigida & ſicca in ſecũdo eſt ordine. Fructus tamen tenuium eſt partium, & paululum quiddam inciſiuum habet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius fructus potus & comeſtus, alui profluuiũ, & muliebrem fluxum ſiſtit. Radix trita & illita aculeos & ſpicula extrahit. Abortum facere tradunt, ſi ſenſim venter ter radice feriatur aut perungatur.

EX GALENO.

Oxyacãthus arbor vt pyro ſylueſtri ſimilem habet ſpeciem, ita & facultates minimè diſſimiles. Quin & ipſi fructus. Pyri quidẽ ſylueſtris prorſum atq; abſolutè auſterus eſt, Oxyacanthes autem tenuiũ partiũ eſt, & modicè incîdit. Porrò arboris huius fructus, pyri ſylueſtris ſimilis non eſt, ſed Myrti potius fructui, rubens ſcilicet & † rarus. Habet verò & nucleos. Cæterùm non tantum eſus, ſed & bibitus omnes

† ἁδρὸς *uidetur legẽdum, ut eſt apud Dioſcor*

omnes fluxionum affectus cohibet atque sistit.

EX RECENTIORIBVS.

E baccis vinum exprimitur eodem ferè vsu, quo vinum ex mâlo punico. Condiuntur item acini vel melle vel saccharo ad restringendam sitim, depellédamq; febricitantium malaciam, quorum morosum nimis palatum cibum ferre quemcunque respuit. Elanguescés appetentia grato huius acore recreatur.

DE OSYRIDE. CAP. CCVII.

NOMINA.

Ὄσυρις Græcis, Osyris Latinis, officinis Linaria, nonnullis herba vrinalis appellatur. Germanicè Flaschszkraut / Lynkraut / Harnkraut / Vnser frauuen flachsz / Vuildflachsz / krotenflachsz / Nabelkraut. Linariam autem dixerunt recentiores à foliis quæ lini faciem referre videntur.

Linaria quare dicta.

FORMA.

Virgultum sarmentúmue nigrum est Osyris, tenues virgas lentásque habens. In quibus foliola sunt terna & quaterna, modo quina, interim & sena, ceu Lini nigra initio, dein colore mutato subrubescentia. Iam si rem diligenter expendas, nullam delineationis notam Osyridi traditam, in Linaria dicta hodie deesse reperies. Siquidem hæc cauliculis fruticat nigricantibus, & qui ob suum lentorem haud facile franguntur, tenuibus, atris quoque foliis, Lini facie. Concolori denique semine tantisper dum maturescit, postquam ematuruit rubescente. Senescentes quoq; ramuli nigritiam in ruborem vertũt. His accedit antiqui & manuscripti herbarij testimoniũ, qui Linariam eam esse herbam tradit, quæ Dioscoridi Osyris dicitur, floremq; habere luteum inquit. Respondet etiam per omnia pictura.

LOCVS.

Passim in campestribus prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate tota & autumno.

TEM-

TEMPERAMENTVM.

Osyridi amara inest qualitas,& obstructiones aperiendi,adeoq; vt calida sit necesse est. Amara nāque,Galeno lib.iiij.cap.x. de simpl. medicamento. facult.teste,qualitate prędita,omnia calida sunt. Sic etiam eodem authore lib.v.cap.xi.eiusdem tractationis, singula quæ poros & meatus expurgant, ab infractuq; liberant medicamenta, calida sunt & tenuium partium. Vehementer itaque errant,qui Linariam frigidam & humidam esse asserunt. Et certè præter ea quæ iam dicta sunt,vel hoc vno argumento erroneam illorum sententiam confutare omniū maximè licebit. Cùm etenim Linariæ vrinam mouendi facultatem inesse scribant vulgares etiam herbarij,colligitur illam non esse frigidam & humidā, quando Galeno libro iam citato cap.xij attestante, omnia quæ vrinam ducunt ex acrium atque adeò calidorum & siccorum sint genere. *Linaria nō est frigida.*

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius decoctum potum morbo regio affectos iuuat.

EX GALENO.

Osyridi,ex qua medicamenta ad exterendam leuigandamq; cutem,Græci κορήματα vocant,fieri solent,amara inest qualitas,& obstructiones expediendi facultas. quare & in iecinore consistentes obstructiones adiuuat.

κορήματα enim non solum scopas,ut quidam arbitratur, uerumetiam κόσμητρα,Suida & Phauorino testibus,hoc est comptoria & uenustantia faciem medicamenta Græci dixerunt: è quorum sanè numero Osyris est,quæ cùm amara sit, extergere etiam quæ sunt in corpore,faciè potissimum,maculas potest. Hinc rectè Plinius ex eius foliis mulieribus, utpote quæ plus aliis comere & uenustare faciem solent,smegmata fieri tradit. *Additio.*

EX AETIO.

Osyris est herba subfruticosa,tenuibus virgulis, fractio

fractioni renitentibus, foliis Lino similibus, nigris primo, postea subrubescentibus, gustu amaris, vnde regio morbo conferunt.

EX PLINIO.

Smegmata mulieribus ex Osyridis foliis faciunt. Radicum decoctum potum, sanat arquatos. Eædem priusquam maturescit semen concisæ, & sole siccatę, aluum sistunt. Post maturitatem verò collectæ, & in sorbitione decoctæ, rheumatismis ventris medentur, & per se tritæ ex aqua cœlesti bibuntur.

DE OCIMO. CAP. CCVIII.

NOMINA.

Ὤκιμον Græcis, Ocimum Latinis, recentioribus Græcis βασιλικὸν id est, regium appellatur, quod nomen apud omnes nostræ ætatis herbarios & officinas vsurpatur. Sunt tamen quibus Ocimum gariophyllatum nominetur. Germanicè *Basilien*, vel *Basilgram*, [Gallicè *du Basilic*] dicitur. Ocimum autem quibusdam à nascendi celeritate dictum est, siquidem à satu tertio statim die emicat. Quod verius Ocimo videtur conuenire, quod pabuli & farraginis quoddam genus est, sic nominatũ ab ὠκὺς Græca dictione, quæ citò significat. Proinde sunt qui significantius per z scribendum ducant Ozimum, ab ὄζω, quod redolere denotat, quoniam herba tota suauissimum spiret odorem. Ab eodem odore, quòd basilica & regia domo dignum sit, Basilicum hodie nuncupatur.

Ozimum cur dictũ.

Basilicum.

GENERA.

Sunt qui duo Ocimi comminiscantur genera: vnum latiora folia habens, quod priuatim Basilicum: alterum angustiora, quod Ocimum gariophyllatũ appellant. Nos tria tibi exhibemus ex vno promiscuè semine nobis nata. Primùm maioris discriminis ratione Ocimum exiguum, Germanicè *Klein Basiliẽ*, nominauimus. Alterum mediocre, Germanicè *Mittel Ba-*

tel *Basilien.* Tertium magnum, Germanicè *grosz Basilien* vocauimus. Neque enim nisi foliis solis distare videntur, quæ in primo genere exigua admodum sunt, in altero verò paulò latiora, in tertio primi respectu latissima. Odor autem omnibus tribus vnus idémque est.

FORMA.

Ocimum pedali altitudine prosilit, surculosum, ramulis rotundis, folio Mercurialis, diluti viroris. Floret particulatim, primò parte inferiore, demum superiore: flosculo candido, semine pullo nigróue, cui cortex obducitur. Radix vna descendit in altitudinem, crassior & lignosa, cæteræ à lateribus funduntur exiles ac prolixæ.

LOCVS.

Passim in figulinis vasis mulieres extra fenestras ædium fouent Ocimum. In hortis etiam satum prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mẽsibus floret, dein semẽ producit.

TEMPERAMENTVM.

Ocimum ex secundo est ordine calefacientium, cum excrementitia quadam humiditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Copiosè comestum oculorum aciem hebetat, aluum emollit, flatus mouet, vrinam cit, lac euocat, ęgreq; in ventre mutatur. Illitum cum polentæ farina, rosaceo & aceto, inflammationibus, marinísque draconis & scorpionis ictibus auxilio est. Per se autem cum vino Chio oculorũ doloribus. Oculorum caligines succus eiusdẽ abstergit, eorundemq; fluxiones exiccat. Semen potũ quibus atra bilis gignitur, difficultati vrinæ, inflatisq; conuenit. Olfactu per nares attractũ, copiosa sternutamenta mouet. Quod idem herba efficit. Porro instante sternutamento oculos comprimere oportet. Sunt qui Ocimum cauent minimeq; comedunt, quandoquidẽ manducatum, &

tum,& in sole positum vermes gignat. Libyes autẽ adiecerunt,quòd si feriantur à scorpione qui Ocimum ederint,nullo dolore conflictari.

EX GALENO.

Ocimum excremẽtitiã humiditatem habet, proinde nec commodum est quod in corpus sumatur. Cæterùm foris illitum,ad digerendũ & concoquendum vtile est Plęriq; hoc etiam vt opsonio vtuntur, ex oleo & garo offerentes. Vitiosioris autem succi est. Admentiuntur ob hoc quidam dicentes, si tritũ fictili nouo indatur,celerrimè ĩtra paucos dies scorpiones gignere,præsertim vbi quis quotidię ollam soli expositam calfecerit. Sed hoc sanè à vero abest. Id porrò verè de eo dixeris, praui succi, stomacho inimicum,& concoctu pertinax olus esse.

EX PLINIO.

Ocimum Chrysippus grauiter increpuit, inutile esse dicens stomacho, vrinæ, oculorum quoque claritati. Præterea insaniam facere, & lethargos, & iecinoris vitia, ideoq; capras id aspernari: hominibus quoque fugiendum censet. Adiiciunt quidam, tritũ si operiatur lapide, scorpionem gignere: commanducatum,& in sole positum, vermes afferre. Alij verò, si eo die feriatur quispiam à scorpione, qui ediderit Ocimum, sanari non posse. Quinimò tradunt aliqui, manipulo Ocimi cum cancris decem marinis vel fluuiatilibus trito, conuenire ad eum scorpiones à proximo omnes. Diodotus in empiricis, etiã pediculos facere Ocimi cibum. Secuta ætas alacriter defendit, nam id esse capras. nec minus quàm mẽtham & rutham scorpionum terrestriũ ictibus, marinorumq; venenis mederi cum vino, addito aceto exiguo. Vsu quoque compertum, deficientibus ex aceto odoratum salutarem esse. Item lethargicis, & inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cum rosaceo, aut myrteo, aut aceto. Itẽ oculorũ epiphoris impositum ex vino. Stomacho quoq; esse

vtile,

vtile, inflationes & ructum ex aceto dissoluere sumptum. Aluum sistere impositum. Vrinam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodesse. Choleras eo & destillationes stomachi inhiberi. Ergo etiam cœliacis Philistio dedit, & coctum dysentericis & colicis Plistonicus. Aliqui & in tenasmo, & sanguinem excreantibus, in vino. Contra duritiam præcodiorum illinitur mammis. Extinguit quoq; lactis prouentum. Auribus vtilissimum infantium, præcipuè cum adipe anserino. Semen tritum & haustum naribus, sternutamenta mouet, & destillationes capiti quoq; illitũ. Vuluas purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramẽto sutorio tollit. Venerẽ stimulat.

EX SIMEONE SETHI.

Basilica ocima olfacta cor & caput iuuant. Si aqua irrigantur, humidiora fiunt, & somnum conciliant. Semen eorum cardiacis affectibus succurrit. Animi mœrorem ex atra bile ortam, in hilaritatem & lætitiam mutat.

APPENDIX.

Vides in referendis Ocimi facultatibus non parũ inter se dissentire Dioscoridem, Galenum & Pliniũ, ita vt vix pugnantes illorum sententias conciliare possis. Quare consultum erit vt hic, quemadmodum in aliis etiam, Galeni amplectaris opinionem, qui quodammodo inter hos medius interiectus, commendat exteriorem eius vsum in iis quæ σύμπεψιν, καὶ διαφόρησιν, id est, concoctionem & discussionẽ desiderant: damnat verò internũ, ob excrementitiũ humorẽ quo grauat & lædit interanea. Et ad hunc etiam scopum respiciens, plærasque alias Dioscoridis & Plinij contradictiones tollere poteris.

DE ORIGANO. CAP. CCIX.

NOMINA.

Ὀρίγανος Grecis, Origanus vel Origanũ Latinis, officinis nomen suũ retinuit, Germanis *Vuolgemut/ Dosten, Braũdosten/* vel *Berg-*

 muntz

muntz, [Gallis *Marioleine d'angleterre*] nominatur.

Origanũ unde dictũ Origanum verò quòd montibus gaudeat appellationẽ apud Græcos inuenit, ἀπὸ τοῦ ὄρους, id est, monte, & χαρᾶς, gaudio. Herodianus quòd visum exacuat nomen duxisse testatur, ab ὁρᾶν videre, & γανῶ clarifico, quasi aciem oculorum illustrans. Theodorus grammaticus nomen ex aduerso datum putat, à ῥιγῶ, quod est algeo, fieri ῥίγανον, quasi rigens, censet, & tandem ascita litera principe, o, in Origanum esse confictum, contrario tamen sensu, quòd minimè refrigeret.

GENERA.

Heracleoticum. Origani genera seu rectius cognomina quatuor esse constat. Est enim Heracleoticum, Onitis, Tragoriganum, & syluestre. Primum ab Heraclea Ponti dictum, cætera à pecoribus cognomenta desumpserunt. *Onitis.* Onitis, quod ab asinis impeteretur, ac in cibo gratum esset. *Tragoriganum.* Tragoriganum, quasi hircinum Origanum, non alia forsitan ratione quàm quòd eius *Syluestre.* pabuli voluptate animal hoc carperetur. Syluestre, quod sine cultura, & sua sponte proueniat, cognominatum fuit. Cæterùm quum in tanta cum nomenclationum, tum historiæ ambiguitate varietateque, tam Græcorum quàm Latinorũ non facilè sit quicquam in solidum de his statuere, satis sit vnum genus, syluestre nimirum & vulgare, pro omnibus pictum exhibere, quòd, vt Paulus ait, vtcunq; nominibus distinguantur, vna tamen omnium sit facultas, adeóque in re admodum incerta, multum operæ aut laboris temerè insumere minimè necessariũ putaui.

FORMA.

Vulgare. Origanum vulgare fruticulus est, tam foliis quàm ramis Serpyllo syluestri similis, comante supra cacumen vmbella, in qua flores haud secus quàm in Serpyllo in albo purpurei, odore iucundo præditi emicant. Ex qua sanè delineatione satis liquet, Origanũ hoc vulgare, Tragoriganũ, vel saltem eiusdem

speciem

ſpeciē quandā eſſe, quòd hoc vt Dioſcorides refert, foliis & ramulis ſylueſtri Serpyllo ſimile exiſtat.

LOCVS.

Montibus cliuôſisq; locis gaudet Origanum noſtrum, paſſimq; in his propter ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Origani ſpecies, Galeno & Paulo teſtibus, calefaciunt & exiccant in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Heracleóticū excalfacit, vnde decoctum eius cum vino potum venenatorum morſibus prodeſt: cum paſſo autem iis qui cicutam, aut meconium: cum oxymelite iis qui gypſum aut ephemerum hauſerūt. Ruptis, conuulſis, hydropicis cum fico māditur. Aridum acetabuli menſura potum cum aqua mulſa, atros humores per aluū ducit, menſésq; ciet. Linctū ex melle tuſſibus medetur. Prurigines itidem, ſcabies, regiumq; morbū, decoctū eius cùm in balnea deſcenſum eſt, iuuat. Succus eiuſdē adhuc virentis, tonſillas, columellas, orisq; vlcera ſanat. Per nares cum oleo irino infuſus trahit. Cū lacte auriū dolores mitigat. Conficitur ex eo & cepis, & rhu opſoniorum vomitorium medicamentū, omnibus iis in ære Cyprio ſub Canis ardenti æſtu per quadraginta dies inſolatis. Herba verò ſubſtrata ſerpentes fugat. Onitis eadem quæ Heracleoticū Origanum præſtat, non tamen eadem efficacia. Sylueſtre priuatim foliis & floribus cum vino potis, venenatorum morſibus auxiliatur. Omnia autem Tragorigani genera calefaciunt, vrinam mouent, bonam faciunt aluum, ſi decoctū eius bibatur: biliosa enim deiiciunt. Lienoſis cum aceto pota vtilia: cum vino autē his qui Ixiam hauſerūnt. Menſes ducūt. Tuſſientibus, peripneumonicis, ex melle in eclegmate dantur. Eſt & efficax potio, quare cibum faſtidientibus, & ſtomacho

cho male affectis, & acida ructantibus datur. Itē iis
Talias re- quibus † à maris iactatione nausea,& hypochōdrio-
pletione. rū calor excitatur. Oedemata cum polēta illita discutiunt.

EX GALENO.

Origanus Heracleotica efficacior est Onitide. Syluestris verò vtraq; valentior. Omnes autem incidendi,extenuandi & calfaciendi facultatem obtinent. Tragoriganus quippiam etiam adstrictionis assumpsit.

EX PLINIO.

Origani priuatim vsus contra torsiones stomachi in tepida aqua,& cruditates. Contra araneos scorpionesq; in vino albo. Luxata & contusa in aceto & oleo & lana. Tragoriganum vrinam ciet, tumores discutit,cōtra viscum potum vipereq́, ictū efficacissimū,stomachoq; acida ructandi & præcordiis. Tussientibus quoque cum melle datur,& pleuriticis, & peripneumonicis. Heraclium serpentes fugat. Percussis esui datur decoctum. Potu vrinam ciet. Ruptis,conuulsis medetur cum Panacis radice. Hydropicis cum fico,aut cum hyssopo,acetabuli mensuris decoctum ad sextam. Item scabiem, pruriginē, psoras,in descensione balnearū. Succus auribus infunditur cum lacte mulieris. Tōsillis quoq; & vuis medetur. Capitis vlceribus. Venena opij & gypsi extinguit decoctū,si cum cinere & vino bibatur. Aluū mollit acetabuli mensura Sugillatis illinitur. Item dentium dolori, quibus etiam & candorē facit cum melle & nitro. Sanguinem narium sistit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias asperas cum gallo & melle teritur. Ad lienem folia cum melle & sale. Crassiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & sale sumptū paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Lassi perunguntur ex eo, ita vt ne venter attingatur. Epinyctidas cum pice sanat, Furunculos aperit cū fico trita. Strumas cū oleo & aceto & farina hor-

deacea. Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones sanguinis in genitalibus tusum ex aceto illitum. Reliquias purgationum à partu.

DE ORCHI. CAP. CCX.

NOMINA.

Ορχις ἢ κυνὸς ὄρχις Græcis, Orchis & Cynoſorchis Latinis, Teſticulus canis officinis, Germanis *Knabenkraut*, [Gallis *Du Satyriũ*] vocatur. Orchis dicta hęc herba eſt, quòd radices ſibi inuicem haud ſecus atq; duo teſticuli cohæreant. Cynoſorchis verò, quòd canum teſticulis ſimilem radicem habeat. *Teſticulus canis.* *Orchis cur dicta.* *Cynoſorchis.*

GENERA.

Orcheos duo eſſe genera animaduertimus, marē nimirum & fœminā. Mas in vniuerſum maior quàm fœmina proceriórq; eſt, vt pictura ipſa pulchrè declarat. Eſtque duorum generum. Vnum latioribus foliis & candicantibus ferè floribus, quod Orchin marem latifoliam vocauimus. Alterum quod anguſtioribus foliis, & maculoſis magis, floribusque purpureis conſtat. Nos maioris diſcriminis rationē habentes, Orchin marem anguſtifoliā nuncupauimus. Fœmina itidem duorum eſt generũ: vna enim maior, altera minor eſt, vt pictura ſatis demonſtrat.

FORMA.

Folia habet circa caulem & ima eius parte per terram ſtrata, oleæ molli ſimilia, anguſtiora tamen, leuia & longiora. Caulem dodrantali altitudine, in quo purpurei flores. Radicem bulbo ſimilem, oblongam, duplicem, in modum oliuæ anguſtam, ſuperiorem alteram, inferiorem alteram: & hanc quidem mollem ac rugoſam, illam verò plenam.

LOCVS.

Naſcitur locis, Dioſcoride autore, petroſis & arenoſis. In Germania certè noſtra in hortis & pratis, locisq; ſabuloſis copioſè prouenit.

TEMPVS.

In Maio & Iunij principio carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius maior calida & humida eſt,guſtantibusq; dulcior eſſe apparet. Minor admodum elaborata eſt,ad calidius ſicciusq; tendit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix editur vt bulbus cocta. Fertur de ea,ſi maiorem edant viri,mares generari: minorem verò fœminæ,fœminas. Addunt etiam in Theſſalia mulieres paruam cum caprino lacte bibendam dare,vt ad venerea excitent: aridam verò ad inhibenda atque diſſipanda. Alterum etiam alterius potu reſolui.

EX GALENO.

Radix maior Orchios multã videtur habere humiditatem excrementitiã & flatuoſam:quapropter pota Venerem excitat. Altera verò,minor videlicet, contrà non modò non ſtimulat ad coitũ,ſed planè cohibet ac reprimit. Eduntur bulborum more aſſæ.

EX PLINIO.

Tumores & vitia partiũ earum erumpentia, cum polenta illita radix ſedat,vel per ſe trita. Eadem ex lacte ouillo neruos intendit,& ex aqua remittit.

DE ORCHI SERAPIADE. CAP. CCXI.

NOMINA.

Ορχις σεραπιας,ἢ τριόρχις,Paulo & Aëtio teſtibus,Græcis dicitur. Orchis ſiue teſticulus Serapias Latinis. Officinæ eius cognitionẽ nõ habent. Germanicè *Raguurtz*,[Gallicè *Eſpece de Satyriũ qui a trois racines bulbues*]dicitur. Serapias autẽ ab Andrea medico ob multos radicis vſus, vt inquit Dioſcorides,appellata eſt. Sũt qui à Sarapi Alexandrinorum deo nominatã velint,propter laſciuiam impudentem,qua is deus Canopi, vbi templũ & cultu & religione excellẽs habebat,colebatur: de quo Strabo in xvij.ſuę Geographię libro. Triorchis verò

Serapias quare dicta.

verò, manifesto ex ea appellatione argumēto, quod non duabus, sed tribus testiculatis radicibus in terra nitatur. Qua vna quidem re facilè à prioribus discriminantur Orchibus. *Triorchis cur dicatu.*

GENERA.

Duo esse Orchis Serapiadis seu Triorchis genera, res ipsa satis monstrat. Etsi enim in foliis ac radicibus nihil aut parum discriminis habeant, tamen in floribus manifestè differre videntur. Nam alterū genus, quod nos marem vocauimus, floribus constat purpureis, & parumper albicantibus. Alterum verò, quod nos vt certius à priori discerneretur, fœminam nominauimus, flores obtinet diuersis coloribus distinctos, purpureo videlicet, candido, viridi ac nigricante, inferioreque parte fuci planè effigiem exhibent. *Triorchis mas.* *Triorchis fœmina.*

FORMA.

Folia habet Porro similia, oblonga, latiora & pinguia, in alarum cauis inflexa. Cauliculos dodrantales, subpurpureos flores. Radicem minimis testiculis similem.

LOCVS.

Prouenit in pratis & campestribus.

TEMPVS.

In fine Maij mensis & initio Iunij hoc genus apparet, dein nusquam inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

Valentius quàm primo ordine exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita tumores disiiciendi vim obtinet, atq; vlcera expurgat. Herpetas cohibet. Fistulas abolet, inflammatione laborantia illita mitigat. Sicca nomas compescit, vlceraq; putrescentia & maligna oris sanat. Cum vino pota aluum sistit. Feruntur de hac etiam quæcunque de Cynosorche dicta sunt.

EX GALENO.

Orchis Serapias ad Venerem non similiter accōmodus est. Oedemata illitus discutit, & vlcera sor-

dida purgat, & herpetes ſanat. Siccatus multò magis deſiccat, adeò vt & putreſcentia contumaciaque vlcera ſanet. Habet etiam quippiam ſubadſtringẽs, ac proinde ventrem in vino potus ſiſtit.

EX PLINIO.

Eius radices ſanant oris vlcera, thoracis pituitas, aluum ſiſtunt è vino potæ.

DE OENANTHE. CAP. CCXII.

NOMINA.

Saxifraga rubea.

Ο ινάνθη, ἢ λεύκανθον Græcis, Oenanthe Latinis, Filipẽdula officinis, & Saxifraga rubea, Germanis *Rot Steinbrech* nominatur. Oenanthe autem dicta hauddubiè eſt quòd cum vino floreat. Leucanthon verò à florum quos producit candore. Filipendulam à numeroſis illis & rotundis in radice capitibus tuberibúsue, quæ quaſi ex filo quodam pendere videntur, appellatam eſſe conſtat.

Oenanthe quare dicta.

Filipendula.

FORMA.

Folia Paſtinacæ ſylueſtris habet, flores candidos, caulem craſſum, dodrãtralem, ſemẽ Atriplicis, radicem magnam, multa habentem capita rotunda. Ex qua deſcriptione palàm apparet, Oenanthen eam eſſe herbam, quam ætas noſtra Filipendulam vocat, quòd nulla prorſus ſit nota quæ illi non conueniat. Foliis enim Paſtinacæ erraticæ eſt, quæ planè eius herbæ quæ vulgò Petroſelinon hodie appellatur foliis ſimilia ſunt. Hinc eſt quòd in vulgaribus herbariis ſcribatur folia Petroſelino ſimilia habere: quamuis Staphylino legendum eſſe putem. Manuſcriptus etiam herbarius Filipendulam folia Dauci agreſtis habere tradit. Flores denique illi albi, caulis craſſus, dodrãtralis, Atriplicis ſemen. Radices quoq; multa, quinque interdũ aut ſex, nõnunquã etiam plura capita rotunda, tanquam à filo pendentia, vt ait antiquus herbarius, habentes: ita vt

hinc

hinc esse Oenanthen abundè constet. Sed demus nō esse, nihil tamē inde periculi erit, quòd scilicet Oenanthe easdem quas Filipēdula, sicut ex paulò pòst dicendis patebit, facultates obtineat.

LOCVS.

Nascitur in petris & montibus asperis. Tubingæ certè in monte Austriaco nominato copiosissimè prouenit, & in sylua non procul ab arce eius oppidi distante.

TEMPVS.

Iunio mense floret, quo sanè tempore, quia facilè ex floribus agnoscitur, carpi potest. Radices tamen inter autumni initia colligendæ erunt.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum est Filipendula, ita vt non temerè hanc recentiores calidam & siccā in tertio ordine statuant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Oenanthes semē, caulis & folia cum mulso ad secundas eiiciendas bibuntur. Radix cum vino cōtra stranguriam conuenit.

EX PAVLO.

Oenanthe secundas eiicit, vrinę stillicidio, morboque regio medetur.

EX PLINIO.

Caulis eius & folia cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasque purgant. Tussim è melle tollūt. Vrinā cient. Radix vesicæ vitiis medetur.

EX RECENTIORIBVS.

Filipēdula in lotij stillicidio & vrinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque lapide eorundē, conuenit. Eadem stomachi inflationes discutit, medetur & suspiriosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitauit. Farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt.

De OXY.

DE OXY. CAP. CCXIII.

EX PLINIO.

Trifolium acetosum. Alleluya. Panis cuculi. Oxys quare dicta.

O ξὺς Græcè, Oxys Plinio & Latinis, Trifoliũ acetosum & Alleluya officinis, vulgò Panis cuculi, vel quòd cuculus auis eo vescatur, vel quia hoc erumpente, cuculus vocem suam ædere incipiat Germanis *Saurerklee / Buchklee / Buchampffer / Buchbrot / Gauchklee / Guckgauchklee* & *Hasenklee* [Gallis *Pain a Coquu*] appellatur. Oxys verò ab acido sapore dicta est.

FORMA.

Humilis herba est, lõgis tãtùm pediculis, tria summatim folia perinde atque Trifolium proferẽs, exigua, & in cacumine laciniata, sapore acido. Florem habet candidũ, in simplici stylo inter folia prosilẽtem: rufum in lunatis siliquis semen. Radicẽ in trãsuersum longam, geniculatam ac rufam. Antiquus & manuscriptus herbarius putat hãc herbam esse Lotum satiuã, cuius certè sententiã, quòd à Dioscoride non describatur Lotus, neq; probo neque improbo. Cur tamen non sequar, facit quòd herba quam Alleluya barbari vocãt, nõ sit satiua, sed passim in syluis & aliis locis vmbrosis nascatur futuræ tẽpestatis prænũcia Siquidẽ appropinquãte aliqua tẽpestate, arrigitur contrà tanquam tempestati colluctatura.

LOCVS.

Multis locis prouenit: nã in syluis circa petrosa & aquea loca nascentẽ cõspeximus. Nullibi autem copiosiorem quàm Tubingæ in primo statim cõscẽsu montis Austriaci ad dextram prouenire vidimus.

TEMPVS.

Aprili atq; interdũ Maio mẽse floret, dum scilicet cuculi vox primùm exauditur, atq; hinc Cuculi panẽ dictã esse puto, vt dictũ est antea. Obseruatũ autem est à nobis, atque adeò multorũ aliorũ experiẽtia cognitũ, quòd eius herbæ copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certò portendant: pauci contrà siccitatem.

TEMPERAMENTVM.

Quum acidum in gustu saporẽ præ se ferat, idem cum Oxalide habere temperamẽtum, frigidum nẽpe & siccum, euidentissimum est.

VIRES EX PLINIO.

Datur ad stomachum dissolutum: edũt & qui enterocœlen habent.

EX RECENTIORIBVS.

Vlceribus, vulneribus & fistulis, potissimum autem oris, medetur. Sitim arcet, & vt summatim dicã, easdem quas Oxalis, acetosam nostri nominant, facultates obtinet.

DE OPHRI. CAP. CCXIIII.

Ophris uulgò Elleborus albus dicitur, pratensis herba. quæ præcedunt, aut nobis sunt, aut nomen retinent, ob id à nobis omissæ.

NOMINA.

OPHRIN hanc herbam nominare placuit, quòd inuenerim plantã binis duntaxat foliis cõstãtem hac appellatiõe insigniri. Germanicum nomen nullum extorquere potuimus: neque enim ea est quæ *Durchuuachs*, hoc est, Perfoliata vocatur, ideoque hanc à geminis foliis *Zuueyblatt* nominauimus.

FORMA.

Caulem à radice singularem ac rotundũ emittit, per bina quæ tantùm habet folia penetrantem; à cuius medio ad summum vsque calyculi multi sunt, & in his veluti linguæ dissectæ nutantes flosculi. Radix verò illi subest tenuis, adnascentes sibi radiculas multas, obliquas & odoratas obtinens.

LOCVS.

Nascitur in mõtibus, & nullibi maiori copia quã Tubingæ in pede montis Austriaci prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio mẽsibus floret, dein statim euanescit. Quapropter hoc potissimum tẽpore colligẽda.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Gustâti glutinosa esse apparet,& quodámodo dulcis,ideóq; calidam & siccam esse coniicere licebit.

VIRES.

Iuxta dictarum qualitatum mistionem cõtrahẽdi & constringendi facultate præditam esse nemini non constat.Hinc est quòd ad rupta,& vulnera cõglutinanda hac herba cõmodè vtantur recentiores.

DE ORMINO. CAP. CCXV.

Orminum oruale quod aurum ualet & toute bonne ab insigni uirtute Gallis dicitur.

NOMINA.

Gallitrick. Ὅρμινον Græcis, Orminum & Geminalis Latinis,Gallitricũ officinis, Germanis *Scharlach* [Gallicè *Asparge sauluage,ou Oruale*]appellatur. Orminon autem Grę̨cis hauddubiè dictum est, quia Venerem extimulat.

Orminon cur dictũ.

GENERA.

Ormini duo sunt genera.Vnũ satiuũ, quod Gallitricum simpliciter nominant, & Germanicè *Scharlach*.Alterum syluestre, quod alio nomine Saluiam syluestrem herbarij vocant.Germani *Vuilden Scharlach/oder Vuilde Salbey*.

Saluia syluestris.

FORMA.

Orminum satiuum. Orminum satiuum herba est foliis Marrubio similis,caule quadrãgulo,semicubitali,circa quẽ eminentiæ siliquis similes prodeunt, ad radicem versus nutantes, in quibus semen est. Ex qua delineatione abundè liquet herbam quam hodie Gallitricum vocant,esse Orminum satiuum:hæc enim foliis Marrubio similis est,nisi quòd sunt maiora & mirificè odorata:caule semicubitali,quadrangulo, ab imo rufescente,calyculis circa caulẽ siliquarum effigie prominentibus,& ad radicem deorsum spectantibus,in quibus semen nigrum & oblõgum includitur:flosculis in cãdido purpureis,aut in dilutum ruborem inclinatis.Syluestre priori nõ admodum dissimile est,

Syluestre

foliis

foliis satis ad Saluiam accedentibus, rugosaq; asperitate præditis: caule sesquipedali, leniter hirsuto, in quadrangulum striato: floribus è cœruleo in purpureum vergentibus, ad aquilini rostri effigiem falcatis, calyculis pluribus in terrā inclinatis, in quibus ad summum quatuor semina, parua, rotunda & fuluescentia reperiuntur.

LOCVS.

Satiuum nusquam non in hortis satum prouenit. Syluestre autem passim omnia prata exornat, suaq; sponte in iis nascitur.

TEMPVS.

Vtrunque Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Orminū calidū & mediocriter siccū est, id quòd amaritudo atque adstrictio in gustu satis monstrāt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Creditur semen satiui cum vino potum Venerem stimulare. Cum melle argema & oculorū albugines purgat. Illitum cum aqua œdemata discutit. Surculos extrahit. Herba ipsa illita eadem potest. Syluestre vehementiorem facultatē habet, quare vnguentis miscetur.

EX PAVLO.

Orminon Venerem stimulat, oculorum crassities cum melle repurgat, œdemata discutit, & extrahit aculeos. Syluestre domestico est valentius.

EX PLINIO.

Semen ad Venerem stimulandam, & ad oculorū argema & albugines valet. Vtroque genere tuso extrahuntur aculei ex corpore, per se illito ex aqua. Folia ex aceto imposita, panos per se vel cum melle discutiunt. Item furunculos, priusquam capita faciant, omnesque acrimonias.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores etiam easdem facultates suo Gallitrico

trico attribuunt:potiſſimũ autem cõferre ad albugines & oculorũ caliginẽ tradũt,vt hinc etiam colligi poſſit,herbam hanc Orminon eſſe Dioſcoridis.

DE OROBO. CAP. CCXVI.

Eruum prius ſemine in cunei modum figurato, cicercula magis uidetur.

NOMINA.

Ὄροϐος Græcis, Eruum Latinis dicitur. Officinæ Græcã appellationẽ retinuerunt. Germanis Eruen [Gallis *noer Veſſe,ou des ers*] ad imitationem Latini nominis,appellari poſſunt.

GENERA.

Duo ſunt genera Erui:vnum enim candidum,alterum autem rufum inuenitur. Nec inter ſe niſi floribus & radicibus differunt,quemadmodum pictura affabrè monſtrat. Rufum verò ſylueſtre eſt, ſuáque ſponte in aruis,& inter dumeta prouenit.

FORMA.

Exiguus frutex eſt,tenuis,anguſtis foliis,floribus vel candidis, vel in candido cœruleis aut puniceis, ſeminibus in ſiliquis ſine ſepto cylindraceis,quẽadmodum piſa,ſe inuicem tangentibus.

LOCVS.

Lætatur loco macro,non humido, quia plęrũque luxuria corrumpitur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus,iiſdemque ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat quidem Eruum exceſſu ſecundo intenſo,calefacit verò primo.

VIRES: EX DIOSCORIDE.

Capitis grauitatẽ facit Eruum,ventrẽ turbat, ſanguinẽq; per vrinã ducit ſi comedatur. Coctũ tamen appoſitũ boues ſaginat. Farina eius bonam facit aluum,vrinam cit,corporis colorem commendat. Frequentior in eſu aut potu ſanguinem cũ torminibus per al-

per aluum & vesicā ducit. Vlcera cū melle purgat, & lētigines, & aspredinē cutis in facie, eiusdēq; maculas & reliquū corpus. Nomas, gangrænasq; cohibet, & māmarū duritias emollit. Fera vlcera, carbūculos, fauosq; rūpit. In vino macerata canū hominū, viperarumq; morsus illita sanat. Cū aceto autē difficultates vrinæ, tormina & tenesmos lenit. Prodest etiā iis qui cibo non nutriuntur, nucis magnitudine frixa & cum melle sumpta. Decoctū eius fouendo perniones, & in corpore pruritus sanat.

EX GALENO.

Orobus quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incîdit, extergit, atq; obstructiones expedit. Cæterùm si sumatur copiosè, sanguinē per vrinas euocat. Hominū cibis prorsus hoc semen dānatur: est enim & insuauissimū & praui succi. Eruo autem instar lupini præparato ex melle vtimur, vt medica mento crassos pulmonis thoracisque humores expurgante. Candidum minus est medicamentosum, quàm id quod ad flauum aut pallidum colorē tēdit.

DE OREOSELINO.
CAP. CCXVII.
NOMINA.

Ὀρεοσέλινον, ἢ πετροσέλινον ἄγριον Græcis. Syluestre Petroselinum, & Apium montanum Latinis, officinis & barbarā sectantibus medicinam Petroselinum dicitur. Id quòd hinc accidisse puto, quòd linguæ Græcæ inscitia, Oreoselinum dictionem in Petroselinum mutauerint: vel quia simpliciter enunciauerint quod cum adiectione nominandum erat Petroselinum syluestre, ad differentiam nimirum Macedonici, quod verè est Petroselinum veterum. Germani *Petersilgen* vocant. Nos *teutsch Petersilgen/oder Peterlin* [Galli *du Persil des montaignes*] nominauimus, vt discerneretur à Macedonico, de quo suo dicemus loco.

Apiũ montanum.
Petroselinũ officinarum.
Petroselinum syluestre.

FORMA.

FORMA.

Caulem habet vnum dodrantalem à radice tenui exeuntem, circa quem ramuli & capitula Cicutæ ſimilia, multò tamen tenuiora. In his ſemen oblongũ, acre, tenue, odoratum, Cumino ſimile. Ex qua ſanè deſcriptione ſole clarius apparet, Petroſelinum officinarum eſſe Oreoſelinum veterum: caule enim vno prouenit dodrantali ex radice pertenui, qui per ambitũ ramulos ſpargit capitulis Cicutę, tametſi multò tenuioribus: in iis ſemen, acrimoniam guſtu præferens, odoratum, tenue, Cumino proximum. Neque obſtat quòd in plęriſque exemplaribus Dioſcoridis capitulorum Papaueris fiat mẽtio: error enim haud exiguus ſubeſt, quòd ſcilicet non μηκωνίῳ παρεμφερῆ, hoc eſt, Papaueri ſimilia, ſed κωνείῳ, id eſt, Cicutæ legendum ſit. Id quod in primis confirmant ea quæ ſcribit Plinius libro xix. capite octauo, in hunc modum: Oreoſelinum eſt Cicutæ foliis, radice tenui, ſemine Anethi, minutiore tamen. Quòd ſi tamen hæc ſententia minus arriſerit, nihil moror quin dicas Petroſelinum germanicum, cùm forma parum admodum à vero Petroſelino diſtet, vt palàm fit vtriuſque picturas intuenti.

Dioſcoridis locus emẽdatur

LOCVS.

Naſcitur in locis petroſis & mõtanis, vnde etiam nomen accepit. In Germania verò noſtra in hortis paſſim plantatur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo gradu extenſo, ſiccum verò in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix in vino pota vrinam cient. Mẽſes etiam ducunt. Miſcetur antidotis, necnon medicamentis vrinam cientibus & excalfacientibus. Non

hallucinari

hallucinari nos oportet, existimantes Oreoselinum esse quod in petris prouenit: aliud enim ab hoc est Petroselinum.

APPENDIX.

Vtcunque autem diligenter hoc monuerit Dioscorides, tamen cauere non potuit quin posteritas medicorum Oreoselinum esse Petroselinum certò crediderit.

EX GALENO.

Oreoselini similis Apio vis est.

EX PLINIO.

Oreoselinum vrinæ & menstruis efficax. Eo etiã purgantur fœminæ è vino.

DE OIS. CAP. CCXVIII.

NOMINA.

O Græcis, Sorbus Latinis, est arbor cuius fructus Græcis ὀα καὶ ὀῦα, Galeno teste, Latinis verò Sorba appellantur. Officinæ Latinam nomenclaturam retinuerunt. Germanis *Speierling*/vel *Sporopffel* corrupta puto voce pro *Sorbopffel* [Gallis *Vng Cormier*] nominantur. Vel sic ab austeritate vocata sunt, quasi mâla austera. *Sorbus. Sorba.*

GENERA.

Sorborum duo genera tradit Theophrastus lib. iij. de historia stirpium, cap. xij. fœminam fructiferam, & masculam sterilem. Differre quoque fructibus idem scribit, quòd aliæ orbiculatum, aliæ ouatum ferant. Fructus autem orbiculati dulciores sentiuntur, ouati sępenumero acidi, minusque odorati. *Duo sunt genera Sorborum Theophrasto.*

Plinius lib. xv. cap. xxj. in Sorbo quatuor differentias Latinos nosse memoriæ prodidit. aliis enim eorum ait, rotunditas mâli est, aliis turbinatio pyri, aliis ouata species ceu mâlorum. Quartum genus torminale appellãt. Nos picturam eius generis damus. quod turbinatum pyri instar fructum ędit, qui Germanis *Sporbirn*/corrupta voce pro *Sorrbirn*/ aut quasi austerum pyrum dicitur. *Plinius quatuor differentias Sorborũ ponit.*

G FORMA.

FORMA.

Sorbus arbor est procera, recto caudice, cortice leui, pinguiusculo, colore ad flauũ albicãte, cuius folia pediculo singulari, prolixo, neruaceóq; , in versus cõdita, alæ modo à lateribus exeuntia, tanquam ex omnibus vnũ fiat, ad neruũ vsque laciniatum, verum ampliusculo interuallo distantia. Omnibus ramulis in extremo pediculi folium impar prominet, cuius accessiõe impar numerus efficitur. Figura laurum tenuifoliam imitantur, verùm ambitu serrata, breuioráque sunt, nec in extremum acutum mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos racematim singulari petiolo, è multis minutis & candidis constans. Fructus vel orbiculatus, vt dictum est, vel ouatus, vel pyri instar turbinatus. Radices haud multas, nec altè descendentes, validas tamen & crassas & incorruptibiles agit.

LOCVS.

Loca amat humida; montana & frigida, eodem Theophrasto autore.

TEMPVS.

Autumno fructus suos Sorbus ostentat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem obtinet qualitatem Sorbus, sed multò imbecilliorem quàm Mespilus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sorba mâlorum colorem referentia, necdum maturescentia, dissecta & in sole siccata, cùm manduntur aluum sistunt. Farina eorum cum mola teritur, polentæ loco in eundem vsum sumitur. Potest idem & decoctum eorum.

EX GALENO.

Sorba quidẽ adstringũt, sed multò fortius Mespila quàm Sorba. Quamobrem aluo fluẽti in cibo accõmodatissimè exhibẽtur. Sorba maiori cum voluptate sumuntur: prorsus enim initio nihil acerbi vti Mespila habẽt, sed succus eorum citra acerbitatem

duntaxat

duntaxat austerus est. Illud porrò neminē puto latere, hæc omnia parcè, non largè vt ficus, vuasque esse comedenda. Nequaquam enim eis vt cibis, sed magis vt medicamentis egemus.

DE OPHIOGLOSSO.
CAP. CCXIX.
NOMINA.

HERBA hæc appositissima voce Græcè ὀφιόγλωσσον appellari potest, nō quòd sic eā veteres aut recētiores græci nominauerint, sed quòd cū germanica nomenclatura optimè quadret. Neq; enim certò cōstat an Græcis, & sub quo nomine herba illa cognita fuerit. Quapropter vt nouā ei inderemus appellationē necessum erat: meliorē verò hac ipsa quā retulimus, inuenire haud potuimus. Latinè Ophioglossum, aut lingua serpētina dici potest: Germanicè enim *Naterzunglin* [Gallicè *Langue de Serpent*] vocatur, à forma & figura quam refert. E singulis nanq; foliis singulari pediculo prodit, quod ligulā serpentis forma sua referre videtur, vt pictura affabrè mōstrat.

ὀφιόγλωσσον cur dicta.

Lingua serpētina.

FORMA.

Folium vnicum obtinet pingue, digiti lōgitudine Plantagini aquaticæ vocatæ haud dissimile, è cuius sinu inferiore pediculus exit, cui quippiā herbacei coloris insidet, quod serpentinæ linguæ vocati lapilli similitudinem refert.

LOCVS.

Copiosè in monte prope Tubingā Austriaco nominato prouenit. Amat & alia prata ī mōtanis sita.

TEMPVS.

Maio mense reperitur, subinde autem euanescit, ac nusquam apparet.

TEMPERAMENTVM.

Citra caliditatem insignem exiccat, id quod gustus satis docet.

VIRES.

Vulneraria est herba, maligna siquidem & curatu

difficilia vulnera sanat. Tumores etiam discutit, & ferè Symphyti facultàtes obtinet.

DE XANTHIO. CAP. CCXX.

Xanthium ad portam Antoninam frequens, cancrorum ardori extinguendo efficax.

NOMINA.

Lappa inuersa.

Xanthion unde dictum.

Ξάνθιον, ἢ φάσκανον Græcè, Xanthium Latinè nominatur. Ab herbariis nostræ tempestatis Lappa minor & Lappa inuersa vocatur. Germanicè *Bettlersleusz / oder Bubenleusz.* Xanthion dictum, quòd ξανθὰς, hoc est, flauos capillos faciat.

FORMA.

Caulem habet cubitalem, pinguem, angulosinm, & in ipso alas multas. Folia Atriplici similia, incisuras habentia, odore Nasturtij. Fructũ rotũdum ceu grandem oliuam, aculeatum vt Platani pila, contactu vestibus adhærentem. Ex qua quidem delineatione nemo non videt herbam cuius picturam damus esse Xanthion, quòd illi omnes notæ ad amussim respondeant. Caule enim est cubitali, pingui, angulosó, crebras fundente alas, foliis Atriplicis incisuras habentibus, Nasturtium manifestissimè olentibus, fructu magnæ oliuæ modo, rotundo, vt Platani pila spinoso, contactu vestes apprehendente. Nucleus qui in echinata pilula clauditur à pueris, estur dulci & grato cibo.

LOCVS.

Nascitur lætis & pinguibus locis, & lacubus paludibúsue exiccatis.

TEMPVS.

Fructus Autumno maturescit, quo sanè tempore colligi debet.

TEMPERAMENTVM.

Cùm discutiendi vires habeat, facilè colligitur temperamẽto esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus & subacris, deprehendi potest.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Poteſt fructus antequam penitus inareſcat collectus,tuſus,& in fictili vaſe recõditus,capillos flauos reddere,ſi quis cũ vſus exigit,tryblij põdus ex eo ſumens,tepidáq; aqua madefaciens,nitro prius capite præparato illinat. Alij cũ vino tuſum ipſum reponũt. Fructus etiam commodè tumoribus illinitur.

EX GALENO.

Xanthiõ vocatur etiam Phaſganion. Fructus diſcutiendi facultatem obtinet.

DE XYLO. CAP. CCXXI.

NOMINA.

XYLON & Goſſipium Plinio & aliis Latinis dicitur. Græci,quòd ſciam, eius nuſquã meminerũt. Barbaris ac Arabibus Cotum & Bombax ſeu Bombaſum,Germanis *Baumwoll* [Gallis *Plante cotonier*] appellatur. Linũ eius cotoniũ vulgò vocatur,ſicut lanugo ipſa cotonũ. Ab huius generis planta veſtes xylinæ,& lina xylina nominata ſunt. Iuriſconſulti lanam hanc ligneam nuncupant.

Goſſipion. *Cotum.* *Cotoniũ.* *Cotonum.* *Xylinæ veſtes.* *Lana lignea.*

FORMA.

Frutex eſt exiguus,folio vitiũ,ſed minore, floribus luteis in medio purpuraſcentibus, fructu barbatæ nuci ſimili,lanugine pleno, quæ netur in linum cãdidiſſimum,molliſſimumque Nux autem ipſa cũ hiaſcens fatiſcit,lanuginis globos repræſentat.

LOCVS.

Superior pars Aegypti in Arabiam vergens, Plinio lib. xix. capite primo teſte, fruticem hũc gignit. In Creta etiã naſcitur,& in Apulia, ac Maltha prope Siciliam inſula. Nunc in Germaniæ noſtræ hortis plantatur,vt plurima alia peregrina,nobis antea prorſus incognita.

TEMPVS.

Tam fertilis hic frutex eſt, vt ſimulatque adoleuit,quod duorum menſium ſpacio accidit, nunquã deſinat florem & fructum proferre, donec aſperita-

te & inclementia hyemis impediatur.

TEMPERAMENTVM.

Arabes, vt annotauit Serapion, fruticis huius lanuginem calidam & humdam esse statuunt.

VIRES. EX ARABIBVS.

Foliorum succus medetur infantium alui profluuio atq; torminibus. Semen tussi & thoracis vitiis. Oleo seminis emaculātur lentigines & faciei pustulæ. Semen etiam eius genitale semen procreat.

DE PARTHENIO. CAP. CCXXII.

NOMINA.

Cauta.
Cotula fœtida.

Παρθένιον, ἀμάρακον, χαμαίμηλον Græcis: Parthenium, Amaracum, Solis oculus, Millefoliū Latinis: Thuscis Cauta, officinis & herbariis Cotula fœtida dicitur. Germanis *Krottendill / Hundszblum / Vuild Chamillen* [Gallicè *Espergoute, ou Matricaire.*] Cæterùm cogitabunt hoc loco studiosi, Amaracum de quo nūc agimus diuersum esse ab eo quem alio nomine Sampsychon Græci vocant, vt suo loco fusius dicemus.

FORMA.

Folia Corandro similia habet tenuia. Flores per ambitum candidos, in medio luteos, odore graui & subuiroso, gustuq; amaro. Hæc Dioscoridis descriptio pulchrè & per omnia herbę illi quæ hodie vulgò Cotula fœtida nominatur, respondet. Siquidē ea foliis est Coriandri tenuibus, flore per ambitum albo, intus luteo, odore graui, & sapore amaro. Foliis autē Coriandri, non quidem iam erumpentis & paulò antè enati, necdum maturescentis, quæ sunt quadantenus lata & subrotunda, atque in extremitatibus incisa: sed maturi, cuius quidem in alto folia ad Chamæmeli aut Fœniculi foliorum formam accedūt, capillatáq; sunt, cōstare scias Sic enim vtriusq; folia similia sunt, vt Coriandrum Parthenij, & rursus Parthenium Coriandri prorsus referre folia videatur. Quod vt disertè innueret Dioscorides, φύλλα λεπτά,

λαλεπτὰ,id eſt,folia tenuia dixit,vt ſcilicet hac voce latiora,quæ in infima ſunt Coriandri parte,ſecluderet. Quod autem de iis foliis Dioſcorides locutus ſit,ex tractandi ordine abundè liquet·De tribus ſiquidē herbis,Chamæmelo,Parthenio & Buphthalmo,quæ ſanè inter ſe congeneres,atque foliis admodum ſimiles ſunt,ordine agit,quod nunquam feciſſet,ſi nulla inter has ſimilitudo intercederet foliorū, adde etiam florum. Buphthalmum tamen foliis ad Fœniculi formam propius quàm reliquæ duæ accedit.Sententiam hanc noſtrā confirmat, quòd aliqui Partheniū, ob ſimilitudinē quā habet cū Anthemide,Chamæmelon dixerint.Tā ſimilis enim eſt Chamæmelo,vt frequēter etiā ab imperitis pro illa carpatur.His accedit & hoc,quòd ob foliorum tenuitatē nōnullis Milleſoliū appellatū ſit Partheniū,quod fieri minimè potuiſſet ſi ad latiora Coriandri folia Dioſcorides reſpexiſſet Præterea eſſe Partheniū Cotulā,nomē quod illi Thuſci indiderunt ſatis declarat:Cautā enim appellauerūt,vnde diminutiuū Cautula deductum eſt,& tādē corrupta voce Cotula.Fœtidā autē eſſe, grauis odor qui in ea omniū maximè ſentitur,euidenter declarat.Nequaquā itaq; ea eſſe herba poteſt,quā Matricariā vulgò vocant,vt Hermolaus,& alij multi docti viri hunc ſequētes putāt: quòd huius folia latiora ſint,quàm vt cum Chamæmeli,Buphthalmi aut Coriandri tenuibus foliis cōparari queant,tantùm abeſt vt ſimilia ſint. Huc accedit, quòd omnium maximè euertere videtur aduerſariorum ſententiam : nemo vnquam ex recentioribus Matricariæ herbæ bilis & pituitæ per inferna tractricem facultatem tribuit,quam tamen Parthenio Dioſcorides,Paulus,& alij veteres aſſignant, vt etiam hoc nomine Parthenium non poſſit eſſe Matricaria herba dicta vulgò.

Cotula vox unde deducta.

Partheniū nō eſt Matricaria.

LOCVS.

Naſcitur inter ſegetes & iuxta ſemitas,intermixta

ferè ſemper Chamæmelo. In hortorum etiam ſepipibus, Plinio teſte, prouenit.

TEMPVS.

Primo ſtatim vere, Maio potiſſimum menſe, erumpit, ac totam ęſtatem durat.

TEMPERAMENTVM.

Haud inſtrenuè, Galeno autore qui Amaracũ vocat, calefacit, nõ autẽ vehementer deſiccat. Itaque in ęaliditate tertij eſt ordinis, in ſiccitate verò ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sicca cum oxymelite, aut ſale pota, non ſecus atque Epithymum bilem atram & pituitam per inferna ducit. Aſthmaticis & melãcholicis prodeſt. Herba ipſa floribus dẽptis à calculoſis & aſthmaticis vtiliter bibitur. Decoctum eius ad inſidendum prodeſt in vuluę duritia & inflammatione. Illinitur cum floribus ſacris ignibus, & inflammationi.

EX PAVLO.

Parthenium aridum in potu ſumptum atram bilẽ per inferna deducit.

EX PLINIO.

Siccatum cũ melle & aceto potũ, bilẽ trahit ãtrã. Ob hoc contra vertigines vtilis & calculoſis. Ad inſidendum decoctum in duritia vuluarum & inflammationibus. Illinitur & ſacro igni, item ſtrumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas ſiniſtra manu euelli eam iubent, dicitque cuius cauſa vellatur, nec reſpicere: dein eius folium ægri linguæ ſubiicere, vt mox in cyatho aquæ deuoretur.

Superſtitioſum.

DE POLYGONATO.

CAP. CCXXIII.

NOMINA.

Πολυγόνατον Græcis, Polygonatum Latinis dicitur. Officinis, item herbariis & vulgo, ſigillum Salomonis, Germanis *Weiſzwurtz*, [Gallis *Signet de Salomon*] hoc eſt, radix alba nominatur. Polygonatum autem à radice geniculorum frequẽtibus

Sigillũ Salomonis. Polygonatum cur dictum.

frequentibus nodis ex interuallis tumente appellauerunt.

GENERA.

Duo eius genera damus. Vnum verum, latioribus foliis: alterum multò angustioribus, quemadmodū pictura graphicè ostendit. A foliis vtrique nomina sunt indita.

FORMA.

Frutex est cubito altior, folia lauro similia habés, latiora tamen & læuiora, sapore mâli cotoneæ aut puniceæ: gustatum enim adstrictioné quandam resipit. Per singulos foliorum exortus candidos flores promit numero maiore quàm folia, supputatione à radice facta. Radicem habet candidam, mollé, longam, geniculis plenam, densam, graueolentem, digiti crassitudinem obtinentem. Iā si singulas Salomonij sigilli notas libeat prosequi, omnes, ne vna quidem reclamante, adesse comperies. Nanque in montibus gignitur, frutice cubito proceriore, foliis lauri latioribus, & læuioribus, quæ gustatę quendam mâli cotoneæ aut punicæ saporem referant cum aliqua adstrictione. Flores per singulas foliorum eruptiones exiliunt candidi, qui folia numero longè superent, à radice ad cacumen supputata. Siquidem bini, terni, aut plures ab vnoquoque foliorum sinu prodeunt. Radix illa candida, mollis, longra, crebris nodis articulata, densa, grauiter olens, digitali crassitudine. Floribus excussis baccæ pisi ferè magnitudine dependent, ex viridi nigricantes, & in quendam ordinem digestæ. *Sigillū Salomonij.*

LOCVS.

Nascitur in montibus.

TEMPVS.

Maio mense floret, quo etiā tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Polygonatum mistam habet qualitatem. Est enim in eo adstrictionis pariter & acrimoniæ quippiam,

piam, necnon faſtidioſæ cuiuſdam amaritatis explicatu difficilis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita vulneribus auxiliatur. Quinetiam vultus maculas delet & aufert.

EX GALENO.

Radicem Polygonati quidam vulneribus illinunt. Sunt etiam qui illo næuos maculáſque in facie detergant.

APPENDIX.

Hodie quoq, mulieres ſigillo Salomonis ſibi faciẽ extergunt & fucant, vt planè nullũ ſubſit dubium, quin Polygonatum eſſe conſtanter credamus.

DE POLYPODIO. CAP. CCXXIIII.

NOMINA.

πολυπόδιον Græcè, Polypodium, Filicula Latinè, officinæ Græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Engelſuſz/ Baumffarr/ Dropffuurtz, [Gallicè du Polypode] vocatur. Polypodio nomen à radice quę polyporũ modo cirros obtinet, inditum eſt. Filiculam autem Latini à ſimilitudine foliorum cum Filice nuncupauerunt.

Polypodiũ unde dictũ Filicula.

FORMA.

Herba eſt palmi altitudine, Filici ſimilis, ſubhirſuta, inciſuris diuiſa, non tamen adeò tenuibus. Radix illi eſt hirſuta, cirros polyporum modo habens, minimi digiti craſſitudine. Deraſa hæc intus viridis eſt, acerba, guſtu ſubdulcis. Parte auerſa folia fuluis maculis notata, ſine ſemine.

LOCVS.

Gignitur in muſcoſis petris, & in agreſtibus quercuum truncis.

TEMPVS.

Radix in fine Auguſti carpenda.

TEMPERAMENTVM.

Polypodium dulcem ſimul & auſteram habet vin

cen tem

centem qualitatem, vt facultatis ſit admodum deſiccantis, citra morſum tamen.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgandi vim obtinet. Coquitur autem cum gallina, aut piſcibus, aut Beta, aut Malua ad purgationem. Arida aquæ mulſæ inſparſa, bilem & pituitam ducit. Radix trita & illita luxatis confert, & ad fiſſuras quæ inter digitos ſunt.

EX PAVLO.

Polypodium exiccat admodum citra morſum, & potum per inferna purgat.

EX PLINIO.

Radix in vſu. Exprimitur ſuccus aqua madefacta, & ipſa conciſa inſpergitur oleri, & Betę, & Maluę, vel ſalſaměto, vel cum pulticula coquitur ad aluum leniter ſoluendam, vel in febri. Detrahit bilem & pituitã. Stomachũ offendit. Aridæ farina indita naribus Polypũ conſumit. Illita luxatis medetur.

DE PRASIO. CAP. CCXXV.

NOMINA.

ράσιον Græcis, Marrubium Latinis, Praſſiũ officinis vocatur. Germanis *Andorn das uueiblin/ Vueiſz Andorn/ Marobel/ Gottſzuergeſz*. [Gallis *du Marrubium.*] *Marrubiũ Praſſium.*

ϖ

FORMA.

Frutex eſt ab vna radice ramoſus, ſubhirſutus, albicans, virgis quadrangulis. Folium pollici æquale, ſubrotundum, hirſutum, rugoſum, guſtu amarũ. Semen per interualla in caulibus eſt. Flores aſperi verticillorũ figura. Hæc delineatio adamuſſim Marrubio hodie dicto reſpondet. Siquidẽ ſingulari radice, anguloſis ramulis fruticat, lanuginoſum: foliis ferè orbiculatis, pollicis magnitudine, incanis, hirtis amaris, lacteo flore, verticillato cinctu caulẽ ex interuallo amplectẽte, cui ſuccreſcit teres & aſperum ſemen. *Marrubiũ*

LOCVS.

Naſcitur circa domicilia collapſa, & inter rudera.

TEM-

TEMPVS.

Colligitur herba in æstate, Iulio potissimũ mense, dum semine est prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Marrubium in caliditate quidem secundi ordinis iam completi est, in siccitate verò tertij medij, aut completi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia arida cum semine decocta in aqua, aut viridium expressus succus, datur cum melle asthmaticis, tussientibus & tabidis. Crassa è thorace cum iride sicca ducunt. Datur mulieribus quæ non purgantur, vt menstrua & secundas pellant. Item difficilè pariẽtibus, his qui à serpentibus morsi sunt, & qui letale quid biberunt. Vesicæ tamen & renibus nocent. Folia cũ melle illita sordida vlcera purgant, pterygia nomasq; cohibent. Dolores laterum mitigant, Ad eadem pollet ex foliis contusis expressus succus & sole coactus. Cum vino & melle illitus, oculorum claritatem exacuit. Morbum regium per nares expurgat. Aurium doloribus per se, aut cum rosaceo instillatus prodest.

EX GALENO.

Prasium vt gustu amarũ est, ita si quis vtatur consentientem huic sapori actionem habet, iecur ac lienem obstructione liberans, & thoracẽ pulmonẽmque expurgans, ac menses promouens. Sed & illitũ detergit ac discutit. Succo eius cum melle ad aciei oculorum claritatẽ vtuntur. Quinetiã & per nares morbum regium purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, in quibus vtique obstructionẽ discere, meatumq; ipsum & explantationes membranarum expurgare necesse est.

EX PLINIO.

Huius folia semenq; contrita prosunt contra serpentes, pectorum & lateris dolores, tussim veterem. Iis qui sanguinem eiiciunt eximiè vtile, scapis eius

cum

cum panico aqua decoctis, vt asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipe. Sunt qui viridis semen, quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei & salis, sorbere ieiunos ad tussim iubeant Alij nihil comparant. In eadem causa Marrubij & Fœniculi succis ad sextarios ternos expressis, decoctísque ad sextarios duos, si cochlearij mensura in die sorbeatur in aquæ cyatho. Virilium vitiis tusum cum melle mirè prodest. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, conuulsis, neruorum contractionibus salutare. Potum aluum soluit cum sale & aceto. Item menstrua & secũdas mulierum. Arida farina cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrænas & pterygia. Succus verò articulis, & è naribus morbo regio, minuendæq; bili cum melle prodest. Item contra venena inter pauca potens. Ipsa herba stomachum & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle vrinam ciet. Cauenda tamen exulceratæ vesicæ, & renum vitiis. Dicitur succus claritatem oculorum adiuuare.

DE PERISTEREONE.
CAP. CCXXVI.
NOMINA.

εριστερεὼν, ἱερὰ βοτάνη Græcè: Verbenaca,
ϖ Verbena, Columbaris seu Columbina, her- *Verbenaca.*
ba Sagminalis Latinè, herbariis & officinis Verbena vocatus. Germanicè *Eisenkraut*, vel *Eisernhart*, [Gallicè *Veruaine*,] hoc est, ferraria, quod nomen vt olim, sic hodie quoq; habet. *Verbena.* Peristereon nomen inditum à columbis, qui in ea versari plurimum delectantur. *Peristereon cur dicta.* Hierobotane autem, hoc est, sacra herba ideo dicta, quòd ea olim apud Romanos domus purgabatur, familia lustrabatur, Iouis mensa ad sacrificium & epulas verrebatur, & fœciales in sacris legationibus illa coronabantur, vel vt Dioscorides inquit, quòd in expiationibus suspensa & *Hierobotane.*

alligata

Sagminalis. alligata mirè vtilis sit. Sagminalis verò, quòd inter sagmina, hoc est, gramina ex loco sacro, præsertim arce Capitolij, cum sua terra euulsa, primum hæc honorem haberet.

GENERA.

Duo Verbenacæ & Græci & Latini fecerunt genera. Dioscorides & alij Græci à plantæ habitu rectam & supinam. Plinius à sexu marem & fœminã. *Crista gallinacea.* Recta dioscoridis, est Plinij mas, alioq; nomine Crista gallinacea, à serratis foliis quæ gallinaceæ cristæ formam referunt, dicitur. Recta autem nominata est, quòd rectis ramulis assurgat. Supina autem Dioscoridis, apud Plinium fœmina est, Romanisq; Cincinnalis vocatur. Supinam verò vocarũt, quòd semper humi supinè procumbat. Germani etiã per sexum genera illa distinguunt, vocántque rectam Verbenacam *Eisenkraut das mennle,* Supinam verò *das Vueible.*

FORMA.

Recta. Recta siue mas herba est altitudinis palmi, aliquando etiam maioris. Folia huic incisa, subalbida, è caule prodeuntia, qui ei vnus est magna ex parte, quemadmodum & radix vna. Flos luteus, quo solo ferè à fœmina differre videtur. Hæc descriptio pulchrè Verbenacæ mari respondet: est enim herba dodrantalis, interdum vero procerior, quemadmodũ ea est quę in Germania nostra prouenit: nunquã enim aut rarissimè palmi altitudinem non excedit. Folia habet incisuris diuisa, albescentia, erumpentia è caule. Singularis denique illi, vt plurimum, caulis & radix vna. *Supina.* Supina seu fœmina ramos profert cubitales, aliquando etiam maiores, angulosos, circa quos folia sunt per interualla quernis similia, angustiora tamen & minora, per ambitum incisa, colore subcæsio. Radicem habet oblongam, tenuem. Flores purpureos, tenues. Cuius iterum delineationis notæ, Verbenæ fœminæ adamussim conueniũt.

Siqui-

Siquidem multis ſtatim à radice anguloſis coliculis conſtat, coma ſubtus incana, folio querno non diſſimili, niſi quòd minus eſt & anguſtius, multis per ambitum inciſuris: floſculo ex albore & purpura verſicolore. Quibus omnibus manuſcripti codicis, qui Periſtereon interpretatur Verbenam, accedit teſtimonium, & communis omniũ conſenſus, à quo ſine manifeſtis coniecturis & rationibus nunquam eſt diſcedendum.

LOCVS.

Vtraque in planis & aquoſis locis prouenit.

TEMPVS.

Mas citius quàm fœmina apparet. Colligi debẽt, potiſſimum fœmina, circa Canis ortum, nam hoc tempore floret.

TEMPERAMENTVM.

Vtraque deſiccat & adſtringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rectæ Verbenacæ folia cum roſaceo, aut adipe ſuillo recenti apposita, vuluarum dolores finire putantur. Ignem ſacrum cum aceto illita reprimunt. Putreſcentia vlcera cohibent. Vulnera glutinant, veteráque ex melle ad cicatricem perducunt. Supinæ autem folia & radix in vino pota illitaq́;, aduerſus reptilia ſerpẽtésue faciunt. Eadẽ drachmę pondere cũ thuri ſobolis tribus, & vini veteris hemina, quadragenis diebus ieiuno contra regium morbum bibuntur. Vetera œdemata, & inflammationes illita mitigant. Sordida vlcera purgant. Tota autem herba in vino decocta tonſillarum cruſtas abrumpit, & oris nomas gargariſſata cohibet. Fertur ſparſo aqua triclinio qua maduerit, lætiores conuiuas fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum cum adiacentibus foliis: quartanis, quartum.

EX GALENO.

Vim habet adeò deſiccantẽ vt vulnera glutinet.

EX

EX AETIO.

Verbenaca recta ad capitis dolores summo præsidio esse testatur Archigenes, si ea coronetur patiens, aut si teratur cum aceto & rosaceo & illinatur, aut oleo decoquatur, ac foueatur caput. Nec tantũ capitis dolores sedat, sed capillos quoque fluentes compescit. Radicis decoctum calidum ore retentũ dentium dolores mitigat, ac mobiles firmat, orisque vlceribus medetur. Ad colicos radices semicontusas in aqua ad dimidiam decoquito, & diebus quinque decoctum potandum dato: efficacissimum id esse experientia compertum est. Facit & ad calculos atque ad inchoantem elephãtiasim, si cum melle propinetur. Vtere itidem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartanáue febre laborantes. Ad podagricos vero & coxendicum morbo affectos, vino decocta exhibetur. Succi è radice expressi collutio ad fistulas commodissima est. Et si mororũ liquori ac melli mixtus exuratur, & acidus illinatur, fistulas sanat. Potest etiam melle assumi, & fistulæ tanquam collyrium inici, ac mirum in modum prodest.

EX PLINIO.

Aiunt si aqua spargatur triclinio qua maduerit Verbenaca, lætiores conuictus fieri. Aduersus serpentes conteritur ex vino. Omnibus visceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iecinoribus, thoraci, peculiariter autẽ pulmonibus, & quos ab iis phthisis tentat. Dysenterias emendat ex aqua data carentibus febre, aut ex vino aminæo cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus vini.

EX SIMEONE SETHI.

Verbenaca recta facit ad capitis dolores & defluentes capillos inuncta. Dentium dolores sedat, & motos atq; concussos confirmat. Oris vlcera sanat. Decoctum eius colicos & calculosos iuuat. Pota iis qui primum elephantia laborare incipiunt, & comitiali morbo affectis succurrit. Item quotidiana & quar-

quartana laborantes similiter iuuat. Podagricos verò & coxendicis morbo captos, vulneratosque illita sanat.

DE PTERIDE. CAP. CCXXVII.

NOMINA.

τέρις, ἢ πτέριον Græcis, Filix Latinis dicitur. Officinæ Latino nomine vtuntur. Germanicè *Valdtfar*, [Gallicè *Feuchiere*.] Pteris autem & Pterion ab alis auium, quarum formam in ramulis disposita eius folia referunt, Græcis dicitur: pennatus enim, & pennatis foliis frutex Filix est. *Filix.* *Pteris cur dicta.*

GENERA.

Duo Filicis sunt genera, mas scilicet & fœmina. Mas Græcis simpliciter πτέρις, Latinis Filix mas, Germanis *Vualdtfarr mennle* dicitur. Fœmina Græcis θηλυπτέρις, Latinis Filix fœmina, Germanis *Vualdtfarr Vueible* appellatur. *Pteris.* *Thelypteris.*

FORMA.

Filix mascula folia habet sine caule, sine flore, sine semine, ex vno pediculo cubitali lõgitudine exeuntia, incisa, alarum auium modo explicita, odore subgrauia. Radicem in terræ superficie foris nigrã, crassam, oblõgam, adnascentias appendicésue multas habentem. Ex qua siquidem descriptione satis constat hanc quam sub hoc nomine pictam damus herbam, esse Filicem masculam: hæc enim neque caulem (quod enim in ea supra terram extollitur, pediculi foliorum, non caulis rationem obtinet) neque florem, neque semen habet: folia ex vno pediculo cubitali à terra statim, aut ex stipite eius exeunt, vtroque latere pinnata, subgraui odore. Radix denique illi est per summa cespitum nigra, & vt Theophrastus ait, crassa, oblonga, multis adnatis & capillamentis fibrata, atque, vt summatim dicam, omnes illi notæ adamussim respondent. Filix fœmina folia priori similia obtinet, non tamen vno singulariq; pediculo vt illa hærentia, sed adnascentes *Filix mascula.* *Filix fœmina.*

ramulos multos altioresq; habentia. Radix illi longa, oliqua, in nigro colore subflaua, aliquando verò rubescens. Quæ descriptio iterum per omnia cum ea herba cuius picturam exhibemus ita conuenit, vt nulla prorsus sit nota quæ illi non respondeat.

LOCVS.

Nascuntur vbique, sed maximè in montibus, syluis & saxosis locis.

TEMPVS.

Effodiuntur Vergiliis occidentibus, hoc est, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Amaræ sunt Filices, paululum habentes adstrictionis, vt euidentissimum sit has calefacere & exiccare posse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Filicis masculæ radix pellit latos lumbricos pondere drachmarum quatuor cum aqua mulsa pota. Melius autem si cum Scammoniæ, aut veratri nigri quatuor obolis detur: veruntamen oportet sumentes allia præsumpsisse. Lienosis vt restituantur prodest pota. Radix etiam cum axungia illita contra ictus ab harundine factos vtilis est. Eius autem hæc probatio. Peribit Filix quam per ambitum copiosior harundo coronet: & contrà euanescet harundo, quam obsepiens multa Filix in orbem cinxerit. Fœminæ radices cum melle in eclegmate sumptæ, latos lumbricos pellunt. Cum vino autem pondere trium drachmarum potæ, rotũdos lumbricos eiiciunt. Mulieribus datæ sterilitatem faciunt. Et si prægnãs sumat, arbortum. Siccæ & in farinam tritæ, humidis & iis quæ difficulter sanantur vlceribus insperguntur. Medentur iumentorum ceruicibus. Folia eius nuper prodeuntia olerum modo elixa comedũtur, aluuúmque molliunt.

EX GALENO.

Filix mas radicem habet maximè vtilem: latum

enim

enim lumbricum interficit, si quis eam quatuor drachmarum pondere in aqua mulsa sumpserit. Ad eundem modum fœtum quidē viuum necare, mortuum autem eiicere mirum non est. Vlceribus imposita valenter desiccandi facultatem obtinet, non tamen mordax est. Similem ei vim habet Thelypteris nominata.

EX THEOPHRASTO.

Thelypteris seu fœmina Filix, contra lumbricos ventris & latos & graciles vtilis est. Contra latos quidem cum melle mixta, contra tenues autē in vino dulci cum polenta data. Quinetiā mulieri si detur, prægnanti quidem abortum: simpliciter autem fœminis sterilitatem facere affirmant.

EX PLINIO.

Vsus radicis in trimatu tantùm, neque antè neque postea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tineas cum melle, cætera ex vino dulci triduo potæ. Vtraque stomacho inutilissima. Aluū soluit, primo bilem trahens, mox aquam. Melius tineas cum Scammonij pari pondere. Radix eius duûm obolorum pondere ex aqua, post vnius diei abstinentiam bibitur, melle prægustato, contra rheumatismos. Neutra danda fœminis, quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Farina earum vlceribus tetris inspergitur. Iumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicē necant, serpentem non recipiunt, ideo substerni vtile est in locis suspectis. Vitæ etiam fugant nidore.

APPENDIX.

Falsum & commentitium hauddubiè est quicquid neoterici aliqui de Filicis femine fabulantur: quòd scilicet vna solstitiali nocte floreat, eadémque hora cùm defloruit maturum in terram semē cadat, ideoque nisi quispiam tunc affuerit, nec videri florē, nec colligi semē posse, tū quia incredibilia sunt, *Filix femine prorsus caret.*

tum quòd omnes, Theophastrus scilicet, Galenus, Dioscorides, Plinius, sterilem & sine semine dixerunt. Neque etiam medici vel Arabes vel Persæ, ad magicas vanitates nati, seminis huius meminerunt. Quapropter omnia hæc agyrtarum commenta esse videntur humanæ ignorantiæ ad quæstum impudenter illudentium, quæ certè vel vna hac ratione abundè satis confutari possunt, quòd cuncta illa fieri & obseruari natali nocte diui Ioannis Baptistæ præcipiunt, cū natalis ea nox & solstitialis illa duo decim dierum numero nunc inter se distent.

DE PEVCEDANO. CAP. CCXXVIII.

NOMINA.

Fœniculus porcinus. πευκέδανος Græcis, Peucedanus Latinis, officinis & herbariis nostræ ætatis Fœniculus porcinus dicitur. Germanis *Harstrăg / Seuwfenchel, oder* Schuuefeluurtz, [Gallis *Peucedame, ou queu porceau,*] *Peucedanus unde dicta.* quòd lachryma è radice sulphuri aut thuri similis exudet. Peucedanum autem nomen inuenit à pinu, quæ Græcis πεύκη dicitur, cui folio par est. *Pinastellus.* Hinc posteriores Latini Pinastellum eum vocauerunt.

FORMA.

Caulem emittit tenuem, macilentum, Fœniculo similem comam habet circa radicem copiosam & densam. Florem luteum, radicem foris nigram, intus albam, graui odore, crassam, liquore plenā. Hæ sanè omnes notæ, nulla prorsus reclamante, huic quam pictam exhibemus herbæ conueniunt. *Officinarū Peucedanus nō est genuina.* Officinæ, quæ non rarò adulterinas pro genuinis vendunt herbas, Peucedamum ostendunt radice nō succosa, sed lignosa, nec graui odore, sed iucundo: vnde satis constare potest verum non esse.

LOCVS.

Gignitur in montibus opacis, poti simum in mōte prope Tubingam, cui olim arx im posita fuit, in itinere versus Rotenburgum sito.

TEM-

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, atq; deinceps semen producit. Radix foditur exitu autumni.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit ordine secundo iam completo: desiccat verò tertio iam incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radice adhuc tenera Peucedani cultello incisa liquor effunditur, profluensq; statim in vmbra reponitur: in sole siquidem languescit. Facit cùm colligitur capitis dolores & vertigines, nisi quis antea rosaceo nares præungat, & caput irrigat. Radix assata inutilis fit. Colligitur & ex caulibus & ex radice sicut è Mandragora liquor atque succus. Minus tamen efficax succo liquor, & velocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lachryma thuri similis, caulibus radicibúsque adhærens. Ex aceto & rosaceo inunctus lethargicis, phreneticis, vertiginosis, comitialibus, diuturnis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis: in vniuersumque neruorum affectionibus ex oleo & aceto inungitur. Strangulatu vuluæ laborantes olfactus, soporéque profundo correptos reuocat. Suffitu serpentes fugat. Aurium doloribus cum rosaceo instillatus prodest. Cauis dentium erosis inditus eorundem dolores mitigat. Contra tussim in ouo sumptus facit. Difficultati spirandi, torminibus & inflationibus subuenit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregiè adiuuat. Ad vesicæ renũque dolores & distentiones potus confert. Aperit vuluam. Radix ad eadem vtilis est, sed inefficacior. Eius decoctũ bibitur. Sicca trita sordida purgat vlcera, ossiumq; squamas detrahit, veteráq; cicatrice obducit. Ceratis malagmatisq; calefaciendi vi præditis miscetur. Eligi debet recens, nõ cariosũ, solidũ, odoris plenũ. Succus ad potiones amaris amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho dissoluitur.

EX GALENO.

Peucedani radice quidem maximè,sed tamen etiam succo & liquore vtimur.Sunt autẽ hæc omnia eiusdem specie facultatis, sed valentior liquor, admodum excalfaciens & digerens,Quare affectibus omnibus circa neruos consistentibus cõuenire creditur,tum morbis in pulmone & thorace ex crassitudine atque viscositate humorum factis. Et intrò quidem in corpus sumpta, sed tamen etiam olfactu prosunt. Porrò quòd incîdat atque extenuet, sæpe etiam dentium perforatorum dolores cauitati impositus protinus sedauit, quia videlicet est tenuium partium, & excalfactorius. Quinetiam lienes induratos iuuat,nempe incidendo,digerendo & extenuãdo crassos humores.Sed & radice ad hęc vti licebit,quæ & squamas ab ossibus celerrimè detrahit,quia videlicet validè desiccat, minus tamen quàm succus excalfaciens. Et vlceribus malignis arida illita optimum est remedium: ipsa enim expurgat,carnem generat,& ad cicatricem perducit.

EX PLINIO.

Peucedani radices conciduntur in quaternos digitos osseis cultellis, funduntq́; succũ in vmbra,capite prius & naribus rosaceo perunctis, ne vertigo sentiatur.Et alius succus inuenitur caulibus adhærens,incisisq́; manat.Probatur crassitudine mellea, colore ruffo,odore suauiter graui,feruens gustu.Et hic in vsu & radix,& decoctum eius pluribus medicamentis.Succo tamen efficacissimo, qui resoluitur amaris amygdalis,aut ruta,bibitúrque contra serpentes,& ex oleo perunctos tuetur. Idem pectoris doloribus subuenit.Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix.Eadem decocta lieni & renibus prodest.Perungunt & radicem sudoris causa eliciendi, quoniam caustica vis ei est.Peucedano ad recentia vulnera tanta vis est, vt saniem ossibus extrahat. Cum semine Cupressi bibitur,si sanguis per os redditus

ditus

ditus eſt,fluitq; ab infernis. Strangulatus vuluæ nidore vſtum recreat,laxanturq; ſuffocationes eo:ſed quidam ammiſcent in vino ſemen Cupreſſi contritum. Potum cum coagulo vituli marini æquis portionibus comitiales ſanat. Succus infantium ramici, & vmbilicis eminentibus inungitur. Stranguriæ cum melle medetur. Item ſemine lethargici excitãtur, & vt perhibent ex euphorbio naribus tactis Peucedani ſucco.

DE PERSICA ARBORE. CAP. CCXXIX.

NOMINA.

περσικὴ μηλέα Græcis, Perſica mâlus Latinis: antiquum nomen herbarij vulgares retinuerunt: Germanis *Pferſichbaum*, [Gallis *Vng Pechier*] appellatur. Perſica fortè dicta, quòd ex Perſide primum aduecta ſit. *Perſica cur dicta.*

FORMA.

Perſica foliis amygdalæ maioribus conſtat: flore ſubpuniceo, pomo carnoſo, ſucculento, foris lanuginoſo, dura intus & ſcabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

LOCVS.

Paſſim in hortis, vineis potiſſimum, naſcitur. Gaudet autem aquoſis.

TEMPVS.

Floret primo ſtatim vere, fructus verò eius autumni ferè exitu matureſcit, celerrimè marceſcens.

TEMPERAMENTVM.

Perſica arbor in germinibus & foliis vincentem amaram qualitatem habet, vt hoc nomine calidam eſſe nemo dubitare poſſit. Fructus eius in ſecundo ordine frigidus & humidus exiſtit.

VIRES. EX DIOSCÓRIDE.

Perſica poma ſtomacho grata ſunt, matura bonũ

faciunt aluum, cruda verò aluum constringunt. Siccata vehementius adstringunt. Siccorum decoctum haustum stomachi & ventris fluxiones sistit.

EX GALENO.

Folia Persicæ trita & super vmbilicum imposita lumbricos necant. Alioqui sanè etiam discutiens medicamentum est. Pomorum verò eius succus & veluti caro facilè corrumpitur, omninóq; noxā infert, quapropter haud post alios cibos vltimóq;, sicut nonnulli solent, illa offerri oportet: nā in summo natantia corrūpuntur. Huius verò, quod omnibus cōmune est, meminisse oportet: quæcunq; vitiosi succi, quæ humida & lubrica sunt, faciléq; descendunt secedúntue, præ aliis comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & aliis præeunt, ac quasi iter muniunt. Postremò autē sumpta, vnà secū alia quoque in corruptionem trahunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Persicorum cibus est quidē stomacho inutilis, eò quòd citò succus eius inacescat, & caro æque in digestione vitietur, verùm minimè grauis, dum non diutius in intestinis moratur, & ad ima semper exitu celeri festinat. Persicorum cibus negatur à medicis membra nutrire Sed & Galenus suadet nunquā omnino post cibum sumere, corrumpi affirmans si cibis cæteris innatent. Persicorum folia trita & imposita ventris animalia perimunt & expellunt. Eadem sicca & in puluerem tusa, recētes plagas cruentorum vulnerum claudunt. Nucleus Persicoru capitis dolori cum oleo & aceto tritus illinitur: quāuis quidam cum solo rosaceo terere maluerint. Gūmi gutta quam Persici truncus illachrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum vino etiam in vesica lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimit. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperam arteriæ canalē leuiorem facit. Excreanti bus

antibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstrictos sinus reserat: vitia pulmonis expurgat.

APPENDIX.

Flores Persicæ saccharo conditi, instar rosarũ aut violarũ, aluũ haud leuiter mouent atque subducũt.

DE PEPLO. CAP. CCXXX.

NOMINA.

πέπλος Græcis, Peplos Latinis, officinis & vulgò Esula rotunda, Germanis Teufelszmilch [Gallis Reueille matin des Vignes] appellat. *Esula rotunda.*

FORMA.

Exiguus frutex est albo liquore plenus: foliis paruis vt Rutæ, latioribus tamen. Tota eius coma dodrantalis, rotunda, humi fusa: semine sub foliis paruo & rotundo, minore quàm candidi papaueris. Radice vna, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Nascitur in hortis & vineis.

TEMPVS.

Colligitur messibus, siccaturque in vmbra, & continuè vertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cũ Tithymallis habet temperamentum, atque adeò ex quarto calefacientium ordine est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa multos habet vsus, radix verò inutilis. Semen eius tusum, feruidáq; aqua madefactũ recõditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potum ducit. Opsoniis mixta herba aluum conturbat. Conditur in muria.

EX GALENO.

Peplos frutex liquorem similem Tithymallis habet, cum in aliis, tum quia purgat ceu illi.

EX AETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli mensura cum mulsæ cyatho bibitum Pepli semen. Sale etiam herba maceratur, flatusq; discutit, vt Hippocrates asserit. Sum-

rit. Summopere igitur confert flatuosis affectibus qui in melancholia dominantur, item diuturnis lienis & vteri & coli flatibus, tumefactisque œdematibus in abdomine.

EX PLINIO.

Semine Pepli poto aluus soluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aquæ mulsæ heminis tribus. Et cibis inspergitur opsoniisque ad molliendam aluum.

DE PILOSELLA. CAP. CCXXXI.

NOMINA.

QVO nomine veteribus Græcis aut Latinis nominata sit hæc herba, ingenuè fateor me ignorare. Neque enim est μυὸς ὦς Dioscoridis. Cùm itaque Græco & Latino nomine destitueremur, barbaro vti nobis necesse fuit, nisi planè herbam hanc vulneribus glutinandis mirè vtilem, præterire voluissemus. Herbarij itaque nostræ ætatis à *Pilosella unde dicta.* copiosis pilis quibus vestitur, Pilosellam, Germani *Meuszœrlin* vocãt.

GENERA.

Duo eius herbæ genera reperiuntur, in nullo ferè nisi floribus distantia. *Maior.* Vnum genus maioribus foliis, & quæ se à solo sustollunt, floribusq; luteis, maior Pilosella nominatur, Germanis propriè *Nagelkraut*. *Minor.* Alterum minoribus foliis, in terra sessilibus, floribus purpureis, & quasi in pappum euanescẽtibus, Germanis *Meuszorlin* / *oder Hasenpfatlin* peculiariter appellatur. Sic etiam suam Pilosellam manuscriptus herbarius in maiorem & minorem digessit.

FORMA.

Herba est foliis in terrã graminis modo sparsis, pilosis, albicantibus à terra, supernè virẽtibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatẽ multam extenuata. Ex qua descriptione sole clarius fit, eã herbam quę à Græcis Myosotis, à Latinis autem Auricula muris dicitur, non esse Pilosellam: nam, vt reliqua taceam, neque maior neq; minor Pilosella cœ- *Myosotis nõ est Pilosella.*

ruleum

ruleum flosculū velut Anagallis obtinet: vt nō parū errent herbarij nostri temporis qui Pilosellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt. *Auricula muris non est Pilosella.*

LOCVS.

Nascitur vtrunque genus locis montosis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in asperis & incultis agrorum limitibus.

TEMPVS.

Maio & Iunio potissimū mense florent. Minor tamen Pilosella paulò post initia Iunij mensis dispe-rit, & nusquam subinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Esse calidas & siccas Pilosellas gustus palàm declarat: habent enim adstrictionē cū exigua quadā acrimonia coniunctā, vt hoc nomine ad purificanda ac subinde glutinanda vulnera sint mirificè vtiles.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Ferunt foliorū farinam vulnera mirum in modū glutinare. Herbæ recentis succum exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodem tingunt gladiorum aciem, vt omne ferrum aliud domet, secetque: ferrum enim quod huius succo cōmaduit tātam cōtrahere duritiā, tamq; magnū induere robur produnt, vt chalybis aciem respuat. Has certè omnes facultates manuscriptus herbarius Pilosellæ adscribit. Recentiores huius herbæ radicem Maio mē se effossam, siccatam, & in puluerem redactā, ac subinde potam, aut in cibo datam, efficacissimum esse aduersus ramicem remedium tradunt.

DE PIMPINELLA. CAP. CCXXXII.

Neutra ex hiū Pimpinellis nostrā exprimit, quæ est odore cucumeris, coliculis rubētibus, & flosculis in capitello purpurascentibus, quam post sanguisorbam vocat.

NOMINA.

Vt appellata sit Græcis aut latinis herba hęc quam hodie vulgus herbariorum & officinæ Pimpinellā vocant, nōdum nobis certò scire licuit.

Pāpinula. licuit. Sunt qui Pampinulam & Bipēnulam nominent. Germani Bibinellen & Bibernellen [Galli Pimpinelle, ou Pimprenelle] appellant.

GENERA.

Duûm est generum Pimpinella. Vna maior, radice admodum longa, foliis multifariam scissis, Sisaro haud dissimilibus, caulibus angulosis, floribúsq; in summo exiguis & candidis. Altera minor, caulibus rufescentibus, foliisque minoribus, & non dissectis multifariam, sed serratis tantùm, aliâs priori per omnia similis.

FORMA.

Herba est folio mucronato, dissecto, aut in extremitatibus serrato, caulibus ab eadē radice binis aut trinis, angulosis, & interdum rubētibus, in quorum summo nascuntur flores minuti & candidi, & iis decidentibus semen exiguum Oreoselini semini simile. Radice crassa, longa, & subrubente, acri admodum.

LOCVS.

Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, affatim citra cultum erumpit.

TEMPVS.

Aestate in autumnum vsque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguam in gustu præ se ferat, hauddubiè in secundo ordine calida & sicca erit, imò secundum calefaciendi ordinem excedere credibile est, & ad tertium ferè accedere.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Pimpinellæ succus bibitur contra serpentiū morsus. Ex vino pota calculos terit. Stranguriam etiam decocta leuat. Succus eius potus omne venenum discutit. Aqua eius ignis vi expressa oculorum caliginem discutit. Hæ sunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alij tradūt succum eiusdem faciei maculas detergere posse. Est autem radicis Pimpi-

nellæ

nellæ tum vſus præcipuus, quum ſæuientis populatim peſtilentiæ contagia arcere conamur: vnicè enim venenis aduerſatur, & corpora ab hac lue vindicat, vt adfirmant, ſi tantùm in ore teneatur. Quod certè non poteſt ea quam hodie Sanguiſorbam vocāt herba. Quare mirū in modum errant, qui hāc cū Pimpinella cōfundunt, vt fuſius ſuo dicemus loco. *Sāguiſorba non eſt Pimpinella.*

DE PASTORIA BVRSA.

CAP. CCXXXIII.

NOMINA.

QVO nomine herba quam vulgus Paſtoriam burſam appellat Græcis & Latinis medicis dicta ſit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui petram etiam paſtoris nominant, à folliculis in exiguæ vulgæ ſimilitudinem compreſſis, turbinata cordis effigie. Germanis *Deſchelkraut* & *Hirtenſeckel* vocatur. *Burſa aut pera paſtoris cur dicta.*

FORMA.

Herba raro pede altior, ramoſa, Erucæ folia habens, at minora. Flores exiguos, candidos. Semen in vulgis minutum & nigrum. Radicem candicantem & oblongam.

LOCVS.

Naſcitur propter vias paſſim, & in parietinis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus legitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & adſtringit.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluentes humores cohibet. Imponitur ſacris ignibus, & quibus ſtomachus ęſtuat. Succus eiūs purulentis auribus infunditur. Cruenta ſanat vulnera. Medetur dyſentericis, ſanguinem excreantibus, neque non muliebri profluuio. Manuſcriptus herbarius addit hanc ſanguinem è naribus profluentem ſiſtere mirificè poſſe. Herbam quoque

manu

manu tantùm gestatam, mox idem efficere tradit. Quid multa? mirè efficax est in cõprimendis omnibus sanguinis eruptionibus.

DE PEDE LEONIS.
CAP. CCXXXIIII.

NOMINA.

Leontopodion Dioscoridis nõ est Pes leonis herbariorum.

Alchimilla.

Pes leonis cur dicta.

QVAM vulgus herbariorum Pedem leonis nominat, nõ est Dioscoridis Leontopodion, id quod descriptio satis monstrat. Quo verò nomine Græcis & Latinis appellata sit, mihi nondũ constat Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiã qui plantam leonis nominãt. Sic autem dicta, quòd folia habeat instar leonini pedis lata & rotunda. Germanis *Synnau Louentapen/Louensusz/* & *unser frauen mantel* [Gallis *Pied de Lion*] vocatur.

FORMA.

Dodrãtalis est herba, folia lata, crispa & rotũda octo serratis incisuris distincta, nõ tamẽ ad pediculos vsq;, qui statim è radice exeũt, fissa habẽs. Flores itẽ exiguos & luteos profert. Radicẽ digito crassiorem, & sesquipalmo longiorem, subrubescentem.

LOCVS.

Passim in pratis, in alto potissimum sitis, nascitur.

TEMPVS.

Maio mense erumpit, ac inter Iunij initia floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix adstrictione vehementi participãt, atque adeò exiccant. Recentiores idipsum in secundo efficere ordine tradunt.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Vulneribus glutinandis aptissima est. Decocto enim illius lauãtur vtiliter omnia vulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis cõmodè imponitur. Mulierum mãmas impensè laxas linteum decocto eiusdem intinctum & impositũ, duras solidasq; efficit. Decoctũ deniq; hoc epotum interanea vulnera, rupturásque glutinat. Et quod dictu mirum est, tanta eius

ta eius plantæ in glutinando vis est, vt ramices intestinorum, in pueris potissimum, sanare possit.

DE POLYGONO MARE. CAP. CCXXXV.

Polygonum mas herba innocentium uulgò dicitur, quod Parisiis in Cœmiterio Innocentibus sacrato luxuriat.

NOMINA.

πολύγονον ἄῤῥεν Græcè: Proserpinaca, Seminalis à seminis multitudine, & Sãguinalis à cohibẽdo sanguine nominatur. Officinis Corrigiola & Centumnodia. Germanicè *Vueggrasz/ Denngrasz/ Vuegdritt* appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum est. *Seminalis cur dicta. Sãguinalis. Corrigiola Centumnodia.*

FORMA.

Herba est ramis tenuibus, teneris, copiosis, geniculis interfectis, in terra graminis modo repentibus. Foliis Rutæ similibus, longioribus tamen. Iuxta singula folia semine, vnde masculũ vocatur. Flore albo aut puniceo.

LOCVS.

Nascitur passim, quotidieque pedibus conculcatur, sua sponte in aggeribus & semitis prouueniens.

TEMPVS.

Aestate floret, quo etiam tempore legitur.

TEMPERAMENTVM.

Vti adstrictionem quãdam obtinet Polygonum, ita sanè vincit in eo aqueum frigidum, vt videlicet secundi sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exiccatorium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet adstringendi & refrigerandi succus Polygoni potus. Prodest sanguinem expuentibus, & alui defluxiõibus, cholericis & vrinæ stillicidio. Vrinã enim euidẽter ducit. Cũ vino potus venenatorũ morsibus auxiliatur. Valet etiã ad febrium circuitus vna ho-

vna hora ante acceſſionem ſumptus. Muliebre profluuium appoſitus ſiſtit. Aurium doloribus, & purulentis auribus inſtillatus cõfert. Cum vino decoctus melle adiecto, eximiè ad genitalium vlcera facit. Folia contra ſtomachi ardorem, ſanguinis reiectionem herpetas, ignes ſacros, inflammationes, œdemata, & vulnera recentia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonum iis ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet extrinſecus illitum auxiliatur: veluti etiã ignes ſacros & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cũ ſit, & fluxiones reprimit, & hac ratione videtur exiccatorium eſſe. Quare cum herpetum, tum vlcerũ, aliorumque bonum eſt remedium: efficaciſſimum autẽ inflammatione & fluxione laborãtium partium. Eſt & cruentorum vulnerum glutinatorium. Sed & aurium vlceribus prodeſt: & ſi vel ſatis puris inſit, hoc tamen etiam deſiccat. Eaſdem ob facultates & muliebre profluuium, & dyſenteriam, & ſanguinis eiectiones, & vndecunque aliunde immoderatiores impetus ſiſtit. Refert Dioſcorides quòd & vrinam pro uocet exhibitum ſtillicidio affectis. Non tamen affectum exactè diſcriminat in quo dari ipſum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infuſus naribus ſupprimit ſanguinẽ, & potus cum vino, cuiuſlibet partis profluuium excreationeſque cruentas inhibet. Vis eius ſpiſſare ac refrigerare. Semen aluum largius ſumptum ſoluit, vrinam ciet, rheumatiſmos cohibet: qui ſi non fuere, non prodeſt. Stomachi feruori folia imponuntur. Veſicæ dolori illinuntur, & ignibus ſacris. Succus & auribus purulentis inſtillatur, & oculorum dolori per ſe. Dabatur & in febribus ante acceſſiones, duobus cyathis in tertianis quartanìſue præcipuè. Item cholericis, dyſentericis, & in ſolutione ſtomachi.

DE PEGA-

DE PEGANO. CAP. CCXXXVI.

NOMINA.

ἤγανον κηπευτὸν Græcè, Ruta hortensis Lati-
π nè: officinæ retinuerunt nomen latinum: *Rauten & Vueinrauten* Germanicè [Gallicè *de là Rue*] vocatur. Peganon Græci, Plutarcho libro tertio sui symposij teste, à facultate, quòd calore siccitateq; genituram coagularet, dixerunt: πήγνυσθαι enim coagulare, & quasi in glaciem contrahere est. Hinc vterum gestantibus inimica etiam coronis inserta putatur. *Peganon unde dictum.*

FORMA.

Frutex est Ruta hortensis grauissimi odoris, semper ferè virens: folio exiguo, penè rotundo, cæsij coloris, denso, surculosis ramis: flore luteo, angulosis calycibus, in quibus semen album continetur.

LOCVS.

Prouenit passim ĩ hortis, amat aprica & sicca loca.

TEMPVS.

Floret æstate, semen autem Autumno maturescit, quo etiam tempore carpendum venit.

TEMPERAMENTVM.

Gustu non solum acri, sed & amaro est, ex tertio ordine excalfacientium, & strenuè desiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrit, calfacit, exulcerat, vrinam mouet, menstruáque ducit. Aluum sistit pota & comesta. Letaliũ venenorum antidotum est, si semen acetabuli mensura in vino bibatur. Folia per se ante cibum sumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridisque ficis, inefficacia venena reddunt. Contra serpentes similiter sumpta prosunt. Genituram tam in cibo quàm potu extinguit. Coctum cum anetho sicco, tormina sistit. Facit etiam ad lateris thoracisque dolores, difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum, articulorumque cruciatus, rigores circuitibus certis repetentium febrium, vti prædictum est,

pota. Ad inflationes coli, vteri & recti intestini, decocta cum oleo & infusa. Vuluæ strangulatu liberat trita cum melle, si à genitali vsq; ad sedem imponatur. Feruefacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articulorum doloribus cum melle, aquæ inter cutẽ, quæ hypofarca dicitur, cum ficis illinitur. Eisdẽ pota auxiliatur, in vino decocta ad dimidias partes, & si ea abstergantur. Cruda, saléque condîta ac comesta, visus aciem exacuit, & oculorum dolores cũ polenta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitis doloribus succurrit. Sanguinis narium profluuia trita & imposita sistit. Testium inflãmationibus cum Lauri foliis illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodest. Cum vino autem, pipere & nitro confricta, albæ vitiligini medetur. Cum iisdem illita thymos & myrmecias tollit. Cum melle & alumine imposita lichenibus prodest. Succus in malicorio calfactus & instillatus aurium doloribus succurrit. Oculorũ hebetudinibus cum succo Fœniculi & melle inunctus subuenit. Ignes sacros, herpetes & achores cum aceto, cerussa & rosaceo inunctus sanat. Ceparum & alliorum acrimoniam commanducata domat.

EX GALENO.

Ruta incidere atque digerere crassos lentosque humores potest. Ob eam autẽ vim & vrinas mouet. Quinetiã tenuiũ est partiũ, flatusq; extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitũ cohibet. Discutit atq; exiccat strenuè: est enim ex eorũ medicamentorũ numero quæ valenter exiccant.

EX PLINIO.

Quæcũq; Ruta & per se pro antidoto valet, foliis tritis & ex vino sumptis. Cõtra aconitũ maximè & ixiã. Itẽ fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo cõtra serpẽtiũ ictus, vtpote quũ mustelæ dimicaturæ cũ his, Rutã prius edẽdo se muniãt. Valẽt & cõtra scorpionũ ictus, & araneorũ, apũ, crabronũ, vesparũ aculeos, & cãtharidas, ac salamãdras, canísue rabio-

ue rabiosi morsus, acetabuli mēsura si succus è vino bibitur,& folia trita vel cōmāducata imponūtur cū melle & sale,vel cū aceto & pice decocta. Succo verò perūctos,aut etiā habētes,negāt feriri ab his maleficiis. Sepétésq;,si vratur Ruta,nidorē fugere. Efficacissima tamē est syluestris radix cū vino sumpta: eandē adiiciūt efficaciorē esse sub dio potā. Pythagoras oculis noxiā putauit falso, quoniā sculptores & pictores hoc cibo vtūtur oculorū causa. Cū pane quoq; vel nasturtio satiuæ atq; syluestris propter visum. Vt aiūt,multi su co eius cū melle attrito inūcti discusserunt caligines,vel cum lacte mulieris puerū enixæ,vel puro succo angulis oculorum tactis. Epiphoras cū polenta imposito. Lenit autē capitis dolores pota cū vino,aut cum aceto & rosaceo illita. Si verò sint cephalęa,cum farina hordeacea,vel aceto. Eadem cruditates discutit,mox inflationes, dolores stomachi veteres, Vuluas aperit,corrigitque cōuersas,illita in melle toto ventre & pectore. Hydropicis cum ficu,& decocta ad dimidias partes, potáque ex vino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterūq; & lumborum,tusses,suspiria: pulmonū, iecinorum, renum vitia,horrores frigidos. Ad capulæ grauedines decoquuntur folia poturis. Et in cibo uel cruda vel decocta condîtáue prodest. Item torminibus in Hyssopo decocta, & cum vino. Sic & sanguinem sistit interiorem, & narium,indita:sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoque in dolore succus infunditur,custodito vt diximus modo. E syluestri vero contra tarditatem & sonitum cum rosaceo, vel cū laureo oleo,aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ instillatur in tempora & cerebrū. Adiecerunt aliqui & Serpyllum,& Laurum,illinentes capita & colla. Dederūt & lethargicis ex aceto olfaciendum. Dederunt & comitialibus bibendum decoctæ succum in cyathis quatuor ante accessiones, quarum frigus intolerabile est. Alsiosísque

crudam dari in cibo. Vrinam quoq; vel cruentã pellit. Fœminarum etiam purgationes, secũdásque, etiã emortuos partus, vt Hippocrati videtur, ex vino dulci nigro pòta. Itaque illitam & vuluarum causa etiã suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo, & velleribus collecta. Multi verò & contra purulẽtas excreationes siccæ drachmas duas, sulphuris vnam & dimidiam sumi censent. Et contra cruentas, ramos tres in vino decoctos. Datur & dysentericis cum caseo in vino contrita. Dederũt & cum bitumine infrictam potioni propter anhelitum. Ex alto lapsis seminis tres vncias, ex olei libra, viniq; sextario. Illinitur cum oleo coctis foliis partibus quas frigus adusserit. Si vrinam mouet, vt Hippocrati videtur, mirum est quosdam dare velut inhibentem potui contra incontinentiã vrinę. Psoras & lepras cum melle & alumine illita emẽdat. Item vitiligines, vel rugas, strumas, & similia, cum hircino & adipe suillo, ac taurino seuo. Item ignem sacrum ex aceto & oleo, vel psimmythio. Carbunculum ex aceto. Nõnulli laserpitiũ vnà illini iubent, sine quo epinyctidas pustulas purant. Imponũt & mammis turgentibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Testium verò epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeò peculiari in visceribus his effectu, vt syluestri Ruta cum axungia veteri illitos ramices sanari prodant. Fracta quoque membra semine trito cũ cera imposito. Radix Rutæ sanguinem oculis suffusum, & in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ tradũtur, mirum est, cum feruentem Rutæ naturam esse cõueniat, fasciculũ eius in rosaceo decoctum addita vncia aloës, perunctis sudorem reprimere. Itemq; generationes impediri hoc cibo, ideo profluuio genitali datur, & Venerem crebrò per somnia imaginantibus. Pręcauendum est grauidis, abstineant hoc cibo, necari enim

nim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoque morbis in maximo vsu est, siue difficilè spirant:bus,siue cōtra maleficorum animalium ictus,infusa per nares ex vino:aut si sanguisugam exhauserit,ex aceto,& quocūque in simili morborum genere vt in homine temperato.

EX SIMEONE SETHI.

Incîdit crassos & tenaces humores, perq́; vrinam vacuat,& ad inflationes cōducit,appetétiamq́; Veneris cōpescit,ac strenuè exiccat.Ad inflatas aquas inter cutem,& anasarcam, morsus à vipera, succum Papaueris aut aconitum bibentes,colicosq́;,pota & iniecta Traditur quòd comesta visum acuet, ob id antiqui pictores hanc assiduè degustabant.Nonnulli & succum eius melli cōmiscentes,medicamentum ad oculorū aciem acuendā conficiūt.Succurrit difficultati vrinæ si cum oleo coquatur, & ea vesica foueatur. Item difficulter spirantes cum melle data, cōfestim iuuat.Lethargicis pota,& per clysteres iniecta remedium fit.Intestina corroborat,non solum caliditate,sed proprietate quadā.Fertur etiā quòd si prægnans mulier ex eius succo bibat,abortiat. Et si in dies quindecim folia assumat,idem facit. Obstructiones iecoris & lienis tollit.Si ieiunus quisquā ipsam assumpserit,eò die à veneno non lædetur.

DE POTENTILLA.
CAP. CCXXXVII.

NOMINA.

QVO nomine Græci & Latini hanc herbam appellarint, à nullo,quòd sciam,adhuc proditum est.Recentiores herbarij Potentillā, aliqui ob similitudinem Agrimoniam & Tanacetū syluestre nuncupant.Germani, quòd herba illa anseres in cibo delectētur,*Genserich* [Galli *Tanaisi sauluage*] vocant. *Potētilla.* *Tanacetū syluestre.*

I iij FORMA.

FORMA.

Herba Eupatorio, quod Agrimoniã hodie vocãt, haud dissimilis. Caules ex vna radice multos profert, humi stratos. Folia Eupatorio similia, supernè viridia, infernè candicantia. Flores luteos singulari pediculo pendentes. Radicem extrinsecus rufescentem, intus candidam.

LOCVS.

Nascitur passim circa semitas & loca aquosa, atq; in fluuiorum ripis ac marginibus.

TEMPVS.

Aestate floret, quo etiam tempore legi debet.

TEMPERAMENTVM.

Quum folia eius & radix adstringãt, tẽperamẽto à Pẽtaphyllo seu Quinquefolio nihil differre videtur. Quare hæc, potissimũ autẽ eius radix, ex tertio ordine desiccatoria est, minimumq; euidentis calidi tatis habet. Errãt itaq; mirũ in modũ recẽtiores, qui hanc humidã esse statuunt, nulla alia moti ratione, quàm quòd in humidis locis proueniat: quasi verò Nasturtium aquaticum, quòd Sisymbriũ cardamine Dioscoridi vocetur, haud obstante quòd in aquosis nascitur, non etiã in tertio deficcet ordine. Debuisset certè illos ab hac sententia deterrere nõ leuis illa adstrictio, quæ certissimus est siccitatis index: adstringentia enim, Galeno libro quarto de simplici. medicament. facult. capite sexto teste, terrena sunt & crassa corporis consistentia, atque adeò sicca.

Potentilla nõ est humida.

VIRES.

Recentiores Potentillã fluxionibus & puncturis oculorũ prodesse, recentia vulnera glutinare, & excedentia sanare, mulierũ menstrua cõpescere, artus & membra cõfirmare, rectè tradunt: nam idipsum posse, adstrictio, quæ in hac herba haud modica est, abũdè docet. Et cùm habeat Quinquefolii tẽperamẽtũ, eius etiam facultates obtineat necesse est. Dentium itaque dolorem finit. Exedentia oris vlcera sanat.

Dysenteri-

Dysentericis & alui profluuiis, coxendicis articulorumq; doloribus subuenit. Sanguinis eruptiones sistit, aliaque potest quæ à Dioscoride Quinquefolio tribuuntur. Quod verò adiiciunt hanc etiam lumbricos exterminare posse, id minus rectè faciunt. Ea siquidem facultas non huic, sed illi inest herbæ quæ verè Tanacetum dicitur, quæ quidem est tertia, vt suo diximus loco, Artemisiæ species. Proinde nō sine magno errore, Potentillam cum ea quæ propriè Tanacetum vocatur herba confuderunt. *Herbarii Potentillā cū Tanaceto cōfuderunt.*

DE PRVNELLA. CAP. CCXXXVIII.

NOMINA.

NONDVM nobis constat quo nomine hęc herba veteribus tum Græcis tum Latinis appellata sit. Vulgus tamen medicorum & herbariorum Prunellam nominant. Germani *Braunellen oder Gotheyl.* *Prunella.*

FORMA.

Caules habet in medio striatos, pingues & hirsutos: folia Ocimo similia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in summis caulibus spicatos, Lauandulę vocatæ herbæ non dissimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Nascitur passim in pratis.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse constat, id quod ex gustu patet: glutinosa enim admodū & modicè amara est.

VIRES.

Vulnerariam esse herbā euidentissimū est. Succū eius cum aceto & rosaceo mixtum, vehemētes capitis dolores sedare recentiores vno consensu tradunt, si tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris

vlcera, fauciumque vitia succus eiusdem sanat.

DE PENTAPHYLLO. CAP. CCXXXIX.

NOMINA.

πεντάφυλλον Græcis, Quinquefolium Latinis & officinis, Germanis *Funff fingerkraut/oder Funffblatt* [Gallis *Quintefueille*] appellatur. Nomen à numero foliorum habet: in vnoquoque enim pediculo quinque esse deprehenduntur.

Quinquefolium unde dictũ.

GENERA.

Etsi Dioscorides vnum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamen nos ad nostras respicientes terras tria eius genera in vniuersum produximus. Vnum quod maius appellauimus, prorsus ad Dioscoridis picturam accedens, vt hoc nomine verum esse Quinquefoliũ putemus. Estq; duûm generum: vnũ quod pallidos seu candidos flores obtinet, hinc est quòd Quinquefolium maius candidum appellauerimus, Germanicè *grosz Weisz Funff fingerkraut*. Alterum floribus ornatur auri colorem æmulantibus, seu luteis. Nos vt discerneremus à priori, Quinquefolium maius luteum nominauimus. Dioscorides etiam hęc duo genera innuere videtur, cùm inquit florem habere vel candidum vel auri æmulum. Tertium minus diximus, quod priori aut dissimile est, non tamẽ passim vt illud quinq; folia obtinens. Hoc, cùm non haberemus aliud nomen quo ipsum appellaremus, inter Quinquefolij genera connumerare placuit. Videtur verò Hippocrates etiã duo Quinquefolij genera nouisse, vnum humilius, alterum procerius, vt hoc nomine nobis etiam liceat minus & maius statuere.

Maius Pẽtaphyllũ.

Minus.

FORMA.

Ramulos habet festucarum instar graciles, dodrãtales, & in iis semen. Folia Menthæ similia, in singulis pediculis quina, raro plura, per ambitum serræ modo incisa: florem in candido pallidũ, auri ęmulũ.

Radicem subrubram, oblongam, Elleboro nigro crassiorē. Ex qua sanè descriptione omnibus liquet, maius Quinquefolium esse legitimum. Ex vna siquidem radice subrubra & oblonga, ramulos profert tenues, ac prorsus festucaceos, & in iis semen, folia Menthæ, quina in singulis pediculis, per ambitum serræ modo crenata, florem luteum, aut aureum. Quibus accedunt natalis locus (in riguis enim nascitur) & immensa adstringendi facultas: quæ quidem singula verum esse Quinquefolium docent. Adeoq; mirari satis non possum, cur nonnulli adulterina hæc esse Pentaphylla sibi persuaserint. *Maius Quinquefolium est uerū Pentaphyllon.*

LOCVS.

Prouenit aquosis locis, & iuxta aquæductus. Interdum etiam in incultis, siccis & arenosis locis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iulio mensibus potissimum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusque certè folia, flores & radices vehementer adstringunt: atque adeo, vt Galenus ait, radix, cuius multus est vsus, ex tertio est ordine desiccantium, minimum habens euidentis caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Quinquefolij decoctum ad tertias depressum deductúmue, si in ore retineatur, dentium dolores sedat. Putrescentia oris vlcera collutione sistit. Arteriæ asperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. Item articulorum & coxendicum dolores potum sanat. Cocta in aceto & illita, herpetas cohibet. Strumas discutit, duritias, œdemata, aneurysmata, abscessus, erysipelata, digitorum pterygia, condylomata, scabiesq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris pulmonisq; affectiones & venena prodest. Folia cum hydromelite, aut vino diluto, & exiguo pipere, contra febrium circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorum ramulorum folia,

in tertiana verò trium, in quotidiana vnius. Tricenis diebus pota comitiali morbo medentur. Succus foliorum per dies aliquot trium cyathorum mensura potus, celeriter regium morbum sanat. Vulneribus ac fistulis cum sale & melle illita medentur. Enterocelicis, id est, intestinorum ramice laborantibus succurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefolium sistit. Inciditnr ad expiationes lustrationésue, sanguinis profluuia & castimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix desiccat vehementer, minimũ verò acris est: quare in multo est vsu, velut alia quoque omnia, quæ quum sint tenuium partium, citra morsum desiccant.

EX PLINIO.

Quinquefolium adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & pectoris vitiis. Idem ischiadicis bibitur & imponitur. Panos sanat. Impositum articulis vtilissimum. Fistulis quæ in omni parte serpunt auxilio est cum sale & melle. Phalangio aduersatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus anginæ medetur. Idem iecinoris & pulmonis vitiis, sanguinémque reiicientibus, cuicunque sanguinis vitio intus occurrit. Multi supra omnia laudant ad deploratatos dysentericos Quinquefolium, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in vino ictericis dari atque illini vtilissimum est. Eius folia ex aqua comitiales sanant. Item contrita ex vino sumpta triginta diebus in betonicæ farinæ pondo denariorum tredecim cum aceti scillitici cyatho, comitialibus morbis liberant. Celerrimè succus regio morbo medetur, tribus cyathis cũ sale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedêre, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulsa.

DE PI.

DE PISIS. CAP. CCXL.

NOMINA.

ἴσον, ἢ λέκυθος Græcè, Pisum Latinè dicitur. Officinis hoc nomine notum. Germanicè *Erbsz/oder Eruueyssen*, [Gallicè *Pois*.] Sic autem à Pisa loco in quo olim copiosissimè nascebatur, nominatum est. *Pisũ quare dictum.*

GENERA.

Duo apud nos genera Pisorum reperiuntur. Vnum in aruis caducum, humi serpens, quod genus Germani *Klein feld Eruueyssen* nominant. Huius, vtpote vulgaris, picturam haud damus. Alterum in altum scandit, arboribus aut palis quibus accubet adfixis, quibus sese capreolis vinciens illigat. Hoc Germani *Grosz garten Eruueyssen* vocant. Genus hoc pictum exhibemus.

FORMA.

Caules in terram spargit concauos, ramosósque prætenui surculo: folio frequenti præter cæterorũ morem longiusculo: flore papilionis forma, circa vmbilicum purpureo: siliqua oblonga seu cylindracea: granis rotundis, &, vt Plinius lib. xviij. cap. xij. ait, angulos multos inæquales habentibus: radice imbecilla: vt mirari satis non possim, vnde plærisque suspicio orta sit, vt Pisum nostrum legitimum esse dubitauerint. Scio autem esse qui legumen hoc quod hodie passim Pisum appellatur, putẽt esse Cicer arietinum, quod scilicet valuulæ seu siliquæ eius cornu arietini formam habeant. Quorum certè sententiam probare non possum, quòd, Plinio teste, Cicer arietinum sic non sit dictum, quia valuulæ effigiem arietini cornu exprimant, sed quia legumen ipsum seu granum Ciceris arietino capiti simile sit. Eam autem formam legumen hoc quod Pisum nominamus non refert.

LOCVS.

Apricis gaudet locis, frigorum nanq; impatiẽtissimum

ſimum. Tepidum itaq; locum,& cœlum frequentis humoris deſiderat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, & ſubinde etiam ſemina in valuulis profert.

TEMPERAMENTVM.

Qum Piſum ſimile quid tota ſubſtantia cum faba,vt teſtatur Galenus,obtineat, neceſſe eſt vt non multum à medio temperamento in refrigerando & exiccando recedat.

VIRES. EX GALENO.

Simile quid tota ſubſtantia cum fabis obtinent Piſa,nec alio quàm illæ modo manduntur.In duobus autem euariant.Non enim ſimiliter ac fabæ inflant,nec abſtergendi facultatem habent,ideoq; ſegnius quàm illæ per aluum ſecedunt.

EX PAVLO.

Piſum molle quidem & laxum eſt,non tamen adeò inflat.

DE POLYTRICHO APVLEIANO. CAP. CCXLI.

NOMINA.

Polytrichũ Apuleiũ cur dictum.

NON temerè adiectum eſt Apuleij,ne ſcilicet quiſpiam Dioſcoridis & aliorũ Græcorum intellIgeret Polytrichon, quod ſanè forma ab eo quod nunc deſcribimus alieniſſimũ eſt. Germanicè à colore aureo quam habet, *Guldiner Vuiderthon* vocatur. Officinis incognita eſt hęc herbo. Polytrichon dicta eſt à ramulis, qui capillorum inſtar tenues ſunt.

GENERA.

Duo Polythrichi Apuleiani damus genera. Vnũ maius, alterum minus: neque enim differunt niſi ſola magnitudine.

FORMA.

Ramulos habet capillorum inſtar tenues, colore aurum referentes,circumq; hos folia multa capillacea,

eea, in summo capitula lentis aquaticæ ferè forma, eiusdem cum ramulis coloris.

LOCVS.

Maius nascitur in pratis humidis & vliginosis. Minus in petris ac muris humidis.

TEMPVS.

Mense Iulio vtrunque reperitur.

TEMPERAMENTVM.

In caliditate & frigiditate symmetra sunt: desiccant tamen, extenuant & digerunt.

VIRES.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiuia capillorum radices firmat, ideóque in alopecia caput glabrum capillis vestit. Potum, viscosorum crassorúmque è thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert: lapides frangit, & vrinas ducit. Morbo regio correptis & lienosis auxiliatur. Strumas discutit, & in summa eadem quæ Adiantum potest. Recentiores superstitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

DE PERSICARIA.

CAP. CCXLII.

NOMINA.

NON clàm me est quàm variè à multis diuinatũ sit, quo nomine Persicaria vocata veteribus sit. Sed mea quidẽ sentẽtia, in vniuersum omnes coniecturis vsi non satis firmis, decepti sunt. Et ego quidem fateor ingenuè, nec mihi constare num à veteribus descripta sit, tantum abest vt scire queam quo illã appellauerint nomine. Vulgus herbariorum vno consensu hodie, quòd folia Persicæ habeat, Persicariam nominant. Germani *Flohkraut*, [Galli *Curaige*.] *Persicaria* *Persicaria unde dicta*

FORMA.

Folia Persicæ arboris habet, fusca in medio macula plumbaginéue: caule geniculato, rubente, longo: flore spiceo, primùm cãdido, dehinc purpureo:

ſemine minuto, radice lutea, numeroſa.

LOCVS.

In humidis & paluſtribus locis frequentius prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floribus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & admodum ſiccam eſſe guſtus abundè monſtrat: mirificè enim guſtata adſtringit.

VIRES.

Vulnerariam herbam eſſe temperamentum eius ſatis docet. Rectè itaque iuniores medici in vulneribus, & maximè fiſtulis curandis vtuntur. Vtilis hauddubiè in dyſenteria, aliiſq; malis quæ refrigerationem & adſtrictionem requirunt.

DE PERFOLIATA. CAP. CCXLIII.

NOMINA.

AN hæc herba veteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certò non poſſum. Ego planè Cotyledonem putarem Dioſcoridis, niſi radix in diuerſam me traheret ſentētiam, quæ oliuæ inſtar rotunda nō eſt. Hodie tamē, quòd

Perfoliata cur dicta. caulis eius ſingula folia diſſecat atq; penetrat, Perfoliata ab omnibus appellatur. Germanicè *Durchwachſz*, & *Bruchwnitz* dicitur.

FORMA.

Caulis illi rotundus, rubeſcens, folia ſingula penetrans, quæ Piſorum foliis haud diſſimilia ſunt, tenuia admodum & glabra. In ſummo coliculorum capitula, & in iis flores lutei, & ſemina formam ferè Tithymalli, quam vulgò Eſulam nominant, præ ſe ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS.

Naſcitur in hortis ſata, & interdum ſua ſponte in arenoſis locis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iulio menſe, & ſubinde ſemina producit.

TEM-

TEMPERAMENTVM.

Amara modicè est & adstringit, vt hinc colligi liceat calidam & siccam esse.

VIRES.

Vulneribus & vlceribus tam externis quàm internis curandis aptissima est herba: hæc enim glutinat. Valet autē potissimū ad ramices puerorū sanandos. Auxiliatur etiā exulcerationibus & prominentiis vmbilici. Plurimus huius apud chirurgos vsus.

DE PORRO. CAP. CCXLIIII

NOMINA.

πράσον Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis *Lauch* [Gallis *Poureau*] appellatur. Porrum autem dictū putant, quòd porrò eat, & longè latéq; grassetur. *Porrū unde dictū.*

GENERA.

Porri duo genera signauit antiquitas. Vnum capitatum, sic nominatū quòd eius radix in caput increscat atq; extuberet. Alterum sectiuum, cui frondens coma super terram eminens aufertur amputatúrue. Hoc Germani pulchrè ad nomen Latinum alludentes, *Schnittlauch* nominant, & *Bryſzlauch.* *Capitatum Porrum. Sectiuum.*

FORMA.

Capitatum simplici capite ex albæ ceruicis angustiis extuberante constat, fronde super terram carinata, & in angulum oblōga. Sectiuo verò caulis est longus, intus cauus, multis in vertice floribus aceruatim collectis, & in speciem absoluti orbis conglomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam sementescit, sparso per eius cacumen semine, & emoritur. Radix candicans, crassa, multis fibris capillata, ac tunicis quibusdam vestita.

LOCVS.

Læto solo gaudet, odit rigua.

TEMPVS.

Duodeuigesimo die à satu prorumpit, bimatúmque perfert.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atq; cepa, vt ex eius facultatibus euidentius innotescet. Simeon Sethi calidum & siccum in secundo facit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Porrum capitatum inflationem facit. Noxiũ succum creat, difficilia insomnia parit. Vrinam ciet. Aluo accommodum. Extenuat. Oculorum obscuritatem facit. Menses pellit, vesicam exulceratam, renésque lædit. Cum ptisana verò coctum & comestũ, ea quæ in thorace sunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus ad præclusiones vuluæ & duritias, vtilis habetur. Vna & altera aqua coctum, aut aqua frigida maceratũ, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acrius est, & quandam adstrictoriam vim habet. Quare succus eius cum aceto, addito thure aut manna, sanguinem, maximè è naribus prorumpentem, sistit. Venerem stimulat. Contra omnia thoracis vitia pro delinctu efficax est, & ad tabem comestum. Purgat etiam arteriam. Sed si assiduè estur, visus obscuritatem inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, contra bestiarum morsus auxilio est. Idem quoque illitus potest. Cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo instillatus, aurium doloribus & sonitui prodest. Varos tollunt folia, cum rhoë opsoniorum illita. Epinyctidi medentur. Crustas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent seminis drachmæ binæ cum æquali baccarum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & crassos in eo humores extenuat, glutinososq́, incîdit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam ne sic quidem vim perdit extenuandi.

EX AETIO.

Porri capitati acris saporis veluti & cepe sunt, cuius

cuius ratione corpus calefaciunt, crassósq; humores attenuant, ac lentos incidunt, vrinam prouocāt, sanguinem purgant. Pręstantissimus vsus eorum qui bis coquuntur: ita enim acrimoniam deponunt, neque amplius deprauatum succum retinent.

EX PAVLO.

Porrum mali succi est & acre. Vt autem Dioscorides ait, grauia facit insomnia, aluúmque bonam, vrinam cit & extenuat. Habet & abstergendi vim aliquam, cum ptisana: siquidem coctum, ea quæ in thorace sunt educit. Semen verò eius nephriticis miscetur medicamentis. Folia etiam nonnihil adstringūt, ob eamque causam succus ipsorum sanguinem supprimit.

EX PLINIO.

Porro sectiuo profluuia sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, vel gallæ mixto, aut menthæ. Item ex abortu profluuia, poto succo cum lacte mulierum. Tussi etiā veteri, ac pectoris & pulmonis vitiis medetur. Illitis foliis sanantur ambusta, epinyctides: ita vocatur vlcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellant pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia vlcera cum melle trito. Vel bestiarum morsus ex aceto. Item serpentium. Aurium verò vitia cum felle caprino, vel pari mensura mulsi. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores si in nares fundatur, dormiturísue in aurem, duobus succi cochlearibus, vno mellis. Succus & ad serpentium scorpionumq; ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum vini hemina potus. Sanguinem verò excreantibus & phthisicis, destillationibus longis, vel succus, vel ex ipso cibus prodest. Item morbo regio, vel hydropicis. Et ad renum dolores, cum ptisanæ succo acetabuli mēsura. Idem modus cum melle, vuluas purgat. Tostus verò editur & cō-

tra fungorum venena, imponitur & vulneribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietatem discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur, inflationẽ quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, ventremque molliat. Capitato maior est ad eadem effectus. Sanguinem reiicientibus succus eius cum caule aut thuris farina, vel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, vuluasque contractas aperiri putat. Fœcunditatem etiam fœminarum hoc cibo augeri. Contritũ ex melle vlcera purgare. Tussim & destillationes thoracis. Pulmonis & & arteriæ sanat vitia, datum in sorbitione ptisanæ: vel crudum, præter capita, sine pane, ita vt alternis diebus sumatur: vel si purulenta excreentur. Sic voci vel Veneri, somnóque multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum sistunt, & inflationes veteres. Cortex decoctus illitúsque, inficit canos.

EX SIMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali succi est. Assiduè comestum visus hebetudinem efficit. Difficilia inuehit somnia, & stomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores excitat. Iecur, renes & vesicã lædit. Confert ad hæmorrhoidas. Bis verò aqua coctum, & aceto, & garo & oleo, cuminoq; condîtum, salubre est iis qui frigido sunt stomacho.

DE PVLMONARIA. CAP. CCXLV.

NOMINA.

Pulmonaria cur nominata.

VT veteribus Græcis & Latinis nominata sit hæc herba, nõdum scire licuit. Hodierni tẽporis medici & herbarij Pulmonariam vocant, Germani *Lungenkraut*, [Galli *Herbe a Poulmon.*] Sic autem hauddubiè appellari cœpit, quòd pulmonum vitiis, exulcerationibus potissimum eorundẽ, præsens remedium sit.

FOR-

FORMA.

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte viridia, inferiore in luteo albicantia, ac veluti punctis aut pustulis quibusdam notata, atque hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia: vnde etiam Pulmonariam dictam esse coniicimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & saxosis locis.

TEMPVS.

Tota æstate inuenitur locis iam monstratis.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam esse, mea quidem sententia, falsò statuunt: admodum enim adstringit, vt hoc nomine idem cum quercu in qua nascitur habeat temperamenutm. Desiccat itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt.

VIRES.

Desiccandi & adstringendi facultatem obtinet, quamobrem vulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas vtilis: nā quæ iam vehemētes sunt, adstringentia respuunt. Confert autem hauddubiè etiam ad muliebre profluuium, & sanguinis expuitiones, & diuturnos alui fluores.

DE PTARMICE. CAP. CCXLVI.

NOMINA.

πταρμικὴ Græcis, Sternumentaria Latinis dici potest. Sunt qui syluestre Pyrethrum nominent, quòd scilicet Pyrethri modo, quanquam mitius, linguam vellicet. Atque hinc est quòd nonnulli pro vero Pyrethro seducti eius titillante acrimonia, descripserint. Germanis *Vuilder Bertram* appellari potest. Ptarmice dictà est, quòd flores eius naribus obiecti sternutamenta eliciunt.

Sternutamentaria. *Syluestre Pyrethrū.* *Ptarmice cur dicta.*

FORMA.

Breuis frutex eſt,paruis,multis,teretibus,& Abrotono ſimilibus ramulis,circa quos folia multa,oblõga,oleaginis ſimilia.In ſummo Chamæmeli capitulum,paruum,rotundum,olfactu acre,ſternutamenta ciens,vnde nomen inuenit. Hactenus Dioſcorides. Quòd ſi itaq; naturam atque imaginem eius fruticis rectè expendas,vndiquaque ei plantæ cuius picturam damus,hæc deſcriptio quadrabit.Nam ſurculis fruticat exiguis,multis,rotundis,Abrotono nõ diſſimilibus,lentè ruſeſcentibus,qui foliis frequentibus,longiuſculis,oleæ ſimilibus,anguſtis,vtrinque leniter ſerratis ambiunt,cacumine Anthemidis vmbellam obtinente,quæ acri ſuo odore nares feriens ſternutamentum irritat.

LOCVS.

Inuenitur ſæpius in mõtibus altis & ſaxoſis locis.

TEMPVS.

Floret æſtate: radix eius extremo effoditur autumno.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies eſt calida & ſicca, viridis etiamnũ ordine ſecundo, ſiccatæ tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus illita ſugillata emendare poſſunt.Flores ſternutamenta efficaciſſimè mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ ſternutationis vim obtinent,vnde & herbæ nomen.Sugillata & reliquas ecchymoſeis diſcutit.

EX PAVLO.

Ptarmices folia ſternutamenta mouent. Totus autem frutex viridis ſugillata, liuoréſque alios diſiicit.

DE PYRETHRO. CAP. CCXLVII.

NOMINA.

ύρεθρον Græcè, Saliuaris Latinè dicitur. Of-
π ficinæ Græcam appellationem retinuerũt. Germanicè *Bertram*, [Gallicè *Pied dalexandri, ou pied de lisandre*] nominatur. Pyrethron autem à feruido, ac ignis simili, qui in eius radice est sapore, Græci dixerunt. Saliuaris verò, quòd mansa vel ore tantùm detenta eius radix, copiosam saliuam eliciat, Romanis appellata est.

Pyrethrũ cur dictũ. Saliuaris herba quare nominata.

FORMA.

Herba est caulem foliaque syluestris Dauci, & Fœniculi instar proferens. Vmbellam Anetho similem orbiculatam. Radicem pollicis crassitudine, longam, sapore feruidissimam. Hæc Dioscorides. Vbi nobis monẽdus venit lector, Pyrethrũ nostri soli nõ ex omni parte huic descriptioni respondere. Nõ enim vmbellã anetho similẽ, sed anthemidis potius orbiculatũ capitulũ, quod Ptarmici tribuit Dioscorides, habere deprehẽditur. Cetera omnia ad amussim respondent. Siquidem habet Pyrethrum caules & folia Dauci syluestris & Fœniculi, radicem pollicis crassitudine, gustus ardentissimi.

Pyrethrũ nostrum Ptarmices flores obtinet.

LOCVS.

In Germania nostra, quòd sciam, non nisi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & siccat in tertio ordine, vel vt aliqui putant, in quarto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Pituitam elicit radix: ideoq; dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigoribus efficax. Cõtra refrigeratas partes corporis ac resolutas eximiè conducit.

EX GALENO.

Pyrethri radice potissimum vtimur vrentem facultatem obtinente, qua vtique dentium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo infricatur. Ad hæc stupidos & resolutos adiuuat.

EX PAVLO.

Pyrethri radix adurentem potestatem occupat, dentium qui frigori patuerunt dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc iis quorum corpora ex refrigeratione stupent, & resoluta sunt, efficacissimè adhibetur.

DE PYXO. CAP. CCXLVIII.

NOMINA.

πύξος Græcis, Buxus Latinis, Germanis *Buchszbaum* [Gallis *Du Bouys*] dicitur.

FORMA.

Arbor immortali coma virens: folio Myrti, exiguo, subrotundo: flore herbaceo: semine rufo & rotundo, omnibus animantibus inuiso.

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimaq; vbiq; Buxus

TEMPVS.

Perpetua fronde viret, neque ei vllo tempore decidunt folia. Quo nomine potissimum hãc celebrat germanica illa cantilena, eiusdem ac Salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores temperatam eius arboris essentiam esse statuunt, id quod ob multas causas, quas recensere superuacuum est, non videtur verisimile. Haud dubiè verò adstringit, atque adeo exiccat.

VIRES.

Non admodum magnus Buxi in medicina vsus est. Folia eius in lixiuio decocta rufant, aut flauescere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua alui profluuium sanare tradunt. Somnum capere

sub

ſub hac arbore, cerebro vehementer incommodat, quòd eius odor naturæ prorſus aduerſetur. Ferunt ſerpentes vulneratas eius radice deguſtata, ſtatim ſanitatem recuperare.

DE PETASITE. CAP. CCXLIX.

NOMINA.

πετασίτης Græcis, Petaſites Latinis appellatur. Officinis penitus ignota. Germanis *Peſtilentzwurtz* nominatur, quòd nimirum eius radix præſentaneum ſit contra peſtilentiales febres remedium. Petaſites autem à petaſo, pilium ſignificante, dicta eſt, quòd folium eius pediculo ſuperpoſitum, petaſi modo amplum, vt fungus dependeat. *Petaſites quare dicta.*

FORMA.

Pediculus eſt cubito maior, craſſitudine pollicis, in quo petaſi figura folium magnum, vt fungus dependet. Ex qua ſanè deſcriptione ſatis perſpicuum fit, herbam cuius picturam damus eſſe Petaſitẽ. Hęc enim ſtatim inter initia Martij, flores ſuos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, citra quidem folia, quod Dioſcorides omiſit. Hi marceſcentes ſine fructu abeunt ac decidunt. Poſtea purpureos emittit pediculos, cauos, hirſutos, quibus folia ſuperpoſita ſunt magna, pilei ampli figuram obtinentia, ſupernè viridia, infernè verò candicãtia, quæ in tantam creſcũt amplitudinem, vt vnum interdum, orbicularẽ menſam prorſus tegat. Radix illi craſſa & longa, intus candida, vehementer odorata & amara. Quibus accedit, quòd vires huius herbæ à viribus Petaſites, vt ex ſequentibus patebit, non diſcrepent: vt hoc nomine nihil euidentius ſit, quàm eam herbam eſſe planè veterum Petaſiten.

LOCVS.

Naſcitur copioſiſſimè in pratis humidis & iuxta riuulos ſitis.

TEMPVS.

Initio Martij mensis, vt comprehensum est, floribus suis conspicua est herba, qui Aprili imminente statim citra fructum decidunt. Quo facto folia cum pediculis suis prodeunt.

TEMPERAMENTVM.

Ex tertio est ordine desiccantium, id quod amaritudo eius, quam gustu deprehendimus, facilè mõstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Facit ad maligna & phagedænica vlcera tritum & illitum.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica vlcera, ea vtũtur. Idẽ etiam de Petasite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatum est radicẽ hanc mirificè conferre pestilentialibus febribus, quòd sudorem vehementer moueat, si in puluerem redacta cũ vino sumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas vteri tormina & præfocationes exercẽt. Valet etiam vnicè ad enecandos lumbricos. Succurrit quoque iis qui spiritus difficultate laborant. Ducit vrinam & menses. Efficax est ad vulnera præhumida, & ad reliquias cutis fœditates. Hæc verò posse, amaritudo eius euidentissimè docet, cuius quidẽ hæ sunt facultates, vt ex iis quæ sæpe iam diximus, & Galenus lib. iiij. de simpl. medica. facult. cap. xvij. fusius docet, manifestum est.

DE PERICLYMENO. CAP. CCL.

NOMINA.

Syluæ mater. Caprifoliũ Liliũ inter spinas.

π εριπκλύμενον Græcis, Volucrum maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, vulgò Caprifolium & Matersylua, & nonnullis Lilium inter spinas dicitur. Germanis *Geyszblatt / Speck*

Speck oder Waldgilgen / & Zeunling [Gallis *Cheure-fueille.*] Sic sanè dictum, quòd circumuoluendo ad se vicinas arbores aut frutices vocet. *Periclyme non unde dictum.*

FORMA.

Simplex frutex est, ex interuallis folia spargens ipsum amplectẽtia, subcãdida, Hederę similia: flores candidos, Fabæ similes, subrotundos, quasi in foliũ procumbentes: semen durum, & quod difficilè vellitur: radicem crassam, rotundam. Ex qua quidem descriptione perspicuum fit, fruticem quem pictum ex hibemus esse Periclymenon: siquidem caulibus suis vicina amplectitur, gemina per interualla vmbilicata folia habẽs, à terra cæsiis, supernè herbosis ad Hederæ similitudinẽ: flores albos, Fabæ non dissimiles, subrotundos, potissimum antequã dehiscant, baccas hederaceas aut Rusci, radicem crassam.

LOCVS.

Nascitur in aruis ac sepibus, cõuoluens se vicinis fruticibus. Nunc in hortis etiam passim plantatur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer calefacit & desiccat, id quod gustũ etiam ipso deprehẽditur. Folia siquidem acrimoniã quandam præ se ferunt gustata.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen postquam maturuit collectum, & in vmbra siccatũ, drachmæ pondere datur in vino quadraginta diebus, vt liẽnẽ minuat absumátue, & lassitudinem discutiat. Orthopnœę & singultui prodest. Vrinam cit à sexto die cruentam. Partum accelerat. Habent easdem vires & folia: quæ trigintaseptem diebus pota, sterilitatem facere produntur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earum horrores mitigant.

EX GALENO.

Periclymeni vtilis est tum fructus, tum folia, adeò vehementer

vehementer incidentis & excalefacientis facultatis, vt si plusculũ bibãtur, vrinã sanguinolentã efficiãt. Principio quidã vrinã tantùm mouẽt: porrò foris cũ oleo illita calfaciũt. Iuuãt & lienosos, & difficulter spirantes. Cõpetens potionis mensura est, drachmæ vnius pondus cum vino. Cæterùm desiccat quoque semen. Et quidã aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatẽ omnino bibentibus afferre. Sunt etiã qui certum dierũ numerũ ad talem potionem præfiniunt, quẽadmodum Dioscorides, qui septem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentam vrinam reddi à sexto die memorat.

EX PLINIO.

Semen eius in vmbra siccatum tunditur, & in pastillos digeritur. Hi resoluti dantur in vini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, cumque vrina cruenta, aut per aluum absumit, quod intelligitur à decimo statim die. Vrinã cient & folia decocta, quæ & orthopnoïcis prosunt.

APPENDIX.

Ex iam cõmemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc esse Periclymenon: cùm enim gustu acrimoniam præ se ferat, necesse est omnia hæc quæ veteres Periclymeno tribuunt, possit. Quibus accedit, quòd recẽtiores etiam herbarij suo Caprifolio easdem vires assignẽt. Exiccare enim ipsum tradunt vlcera humida & sordida, sanare impetigines, & alias cutis fœditates, lienẽ absumere, difficultati spirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abstergere, & alia posse quæ non attinet referre.

DE PYRO. CAP. CCLI.

NOMINA.

πυρὸς Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerũt. Germanis *Vueyssen* [Gallis *Blé, ou Fourment*] appellatur.

appellatur. Triticum verò dicitur, quod tritum ex ſpicis ſit, vt autor eſt Marcus Varro. *Triticũ unde dictũ.*

GENERA.

Tritici ſumma genera tria obſeruant qui frumentariæ rei periti ſunt. Primum quod Robus dicitur, quoniam & põdere & nitore pręſtet, Germanis ſimpliciter *Vueyſſen* nominatur. Secũdum trimeſtre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimeſtre quidẽ, quod tertio ferè ſatum menſe matureſcat: id quod tamen noſtro in orbe non fit, in quo Martio menſe ſatum, quinto tandem, hoc eſt, Iulio menſe metitur. Germanis *Amelkorn* dicitur, hauddubiè non alia ratione, niſi quòd ex hoc genere tritici amylum optimum cõficiatur. Eius picturam dare hoc tempore nõ potuimus. Tertium genus tritici, nõ vndiquaq; notũ Germanis *Vuelſcher Vueyſſen*/& *Vueyſſenkolb* dicitur. *Primum.* *Secũdum.* *Tertium.*

FORMA.

Primum tritici genus culmo eſt quàm hordeũ altiore, tribus geniculis conſtante, folio arũdineo, ſpica à foliis remotiore, incondita, & in nullos verſus diſpoſita. Exteritur in area, vt alia quædam frumenta. Alterum culmo, geniculis, granisque priori ſimile, nec ab eo differt, niſi quòd ſpicã multis ariſtis vallatam, & in duos verſus diſpoſitam obtinet.

Tertium genicula habet quaterna, aliâs præcepti per omnia propemodum ſimile.

LOCVS.

Paſſim prouenit Triticũ primi & ſecũdi generis. Poſtremum in Alſatia, & agro Tubingẽſi gignitur.

TEMPVS.

Floret, vt alia ferè omnia frumenta, Iunio menſe: in Iulio autem metitur.

TEMPERAMENTVM.

Triticũ vt medicamẽtũ foris impoſitũ, primi eſt ordinis excalefaciẽtiũ, nõ tamẽ nec reſiccare, nec humectare manifeſtò poteſt. Porrò quod ex eo conficitur amylum, eo tum frigidius eſt, tum ſiccius.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimum ad secundæ valetudinis vsum Triticũ habetur quod recens & iam perfectè adultum, & colorem mâli refert. Crudum in cibis rotundos lũbricos gignit. Canum morsibus prodest mansum & illitum. Confectus ex eius similagine panis, plus alit quàm cibarius, quem Græci συγκομισὸμ vocãt. E Sitanij farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur. Farina eius cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorũ fluxiones. Item contra intestinorum inflationes. Lẽtigines ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & calentes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiã inflãmationes omnes illiti leniunt. In Rutæ verò decocto elixi, mammas turgentes sedant. Viperarum ictibus auxiliantur, & torminosis prosunt. Confectũ ex farina triticea fermentum calefaciendi extrahendíque vim habet. Priuatim quæ in plantis pedũ sunt extenuat. Cætera tubercula, furunculosque ex sale concoquit, & aperit. Sitanij farina contra venenatos ictus cum aceto aut vino cõmodè illinitur. Eadẽ si decocta in glutini modum delingatur, cruenta excreantibus succurrit. Contra tussim & exasperatam arteriam, cum menta & butyro decocta efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydrelæo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Panis & cum melicrato coctus & crudus inflãmationes omnes illitus mulcet, cùm emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis succisque quibusdam. Vetus autem & aridus per se, adiectisque aliis quibusdam, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus & illitus, vetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinẽ excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

EX GALENO.

Triticum quiddam lentoris, & obstruentis naturæ ha-

ræ habet. Quod verò ex pane fit cataplaſma, vim obtinet magis digerentem, quàm quod ex Tritico: nimirum quum & ſalem & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cùm fermentum vim habet attrahendi digerendique ea quæ in alto reſident. Plura de Tritico petenda erunt ex capite primo, libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco variæ panis ſpecies exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Tritici ferro cõbuſta, iis quæ frigus vſſerit prçſentaneo ſunt remedio. Farina ex aceto cocta, neruorũ contractiõibus auxiliatur: cũ roſaceo verò & fico ſicca myxiſque decoctis. Item ſuppuratis neruis cum hyoſcyami ſucco illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Furfures tonſillis faucibúſque gargarizatione proſunt. Sex. Pompeius prætorij viri pater, Hiſpaniæ citerioris princeps, quum horreis ſuis ventilandis præſideret, correptus dolore podagræ, merſit in Triticum ſeſe ſuper genua, leuatúſque ſiccatis pedibus mirabili modo, hoc poſtea remedio vſus eſt. Vis tanta eſt, vt cados plenos ſiccet. Paleam quoque tritici vel hordei calidam imponi ramicum incommodis experti iubent, quáque decoctæ ſunt aqua foueri.

DE POTAMOGETONE.

CAP. CCLII.

NOMINA.

ποταμογείτων, ἢ σαχυίτης Græcè, Fontalis & Potamogetõ Latinis dicitur. Officinis ignota eſt herba. Germanis *Samkraut* vocatur. Potamogeton autem quaſi fluminibus vicina dicta eſt: ſiquidem aquoſis & paluſtribus locis naſci amat. Stachyites verò quaſi ſpicata, ob caulem quẽ ex ſe mittit floribus & ſemine ſpicatum. *Potamogẽton unde* *Stachyites*

FORMA.

Folium Betæ ſimile habet, denſum, & paulũ extra aquam eminens. Ex qua quidem breui admodũ

delineatione

delineatione satis intelligi potest, herbam cuius picturam damus esse Potamogetona. Caulem nanque rotundum habet, geniculis intersectum, è quibus pediculi exeũt foliis Betæ aut Plantaginis vestiti, paulum supra aquam eminẽtibus. Flores etiam spicatos, Plantaginis instar, profert, ac subinde semen. Quid multa? folia huius herbæ planè referunt folium Indum vocatum officinis.

LOCVS.

Nascitur in lacustribus & aquosis locis.

TEMPVS.

Floribus prægnans est Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, vt gustus etiam abundè docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerat & adstringit: pruritibus, vlceribusque vetustis, & iis quæ pascendo serpunt, confert.

EX GALENO.

Adstringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior quàm Polygoni est.

EX PLINIO.

Potamogetõ ex vino dysentericis & cœliacis medetur. Peculiariter refrigerat, spissat. Vsus in foliis, cruribus vitiosis vtilia, & contra vlcerum nomas, cũ melle vel aceto.

DE PEDE ANSERINO. CAP. CCLIII.

NOMINA.

QVO nomine veteribus tum Græcis tum Latinis sit appellata hæc planta, nõdum cognoscere potui: quapropter nouã vt illi nomenclaturã inderẽ necesse fuit. Aliã autẽ & cõmodiorẽ non licuit inuenire præter eam, quam alludentes ad germanicam appellationem imposuimus. Nam si folia eius spectes in ambitu laciniata, planè anserini pedis formam ac similitudinem repræsentant. Hinc appositissi-

Pes anserinus cur dicta.

appositissimè Germanis nostris vocata est *Gëszfuszl oder Genszfuszle*. Quũ verò eadem herba suibus inimica admodum sit, atqueadeò mortem inferat, factũ est vt à mulierculis etiam sit nominata *Seutod* / & *Schuueinsztod*. Etsi verò in officinis eius herbę nullus sit vsus, tamẽ quia passim nascitur, & temerè fortassis à nonnullis vires eius ignorãtibus vsurpari posset, eam silentio transire noluimus, quò scilicet facultas tam vulgaris herbæ omnibus patefieret.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, striatum: folia ad Halicacabi formam accedentia, in ambitu tamen laciniata, atqueadeò anserini pedis speciem referentia: flores exiguos rubẽtes, semẽ racematim, veluti in atriplice syluestri, singulis ramis insidẽs: radicẽ obliquam, multasque adnascentias habentem.

LOCVS.

Passim in hortis, aliisque locis vbi fimum reponitur, nasci solet.

TEMPVS.

Iunio mense potissimum floret.

TEMPERAMENTVM.

Hauddubiè in secundo refrigerat ordine, non secus atque Solanum hortense.

VIRES.

Suibus exitium affert herba hæc comesta, id quod experientia cognitum est. In humano corpore idem potest quod Solanum hortense. Quare facultates eiusdem suo quæres loco.

DE PETROSELINO.

CAP. CCLIIII.

NOMINA.

πετροσέλινον Græcis, Apium saxatile Latinis, & Petroselinum appellatur. Germanicè *frembder Petersilien* [Gallicè *Persil, ou Persil* — *Apium saxatile.*

Persil des Roches & lieux pierreux] nominari commodè, ad alterius quod Oreoselinũ est, vt suo diximus loco, differentiam, potest. Officinæ eius herbæ cuius nunc picturam damus semine pro Amomo vtuntur, non tamen sine magno errore, quum cõstet omnibus, modò conferre inter se vtriusq; historiam nõ pigeat, Amomum ab ea herba esse diuersissimũ. Nos vt tandem sciremus è qua stirpe semen hoc decerperetur, terræ illud mandauimus, & hæc cuius pictura formam ostendit herba erupit, quam nos verum esse Petroselinum, vt paulò pòst ostendemus, credimus.

Officinarũ erratum.

FORMA.

Petroselinum, inquit Dioscorides, semen Ammi simile obtinet: odoratius tamen, acre, & aroma olẽs. Breuis quidem delineatio hęc est, atque imperfecta, vt nihil mirum sit, nos hactenus quod verum esset Petroselinum non potuisse cognoscere. Meritò itaque hoc loco, vt compluribus etiam aliis, Dioscorides negligentiæ insimulari potest, vt qui mancas ac mutilas plerasque posteritati relinquere stirpiũ historias voluerit. Si verò quispiam paucas etiam has notas expendat, hauddubiè herbam hanc cuius picturam oculis subiecimus, Petroselinum esse comperiet. Semen enim eius Ammi tam simile est, vt ab eo vix discerni queat: odoratius etiam existit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quæ illi nõ respondeat, vt hoc nomine verum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota eius herbę forma, quæ non multũ à nostro & Germanico Petroselino abest, atq; odor, Selini speciem esse docent, vt pro Petroselino vsurpare hanc ipsam officinæ tutò possint: semen enim quo hodie vtũtur, nõ Macedonicũ Petroselinũ, sed Hipposelinum, vt suo diximus loco, existit.

Dioscorides negligẽtiæ insimulatur.

LOCVS.

In Macedonia frequẽs optimúmq; nascitur, hinc Macedonicum dicitur: inque saxis & præruptis potissimum locis, vnde cœpit appellari Petroselinum.

Nascitur

Nascitur & aliis in locis, vt lib. i. de antidotis testatur Galenus, at minus laudatum.

TEMPVS.

Floret Augusto mense, atq; subinde semē profert.

TEMPERAMENTVM.

Petroselinū vt gustu acre est cū amaritudine, sic & in operibus calidū. Fuerit itaq; & ipsum tertij ordinis tum excalfacientium, tum desiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, & mēstrua ducit. Stomachi & coli inflammationibus auxiliatur, & torminibus. Laterum quoque, renum & vesicæ doloribus in potu sumptū succurrit. Miscetur antidotis vrinam cientibus.

EX GALENO.

Petroselini semen maximè vsui est, quum tota etiā herba vnà cum radice similem, sed imbecilliorē facultatem sortiatur. Incidendi etiam vim habet: hinc menses & vrinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam quam pro Petroselino damus, Sisona esse putent: quorū sententiæ cur nō magnopere repugnem, facit in primis Dioscorides, qui Sisona perinde atque Petroselinum suis notis haud descripsit. Dein quòd viribus nō discrepent, atque adeò in vsu huius aut illius nullū sit periculū. Nos tamen nostram sententiam propter adductas paulò antè rationes deserere, nisi euidentibus conuicti argumentis, non possumus.

DE ROSA. CCLV.

NOMINA.

ῥόδον Græcè, Rosa Latinè, officinis eodem seruato nomine appellat. Germanicè *Rosen* [Gallicè *Rose*.] Rhodon autem Græcis, Plutarcho autore, nominatur, quòd largū odoris effluuium emittat. *Rhodon cur dictū.*

GENERA.

Theophrastus libro sexto, cap. vi. de plantarũ historia, genera rosarum multa esse tradit, quæ foliorũ multitudine, paucitate, asperitate, leuitate, colore & odore differũt. Plinius etiam lib. xxj. capite quarto, ex loci diuersitate multa rosarum genera colligit. Nos simpliciter duo duntaxat illarum genera faciemus, syluestres scilicet & domesticas. Syluestres, quę etiam Caninæ rosæ vocantur, asperiores tum virgis, tum foliis sunt, ac odore, colore, magnitudine à domesticis superantur. Germani *Heydrosen* / & *Vuildrosen* vocant In vtroque verò genere duplices existũt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos vtrunque genus vna pictura complexi sumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota est Rosa. Virgas siquidem fuscis maculis tinctas, & aculeis plenas emittit: folia incisuris diuisa, nigricantia & aspera. Germinat primum inclusa granoso cortice, quo mox intumescente, & in virides alabastros fastigiato, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stãtis complexa luteos apices staminâque capillamentis insidẽtia, quæ propriè flores dicuntur. Syluestris spongiolas etiam producit, quas pleræque officinæ Germaniæ nostræ, non sine detestando errore pro Bedegar vsurpant: fructum quoq; parit rotundum, initio viridem, dein puniceum.

LOCVS.

Domestica passim in hortis prouenit. Syluestris etiã nusquã nõ in campestribus & dumetis nascitur.

TEMPVS.

Rosa vt nouissima inter vernos flores erumpit, ita etiã statim deficit. Decerpenda itaq; erit Iunio mẽse vbi primum erupit, ne mox nusquam compareat.

TEMPERAMENTVM.

Rosarũ vis ex aquea calida substãtia duabus aliis qualitatibus, adstringenti videlicet & amaræ mista, compo-

composita est. Flos earũ magis etiam ipsis Rosis adstringit, ac proinde sanè exiccatorius est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rosa refrigerat & adstringit, sed sicca magis adstringit. Succus recentibus foliis exprimẽdus, detracto forfice vngue. Sic appellatur quod cãdidũ est in folio: reliquũ mortario premi & teri debet in vmbra donec dẽletur, & ita ad oculorũ circũlitiones recõdi. Siccãtur etiam folia in vmbra crebrò versata, ne mucescãt. Ex aridis rosis in vino decoctis expressus liquor, ad capitis, oculorũ, auriũ, gingiuarũ, sedis, recti intestini ac vuluæ dolores penna illitus, collutus infusúsue, cõducit. Eadẽ sine expressione cõtusa & illita, præcordiorũ inflãmationibus, stomachi humiditati, & sacris ignibus medẽtur. Siccæ ac tritæ femoribus inspergũtur. Misceri solẽt cõpositiõibus quas antheras vocãt, & vulnerariis antidotis. Vrũtur folia ad honestãdas palpebras. Flos qui in mediis Rosis inuenitur siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota, aluum profluentem, & sanguinis reiectiones sistunt. Vnguis.

EX PLINIO.

Vsus succi ad aures, oris vlcera, gingiuas, tõsillas, gargarizatu: stomachũ, vuluas, sedis vitia, capitis dolores. In febre per se, vel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia vruntur in calliblepharũ. E siccis fœmina asperguntur. Epiphoras quoque aridas leniũt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiões mulierum, maximè albas, in posca potus, & sanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum in vini cyathis tribus. Semen his optimũ crocinũ, nec anniculo vetustius, & in vmbra siccatur. Nigrũ inutile. Dentiũ dolori illinitur. Vrinã ciet. Stomacho imponitur. Item igni sacro non veteri. Naribus subditum caput purgat. Capita pota, sanguinem & ventrem sistunt. Vngues Rosæ epiphoris salubres sunt: vlcera enim oculorum Rosa sordescunt, præterquàm initiis

epiphoræ, ita vt arida cum pane imponatur. Folia quidem vitiis stomachi, rosionibus, & vitiis ventris, & intestinorum, & præcordiis vtilissima vel illita. Cibo quoque Lapati modo condiuntur. Cauendus quoque in iis situs celeriter insidens Et aridis & expressis aliquis vsus. Diapasmata inde fiunt ad sudores coërcendos, ita vt à balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur. Syluestris cum adipe vrsino alopecias mirificè emendat.

EX SIMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodest, humida verò offendit, eaq; destillationi obnoxia reddit. Sumpta verò ad febres ex flaua bile procreatas iuuat, & roborat stomachum & iecur. Proprietate autem quadam testes lædit, prohibetque acres exhalationes ne caput ferantur.

APPENDIX.

Spongiolæ ac fructus Cynorrhodi seu syluestris Rosę mirificè valent contra calculum, & vrinæ difficultates, si leuigatæ in puluerem exhibeantur.

DE RAPHANO. CAP. CCLVI.

NOMINA.

ῥάφανος, ἢ ῥαφανὶς Græcis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis [Gallis *Raue, ou Refort*] dicitur. Hæc autẽ generis sunt nomina, ideoq; errãt nõ pauci nostræ ætatis medici & herbarij, qui Radiculæ nomẽ ad satiuũ dũtaxat Raphanũ transferũt. Raphanus autẽ sibi nomen ἀπὸ τοῦ ῥᾶ φαίνειν, id est, quòd facilè appareat, adsciuit: nam die tertio à satu prosilit. Radicis verò nomen sibi arrogauit, quòd cæteras amplitudine corporis superet, vel quã paucissimis magnitudine cedat. Etenim plærunque in tantam molem coalescit, vt frigidis locis quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. teste, infantium puerorum magnitudinẽ ęquet. Et memini me stupẽdę magnitudinis Raphanos Erfordię, Turingiæ celeberrimo oppido, vidisse.

Raphanus unde dictus.

Radix.

GENERA.

Raphani Græci duo faciunt genera, satiui & syluestris. Satiuus officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicè Rettich. Syluestris Latinis Armoracia appellatur. Germani ad vocē Romanam alludentes, Merrettich & Kren nominant. Nostri hodie herbarij, sua potius quàm veterum autoritate freti, Radicem simpliciter, generis nomine, vocant. Nonnulli Raphanum maiorem appellāt, propter folia ipsa, quæ satiui folia magnitudine superant: aut quia acrimonia maiore, aut viribus efficacioribus præditus est. *Raphanus minor* *Armoracia.* *Raphanus maior.*

FORMA.

Radix satiua caudice vno assurgit nonnunquam arboreo, radice ad Rapi similitudinē, foliis laciniatis, angulisque horrida: floribus cādidis, & semine in siliquis. Syluestris dicta Armoracia frōde copiosior quàm corpore, folia satiuæ ferè similia habet, magis tamen ad Lampsanæ formā accedentia, longa & acuta: radicem gracilem, mollē, Sinapi instar acerrimā, adeò vt caput tentet, & lachrymas incitet. *Satiua radix.* *Syluestris*

LOCVS.

Raphanus in hortis nascitur. Amat autem terrā pinguem, Palladio lib. ix. cap. quinto teste, solutam & diu subactā. Syluestris etiam hodie in hortis habetur, sicq; trāslatus ad culta, edomita feritate mitescit meliorque fit. Crescit aliâs circa margines itinerum, & loca arenosa, inq; pratis nonnunquā sua spōte copiose prouenit, vt fit in prato ad oppidum Tubingam sito, sacrificorum vocato.

TEMPVS.

Cùm frigoris patientissimus sit Raphanus, nō solum æstate, verumetiam hyeme colligi potest. Estq; illius vsus quotidianus. Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Raphanis satiua excalefacit quidem ordine tertio, desiccat verò secundo. Syluestris autem in vtro-

que efficacior est. Quin & semen ipsum planta efficacius est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Raphanus satiuus excalfacit, flatus gignit, ori suauis est, sed stomacho inimicus. Ructus & vrinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipsum sumpserit, distributioni eius magis conferet. Præsumptus autẽ, cibum subleuat. Prodest ante cibum datus vomituris. Sensus exacuit. Decoctus contra veterem tussim, & crassitiem in thorace natam prodest. Cortex eius cum oxymelite sumptus maiori efficacia vomitiones citat. Hydropicis vtilis. Illitus lienosis etiam cõfert. Cum melle ea quæ serpendo pascunt sistit. Sugillata tollit. Contra viperarũ ictus auxiliatur. Alopecias pilis explet. Lentigines cum farina loliacea exterit. His qui à fungis strangulãtur subuenit. Mẽses trahit. Semen eius vomitum proritat, vrinamq́ue mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctũ cum oxymelite calido angina laborantibus vtiliter gargarizatur. Contra Cerastis morsum ex aceto potum auxilio est. Cum aceto illitum gangrænas efficaciter disrumpit scarificatæ. Syluestris tam folia quàm radix olerum modo in cibo coquuntur. Excalefacit autem, vrinam cit, æstuosus est.

EX GALENO.

Facultas inest Raphano discutiẽdi, itaq; ad sugillata, & alios id genus liuores ob eam facultatem cõducit. Radix eius ex eorũ numero est quæ opsonij potius quam nutrimenti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua cõspicuè vnà excalfacit: aquis enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulem in altum assurgentem producere solet, ceu alia quæ nata sunt excaulescere. Hic elixus estur ex oleo, garo & aceto, vt Rapæ caulis, Sinapi & Lactucæ. Et sanè caulis hic magis quàm crudus Raphanus nutrit, vt qui acrimoniã in aqua deponat: quanquã minimam sanè & ipse alendi potestatem

ſtatem habeat. Quidam non ſolum caulem, ſed vnà Raphanos ipſos elixantes comedunt Raparũ modo. Cæterùm cum medicos, tum idiotas illos mirari ſubit, qui à cœna crudos eos concoctionis iuuandæ gratia edunt. Ipſi quidem ſe experientia id abundè compertum habere dicũt, nullus tamen exemplũ illorũ ſine dãno imitari potuit. Hactenus Galenus, cuius equidẽ verba eò libẽtius recitauimus, ꝙ vulgi errorẽ Raphanos à cœna comedentis lepidè notare videãtur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, cõminuunt & eiiciũt calculos. Iidem in poſca decocti, cõtra ſerpentium morſus illinũtur. Ad tuſſim etiam mane ieiunis prodeſt Raphanus cũ melle. Semen eorum toſtum, ipſumque cõmanducatũ ad lagonoponon: In aqua foliis eius decoctis, bibere vel ſuccum ipſius cyathis binis, Contrà phlegmoni ipſos illinire tuſos vtile. Inchoantibus autem recẽtem corticem cum melle, veternoſis verò quã acerrimos mandere. Semenque toſtũ, dein contritũ cum melle ſuſpirioſis. Iidẽ & contra venena proſunt. Cæterùm ceraſtis, ſcorpionibus aduerſãt, vel ipſo ſemine infectis manibus impunè tractãtibus. Impoſito Raphano ſcorpionibus, moriũtur. Salutares & cõtra fungorum aut hyoſcyami venena æquè, vt Nicander tradit. Et contra ixiam quoq; dari duo Apollodori iubent, ſed Citieus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccũ. Lienẽ itẽ extenuãt, iecinori proſunt & lũborũ doloribus. Hydropicis quoq; ex aceto & ſinapi ſumpti, & lethargicis. Praxagoras & ilioſis dandos cenſet. Pliſtonicus & colicis. Inteſtinorũ vlcera ſanant. At purulenta præcordiorũ, ſi cũ melle edãtur. Quidã ad hęc coquere eos in luto illitos malũt, ſic & fœminas purgari. Ex aceto & melle ſumpti inteſtinorũ animalia detrahũt. Item ad tertias decocto eorũ poto cum vino enterocelis proſunt. Sanguinem quoque inutilem ſic extrahunt. Medius ad hæc & ſan-

guinem excreantibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendã. Hippocrates capillos mulierũ defluos fricari Raphanis, & super vmbilicũ imponi, contra tormenta vuluæ. Reducunt & cicatricem ad colorem. Semen quoque ex aqua impositũ sistit vlcera quæ phagedænas vocant. Democritus Venerem hoc cibo stimulari putat, ob id fortassis voci nocere aliqui tradiderũt. Folia quæ in oblõgis tãtùm nascuntur, excitare oculorũ aciem dicũtur. Vbi verò acrior Raphani medicina admota sit, Hyssopũ dari protinus imperant. Hæc antipathia est. Et aurium grauitati succum Raphani instillant. Nam vomituris, summo cibo esse eos, vtilissimum est. Syluestris vrinæ duntaxat eiiciendæ vtilior.

DE RIBE. CAP. CCLVII.

NOMINA.

GRAECIS cognitus fuerit nec ne frutex ille, nõdum cõpertũ habeo. Mauritanis & officinis hodie Ribes nominatur. Germanis *S. Iohansz treublin oder beerlin*, quòd scilicet circa diui Ioannis Baptistæ diem fructus eius fruticis ad maturitatem pertingant.

Ribes.

FORMA.

Frutex est nullis spinis horidus, sed topiarius magis, vitis pusillæ foliis, baccis rubentibus ex pediculis longis dependentibus refertus, vt pictura ipsa abundè docet. Vnde manifestum fit Mauritanorum Ribes à nostro diuersum esse, quòd nõ vitis, sed lata potius, magna, rotunda & viridia folia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiam in Ribes descriptione non admodum concordes esse.

LOCVS.

Passim in hortis nascitur, ac eorundem puluinos & areas sepit.

TEMPVS.

Circa diui Ioãnis Baptistæ natales ferias, & Iulio potissimũ

potiſſimum menſe, baccis ac vuis rubentibus frutex ille ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus vehementer adſtringũt. Mauritani frigidum & ſiccum faciunt in ſecundo ordine.

VIRES. EX MAVRITANIS.

Baccæ acido ſapore placent. Refrigerant æſtuãtem ſtomachum: ſitim reſtinguunt, quæ cum alios, tum maximè febricitantes excruciat. Cibi faſtidia diſcutiunt, & appetentiam inuitant. Fœdam ventris proluuiem cohibent. Vomitiones ſiſtunt, ſtomachũ firmant. Alui profluuium quod bilis attulit, retinẽt: eroſiones & vellicationes eiuſdem tollunt. Sanguinis feruorem demulcent, & bilis acrimoniam domant. Seplaſiarij ſuccum eius fructus condiunt, ad anni totius vſum, Rob de ribe appellantes.

DE RHODIA RADICE. CAP. CCLVIII.

NOMINA.

P ὀδια ῥίζα Græcè, Rhodia radix Latinè nominatur. Officinis ignota, Germanicè *Roſenuurtz* vocatur. Rhodiam autem tã Græci quàm Latini dixerunt, quoniam contrita Roſas redolet. Quapropter Roſæ, quas Græci ῥόδα nominant, non Rhodus inſula, vt imperiti putant, huic radici nomen fecerunt. *Rhodia radix cur dicta.*

FORMA.

Radix rhodia Coſto ſimilis eſt, læuior tamen minoriſq; ponderis, & inæqualis, odorem Roſarum cũ teritur reddens. Reliqua eius facies Telephium refert, niſi quod flore & ſemine carere videtur, id quod Galenus etiam aſſerit, & in Corollario ſuo annotauit Hermolaus. Dioſcorides etiam illorum nullam facit mentionem.

LOCVS.

Naſcitur potiſſimum in Macedonia. Nũc in multis Germaniæ hortis plantatur.

TEMPVS.

Radix autumno effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo secundi ordinis, aut certè tertij incipientis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtilis est capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum modico rosaceo imponitur.

EX GALENO.

Tenuium partium, & discutientis est facultatis.

DE SAMPSVCHO. CAP. CCLIX.

NOMINA.

ἀμψυχον, ἢ ἀμάρακον Græcis: Maiorana, Amaracus Latinis: officinę Latinam appellationem retinuerunt, Germanis *Maioran*, vel *Meyran*, [Gallis *Mariolaine*, ou *Marone*] dicitur. Animaduertendum autem nos hic de Amaraco ea loqui quæ iucundo placet odore. Duplex enim Græcis Amaracus est. Vna quę Dioscoridi alio nomine Parthenium dicitur, ingrato prorsus & viroso odore prædita, meritóque ea de causa hodie Cotula fœtida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quam Sampsuchon Græci priuatim nominát. Id, ne imperitis vox illa πολύσημος imponeret, monendum esse duximus.

Maiorana σ

Duplex Amaracus

FORMA.

Herba est Sampsuchum surculosa, per terram serpens: foliis hirsutis & rotundis, Calaminthæ tenuifoliæ similibus, admodum odoratis. Hæc delineatio ad amussim herbæ Maioranæ vulgò dictæ fauet: est enim surculis lentè rubentibus, foliis pilosis, & rotundis, iucundo odore, semine copioso, quod bullulis quibusdam continet: flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: verùm id non vbique fit, interdum enim rectà surgit in altum.

LOCVS

LOCVS.

Passim in hortis & fictilibus vasis prouenit. Gaudet autem locis vmbrosis, aqua & fimo.

TEMPVS.

Aestate dum floribus prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Sampsuchum tenuiũ partiũ, & digerentis est facultatis: desiccat enim & calefacit ordine tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi vim obtinet, & coronamentis apta. Decoctum eius potum, incipienti aquæ inter cutem prodest, & iis quos vrinæ difficultas, & tormina discruciant. Arida folia ex melle illita, sugillata tollũt. In pesso subdita menses ducunt. Contra scorpionis ictum ex sale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Similiter & œdematis. Aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illinitur. Miscentur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampsuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum. Minor est eidem poto vis. Cohibet oculorum epiphoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Vrinis & hydropicis vtile. Mouet & narium sternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampsuchinum vocatur, aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosq́, neruos. Vuluas calefacit. Et folia sugillatis cum melle, & luxatis cũ cera prosunt. *Oleũ Amaracinum.*

DE SPANACHIA. CAP. CCLX.

NOMINA.

σπανάχια Græcis recẽtioribus, Spinacia, vel Spinaceũ olus Latinis appellari poteſt. Arabicæ factionis principes Hispanach, hoc est, Hispanicũ olus nominant. Germani *Spinet/oder Spinnat* [Gallis *des Espinartz.*] Spanachiã hauddubiẽ ob oleris raritate dixerũt Græci: rarò enĩ illo vtebãt medici *Spanachia cur dicta.*

medici, quòd cibo magis forsitan, quàm medicinæ nata esset, nec quicquam illustre sortita. Vel, quòd etiam simile veri est, ab aliis nationibus emendicato spinaceo nomine. Spinacia vulgò dicta est ab insigni seminis spiculorum nota: etsi enim herba ipsa glabra & mollis sit, semen tamen in spinas occalescit. Hispanicũ verò olus nominauere, forsitan quòd inde primum duxerit originem, ad cæteras tandem nationes translata.

Spinacia unde uocata.

Hispanicũ olus.

FORMA.

Exit septem diebus à satu, folio primùm triangulo, molli, mox intybi, plęrunque quà pediculo cohęret laciniato, inerti sapore, exigua radice, tenuibus capillamentis fibrata, caule cubitali, nonnunquam altiore, intus cauo: floribus in vertice rotundis, racematim coëuntibus, exiguis: semine spinulis horrido.

LOCVS.

Nullum solum respuit, sed vbicunque satum fuerit hic lætissimè prouenit.

TEMPVS.

Seritur Septẽbri mense, non horrens hyemis frigora, vt verno tempore cibum suppeditare possit. Martio etiam mense seritur, Iunio autẽ & Iulio mensibus semen & flores profert.

TEMPERAMENTVM.

Spanachia primi refrigerantium & humectantiũ ordinis est.

VIRES.

Aluum emollit. Melius Atriplice suppeditat alimentum, sed aluo parum hærens facilè exigitur. Flatus colligit, & vomitiones concitat, nisi excrementitius humor abiiciatur. Ventrẽ decoctæ ius proluit. Stomacho inutile. Et cæteras ferè omnes Atriplicis vires sibi fertur arrogasse.

DE SANICVLA. CAP. CCLXI.

NOMINA.

HERBA quam omnes hodie Saniculã vocant, à nullo, quòd sciam, veterum descripta est,

est, sed à recentioribus inuenta, vt multæ aliæ vulnerariæ herbæ. Sunt autem qui Diapensiam nominent. Germanis *Sanickel*, [Gallis *Sanicle*] dicitur. Nomen Saniculam à sanandis vulneribus traxisse vulgò constat. *Diapēsia.* *Sanicula cur dicta.*

GENERA.

Duûm est generum. Vna quæ propriè appellatur Sanicula, ideoq; marem, vt certius esset discrimen, appellauimus Germanicè *Sanickel mennle*. Altera ab omnibus ferè herbariis ꝑ specie Osteritij vulgò vocati habetur, sed falsò, quando neq; in foliis, neq; in radice vlla appareat acrimonia, sed perinde atq; in mare Sanicula, amaritudo & adstrictio. Germanis errore etiā quodā *Die klein Meisteruurtz* nominatur. Nos eandem cùm & forma & facultate ad verā Saniculam, quam marem fecimus, proximè accederet, Saniculam fœminam nuncupauimus. Germanicè *Sanickle Vueible*.

FORMA.

Sanicula vera, atque adeo mas herba est folio vitis, aut Apij, in quinque partes dissecto, rubentibus in fine sectionum maculis quibusdam: surculis quoque rubris ad radicem, quæ multis ei capillamentis fibrata subest: capitulis in summis coliculis pusillis, herbacei coloris & subnigris, Fœmina quòd ad folia attinet priori similis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicem surculis, quòd in ea hæc singula candida sint. Flores in summo cādidos, ac subinde semen striatum & oblongum profert.

LOCVS.

Nascitur in syluis & vmbrosis locis.

TEMPVS.

Carpenda cum suis capitulis Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Non est simplicis naturæ, sed, vt indicio est gustus, adstringit simul & amara est, vt hoc nomine ca

lefacto-

lefactoriam & exiccatoriam esse nulli dubiũ sit. Statuunt autem calidam & siccam ordine secundo.

VIRES.

Saniculæ herbæ succum vulneratis in potu mirificè conferre experientia compertum est. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impositã, aut eius succum illitum tam in homine quàm in pecoribus constat. Neque enim aliud præsentius est auxilium, cùm ad fauces vel pulmones vitium decubuit. Et in summa, omnia quæ Symphyton, pręstat etiam Sanicula, Potissimum verò sanguinis sputo, dysenteriæ, renúmque vitiis medetur.

DE SONCHO. CAP. CCLXII.

NOMINA.

σόγχος Græcè, Sonchus, Cicerbita Latinè dicitur. Sunt qui Lactucellam & Lacteronem appellent, quòd scilicet caulis eius dissectus copioso diffluat lacte. Germanicè *Moszloder Gensz-distel*, [Gallicè *Latteron, ou Palais au lieure*] vocatur. Sonchus autem sibi nomen vendicauit ἀπὸ τοῦ σῶον χέον, eò quòd salubrem fundat succum, vtpote qui sua sorbitione stomachi rosiones leniat, & lactis abundantiam nutricibus sumministret, genitalibúsque locis collectione laborantibus præsidio sit. Cicerbitæ tamen vocabulum, quo omnis Hetruria adhuc vtitur, recens esse adiectitiumq;, & ex nõ multo tempore Dioscoridi accreuisse videtur.

Sonchus cur dicta.

Cicerbita.

GENERA.

Sonchi duo sunt genera. Alterum syluestrius, aculeatius, & nigrius, quod *Genszdistel* Germanicè vocatur. Alterum tenerius esculentumque, ac minus nigrum, Germanis *Hasenkol* dicitur. Et Apuleio Lactuca leporina, quòd cùm leporem animus defecit æstu, hac sibi herba mederi soleat.

Sonchus aspera.
Non aspera.

FORMA.

Cubitalis & angulosus Soncho caulis est, cauus & aliquando rubescens, & qui fractus copioso lacte manat.

manat. Folia habet per interualla in ambitu scissa. Florem luteũ, qui, vt Senecionis, breui digestus abit in pappos, vanescitque in lanugines.

LOCVS.

Vbiq; ferè in maceriis hortorum, potissimum autem in vineis Sonchus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus Sonchus vterque.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum eius quodammodo mixtum est: constat enim ex aquea terreáque essentia, vtraque leuiter frigida. Nam & adstrictionis cuiusdam est particeps. Et siue cataplasmatis in morem imponatur, siue edatur, manifestè refrigerat. Posteà verò quàm planè resiccatus fuerit, terrestre eius temperamentum redditur, modicam habens caliditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis vtrique Soncho refrigeratoria, modicéq; adstringens. Proinde stomacho æstuanti & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorum in sorbitione datus stomachi rosiones morsusúe mitigat, & lactis abundantiam efficit. In lana appositus, sedis ac vuluę inflammationibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita scorpionum ictibus subuenit.

EX GALENO.

Sonchus vbi adoleuerit, ex spinosis plãtis est. Cęterùm viridis etiamnũ & tener estur perinde vt cætera olera syluestria.

EX PLINIO.

Albus qui è lacte nitor, vtilis orthopnoicis Lactucarum modo. Erasistratus calculos per vrinam pelli eo monstrat, & oris graueolentiam commanducato corrigi. Succus trium * cyathorum mensura in vino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita vt à potu ambulent grauidę. Datur & in sorbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundãtiam nutricibus, coloremq; meliorẽ infantiũ: vtilissimus iis quæ lac

*aliàs obolorum.

si bi

ſibi coire ſentiant. Inſtillatur auribus ſuccus, calidusq́; in ſtranguria bibitur, cyathi menſura: & in ſtomachi roſionibus cum ſemine Cucumeris, nucleisque pineis. Illinitur & ſedis collectionibus. Bibitur contra ſerpentes ſcorpionesq́;, radix verò illinitur, Eadémque decocta in oleo punici mâli calyce, aurium morbis præſidium eſt. Hæc omnia ex albo. Cleôporus nigro prohibet veſci, vt morbos faciente, de albo conſentiens. Agathocles etiam contra ſanguinem tauri demonſtrat ſucco eius vti. Refrigeratoriam tamen vim eſſe conuenit nigro, & hac cauſa imponendum cum polenta. Zeno radice albi ſtranguriam docet ſanari.

DE SERIDE. CAP. CCLXIII.

NOMINA.

Σέρις Græcis, Seris & Intubus Latinis vocatur. [Gallis *Chicoree*.] Reliqua quę illi ſunt nomina, in generum diſtinctione mox dicemus.

GENERA.

Serin Gręci in duo faſtigia partiuntur, in ſatiuam & ſylueſtrem. Sic & Intubũ Latini in duo genera diggeſſerunt, in ſatiuum & erraticum. Satiuum, qui nõ niſi cultu & humana diligentia prouenit. Erraticũ verò, qui ſuæ ſpontis & liber, ſub nulla obtoris lege vagatur & errat, dixerunt. Satiuus Intubus, quem priuatim, Plinio lib. xx. cap. viij. teſte, Serin nominarunt veteres, in duas diſtrahitur ſpecies. Vna latiore folio conſtat, Lactucæ ſimilior. Hæc corrupta ab Intubo voce, In Hetruria paſſim Endiuia appellatur. Et debet in omnibus pro vera Endiuia vſurpari officinis. Nam qua hodie ſub hac voce vtũtur, non eſt vera Endiuia, ſed Lactuca ſylueſtris, vt ſuo diximus loco. Germanicè *Endiuien* vocari poteſt. Altera anguſtiora folia habet, & ſubamara eſt. Hæc diminutiuo à Seris nomine Seriola dicitur, quod deinde corrumpentes recentiores Scariolam fecerunt

Satiuus Intubus. *Erraticus.* *Endiuia.* *Seriola.* *Scariola.*

runt, Germanicè *Scariol* appellari poterit. Erraticus iterum Intybus in duas species, Plinio loco antea citato autore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab insigni amaritudine πικρὶς, ἢ κιχώριον nominatur, Latinis autem Ambubeia. Vulgus herbariorum & officinæ Cichoream vocăt, Germani *Vueguuarten*, quasi viarum custodem, vel *Vueguueisz*, quòd peregrinis quasi viam indicare videatur. Altera, quæ latiore folio prodit, Plinio Hedypnoïs nominatur, hauddubiè nō alia ratione, nisi quòd suauiter dormire, somnúmque irrepere faciat. Vel, si paulò durior hæc vipetur interpretatio, quòd flos eius præter alias Serides suauiter admodum spiret. Theophrasto libro septimo de plātarum historia, capite septimo, & Plinio lib. xxi. cap. xv. Aphaca alio nomine appellatur: diuersa tamen ab ea quam suprà descripsimus, & quæ aliâs Vitia syluestris dicitur. Vulgò Dēs leonis, quòd folium sinuatim per lacinias denticulatum sit, & Rostrum porcinum nominatur. Officinis nostris, quæ barbaris delectantur vocibus, Taraxacon, aut Altaraxacon dicitur, Germanis *Korlkraut / Pfaffenrorlin/Pfaffenblatt.*

Cichorea. *Hedypnoïs.* *Aphaca.* *Dens leonis.* *Rostrum porcinum.* *Taraxacō.*

FORMA.

Satiuus Intubus caulem edit magnum, rotundū, striatum, frequentibus surculis brāchiatum. Germinat foliatu statim à radice venoso. Flos illi in ramusculis cœruleus, & nonnunquam etiam candidus emicat. Prima autem eius species, vt diximus, folio latiore, altero angustiore constat. Erratici Intubi genus primum, quod Cichorium vocant, germinat à radice post Vergilias, folio Betæ laciniato, ferè semper in solo procumbente: caule magno, fistuloso, frāgi contumace, multis ramulis brachiato, ad vinctum quoque lentis: flore cœruleo, interdum albo, particulatim vsq; in autumnū erumpente, qui nubilo etiam die solis exortu panditur, & cum eo circumagitur in occasum, noctu semper compressus, & inter-

Satiuus Intubus. *Cichoriū.*

diu hiſcens. Hinc panditur rudiſſimus quorundam error, qui hãc herbam quã Germani *Vueguuart* nominant, Heliotropium eſſe contendunt, cùm tamen primùm folia repugnent, quæ non ſunt Ocimo ſimilia, neque candida, ſed nigricantia magis. Deinde non candidum, ſed magna ex parte cœruleum florẽ habet. Radix denique eius, vt Heliotropij, non inutilis, ſed, experientia teſte, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifeſta cum aliis ſatiuis intubis ſimilitudo, quæ vna ſatis docet Intubum eſſe ſylueſtrem, & non Heliotropium. Vt quorundam temeritatem non ſatis mirari queam, qui contra apertam veritatem, & omnium medicorum conſenſum, ſecus pronunciare audent. Alterũ, quod Leonis dens nominatur, foliis multis conſtat, vtrinq; denticulatis, in terra ſeſſilibus, cauliculis dodrantalibus, concauis, leuibus & enodibus, flore luteo, ſtipantibus in circulum foliolis coronato, qui ſeneſcens euaneſcit in lanuginem, quæ cum aura raptim fertur.

Leonis dens.

LOCVS.

Satiuus non prouenit niſi in hortis cultu & diligentia humana: haud tamen difficulter vbi ſatus fuerit, emergit. Erratici prima ſpecies paſſim iuxta itinera naſcitur. Altera in hortis, & paſſim ferè etiam ſponte ſua gignitur.

TEMPVS.

Satiuus Iunio & Iulio menſibus floret. Cichoriũ eodem ferè tempore incipit florere, & in autumnũ vſque durat. Hedypnoïdis in Martio erumpunt flores, & in æſtatem vſque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus eſt ſubamarum, & magis quod ſylueſtre eſt, quod ob idipſum Picrida quidam nuncupant, quidam verò Cichorium appellant. Eſt autem ea ſiccæ frigidæque temperaturæ, vtrunque ſecundo abſceſſu. Porrò domeſtica magis etiam quàm ſylue-

ſtris

ſtrisrefrigerat. Sed & humiditatis multæ admiſtio ſiccitatem extinguit. Vtraque autem adſtringentis qualitatis particeps eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes adſtringunt & refrigerant,& ſtomachum adiuuant. Aluum ſiſtunt coctæ, ſi cum aceto aſſumantur. Syluestres autem ſtomacho meliores. Comeſti imbecillum & æſtuantem leniunt. Cardiacis per ſe, aut cum polenta vtiliter illinuntur. Podagris & oculorum inflammationibus ſuccurrunt. Herba & radix illita, percuſſis à ſcorpione ſubuenit. Ignibus ſacris cum polenta medetur. Succus eorum cum cerusa & aceto vtiliter iis quæ refrigerationem deſiderant inungitur.

EX PLINIO.

Intubi quoq; non extra remedia ſunt. Succus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit. Idẽque cũ vino potus, iecinoribus & veſicæ & epiphoris imponitur. Cichoriũ refrigerat. In cibo ſumptũ & illitum collectiones, ſuccusq; decocti ventrẽ ſoluit. Iecinori & renibus, & ſtomacho prodeſt. Item ſi in aceto decoquatur, vrinæ tormina diſcutit. Item morbum regium è mulſo, ſi ſine febre ſit. Veſicã adiuuat. Mulierum purgationibus quidem decoctum in aqua adeò prodeſt, vt emortuos partus trahat. Adiiciunt magi, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ velint facilius impetrare. Hedypnoïs ſtomachum diſſolutũ adſtringit cocta: crudaque ſiſtit aluum. Et dyſentericis prodeſt magis cum lente. Rupta & conuulſa vtroque genere iuuãtur. Item quibus genitura valetudinis morbo effluat. Seris vtraque ſtomacho vtiliſſima, præcipuè quem humor vexat. Cum aceto in cibo refrigerant vel illitæ, diſcutiuntq; & alios quàm ſtomachi. Cũ polenta ſylueſtriũ radices ſtomachi cauſa ſorbẽtur, & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtrã mammã ex aceto. Omnes hæ & podagricis vtiles, & ſanguinẽ reii-

Hedypnoidis facultates.

cientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu.

EX SIMEONE SETHI.

Stomacho bonum eſt Intubum, ſi cum aceto quis eo vtatur. Poſtquam decoctum eſt, aluum ſiſtit. Obſtructiones auferendi vim habet, vt nullum aliud olus. Sanguinis feruorem ſedat, & inflammationes iecoris diſcutit, & ictericos iuuat. Iecur proprietate quadam corroborat. Mediocriter ſomnum inducit. Tradunt quidam poſt venæ ſectionem, aut cucurbitas, ſi quis cum aceto vtatur, iecinoris ſanitatem conſeruare. Veneris appetentiam extinguit, & ſemẽ genitale in iis qui frigidam habent temperaturam, minuit. Vtile eſt ad ſanguinis excreationem. Huius etiam decoctum iecinori admodum vtile. Semen febres ex flaua bile ortas iuuat: at lieni nocet.

DE STAPHYLINO. CAP. CCLXIIII.

NOMINA.

σταφυλῖνος Græcè, Paſtinaca Latinè dicitur. Germanicè *Paſtiney/oder Paſtnachen*, [Gallicè *Des Peſtenades/ou Panetz.*] Paſtinacæ verò nomen à paſcendo dictum videtur: natura enim ei calens, ſapor vehemens, alit corpus, & Venerem cit.

Paſtinaca unde dicta

GENERA.

Duplex Paſtinacæ genus. Vna enim ſatiua eſt, quæ iterum duorum eſt generum. Vnũ genus quod vulgò Carota dicitur, Germanicè *Zam Paſtiney / & rot Ruben.* Alterum, quod quidam inter Rapa connumerant. Hinc eſt quòd Germani *Geel Ruben* vocant. Syluestris altera, quæ propriè Staphylinus Græcis nominatur, Germanicè autem *Vuild Paſteney/ oder Vogelneſt.*

FORMA.

Folia Gingidij habet Paſtinaca ſylueſtris, latiora tamen & ſubamara. Caulem rectum, aſperumque, vmbellam Anetho ſimilem obtinentem, in qua flores candidi, exiguum quiddam purpurei in medio habentes,

habentes,& ferè ad croceum accedentis. Radix digiti craßitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Hortenses syluestribus per omnia similes sunt, nisi quòd flores in medio purpureum quiddam non habeant, & radix vnius in suprema sui parte purpurea sit, alterius autem magis lutea.

LOCVS.

Paßim circa itinera, loca petrosa, & hortorũ maceries sua sponte proueniũt erraticæ. Satiuæ in hortis nascuntur.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus flores & semina Dauco similia producit vtraque.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & abstergit vtraq;, magis tamẽ syluestris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Erraticæ semen potum aut appositum menses ducit. Vrinæ difficultatibus, hydropicis, & pleuriticis in potu confert. Contra venenatorum morsus & ictus vtile. Ferunt non lædi à venenatis qui id præsumpserint. Conceptus adiuuat. Radix ipsa vrinam cit, & Venerem stimulat. Fœtus ex vtero pellit apposita. Folia trita cum melle imposita vlcera depascentia expurgant. Hortensis Pastinaca cibo aptior est. Ad eadem, sed minori efficacia, prodest.

EX GALENO.

Pastinaca satiua imbecillior, syluestris ad omnia potentior. Vrinas mouet, & menses prouocat cum herba quidem tota, tum maximè semen & radix. Habet porrò etiam absterforium in se quippiam: quam obrem pascentia vlcera quidam foliis eius cũ melle, quò pura reddant, illinunt.

EX PLINIO.

Pastinacæ erraticæ semen contritum, & in vino potum, tumentem aluum, & suffocationes mulierũ doloresq; lenit in tantum vt vuluas corrigat. Illitum quoq; è passo ventri earum prodest. Viris verò cum

panis portione æqua tritum. Ex vino potum contra ventris dolores. Pellit & vrinam, & phagedænas vlcerum sistit recens cum melle impositum. Vel aridę farinæ inspersam radicem eius Dieuches contra iecinoris & lienis, ilium, lumborum & renum vitia, ex aqua mulsa dari iubet. Cleophantus & dysentericis veteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriam dat radicis vncias quatuor. Ex aqua hydropicis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis comitia libus. Habentes eam feriri à serpentibus negantur, aut qui ante gustauerint, non lædi. Percussis impo-nitur cum axungia. Folia contra cruditates mandū-tur. Orpheus amatorium inesse Staphylino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari hoc cibo certum est: ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderūt. Ad reliqua & satiua pollet, efficacior tamen syluestris. Semen satiuæ quoque cōtra scorpionum ictus, ex vino aut posca salutare est. Radice eius circunscalpi dentes, dolore liberantur.

DE STRYCHNO. CAP. CCLXV.

Halicacabum peregrinum & Stramonia ex horto sancti Germani Pratensis iam uulgaria multis sunt.

NOMINA.

Solanum. τρύχνος Græcè, Galeno per vnius literæ ab-ιεctionem τρύχνος, Solanum Latinè, officinis Solatrum, vulgò Cuculus, Vua lupina,

Morella. Vua vulpis, Morelláque dicitur. Germanicè *Nacht-schatt.* [Gallicè *Morelle.*]

GENERA.

Quatuor, Dioscoride & Galeno autoribus, Solani sunt genera. Primum hortense dicitur, quod scilicet olim in hortis cum aliis oleribus quæ edendo sunt, seminabatur. Hodie sua sponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum foliis, aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis simpliciter *Nachtschatt.*

Solanum hortense.

[Gal-

[Gallis *Morelle*] vocatur. Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur. Vesicariam quoq; vocant à folliculis quos producit, vesicarum in animantibus speciem imitantibus, vel quòd vesicæ calculis medeatur. Officinæ Arabes secutæ, corrupto Halicacabi nomine, Alkakengi appellant. Germani nostri *Iudenhutlin/oder* Docklin/*Iudenkirsen/Schlutten/ Boberellen/Rot Nachtschatten.* [Galli *Baganauldes.*] Est præterea alia Halicacabi species nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum scriptorum, quòd sciam, mentionem fecit. Nos discriminis gratia Halicacabum peregrinum nominauimus. Germanicè *Vuelsch Schlutten* non ineptè nuncupauimus. Tertium Solanum somnificum, ab effectu scilicet nominant. Sunt qui Solatrũ dormitorium vel marinum dicant, quod rupibus non longè à mari inueniatur. Quartum Græcis μανικὸν, hoc est, furiosum nominatur, officinis Solatrum mortale.

Halicacabum. *Vesicaria.* *Alkakẽgi* *Solanũ somnificum.* *Solanum furiosum.*

FORMA.

Solanum hortense frutex est esculentus, exilis, alas multas habens, folia nigra Ocimo maiora & latiora, fructum rotundum, viridem, cùm autem maturuerit nigrũ, aut rufum. Flos huic candicat. Halicacabum foliis priori simile, latioribus tamen. Caules eius postquam increuerunt in terram inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis vesicis similibus, rufum, rotundum, leuem, vuarum acinis similẽ, quo coronarij vtuntur texentes coronas. Peregrinum planta est pergulis operiendis aptissima: latissimè enim suis clauiculis sese diffundit. Folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, vesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies veluti cordis humani insculpta & incisa apparet. Somnificũ frutex est ramos habens multos, densos & lignosos, difficile fragiles, foliis pinguib. refertos mâli co-

Hortense. *Halicacabum.* *Somnificũ*

tonei similitudine, florem rubrum, grandem. Semen in siliquis croceum. Radicem corticem habentem subrubrum, grandem. Furiosum foliū obtinet Erucæ simile, maius tamen, satis ad spinam quam Pæderota vocant accedens. Caules à radice proceros decem aut duodecim emittit, vlnarum cubitorúmue quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ insidens, sed hirsutum vt Platani pilulę, maius tamen & latius. Florem nigrum, post hunc fructum racemosum, rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem, Hederæ corymbis similibus, mollibus vt vuæ. Radicem candidam, crassam, cauam, cubitalem. Cæterùm plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italis vocata Stramonia, & pomum spinosum, quam nonnulli inter Solani species numerant, non quòd descriptioni respondeat, sed quòd eius folia opij odorem referre videantur. Quare vt aliis occasionem daremus cogitandi de hac planta, hoc loco eius picturam inserere placuit. Flores huius herbæ suauem Lilij spirant odorem. Videtur viribus parum à posterioribus generibus Solani distare. Germanicè à pomis appellare libuit, *Stechend oderrauch opffelkraut.*

Furiosum.

LOCVS.

Hortense passim in opacis locis, & semitis obuiū est. Nascitur & in hortis, Halicacabum in vineis copiosissimè prouenit. Somnificum in saxosis nec procul à mari locis producitur. Furiosum in montanis, ac vento perflatis locis, & vbi Platani nascuntur.

TEMPVS.

Hortense tota ferè æstate floret, autumno autem fructus eius maturescit. Halicacabum vesicas illas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primum viridi, mox paulatim rubescente profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortēse refrigerat & adstringit in secūdo ordine,

medium

medium autem absolutè in humectando & exiccãdo, Galeno lib. v. simpl. cap. ix. teste. Idem faciunt Halicacabi folia. Somnificum tertij est refrigerantium ordinis. Manici seu furiosi cortex radicis refrigerat secundo ordine incipiente, & desiccat in secũdo iam completo, & tertio incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hortense refrigerandi facultatem obtinet, quapropter folia ignibus sacris, herpetibus cum farina polentæ illita prosunt. Per se autem trita & imposita ægilopas, capitisque dolores sanant. Stomacho æstuanti auxiliantur. Parotidas cum sale trita & illita discutiunt. Succus eius valet aduersus ignes sacros, & herpetas, cum cerusa, rosaceo & lithargyro. Ad ægilopas verò cum pane. Infantium quoque ardori, quem syriasin vocant Græci, cũ rosaceo perfusus proficit. Miscetur collyriis pro aqua aut ouo cõtra acres fluxiones ad inunctiones. Aurium dolori instillatus prodest. Muliebria profluuia in lana appositus sistit. Succus fuluo gallinarum in domibus oberrantium fimo subactus & linteo appositus ægilopis remedio est. Halicacabũ vim vsumque hortensis Solani habet, verùm non comeditur. Fructus eius potus, eò quòd vrinam mouet, regium morbũ expurgat. Vtrorũq; herba exprimitur, & succus siccatus in vmbra reponitur, ad eadẽ vtilis. Somnifici radicis cortex in vino drachmæ pondere potus, somnificam facultatem obtinet Papaueris succo mitiorem. Fructus vehementer vrinam cit. Corymbi eius ferè duodecim hydropicis dantur. Plures autem poti ecstasin faciunt. Remedio est aqua mulsa copiosa potui data. Succus eius medicamentis dolorem leuãtibus & pastillis miscetur. In vino decoctus & in ore retentus dentium doloribus succurrit. Radicis succus cum melle inunctus oculorum hebetudines tollit. Furiosi radix in vino drachmæ vnius pondere pota, nõ illepidas neque iniucũdas imagines speciésue efficit.

efficit. Duarum verò drachmarum pondere pota, ad tres vſq; dies ecſtaſin affert. Quatuor autem drachmæ hauſtæ interimũt. Remedio eſt aqua mulſa maiore copia pota, & vomitione reiecta.

EX GALENO.

Solanum eſculentũ quod in hortis naſcitur, notũ eſt omnibus, vtunturq; illo ad ea omnia quæ refrigerari & adſtringi poſtulant. Cæterorũ verò non eſculentorum vnum quidem nuncupatur Halicacabum fructum habens rufum, acino vuæ tum figura, tum magnitudine adſimilem, quo etiam ad coronas vtũtur. Alterũ autẽ fruticoſum, quod ſomnificũ, & tertiũ quod furioſum dicitur. Halicacabum igitur in foliorum facultate hortenſi ſimile eſt, fructum habens ciendæ vrinæ idoneum: proinde multis compoſitis facultatibus quæ ad iecur, ad veſicam & renes accõmadantur, miſcetur. Solani verò ſomnifici cortex radicis ſi cum vino bibatur, ſomnum accerſit drachmę pondere ſumptus. Sed & ad cætera Papaueris ſucco perſimilis eſt, niſi quòd eouſq; imbecillior eſt, vt ipſe tertij habeatur ordinis refrigerantium, quum hic in quarto ſit conſtitutus. Huius ſemen vrinam mouendi facultatem habet. Si autem plus duodecim corymbis hauſeris, dementiã furiámue adſciſcet. Porrò quòd reliquum eſt ex dictis Solanis, ad medicationes quę intrò in corpus adhibẽtur, iuutile eſt. Nã ſi quatuor eius drachmæ ſumantur, mortem inferẽt: ſi pauciores, inſaniam. Vna certè innoxiè offertur, cæterùm nec ipſa vtile quid obtinet. Verùm ſi foris corpori illinatur, vlcera maligna & depaſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus eſt.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidã Trychnon ſcripſere, vtinã nec coronarij in Aegypto vterẽtur, quos inuitat Hederæ florũ ſimilitudo, ĩ duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granoſi folliculi, Halicacabũ vocant. Noſtri autem veſicariam, quoniam

Veſicaria.

veſicæ

vesicæ & calculis prodest. Frutex est surculo ˈus verius quàm herba, folliculis magnis latisq;, & turbinatis, grandi intus acino, qui maturescit Nouēbri mense. Tertio folia sunt Ocimi, minimè diligenter demonstranda. Remedia enim, nō venena tractamus: quippe insaniam facit paruo quoq; succo. Quanquā & Græci autores in iocum vertêre. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species vanas imaginesq; conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam insaniam facere. Quicquid verò adiiciatur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est venenum quod innocentissimi autores simpliciter Dorycnion appellauere, ab eo quòd cuspides in præliis tingerentur illo passim nascente. Quin & alterum genus soporiferum est, atq; etiam opio velocius ad mortem. Laudatum verò à Diocle & Euenore: quippe præsentaneum remedium ad dentes mobiles firmandos, si colluerentur: huic tamen exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cōmendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortensis saporibus. Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit Strychnos, Xenocrates prædicat. Somnifici radicem bibunt qui sunt vaticinandi callentes, quòd furere ad confirmandas superstitiones aspici se volūt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec illud præteribo, aspidum naturæ Solanū somnificum in tantum aduersum, vt radice eius propius admota soporentur, illud sopore enecante vim earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

APPENDIX.

Quod nos somnificum esse dicimus Solanum, aliqui hortēse non sine maximo errore esse putāt, plurimumq; suibus cōferre, ac easdē à letalibus morbis præseruare asserūt. Nos tamen non laboramus magnopere quomodo suibus succurrat, sed quid ī hoīe possit

poſſit magis conſideramus, quum conſtet plęraque alijs animantibus eſſe cibum, quę homini venenum ſunt. Experientia verò cognitum eſt, geminos pueros ſtatim ex eſu acinorū huius generis Solani mortuos eſſe. Quod ſanè exemplum nos mouet vt ſomniferum eſſe credamus, potiſſimum cū in vniuerſum ferè illi deſcriptio quadret, vno hoc dempto, quòd ſemen non habet in ſiliquis croceum. Sunt autē notæ quædam in hortenſis etiam delineatione quæ illi non conueniunt. Neque enim exilis eſt frutex, ſed propemodum arboreſcens: neque etiam florem candidum, ſed ſpadiceum obtinet. Quòd verò ad flores & fructum attinet, videtur accedere ad hiſtoriā Solani furioſi, vt ſuſpicio ferè ſit duorum horum generum hiſtorias eſſe confuſas: quam quidem auget Theophraſtus, qui in eorundem deſcriptione nonnihil à Dioſcoride variat. Quicquid verò ſit, certum eſt Solani eſſe ſpeciem, quod forma ipſa foliorum abundè docet: atque huic vehementem refrigerandi vim, maximè ſi paulò copioſius ſumatur, ineſſe, vt hoc nomine pro ſomnifero Solano eius vſus medicis nullo periculo eſſe queat. Nos vulgi ſententiam ſequuti, appellauimus *Doulkraut*. Poſſet etiam Germanicè vocari *Schlaff Nachtſchatt*. Sunt qui *Seukraut* nominant. Quòd ſi tamen hæc nonnullis haud ſatisfecerint, certè neceſſe erit Mādragoræ ſpeciē eſſe fateantur tertiam, quam pingit Theophraſtus libro vj. de hiſt. planta. cap. ij. iis verbis: ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου τῷ μέλας τε καὶ ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυμῷ, hoc eſt, fructus Mandragorę peculiaris, quia niger, acinoſusque, & vinoſus ſuo ſapore ſentitur. Hæ enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiūtur. Sed plura ea de re in capite de Mādragora diximus.

DE SYM-

DE SYMPHYTO MAGNO.
CAP. CCLXVI.
NOMINA.

ὑμφυτὸν, ἢ σύμφυτον μέγα Græcis, Symphytum & Solidago Latinis, officinis & herbariis Cōſolida maior, Germanis *Vualuurtz/ Schuuartzuurtz/ Schmeruurtz/ groſſe beynuuell* [Gallis *de la Conſyre.*] Nomen illi apud Græcos Latinoſque egregia conſtringendi & conglutinandi vis fecit. *Symphytum cur dictum.*

FORMA.

Caulem emittit binûm cubitorum, aut maiorem, leuem, craſſum, anguloſum, Sonchi modo inanem, circa quem folia ſunt non magnis interuallis diſtantia, hirſuta, anguſta, oblonga, ad Buglоſſi foliorum figuram accedentia. Habet caulis ſecūdum angulos eminentias quaſdam productas. Foliū tenue ex ſingulis alis prodit. Flores lutei, & ſemen Verbaſci. Totus verò caulis & folia quandam lanuginem modicè aſperam, tactu pruritum mouentem, habent. Radices in ſuperficie extrāue nigræ, intus cādidæ & glutinoſæ, quarum eſt vſus. Hæc ſiquidem delineatio adamuſſim huic herbæ quæ vulgò Conſolida maior appellatur, cōpetere videtur, quòd nulla prorſus ſit nota quæ illi non quadret. Sed obtrudet quiſpiam, florum colorem non reſpondere, quem Dioſcorides luteum eſſe dicit, quum in noſtra Cōſolida alius ſit. Cui ita reſponſum volo. Coloris iſta in floribus diuerſitas non tanti momenti eſt, vt aliud à Conſolida maiori Symphyton eſſe, conuincere poſſit: neque enim vbique terrarum, etiam earundem herbarū, flores ſimiles ſunt. Exemplo eſt Bugloſſum, quod Boraginem hodie officinæ vocant: hoc enim interdum albos, quos nos Norimbergæ & Culmachij ſæpe vidimus: magna autem ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequēter flore ſubrubro, vel leniter purpuraſcente, vt Onoltzbachij, rarius candido conſpicitur. Tubingæ tamen omnia *Conſolida maior.* *Obiectio diluitur.*

flore

flore albo visuntur. Luteis floribus nullum in Germania vidisse me memini. Quod autem alios quàm luteos nonnunquã proferat flores Symphytum, satis docet Apuleius in cõmẽtariolo illo quem de herbis cõscripsit, qui illius flores nigros esse tradit, subrubros aut subpurpureos hauddubiè innuens. Nos vna pictura vtrosq; flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum fœminã, subrubris verò marem appellant. Cæterùm nõ est quòd in Symphyti descriptiõe te perturbet aut remoretur, quòd idem caulis simul leuis & angulosus dicitur: id enim sic intelligendum venit, quòd caulis non perpetuò leuis aut angulosus sit, sed modò hunc, modò illum producat pro soli diuersitate.

LOCVS.

Locis aquosis, palustribusq; abundè prouenit.

TEMPVS.

Per integram æstatem floret. Radix tamen in autumno carpenda venit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine scilicet secundo, calefacit, exiccat & contrahit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices tritæ & potæ cruenta expuentibus, ruptisque prosunt. Recentia vulnera illitæ glutinant. Carnes si vnà coquantur cogunt. Inflammationibus, sedis potissimum, cum Senecionis foliis vtiliter illinuntur.

EX GALENO.

Symphytum magnũ similem petræo facultatẽ habet, non tamen gustantrbus dulce, neq; odorãtibus odoratum apparet, sed iis sanè ab illo diuersum est. Cæterùm quatenus viscositatẽ quandã & mordacitatem obtinet, Scillæ simile est. Vtitor eo ad omnia quæ petræo. Potest autem petræum collectũ in thorace, pulmoneq; pus expurgare. Habet etiam cõtrahendi vim, qua sanguinis eiectionibus auxiliatur.

Entero-

Enterocelis imponitur, & ad conuulsa & rupta cũ oxymelite bibitur. In vino decoctum ad dysenteriã, & profluuium muliebre rubrum constringendum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus sanãdis tãta præstantia est, vt carnes quoq; cũ coquuntur, cõglutinet addita, vnde & Græci nomen imposuere. Ossibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioscorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti magni historia ablegent remittantque, necesse est, vt illas ordine connumeremus more quidem nostro, primum ex Dioscoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

Decoctum in aqua mulsa & potum Symphytum petræũ, quæ in pulmone sunt expurgat. Sanguinem reiicientibus & renum doloribus cum aqua datur. Ad dysenteriam & rubra fœminarum profluuia in vino decoctum bibitur. Ad cõuulsa & rupta ex aceto mulso sumitur. Commanducatũ sitim arcet. Gutturis asperitatibus prodest. Recentia vulnera glutinat, & intestinorum ramices illitum coërcet. Carnes cùm vnà coquitur conglutinat.

EX GALENO.

Symphytũ petræũ ex cõtrariis constat facultatibus: habet enim incidendi vim quampiã, qua collectum in thorace & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam quãdam contrahendi facultatem, qua eiectiõibus sanguinis auxiliatur: & tertia ad eas inest humiditas quædã nõ immodicè calida, per quam gustantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Mansum sitim extinguit, & arteriæ asperitates sanat. Porrò secundum omnium dictarum virium mistionẽ simul digerere abũdè potest, simulq; corpora

contra-

contrahere & constringere. Proinde enterocelijs imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterùm qui ipsum in vino decoctum ad dysenteriam, & rubrum muliebre profluuiũ exhibent, tanquam deficcante & contrahente vtuntur. Qui verò ad nephritin renúmue dolorem, tanquam expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vtilissimum lateribus, lienibus, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, sanguinem reijcientibus, faucibus asperis. Bibitur radix trita, & in vino decocta, & aliquando superlinitur. Quin & commanducata sitim sedat, prçcipuéque pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur & conuulsis, lieni, interaneis. Aluum sistit coacta in cineres. Detractis quoque folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus sanandis tanta præstãtia est, vt carnes quoque cùm coquuntur, conglutinet addita, vnde & Græci nomen imposuerũt. Ossibus quoque fractis medetur.

DE SICY SATIVA.
CAP. CCLXVII.
NOMINA.

σίκυς, καὶ σίκυος ἥμερος Grçcis, Cucumis & Cucumer Latinis dicitur. Officinæ latinam appellationem retinuerunt. Aëtius Angurium etiam vocari tradit. Germani *Cucumern* [Galli *Concombre*] vocant. Cucumer autem, vt Varroni placet, *Cucumer unde dictus.* dicitur à curuore, quasi Curuimer. Sicyn verò Græci ex aduerso ἀπὸ τοῦ σεύειν καὶ κύειν, quòd scilicet appetentiam concũbendi minimè stimulet, nominasse *Sicys.* videntur. Hinc celebratum Grçcis prouerbium est, *Adagium.* vt ex Athenæo annotauit Hermolaus: Texens pallium mulier cucumerem deuoret, quòd textrices *Textrices magna ex parte impudicæ.* magna ex parte, si Aristoteli credimus, impudicæ sint, & opportunæ Veneri. Vt ergo iis impetus in-

frenetur & elangueſcat, adagiũ edendos cucumeres textricibus conſulebat.

GENERA.

Cucumerũ genera ſunt Pepones & Melopepones in quos ſtatim degenerant, figura tãtùm & quantitate inter ſe diſſidentes. Siquidẽ qui magnitudine excedunt, aut in longitudinem procedunt, quales multis locis naſcuntur, Pepones quõdam vocati fuerũt. Sed qui formam & effigiem mâli referũt, & humi rotundantur, Melopepones Græcis vocantur, facto ex Pepone & mâlo nomine: neque inter Pepones & Melopepones aliud quàm quod ſumitur ex figura quondam, vt diximus, diſcrimen fuit. Totũ hoc genus Palladius Melones, quaſi μήλωνας, ideſt, pomeos, à mâlorum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorum ſimul cum officinis vtitur. *Pepones.* *Melopepones.* *Melones cur dicti.*

Sunt itaque in vniuerſum tria Cucumerum ſatiuorum genera. Primum genus abſolutè Cucumis, à noſtræ ętatis herbariis, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc eſt, flauus, à colore quem habet cùm maturuerit, appellatur. Aëtius, quòd equidem ſciam, primus Anguria vocari tradit, quæ veteribus σίκυα, id eſt, Cucumeres nominantur. Horum ſanè plura ſunt genera, nos quatuor potiora cõmemorabimus, quorum etiam picturas exhibemus. Primi generis eſt vulgaris Cucumer, fructũ obtinẽs oblongũ & maculoſum, Germanicè vocatur *gemeyn Cucumern.* Sunt qui illum priuatim Anguriam appellent. Ad quod ſanè nomen alludentes Germani noſtri, alio nomine *Gurchen* nominant. Alterius generis Cucumer eſt peregrinus, quem vulgus Turcicum nuncupat, priori multò maior ac procerior foliis, floribus & fructu, qui vt in primo non eſt maculoſus, ſed tamẽ oblongus etiam. Germani *Turckiſch Cucumern* appellant. Fructus eius admodum flauus exiſtit, hinc eſt quòd multi eũdem priuatim Citrulum & Citreolũ, quaſi citrinũ, hoc eſt, flauum vocent. Huius ſemina *Cucumis.* *Anguria.* *Citreoli aut Citruli.*

alba & lata ſunt. Tertij generis Cucumer eſt qui marinus dicitur, Turcico, quòd ad folia, flores & ſemina attinet, ferè ſimilis, niſi quòd in hoc omnia ſint minora. Fructus verò rotũdus, vt pictura monſtrat. Vulgus Zucco marin vocat. Germani *meer Cucumer*. Officinis perinde atque Turcicus ignotus. Quarti generis Cucumer eſt, quam officinæ hodie Citrulũ vocant. Folia habet ferè Colocynthidis, multifariã diſſecta & inciſa: fructum rotundum, herbacei coloris, & in eo ſemina lata, & colore ſpadicea, hoc eſt, in rufo atra. Nos officinas reſpicientes nominauimus hunc Cucumerem citrulũ, Germanicè *Citrüllen*. Alterum genus Cucumeris eſt, qui nunc ſimpliciter Pepon, ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, hoc eſt, matureſcere dicitur. Is enim mitis ac tener maturitate flacceſcit. Germani *Pfeben* appellant. Tertiũ genus Cucumeris hodie Melon ab omnibus vocatur, Germani *Melaun* nominant. A priore forma & ſuauitate differt: rotundior ſiquidem & mâli cotonei quaſi formã referens, mitiorq́; exiſtit. Diſcrimen hoc ſentiẽtes poſteriores Græci σίκυν ſimpliciter dixerunt, quem nos priuatim modò Cucumerem vocamus. Adiecta autem Peponis voce, hunc quem noſtra ætas priuatim Peponem nominat, σίκυν πέπονα, id eſt, Cucumerem Peponem dixerunt, mitem ſcilicet & maturitate tenerum Cucumim innuẽtes. Sub quo eum etiam, quem à tereti ac rotunda mâli effigie μήλωνα peculiariter dixerunt, complexi ſunt.

Pepo. *Melon.*

FORMA.

Cucumis. Cucumis ſarmentis viticuliſque prælongis ſerpit, in ramosque vitis modo ſe diffundit, tamen ob caulis infirmitatem humi ſpargitur, ni propius adſit cui caducus incumbat: folio anguloſo, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum maculoſo, coloris tum herbacei, tum citrini, tum nigri. *Pepo.* Pepo vite ſerpit prælonga, flagellis vltro citroq́; reptantibus, vitigineis ferè frondibus, ſcabris, flore luteo, fructu cartilagineo, or-

neo,orbiculatim ſtriato,prominulis puluinorum to ris,ſtrigiibus in vertice pomi & vmbilico coëuntibus,ibidémque ſtellatim decuſſatis, cute aſpera velut lentiginibus occupata,carne intus ſuaui,ſeminibus in vtero liratim digeſtis.

LOCVS.

Pingui gaudet ſolo,locis que apricis vberior prouenit Cucumis. Naſcuntur & pepones bene cultis locis,eóque lætius ſi ſubinde rigentur. Amant tamẽ aprica loca,& ſole irradiata:ideóque cùm annus eſt pluuioſus & nubilus,nõ æquè vt in ſiccis annis proueniunt. Libertate etiam gaudent,qua poſſint vltro vagari. Magna copia Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimũ Germaniæ noſtræ oppidum,prouenit.

TEMPVS.

Aeſtatis fine,Iulio potiſſimũ mẽſe,matureſcũt. Citius tamẽ Melones quã priuatim Cucumeres dicti.

TEMPERAMENTVM.

In Cucumeribus ſuperat humida & frigida temperies,non tamen vehementer,ſed quaſi in ſecundo cenſetur ordine. Attamen ſi quis aut ſemen aut radicem arefaciat,haud etiam humidæ fuerit naturę,ſed iam deſiccantis,idque in primo quodammodo ordine,aut in ſecundo incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuus Cucumis bonam facit aluum, ſtomachóque accõmodatus eſt. Refrigerat,nec corruptionem ſentit. Prodeſt veſicæ. Olfactu animo deficientes reſtituit. Semen eius mediocriter vrinam cit. Cum lacte aut paſſo veſicæ exulcerationibus ſubuenit. Folia eius cum vino illita,morſus canum ſanãt, cũ melle verò epynictidas. Peponis autẽ caro comeſta vrinã cit. Inflammationes oculorum illita ſedat. Superior eius cortex cõtra aduſtionẽ infantiũ, quam ſiriaſin vocant,ſyncipiti imponitur. Fronti vt oculorũ fluxiões auertat,imponitur. Mixtus farinæ,& cũ

semine in sole siccatus succus, smegma fit ad extergẽdam cutem, & nitorem in facie conciliandum. Radix sicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, vomitiones mouet. Quòd si quis modicè à cœna vomere cupiat, gemini oboli satis erunt. Sanat & vlcera in modum faui cõcreta, ceria vocant, cum melle illita.

EX GALENO.

Cucumis esculentus maturus quidem tenuioris essentiæ est, qui verò immaturus est, crassioris. Sed & abstergendi & incidẽdi facultate participant, quare & vrinam mouent, & corpus splendidum reddũt: at magis si quis semine arefacto contusoq; atq; cribrato, vice pulueris absterforij vtatur. In semine & radice maior abstergendi facultas, quàm in fructus ipsius carne. Vniuersa Peponũ natura frigidior cum larga humiditate existit. Habent & quandã abstergẽdi vim, ideoq; vrinam ciẽt, & deorsum expeditius quàm Cucurbita & Melopepones rapiuntur. Quòd porrò abstergãt, discere licet sordidam cutem defricando. Quamobrem maculas etiam solis calore factas, & lenticulas faciem occupantes, & in superficie alphos extergere possunt. Semen quod in eorum veluti carne cõtinetur, ad hoc efficacius, adeò vt renibus etiam calculo infestatis sit accommodatum. Gignit in corpore vitiosum succum, potissimum quando non rectè concoquitur. Tum verò morbum etiã qui cholera dicitur, inducere consueuit. Etenim priusquam ad corruptionẽ peruenit, vomitioni quoque idoneus est: largiusq; ingestus, nisi quis aliquid eorum quæ boni sunt succi supermandet, omnino vomitum concitabit. Melopepones minus humidi quàm Pepones sunt, nec àdeò praui succi, segnius item prouocant vrinã, tardiusq; deorsum descẽdũt. Ad vomitũ excitandũ non eandem vim Peponibus obtinent, sicut nec celeriter in ventriculo, quãdo illic prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis

causa

causa illum infestauerit, corrumpuntur. Ventriculo haudquaquam ceu Pepones officiunt. Cucumeres autem vrinam mouendi facultatem, perinde atque Pepones habent, sed imbecilliorem: minus nanque substantia humidi, ideoq; nō facilè, vt illi, in ventriculo corrumpūtur. Inuenias qui hos ceu alia multa, quæ bonæ hominum parti cōcoqui nō possunt, cōficiant, ob totius scilicet naturæ cum eis proprietatē.

EX PLINIO.

Pepones qui vocantur, refrigerant, maximè in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix sanat vlcera concreta in modum faui, quæ ceria vocant. Eadem contra vomitiōes siccatur, in farina tusa datur, quatuor obolis in aqua mulsa, ita vt qui biberit, quingētos postea passus ambulet. Hæc farina & in smegmata adiicitur. Cortex quoque vomitionem mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuscunque satiui illita. Eadem cum melle epinyctidas sanant: cum vino canis morsus. Cucumis odore defectum animi.

EX SIMEONE SETHI.

Anguria, quæ Cucumeres dicuntur, secūdum verò cōmunem sermonem Tetrangura, ob frigidū & humidum temperamentum noxia sunt, & mali succi. Ex iis autē parua magnis anteferre oportet. Hæc vrinā ducunt, & si in aceto macerentur, in acutis præsertim febribus, mitiorem calorem reddūt. Crebrior verò horū vsus semen genitale minuit, in Venerémque impetum aufert. Semen autem horum desiccatum, caliditatem quandam possidet, contrariámque his actionem efficit, vrinamque magis prouocat. Pituitam glutinosam Tetrāgura in ventriculo gignūt, quæ cruda per venas diffunditur. Propterea qui his crebrius vtuntur, illi propter humores temporis spatio in venis, & aliis corporis cauitatibus coactos, lōgis corripiuntur febribus. Semen verò horum vrinam cit, sed minus quàm Peponū, quoniam celerius

in ventriculo corrumpũtur. Meliora in his ſunt quę habent ſemen exiguum. Calidos autem & ſiccos ſtomachos iuuant, & ſi in ardente febre cum aceto porrigantur, valde proſunt. Proprium verò horum eſt nauſeas ventriculi calore excitatas, ſedare. Horum autem interiora eſſe oportet: nã quæ foris ſunt, mali ſucci exiſtunt, & difficulter admodum concoquũtur, & ferè venenata. Habent verò & alias proprietates, vt animo deficientes propter excedentem calorem reficiant. Si autem pituitam in vẽtriculo nãſcantur, nauſeas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas paſſiones.

DE SICY SYLVESTRI.

CAP. CCLXVIII.

NOMINA.

Σίκυς ἄγριος, ἢ ἐλατήριον, ſic autẽ propriè vocatur ſuccus eiũs Græcis, Cucumis anguinus, ſylueſtris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cucumer aſininus, germanis *Vuild Cucumer/vel eſels Cucvmer* [Gallis *Cõcombre ſauluage*] appellatur.

Cucumis anguinus. Cucumer aſininus.

FORMA.

Solo fructu à ſatiuo Cucumere diſtat, quem multo minorem habet, glandibusq́ue longiuſculis ſimilem. Folia & ſarmenta ſatiuo ſimilia. Radicem albã & magnam. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Ruderibus ſabuloſisq; locis prouenit. Nuſquã tamen in Germania, quòd ſciam, niſi ſatus naſcitur.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret, atq; ſubinde autũno fructũ tẽpeſtiuum producit, qui ſeminibus ac ſucco plenus eſt, qui decerpto pediculo confeſtim exilire ſolet.

TEMPERAMENTVM.

Calidus & ſiccus eſt Cucumis ſylueſtris, vt ex viribus latius patebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorum ſuccus inſtillatus aurium dolori cõuenit,

nit. Illita ex polēta radix omne vetus œdema discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rūpit. Decocta ex aceto & illita podagras discutit. Ischiadicis infunditur eius decoctum, eoq; in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphos, lepras & impetiginē abstergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat: Radicis succus sesquioboli pōdere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilē pituitámque deiiciunt, præsertim in hydropicis. Purgat verò citra stomachi iniuriam. Radicis selibram accipere oportet, inq, duobus vini, præsertim Libyci, sextariis conterere, ac dandi ex eo terni cyathi, donec tumor abundè subsederit. Quod verò Elaterium vocatur, ex fructu huiusce Cucumeris paratur ad hunc modum. Eligito Cucumeres qui tacti salieudo succum ex se profundunt, ac nocte vna repositos dimitte. Postridie cribrum rarius neque crebra foramina habens crateri superponito, supinoq; cultro sursum versus aciem habente sigillatim Cucumeres vtrisq; manibus prehendens diuidito, & per cribrū in subiectum craterem humorem exprimito, simulque carnosum in eis quod iam cribro adhæret exprimito, vt & illud descendat. Quæ expressa sunt in paratam peluim cōiicito. Coaceruatis autem in cribro quæ antea dissecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, & cum expresseris abiicito. Humorē in pelui agitatum & linteo opertum, soli exponito, dumq; steterit totā supernatantē aquam, cum humore concreto, percolato. Facitóque id sæpius donec supernatans aqua subsidat, quam cùm diligenter excolaueris, coniectum in mortarium sedimentum terito, & in pastillos conformato. Elaterium verò à bimatu ad decenniū purgatiōibus vtile. Integra quātitas obolus est, minima semiobolus, pueris chalci duo. Copiosius enim potū, periculū adfert. Pituitā & bilē per inferna pariter & superna trahit. Optima autē per ipsum difficulter spirantibus fit purgatio. Quòd si itaque

Elaterii confectio.

Vires Elaterii.

in animo eſt per aluũ purgare, adiecto ſalis duplo, & ſtibij quod colorari ſufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato. Poſtea cyathus vnus aquæ tepidæ ſorbeatur. Ad citandas verò vomitiones aqua diluens Elaterium,ſubiectas linguæ partes penitiſſimè penna oblinito. Quòd ſi quiſpiã difficilius vomat,oleo aut vnguẽto irino diluito.Somnum inhibeto.Porrò iis qui ſupra modum purgantur,vinũ cum oleo mixtum continuò dare conuenit: etenim vomendo emendantur. Quòd ſi vomitiones non finiantur,aqua frigida, polenta,poſca,poma, & quæ ſtomachum denſare poſſunt offerẽda ſunt. Ciet Elaterium menſes. Fœtus enecat in paſſo ſubditũ. Morbo regio medetur,cum lacte naribus infuſum. Diuturnos capitis dolores finit. Efficaciter angina laborantibus inungitur, cum vetere oleo,melle, aut felle taurino.

EX GALENO.

Cucumeris ſylueſtris,& fructus ipſius ſuccus, quẽ Elaterium vocant,& nõ minimè radicis ac foliorũ, ad medicationes perutilis eſt. Elaterium itaq; menſes ciet,& fœtum interimit appoſitum,ceu alia omnia amara & ſubtilium partium,maximè ſi aliquam habeant caliditatem,veluti Elaterium. Sũmè ſiquidem amarum eſt, leuiter calidum, vt ex ſecundo ſit ordine calefacientium. Porrò tale protinus quoque digerendi vim obtinet. Sic igitur eo angina laborãtes inungunt quidam cum melle,aut oleo vetere. Bonum item eſt regio morbo affectis fuſum cum lacte in nares. Hoc etiam vſu dolores capitis ſanat. Atque Elaterium quidem eiuſmodi eſt. At radicis ſuccus,vt & foliorum, licet ſimilem vim habeat, imbecilliorẽ tamen. Sed & ipſa radix adſimilem facultatem poſſidet,abſtergit nanque,digerit atque emollit. Porrò cortex eo potentius deſiccat.

EX PLINIO.

Ex Cucumere ſylueſtri fit medicamentũ ꝙ vocatur

tur Elaterium, succo expresso è fructu. Cuius causa nisi maturius incidatur, succus exilit, oculorum etiã periculo. Obscuritates & vitia oculorum sanat, genarumq; vlcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus vitium, non attingi vuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, succóq; dentium dolori medetur, Arida cum resina impetiginem & scabiem, quam psoram & lichenas vocant. Parotidas & panos sanat, cicatricibus colorem reddit. Et foliorũ succus auribus surdis cum aceto instillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore æuo durat. Incipit à trimatu. Melius autẽ quo vetustius erit, quod iam ducentis annis seruatum esse, autor est Theophrastus. Et vsque ad quinquagesimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim veri experimẽtum est, si admotum prius quàm extinguat, scintillare sursũ ac deorsum cogat. Efficax est contra scorpionum ictus Elaterium, & ad purgandum vterum, aluumq;. Modus portione virium à dimidio obolo ad solidũ. Copiosius necat. Sic & contra phthiriasin bibitur & hydropises. Illitum, anguinas & arterias cũ melle, & oleo vetere sanat.

DE SMILACE HORTENSI.
CAP. CCLXIX.
NOMINA.

Σμίλαξ κηπαία Græcè, Smilax hortensis Latinè, Officinis inusitata: recentiores Græci ac herbarij, & qui Arabum, præsertim Serapionis & Auicennæ, sectantur placita, Phasiolos vel Faseolos. Galenus & alij veteres Græci Dolichos *Phasioli.* appellant. Germani *Faselen/Vuelsch oder Vuild Bonen* *Dolichi.* [Galli *Phasiole*] vocant.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, molliora tamen: caules tenues, & capreolos vicinis fruticibus se implicantes, in tantum increscentes, vt tabernacula effingere possint. Fructum Fœnogræco similem profert,

longiorem tamen maiorémque, in quo semina renibus similia, non vnius coloris, sed ex parte subrufa continentur. Ex qua certè delineatione sole clarius fit, Smilacem hortensem Dioscoridis non esse nisi Phaseolos vulgò vocatos, cùm sint foliis Hederæ, mollioribus atque venosis, cauliculis tenuibus, clauiculis propinquis fruticibus se implicantibus, ramis incremento suo tentoria & hortorum cameras fornicésue facientibus, siliquis Fœnogræco haud dissimilibus, longioribus autem & maioribus, seminibus intus versicoloribus, & renibus in vniuersum similibus. Quæ certè vnica nota ad docendum Smilacem hortensem esse Phaseolos sufficere posset. Accedit quòd Phaseolorum apud Serapionem descriptio non sit alia quàm apud Dioscoridem Smilacis hortensis, id quod manifestè patebit vtrasque conferenti. Cæterùm etsi duo Phaseolorum videantur esse genera: sunt enim aliqui candidi, nonnulli verò rubentes, tamen quia in foliis nulla est prorsus diuersitas, & Dioscorides quoque innuat semina hæc non esse vnius coloris, sed vt Serapion interpretatur, quædam ad candorem, quædam verò ad ruborem accedant, ideo sub vnica pictura vtriusque coloris Phaseolos exhibemus: neque enim distant alia ratione, quàm quòd albi producāt flores candidos, rubentes verò purpurascentes. Licet non ad candidos & rubentes tantùm hæc Dioscoridis verba, οὐκ ἰσόχροα, referenda esse existimem, sed ad alios etiam: sunt enim nonnulli fusci, alij verò giluі, cœrulei & cæsij, alij maculis & orbibus atris variegati, nisi quis omnes iam dictos colores sub candido & rubro, ex quibus ij commixti esse videntur, complecti velit.

ἰσόχροα.

LOCVS.

Smilax de qua hic agimus, vt ex nomine satis cōstat, in hortis sata prouenit, & cum longis serpat flagellis, propè poni ridicæ palíue debent, quas capreolis suis, vbi increuerit, complectatur.

TEM-

TEMPVS.

Aestate florent, ac subinde siliquas & in iis semen producunt.

TEMPERAMENTVM.

Simeon Sethi & Mauritani in primo ordine calidos & humidos esse Phaseolos statuunt. Galenus etiam in libro primo de Alimentorum facultatibus, humidiores natura esse asserit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Olerum modo esui apta est siliqua cum semine Asparagi modo elixa. Vrinam pellit, insomniaque grauia & tumultuosa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quàm Pisa nutriunt, similiter etiam flatu carent: sed quòd ad suauitatem attinet & deiectionem, peiores sunt. Alibiles itaque sunt, nisi quando integri & etiamnum virides vnà cũ suis siliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui vinum etiam adiiciunt. Sed horum in repositione, vt Pisorum, nullus est vsus: quippe quum natura sint humidiores, citò corrumpi consueuerunt. Attamen si quis hos tutò reponere cupiat, siccare prius diligenter & exactè oportebit. Siquidẽ eo modo & à putrefactione & à corruptione tota hyeme vindicantur, eundẽ quẽ nobis Pisa vsum exhibẽtes.

EX AETIO.

Siliquæ seu Lobi qui nunc passim vocantur, apud omnes antiquos Dolichi & Phasioli appellati, de genere Pisorum sunt, similes illis quantùm ad minimã flatus generationem: quantum verò ad iucunditatem cibi & egestionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè isti tãtùm eorũ omniũ quę siliqua vestiuntur, cum siliquis suis comedũtur.

EX SIMEONE SETHI.

Qui ex iis magis rubri sunt, calidiores. Manifesta quoque in iis humiditas, quòd citò putrescant. Humorem generant crassum & pituitosum. Medium

locum

locum habent, vt ait Galenus, inter ea quæ facilè & difficulter concoquuntur, celeriter & tardè transeunt, inflant & non inflant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum sapa sumpti, ventrẽ proritant. Cum sinapi oblati, plurimum noxæ deponunt. Albi igitur Phasioli crassiores, & difficilioris coctionis, ac humidiores sunt quàm rubri. Proprietate autem quadam turbulenta somnia facit, sed ad bonam habitudinem corporis conferunt, & vrinas mouent. Et horum decoctum menses mouet.

DE SATYRIO TRIFOLIO. CAP. CCLXX.

NOMINA.

Σατύριον τρίφυλλον Græcis, Satyrium trifolium Latinis, Officinis nostris incognitum aut inusitatum: vulgò Testiculus vulpis aut sacerdotis, Germanis *Stendelwurtz*, [Gallis *Du Satyrium a trois fueilles*] nominatur. Satyrio autẽ nomen fecerunt Satyri, qui primi syluestres dij colludentes nymphis per syluas & antra, ad firmiorem Venerem herbam hanc inuenerunt. Trifolium verò, quoniam tria fert folia ad terrram versa.

Testiculi vulpis.

Satyrium unde dictũ

Trifolium

FORMA.

Folia tria fert Rumici aut Lilio similia, minora tamen & rubentia. Caulem nudum, longum, cubitalem. Florem Lilio similem, album. Radicem bulbo similem, mâli modo extuberantem, foris rufam, intus oui modo albam, gustu dulcem & ori gratam. Quòd verò hìc dicimus Lilio similem, non sic intelligendum venit quasi quantitate & tota figura Lilio similis flos sit, quando euidentissimum sit Liliũ quãtitate sua Satyrij florem multis modis superare. Denique nec figura etiam per omnia respondet: quare hæc similitudo ad colorem & floris essentiam referri potius debet, quæ planè eadem est cum Lilij colore & essentia, id quod conferenti hos duos flores manifestum fiet.

LOCVS

LOCVS.

In montosis & apricis nascitur.

TEMPVS.

In Iunio mense potissimum comparet.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & humidum est, quamobrem gustu dulce apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix in vino austero, nigro, ad opisthotonum bibitur. Ferunt etiam hanc impetum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyrion excrementitiam & flatuosam humiditatem possidet, quo circa ad Venerem incitat. Hęc verò & herbæ ipsius radix præstare potest. Porrò vt nonnulli scribunt, cum vino nigro austero potum opisthotonum sanat.

EX PLINIO.

Radix cū Satyrio gemina sit, eius inferior pars & maior mares gignit, superior ac minor fœminas.

DE SATYRIO BASILICO. CAP. CCLXXI.

NOMINA.

M σατύριον βασιλικὸν posterioribus Græcis, Satyrium regium Latinis, Officinis Palma Christi, Arabibus Bucheiden, Auicénæ Digiti citrini, Germanis *Kreutzblumen*, [Gallis *Du Satyrium royal*] vocatur. Palmam Christi propter similitudinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt. *Palma Christi.* *Digiti citrini.*

GENERA.

Duo eius sunt genera, quorum alterum mas folia non maculosa, floresq; purpureos habet. Alterū fœmina maculosis est & paulò latiorib. foliis, floribus in purpureo albescentibus. Radicum etiam in colore est differentia, quòd maris quidem radix flauescat citra albedinem, fœminæ autem cum albedine. *Mas.* *Fœmina.*

Quam

Quam ſanè differentiam Auicenna etiam expreſſiſſiſſe videtur, dum vnã ex flauo & albo cõmiſtam eſſe colore, alterã verò ex flauo ſine albedine ĩquit.

FORMA.

Folia cum reliqua ſuperficie Cynoſorcho ſimilia ſunt. Radix tamen ei ſubeſt lutea aut flaueſcens, inſtar manus ramoſa: modo enim quatuor, modo quinque, modo ſex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos digitos imitari videntur.

LOCVS.

Prouenit in montibus, & locis ſoli expoſitis.

TEMPVS.

In Maio & Iunio menſibus inuenitur. Mas quidẽ Iunio, fœmina verò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunque amarum eſt, magis tamen amarũ quod maculoſis conſtat foliis. Ideoque non perperam cẽſent Auicenna & alij quidam ex recentioribs medicis, qui calidũ eſſe & ſiccũ in ſecundo ordine tradũt.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Vſus eius ad erugandam cutem, ad neruorum dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur & amuletum eſſe radix guſtata. Semen ex vino ſumptum nouem diebus, comitiales ſanat. In eũdem effectum vinum diluitur herbæ decocto. Scobs radicis propinatur in vino ad arcendam quartanam, quam & vomitione curat paulò ante acceſſionem pota. Plura in præſentia reſcire de huius facultatibus non licuit.

DE SVCCISA. CAP. CCLXXII.

NOMINA.

QVO nomine veteres aut poſteriores Græci appellauerint hanc herbam, cognitámque illam habuerint nec ne, nobis nondum conſtat. Nonnulli Geum eſſe arbitrantur. Nos Succiſam nominare voluimus, partim quòd id nominis latinum eſſet, & pulchrè huic herbæ quadraret, cuius radices circunroſæ ſunt, partim quòd antiquus

Succiſa.

ma-

manuſcrptus herbarius ſic vocaret. Vulgus ſuperſtitione quadam motum credit cacodæmona, tantæ efficaciæ radicem inuidere hominibus, atque hac ratione vbi ſuccreuerit ſtatim eum vndiquaque circunrodere. Hinc eſt quòd Diaboli morſum appellitent. Quam etiam ſuperſtitionem pluſquam muliebrem ſecuti Germani *Teuffels abbiſſz*, [Galli *Mors de Diable*] hoc eſt, præmorſam à diabolo, nominant. *Morſus diaboli.*

FORMA.

Binûm cubitorum faſtigiatur altitudine, foliis Plantaginis minoris, aut Cirſij leuioribus, ſolidioribusq; leniter laciniatis. Floribus purpureis. Radicibus ſubnigris, ſuccifis & circunroſis.

LOCVS.

Naſcitur locis incultis & montanis, ſaltibus, ac interdum etiam pratis & dumetis.

TEMPVS.

In Auguſto eius magna eſt paſſim in locis iam dictis copia.

TEMPERAMENTVM.

Supra modum amara eſt, vnde calidam & ſiccam eſſe ſatis conſtare cuiuis poteſt.

VIRES.

Præſentaneo remedio ad maturandos, atq; adeò ſanandos carbunculos adhibetur, ſi herba viridis trita imponatur, aut vinum id quo decocta fuerit bibatur. Radix per ſe eſtur, aut vinum eius decocti in vuluæ doloribus bibitur. Hæc manuſcriptus herbarius. Hodie, cùm habeat facultatem diſcutiendi & incidendi, vtuntur ea ad diſſoluendos ſanguinis grumos.

DE SCABIOSA. CAP. CCLXXIII.

NOMINA.

ET hæc herba quo nomine Græcis vocetur, fatemur nos ignorare. Sũt qui Aëtio ψώρα μ dictã velint: verũ cũ nomine tenus eũ tantũ proſe-

prosequatur non adiecta descriptione, nihil certi constitui potest. Vulgus Scabiosam vocat, quo nomine nobis vtendum erit donec legitimum compertum fuerit, Germani *Scabiosen / oder Apostemkraut*, [Galli *La Scabieuse*] nominant. Scobiosam verò aut à scabro herbæ habitu, aut quod scabiei medeatur, appellatam esse euidentissimum est: id quod etiam Psora vox prætendere videtur. Stœben Dioscoridis non esse multis argumentis constat, quæ prætereo.

Scabiosa.

Scabiosa unde dicta

Scabiosa non est Stœbe.

FORMA.

Folia carnosa: Erucæ modo laciniata & multifida habet, subhirsuta, non tamen aculeis horrentia. Flores speciosos, diuturnos, coloris ex cæsio aut purpureo albicantis. Radicem crassam.

LOCVS.

Passim in omnibus, potissimum autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequam gramine denudentur prata, passim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum sit vehementer amara, calidam & siccam esse nemo nescit, idémque cum Succisa temperamentum habet.

VIRES.

Easdem quas Succisa facultates obtinet. Potissimum autem scabiem & tussim sanat.

DE SMILACE ASPERA.
CAP. CCLXXIIII.

Smilax aspera etiam foliorum ambitu spinoso modo solo stipite in Gallia Narbonensi uisitur.

NOMINA.

Smilax et Milax.

μίλαξ τραχεῖα Dioscoridi, μίλαξ Galeno, Smilax aspera Latinis dicitur, officinis nostris incognita, Germanicè *Grosz Stechend oder scharpff Vuindt* / ab aculeis quos habet, nominari aptè potest.

FOR-

FORMA.

Folia habet Peryclimeno ſimilia, vel, vt Theophraſtus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paliuri aut Rubi modo aculeatos. Circumuoluitur arboribus ſurſum deorſum ſe circumagens. Florē candidum, fructum racemoſum fert, cùm maturuerit rubentem, guſtu leuiter mordentem. Radicem craſſam & duram.

LOCVS.

In paluſtribus & aſperis naſcitur, Plinio autē teſte in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smilacem quidem aſperam naſcentem, non vidi: ſicca enim aliunde ad me tranſmiſſa eſt, ita vt certò indicare quo tempore floreat aut fructum producat, haud poſſim. Id quod ideo referre volui, ne nos calumniandi anſam habeat oſor peruerſus, ſi non ex omni parte picturam natiuæ ipſius herbæ formæ reſpondere viderit. Cogitet enim non viridem, ſed ſiccam nos pingendam tantùm dediſſe. Theophraſtus tamen lib. iij. cap. vlt. de hiſt. plant. hāc vere tempore florere ſcribit.

TEMPERAMENTVM.

Quale ſit eius temperamentum, vires ſatis declarant, & folia ipſa atq; fructus, quæ ſingula in guſtu lenem quandam mordicationem præ ſe ferunt, vt calidam eſſe & ſiccam haud dubium ſit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus ſi antè & pòſt bibantur cōtra letalia venena efficacia ſunt. Traditum eſt, quòd ſi quis tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibendum dederit, nullū illi poſtea venenum nociturum. Conciditur etiam in alexipharmaca.

EX GALENO.

Milax aſpera clauiculis plena eſt, vt arboribus ſurſum deorſum diuerſimodè circumuoluatur. Fo-

lia gustata acrimoniam aliquam habent, & alioqui si illis vtaris calefaciunt.

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorum numero, aiunt capitis doloribus mederi. Contra venenata efficacissimi acinorũ corymbi, in tantum vt acinorum succo infantibus sæpe instillato, nulla postea venena nocitura sint.

DE SMILACE LAEVI. CAP. CCLXXV.

Smilax læuis Liset & Liseron à ligandis quibus adnascitur plantis hic pingitur.

NOMINA.

Volubilis maior.
Funis arborum.
Smilax læuis cur nominata.

Σμίλαξ λεία Dioscoridi, σμίλαξ Galeno, & Paulo dicitur. Latinis Smilax lęuis. Officinis & herbariis Volubilis maior, à nonnullis Cãponella, & Funis arborum, Germanis *Vuindenkraut, glatte Vuinden, oder Vueisz glocken* [Gallis *des Phaseoles*] vocatur. Læuis autẽ non alia ratione, nisi quòd aculeis careat, dicta est.

FORMA.

Hederæ similia folia habet, molliora tamen, lęuiora & tenuiora. Ramulos supra dictæ similes, aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus, vt prior. Fructum fert Lupino similem, nigrum, paruum, super quem semper flores albi, copiosi, & orbiculati per totam Smilacem exeunt. Aestate tabernacula per ipsam fiunt, autumno autẽ folia cadunt. Ex qua descriptione planum fit omnibus, herbam hanc quã vulgus herbariorum Volubilem maiorem vocat, esse Smilacem læuem, quòd illi scilicet singulæ notæ à nobis commemoratæ cõueniant. Id quod etiam pictura Smilacis asperæ, si cum hac conferas, satis demonstrat, quam vno hoc nomine dedimus, vt ex eiusdem collatione manifestius læuis ipsa agnosceretur. His accedit antiqui & manuscripti herbarij testimonium, qui Smilacem læuem, Volubilem ma-

iorem

iorem interpretatur. Eius etiam pictura, Volubilem quam maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Nascitur passim per fruteta, & sepibus sese inuoluit. Amat culta, & in iis etiam potissimum gignitur.

TEMPVS.

Aestate floret, autumno semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Modicam amaritudinem in gustu præ se fert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen cũ Dorycnio, & vtrunq; triũ obolorum pondere potum, somnia multa & turbulenta facere fertur.

EX GALENO.

Milax læuis facultate quodammodo prędictæ similis est.

EX PLINIO.

Nullius est effectus,

APPENDIX.

Empirici hodie succo Volubilis maioris ad calidas vtuntur passiones, capitis potissimũ & oculorũ.

DE SISYMBRIO. CAP. CCLXXVI.

Sisymbrium alterum seu Cardamine crescio, à crescendi celeritate uulgò dicitur.

NOMINA.

σισύμβριον Græcis, Sisymbrium Latinis, [Gallis *Cresson*] appellatur. Sisymbrium dici putat Varro à Sisymbrio, quę fuit veteribus comœdiis meretricula. Coronam etiam Veneris nonnulli dixerũt, vel quòd ob odoris suauitatem quam præ se fert, eo iuuentus quæ amoribus gaudet coronata, in comessationibus suis blando odoris oblectamento suas illecebras commendaret. Vel potius, quòd Sisymbrij caulis articulatim per internodia verticillato florum ambitu concinnè coronetur. *Corona Veneris.*

GENERA.

Sisymbrij duo sunt genera. Vnum quod simplici-

Balsamita Mentha aquatica. ter Sisymbrium dicitur: hoc seplasiarij Balsamitam, vt manuscriptus etiam testatur herbarius, vulgus autem Mentham aquaticam, Germani *Fischmuntz/Vuassermuntz/oder Bachmuntz* vocant. Alterum cum adiectione Sisymbrium cardamine nominatur. Officinis Nasturtium aquaticum, Germanis *Brunnēkresz*. *Nasturtiū aquaticū.* Sic verò dictum, quòd sapore Cardamum, hoc est Nasturtium, imitetur.

FORMA.

Sisymbriū Sisymbrium hortensi Menthæ simile, quadrato caule, quadantenus purpurascente, foliis Menthæ, serratis, latioribus & odoratioribus: floribus internodia geniculatim coronantibus, verticillato semper ambitu. *Sisymbriū cardamine.* Sisymbrium cognomento cardamine folia inter initia orbiculata habet, cùm autem creuerint vt Erucæ folium laciniatim finduntur. Caule prosilit cauo, sesquipedali, ima sui parte pluribus radicularum fibris subinde capillato, è cuius alarum cauis cirri frequentes sinuatim erumpunt. Flore candido. Semine Erucæ instar in siliquis acri & exiguo.

LOCVS.

Vtrunque riguos tractus amat. Primum autem potissimum circa stagna & piscinas nascitur. Alterū nusquam non in aquatilibus.

TEMPVS.

Aestate, potissimum verò Augusto mense, cum Mentha florent.

TEMPERAMENTVM.

Sisymbrium primum excalfacit atque resiccat in tertio ordine. Alterum autem quum siccum est, itidē tertij est ordinis excalfacientium & exiccantium: quum humidum & viride, secundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sisymbrium primum vim calfaciendi obtinet. Semen eius ad strangurias & calculos cum vino potum prodest. Tormina & singultus sedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capitis dolorem.

Aduer-

Aduerſus etiam apum & veſparum ictus valent. Vomitiones potum ſiſtit. Alterum cardamine cognominatum calefacit, vrinã ciet. Comeditur quoque crudum. Lentigines & cutis à ſole nigriciem & aſperitatẽ exterit tota nocte illitũ, mane autẽ ablutum.

EX GALENO.

Siſymbrium primum tenuium partium eſt, digerentis, calefacientis & exiccantis facultatis. Semen quoque eius tenuium partium eſt & calidum. Quocirca ipſum quidã cum vino exhibẽt ſingultiẽtibus, & tormina patientibus. Siſymbrium quod quidam Cardaminen vocant, quandoquidem Cardamo, id eſt, Naſturtio ſimile quiddam guſtu præfert, eadem ferè poteſt.

EX PLINIO.

Vtrunque Siſymbrium efficax aduerſus aculeata animalia, vt ſunt crabrones & ſimilia. Sedant capitis dolorem, item epiphoras. Alij panem addunt. Alij per ſe decoquunt in vino. Sanat & epinyctidas, cutiſque vitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impoſitum, diebúſq; detractum. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi diſſolutiones cohibet ſiue in cibo ſumptum, ſiue in ſucco potum Non edendum grauidis niſi mortuo conceptu. Quippe etiam impoſitum eiicit. Mouet vrinã cum vino potum. Sylueſtre & calculos. Quos vigilare opus ſit excitat infuſum capiti cum aceto.

DE SIO. CAP. CCLXXVII.

Sion ſeu Lauer diuerſiſſimam pingit ab ea quam medici & officinæ ſyllabarum metatheſi uocãt uerlã, & ad nephriticos affectus uti & Cardamine plantam perſimilem & congenerem fœliciter uſurpant.

NOMINA.

ἴον, ἢ ἀναγαλλὶς ἔνυδρος Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis Waſſerpũgen/ Bachpungen/ oder Pungen [Gallis de la Berle] appella-

Sion unde dictum. pellatur. Sion autem nomē sibi adsciuit à concussu, quod Græci σείειν dicunt : nam excutiendi vim na-ctum est, vtpote quod à renibus calculos pellat, vri-*Anagallis aquatica.* nam & menses ducat. Anagallis aquatica, quòd flo-res eius Anagallidis fœminę floribus per omnia re-*Lauer.* spondeant. Lauer nomen hauddubiè à lauando cō-traxit, quòd sonantibus aquis enatum semper elui gaudeat.

FORMA.

Pusillus est frutex, rectus, pinguis, foliis latis, Olu satro similibus, minora tamen, & odorata. Quæ de-lineatio prorsus astipulatur huic herbæ quam Ger-mani *Vuasserpungen* nominant. Hæc enim riuulis gaudet, frutex pusillus pinguísque est, latis foliis, Hipposelino similibus, & digitis leniter friata iucū-dum expirantibus odorem. Floribus cœruleis, Ana-gallida fœminam referentibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapsu repentibus, aut e-tiam residibus. Sæpe verò intumescentibus demer-sum videtur.

TEMPVS.

Iunio mense floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Quum amara admodum sit hæc herba, vt calefa-ciat & exiccet necesse est. Atq; hinc iterum collige-re licebit, vt patebit ex Verbis Aëtij, eam esse Sium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sij folia cocta crudaq; comesta calculos cōminuūt & excernunt. Vrinas mouent. Fœtus & menses edu-cunt. Dysentericis vtiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum gustu odoratum est, tantum etiā calefacientis facultatis est particeps. Digerit autem & vrinam mouet, & calculos renum frangit, & men-ses euocat.

EX AETIO.

Sium quatenus gustu odoratū est, eatenus calefa cit, & exiccat. Discutiendi etiam vires habet, vrinam mouendi

mouendi, calculos in renibus diſſoluendi, ac menſes ciendi.

EX PLINIO.

Prodeſt vrinis, renibus, lienibus, mulierumque menſibus, ſiue ipſum in cibo ſumptum, ſiue ius decocti, ſiue ſemen è vino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisq; quæ gignunt eos, reſiſtit. Dyſentericis prodeſt infuſum. Item lentigini illitum, & mulierum vitiis in facie, noctu illitum momento cutem emendat, & ramices lenit, & ſcabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarij in hodiernum vſq; diem hac herba in tumoribus diſcutiendis, & ſcabie equorum ſananda vtuntur, vt hinc manifeſtum fiat illam eſſe Sium.

DE STRATIOTE MILLEFOLIA. CAP. CCLXXVIII.

NOMINA.

Στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος Græcis, Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbariis Millefolium, Germanis *Garben/Schafgarben/Schafripp/Tauſendtblatt/ & Geruuel*, [Gallis *Mille fueille, ou Cumin, ou Aneth ſauluage*] nominatur. Strationes verò Græcis, id eſt, militaris dicta eſt, quòd vulnera ferro facta ſanet, atque adeo in militia & caſtris multus eius vſus ſit.

Millefoliũ

Stratiotes unde dicta

FORMA.

Frutex eſt exiguus, dodrantalis & maior. Folia habet pulli auium pennis ſimilia. Suntque foliorum exortus admodum breues, inciſuris diuiſi. Breuitate verò & aſperitate Cumino ſylueſtri maximè aſſimulantur, & etiamnum breuiora. Huius denique vmbella denſior & plenior: ſurculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo vmbellę ſunt. Flores illi candidi & exigui ſunt.

LOCVS.

Naſcitur in agris aſperis, & præcipuè circa vias ac ſemitas.

TEMPVS.

Per integram floret æſtatem.

TEMPERAMENTVM.

Nonnihil adſtrictionis habet, atq; adeò exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eximiè vtilis eſt herba ipſa ad ſanguinis eruptionem, & ad vlcera vetera ac recentia: item ad fiſtulas.

EX GALENO.

Vulnera glutinare poteſt, & vlceribus vtilis eſt. Sunt qui ea ad ſanguinis eruptiones vtantur, & ad fiſtulas.

EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliofam, eximij vſus ad vulnera. Boum neruos abſciſſos vomere, ſolidari ea, rurſuſque iungi addita axungia affirmant.

APPENDIX.

Recentiores ad eoſdem vſus millefolium ſuum adhibent, ad ſananda nimirum omnis generis vulnera, diſſoluendum ſanguinem concretum, & ad conſtringendos menſes. Vnde à Stratiote millefolia non eſſe diuerſum omnibus perſpicuum fit.

DE SARRACENICA SOLIDAGINE. CAP. CCLXXIX.

NOMINA.

QVVM nobis non conſtet quo nomine veteribus nominata ſit herba hęc, placuit vſitatam ac tritam noſtri tẽporis herbariis appellationem vſurpare, donec veriorem comperire contingat. Non tamen latet à nonnullis corrupta voce Cartafilaginem, vel magis deprauata Filaginem nominari, cùm dicendum eſſet Ceratophylacem, quia nimirum partẽ oculorum ceratoïda, hoc eſt, corneam, defendat, ſalutiq; percuſſam ac læſam reſtituat. Cur verò hoc nomine non appellandam

Herba fortis non eſt Cartafilago, ſeu ut rectius dicã, Ceratophylax.

ceſeã,

censeã, facit in primis quòd descriptio Ceratophylacis illi non conueniat. Dein quòd pictura eiusdẽ in manuscripto herbario illi herbę quã Fortẽ vocãt, prorsus nõ respondeat. Herbam itaq; Fortem, vel vt alij habent Sortis, nominamus eam quæ Germanis *heydnisch Vundkraut* vocatur, quòd fortè à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibusdã Cõsolida Sarracenica dicitur. Fortis verò à vehementi odore.

FORMA.

Caulem rubescentem, duûm triúmue cubitorum ac cauum habet, è quo prodeunt folia oblõga, in extremitatibus serræ modo incisa, Saliciq; similia. Flores luteos in pappos euanescentes. Radicem multifidam, forisque rubentem.

LOCVS.

Nascitur in syluis & in montibus altis. Copiosè autem in monte post arcem Tubingensem, quẽ germanico nomine *die odenburg* vocant, prouenit.

TEMPVS.

Augusto mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, modicéq; amara est, atqueadeò siccare euidentissimum est.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Vulneraria herba est, id quod germanica appellatio abundè satis monstrat. Imposita itaque vulneribus carnẽ primũ generat, dein statim glutinat. Sicca in puluerem trita recẽtia vulnera, si inspergatur, celeriter sanat. Fistulis etiam medetur, malignáque vlcera mundificat, ac confestim sanat.

DE SAXIFRAGA.

CAP. CCLXXX.

NOMINA.

Σαξίφραγον, ἢ σαξίφαγον, ἢ ἔμπιτρον Græcis, Saxifragon & Saxifraga Latinis. Officinis quibusdam perperàm Capillus Veneris dicitur,

citur, vt in Adianto docuimus. Rectius muraria ruta vocaretur. Sunt qui Saluiam vitam hodie nominēt. Germanis *Maurrauten* & *Steinrauten* appellatur.

Saxifragon cur dictum. Saxifragon, quòd calculos è corpore pellat frágátque. *Empetrō.* Empetron verò, quoniam in saxis proueniat. Officinæ hodie alias præter hanc latinorum Saxifragas ostendunt, de quibus suo dicemus loco.

FORMA.

Surculosus frutex saxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non dissimilibus, nigris, breuibus, foliis Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auersa verò parte annexa puncta habentibus, sine flore, sine semine, radice nigra, superuacua.

LOCVS.

In saxis & asperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud vetusta ædificia, in lapidū commissuris.

TEMPVS.

Vere & æstate inuenitur, potissimum autem Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius gustuque, in quo manifesta quædam adstrictio apparet, colligitur hāc herbam calidam & siccam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In vino cocta & pota, febricitātibus opitulatur, strāguriæ & singultui medetur. Lapides vesicæ frāgit, & vrinam mouet.

EX PAVLO.

Saxifraga vrinam ciet, & calculos conterit.

DE SILIQVASTRO. CAP. CCLXXXI.

Siliquastrum & piperitis quæ quibusdā piper Iudicum dicitur, aliis cardamomi genus putatur, in siliquis Pyramidalibus semen habet rufum, latum, iura croci colore tingens & piperis sapore condiens.

NOMI-

NOMINA.

SILIQVASTRVM cōuenientissimo nomine à Plinio lib.xx.cap.xvij.dicta est herba hæc, à siliquis nimirum magnis & oblongis quas producit. Eadē etiā ab eodē Piperitis, quòd semen eius gustatū piperis saporē & acrimoniā præ se ferat, nominatur. Alia tamē est ab ea quā vulgò Piperitim appellāt, vt suprà etiā monuimus. Sunt qui piper Hispanū, alij piper Indianum, nōnulli etiam piper ex Chalechut vocant. Auicenna videtur appellare Zingiber caninum. Germanicè dici potest *Chalechutischer oder Indianischer Pfeffer.* *Siliquastrum.* *Piperitis.* *Piper Indianum.* *Zingiber caninum.*

GENERA.

Maius & minus est Siliquastrum. Maius siliquas producit maiores, & colore subnigras, aut fuscas. Minus contrà minus profert, & colore puniceas. Nos tamen vtrunque genus vna pictura complexi sumus vtque hiantes duæ pingerentur siliquæ curauimus, non sanè quòd spōte sua sic rumpantur, sed vt quale intus esset semen cerneretur. Præter hæc, genera alia sunt bina, quorum vnum longissimas & colore puniceas, alterum verò latiores multóq; breuiores producit siliquas. Damus itaque quatuor Siliquastri distincta genera, vt ex pictura manifestissimè deprehenditur. Horum primum discriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquastrum.

FORMA.

Herba est caule rubro & longo, crebris geniculis, foliis Lauri, floribus candidis, semine in siliquis oblongis & magnis albo, vel potius flauescente, tenui, gustu Piperis acerrimo. Radice vnica, subalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum delineatione satis cōstat herbam cuius picturam damus esse Plinij Siliquastrū seu Piperitim. Caule siquidē, vt ex Castore collegit Plinius, rubro & longo, densis etiam geniculis, vnde folia Lauri foliis similia erumpunt,

semine

ſemine albo, tenui admodũ, guſtu piperis. Quibus omnibus etiam Siliquaſtri & Piperitidis nomenclaturæ, quæ huic optimè quadrant, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in fictilibus ac teſtaceis ſatũ paſſim ferè prouenit. Perpaucis antè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPVS.

Aeſtate quidem floret, atque mox decidente flore ſiliquæ primum herbacei, dein punicei aut fuſci coloris ſubnaſcuntur, plenæ ſemine.

TEMPERAMENTVM.

Valenter excalfacit atque deſiccat, id quod ſeminis immenſa acrimonia, & foliorum amaritudo euidentiſſimè monſtrat: vt certè non temerè plærique hoc ſemine loco veri Piperis vtantur: eaſdem enim facultates haud dubiè habet, quas etiam ex Dioſcoride ſumptas ſubiiciemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Piper cõmuniter calefaciendi facultatem habet, vrinam mouendi, concoquendi, extrahendi, diſcutiendi, & quæ pupillas oculorum obtenebrant extergendi. Prodeſt rigoribus circuitu certo inuadentibus potum & inunctum. Venenatorũ morſibus ſuccurrit. Fœtus ex vtero ducit. Tuſſi & omnibus thoracis affectibus in eclegmate & potu ſumptum auxiliatur. Cum melle inũctum angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri foliis potum ſoluit. Pituitam ex capite purgat cum Staphyſagria commanducatũ. Dolores leuat, valetudinémque tuetur. Appetentiam mouet. Concoctionem adiuuat ad intinctus additum. Strumas cum pice exceptum diſcutit. Cum nitro alphos abſtergit.

EX PLINIO.

Siliquaſtrum vtile gingiuis, dentibus, oris ſuauitati, & ructibus.

APPEN-

APPENDIX.

Auicenna Zinziber caninum abſtergere cutis & faciei maculas, lentéſque tradit. Item ſtrumas alióſque tumores, eius ſemen digerere ſcribit, vt hinc etiam eaſdem cum vero Pipere habere facultates colligere liceat.

DE SCORODO. CAP. CCLXXXII.

NOMINA.

κόρϱιδον Græcè, Allium Latinè appellatur. Officinæ Latinum nomen retinuerunt. Germanicè *Knobloch/oder Knoblouch* [Gallicè *Ail, ou Aux*] Scorodon autem dicitur, vt nonnullis placet, quaſi σκαιὸν, ῥόδον, id eſt, rudis Roſa, quòd aſperè ſupra modum redoleat, & olfacientium nares offendat. Latini Allium à Græco fortaſſis verbo ἅλλεσθαι, id eſt, exilire, vocant, quòd nimirum exiliendo creſcat. *Scorodon unde dictum. Allium.*

GENERA.

Tria in vniuerſum Allij ſunt genera. Vnum hortenſe & ſatiuum domeſticúmue, quod Germani *garten oder heymiſch Knoblouch* vocant. Alterum ſylueſtre quod Græci ὀφιοσκόρϱοδον, id eſt, anguinum Allium nominant, in aruis ac campeſtribus ſponte naſcens. Cuius nos duo genera damus, quorum primū Germanis *Vuilder Knoblouch* dicitur, alterum verò *Feldknoblouch*. Tertium itidem ſylueſtre, vrſinum cognominant, in ſyluis proueniens, Germanis *Vualdknoblouch* appellatur. *Alliū hortenſe. Anguinū Allium. Vrſinum.*

FORMA.

Allium hortenſe fronde viret cæpitia, caule tereti & inani. In cacumine flores in globum circūagūtur, in quo ſemen emicat. Radicis bulbus tenuis, velatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & iis ſeparatim veſtitis, in cuius vertice cōplures fibræ cirrorum exemplo criſpantur, tędioſo habitu, & aſpero ſapore. Sylueſtre foliis conſtat prælongis, *Hortenſe. Sylueſtre*

longis, teretibus, intus concauis, iunceam speciem repræsentantibus, caule procero, leni, purpureos flores ostentante, cacumine tum colore tum forma cõspicuo, radice bulbosa & capitata, nucleis spicatim compactilibus intumescente, summo vertice capillamentis fibrato. *Vrsinum.* Vrsinum odore molli, foliis grandibus, & Ephemeri non letalis foliis similibus, floribus in summo candidis, capite prætenui.

LOCVS.

Hortense passim in hortis satum & plantatũ prouenit. Syluestre sponte in aruis, vt diximus, & campestribus nascitur. Vrsinum autem in nemoribus.

TEMPVS.

Hortense & syluestre æstate florent. Vrsinum autem vere, Aprili & Maio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Allia desiccant & calfaciunt quarto excessu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Legendũ in Dioscoride, καὶ ἐπιφανείας σωμάτων ἑλκωτικόν.

Facultas Allio est acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, stomachum exiccat. Sitim efficit. Inflationes permutat alteratue, & summam corporis cutem exulcerat. Eadem potest Anguinum alliũ. Comestum latos ventris lumbricos expellit. Vrinas ducit. Contra viperarum morsus & hæmorrhoïdum prodest, ita vt non aliud magis, si vinum iugiter sumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabiosorum morsus vtiliter illinitur. Allium ipsum in cibo sumptum contra aquarum mutationes confert. Asperas arterias clarificat. Veterẽ tussim crudum & coctum comestum lenit. Cum origani decocto potum, pediculos & lendes enecat. Vstum & cum melle subactũ illitumque, hypopya & alopecias sanat. Exanthemata cum nardino vnguento, sale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfuresque eximit. Cum teda & thure decoctum, si in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morsus cum ficulneis foliis, &

Cumino illinitur. Comę decoctum in insessionibus menses & secundas trahit. Eiusdem gratia suffitu. Factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Græci μυττωτὸν vocāt, vrinam cit, & obstructiones aperit. Vtile etiam hydropicis.

EX GALENO.

Excalefacit corpus, crassos in eo humores extenuat, glutinososq; incîdit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam nec sic quidem vim perdit extenuandi, verùm facultatem quandam obscurissimam alendi corporis acquirit, cuius antea quā coqueretur, nihil prorsus obtinebat. Cæterùm Allium non modo vt opsonium, verum etiam vt medicamentum sanitati accommodū, quod obstructa soluere & discutere possit, vsurpatur. Est autem Allium ex eorum ciborum genere, qui & flatum discutiant, & minimè sitim inferant. Ophioscorodon domestico, vel reliqua omnia syluestria, valentius est.

EX AETIO.

Allium comestum flatus discutit, sitim reprimit, crassos & lêtos humores incîdit. Habet tamen quidpiam virosum, & mali succi, quod amittit si aqua elixetur. Ab eius assiduo vsu præsertim calidas temperaturas cauere oportet.

EX PLINIO.

Allio magna vis, magnę etiam vtilitates contra aquarum & quorumlibet locorum mutationes. Serpentes abigit & scorpiones odore: atq;, vt aliqui tradidere, bestiarum omniū ictibus medetur, potu vel cibo, vel illitu. Priuatim contra hæmorrhoïdas prodest, cū vino redditū vomitu. Ac ne contra araneorū murum venenatū morsum valere miremur, aconitū, quod alio nomine pardalianches vocatur, depellit: item Hyoscyamū: contra canū morsus, inq; vulnera cum melle imponitur. Ad serpentiū quidē ictus potum cū restibus suis, efficacissimè ex oleo illinitur. Attritisq; corporū partibus, vel si vesica intumuerit.

Quin

Quin & suffitu eo, secũdas partus euocari existimauit Hippocrates: cinere eorum cum oleo, capitis vlcera manantia sanitati restituens. Suspiriosis coctũ, aliqui crudum id dedêre. Diocles hydropicis cũ Cẽtaurea, aut in fico duplici ad euacuãdam aluũ: quod efficacius præstat uiride, cũ Coriandro in mero potum. Suspiriosis aliqui & tritum in lacte dederunt. Praxagoras & cõtra morbum regium vino miscuit: & contra ileum in oleo & pulte, sic illinens. Strumis quoque. Antiqui & insanientibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodest. Dentium dolorẽ tribus capitibus in aceto tritis imminuit: vel, si decocta aqua colluantur, addaturque ipsa in caua dentium. Auribus etiam instillatus succus cum adipe anserino. Phthiriases & prurigines potum, tusum item in aceto & nitro. Compescit & destillationes cum lacte coctum, vel tritum permixtúmue caseo molli: quo genere & raucitatem extenuat: vel phthisin, in fabæ sorbitione. In totum autem coctum vtilius est crudo, elixumque tosto, sic & voci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto mulso coctum. Tenasmo in pulte medetur. Tẽmporum doloribus illitum, elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritum. Tussi cum adipe vetusto decoctum, vel cum lacte. Aut si sanguis etiã excreetur, vel purulenta sint. Et pituitæ sub pruna coctum potum, & cum mellis pari modo sumptum. Cõuulsis & ruptis cum sale & oleo. Nam cum adipe tumores suspectos sanat. Extrahit fistulis vitia cũ sulphure & resina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, sanatq; cum origano, vel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Sugillata aut liuentia ad colorem reducit, cõbustum ex melle. Credunt & comitialem morbum sanare, si quis in eo cibo vtatur aut potione. Quartanas quoq; excutere potũ caput vnum cũ Laserpitij obolo.

obolo. In vino austero tussim, & alio modo acceptũ. Suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctum fabæ, atque ita in cibo sumptum, donec sanitatem restituat. Facit & somnos, atque in totum rubicundiora corpora. Venerem quoque stimulat cum Coriandro viridi tritum, potumque è mero. Cæterũ contra pituitam & gallinæ & gallinaceis prodest. Mixtum farre in cibo, iumentis vrinam reddere, atque nõ torqueri tradunt, si eo trito natura tangatur.

EX SIMEONE SETHI.

Cõmodissimum est crassum & tenacẽ, aut crudum humorẽ aggregantibus: eum enim incidit, & obstructiones ab eo factas tollit. Habet verò quippiã mali succi, quod decoctum aqua abiicit. In frigidis temperaturis sæpe sanitatem præseruat. Temperatura verò calidos lędit, & maximè oculos, caput, pulmonẽ, & renes eorum. Proprietate autem quadam sitim à salso humore factam sedat, & lumbricos eiicit, & flatus discutit. Etsi verò sanum visum offendat, nihilominus tamen eius hebetudinem propter humiditatem ortam sanat. Semen in calidis corporibus exiccat. In frigidis verò & humidis corporibus idem calefacit, Veneremq; excitat. Est etiam remedium cõtra venena, & morsus venenatorũ, perinde atq; theriaca: vnde & Galenus hoc theriacam rusticorũ vocat. Hoc ipsum fugiunt serpentes, tanquam Rutam. Quapropter Persę coquinas ipsorum Alliis replent. Non solum autem flatus discutit, sed etiam horũ generationem prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendicum qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimentum & sanguinem extenuat, & faciem rubificat, asperamque arteriam purgat. Si verò assetur, & corrosis dentibus aut propter humiditatem dolentibus imponatur, prodest. Non solum verò sumptum ad venenatorũ morsus cõfert, sed etiam postquam tritum est, superpositum. Lędit prægnantes & lactentes, mensesque ducit.

DE SANCTI IACOBI FLORE.
CAP. CCLXXXIII.
NOMINA.

NVM herba hæc veteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, nondum certò affirmare aut inficiari audeo. Vulgus tamen herbariorum sancti Iacobi florem aut herbam nominat. Officinis incognita est. Germani *S. Iacobs blum* [Galli *L'erbe de S. Iaques*] appellant.

FORMA.

Herba est fruticosa, cauliculo rubente, multifariã striato, foliis exiguis, Erucę instar confectis, floribus luteis, forma Chamæmeli floribus haud dissimilibus, radice adnascentias multas habente.

LOCVS.

Nascitur in agrorum marginibus, & aquarum ripis, locisque arenosis.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Amara est & adstringit, ideóque calidam & siccã esse constat.

VIRES.

Recentiorum medicorum experientia cognitum est, herbam hanc vulneribus mirificè mederi, & ad interanea prodesse. Fistulas quoque iidem curare, & ne vltrà serpant prohibere, impositam tradunt. Quę sanè omnes facultates pulchrè eius tẽperamento respondere videntur.

DE SELINO HORTENSI.
CAP. CCLXXXIIII.
NOMINA.

Apiũ hortense. Selinon quare dictum.

Σέλινον κηπαῖον Græcis, Apium hortẽse aut satiuum Latinis vocatur. Officinæ latinũ retinuerunt nomen: Germanis *Epffich / oder Eppich* [Gallis *du Persil cultiuee, ou de Iardin*] nominatur. Selinon autem Græci vocãt, quasi ἕλας σειόμενον, hoc est, pa-

eſt,paludibus impulſum:paludoſis enim gaudet, & in iis enatum lætius exurgit.

FORMA.

Apium hortenſe ſæpe cubitalem æquat altitudinem:caule rotundo,tenuiter ſtriato,multiſq; ramulis brachiato:foliis tripartitò diſſectis,& leniter criſpis,in extremitatibus laciniatis:floſculis candidis, & quibus minores haud temerè reperias:ſemine exiguo:radice ſingulari,lõga,capillata. Hæc itaq; herba,cuius picturam damus, eſt verum Apium, quòd illi omnes reſpondeant notæ, adeò vt temerè nonnulli putent eſſe vulgare noſtrum Petroſelinum.

LOCVS.

In hortis ſatum prouenit:amat autem loca potiſſimum aquoſa.Hinc eſt quòd ſua ſponte nõ procul à Canſtadio Ducatus Vuirtenbergenſis oppido in paludoſis proueniat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret ac ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo ordine,& ſiccum in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ad oculorum inflammatiões cum pane aut tenui polenta illitum prodeſt. Aeſtum ſtomachi mulcet. Mammas grumis induratas diſiicit. Crudũ aut coctum comeſtum vrinam mouet.Decoctum eius radicumque potum,letiferis medicamẽtis aduerſatur, vomitũ ciens.Aluum cohibet.Semen efficacius vrinam cit.Succurrit & feratum morſibus,& iis qui lithargyrum hauſerunt.Inflationes diſcutit.Miſcetur etiam vtiliter medicamentis dolorem leuãtibus, theriacis,& tuſſi medentibus.

EX GALENO.

Apiũ vſqueadeò calidũ eſt,vt & vrinas & menſes cieat. Flatus quoque diſcutit,& magis ſemen quàm

herba ipsa. Ori, stomachóque gratissimum.

EX PLINIO.

Rami Apii largis potionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiã habent. Oculis illitũ cum melle, ita vt subinde foueãtur feruenti succo decocti, aliisq; mẽbrorũ. Epiphoris per se tritum aut cũ pane, aut poléta impositum, mirè auxiliatur. Pisces quoq; si ægrotent in piscinis, apio viridi recreantur. Verũ apud eruditos non aliud erutũ terra in maiore sententiarũ autoritate est. Ad cibos nõ est admittendum, imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatũ existimant. Ipsius quoque visus claritati inimicũ. Eos qui ederint sterilescere mares fœminásque tradunt. In puerperiis verò ab eo cibo comitiales qui vbera hauriunt. Innocentiorem tamẽ esse marem. Eáq; causa est, ne inter nefastos frutices dãnetur. Mãmarũ duritiã impositis foliis emollit. Suauiores aquas potui incoctũ præstat. Succo maximè radicis cũ vino lũborum dolores mitigat. Eodem iure instillato grauitatem auriũ. Semine vrinam ciet, menstrua ac secundos partus. Et si foueantur semine decocto sugillata reddit colori, cum oui albo illitum. Aut ex aqua coctum potúmque renibus medetur. In frigida tritum oris vlceribus. Semen cum vino, vel radix cum veteri vino vesicę calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex vino albo.

EX SIMEONE SETHI.

Vrinam cit, obstructiones tollit, non inflat, magis verò flatus discutit, & menses ducit. Difficulter autẽ concoquitur, atq; ob eam causam oportet ipsum in medio ciborũ sumi. Paululum quid vẽtrẽ sistit. Proprietate verò quadã comitiales lædit, & oportet hos omnino abstinere. Sępe enim quidã qui ferè ex hoc morbo conualuere, parati autem tum incidere, ex eius vsu iterum comitiales facti sunt. Offendit etiam testes. Semẽ autem quàm folia validius & efficacius,

& eo

& eo radix. Prodest ad singultus à crassis excrementis profectos. Abstergit renes & vesicam. Obstructiones in venis & arteriis factas aperit. Semen præsumptum, ebrietatem arcet. Confert etiam ad bonum * corporis odorem, multique crebriore huius vsu grauem * corporis odorem abegerunt. Mulieres ad rem veneream propriores facit. Si in huius decocto calculosi desidat, calculos, vt ferunt, eiicit, & difficultatem vrinæ sanat & renes curat. Lactantes mulieres oportet ab eius vsu abstinere: minuit enim lac.

* Alias oris.

* Oris.

S. BARBARAE. HERBA.
CAP. CCLXXXV.
NOMINA.

NEQVE huius herbæ aliud nomen, quàm quo vulgò appellatur, afferre potuimus. Superstitione enim quidam ducti prioris temporis herbarij, diuæ Barbaræ herbam nominarunt. Nec nos aliud nomen vtcunque inuestigâtes ex herbariæ rei peritis extorquere potuimus. Germanis *S. Barbarakraut* [Gallis *L'erbe de S. Barbe*] vocatur.

S. Barbaræ herba cur dicta.

FORMA.

Caulem habet rotundum, solidum, striatum, folia Erucæ modo laciniata, flores luteos, siliquas teretes, semine refertos, radicem ex obliquo prodeuntem, & oblongam.

LOCVS.

Passim in campestribus nascitur.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret, ac subinde in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti primum subacris esse, dein parum etiam adstringere videtur, vt calidam & siccam esse nemo dubitare debeat.

VIRES.

Vulnerariam herbam esse & temperamentũ eius

P iij & ex-

& experientia docet. His verò potiſſimum vlceribus medetur quæ impura ſunt, & in quibus caro ſupercreſcens fuerit: nam quia valenter ſiccat, ideo ſordes extergere, & carnes minuere poteſt.

DE SAXIFRAGA MAIORE.
CAP. CCLXXXVI.
NOMINA.

AN veteribus Græcis & Latinis herba hęc cognita fuerit, nondum mihi conſtare ingenuè fateor. Vulgus herbariorũ & officinæ Saxifragã maiorem, & albam, quòd ſcilicet mirificã in cõminuendis frangendisq́; calculis vim, ac flores albos habeat, hodie vocãt. Germani *weiſſen Steinbrech* vel *Vueiſſen Steinbrech* appellant.

FORMA.

Caulem habet lanuginoſum, ſubrubicundum, folia exigua, rotunda, in extremitatibus inciſa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri ſeminis quantitatem referentia adhærent, partim alba partim rubea, quibus officinæ pro ſemine eius vtuntur.

LOCVS.

In pratis & mõtibus, potiſſimum ſiccis, prouenit.

TEMPVS.

Maio menſe floret, dein ſtatim euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix guſtanti amara ſint, calidam & ſiccam in ordine tertio eſſe veriſimile exiſtit.

VIRES.

Vrinam mouet, calculos frangit & conterit. Strãguriæ itaque confert: abſtergit enim expurgatq́;, & quæ in venis eſt craſſitiẽ, ſicut omnia alia quæ amara ſunt, incîdit. Menſes quoque cit, craſſaq́; ac glutinoſa ex thorace educit.

DE SAXI-

DE SAXIFRAGA LVTEA. CAP. CCLXXXVII.

NOMINA.

NOMEN hoc in præsentia fingere adlubuit cùm scilicet aliud quo herbā hāc appellaremus non occurreret, vt hac ratione à priori discerni posset. Saxifragā autē vocare placuit, quòd nimirum calculos frangat. Ad quod sanè nomē allu dentes Germani *Steinklee* nominant, quod idem valet, ac si Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine *gulden oder geelenklee* / & , quod sententiam nostram confirmat, *Steinbrechen* / á cōminuendo lapide appellāt. Luteam verò diximus à luteis floribus, volētes eam ab alba discriminare Saxifraga. Cōmodissimè itaque germanicè *geeler Steinbrech* vocabitur. Perperàm ea officinæ nonnullæ pro Meliloto vsurpant, vt suo etiam loco indicauimus. *Saxifraga cur dicta.* *Officinarū error.*

FORMA.

Caulem cubiti ferè altitudine obtinet, folia fœno græco similia, in quouis pediculo tria: floribus pisi, multò tamē minoribus, luteis, odoratis, deorsum nutantibus, semine per ramulos diffuso rotundo, radice subcandida.

LOCVS.

Passim in aruis & segetibus prouenit.

TEMPVS.

Floret tota æstate, potissimum autem Iulio mēse, in quo semen etiam producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse gustus abūdè docet: amara enim & subacris existit.

VIRES.

Abstergit, expurgat, & quæ in venis est crassitiem incîdit, atque adeò obstructiones iecinoris & lienis tollit. Vrinā mouet, mēses cit, lapidē frangit, & quæ in thorace sunt glutinosa extenuat & educit. Rectè itaq; recētiores in obstructionibus renum & vesicæ,

earundémque partium calculis hac herba vtendum esse docent. Succus etiam eiusherbę ac florũ eiusdem ad caliginem oculorum instillatus confert.

DE SISARO. CAP. CCLXXXVIII.

Sisarum pingit quod in hortis hodie est frequentissimum, Panacis nomine à cheruilla dicta diuersum, quæ huic Siser est satiuum.

NOMINA.

Siser. Σίσαρον Græcis, Siser Latinis, vulgò Pastinaca quòd ei congener sit, appellatur. Sunt qui extritis prioribus literis diminutrice forma Serullum, aut Seruillam, aut Cheruillam, pro Siserculo nominent. *Serullum pro Siserculum.* Germani ad corruptam hãc appellationem respicientes, *Gerlin* & *Geirlin* [Galli *cherny*] vocant.

GENERA.

Duo sunt Sisari, Plinio lib.xx.cap.v.autore, genera. Vnum satiuũ, quod iterũ duûm est generum: vnũ enim magnum dicitur, Germanis *grosz Zam Moren.* Alterum verò minus, quod iidem priuatim *Geirlin/ Vueisz Morelen/klein zam Moren/*vel *Morchelen* nominant. Alterum erraticum, quod *Vuild Moren* appellant. *Baucias.* Officinis nonnullis Baucias dicitur.

FORMA.

Sisarum satiuum. Sisarum satiuum caulem habet angulosum, folia oblonga & in extremitatibus incisa, flores magnum luteos, minus verò candidos, semen latũ & foliaceũ, radices intus candidas, iucundi gustus, esuiq; gratissimas. *Erraticũ.* Erraticũ caule est bicubitali, foliis Pimpinellæ, sed maioribus, flore luteo & vmbella Anethi, semine lato & rotũdo, vt satiuũ, radice tenui ac longa.

LOCVS.

Copiosè in Germania nostra prouenit: gaudet enim frigidis locis. Satiuũ quidẽ in hortis, erraticũ verò passim in incultis, vberius autẽ in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtrũq; æstate floret, atq; subinde semẽ producit.

TEMPE-

TEMPERAMENTVM.

Siſaron Paulus in tertio ordine, Galenus autem rectius in ſecundo calidum eſſe ſtatuit. Satiuum autem ſiccum quidem ſimul in primo ordine, quandoquidem Venerem ſtimulat: erraticum verò, quoniã adiectam amaritudinem quandam cum leuicula adſtrictione, ſiccius exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Suauis ori elixa Siſari radix, ſtomacho vtilis, vrinam cit, & appetentiam excitat.

EX GALENO.

Siſari radix cocta, ſtomacho grata eſt, & vrinam mouet.

EX PAVLO.

Siſari radix cocta, ſtomacho vtilis eſt, & vrinæ ciendæ. Semen tenue eſt & diſcuſſorium, validúmq; : idcirco iis quos ſingultus & tormina malè habent, cum vino exhibetur.

EX PLINIO.

Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt & effectu. Stomachum excitat, faſtidium diſcutit. Ex aceto laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere & mulſo, vel ex garo, vrinam ciet, vt Opion credit, & Venerem. In eadẽ ſententia eſt Diocles. Præterea cordi conuenire conualeſcentium, aut poſt multas vomitiones perquam vtile. Heraclides contra argentũ viuum dedit, & Veneri ſubinde offenſanti, ægriſque ſe recolligẽtibus. Satiui priuatim ſuccus cum lacte caprino potus, ſiſtit aluum.

DE SYCE. CAP. CCLXXXIX.

NOMINA.

συκῆ ἥμερος Græcis, Ficus ſatiua Latinis & officinis, Germanis *Feigenbaum*, [Gallis *Vng Figuier*] dicitur. *Ficus.*

FORMA.

Ficus ſatiua arbor eſt non magnopere procera, quanquam ampliſſimæ quædam inueniantur, vel

pyri

pyris æmula magnitudine, caudice breui, cortice leui, medulla carnosa, folio perquam magno vmbrosoq;, profundè admodum laciniato, sine flore, pomo quod supra folij pediculum nascitur, tubinato, molli, intus granoso, succo cũ maturescit lacteo, postea melleo: radicibus multis, obliquis ac longis.

LOCVS.

Iam in plærisque Germaniæ nostræ hortis plantatur, at in paucissimis fructus maturos ꝓducit. Calidiora & aprica loca amat: arbor enim omniũ ferè tenerrima & delicatissima, gelicidia & glacies horret.

TEMPVS.

Germinat sub Arcturum post ver, aut paulò ante solstitium.

TEMPERAMENTVM.

Ficus arbor calidæ temperaturæ est, tenuiumque partium, ceu indicant tum liquor eius, tum foliorũ succus. Valenter enim eorum vterque calidus est. Ficus quoque recentes & aridæ primo ordine completo calefaciunt, aut secundo incipiente: desiccant verò in medio primi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fici maturæ, teneræ recentésue stomacho noxię. Aluum soluunt, sed facilè ab eis contracta fluxio sistitur. Exanthemata & sudores prouocant. Sitim sedant, calorem restinguunt. Siccæ nutriunt, calefaciunt, sitim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen stomachi & ventris inutiles: arteriæ verò vesicæ & renibus vtiles. Amicæ etiam iis quos lõga valetudo decolorauit, asthmaticis, cõitiali morbo laborantibus & hydropicis. Decoctæ cũ Hyssopo & potæ, quæ in thorace sunt, purgant. Veteri tussi, & diuturnis pulmonis affectibus prosunt. Aluum molliunt, tusæ cum nitro & croco manducatæ. Decoctum earum arteriæ & tonsillarum inflammationibus gargarizatu confert. Cum hordeacea farina cataplasmati miscetur, & in muliebria fomenta

cum

cum fœnogræco,aut ptisana.Cum Ruta decoctę,in torminibus infunduntur.Coctæ,tritæ illitęque,duritias discutiunt,parotidas ac furunculos emolliũt. Panos maturant,maximè iride,nitro,aut calce addita.Crudæ cum antedictis tusæ, eadem efficiunt. Cum malicorio,pterygia purgant. Cum atramento sutorio difficiles curatu & maleficas tibiarum fluxiones sanant. Quin cum vino decoctæ, addito absinthio & hordeacea farina, hydropicis illitæ auxiliantur.Crematæ & cerato commixtæ,perniones sanant.Crudæ & tritæ sinapi humido exceptæ,ac auribus impositæ,sonitus & prurigines curant.Succus tam sylvestris quàm satiuæ Fici, coaguli modo lac coagulat,concretúmque vt acetum dissoluit. Exulcerat corpora,ac venarum ora aperit.Soluit aluum. Vterum laxat,cum amygdala trita potus.Menstrua ciet cum luteo oui appositus,aut thyrrhenica cera. Podagricorum cataplasmatis cum farina fœnigræci & aceto vtilis.Lepras,lichenas, discolorem à sole cutem,alphos,scabies,achoras,cum polenta expurgat.Instillatum plagæ percussis à scorpionibus, venenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur.Dentium doloribus lana exceptus prodest,& cauis eorum inditus.Myrmeciam tollit cum adipe circunlita in ambitu carne.

EX GALENO.

Fici arboris liquor,& succus foliorũ eius nõ mordicat tantum,aut absterget vehementer, sed & vlcerat,& ora vasorum reserat, & myrmecias eiicit. Verùm & purgare potest. Ficus aridæ tumores duros concoquunt,eosq; statim discutiunt. Atq; ipsæ per se illitæ eiusmodi vim obtinent. Sed & decoctũ earum eiusdem vtiq; naturæ est. Verùm vbi magis cõcoquere consiliũ est,miscenda est farina triticea:vbi verò plus digerere,hordeacea.Panis horũ in medio ęst.In pręsentiarum hęc de caricis nouisse sufficiat.

Scire

Scire verò oportet, quòd quæ pinguiores sunt, magis possunt concoquere: quæ verò gustu acriores, magis tum extergere, tum discutere. Cæterùm quod ex iis plurimum in aqua coctis efficitur, simile est melli non solum consistentia, sed & facultate. Porrò Ficus virides comesæ propter admistam humiditatem facultatis sunt imbecillioris: subducunt tamen aluum vtræque tum humidæ tum siccæ. Præterea Ficus commeabiles sunt, & facilè in totum corpus peruadunt, penetrántq;. Nam & abstergendi vi pollent haud obscura: cuius gratia commansæ, è calculosis renibus arenularum vim propellunt. Caricæ licet multiplici vtilitate commendentur, si quis tamē crebrò largiterq; esitauerit, sentiet non esse innoxias. Non admodum enim probum sanguinē gignūt, quapropter pediculorum quoque agmen eas comitatur. Incidendi extenuandiq; vim habent, quo nomine aluum stimulant ad excretionem, renesq; expurgant. Iecori autem lienique inflammatione obsessis officiunt, velut Ficus quoque, communi ratione omnium dulcium epularum, non peculiari quadam eximia facultate. Obstructis autē illis, aut scirrho tentatis, ipsæ ex sese propriis viribus nihil prosunt, nec obsunt: sed incidentibus, extenuantibus, & abstergentibus iunctæ, non mediocriter auxiliantur: ideoq; medici nonnulli in dictis lienis iecorísque affectibus eas lōgè ante cibum cum thymo, aut pipere, aut zingibere, aut pulegio, aut satureia, aut calamētha, aut origano, aut hyssopo dare soliti sunt. Ad eundem modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandíq; vim gerente caricas assumere, non solum ita affectis, sed sanis quoque ex vsu fuerit. Siquidem iecoris meatus, per quos fertur alimentum, patentes apertosq; seruari non solis laborantibus, sed bene valentibus etiam tutissimum est. Proinde hoc pacto Ficus extenuante sale, aceto garoq; condītas vulgò comedunt,

experi-

experimento id vtile esse compertum habentes.

EX PLINIO.

Fici succus lacteus, aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi, & in vmbra siccatur ad aperienda vlcera, cienda menstrua, appositus cum luteo oui, aut potus cum amylo. Podagris illinitur cum farina fœnigræci & aceto. Pilos quoque detrahit, palpebrarumque scabiem emendat. Item lichenas & psoras. Aluum soluit. Lactis ficulni natura aduersatur crabronum, vesparumque, & similium venenis, priuatim scorpionum. Idem cum axungia verrucas tollit. Folia & quæ non maturuere Fici strumis illinũtur, omnibusque quæ emollienda sunt discutiendáue. Præstant hæc & per se folia. Et alij vsus eorum, tanquam in fricando liene & alopeciis, & quæcunque exulcerari opus sit, & aduersus canis morsus. Ramorum teneri cauliculi cuti imponuntur. Iidem cum melle vlceribus quæ ceria vocantur, illinuntur. Extrahũt infracta ossa cum Papaueris foliis syluestris. Canum rabiosorum morsus, folio trito ex aceto restringunt. E nigra ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris araneni morsibus cum cera. Cinis earum è foliis, gangrænis, consumendisq; quæ excrescunt. Fici maturæ vrinam ciunt, aluum soluunt, sudorem mouent, papulásque. Ob id autumno insalubres, quoniam sudantia huius cibi opera corpora refrigescunt. Nec stomacho vtiles, sed ad breue tempus. Nec voci contrariæ intelliguntur. Nouissimæ salubriores quàm primæ. Medicatæ verò nonnunquam iuuenum vires augent. Senibus meliorem valetudinem faciunt, minúsque rugarum. Sitim sedãt, calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus constrictis, quas stegnas vocant. Siccæ Fici stomachum lædunt, gutturi & faucibus magnificè vtiles. Natura iis excalfaciendi. Sitim afferunt. Aluum molliunt, rheumatismis eius & stomacho contrariæ.

Vesicæ semper vtiles, & anhelatoribus, ac suspiriosis. Item iecinorum, renum, lienum vitiis. Corpus & vires adiuuant, ob id antè athletæ hoc cibo pascebãtur. Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit. Recolligentibus se à longa valetudine vtilissimæ. Itē comitialibus & hydropicis, omnibúsque quæ maturanda aut discutienda sunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyssopo pectus purgant, pituitam, tussim veterem. Cum vino autem ad sedem, & tumorem maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Vtiles & decocto earum fouere fœminas. Decoctæ quoque eædem cum fœnogreco vtiles sunt pleuriticis & peripneumonicis. Cum Ruta coctæ, torminibus prosunt. Tibiarum vlceribus cum æris flore. Pterygiis cum punico mâlo. Ambustis, pernionibus cum cera. Hydropicis coctæ in vino, & cum absinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum sistunt manducatæ. Scorpionum ictibus cum sale tritæ illinuntur. Carbunculos extrahunt in vino coctæ & impositæ. Carcinomati, si sine vlcere est, quampinguissimam Ficum imponi, penè singulare remedium est: item phagedænæ. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, adstringit. Bibitur & ad discutiendum sanguinem cõcretum. Itē percussis, præcipitatis, conuulsis, ruptis, cyathis singulis aquæ & olei. Datur tetanicis & spasticis. Item potus vel infusus cœliacis, dysentericis. Et si quis eo cum oleo perungatur, excalfacit. Item cum cera & rosaceo subactus, ambustis cicatricē tenuissimam obducit. Lusciosos ex oleo illitus emendat, dentiumq; vitia, crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata arbore, supino ore aliquem nodum eius morsu abstulerit nullo vidente, atq; in aluta illigatum licio è collo suspenderit, strumas & parotidas discuti. Cortex tritus cum oleo, ventris vlcera sanat. Crudæ grossi verrucas & thymos nitro fari-

naque

naq; additis tollunt, ſpodiiq́ue vicem exhibet fruticum à radice exeuntium cinis. Bis toſtus adiecto pſimmythio digeritur in paſtillos, ad vlcera oculorum & ſcabritiam.

EX SIMEONE SETHI.

Ficus admodum nutriunt, non tamen adſtrictam & robuſtam carnem efficiunt, vt panis ac caro, ſed laxam. Ventrem flatibus implent, niſi probè coquãtur. Minus verò quàm cętera ſopora ſunt mali ſucci, & ventrem proritant, & facilè exeunt. Effatu dignã extergendi facultatem obtinent: proinde arenoſa multa ſi edantur nephreticis excernuntur. Maturæ Ficus nihil ferè obſunt, proximeq́; ad caricas accedunt, quæ multa vtilia habent. Malum hoc illis ineſt, quòd ſanguinem non admodum bonũ gignunt, vnde & pediculi procreantur. Oportet autem poſt vſum Ficuum, alimentum quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt inſuper contra venena facultatem habere, ſi quis ſingulis diebus ieiunus iis vtatur. Caricæ pectus iuuãt, & tuſſes. Vrinam ciunt, ſatisq́; nutriunt, corporis etiam bonam habitudinem efficiunt. Ante cibũ ſumptæ, ventrem irritant, ſed niſi celerius ventrem pertranſeant, non bonum ſanguinem gignunt. Quapropter ſi ad ſatietatem vſque eduntur, ſcabiem & pruritum excitant. Cibus autem bonus eſt, & aduerſus venena remedium, ſi cũ nucibus aut amygdalis comedantur. Renes expurgant, & iecoris, lieníſq; obſtructiones auferunt, verùm calefaciunt, & ſitim inferunt, & flauam in calidioribus temperamentis bilem procreant. Impoſitę parotidibus & reliquis abſceſſibus, emolliunt & concoquunt, potiſſimum in iis quibus ſunt carnes molliores. Podagricis cũ fœnogræco & aceto impoſitæ, non parum iuuant.

DE SPARTO. CAP. CCXC.

Spartum iam Pariſiis frequens in calathis ficuum & uuarum paſſarum uſu frequentiſſimum.

NOMI-

NOMINA.

Σπάρτον, ἢ σπαρτίον Græcis, Spartum Romanis vocatur. Officinis incognitum. Germanis Pfrimmen [Gallis du Geneſt] appellari poteſt. Sparton verò dixerunt, quòd funiculi ac vinculi vſum in alligandis vitibus præbeat.

Spartũ unde dictũ.

FORMA.

Frutex eſt virgas longas proferens, ſine foliis, validas, difficulter fragiles, quibus vites ligant. Siliquas phaſelorũ modo fert, & in iis ſemina lentis formam habentia. Florem luteum, veluti Leucoïon.

LOCVS.

Aridum ſolum amat, eſtq; veluti terræ iuncus.

TEMPVS.

Floret circa Idus Iunias, ac ſubinde ſiliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccũ eſſe, & guſtus & vires indicant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sparti ſemen & flores in aqua mulſa pota quinq; obolorum pondere, per ſuperna cum intenſione veluti Elleborus citra periculum purgat. Semen per inferna purgat. Quinctiam maceratis in aqua virgis eius, deinceps verò tuſis & expreſſis, ſi ſuccus cyathi vnius mẽſura ieiunis bibatur, iſchiadicis & angina laborantibus auxiliatur. Quidam etiam muria, aut marina macerantes, iſchiadicis clyſterem infundunt. Strigmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & vites apud nos alligant, tum ſemen, tum virgarum ſuccus, non inſtrenuè trahentis eſt facultatis.

EX PAVLO.

Sparti, quo vites ligant, & ſemen & flos cum mulſa pondere quinque obolorum pota, per ſuperiora purgant veratri modo ſine periculo. Semen per inferiora quoque purgat. Virgæ ipſius ad coxendicũ dolores proficiunt.

EX SIMEONE SETHI.

Sparti, quo vites ligantur, semen & flores cum aqua mulsa si bibantur pondo obolorum quinq; per superna purgant, vt Elleborus albus, sine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ verò ischiadicis prosunt.

DE SMYRNIO. CAP. CCXCI.

NOMINA.

μύρνιον Græcis, Smyrnion Latinis, officinis Leuisticum, Germanis *Liebstockel*, [Gallis *Leuesse, ou Liuesch*] dicitur. Smyrnion dictũ, quòd huic idem sit odor qui Myrrhæ. Errant qui Leuisticum hodie nominatam herbam, eam esse putãt quæ Dioscoridi Ligusticum appellatur. Neq; enim caulem geniculatum, neq; etiam folia Meliloto similia profert. Tolerabilior est sententia eorum qui arbitrantur secundam esse Dauci speciem. *Smyrnion cur dictũ. Leuisticũ nõ est Ligusticum.*

FORMA.

Caulem habet Apio similem, adnascentias obtinentem multas. Folia latiora Apio, ad terram cõfracta, subpinguia, robusta, cum acrimonia odorata, medicataq;, & colore sublutea. Vmbellam supra caulem Anetho similem. Semen rotundum, nigrũ, sapore acre. Radicẽ acrem, odoratã, teneram, succosam, fauces mordentem, foris nigram, intus pallidam, aut subalbidã. Ceterùm si quis singulas has notas velit expendere, facilè perpendet Smyrnium eã esse herbam quam hodie Leuisticum nominant. Siquidẽ ea vt Apiũ caulem profert cõcauũ, ac stolones multos. Folia quoq; Apij, at latiora, ad terrã confracta, subpinguia, firma, cum quadam acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteum languido: muscarium in capitibus caulium Anetho simile: semen rotundum, nigrum, acri sapore: radicem odoratam, acrem, gustu fauces mordentem, succosam, mollem, foris atram, intus subalbidam, aut pallidã. *Smyrniũ esse Leuisticum.*

Q His

Leuiſticũ forma & odore Apio ſimile.

His accedit quòd Leuiſticum forma & odore Apio valde ſimile eſt, ita vt nonnulli hac ratione moti putauerint eſſe Apii ſpeciem quandam: vt congenerẽ eſſe herbam, quemadmodum teſtatur Galenus, nemini dubium eſſe debeat. Vnde iterum liquidò colligi poteſt eſſe Smyrniõ, quòd certè ſtatim ab Apio Dioſcorides, tanquã ſimilem congeneremq; herbã, idipſum deſcribat. Conueniunt etiam vtrarunque herbarum facultates, vt paulò pòſt monebimus. Item Dioſcorides ſcribit Pœoniam fœminam folia Smyrnij habere. Quid verò foliis Pæoniæ fœminæ, quàm folia Leuiſtici hodie nominati magis ſimile? vt nemo dubitare debeat ſubinde Smyrnion eſſe Leuiſticum.

LOCVS.

Naſcitur hodie paſſim in hortis. Humida autem loca amat.

TEMPVS.

Floret æſtiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi facultatem habent radix, herba & ſemen. Olerum modo comeduntur folia muria macerata, aluúmq; ſiſtunt, Radix ſerpentium morſibus pota ſuccurit. Tuſſes & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Illita recentia œdemata, phlegmonas, & duritias diſcutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Feruefacta & ſubdita, abortus facit. Semen eius lienis, renum & veſicæ vitiis prodeſt. Menſes & ſecundas pellit. Commodè datur iſchiadicis cum vino. Inflationes ſtomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potum peculiariter hydropicis, & febrium circuitibus prodeſt.

EX GALENO.

Smyrnion eſt eiuſdem generis cum Apio & Petroſelino: fueritq; Apio quidem validius, Petroſe-

lino autem imbecillius. Menses itaque & vrinas mouet. Cilices in Amano monte natum Petroselinum vocant. Est quidem & ipsum Smyrnion, minus verò Petroselino & Smyrnio acre est. Proinde & vlceribus imponi potest, quia videlicet sine molestia desiccat. Sed & digerere quæ indurata sunt, valet. Reliqua facultas eius Apio & Petroselino similis est. Quocirca & semine vtimur ad mẽses, vrinas & asthmata. Hæc Galenus. Ex iis Galeni verbis liquidò apparet duplex esse Smyrnion, vnum quod alio nomine Hipposelinon, de quo suo diximus loco, dicitur: alterum autem quod in Amano nascitur monte, de quo hic nobis sermo est.

EX PLINIO.

Vrinam & menses ciunt folia & radix. Aluum sistit semen. Radix suppurationes recentes, & collectiones discutit: item duritias illita. Prodest contra phalangia, ac serpentes, admixto cachry aut polline, aut apiastro in vino pota, sed particulatim, quoniam vniuersa vomitiones mouet, qua de causa nõnunquam cum ruta datur. Partus adiuuat, & secundas pellit. Medetur tussi & orthopnœæ radix vel semen. Item thoracis, lienis, renum & vesicæ vitiis. Radix autem ruptis, conuulsis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem stomachi discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Datur ischiadicis in vino cum crethmo. Exprimitur succus radicis, vtilis fœminis, thoracis & præcordiorum desideriis: calefacit enim, concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur. Concoctiones facit. Sapore similima piperi, ideo ad opsonia vtuntur cum mulso, oleo & garo, maximè in elixis carnibus.

APPENDIX.

Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuistico recentiores tribuunt, & comperies prorsus eadem esse. Tradunt enim eius semen mouere mẽses

& vrinas, inflationes tollere, serpentium morsibus mederi, calculos confringere, sudores ciere, vulnera conglutinare, lienisq; obstructiones auferre: adeò vt hinc iterum constet, Leuisticum à Smyrnio non esse, saltem viribus, diuersum.

DE SILPHIO. CAP. CCXCII.

Laserpitium Germanicum in horto diui Germani Pratensis est multum.

NOMINA.

Σίλφιον Græcis, Laser & Laserpitium Latinis dicitur. Vulgo & officinis corrupta voce, deflexa tamē quadā à Laserpitio pristini nominis vmbra, Osteritiū vocatur. Primum siquidem vt dictū est, Laserpitiū, dein deprauata nomenclatura, Osteritium, postremo Ostritium cœpit appellari. Qui sanè lapsus facilis admodum fuit. Abiecta nanque prima litera, Asteritium, & dein a mutato in o, Osteritiū, ac postremo magis concisè Ostritium nominare imperiti cœperunt. Veteribus Germanis hauddubiè *Laseruurtz* dicta est hęc herba, quā quidem vocem, vtpote semilatinam, posteri non rectè intelligētes, in *Meysteruurtz* mutarunt. Qua quidem appellatione adhuc hodie omnes vtuntur Germani. [Galli *Benioin, ou L'herbe dont prouient le Benioin.*

Ostritium cur dictū.

FORMA.

Caulem ferulæ similem habet, folia verò Apij, aurei coloris, semen latum, foliaceum, radicem quæ corticem nigrum obtinet, à qua liquor etiam modicè rubens, translucidus, myrrhamq; redolens, ac odoratus destillat. Ex qua quidem descriptione luce clarius constat, herbam hanc cuius picturam damus, esse Laserpitium, saltem germanicum. Caulis enim enim ei fœniculaceus, seu feruleæ, hoc est, geniculatus, folia Apij in auri colorem languescentia, semen foliaceum & latum, nempe quod figura exile foliolum exprimit: radix crassa & multa, foris nigricans, intus candida, miraq; flagrans iucunditate, quę si vul-

Laserpitiū germanicum.

si vulneratur, liquor profluit lętus, ac modicè rufus, suauissimumq; spirans odorē, & linguā sua acrimonia vellicans, vt sanè nulla sit prorsus nota quæ reclamare videatur. His accedit quòd facultates Ostritij nominati à Laserpitij viribus nō discrepant, quémadmodum ex sequentibus patebit.

LOCVS.

Nascitur in Syria, Armenia, Media & Aphrica. Quod ex Armenia & Aphrica affertur suauissimum odorem habet, præsertim Cyrenanicum, vnde & ὀπὸς, id est, succus Cyrenaicus appellatur. Nec hoc Laserpitium aliud est quàm concretus ille succus, quem officinæ Belzuinum, vel Ben Iuinum vocant. Quod verò ex Media & Syria affertur, Dioscoride teste, virosum odorem obtinet, ac putrilaginem resipit, ideóq; videtur esse id quod hodie officinæ passim Asam fœtidam nominant. Quod etiam hinc colligi potest, quod in hodiernum vsque diem ex Syria Alexandrina, & hinc Venetias deportatur. Nostrū in montosis locis prouenit, ac in omnibus ferè hortis nunc plantatur.

Succus Cyrenaicus. Belzuinū est Laserpitium. Asa fœtida.

TEMPVS.

Iunio mense flores admodū exiguos ac candidos, instar Anisi, profert, atq; subinde semen latum.

TEMPERAMENTVM.

Silphij liquor calidissimus est. Verumenimuero & folia, & caulis, & radix sat strenuè excalfaciunt. Nostrum etiam Laserpitium in vniuersum calidius atque acrius est pipere ipso, adeóque calefacit & exiccat in tertio ordine. Radix autem & semen, folia & caulem superant, vt in eo etiam efficacissimus omnium aliarum partium sit liquor, secundo loco folia, postremo caulis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Laserpitij liquor acris est, inflat. Inunctus cū vino, pipere & aceto, alopecias sanat. Oculorū aciem exacuit. Incipientes suffusiones cum melle inunctus

dissipat. Cauernis dentium in eorundem dolore inditur, aut cum thure in linteo circunponitur, aut colluitur eo os cum Hyssopo, & Ficis coctis in posca. His prodest, quos bestia in rabiem efferata momorderit, vulneribus impositum. Valet aduersus omnia animantia quæ virus eiaculātur, venenata tela, potus aut inunctus. Scorpionum plagis oleo dilutus circunlinitur. Gangrænis † antea sacrificatis immittitur. Carbunculísque cum ruta, nitro & melle, vel per se. Clauos, callosq; prius circūscarificatos tollit, cerato, aut aridorum Ficuum carne præmollitus. Recentes lichenas ex aceto sanat. Excrescentias carnis, polyposque, si aliquot diebus cum atramenro sutorio aut ærugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Diuturnis asperæ arteriæ aspe ritatibus opitulatur. Vocem subitò exasperatā irrau cescentémue, dilutus aqua & absorptus confestim restituit. Vuam cum melle inunctus reprimit. Angi na laborātibus ex aqua mulsa vtiliter gargarizatur. Coloris bonitatē iis qui eo vescuntur auget. In sorbili ouo datus tussi auxiliatur, pleuriticisq; in sorbitionibus. Suffusus felle, & hydropicis cum aridis Ficis vtiliter exhibetur. Cum pipere, thure & vino potus, rigores soluit. Neruorum distentione laborātibus, opisthotonicisq; datur oboli pondere deuorandus. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatū cum aceto deiicit. Ad lac intus in grumos concretū. Comitialibus ex oxymelite sumptus succurit. Menses ciet cum pipere & myrrha potus, Cœliacos in acino vuæ sumptus iuuat. Cum lixiuio potus, repentinis conuulsionibus & rupturis prodest. Ad potiones dissoluitur amaris amygdalis, aut ruta, aut calido pane. Foliorum liquor eadē potest, sed multò minori efficacia. Cum oxymelite manditur ad expediendā asperam arteriam, præsertim amissam vocem. Vtuntur eo cum Lactucis, pro eruca comedentes.

† προκαταχαραχθέντων legendū.

EX GALENO.

Omnes

Omnes Silphij partes flatulentæ magis sunt essentiæ, ac proinde concoctu difficiles. Foris tamen impositæ corpori, efficaciores, & omnium potissimum liquor, admodum trahentem facultatem obtinens. Attamen excrescentias imminuendi, & liquãdi vim quandam propter iam dictam temperiẽ habentem. Liquor Cyrenaicus quidẽ omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiã omnium maximè discutit.

EX PLINIO.

Folia Silphij ad expurgandas vuluas, pellẽdosq; emortuos partus, decoquuntur in vino albo odorato, vt bibatur mensura acetabuli à balneis. Radix prodest arteriis exasperatis, & collectionibus sãguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur ægrè. Inflationes facit & ructus. Vrinæ quoq; noxia. Sugillatis cũ vino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verrucæ sedis crebriore eius suffitu cadunt. Liquor eius per se algores excalfacit. Potum neruorum vitia extenuat. Fœminis datur in vino. Et lanis mollibus admouetur vuluæ ad menses ciendos. Pedum clauos circunscarificatos ferro, mixtus ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutus. Andreas spõdet, copiosius sumptum nec inflationes facere, & cõcoctioni plurimum conferre senibus & fœminis. Itẽ hyeme quàm æstate vtilius, veruntamẽ aquã bibentibus, cauẽdumq; ne qua intus sit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tẽpestiuè enim datus, cauterium obtinet: assuetis etiam vtilius quàm expertibus. Ad extera corporum, indubitatas confessiones habet. Venena telorum & serpentium extinguit potus: ex aqua vulneribus his circunlinitur. Scorpionum tantũ plagis ex oleo. Vlceribus verò non maturescentibus, cum farina hordeacea, vel fico sicca. Carbunculis cum ruta, vel cum melle, vel per se visco superlitum vt hæreat. Sic & ad canis morsus. Excrescentibus circa sedem, cum tegmine punici mâli ex aceto decoctus. Clauis pedum,

qui vulgo morticini appellantur, nitro mixto, antè subactus. Carnes replet cũ vino & croco, aut pipere, aut murium fimo & aceto. Perniones ex vino fouet, & ex oleo coctum imponitur: sic & callo. Clauis pedum superrasis præcipuè vtilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, vel dies. In tussi, vua, fellis veteri suffusione, hydropicis, raucitatibus: confestim enim purgat fauces, vocémq; reddit. Podagras, in spongia dilutus posca lenit. Pleuriticis in sorbitione vinum poturis datur, contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cera circunlitus. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tussi vetusta, cum Porro ex aceto datur, atq; ex aceto his qui coagulum lactis sorbuerint. Præcordiorum vitiis, syntecticis, comitialibus in vino, in aqua mulsa linguæ paralysi. Coxendicibus & lumborum doloribus cũ decocto melle illinitur. Non censuerim, quòd autores suadent, cauernis dentium in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui se eadem causa præcipitauit ex alto.

APPENDIX.

Laserpitii germanici facultates.

Laserpitium nostrum ex traditione recentiorum vnicè venenis aduersatur. Item pestilentiæ populariter grassantis arcet contagia. Lentitiam pituitosorum humorum incidit ac discutit: quapropter tussi quam frigus attulit, medetur. Crassa quæ in thorace coëunt, discutit. Coloris corporis bonitatem iis qui eo vescuntur, efficit. Concretũ in corpore lac & sanguinem resoluit. Stomachũ esu corroborat. Pituitã ventriculi deiicit, & elanguescentem appetentiã inuitat. Menses & vrinã ciet. Rabiosi canis morsu, aut serpentis ictu liberat, si contrita folia vulneri indantur. Hypochondriorum vitiis auxiliatur. Item lumborũ doloribus. Carbunculos cum polenta tritum & impositum sanat. Cum vino potum rigores discutit. Herba ipsa in vino & aqua cocta vulnera interna glutinat: & in summa, omnia quæ Angelica vocata

herba,

herba,& maiori efficacia,poteſt. Vt hinc etiam conſtet Oſteritium à noſtris nominatum,eaſdem habere quas veterum Laſerpitium, inefficaciores tamen, facultates. Quare cùm metus ſit ne Laſerpitiũ adulterinum, aut ſaltem non optimum ad nos afferatur, præſtat noſtro vti, quod ſcilicet exigua admodum pecunia comparari poſſit,& viribus ſatis efficax ſit. Nam eadem quæ Dioſcorides & Plinius Laſerpitio aſſignant,recentiorum teſtimonio præſtare valet.

DE STACHY. CAP. CCXCIII.

NOMINA.

Στάχυς Græcis,Stachys Latinis dicitur, officinis ignota. Germanis *riechender Andorn* [Gallis *Sauge ſau'uage, ou de montaigne*] nominatur. Stachys verò dicta,quòd verticillato florũ ambitu,& orbibus ſpicarum caules cingentibus coronetur. *Stachys unde dicta.*

FORMA.

Frutex eſt Marrubio ſimilis,ſed altior, folia ferẽs plura,ſed rara,hirſuta,dura,odorata,incana. Virgas ab vna radice plures emittit Marrubio candidiores. Ex hac deſcriptione perſpicuum fit omnibus,herbã quam pictam damus,eſſe Stachyn:eſt enim fruticoſa,Marrubiique ſimilitudinem refert, niſi quòd altior eſt:folia quoque plura,at rara obtinet,item hirſuta,dura,odorata,& albicantia. Virgulas denique, etſi pictura idipſum non oſtendat,ab vna radice plures emittit,candidiores quàm Marrubium. Quibus omnibus florum purpureorum verticillatus accedit ambitus,ac orbes ſpicarum,qui caules circundant.

LOCVS.

Aſperis locis,montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Stachys guſtu acri & amaro eſt, tertiique ordinis excalfacientium. Vnde iterum liquet hanc herbam

eſſe

esse Stachyn, quòd gustata acris & amara videatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet excalfactoriã & acrem. Ideóque decoctum foliorum eius potum, menses & secũdas pellit.

EX GALENO.

Menses prouocat, abortum facit, & secũdas eiicit.

EX PLINIO.

Pellit menstrua.

DE SECALE. CAP. CCXCIIII.

NOMINA.

SECALE dicitur Plinio lib. xviij. cap. xvj. & Farrago, Germanis *Rocken* & *Korn* [Gallis *du Seigle*] nominatur. Magno in errore versantur qui hoc frumẽti genus Siliginem esse existimãt. Siquidem ex hac, Plinio lib. xviij. cap. ix. teste, lautissimus fit panis, tener, candidus, & primatum tenens: ex illo cibarius, ater, & pondere præcipuus, ad arcendam pauperum famem tantùm vtilis, qui veterascens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet spicam erectam, Plinio loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubiginem faciat: hoc verò procumbentem, & ideo quòd imbres retineat, rubigini opportunum. Siligo præterea grano est cãdido, leui & multipliciter tunicato: hoc contrà nigro, striato, & glumis ferè explicito. Denique Siligo sine arista est, hoc verò aristis horret. Postremũ ex Siligine pistrinarum opera fiunt laudatissima, ex Secale nullum fere tentatum est. His itaque rationibus euidentissimũ esse puto, hoc frumenti genus quod Germani nostri *Rocken* vocant, non esse Siliginem.

Secale nõ est Siligo.

FORMA.

Secale frumenti genus vulgò notissimũ, stipula est culmo triticeo, graciliore & proceriore, geniculis vt plurimum quatuor, spica innocẽtioribus aristis horrente, non erecta, sed semper propemodũ procũbẽte, grano glumis explicito, & ob id caduco, tristi, nigricante, strigoso. Plinius cap. xvj. libri xviij. scribit,

Secale

Secale fœcunda, sed gracili stipula esse præditũ, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Quæ singula satis monstrant, frumentum quod Rocken vocant Germani, esse secalen, & non siliginem.

LOCVS.

Gignitur qualicunq; solo, ideoque passim in Germania, præsertim Rhœtia, & Vindelica seritur.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, metitur autem Iulio.

TEMPERAMENTVM.

Magis videtur excalfacere quàm Triticũ, minus tamen refrigerare quàm Hordeum. Magis item exiccare quàm Triticum, minus tamen quàm Hordeum aut Zea.

VIRES.

Habet aliquid lentoris & obstructis naturæ. Hinc panis ex eo confectus, potissimum si à furfuribus nõ sit probè purgatus, stomacho grauis esse solet. Reliquæ vires ex capitibus de Tritico & Hordeo colligendæ.

DE SIDERITIDE PRIMA. CAP. CCXCV.

NOMINA.

Σιδηρῖτις Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarũ pars hac herba pro Chamæpity vera vtitur, nõ sine errore, cùm satis ex forma illius constet, vt paulò pòst monstrabimus, non esse Chamæpityn. Germanis *Glidkraut* [Gallis *de Lespargoutte, ou apparitoer*] appellatur. Sideritis verò nominata, quòd glutinandis vulneribus apta, præcipuum in bello habeat vsum. *Chamæpitys adulterina* *Sideritis cur dicta.*

FORMA.

Herba est folia Marrubio similia habens, lõgiora tamen, ad saluię aut quercus figuram accedẽtia, verũ minora & aspera. Caules fundit quadratos, dodrantales, aut longiores gustu non iniucundos, aliquo modo adstringentes, in quibus per interualla velut

velut in Marrubio verticilli in orbem circumacti, & in his semen nigrum. Ex qua quidem delineatione sole clarius constat, herbam cuius hic picturam exhibemus, esse Sideritin primam. Siquidē folia Marrubij habet, sed lōgiora ad saluiæ similitudinē aspera & rugosa, minora tamen. Caulem quadratum & hirsutum, non iniucundi gustus, aliquantum subadstringentis, quē per interualla verticillati orbes coronant, vt in Marrubio videre licet, in quibus flores subcandidi ac lutei, & subinde semē nigrum. Radicē exiguam & subluteam, quod silentio transiuit Dioscorides. Non esse verò hanc herbam Iuam arthriticam, nec Chamæpityos generibus posse annumerari, hinc coniicere licebit: primum, quòd non sit pumila, sed in altum surgat, fruticis verius, quàm herbæ specie. Quòd verò neque primum neque secundum genus Chamæpityos dici queat, hinc manifestum fit, quòd vtrunque foliis Semperuiui minoris sit, à quibus saluiæ, qualia hæc habet, diuersissima sunt. Neque etiam tertium, quia folia eius non sunt exilia.

Sideritis prima.

Sideritis nō est Iua arthritica.

LOCVS.

Nascitur asperis, petrosis & incultis locis.

TEMPVS.

Iunio mēse florere incipit, nec desinit nisi in Autumni fine.

TEMPERAMENTVM.

Sideritis habet quandam abstergendi facultatem, id quod amaritudo eius satis indicat: & paucula adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est, & mediocriter frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius illita vulnera glutinare, & inflāmationem arcere possunt.

EX GALENO.

Phlegmonem sedat, & glutinandi vim obtinet.

EX PLI-

EX PLINIO.

Sideritis tantã vim habet, vt quamuis recenti gladiatoris vulneri illigata, sanguinem claudat.

DE SORGI. CAP. CCXCVI.

Sorgi panicum Indicum Parisiis dicitur.

NOMINA.

PEREGRINVM est hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatum, ideòque Germani *Vuelschen Hirsz* [Galli *Ble barbu, ou especez de Paniz*] vocant. Alij *Sorgsomen* quòd scilicet in Italia Sorgi nominetur. Neque constat quo nomine veteribus sit appellatum, nisi farris genus sit, quod in Gallia nunc rubrum & barbatum frumẽtum nũcupant. Probè enim illi hæc nomenclatura videtur cõuenire, quòd nimirum eius spica rubra & barbata sit. Certò tamen nihil affirmare audemus, nam Panicum etiam referre, quãuis magnitudo repugnet, videtur.

FORMA.

Culmos habet quatuor aut quinq; altos, crassos, geniculatos, rubicundos, foliis vestitos longis, latis, & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus: spicam quàm Panicum maiorem ac densiorẽ, rufam & barbatam, in qua semen rufum, rotundum, lẽtis magnitudine, & acuminatum. Florem luteum. Radicem multis fibris capillatam.

LOCVS.

Non prouenit nisi satum, & nunc in multorũ hortis colitur ac plantatur, non tamen facilè emergit.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, flore, vt diximus, luteo, nec nisi extrema ferè autumni parte ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Semen dulce est, & Panicum planè in gustu refert, ideóque temperamento ab hoc minimè differre putamus.

VIRES.

VIRES.

Tametsi de illius facultatibus nihil comperti habeamus, tamen quia Panicum gustu refert, easdem illi facultates obtinere existimamus, quas suo loco inuenies.

DE SERPENTARIIS OFFICINARVM. CAP. CCXCVII.

NOMINA.

QVO nomine veteribus medicis Græcis & Latinis appellatæ sint, nemo hactenus, quod sciam, indicare potuit. Recentiores herbarij & officinæ non sine magno & intolerãdo errore Serpentarias vocant, non certè quòd in nomenclatura tantùm sit situm, sed quòd forma & viribus plurimũ ab ea herba, quam Græci δρακόντιον, Latini autem Dracunculum ac Serpentariam nominant, plurimum discrepent, vt suo loco latius demõstrabimus. Germani nostri has herbas *Nateruurtz* sua lingua appellant.

Officinarũ erratum.

GENERA.

Duo sunt Serpentariæ recentiorũ & officinarum genera, forma non multum variantes. Vnũ quod leuibus admodum foliis, & radice in se contorta constat. Hinc est quod herbariis nostri tẽporis Bistorta dicatur. Nos certioris discriminis gratia marem fecimus, germanicéq; *Nateruurtz mennle* vocauimus. Alterum rugosioribus foliis, maioréq; radice, & minus intorta, ac multum capillata videtur. Vulgares herbarij Colubrinam nuncupãt. Nos fœminã cõstituimus, ideóque germanicè *Nateruurtz Vueible* vocauimus. Serpentarias verò vtrunq; genus dixerũt, propterea quòd vbi primũ è terra prodeunt, linguæ serpentinæ pelle tenui vestitæ, formam obtinent.

Mas. *Bistorta.* *Fœmina.* *Colubrina*

FORMA.

Cauliculo constant tenui ac iunceo, glabrescente, per ima tantùm foliato, spicoso florum vertice, quibus dilutioris purpuræ color inest: folio Rumicis à

terra

terra cæſio, ſupernè viridi & herbaceo:radice, mas quidem draconis modo inuoluta & contorta, fœmina verò oblonga, maiore ac capillata, extrà nigricãte, intus rubeſcente.

LOCVS.

Naſcuntur locis vmbroſis & humidis, pratis potiſſimum Martianæ ſyluæ.

TEMPVS.

Florent Maio menſe & Iunio, quo maximè tẽpore, vt omnes aliæ quæ floribus ornantur plantæ, dignoſci ac inueniri poſſunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriuſque radix mirificè adſtringit, vt refrigerandi ac exiccandi facultate præditas eſſe nemini ſit dubium. Antiquus manuſcriptus herbarius frigidas & ſiccas eſſe in tertio ordine cenſet.

VIRES.

Radices illarum glutinant vulnera, fœtum in vtero retinent, vomitum bilioſum reprimunt, dyſenteriam ſanant. Hæc antiquus herbarius. Noſtræ verò ætatis medici, aliorum errata impudenter ſectantes ad longè diuerſos vſus Serpentariæ vtriuſque radices adhibẽt, nẽpe ad eos ad quos Dioſcorides, Galenus & alij veteres ſuum Dracontium, cùm tamen viribus inter ſe maximè diſcrepent, quod guſtus etiam abundè teſtatur, cùm Dracontij radix acris ſit, illarũ verò vehementer adſtringat. Vt igitur errorem hũc relinquant, ſubinde medicos & ſeplaſiarios hortor, niſi fortè perdere magis quàm ſanare in delitiis habeant: ſciantque Serpentarias ſuas non alias quàm Britannicam habere facultates, adſtringendi nimirum, priuatim ad ea quæ in ore & tonſillis ſunt depaſcentia vlcera accommodatas, & ad omnia alia quibus adſtrictione opus eſt. Folia etiam in farinam trita labiles dentes confirmant.

DE SCOR-

DE SCORDIO. CAP. CCXCVIII.

Scordium iam notius est, quàm ut sit pluribus declarandum, nomen retinet.

NOMINA.

Σκόρδιον Græcis, Latinis Trixago palustris dicitur. Officinis ferè omnibus incognita. Germanis allusione quadam ad Romanam appellationem aptè *Vuasserbatenig* [Gallis *de la Germandree*] nominabitur. Scordion autem Græcis ab Alliis dicta est herba hæc, quòd nimirum eius folia affricta, Allij, quod Græcis Scorodon vocatur, odorem referant. Ab hoc mali & ingrati odoris sensu, iisdem etiam Δύσοσμον appellata est. Vt verò Trixago dicta sit, similitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis Chamędrys nominatur, similis est. Palustris autem, quoniam humentibus ac palustribus locis nascatur.

Scordion unde dictum.

Dysosmō.

Trixago palustris cur uocata.

FORMA.

Folia Trixagini seu Chamædryi similia habet, maiora tamen, nec sic in ambitu incisa, odore aliquā tum Allium referentia, gustu adstringentia & amara. Caules quadrāgulos, in quibus flos subrubescēs. Hæc delineatio sic refert herbam hanc, cuius picturam damus, vt ouum ouo non sit tam simile. Folio siquidem est Trixaginis, maiore, & per ambitum nō ita profundè serrato, & inciso, odore aliquatenus Allium reddente, adstringentis & amari gustus, quadrangulis caulibus: flore in caulibus, instar Chamędryos & Teucrij, subrubro, & minimè ī summis caulibus, vt aliqui putant, quemadmodum pictura ipsa abundè docet. Hæc itaque herba in theriacos pastillos inserenda erit, & non syluestre Allium, vt maximo in errore versentur seplasiarij institores, qui pro re tam salutari atque omnibus putridis marcoribus, Galeno lib. j. de antidotis autore, aduersante, syluestre Allium vsurpant. Sed indignius erratum, quàm quod multis explodi debeat. In hunc autem eosdem

Seplasiariorū error.

vicinitate

vicinitate vocabulorum potissimum incidisse errorem, libro primo Paradoxorum, cap. xxiiij. abundè monstrauimus.

LOCVS.

Nascitur in mõtanis & humẽtibus locis. Nec inter se pugnant Dioscorides & Plinius, dum hic in cã pis humidis pinguibusq́; ille autẽ in montanis nasci scribit. Vterq; enim verum dixit: in campestribus siquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, sed, quod Dioscorides etiam adiecit, humentibus tã tùm. Plantatum autem Scordium non difficulter nascitur, & possunt de vno duntaxat ramo complures prouenire, modò solo humido committantur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, flos tamen non nisi diem vnum durare videtur, sic continuò vnus aliũ sequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex saporibus, tum etiam facultatibus paulò pòst exponendis satis constat Scordium calidum esse. Nam, Galeno etiam teste, amarum quid obtinet, & acre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba vim calefaciendi habet, & vrinam cit recẽs trita & pota. Arida quoque cum vino decocta cõtra serpentium morsus, & letalia venena bibitur. Ad stomachi rosiones, dysenteriam, & vrinæ difficultatem pondere duarũ drachmarũ cum hydromelite. Purgat crassa purulẽta è thorace. Facit ad veterẽ tussim, rupta, conuulsa, cum nasturtio, melle & resina in ecligmate arida cõmixta. Hypochõdriorũ vetustas inflãmationes excepta cerato lenit. Succurrit eadẽ podagris cũ acri aceto circunlita, aut ex aqua illita. Mẽses supposita mouet, vulnera glutinat, vetusta vlcera purgat, & cum melle ad cicatricem ducit. Siccata carnium excrescentias reprimit. Succus præterea ex ea expressus ad prædicta vitia bibitur.

R EX GA.

EX GALENO.

Expurgat ſimulq́; excalfacit viſcera, tum menſes vrinamque mouet. Præterea conuulſa ruptaq́; & laterum dolores ab obſtructiōe & frigore natos ſanat potum. Denique viride illitum magna vulnera conglutinat: verùm ſordida purgat, & maligna ad cicatricem perducit, illitum aridum.

EX PAVLO.

Scordium varium exiſtit, vt quod amarum, acerbum & acre ſit. Purgat igitur ſimul & calfacit viſcera, vrinas & menſtrua cit, refrigerata omnia recalfacit, vulnera glutinat, repurgatque, aridum illitum cicatricem inducit.

DE STICHADE. CAP. CCXCIX.

NOMINA.

Stichas arabica.

Stichas unde dicta.

Στιχάς Græcè, Stichas vel Stœchas Latinè appellatur. Officinæ cognomento Arabicā vocant. Germanis nominatur *Stichaskraut*[Gallis *du Stechados citrin.*] Stichas verò nomen accepit à Stœchadibus ex aduerſo Maſſiliæ ſitis Galliæ inſulis, in quibus prouenit. Arabæ factionis autores patriam Stichada reliquis omnibus prætulerunt, hinc ſequaces illorum gentili cognomento Arabicā nuncuparunt.

Arabica quare uocata.

FORMA.

Herba eſt tenuibus ramulis, comam ſimilem Thymo habens, lōgiore tamen folio, & guſtu acris, & aliquantum ſubamara. Hactenus Dioſcorides, qui flores atque ſpicam prorſus omiſit. Sūt autem flores, vt pictura abundè monſtrat, exigui & cœrulei, ſpica verò flaueſcit, ſemine referta exiguo, triquetro, & coloris ſpadicei. Radix illi eſt tenuis & lignoſa.

LOCVS.

Naſcitur, vt antea eſt commemoratum, in inſulis Galliæ è regione Maſſiliæ, quæ Stichades appellantur, à quibus etiam gentilitiā appellationē accepit. Prouenit etiam in Arabia, aliiſq́; compluribus locis, & in multis etiam Germaniæ noſtræ hortis.

TEMPVS.

TEMPVS.

Floret eo quo Lauandula tempore, nimirum ante Solstitium æstiuum, hoc est, Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Stœchadis qualitas gustu quidem amara est, & mediocriter subadstringens. Temperamentum verò cõpositum ex terrena essentia frigida exigua, vnde sanè adstringit: & ex tenui, altera, quæ terrena est, copiosiore, à qua vtique amara est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius quẽadmodum & Hyssopi, ad thoracis vitia efficax est. Miscetur antidotis vtiliter.

EX GALENO.

Obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tum omnia viscera, tũ totũ corpus est nata.

EX PLINIO.

Menses cit potu, thoracis dolores leuat. Antidotis quoque miscetur.

DE STRVTHIO. CAP. CCC.

NOMINA.

Στρούθιον Græcis, Radicula, siue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & officinis Condisi, nõnullis herba fullonum, vulgò Saponaria, Germanis *Seyffenkraut*[Gallis *L'herbe a Foulon*] dicitur. Vnde verò Græci hãc herbam Struthiũ appellauerint, non satis cõstat, nisi fortè à foliorũ positura, quæ auiũ alas quadantenus imitãtur, nomen illi indiderint. Nam gens ea στρουθὸν & στρούθιον passerem, & minores alias aues appellat. Vel forsitã quòd Venerem stimulet. Græci enim, vt dictum est, στρουθὸν passerem vocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in venerem procliuiores homines στρουθοὺς, quasi passeres vocant. Porrò strutheum, vt est apud Festũ, nuncupant obscœnam virilem partem. Quã imitatione Martialis & Catullus passerem prò virili membro in suis versibus vsurpasse videntur. Lanariam verò dixerunt, quòd ad cãdorem & mollitiem lanarũ

Radicula. *Lanaria.* *Condisi.* *Saponaria.* *Struthium unde nominatum.* *στρουθοί.* *Lanaria cur dicta.*

lanarum ea vsa fuerit antiquitas. Nam cum succidæ lanæ œsypo spurcatę colores respuerẽt, prolutæ huius radicis succo, ad quoscunque suffectus imbibendos præparabantur, quibus œsypum erat impedimẽto. Sic sordescentes lanas veteres hac herba eluebãt, ad munditiem contrahendam, quæ primum ab infectoribus quærebatur, sordidis colores aspernãtibus. Sic quoque à præcipua & vtiliore parte, Radicula Romanis est appellata. Saponaria recentioribus dicta est, quoniam eluendis vestimentorum maculis, sordibusque lanarum expurgandis, saponis vicem exhibet. Herba autem fullonum nominata est, quòd ea interpollandis vestibus, & mangonio poliendis fullones vtantur.

Radicula quare appellata. Saponaria cur uocata. Herba fullonum.

FORMA.

Struthion herba est caule lanuginoso, foliis oleæ prodeũtib. ex interuallo quasi geniculatim, plerũq; quinis in vnũ coeũtibus, in summo coliculorũ floribus cãdidis: radice, quã summo cespite nõ in altũ vltrò citroque per longitudinem fundit, magna, tereti & oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

LOCVS.

Nascitur in Asia Syriaque, saxosis & asperis locis præcipuè. Nunc in hortis quibusdam plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio maximè mense, sed per duos continuos menses floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccũ temperamento, ex quarto quodammodo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius acris est, vrinam cit, iecinorosis auxiliatur, tussi & orthopnœis cum melle cochlearis mẽsura sumpta. Aluum subducit. Eadẽ cum Panace & Capparis radice sumpta, calculos frangit, & per vrinam exturbat. Lienem induratum minuit. Subdita mẽses elicit, & fœtum manifestè enecat. Cum polẽta

& aceto

& aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in vino elixa, tubercula discutit. Miscetur præterea collyriis & malagmatis quæ ad claritatem oculorũ conficiuntur. Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infusa, per os purgat.

EX GALENO.

Struthij radice potissimum vtimur, gustu acri quidem existente. Sed & abstergit, & irritat, ideoq; sternutamenta mouet, ceu cętera omnia quę gustu acria sunt, & temperamento calida.

EX PLINIO.

Medetur morbo regio ipsa radix decocta, & ius potum: item thoracis vitiis. Vrinã cit, aluum soluit, & vuluas purgat. Ea & ex melle prodest magnificè ad tussim orthopnœæ cochlearis mensura. Cum polenta verò & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit, pellitque. Panos discutit, cum farina hordeacea & vino decocta. Miscetur & malagmatis & collyriis, claritatis causa. Ad sternutamẽta vtilis inter pauca. Lieni quoque ac iecinori. Eadem pota denarij vnius pondere ex mulsa aqua, suspiriosos sanat.

DE SCILLA. CAP. CCCI.

NOMINA.

Σ κίλλα Græcis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nunc officinis vocatur. Germanis autẽ *Meerzuuibel* [Gallis *Stipoulle, ou Charpentaire.*]

FORMA.

Scillæ radix cæpæ modo multipliciter tunicata corticosaque, ex qua prius, vt in croco, caulis prosilit tum ex eo flos in luteo candidus emergens insidit, qui cũ senuerit folia demũ multis pòst diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, cæpitia quadam specie, & pleraque ex iis in terram deflexa.

LOCVS.

Scilla vndique, vt cæpæ & allia, prouenit.

TEMPVS.

Scillam ter florere, triaq; tempora fationũ oftendere, Theophraftus libro feptimo capite duodecimo tradit. Primum enim florum prouentũ, arãdi primum tempus fignificare fcribit, fecundum medium, tertium nouiffimum. Quot enim fuerint ifti, totidẽ & arari tempora fermè occurrunt. Scillæ præterea flos, vt eft Berytius autor, nigrata fpecie profiliens, modò celeriter non emarcefcat, largos frugum prouentus, ac vberem annonam nobis promittit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum incidentem facultatem obtinet, nõ tamen admodum calidam, fed fecũdum hoc eã quifpiã fecundi ordinis cenfeat excalfacientium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim acrem & feruentẽ habet. Affata verò multiplicem obtinet vfum. Pafta aut luto oblita, in clibanum coniicitur, aut carbonibus obruitur, donec circunlita pafta fufficienter tofta fuerit. Qua amota, fi non emollefcat, altera pafta aut luto circunlinitur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non affatur, noxia magis eft, præfertim interaneis data. Torretur itẽ in olla indito operculo, & in clibanũ cõiecta. Sumitur ex ea, adiectis extimis partibus, quod maximè mediũ eft, quod cõcifum, effufa priore aqua, coquitur, nouaq; fuperinfufa vfq; dum nec amaritudinem, neque acrimoniam habeat aqua. Siccatur autẽ in vmbra diffecta, & lino traiecta, ita vt ne taleolæ inuicẽ fe cõtingãt. Sic igitur fecta, ad oleũ, vinũ acetumque fcilliticum vtimur. Ad rimas verò pedum crudæ Scillæ interanea pars in oleo feruefacta, aut cũ refina liquefacta imponitur. Decocta in aceto demorfis à vipera cataplafma eft. Affæ eiufdẽ pars vna tofti falis partibus octo fubigitur, daturque ieiunis cochlearis vnius duorúmue pondere ad emolliẽdã aluum. Additur potionibus & odoramentariis medicamentis, & iis cum quibus vrinam ciere voluerimus,

mus,

mus, hydropicisque & stomachis, quibus innatãt cibi, & morbo regio, torminibus, in vetere tussi, asthmaticis, cruenta reiicientibus. Trium verò obolorũ pondus in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coquitur eadem cum melle, sumiturq; in cibo ad eadẽ, maximè coctionem adiuuans. Strigmentitia per aluum ducit. Cocta & simili modo sumpta, idem potest. Cauendus Scillæ vsus iis, quibus interaneum aliquod exulceratum erit. Prodest verrucis & pernionibus assam inungere. Semen eius tritum, cum caricis aut melle exceptum, si manditur, aluum emollit. Pro foribus domus suspensa tota amuletum est.

EX GALENO.

Præstat assam aut elixam sumere: sic enim virium eius vehementia exoluitur.

EX PLINIO.

Scillarum in medicina alba est que masculus, fœmina nigra. Scilla quæ candidissima fuerit, vtilissima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquum è vino est, consutum suspenditur lino modicis interuallis, postea arida frusta in cadum aceti quàm asperrimi pendentia immergũtur, ita ne vlla parte vas cõtingant. Hoc fit ante Solstitium diebus quadraginta octo. Gypso deinde oblitus cadus, ponitur sub tegulis, totius diei solem accipientibus. Post eum numerum dierum tollitur vas, Scilla eximitur, acetũ trãsfunditur. Hoc clariorem aciem facit. Salutare est stomachi laterúmq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed tanta vis est, vt auidius haustum extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest & gingiuis & dentibus, vel per se commanducata. Tineas & reliqua vẽtris animalia pellit ex aceto & melle sumpta. Linguæ quoque recens subiecta præstat ne hydropici sitim sentiant. Coquitur pluribus modis in olla, quæ coniiciatur in clibanũ aut furnũ, vel adipe aut luto illita, aut frustatim in patinis.

Et cruda ficcatur, deinde conciditur, coquiturq; in aceto, tum ferpētium ictibus imponitur. Tosta quoque purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vsus fic coctæ ad hydropicos. Ad vrinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potæ. Item ad fpleneticos & ftomachicos, fi non fentiāt vlcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tuffim veterem cum fufpirio. Difcutit & ex foliis ftrumas, quadrinis diebus foluta. Furfures capitis, & vlcera manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè vti coctionem faciat. Sic & interiora purgat. Rimas pedum fanat in oleo cocta, & mixta refinæ. Semen eius lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine ianuæ fufpenfam, malorum medicamentorum introitū pellere tradit.

DE STAPHIDE AGRIA.
CAP. CCCII.
NOMINA.

Σταφὶς ἀγρία Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphifagria, Germanis *Bifzmuntz* [Gallis *de L'eftaphifagrie, ou L'herbe aux Poulx.*] Pedicularis autē Pituitariáq; Latinis à viribus quas habet, dicta eft: erumpentibus enim è corpore pediculis ex oleo inūcta aduerfatur, & commanducata feruore multam pituitam trahit.

Pedicularis quare dicta. Pituitaria unde.

FORMA.

Folia habet Labrufcę, incifuris diuifa, coliculos rectos, molles, nigrófque, flores Ifati fimiles, femen in vafculis viridibus fimilibus Ciceri triangulum, afperum, in nigro fubrufum, intus candidum, guftu acre. Hæc defcriptio herbæ huic cuius hîc effigiē damus per omnia quadrat, floribus tātùm exceptis, qui minimè Ifati fimiles funt, neque in colore, neq; in quātitate. Ifatis enim flores lutei funt, & exigui, huius cōtrà fubcæfij, ac multo maiores, vt hinc ferè fufpicer eam herbā non effe quam veteres pingunt Staphida

agrian.

agrian. Cæterùm cùm proximè tamen ad picturam accedat, neque viribus distet admodum, inter Staphidis agrias species rectè à plærisque hodie herbariæ rei studiosis cõnumeratur. Folia enim fert plærunque septem, aliquando etiam paucioribus incisuris diuisa, coliculos rectos, nigros, & in folliculis herbaceis semen triquetrum, in nigro subrufum, intus candidum, gustu acre, ita vt illi omnes notæ, dẽptis floribus, respondeant.

LOCVS.

Nascitur, Plinio authore, in opacis. Ea cuius picturã exhibemus, nunc passim in hortis plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Quum vrendi vim habeat Staphis agria, consequitur eandem in quarto ordine esse excalfacientiũ & desiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius grana quindecim si quis trita in aqua mulsa dederit, crassa per vomitum purgant. Sed qui biberint, ambulare debent. Quinetiam assiduè attendere oportet, & aquam mulsam potui dare, quòd strangulationis pericula inferant, & fauces deurant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculationi, prurigini & scabiei auxiliatur. Plurimam cit pituitam com manducata. Decocta in aceto, dentium dolori, si ea colluantur, subuenit. Gingiuarum rheumatismum sistit. Vlcera oris, aphthas nominant, cum melle sanat. Miscetur præterea vrentibus malagmatis.

EX GALENO.

Vehementer acrem obtinet facultatem, adeò vt ex capite purget pituitam, abstergatque valenter. Itaque ad scabiem accommodata est. Sed & vrendi vim aliquam habet.

EX PLINIO.

Nucleis eius ad purgationes vti non censuerim

propter

propter ancipitem strangulationem, nec ad pituitã oris siccandam: fauces enim lædunt. Phthiriasi caput & reliqum corpus liberant triti. Facilius admixta sandaracha. Item pruritu & psoris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto. Ad auriũ vitia, rheumatismum gingiuarum, vlcera oris manantia. Flos tritus in viuo contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiam vim odoris. Quidam eam Pituitariam vocant, & plagis serpentiũ vtiq; illinunt. Item phthiriasi, qua Sylla dictator consumptus est. Nascuntur quoq; in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus. Resistitur Staphidis agrias succo, cũ oleo perunctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam vestes eo tædio liberat.

DE SESELI MASSILIENSI.

CAP. CCCIII.

NOMINA.

Siler montanum.

Σέσελι τὸ μασσαλιωτικὸν Græcis, Seseli Massiliense Latinis, officinis Siler montanum dicitur. Semen tamen quod à seplasiariis hoc nomine venditur, non Massiliensis, sed, si amaritudinem respicias, Aethiopici, vel quod magis vero simile est, Peloponesiaci (neutrius enim integram imaginem vidimus) Seseli semen est: latius enim, odoratius, & carnosius Massiliensi existit. Germanis incognita hactenus planta fuit, ob id *Sesel* rectè illam appellabunt.

FORMA.

Folia gerit Fœniculi, crassiora tamen. Caulem vegetiorem, vmbellam Anetho similem, in qua semen est oblongum, angulosum, & degustanti confestim acre: radicem longam, & odoratam. Ex qua Dioscoridis delineatione satis constat stirpem, cuius picturam damus, esse Seseli Massiliense, quòd huic nimirum, nulla prorsus nota reclamante, tota descriptio suffragetur. Quid multa? dato etiam quòd singulæ illi non responderent notæ, tamen cùm eas

quas

quas veteres Seseli attribuerunt facultates obtineat, citra omne periculum pro eo vsurparetur.

LOCVS.

Optimum iuxta Massiliam, teste Dioscoride, Galliæ vrbem nascitur, vnde etiam cognominatum est Massiliense. Prouenit autem aliis quoq; in locis calidioribus, & nunc in plærisque in Germaniæ hortis, sed non nisi satum & cultum.

TEMPVS.

Floret æstate, & semen subinde producit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccat in secundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix calefaciendi vim obtinent. Stranguriæ, orthopnœæ, vteri suffocationibus & comitialibus pota medentur. Menses & fœtus ex vtero ducunt. Interaneis omnibus prosunt, & diutinas tusses sanant. Ipsum semen cum vino potum coctioni cōfert, tormina discutit, & epialis febribus vtile est. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere & vino bibitur. Datur capris aliisque quadrupedibus bibendū, vt partus iuuet.

EX GALENO.

Seseli & radix & semen vsque adeo excalfacit, vt admodum vrinam mouere queat. Sed & tenuium est partium, vt & comitialibus, & orthopnœis competat.

EX PLINIO.

Prodest homini ad tussim veterem, rupta, conuulsa, in vino albo potum. Item opisthotonicis, & iecinorum vitiis, & torminibus, & stranguriæ, duarum aut trium ligularum mensura. Sunt & folia vtilia, vt quæ partus adiuuent etiam quadrupedū. Hoc maximè pasci dicuntur ceruæ pariturae. Illinitur & igni sacro. Multū ī summo cibo coctionibus cōfert, vel folio, vel semine. Quadrupedum quoque aluū sistit.

sistit, siue tritum potui infusum, siue mandendo cõmanducatum è sale. Boum morbis medetur, vel si contritum infunditur.

DE SANGVISORBA. CAP. CCCIIII.

NOMINA.

QVVM ignoraremus quo nomine stirpẽ hãc veteres Græci & Latini, si modo iis cognita fuit, appellarint, maluimus interea vulgari vti nomenclatura, donec aliud certius nomen inuenerimus. Elatinen tamen esse iudicarem, si folia pusilla, pilosa, & rotunda obtineret. Nunc quum neq; pusilla, neque pilosa, neq; rotunda, sed mucronata esse videantur, certi statuere nihil possum. Sanguisorba verò dicta est hęc herba, non quòd vulneribus iniecta ferrum & spicula facilè & citra sensum doloris exigat, vt nonnulli arbitrantur: idipsum enim non posse mirifica quæ illi inest adstringendi facultas abundè ostendit: sed potius quòd ei in sistendo sanguine vndecunque emanarit, mira admodum insit efficacia, adeò vt hunc ipsum quasi absorbere videatur. Erroris autem huius nulla alia causa est, nisi quòd hanc stirpem multi cum ea quæ hodie Pimpinella vocatur, confundant, quæ certè propter caliditatem quam obtinet haud exiguam, quandam etiam trahendi facultatem habere videtur, adeò vt infixa corpori extrahere facilè queat. Quòd verò cum Pimpinella confuderint non alio factum est nomine, quàm quòd huius folia proximè ad Pimpinellæ folia, quæ itidem vt hæc serrata sunt, accedere videntur. Sed hæc confusio non caret errore, vt paulò pòst dicemus. Germanis hęc herba *Kolbleskraut*, à capitellis quæ ruffescentibus punctis maculata sunt, dicitur. Nonnulli etiam Germanorum *Hergots Bartlin* nominant, Quidam etiam a sistendo sanguine *Blutkraut*.

Sãguisorba cur dicta.

Error eorũ qui Pimpinellã cũ Sãguisorba confundunt.

GENE-

GENERA.

Duo sunt eius herbæ quæ Sanguisorba vocatur genera. Vna enim maioribus constat foliis ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoque ab hac foliorum forma maior à nobis dicta est. Altera minoribus foliis, coliculis autem maioribus esse deprehenditur, quare ab ista foliorum effigie rectè minor appellari potest, vt inter eas aliquod discrimen esse herbariæ rei studiosi hac ratione animaduertant. Sāguisorba maior. Minor.

FORMA.

Herba est à radice crassa & longa, statim foliosa, minor potissimum, coliculos habens plurimos rubentes, folia aspera, in extremitatibus latè crenata & serrata, in summo coliculorum capitella ruffescentibus punctis maculata, quæ si hiant flores exeūt herbacei, in medio croceam comam ostendentes.

LOCVS.

Nascuntur locis incultis, aridioribus, & soli expositis. Vnde iterum colligere licebit non esse Elatinen, vtcunque à facultatibus illius non discrepet, quòd Dioscoride & Plinio testibus, Elatine in cultis & segetibus proueniat.

TEMPVS.

Forent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustantibus adstrictionem haud vulgarem ac viscositatem herba præ se ferre videtur. Quapropter siccam admodum consistentiam nacta est, simulque corpora contrahere, & constringere potest, atque adeò emplasticam, eò quòd glutinosa sit, facultatem obtinet.

VIRES.

Ex iis quæ diximus abundè constat vtranq; Sanguisorbam in restringendis ac supprimendis sanguinis profluuiis esse efficacissimas, adeò vt nonnulli constanter asserant, eas etiam manibus gestatas sanguinem vndecunque manantem sistere posse. Experientia

rictia certè compertum est ad muliebre profluuium sanandum, nullum posse reperiri præsentius iis stirpibus præsidium. Glutinant etiam vulnera illarum folia, carcinomatisque & fistulis medentur. Generosum denique ac strenuum remedium easdem esse ad dysenterias, & reliquos ventris fluxus, si ex aqua aut vino bibantur, nemini nõ notum est. Quid multa? Elatines herbæ, cuius certè hæ duæ stirpes genus esse videntur, facultates habent. Quare toto cœlo errant qui herbas has, vt suprà etiam commemoratum est, cum Pimpinella confundunt, quòd hæc ipsa acris admodum sit & multum calida: illæ contrà sapore, haud secus atque Elatine, adstringente. Verùm non tantùm differunt facultatibus, imò etiã odore, colorecq; foliorum, maximè verò florum diuersitate, vt quiuis ex vtriusque herbæ picturæ collatione statim deprehendet.

Pimpinella nõ solũ facultatibus, uerũ etiã forma à Sanguisorba diuersa.

DE SCOLYMO. CAP. CCCV.

Scolymus Artichaut Gallis.

NOMINA.

Carduus. Strobilus. Cinara.

Σκόλυμος Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cinara dicitur. Sunt qui hodie Arcocum corrupta voce nominent, primam vocis syllabam articuli vice preponentes. Alij paulò rectius Alcocalum vocant: Cocali siquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum simile est, venit. Nunc vulgo herbariorum ab articulo statim duabus interiectis literis Articocalus, aut expũcta vocali a, Articoclus, vel magis curtato, vt ferè fit, vocabulo, Articols vel Articoca nũcupatur. Germani instar vulgi *Articoca*, [Gallis *Artichaut*] nominabũt, aut *Strobildorn*. Strobilum autẽ Romani hanc stirpẽ non alia ratione dixerunt, quàm quòd eius capitulum, vt diximus, structili nucleorum serie pineã nucem referre videtur. Cinaram verò sunt qui appellatam putent, quòd satum & cultũ cineribus gaudeat. Alij à Cinara potius puella, quæ in eius speciei Carduum

Alcocalus. Cocalus. Articocalus. Articoca. Strobilus cur dicta. Cinara quare appellata.

duum mutata est, dictam esse volunt.

FORMA.

Folia habet Chamæleontis, & spinæ albæ vocatæ similia, nigriora tamen ac crassiora. Caulem emittit oblongum, foliosum, in quo capitulum spinosum. Radicem verò nigram & crassam. Hæc Dioscorides. Ceterùm caput eius & vertex in squarosum extuberat globum, corticosis vnguibus turgentē, spicisq; squamatim coagmentatū, quorū orbis exterior viret, interior niueo candore nitescit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euanescit in pappos. Caput vetustate tandem dissilit in corticeas laminas, semen ostendens Cnici figura. Nos tamen integrā Scolymi faciem ac picturam hoc tempore dare non potuimus, quòd primo anno fructum suum non ostendat. Curabimus autem alio tempore vt studiosi integram eius habeant picturam.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, in Germania prouenit Cinara, nisi sata & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, verè Cinara existit. Quod ideò monendum esse duximus, quia inter Græcos esse constat, vt est Paulus & Aëtius, qui Scolymum à Cinara discriminant. Non est autem aliud inter eas stirpes discrimen, quàm quòd Scolymus ferus est & syluester, Cinara verò domita cultu, ideóq; à nōnullis Carduus altilis nominatur.

Scolymus hortensis propriè Cinara dicitur.

Scolymus Cinara.

Carduus altil s.

TEMPVS.

Quum Solstitium æstiuum agitur, Scolymi flos erumpit, Hesiodo in lib. ij. cui titulus Opera & dies, teste, qui ea florente cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auidissimas, virosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, ac toto corpore præ Sirij æstu arescentibus, scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ secundum qualitatem editur actio, calidum in

in ſecundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentum indicat, ſiccum verò in ſecnndo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Scolymi illita graueolétiã alarũ, & totius corporis emendat. Item ſi decocta in vino bibatur. Vrinam etiam copioſam fœtidámque pellit. Herba cùm recens naſcitur tenereſcítue, aſparagorum modo in olera tranſit.

EX GALENO.

Scolymi radix copioſam vrinam graueolentem elicit, ſi quis eam in vino coctam bibat: ideoq; graueolentiam ſanat, tum alarum, tum totius corporis. Atque hoc ſanè medicamento ex tota ineſt eſſentia, vtpote eius ſucco exiſtente purgatorio. Et in libro ſecundo de alimentorum facultatibus: Praui ſucci edulium eſt Cinara, præcipuè cùm iam durior euaſerit: tum enim bilioſi humoris copia abundat, totáque eius ſubſtantia durior exiſtit, adeóq; vt ex ipſa melancholicus, ex ſucco verò eius tenuis & bilioſus humor producatur. Proinde coctam edere præſtiterit adiecto coriandro, dein ex oleo, garo, vinóque ſumatur. Si tamen in Patina aut ſartagine ad eſum præparetur, abſque iis comedatur. Plærique enim ſic eius veluti cacumina comedunt, quæ ſpondylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymũ prçipuè traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerẽ ſtimulare in vino, Heſiodo & Alcço teſtibus, qui florẽte ea cicadas acerrimi cãtus eſſe, & mulieres libidinis auidiſſimas, virosq; in coïtũ pigerrimos ſcripſere, velut prouidẽtia naturæ hoc adiumento tunc valentiſſimo. Item graueolentiã alarũ emendat radicis emedullatæ vncia, in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itemq; poſt cibum cyathis ſingulis pota. Mirum eſt, quòd Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per vrinam effluere.

DE

DE SPHATVLA FOETIDA. CAP. CCCVI.

Sphatula fœtida cum Xiride magis conuenit.

NOMINA.

HERBA. quam officinæ Sphatulam fœtidam vocant, quòd grauem exhalet odorẽ, quomodo veteribus sit appellata nondum certò scire possum. Nomen quidem ipsum Xiphij seu Gladioli speciem esse docet: Sphata siquidem Latinis gladium significat. Non esse autem Xiphiũ radix eius euidenter admodum ostendit, quæ non est bullosa, nec gemina, ita vt altera alteri insideat, sed capillamentis fibrata. Neque etiam Sparganium esse partim folia eius, quæ in terram non procumbunt, partim etiam semina, quæ non in pilulis, sed folliculis aut siliquis profert. Non videtur etiam esse Xyris, quòd illa radicem habeat longã & rufam, Sphatula verò fœtida nec longam nec rufam, sed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid sit gentilem iis esse foliorum similitudine constat. Germani eam *Vuandtleuszkraut*, à necandis cimicibus appellant.

Sphatula fœtida cur dicta. *Sphata.* *Sphatula fœtida nõ est Xiphiũ* *Non est Sparganium.* *Non est Xyris.*

FORMA.

Folia Iridi similia habet, minora tamen & angustiora. Caulem ex se mittit, in cuius summò folliculos aut siliquas Pæoniæ fœminæ nõ dissimiles profert, quibus dehiscentibus semen in iis apparet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa sepes & dumeta nascitur, frequens in Italia, nusquam tamen in Germania, quòd sciam, nisi sata prouenit.

TEMPVS.

Fructum seu siliquas suas autumno profert, ac subinde in iis, vbi dehiscunt, semen ostendit.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer acrem qualitatē obtinet; adeò vt gustata, fauces quasi vrere videatur. Proinde calidam & siccam admodum esse constat.

VIRES.

Non multū à Staphidis agriæ viribus abesse apparet: valenter enim abstergit. Hinc ad scabiem, eius potissimum succus, abigendam vtilis est. Surculos etiam & spicula, perinde atq; Xiphium & Xyris, sine dolore extrahit. Cimices quoque necat atque fugat.

DE TRICHOMANE.

CAP. CCCVII.

NOMINA.

Polytrichon officinarum.

Τριχομανὴς Græcè, Trichomanes, Capillaris Latinè vocatur. Officinis Polytrichō falsò dicitur: id enim nominis Adianto herbę, quam hodie Capillum Veneris vocant, Dioscoride & veteribus aliis testibus, debetur. Germanicè *Vuidertodt, oder Abthon* [Gallis *du Polytrichon*] appellatur. Trichomanes autem à facultate sua Græci nominauerūt, quòd scilicet fluentem capillum expleat, & subnasci faciat: μανὸν enim ea gens rarum vocant, τρίχα autem capillum. Hoc etiam nomine Capillarem Latini dixerunt.

Trichomanes cur dictum.

Capillaris.

FORMA.

Filici simile est. Trichomanes, paruum admodū. Ex vtraq; parte ordine quodam folia habet tenuia. Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, splendescentibus, subnigris & austeris. Cuius equidem descriptionis notæ omnes, nulla penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon vocant, pulchrè quadrant. Siquidem cauliculis iunceis, quincuncialibus, à radice statim penè foliatis constat, foliis rotundis, lenticulæ forma, aduersis inter se pediculis, ramulis subnigris & nitentibus, sine flore, sine semine.

LOCVS.

LOCVS.

Naſcitur in paluſtribus atque vmbroſis locis, humentibus muris, & iuxta fontes, haud ſecus atque Adiantum.

TEMPVS.

Carpitur æſtate & autumni initio.

TEMPERAMENTVM.

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate ſymmetrũ eſt, verùm deſiccat, extenuat & digerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem poteſt quæ Adiantum. Cùm itaque Adiantum aliunde in Germaniam ſit deportandum, & Trichomanes paſſim proueniat, licebit hoc in alterius inopia vti. Et conſultius multò vt Thrichomane vtantur Officinæ, quàm Adianto adulterino. Prodeſt igitur Trichomanis decoctum potum aſthmaticis, dyſpnoïcis, felle ſuffuſis, lienoſis, vrinæque difficultatibus. Calculos frangit. Aluum ſiſtit. Venenatorum morſibus, & ſtomachi fluxionibus in vino potum medetur. Menſes & ſecundas ducit, ſanguinis autem reiectiones ſiſtit. Crudum illinitur venenatorum morſibus. Alopecias explet, ſtrumas diſiicit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrtino, ſuſino, aut hyſſopo & vino capillos defluentes continet. Decoctum etiam eius cum lixiuio & vino ſi eo abſtergantur, idem poteſt.

EX GALENO.

Alopecias denſat, & ſtrumas & abſceſſus diſcutit, lapideſq; frangit potum. Viſcoſorum craſſorumq; ex thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert. Ventris profluuium ſiſtit, nullam tamen manifeſtam caliditatem affert, ſicut nec frigiditatem.

EX PLINIO.

Calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, vtique nigrum. Qua de cauſa potius quàm quòd in ſaxis naſceretur, & à noſtris Saxifragum appellatum crede-

diderim. Bibitur è vino quantum terni decerpſere digiti. Vrinam cient. Serpentium & araneorũ venenis reſiſtunt. In vino decocti aluum ſiſtunt. Capitis dolores corona ex iis ſedat. Contra ſcolopendræ morſus illinuntur, crebrò auferendi ne pereãt. Hoc & in alopeciis. Strumas diſcutiunt, furfureſque in facie, & capitis manantia vlcera. Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & iecinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis. Stranguriæ illinuntur, & renibus cum Abſinthio. Secundas cient & menſtrua. Sanguinem ſiſtunt ex aceto, aut Rubi ſucco poti. Infãtes quoque vlcerati perunguntur ex iis cum roſaceo & vino prius. Folium in vrina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, & illitum ventri mulierũ, ne rugoſus fiat, præſtare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putãt, in cibum eorum additis, pecorique eſſe vtiliſſimos.

DE TELI. CAP. CCCVIII.

Fœnumgræcum corrupte, Vulgus Senegrec, per S loco F.

NOMINA.

Tῆλις, κεραΐτις αἰγόκερως, βούκερως Grȩcis, Fœnumgræcum Latinis: officinæ genuinum nomen retinuerunt: Germanis *Bockshorn / oder Kuhorn*, [Gallis *Fenegrei, ou Fenegrec*] dicitur. Magna græcarum appellationum pars à ſiliquarum quas producit figura deſumpta eſt: hæ enim corni-
Ceraïtis cur dicta. culis ſimiles exiſtunt. Hinc Ceraïtis à cornu ſimpliciter dici cœpit: κέρας enim Græcis cornu eſt.
Aegoceros. Aegoceros autem à caprini cornu ſimilitudine, quẽadmodum à bubuli
Buceros. Buceros, quod ſanè nomen Theophraſtus libro quarto de hiſtoria plantarum illi impoſuit. Cùm itaque corniculis ſimiles habeat ſiliquas, factũ eſt vt illam Columella ſimpliciter Siliquam nominauerit, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

FOR-

FORMA.

Cauliculis emicat exilibus, rubicundis, folio penè Trifolij, flore candido & exiguo, semine in siliquis oblongis, ac cornu instar incuruis fuluo. Radice subrotunda & oblonga innititur.

LOCVS.

Satum Fœnogræcum passim ferè prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, & vnà siliquas producit. Semen tamen in Augusto maturum legitur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnum græcum calidum est secundi ordinis, desiccat primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Molliendi & discutiendi facultatem habet Fœnogræci farina. Facit ad inflammationes quę intus forisq; sunt si cum aqua mulsa decocta trita illinatur. Lienem cum nitro & aceto subacta & illita minuit. Decoctum eius insessu ad muliebria mala, quæcunque per inflammationes aut pręclusiones consistũt, vtile est. Expressus Fœnogræci in aqua decocti succus, capillos, furfures & achores exterit. Cum anserino adipe p essi vice apponitur, loca quæ iuxta vterum sunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodest. Decoctũ eius aduersus tenesmos, & grauiter olentia dysentericorum excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abstergit.

EX GALENO.

Fœnumgræcum feruentes inflammationes irritat. Quæ verò minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX AETIO.

Fœnumgræcum habet etiam abstergendi vires. Variis modis comeditur, sed copiosius sumptum caput tentat. At cremor decocti Fœnogræci cum modico melle exhibitus, omnes deprauatos intestino-

rum humores educit. Permodicum esse oportet quod permiscet mel, ne erodat. In diuturnis verò doloribus qui sine febri thoracem infestant, pingues simul palmulæ elixantur, inde succo expresso melléque admixto suppositis carbonibus rursus decoquuntur vsque ad congruam consistentiam. Datur id diu ante cibum, obseruaríque oportet ne iis exhibeatur quibus facilè caput dolet: palmulæ enim capiti infestæ sunt.

EX PLINIO.

Vis eius siccare, mollire, dissoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis subuenit: siue duritia, siue tumor, siue contractio sit vuluæ, fouentur, insidunt. Infusum quoq; prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impositum medetur. Item ex aceto. Sic iecinori decoctum. Diocles difficilè parientibus semen eius dedit acetabuli mensura tritũ in nouẽ cyathis sapæ ad tertias partes bibere, vt qui biberẽt in calida lauarentur. Et in balneo sudantibus dimidiũ ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro summo auxilio. Farinã Fœnogræci cum hordeo aut lini semine decoctã aqua mulsa cõtra vuluę cruciatus subiecit. Itémque imposuit imo ventri. Lepras, lentigines, sulphuris pari portiõe mista farina curauit, nitro antè preparata cute, sępius die illinẽs, perungiq; pręcipiens. Theodorus Fœnogręco miscuit quartã partẽ purgati Nasturtij acerrimo aceto ad lepras. Damion Fœnigræci semen acetabuli dimidia mensura cũ sapæ & aquæ nouem cyathis ad menses ciendos dedit potu. Nec dubitatur quin decoctũ eius vtilissimum sit vuluis, interaneisq; exulceratis, sicuti semen articulis atq; præcordiis. Si verò cum Malua decoquatur, postea addito mulso potus, ante cætera vuluis interaneisq; laudatur: quippe cùm vapor quoque decocti plurimum possit. Alarum etiam graueolentiam decoctum Fœnogræci semen emẽdat. Farina porrigines

gines

gines capitis furfuresq; cum vino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur. Item parotidi, podagræ, chiragræ, articulis, carnibusq; quæ recedunt ab ossibus. Aceto verò subacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto, & melle tantùm. Carcinomata subacta ex vino purgat, mox addito melle persanat. Sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamq; tussim. Diu decoquitur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

DE TELEPHIO. CAP.CCCIX.

Telephium pingit uulgo Gallorum Orpin dictam herbam, in qua tamen quædam desiderantur.

NOMINA.

τηλέφιον, ἢ ἀείζωον ἄγριον Græcis, Telephiũ & Illecebra Latinis, officinis & vulgo Crassula maior appellatur. Sunt qui Fabam crassam, à foliorum quam cum faba habent similitudine, nominent. Germanis *Vuundkraut/ Knabenkraut/ FotzZuuang / Fotzuuein/* [Gallis *du Chicotrin*] dicitur. Telephium verò dictum est, quòd vlceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Mysiæ rex ab Achille vulneratus consenuit, quæ eam etiam ob rē Telephia vocantur, auxilietur.

Crassula maior. *Faba crassa.* *Telephiũ unde dictũ* *Telephia ulcera.*

GENERA.

Dioscorides duo genera facit. Vnum floribus albis, quod nobis Telephium albũ nominare placuit, Germanicè *Vuundtkraut das uueible.* Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me vidisse memini. Damus pro illo Telephium purpurascentibus floribus emicans, quod ad differentiã prioris Telephiũ purpurascens appellare volumus, Gemanicè *Vuundkraut das mennle.* Præter flores qui in primo candidi sunt, hoc in autem purpurascentes, foliorum etiam colore differunt, qui in candido viridis & herbaceus existit, in purpurascente autem paulò pallidior. Cætera omnia in iis similia apparēt, folia po-

Telephiũ album. *Telephiũ purpurascens.*

tissimũ, quę fabacea prorsus sunt, nisi quòd pinguiora, & crassiora existunt.

FORMA.

Foliis & caule Portulacæ similis herba Telephiũ. Alas binas in singulis foliorum geniculis inhærentes habet. Ramuli à radice seni septeníue prodeunt, referti foliis cœruleis, crassis, glutinosis, carnosis: flores illi lutei, vel albi, vel purpurascentes: radix ima, quod Dioscorides omisit, innumeris tuberibus scatet. Nō est autem cur diuersum Telephium hoc nomine ab ea herba, quam herbarij hodie crassulã maiorem nominant, suspicemur, cũ omnes reliquæ notæ à Dioscoride commemoratæ, illi adamussim conueniãt. Et solenne certè est Dioscoridi vt multas notas, in his potissimum herbis quas ipse non vidit, atqueadeò ex aliorum fide pingit, easq; maximè quidem necessarias omittat, & silentio trãseat. Quibus etiam accedit locus natalis, & facultates Telephij, quæ eædem sunt cum iis quæ Crassulæ maiori recẽtes herbarij adscribunt. Sunt qui alterum acetabulũ esse putent, quorum sanè sententiam nō admodum absurdam esse iudico.

LOCVS.

Nascitur inter vites, locis cultis & incultis humidis.

TEMPVS.

Vere statim prosilit, Iulio autem & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Telephium exiccat ordine secundo intenso, aut certè principio tertij, non tamen insigniter calida, verum in hoc forsan quispiam ipsum primi esse ordinis censeat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia senis horis illita, albas vitiligines sanãt: sed oportet postea hordeacea farina illinere locum. Quinetiam alphos tollunt cum aceto in sole inuncta. Sed vbi inaruerint, absterguntur.

EX GA-

EX GALENO.

Telephium detergendi & exiccandi facultate est præditum: proinde ad putrida vlcera conuenit, & leucas & alphos cum aceto sanat.

EX PLINIO.

Illinitur lẽtigini, & cũ inaruit teritur. Illinitur & vitiligini, ternis ferè mẽsibus senis horis noctis aut diei, postea farina hordeacea illinitur. Medetur & vulneribus & fistulis.

APPENDIX.

Recẽtiores herbarij sua Crassula maiori in curandis vulneribus, & sistẽdo sanguinis profluuio vtũtur vt eandẽ esse cũ Telephio vel hoc saltẽ nomine nemo dubitare debeat. Magnã autẽ efficaciam habere in internis potissimum vulneribus & vlceribus, mirificéque herniosis prodesse iidem tradunt.

DE TRINITATIS HERBA.

CAP. CCCX.

Herba Trinitatis nobis Pensee.

NOMINA.

QVO nomine priuatim planta hæc Græcis aut Latinis appellata sit medicis, ignorare me fateor. Cõstat tamen Violæ inodorę genus esse, & mea quidẽ sentẽtia Iouis florem. Vulgus à triplici colore floris, herbã trinitatis nominat. Sũt qui Iaceam, & herbã clauellatã appellent. Germani *Dreyfeltigkeytblumen* / & *Freyschamkraut* [Galli *Herbe de la Trinite*] vocãt. *Iouis flos.* *Herba trinitatis unde dicta.* *Iacea.*

FORMA.

Herba hæc folio est initio rotũdo, per ambitũ serrato, processu tẽporis oblõgiore, cauliculo triãgulo, intus cauo, leuiter striato, ex interuallis geniculato, prodeũtibus ex alarum sinu pediculis lõgis, in quibus summatim elucent flores figura & specie violarũ purpurearũ, superiore parte purpurei, in medio candidi, inferiori verò lutei, radiis quibusdã nigris distincti. Quibus decidentibus semina protuberant.

LOCVS.

Sua spõte in aruis interdũ prouenit. In hortis tamen

men vt plurimum plantatur, ſpecioſiorq́; naſcitur.

TEMPVS.

Vere viola hæc poſt purpuream emicat, & tota æſtate floret.

TEMPERAMENTVM.

Herba in guſtu lẽtorẽ quẽdã, atq; modicã acrimoniã ſeu mordacitatẽ præ ſe fert, atqueadeò à Symphyti tẽperamento nõ admodum abeſſe videtur, id quod etiã ex facultatibus quas illi recẽtiores tribuũt facilè deprehenditur. Calida itaque & ſicca eſt.

VIRES.

Quum acrimoniæ ratione incidendi vim quampiam habeat, ideo rectè recentiores aſthmaticis, pulmonisque phlegmonibus prodeſſe tradunt: collectũ ſiquidem in thorace & pulmone pus expurgare poteſt. Hac ratione puerorum etiam comitialibus morbis auxilio eſſe ſolet. Cæterùm nõ parum ad pruritũ & ſcabiem confert, omniáq; cutis vitia emẽdat, idq́; mediocris acrimoniæ & ſiccitatis ratione. Vlcera etiam, quia viſcoſitatem obtinet, glutinare poteſt.

DE TEVTLO. CAP. CCCXI.

NOMINA.

σεῦτλον unde dictum.

Beta cur dicta.

Τεῦτλον, ἢ σεῦτλον Græcis, Beta Latinis appellatur. Germanis *Mangolt / oder Piſſen* [Gallis *de la Porree, ou de la Iotte.*] σεῦτλον autem Græci ab impulſu nominarũt, etenim cultus ratiõe quadã incrementum capeſſit arboris, neque vlli hortenſium latitudo foliorum maior. Betæ nomen ſibi adſciuit, quoniam figuram β literæ græcæ dum ſemine turget referre videtur. Namſummitatem in cacumine reflexam obtinet. Id quod teſtatum nobis reliquit Lucius Columella in ſuo carmine de cultu hortorum ita canens:

Nomine tum graïo, ceu litera proxima primæ,
Pangitur in cera docti mucrone magiſtri,
Sic & humo pingui ferratæ cuſpidis ictu
Deprimitur folio viridis pede candida Beta.

GENE.

GENERA.

Eius à colore omnes duo genera faciunt, candidã & nigrã. Candida alio nomine Sicula, vt Theophrastus libro octauo de historia plantarum, & Plinius libro decimonono, capite octauo, memoriæ prodiderũt, appellatur. Et nunc extrita litera vna ferè omnibus nostri seculi medicis Sicla nominatur. Germanicè *Vueisser Mangolt*. Nigra ad atrum videtur tẽdere colorem, & à Germanis *roter Mangolt* vocatur.

Candida Beta.

Nigra Beta.

Sicla.

FORMA.

Caulem habet striatum, bicubitalem, folium ferè Atriplicis, flores exiguos luteos, semen in caulibus copiosum: radicem vnicam in longum protensam, è cuius lateribus aliæ, modò singulæ, modò binæ, nõnunquam ternæ funduntur, fibris multis refertæ.

LOCVS.

In hortis passim, & cultis locis nascuntur Betæ.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus & semine turgent.

TEMPERAMENTVM.

Nitrosa qualitate particeps est. Nigra tamen adstrictionis quippiam adiunctum habet, & magis in radice quàm in aliis partibus. Simeon Sethi calidã & siccam esse in tertio ordine asserit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nigra Beta cum lente cocta aluum efficacius cohibet, multóque magis radix. Cãdida aluo vtilis est. Vtraque verò propter nitrosam vim quã habet mali succi est. Vnde succus earum cũ melle naribus inditus caput purgat. Aurium etiam doloribus auxiliatur. Decoctum radicum & foliorum furfures & lẽdes deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis foliis alphos nitro prius perfrictos, alopecias prurientes, atque depascentia vlcera illini prodest. Cocta exanthematis, erysipelatis, & ambustis medetur.

EX GA-

EX GALENO.

Beta nitrosæ facultatis est particeps, qua tum extergit, tum digerit, & per nares purgat. Cæterùm cocta nitrositatem omnem exuit, fitq; facultatis phlegmonis aduersæ, leuiter discutientis. Porrò ad detergendum digerendumque validior est Beta alba. Nam nigra adiunctum habet quippiam adstrictionis, & magis in radice quàm aliis partibus. Betæ itaque abstersorius inesse succus conspicitur, adeò vt aluum ad excretionem extimulet, & nõnunquam stomachum demordeat, præsertim iis quibus ille sensilior obtigit: eoque largius commansa, stomachũ infestat. Huius ceu aliorum olerum, exigua est alimonia. Iecoris obstructiõibus, quàm Malua, aptius accommodatur, magis autem vbi cũ Sinapi estur, aut aceto. Lienosos item similiter manducata, mirificè iuuat.

EX PLINIO.

Nec Beta sine remedio est vtraque. Siue candidæ, siue nigræ radix recens & madefacta, suspensa funiculo, contra serpentium morsus efficax esse dicitur. Candida Beta cocta, & cum Allio crudo sumpta, cõtra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctæ, pruriginem tollunt, atque in totum efficacior esse traditur nigra. Succus eius capitis dolores veteres & vertigines, item sonitum aurium sedat, infusus iis. Ciet vrinam. Medetur dysentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoque dentium sedat illitus succus. Et cõtra serpentium ictus valet, sed huius radici dũtaxat expressus. Ipsa verò decocta, pernionibus occurrit. Albæ succus epiphoras sedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem sacrum. Sine oleo trita licet, adustis medetur. Et contra eruptiones papularũ cocta. Eadem contra vlcera quæ serpunt. Illinitur & alopeciis cruda. Et vlceribus quæ in capite manant. Succus eius cũ melle naribus inditus, caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, vt ventrem molliat.

molliat. Validius cocta, fluctuationes stomachi sistit & ventris.

EX SIMEONE SETHI.

Eius succus mediocriter abstergit. Hic etiam ventrem ad effluxum proritat, & stomachum aliquando vellicat, eorum præsertim qui hunc valde sensilem obtinẽt. Quapropter edulium est stomacho infestũ, si plurimum comedatur. Exiguum est eius alimẽtũ, sicut cæterorum olerum. Vtilis verò est ad iecoris obstructiones cum aceto comesta. Pari modo si edatur, & lienis obstructionibus bonũ fit medicamẽtũ. Constat autem Beta ex contrariis facultatibus. Succus enim eius calidus est, ventrẽ constringit, & sitim affert. Eius verò corpus crassarum partium, flatuosum, concoctu difficilè & frigidum. ventremque sistit, maximè si aqua in qua coctum est, subinde abiiciatur.

DE TINCTORIO FLORE. CAP. CCCXII.

NOMINA.

An herba hæc veteribus cognita fuerit nõdũ compertum habemus: quapropter ad germanicam alludentes appellationem, Tinctoriũ florem interim dũ certius nomẽ nacti fuerimus, nominabimus. Germani *Gilb oder Streich oder Ferbblumẽ* quòd florum illius in tingendis libris & aliis quibusdam vsus sit, nuncupant. Sunt qui *Ackerpfrimmen* vocant.

FORMA.

Genistæ nõ admodũ dissimilis est hæc herba: ramos enim herbaceos, vt illa habet, ac scabros, folia tamẽ paulò lõgiora & latiora, ad Hyssopi ferè formã accedẽtia, florẽ luteũ, Piso similẽ, semẽ in siliquis Lẽticulæ haud adsimile, radicem planè ligneam.

LOCVS.

Prouenit locis altis, incultis & aridis, atque pratis nonnullis.

TEMPVS.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mẽsibus, atque deinceps semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara est haud aliter quàm Genista, vt calefacere illam & siccare in altero ordine sit euidentissimũ.

VIRES.

Vt forma & temperamento Genistæ similis est, sic etiam facultatibus hauddubiè eidem respõdet. Has igitur suo loco reperies.

DE TORDYLO. CAP. CCCXIII.

NOMINA.

Sefeli Creticum.

Τορδύλον, ἢ τορδύλιον, ἢ σέσελι κρητικὸν Grecis: Tordylon & Tordylion, & Seseli Creticum Latinis, Paulus Gordylion appellat. Germanis *Beeruurtz* [Gallis *du Sefeli*] dicitur, vt suprà in capite de Dauco quoque diximus. Nam cùm Dauci semen hirsutum sit, vtcunque cætera respondeant, hoc verò minimè, non est cur Daucum esse credamus.

FORMA.

Fruticosa est herbula, semen habens rotundũ, geminatũ, clypeo simile, subacre & odoratum. Quæ sanè omnes notæ huic herbæ, quæ à Germanis *Beeruurtz* dicitur, respõdent, vt eius pictura, quam in capite de Dauco reperies, abundè docet. Hanc autem propterea radicũ similitudinem inter Daucorum effigies habere locum voluimus.

LOCVS.

Nascitur in Amano Ciliciæ monte. In multis etiã Germaniæ nostræ locis copiosissimè prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, vt ex facultatibus eius abundè colligere licet.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potum eius ſemen contra vrinæ difficultatem, & ducendis menſibus prodeſt. Succus verò caulis ſeminiſque adhuc virentis trium obolorum pōdere hauſtus decē diebus in paſſo, nephriticos ſanat. Efficax etiam radix: cum melle ſiquidem lincta, quæ in thorace ſunt educit.

EX PAVLO.

Cordylon alij Seſeli appellant, vrinæ & mēſibus ducendis habile. Radix ipſius ex melle lincta, quæ in thorace hærent, educit.

EX PLINIO.

Combuſta potu ciet menſes, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succus eius ternis obolis hauſtus renes ſanat. Additur radix eius & in malagmata.

DE TITHYMALIS. CAP. CCCXIIII.

Tithymalorum genera paſſim luxuriant, Reueille matin Gallis dicuntur, opinor quòd urente acrimonia inſomnia pariant.

NOMINA.

Tιθυμάλος, ἢ τιθυμάλον Gręcis, Lactaria herba, & Lactuca caprina aut marina Latinis, barbaris & officinis Eſula, germanis *Vuolffsmilch* [Gallis *du Tithimale, ou herbe a laict*] dicitur. Lactariā autem herbam communi appellationē, ob commune omnibus lac, vniuerſum hoc genus vocauerunt. Lactucam verò ob eandem cauſam, quia ſcilicet ex hac herba haud ſecus atq; ex Lactuca ſecta lac fluit. Caprinam, quòd capræ Tithymalis veſcantur.

Lactaria herba cur nominata. *Lactuca caprina quare uocata.*

GENERA.

Septē ſunt, Dioſcoride & aliis veteribus teſtibus, Tithymalorū genera. Primus Characias, id eſt, vallaris dicitur, quòd vallis ſeptiſque muniendis idoneus ſit. Secundus Myrſinites, à Myrti foliorum figura: aut à nucibus, quibus ſimilem fert fructum,

Characias *Myrſinites.*

Caryites

Caryites nominaē. Hūc fructū sunt qui Nucē vomīcā, Germanis *Kronaglin* vocatā, esse putent. Tertius Paralius, id est, marinus, quòd in maritimis nascaē, appellatur. Quartus Helioscopius, hoc est, solisequus, quia eius coma ad solis cursum circumagitur, nominatur: Germanicè *Sōnen uuendede Vuolffsmilch* vocari potest. Aliis nominatur *grosz Vuolffsmilch*. Quintus Cyparissias à Cupressi similitudine nuncupatur. Germanicè *cypressene Vuolffsmilch* nominari potest. Sextus Dendroedes, à ramorum copia dicitur. Septimus Platyphyllos, id est, latifolius, à latitudine foliorum nominatur. Germanicè *Breytbletterte Vuolffsmilch* / alij *grosz Teuffelszmilch* vocant. Nos ex iis generibus tria tantum depicta damus, quòd reliqua videre nondum nobis licuerit. Proferent fortè alij longè plura.

Paralius. *Helioscopius.* *Cyparissias.* *Dendroedes.* *Platyphyllos.*

FORMA.

Nos ea tantùm genera quorum picturas exhibemus, omissis aliis, describemus. Helioscopius itaque Portulacæ similia folia obtinet, tenuiora tamen atque rotundiora. Ramos autem à radice prodeuntes quatuor aut quinque mittit, dodrantales, tenues & rubentes, copioso lactis liquore plenos. Caput huic est Anetho simile, & semen veluti in capitulis inclusum. Circumagitur huius coma cum sole, vnde & Helioscopij nomen accepit. Cyparissias caulem emittit dodrantalem, aut maiorem, subrubrum, ex quo germinant folia pini similitudine, teneriora tamen ac tenuiora. Et in vniuersum pino nuper natæ similis est, vnde & nomen traxit. Abundat hæc etiā succo candido. Platyphyllos Verbasco similis est, longioraq; reliquis folia habet.

Helioscopius. *Cyparissias.* *Platyphyllos.*

LOCVS.

Helioscopius in ruderibus potissimum, & circa oppida nascitur. Cyparissias in cāpestribus frequentissimus occurrit. Platyphyllos verò in syluis.

TEM-

TEMPVS.

Semen Tithymalorum autumno legitur, ſuccus verò incipiente pomorum lanugine.

TEMPERAMENTVM.

Vincentem habent acrem calidámq; facultatem, ineſt verò & amaritas. Ex quarto itaque calefacientium ſunt ordine, & valenter deſiccant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Characię liquor lacteus aluum per inferna purgandi, pituitam & bilem ducens, duorum obolorum pondere ex poſca ſumptus. Cum melicrato autem vomitum cit. Appetente vindemia lacteus colligitur liquor. Depilat liquor hic recens ex oleo in ſole inunctus, renaſcentesq; flauos & exiles efficit, tãdemq; omnes deſtruit. Cauernis dẽtium inditur, leuatq; dolores: ſed cera dentes oblinendi, ne effluens fauces aut linguam vitiet. Idẽ inunctus myrmecias, acrochordonas, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduerſus pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas, fiſtuláſque. Semen & folia eadem lacteo ſucco præſtant, dimidij acetabuli pondere pota. Radix drachmæ pondere cum hydromelite inſparſa & pota per inferna purgat. Decocta cum aceto, colluto ore, dentium dolori auxiliatur. Helioſcopius eandem priori vim habet, nõ tamen vſqueadeò intentam. Nec diuerſam facultatem obtinent Cypariſſias & Platyphyllos.

EX GALENO.

Validiſſimus Tithymalorũ liquor eſt. Secũdũ locum tenet ſemen & folia. Sed & radix earundem facultatum particeps eſt, ſed non ex æquo. Sanè ipſa cum aceto decocta dolores dentium ſanat, maximè qui illis eroſis proueniunt. Ad liquores vt qui valentiorem vim habeant, in foramina quidem ipſa dentium induntur. Cæterùm ſi aliam corporis partem contigerint, continuò adurunt, vlcerantq;: quapropter foris illis cera circũlinit. Sic pilos quoq; ſuccus

T inunctus

inũctus tollit. Porrò quum vehemẽtior sit, oleo miscetur: & si id sæpe fiat, tandem prorsus radices pilorum adustæ corrumpentur, corpusq; depile reddetur. Eadem facultate myrmecias, acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergentque lichenas & psoras, quia scilicet abstergendi illis facultas inest, propter amaritudinem. Præterea vlcerum phagedęnica, anthracωde & gangræνωde, quia valenter calefaciunt & abstergũt, si in tẽpore & moderatè quis vtatur, iuuare poterunt. Verumenimuero & fistularum callos, eadem facultate adimunt. Porrò hæc omnia genere quidem similiter, imbecillius tamen & folia & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali capiendos vti assolent. Celerrimè nanque ab illis in vertiginem acti, ac semimortui redditi, ad aquæ superficiem feruntur. Cæterùm quum septem sint eorum genera, valentissimus est quem Characiam nominant, & Myrsinites, & qui in petris nascitur ad modum arboris: deinceps qui Verbasco adsimilis est, & Cyparissias: pòst Paralius, denique Helioscopius. Proportione verò compræhẽsæ illorum facultatis & cinis & lixiuium erit.

EX PLINIO.

Tradunt toties purgari hydropicos fico sumpta, quot guttas lactis Characiæ exceperit. Est & semen in vsu cum melle decoctum ad catapotia soluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includitur. Colluuntur & dentes succo radicis decoctæ in vino aut oleo. Illinunt & lichenas succo, bibuntq; eum vt purgent vomitiones, & aluo soluta, aliâs stomacho inutilem. Trahit pituitam sale adiecto in potu, bilẽ aphronitro. Si per aluũ purgari libeat, ĩ posca: si vomitiõe, in passo aut aqua mulsa. Media potio tribus obolis cõstat. Ficos à cibo sumpsisse melius est. Fauces vrit leniter. Est enim tam feruentis naturę, vt per se extrà corpori impositũ, pustulas ignium modo faciat, & pro caustico in vsu sit. Helioscopius trahit bilem

bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo. Cæteri vſus qui Characiæ. Cypariſſiæ eadẽ vis quę Helioſcopio aut Characiæ. Platyphyllos piſces necat, aluum ſoluit, radice vel foliis, vel ſucco in mulſo, aut aqua mulſa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas.

DE TRIPHYLLO. CAP. CCCXV.

NOMINA.

Τρίφυλλον Græcis, Trifolium odoratum Latinis, officinis ſimpliciter Trifolium dicitur. Germanis *Sibengezeit* propterea quòd ſingulis diebus ſepties odorem ſuũ habeat, & toties etiã amittat, quãdiu in horto creuerit. Decerptum enim & exiccatum, odorẽ ſuum perpetuò retinet. Qui certè pluuioſa temporis cõſtitutione ac tempeſtate inſtante multò vehementior eſt, ſic ſanè vt totas ædes, in quibus hæc herba repoſita eſt, odore ſuo compleat. Poteſt etiam appellari commodiſſimè *Vuolriechender Klee.*

Trifolium odoratum cur dictũ.

FORMA.

Frutex eſt cubito altior, virgas habens tenues, nigris, iunceisq; adnaſcentiis multis præditas, in quibus folia Loto arbori ſimilia ſunt, terna in ſingulis germinationibus. His recens enatis odor Rutæ ineſt, auctis verò iam, bituminis. Florem emittit purpureum, ſemen modicè latum & ſubhirſutũ, ex altero extremo apicem obtinẽs. Radix illi tenuis, lõga, valida. Ex qua quidẽ delineatione ſatis conſtat herbam, cuius picturam damus, eſſe Trifolium odoratum: ſiquidẽ cubito altior eſt, caules tenues obtinẽs, vnde ramuſculi multi nigricantes quodammodo, ac iuncei oriuntur, qui ſinguli terna folia producunt odorata. Flores etiam habet in purpureo cœruleos. Semen quoque Milio haud diſſimile in folliculis modicè latis, piloſis, & in ſummitate aculeum habentibus, profert. Radicem deniq; lõgam, cãdidam

ac validã habet, vt prorsus nihil sit quod descriptioni non respondeat.

LOCVS.

Sponte sua in Germania non prouenit. Satum verò nulla difficultate prodit

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est & siccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & folia in aqua pota lateris dolore laborãtibus, difficultati vrinæ, comitialibus, incipienti aquæ inter cutem, vuluæq; strangulationibus auxiliãtur. Menses etiam ducunt. Oportet autem seminis tres, foliorum verò quatuor drachmas dare Succurrunt & venenatorũ morsibus folia trita cum oxymelite & pota. Referũt quidam, si totius fruticis radicis & foliorum decocto foueantur facti ex serpentium morsibus dolores, eos mitigari. Si verò alius vlcus habens eodẽ illo decocto quo quispiam sanatus fuerit foueatur, eadem sentit quæ morsi à serpentibus. Dant quidam etiam in tertianis bibenda folia eius tria, aut totidem semina cum vino, in quartanis autem quatuor, veluti quæ circuitus soluere possunt. Miscetur verò eius radix & antidotis.

EX GALENO.

Triphyllum potum laterum dolores ab obstructione natos iuuat, vrinam & menses prouocat.

EX PLINIO.

Trifolium scio credi præualere contra serpentiũ ictus & scorpionum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis, vel foliis, & tota herba decocta, serpentesq; nunquã in Trifolio aspici. Præterea celebratis autoribus contra omnia venena pro antidoto sufficere vigintiquinque grana eius.

APPENDIX.

Debet eius Trifolij odorati vsus esse subinde in omnibus

omnibus officinis, quod mirificè venenis aduersetur & ad vlcera malefica sananda perquam vtile sit.

APPENDIX ALTERA.

Non latet hanc herbam propè accedere ad descriptionem Loti syluestris. Caulem nanq; fert bicubitalem, & aliquando maiorem, numerosis alarum cauis. Folia Trifolio quod in pratis nascitur similia: semen Fœnogræco ita respondens, vt nisi minus esset, vix ab inuicem discerneres: sapore item medicato. Tamen non minus accedit etiam ad Trifolij acuti picturam. Frutex enim verius esse quàm herba videtur, cubito maior, virgas habens tenues, nigras, iuncosa adnata obtinentes, in quibus sunt folia Loti in singulis pediculis tria, in ambitu cuspidibus serrata, vt hinc commodissimè dici mereatur ὀξύφυλλον. Hæc etiam odorata sunt vehementer, vt nonnullis caput offendant: & ad bituminis certè odorẽ proximè accedũt, sed non parũ tamen suauior & iucundior est. Florẽ prӕterea ex se mittit purpureum, hoc est, ad purpuræ colorẽ nonnihil accedentẽ: ex albo enim purpureus, aut subcœruleus est. Semẽ etiã modicè latum, & subhirsutum, ex altero fine veluti cornu obtinens. Quod ego non de ipso quidem nudo semine, sed de eius potius folliculo, quod in cacumine planè aculeatum ac veluti cornutum existit, intelligendum puto. Radix denique illi longa, gracilis, & tenax existit, nihilque est in tota descriptione quod ei aptissimè non quadret. Accedit prӕterea amaritudo quæ in semine non est obscura, pulchrè sibi etiam Trifolij odorati facultates vendicans: mouent enim quæ amara sunt vrinam, menses ducunt, comitialibus prosunt, aliaque quæ Dioscorides Trifolio huic adscribit efficere possunt. Quare iis rationibus motus, à concepta sententia discedere nõdum queo, nisi contingat nobis aliam intueri stirpem, cuius semina, atqueadeò grana ipsa hirsuta, & cornuta existant.

existant. Quanquam non lateat parum admodum referre vtram sententiam, nostram aut aliorum amplectaris, cùm Lotus & Trifolium facultatibus non multum aut ferè nihil distent. In hoc tamen semine, quod nos Trifolij odorati esse contendimus, nulla inesse apparet adstrictio, quam tamen in Loti semine Dioscorides requirit. Quod pro confirmanda nostra sententia adiicere voluimus.

DE TRIFOLIO PRATENSI. CAP. CCCXVI.

NOMINA.

τρίφυλλον ἐν χορτοκοπίοις γινόμενον Græcis, Trifolium pratense Latinis dicitur. Officinæ latinum nomen retinuerunt, & simpliciter Trifolium vocant. Vtendum verò illis esset odorato Trifolio, quemadmodum altero ab hinc capite diximus. Germanis *Vuysenklee* [Gallis *Tresle*] nominatur.

GENERA.

Tria genera pratensis Trifolii. Purpureũ. Candidũ. Luteum.

Tria apud nos passim in pratis prouenientia Trifolij inueniuntur fastigia, quorum primum à floribus purpureis, Trifolium pratense purpureum, Germanicè *braun Vuysenklee*, alterum itidem à floribus suis candidis, Trifolium pratense candidum, Germanicè *Vueisz Vuysenklee*, & tertium luteum, Germanicè *geel Vuysenklee* appellauimus. Quod ad folia ipsa atttinet, nõ admodum differunt: quoduis enim horum generum tribus cõstat foliis, quę in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisque pallescentia candicantiáue. In tertio sunt minora & rotunda, atq; ad Fœnigræci folia accedentia. Sunt qui hoc genus Lagopum esse putent. Sed de Lagopo suo diximus loco.

FORMA.

Caulem rotundum, cubitalẽ obtinent, ramos exiles, folia per interualla tria; flores in summo aut purpureos,

pureos,aut candidos,aut luteos: radicem longam & lignosam.

LOCVS.

Scatet iis prata omnia,vnde etiam nomen nacta.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Adstrictoriæ cuiusdam qualitatis sensum in gustu præ se ferunt,non tamen multum admodum, vt nihilominus sint tenuium partium & exiccatoria,quandoquidem etiam exigua quasi acrimonia prædita videantur.

VIRES.

Hauddubiè mediocriter concoquendi & exiccandi vim possident, vt non temerè quidam ex recentioribus herbariis tradant,Trifolia hæc albo muliebri profluuio mirificè conferre.Eadem etiam inflāmationibus imposita,eas cōcoquunt, & ad maturationem perducunt.

DE TRAGOPOGONE.
CAP. CCCXVII.

NOMINA.

Τ ραγόπωγων,ἢ κομὴ Græcis nominatur, Latinis Hirci barba, & Coma: officinis ignota est herba. Germanis *Bocksbart* & *Gauchbrot* [Gallis *Barbe de Bouc*] dicitur. Hieronymus herbarius Braunschuuigensis magno errore hypocisthida in hac herba nasci putauit.Sic autem eam Græci vocarunt,quòd à calyce eius promissæ pendeant barbæ, vel rectius quòd lutei illius flores in volucres barbulas euanescant.

Hirci barba.

Tragopogon cur dicta.

FORMA.

Caulē habet exiguum,longum tamen,& bicubitalem interdum,geniculatum,folia Croco similia, radicem longam & dulcem, supra caulem calycē magnum, & in eius summo semen nigrum, florē luteū, qui in

qui in canescentes barbulas fatiscit. Hæc etiam cùm carpitur lacte manat.

LOCVS.

Sua sponte in pratis nascitur.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedo quæ in radice ac tota ferè planta apparet, satis monstrat eam esse caliditate tepida præditam, & modicè humidam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba & cruda & cocta edendo est.

APPENDIX.

Ex recentiorum traditione, & temperamenti ratione, æstuanti stomacho vtilis est herba, thoracis & iecoris vitiis, renum item & vesicæ malis. Succus eiusdem mirificè laterum doloribus auxiliatur.

DE TYPHA. CAP. CCCXVIII.

Typha in stagnis frequens, Marteau quibusdam dicitur, quòd flos dura densitate longus, mallei formam & pondus imitetur.

Cætera omisimus, quòd uel essent medicis nota, uel nomen uulgo & officinis non haberent, aut saltem non aliud quàm quod à Fuschio diligentissimè scribitur: Cuius doctis & magnis laboribus gratia inprimis est habenda, quos in plantis non solum describendis, sed etiam affabrè pingendis, in studiosorum gratiam insumpsit: Longè interim ualere iussis, qui omnia calumniari, nihil utile meditari solent.

NOMINA.

Τ ύφη Græcis, Typha Latinis, officinis inusitata. Germanis *Mosz/ oder Narrenkolb* [Gallis *Plante semblable aux masses de Beaux*] dicitur. A nonnullis *Knospen und Lieszen.*

FORMA.

Folium profert Cyperidi simile, caulem leuẽ, enodem, cuius in summo capite flos obducitur densus, euadens in pappum seu lanuginem. Quæ descriptio huic

huic plantæ ſic quadrat, vt nulla ſit nota quæ reclamet. Folio ſiquidem Cyperidis erumpit, caule alto, leui, plano, enodi, cuius cacumen denſa florum congerie ſtipatur, & veluti ſpiſſa cingitur lanugine, quę in pappos tandem euaneſcit.

LOCVS.

Gignitur in paluſtribus & ſtagnantibus aquis.

TEMPVS.

Iulio menſe caulis lanoſa floccorum denſitate obducitur. Auguſto autem in pappos abit, & euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Quantum ex viribus eiuſdem colligi poteſt, non euidenter, potiſſimum eius flos, calefacit & refrigerat, modicéque abſtergit, atque adeò exiccat. Quum enim ambuſtis medeatur, & ambuſta, Paulo libro quarto, capite xi. teſte, medicamenta quæ mediocriter citra inſignem caliditatem aut frigiditatẽ abſtergunt, requirant, ſequitur hoc quale diximus temperamentnm obtinere.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flos eius cum ſuillo adipe vetuſto eloto exceptus ambuſtis medetur.

DE TVRCICO FRVMENTO.

CAP. CCCXIX.

NOMINA.

HOC frumentum, vt alia multa, ex eorũ eſt genere quæ aliundè ad nos tranſlata ſunt. E Græcia autem & Aſia in Germaniam venit, vnde Turcicum frumentum appellatum eſt: Aſiam enim vniuerſam hodie immaniſſimus Turca occupat. Germani etiam ad loca vnde affertur reſpicientes, *Turckiſch korn*, [Gallis *Ble de Turquie*] nominant. *Turcicum frumentũ cur dictũ.*

GENERA.

Quatuor huius frumenti reperiuntur genera. Quoddam enim grana rufa, quoddam verò purpurea, aliquod lutea, aliquod ſubcandida grana profert.

fert. Spicarum seu panicularum etiam in iis est diuersitas: etsi enim omnes muticæ sint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout scilicet grana colorata erunt, flores obtinet. Aliâs, quòd ad formam attinet, in iis nulla est differentia.

FORMA.

Culmum habet crassum, rotundum, altum longúmue, infima eius parte purpureum, geniculis intersectum: folia oblonga & harundinacea, in summitate paniculas, aut spicam muticam, & granis vácuam, instar Secales florentem, nunc luteo, nunc cãdido, nunc purpureo colore, prout fructus quẽ profert coloratus est. Fructum verò & grana triangula, diuersis iam commemoratis coloribus tincta, in foliaceis, rotundis ac crassis mẽbranis ac vaginis, quę è lateribus geniculorum ferè singulorum prodeunt, contenta obtinent, coaceruata ac penitissimè iũcta, inq; octo aut decem versus ordine digesta. E fastigio vaginarum capilli tenues, iam candido, iam luteo, nunc purpureo colore maculati dependent, vt pictura satis ostendit, quæ vnica quidem tibi omnia genera repræsentabit. Hæc in vna vagina quatuor tibi granorum colores monstrat, cùm tamen quæuis vnius duntaxat coloris grana, nempe aut lutea, aut purpurea, aut rufa, aut subcandida omnia habeat. Quod nos, ne aliquem pictura deciperet, monendũ esse duximus.

LOCVS.

E Græcia vel Asia, vt dictum est, primùm ad nos peruenit. Nunc autẽ passim in omnibus hortis prouenit.

TEMPVS.

Seritur mense Aprili, nec nisi sub finem Augusti & initia Septembris ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM

Dulcedinem & lentorem quendam grana gustu præ se ferunt, vt hauddubiè idem cum Tritico habeat temperamentum.

VI-

VIRES.

Cùm idem cum Tritico habere videatur temperamentum, easdem etiam obtineat facultates necesse est. Grana itaque teruntur in candidissimam farinā, quæ in panificia subinde cogitur. Panis tamen ille lentoris quiddam & obstruentis naturę habet. Hinc est quòd in Asia & Turcia illius nullum in cibo vsum esse, nisi cùm annonæ premit inopia, dicunt. Cæterùm foliorum succum refrigerandi facultatem obtinere tradunt, hinc ad erysipelata vtilē admodum esse coniiciunt.

DE THYMO. CAP. CCCXX.

NOMINA.

θύμος Græcis, Thymus Latinis, herbariis vulgaribus Serpyllum Romanum, hauddubiè ab odore quem cum Serpillo cōmunem habet, dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerūt. Germanis *Thym*, & *Romischer quendel*. [Gallis *du Tin, ou Thim*] vocatur. Thymus autem Græcis ab excitando, quod θύειν dicunt, nomen inuenit. Nonnullis potius hoc placet etymum, vt Thymos quasi thyæmos, hoc est, sanguinē impellens dicatur. *Serpyllū Romanū.* *Thymus unde dictus.*

FORMA.

Thymus surculosus frutex est, minutis multis & angustis foliis circundatus, in summo capitula floribus purpureis referta habens. Ex qua sanè delineatione omnibus conspicuū fit, herbā, cuius picturā damus esse Thymum. Dodrantalis enim & surculosus frutex est, foliis exiguis, flosculis ex purpura candicantibus, suauissimi odoris, capitella specie complicatarum formicarum, radice lignosa, enascentias virides multas obtinente, quibus in terra radicatur.

LOCVS.

Nascitur petrosis & tenuibus locis: neque enim locum pinguem, neque stercoratum, sed apricum deside-

desiderat. Nūc in hortis multis Germanię prouenit.

TEMPVS.

Floret serò, quod Theophrastus etiam libro sexto de Historia plantarum, capite secundo testatur, circa Solstitia, cùm & apes decerpunt, & augurium mellis est.

TEMPERAMENTVM.

Thymus vehementer calefacit. Itaq; in calefaciendo & exiccando in tertio ordine statuendus est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potus cum sale & aceto, pituitam per aluum ducit. Decoctū eius cum melle orthopnoïcis & asthmaticis prodest. Lumbricos ventris, menses, fœtus & secundas pellit. Vrinam ciet. Mixtus melle in eclegmate, excreabilia efficit thoracis vitia. Recentia œdemata cum aceto illitus discutit. Sanguinis grumos dissoluit. Thymos & verrucas pensiles tollit. Ischiadicis cum vino & polenta impositus auxiliatur. Hebetibus oculis in cibo sumptus opitulatur. Vtilis etiam pro condimento in sanitatis vsu.

EX GALENO.

Thymus incîdit, & calefacit manifestè: ob id & vrinam & menses prouocat, fœtum euellit, & viscera potus expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

EX AETIO.

Hæc experimentis de Thymo comperta sunt. Dato ieiunis articulari morbo laborantibus, Thymi aridi minutissimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyatho. Bilem enim reliquosq́, humores atque acrem saniem euacuat. Facit & ad vesicæ mala. Ventre inflatis, vbi intumescere cœperint, drachmā vnam dato ieiuno cum cochleari aquæ mulsæ. Ad lumborum coxendicumque dolorem, laterisque & thoracis, ac hypochondriorum suspensiones, ac inflationes, pondere trium drachmarum cum oxymelite temperato, mensura cochleari ieiuno exhibeto.

Simili-

Similiter etiam & melancholicis,& mente turbatis, timoreq; detentis drachmas tres cum oxymelitis tẽperati cochleari præbeto. Dato item ieiunis & ante cœnã aduersus lippitudinẽ,& vehementem oculorũ dolorem. Præterea contra podagram,etiam quę motũ omnino interceperit,cũ vino vtilissimè propinatur. Postremò ad tumefactos testes, ieiunis trium drachmarum pondere exhibeatur.

EX PLINIO.

Oculorum claritati multùm conferre existimatur,& in cibo,& in medicamentis. Item diutinæ tussi ecligmate faciles excreationes facere cum aceto & sale. Sanguinem concrescere non patitur è melle. Longas faucium destillationes extrà illita cum Sinapi extenuat: item stomachi & ventris vitia. Modicè tamen vtendum est, quoniam excalfacit,quãmuis sistat aluum: quæ si exulcerata sit, denarij pondus in sextarium aceti & mellis addi oportet. Item si lateralis dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace. Præcordiis medentur ex aceto cum melle: quę potio datur & in alienatione mentis & melancholicis. Datur & comitialibus,quos correptos olfactus excitat Thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli Thymo. Prodest & orthopnoïcis & anhelationi,mulierúmque mensibus retardatis. Vel,si emortui sint in vtero partus,decoctum in aqua ad tertias. Viris verò contra inflationes, cum melle & aceto. Et si venter turgeat, testésue aut vesicæ dolor exigat. E vino tumores & impetus tollit impositum. Item cum aceto, callum & verrucas. Coxendicibus imponitur cum vino. Articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in fastidio,tritum cum sale.

DE TEVCRIO. CAP. CCCXXI.

NOMINA.

Τεύκριον, ἢ χαμαίδρυς Græcis,Teucrion Latinis appellatur. Officinis ignotum. Germanis

Teucrium unde dictũ nis *grosz Bathengel* dicitur. Teucrium autem vocatum est Græcis pariter & Latinis, quòd Teucer Aiacis frater hoc inuenerit. Inuentum verò ab eo sic tradit Plinius. Quum exta in sacrificio super id proiecta fuissent, lieni adhæsit, eumq́; exinaniuit. Proinde quod casus ostenderat, obseruatumque à Teucro fuit, ad æternum humani beneficij decus & famam illi accreuit. Diuersum tamen hoc Teucrium ab Hemionitide, quod à Plinio etiã Teucrium appellari diximus. *Teucrium hoc diuersũ ab Hemionitide, quod multi non obseruant.* Chamædrys autem nominata est hæc herba, quòd Chamædry simillima sit, adeò vt vicissim etiam Chamædrys hoc nomine, vt suo dicemus loco, dicta sit Teucriũ. Maius tamen est Teucriũ quàm sit Chamędrys, vt meritò Germanis *grosz Batlengel* nuncupari queat.

FORMA.

Herba est virgæ referens effigiem, Chamædry similis, tenui folio, non multum Ciceri dissimile. Hęc quanquam breuissima sit Teucrij delineatio, tamen abundè monstrat herbam hanc, cuius picturam exhibemus, esse verum Teucrium, cùm nihil Chamędry magis simile dici queat, si diligenter vtriusque plantæ notas expendas.

LOCVS.

Nusquam, quòd sciam, sponte sua in Germania prouenit. Satum tamen copiosè nascitur. In Cilicia plurimum habetur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, ac subinde semen producit.

TEMPERAMENTVM.

In secundo excalfacientium, tertio autem exiccantium existit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Viride cum posca potum, aut aridum decoctum ac haustum, lienem potenter minuit. Lienosis cum ficis & aceto illinitur. Venenatorum autem morsibus cum aceto sine ficis.

EX GALENO.

Teucrium incidendi,& tenuium partium facultatis est,quare lienes sanat.

EX PLINIO.

Recens Teucria in posca, vel sicca deferuefacta, potu lienem efficaciter consumit. Item ex aqua illinitur. Pota arida & decocta quantum manus capiat,in aceti heminis tribus lieni medetur. Ad vulnus illinitur eadem cum aceto, aut si tolerari non possit, ex fico vel aqua. Serpentium plagis imponitur cum aceto tantùm.

DE HYPERICO. CAP. CCCXXII.

NOMINA.

Υ περικὸν, ἀνδρόσαιμον, χαμαιπίτυς Græcis, Hypericum Latinis dicitur. Nomen latinum in officinis seruat. Vulgus herbariorum Perforatam vocat, quòd folia soli obiecta innumeris foraminibus scatere, & omni ex parte pūctis quibusdam pertundi videantur, Herbam quoq; diui Iohannis appellant. Germanis *S. Iohans kraut* [Gallis *Mille pertuis*] nominatur. Androsæmon ob florem eius qui digitis confricatus sanguineum emittit liquorem, dixerunt. Chamæpitys verò ab odore seminis resinaceo nominata est. Fugam dæmonū aliqui, quòd superstitione quadā inducti, fugare posse dæmones crediderint, appellauerunt.

Perforata *Androsæmon.* *Chamæpitys.* *Fuga dæmonum.*

FORMA.

Folia Rutæ similia habet, surculosus frutex, dodrantalis, rubescens. Florem luteum, qui digitis attritus sanguineum emittit succum, qua ratione Androsæmon, quasi humanum dixeris sanguinem, appellatur. Siliquas gerit hirsutas, in rotunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus semen nigrum, resinam obolens. Cuius nimirum descriptionis notæ ita herbæ illi, quam Perforatā vocant nostri temporis herbarij, respondēt, vt nemo nisi prorsus

ſus præfracto ſit animo, Hypericum eſſe deinceps reclamare poſſit. Siquidem ſurculoſa eſt herba, dodrantalis, ſubrubens, folio Rutæ, flore luteo, quem ſi digitis libeat terere, manus profectò inuenies ſanguineo ſucco cruentatas. Siliqua denique terete, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinam olente. Duo itaque in Perforata inueniuntur, quæ eſſe Hypericum certam tibi faciunt fidem, cruentus nempe floris triti ſuccus, odórque ſeminis reſinaceus. qui diuerſum ſentiunt hauddubiè Marcelli Florentini interpretatione falſa seducti ſunt, qui flore albo conſtare Hypericum aſſerit, cùm tamen in Dioſcoride ſit, ἄνθος ἔχον μήλινον, hoc eſt, florem luteum habens.

Marcelli Florentini erratum.

LOCVS.

Gignitur in cultis, & aſperis locis.

TEMPVS.

AEſtate floret, Iulio potiſſimum & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Hypericum calefacit & exiccat, tenuiſque ſubſtantiæ eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, menſtrua ducit appoſitum. A tertianis quartanisq́; cum vino potum liberat. Semē quadraginta diebus potum iſchiadicis medetur. Folia cum ſemine illita ſanant ambuſta.

EX GALENO.

Menſes & vrinas prouocat: ſed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantùm ſemen. Cum foliis illitus viridis ad cicatricem ducit cum alia, tum etiā ambuſta. Cæterùm ſi ſicca contuſa inſpergas, humida & putredinoſa vlcera ſanabis. Sunt nonnulli qui iſchiadicis bibendum exhibent.

EX PLINIO.

Natura ſemini Hyperici ſpiſſandi. Aluū ſiſtit, vrinam cit, ad calculos veſicæ cum vino bibitur.

DE HYOS-

DE HYOSCYAMO. CAP. CCCXXIII.

NOMINA.

Υ ὑοσκύαμος Græcis, Hyoſcyamus, Apollinaris Latinis dicitur. Arabibus Plinius Altercum vocari teſtatur. Officinis corrupta voce Iuſquiamus dicitur. Germanis *Bilſamkraut*/vel ſimpliciter *Bilſen*, [Gallis *du Iuſquiame, ou de la Hanebane.*] Hyoſcyamon autē Græci videntur appellare quaſi fabā ſuillam aprinámue, quòd, vt in hiſtoria ſua Helianus inquit, paſtu huius herbæ conuellantur ſues apríue, præſenti mortis periculo, niſi copioſa aqua ſtatim ſe foris & intus proluerint. Adeuntq; aquas nō vt proluant ſe tantùm, verumetiam vt cancros venentur: iis enim nactis protinus ſanitati reſtituuntur. Atque hinc eſt quòd à nonnullis etiam Germanis *Scuubon* nominetur. Apollinarem verò Latini ab Apolline medicinæ inuentore dixerunt.

Altercum. *Hyoſcyamon unde dictum.* *Apollinaris.*

GENERA.

Tria ſunt Hyoſcyami genera. Vnum purpureos fert flores, folia Smilaci ſimilia, ſemen nigrum, cytinos duros & ſpinoſos. Hoc nigrum herbarij appellant. Alterum flores luteos ceu mâli effigie, folia & ſiliquas teneriores, ſemen ſubflauum ceu Irion flauum vocant. Et hoc eſt quod pictum damus. Tertiū vtile ad medicinam, placidiſſimum exiſtēs, pingue, tenerum, lanuginoſum, flore & ſemine candido: album nominant. Quòd ſi verò illud non adſit, vtendum flauo erit. Nigrum vt deterrimū improbandū.

Niger Hyoſcyamus. *Flauus.* *Albus.*

FORMA.

Frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblōga, inciſa, nigra, hirſuta. Per caulem deinceps flores prodeunt veluti mâli punici cytini, clypeolis ſepti, ſemine, vt Papaueris, plenis. Quid multa? frutex eſt triſti aſpectu, folio lato, longo, pingui, hirſuto, venoſo, & laciniato: caulibus craſſis, è quorum latere flores prodeunt tanquam mâlorum punicorum cy-

tini,muricatis calycibus,ramos continua ſerie veſtientibus,ſemine intus Papaueris refertis.

LOCVS.

Primum genus in Galatia naſcitur, Alterum paſſim circa littora,& inter ruinas & rudera prouenit. Tertium in maritimis & ruderibus.

TEMPVS.

Semen nullũ niſi poſtquam inaruerit legendum. Floret ferè per integram æſtatem, potiſſimum Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Cãdidus ex tertio quodammodo ordine refrigerantium eſt. Reliqua duo genera venoſa.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Exprimitur ſuccus ex tenero ſemine,foliis,cauliبusq;,in quem vſum tunduntur omnia, expreſſusq; in ſole ſiccatur. Vſus eius ad annum vſque: facilè enim putreſcit. Exprimitur priuatim etiam ſuccus ex arido ſemine,aqua calida perfuſo,tuſo & expreſſo. Eſt verò ſuccus liquore præſtantior,& magis dolores finit. Herba autem virens contuſa,& trimeſtri farinæ mixta in paſtillos conformatur & reconditur. Prior verò ſucci expreſſio,& quod à ſemine exprimitur,collyriis dolorem lenientibus commodè miſcetur,& contra acres calidasq; fluxiones,dolores aurium,& vuluæ vitia. Cum farina autem aut polenta, contra oculorum,pedum,aliasque inflammationes. Semen eadem poteſt. Facit ad tuſſim , deſtillationẽ, oculorum fluxionem,vehemẽtes dolores, muliebria profluuia,aliasq; ſanguinis eruptiones,oboli pondere cum Papaueris ſemine.& aqua mulſa potũ. Confert podagris, teſtibus inflatis, mammisque à partu turgentibus, ſi tritum cum vino illinitur. Miſcetur vtiliter & aliis cataplaſmatis dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus, per ſe,& cum polẽta mixta vtiliter illinũtur. Recentia ad mitigandos omnes dolores illinũtur. Tria aut

qua-

quatuor cùm vino pota, hepialas febres sanant. Decocta olerum modo, & triblij mensura comesta, mediocrem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si in collo vlcus habenti quis per clysterem infundat. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluũtur.

EX GALENO.

Hyoscyamus cuius semen atrum est, insaniam & soporem affert. Huic is cui semen mediocriter flauum est propinquam facultatem obtinet. Fugiendi autem vterique sunt vt inutiles & venenosi. Cæterùm cuius semen ac flos candidus est, ad sanationes vel maximè idoneus est.

EX PLINIO.

Hyoscyamum contra canum morsus valet, inque vulnera cum melle imponitur. Contusum cum foliis ex vino datur peculiariter contra aspidas. Eius succus sanguinem excreantibus medetur. Nidor quoq; accensi tussientibus. Vsus seminis & perse, & succo expresso. Exprimitur separatim, & caulibus foliísque vtuntur, & radice, temeraria in totum (vt arbitror) medicina. Quippe etiam foliis constat mentem corrumpi, si plura quàm quatuor bibantur. Etiam antiqui in vino febrem depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex semine, quod ipsum auribus infusum tẽtat mentem.

DE HYACINTHO. CAP. CCCXXIIII.

NOMINA.

ὑάκινθος Græcis, Hyacinthus Latinis, officinis incognitus, Germanis *Blauu MertZenblůmlin*, quòd videlicet cum Viola purpurea in Martio & primo vere erumpat, appellatur. [Gallis *Vne Iacinthe, ou uaciet.*

GENERA.

Duplices sunt Hyacinthi, albi & cœrulei, vt ex hoc Columellę carmine colligi potest. Necnõ vel ni *Albi Hyacinthi.*

ueos, vel cœruleos hyacinthos. Albos verò non intelligas prorsus candidos, sed eos potius qui si cum cœruleis conferas pallescere videntur, quemadmodum pictura affabrè tibi demonstrat. Germani albũ fœminam, sicut cæruleum marem vocant. Sunt qui ad ętatem hanc differentiam coloris referre volunt, quorum ego sententiam veriorẽ esse existimo: cùm enim adolescunt, pallescere incipiunt. Cœruleũ autem Hyacinthum nostra terra triplicẽ producit, vt è pictura manifestè cernere licet: maximũ, maiorem, & minorẽ. Minor floribus differt plurimum à maiore: in illo enim maiores ac patientiores, in hoc autẽ minores & quasi orbiculati sunt flores. Omnibus autem descriptio, vt ex iis quæ statim subiiciemus planum fiet, pulchrè conuenit, vt hinc congeneres herbas esse coniicere cuiuis liceat.

FORMA.

Folia Bulbo similia habet, caulem dodrantalem, leuem, minimo digito tenuiorẽ, viridem, comã adiacentem incuruam, plenam florum purpureorũ, radicem & ipsam bulbosam. Hæc certè descriptio ita picturis quas damus quadrat, vt nulla prorsus sit eius nota quæ illas non appositissimè exprimat. Folia siquidem Bulbi protinus à radicè prodeunt, caulis dodrantalis, leuis, & minimo digito tenuior, herbaceus, coma procũbens incurua, plena florũ purpureorũ, radix bulbacea.

Obiectio.

Verùm posset aliquis cauillari, hos quos descripsimus flores nõ esse Hyacinthos, quòd in iis discurrentibus venis Græcarum literarũ figura αι, vt Plinius lib. xxi. cap. xi prodidit, & Poëtæ fabulãtur, haud inscripta legatur. Cui sic respõdemus: Hyacinthum, quem Dioscrides & alij historici describunt, diuersum esse ab eo de quo Poëtæ fabulantur. Cuius rei testis est Pausanias, qui refert florẽ qui natus est extincto Aiace apud Salamina, nõ esse

Ouid. xiii. Met. Ipse suos gemitus foliis inscribit, & αι αι. Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

Theocritus Idyl. xix. Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα καὶ πλέον αἰ αἰ, λάμβανε τοῖς πετάλοισι.

Hya-

Hyacinthum,sed literis Hyacintho similem videri, ex candido rubentem,ac Lilio minorem, quemadmodum Ouidius,itémq; Vergilius describunt. Idē etiam autor Cosmosandalon dici florem apud Hermionenses,Trœceniis confines testatur. Cùm itaq; constet duplicem esse Hyacinthum,alterum rubentem,cum literis illis inscriptis, qui à Poëtis describitur: alterum verò purpureum seu cœruleum (nihil enim refert vtrum dixeris,quòd Dioscorides per purpureum colorem violaceum dilutum, hoc est, clariorē & apertiorem, quem cœruleum vocamus, intellexerit: nam & Plinius lib.xxxvij.cap.ix.Hyacinthi colorem violaceum dilutum vocauit) sine literis,à Dioscoride aliisq; historicis descriptum:nihil enim Dioscorides in suo Hyacintho de literis commeminit: Haud igitur temerē in Vergilio ferrugineos hyacinthos,non cœruleos, sed rubētes ad similitudinem ferruginis quispiam interpretabitur, potissimum cùm Poëtarum Hyacinthus,non cœruleus,sed rubens sit, quemadmodum alibi Vergilius & Pausanias docuere. Rubet etiā color ferrugineus. Neq; obstat quod Nonius ferrugineos hyacinthos cœruleos interpretatus est: is enim cœruleum tantū Hyacinthum nouerat. Quòd si verò hæc morosis quibusdam non probabuntur, sed prorsus funestas literas inscriptas esse contendant, iis ita responsum volo. Quas in Hyacintho literas appellant Poëtæ, veras non esse,sed potius notas quasdam nigras, id quod hinc palàm fit. Plinius lib.xviij,cap.xij.vbi de leguminibus loquitur, literas lugubres in flore etiā fabæ ex sentētia M.Varronis reperiri tradit,in quo tamen flore non literas vllas, sed nigras tantùm notas, vt res ipsa & pictura docent, inspicere licet. Quòd si nec ista satisfecerint, dicemus tum penitus fabulosum esse quòd regum nominibus inscriptum Poëta ,florem hunc canit.Si enim id credendum erit, credendum etiam quòd idē ex puero transfor-

Hyacinthus poëtarum.

Hyacinthus Dioscoridis.

Ferruginei Hyacinthi qui apud Vergilium.

Verg.Ecl. tertia: Et suaue rubens Hyacinthus.

Literæ in Hyacintho quales

Virg,Dic quibus in terris inscripti nomina regū nascūtur flores. Eclog.iii.

mato natus sit. Vel, quod verò similius est, de regiis florum appellationibus. Poëta iocum struxisse videtur, cùm pastorem inducit sciscitātē, quibus in terris inscripti nomina regū nascūtur flores: sunt enim cōplures flores quibus à suis inuentoribus regibus nomina sunt indita. Neq; nunc vlla prorsus regū permultorum extaret memoria, nisi in florum nomenclaturis, qui nominibus regum inscripti sunt, asseruaretur.

LOCVS.

Nascitur in nemoribus: atque hinc est quod Galli, apud quos, Plinij etiam testimonio, eximiè prouenit, vt in suis commentariis de Natura stirpium vir eruditione clarus Ioannes Ruellius autor est, nemoralem vel agrestem cepam nominent. Et eius certè magna est copia verno tēpore in nemore haud procul à vico Luschenau iuxta Tubingam sito, vt vel ex natali etiam satis constet flores hos quos pictos exhibemus, esse genuinos Hyacinthos.

Ruellius. *Agrestis cepa.*

TEMPVS.

Vere, mensibus nimirum Februario & Martio, cū viola purpurea, Theophrasto lib. vi. de Stirpium historia, cap. vltimo teste, erumpit: hinc Martium florem Germanis nostris dictum esse suprà monstrauimus. Hoc potissimum tempore prorumpit is quē Hyacinthum minorem nominauimus. Exit etiam, eodem Theophrasto autore, cum Gladiolo, qui vernus etiam flos est. Quo sanè tempore is maximè floret, quem maiorem appellauimus. Proinde cùm tempus etiam conueniat, nemo est qui deinceps veros esse Hyacinthos, dubitare meritò possit aut debeat.

Martius flos.

TEMPERAMENTVM.

Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi verò completi, aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine desiccat, in medio caliditatis & frigiditatis consi-

consistens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hyacinthi radix pueris cum vino albo illita impuberes seruare creditur. Sistit aluum. Pota vrinam ducit, & phalangiorum morsibus auxiliatur. Semen magis adstringit, & cœliacis prodest. Potum cum vino regium morbum emendat.

EX GALENO.

Radix pueros diutissimè seruare impuberes in vino illita creditur. Semen regio morbo affectis in vino exhibetur.

EX PLINIO.

Radix Hyacinthi in vino dulci illita pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorum morsibus resistit. Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones, morbúmque regium, semen eius cum Abrotono datur.

DE HYSSOPO. CAP. CCCXXV.

NOMINA.

Ὕσσωπος Græcè, Hyssopus & Hyssopum Latinè, Officinæ nomen legitimum retinuerunt. Germanicè *Isopen / oder Isop*. [Gallicè *De Lhyssoppe*] vocatur.

GENERA.

Duûm generum Dioscoridi Hyssopus est, hortensis & montana. Hortensis quæ in hortis prouenit, ac culinarum causa colitur, *garten Isopen* Germanis vocatur. Montana quæ in montibus nascitur, & Germanicè *Birg Isopen* appellari potest. *Hortensis* *Montana.*

FORMA.

Herba est pedali altitudine hortensis, fruticosa, folio Satureiæ satiuæ floribus in cœruleo purpurascentibus, thyrsos spicæ modo vestientibus, radice longa & lignosa. Montana priori haud dissimilis

Hortensis & nostra Hyssopus est vera et genuina.

est. Errant qui nostram Hyssopum hortensem non esse veram putant: habet enim planè folium origani, nisi quòd angustius est. Nec plures sunt eius apud Dioscoridem notæ. Nam quæ de vmbella quidam obiiciunt, nihil ad hyssopum attinent, cùm simpliciter scribat Dioscorides, Origanum non habere vmbellam rotæ speciem obtinentem. Id quod verũ est.

LOCVS.

In hortis, vt diximus, hortensis, in montibus verò montana nascitur. Cæteris præfertur quæ in Tauro monte prouenit.

TEMPVS.

Aestate floret, quo etiam potissimũ tempore carpenda venit.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopum calefacit & desiccat ordine tertio: sed & tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet extenuandi & calefaciendi. Decocta cum ficis, aqua, melle ac ruta, & pota, peripneumonicis, asthmaticis, tussi vetustæ, destillationi & orthopnœæ opitulatur. Lumbricos necat. Cum melle lincta idem præstat. Decoctum eius cum oxymelite potum, crassitudinem per aluum ducit. Estur cum ficis viridibus, aluum subducens. Vehementius purgat adiecto illi cardamomo, aut iride, aut erysimo. Colorem bonum prębet. Cum fico & nitro illinitur ad lienem, aquam intercutem. Cum vino ad inflãmationes. Discutit sugillata cum aqua feruenti illita. Angina laborantibus cum decocto ficorum optimum gargarisma. Decocta cum aceto, dentium dolorem collutione mitigat. Inflammationes quæ circa aures sunt suffitu soluit.

EX PLINIO.

Hyssopum in oleo contritum phthiriasi resistit, & prurigini in capite. Stomacho est contrariũ. Purgat

gat cum fico ſumptum per inferna, cum melle vomitionibus. Putant & ſerpentium ictibus aduerſari, tritum cum melle & ſale & cumino.

DE HYDROPIPERE. CAP. CCCXXVI.

NOMINA.

Ὑδροπίπερι Græcis, Hydropiper Latinis, officinis incognitum. Germanis *Vuaſſerpfeffer / oder Muckenkraut* [Gallis *Curaige*] nominat. Y

Hydropiper autẽ à locis quibus naſcitur, & piperis ſapore quem præ ſe fert, quaſi dixeris piper aquatile, appellatum eſt. Muſcæ deniq; ab eo vehementer abhorrent: neque enim id quod ſucco eius aſperſum eſt attingunt, hincque adeò alteram appellationem Germani illi indiderunt. *Hydropiper quare dictum.*

FORMA.

Caulem ædit geniculatum, robuſtum, circa quem alarum concauitates, & folia Menthæ ſimilia, maiora, teneriora, candidioraque, guſtu piperis acri non tamen odorato. Semen in ramulis fert ſecundum folia naſcens, continua ſerie congeſtum, racemoſum, & acre. Radicem exiguam & inutilẽ. Ex qua deſcriptione ſatis conſtat herbam hanc, cuius imaginem damus, eſſe Hydropiper: nulla ſiquidẽ nota eſt quæ illi non conueniat. Caulis enim eius geniculatus, ſolidus, circa quem alæ panduntur, & folia Mẽthæ cõ ſimilia, maiora tantùm, hoc eſt, longiora multò, teneriora & albiora. Quæ ſingula facilẽ diligens quiſpiã oculis luſtrabit. Si verò linguam conſulat, folia meram piperis acrimoniam reſipiunt, nullam tamen odoris ſuauitatem in eis deprehendet. Quòd ſi reliquam faciem excuſſerit, offendet ſemen prope folia enatum racematim congeſtum, & quadam ſerie cohærens, ipſumque acre. Accedunt denique natales, facultates, & alia, vt nullus planè ambigendi locus relictus ſit. Damus hìc etiam alterius herbæ quæ in aquis prouenit picturam, quam nonnulli Hydropiperis

peris speciem esse arbitrantur, quæ ferè Hederæ folia obtinet, & secundum ea semen, Ari semini haud dissimile. Nos à colore seminis appellauimus Hydropiper rubeũ, germanicè *rot Vuasserpfeffer*. Huius herbę & racemosus fructus, & folia acrimonia sunt prædita.

LOCVS.

Gignitur prope stãtes aquas, aut quę leniter fluũt. Copiosè prouenit ad flumẽ Pegnicũ haud procul à Norimbergo.

TEMPVS.

Floret Augusto mense floribus albis spicatim cohærentibus, ac subinde semen minutum profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est, non tamẽ vsqueadeò vt piper, & siccum: id quod gustus abundè docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum semine illita, œdemata, veteresq; duritias discutiunt Sugillata delent Siccata & tusa pro pipere sali & opsoniis miscentur. Radix parua, nullius in medicina vsus.

EX GALENO.

Hydropiper à locis in quibus nascitur, & à similitudine quæ illi cum Pipere in gustu est, nomen sortitum est. Cæterùm calidum est, sed minus quàm piper. Atq; herba ipsa etiamnum viridis cum semine cataplasmatis in modum imposita sugillata, & induratos tumores digerit.

EX AETIO.

Hydropiper herba est in aquosis nascẽs, ramusculis ac foliis Menthę similis, maior tãtùm, gustu acerrima vt piper, perexigua semina singulis foliis ferẽs. Calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita sugillata ac durities sanat. Hãc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

APPENDIX.

Cũ interea tẽporis dũ sub prælo sunt nostri cõmẽtarij, quomodo veteribus sit appellata herba quam Hydropiper rubeum vocauimus, diligẽtius cogito, tertiam

tertiã Dracõtij apud Pliniũ lib. xxiiij. cap. xvj. speciẽ esse cõperio: hanc enim ita pingit: Tertia demõstratio fuit folio maiore q̃ Cornus, radice harundinea, totidẽ vt affirmabãt geniculata nodis, quot haberet annos: totidẽq; esse folia. Hi ea ex vino vel aqua cõtra serpẽtes dabãt. Quæ quidẽ notæ huic etiã herbæ cõpetere vidẽtur. Est enim folio maiore quã Cornus, radice harũdinea, nodisq; geniculata. An verò tot nodis sit geniculata, quot habet annos, totidẽq; foliis, nõdũ obseruare potuimus. Quinetiã vniuersa tũ foliorũ tũ fructus forma, acrisq; sapor, Ari ac Dracõtij genus esse euidẽter ostẽdũt. Facultas denique cõtra serpentes, quã Dioscorides suis etiã tribuit Dracõtiis, abũdè quod cõtẽdimus docet. Nõ est autẽ, vt quidã existimãt, Plinij Aris, quòd eius radix oliuæ grãdis magnitudinẽ atq; formam non referat. Hanc nostrã de hac stirpe sentẽtiam hoc loco referre placuit, ne quis nos illam Hydropiperis esse genus pertinaciter asserere ac tueri velle existimet.

DE PHLOMO. CAP. CCCXXVII.

NOMINA.

φλόμος Græcè, Verbascũ Latinè, officinis Tapsus barbatus dicitur. Sũt qui Cãdelã regis, Cãdelariã, Lanariãq; nominent. Germanicè *Wullkraut / Kertzenkraut / Vnholdenkertz / Himelbrant / Brennkraut* [Gallicè *du Boillon blãc ou noir*] vocãt. Phlomon autem hauddubiè dixerũt Græci, quòd ea pro ellychniis vtãtur. Cãdelariã quoq; recẽtiores nominarũt, quòd caulibus eius adipe, seuo, vel aliquo pingui illitis, nonnulli pro lucernis vtantur.

Tapsus barbatus. Candela regis. Phlomos cur dicta. Candelaria.

GENERA.

Verbascũ omnium veterũ testimonio duo habet summa genera. Cãdidũ enim alterũ foliis, nigrũ alterũ est. Cãdidum rursus in marem & fœminã digeritur. Præter tria hæc, & syluestre habetur, *Wild Wullkraut* Germani appellant. Sunt etiã Verbascula duo, quę à nostris herbariis herbę paralysis, & vulgò artheticæ,

artheticæ, cùm arthriticæ dicendum esset, vocantur. Germanicè *Schlusselblumen*. Horum vnum est odoratum, alterum doloris expers. Prius Germanicè simpliciter *Schlusselblumē/oder gelb Schlusselblumē / Himelschlussel/oder S.Peters schlussel*/alterum *Vuild Schlusselblumē/oder Vueisz Himelschlussel* appellāt. Est & tertiū Verbasculum, quod Lychnitim, alij autem Thryallida appellant, Germani *Marienrosen* vocant. Hæc sunt genera Verbasci quemadmodum à Dioscoride & Galeno commemorantur, quorum sanè omnium picturas damus, excepto vltimo, quod hoc tempore nōdum floruerat. Quanquam distingui genera hæc, vt Plinius libro xxv. cap. x. ait, penè superuacuū sit, quum sint eiusdem effectus omnia.

FORMA.

Verbascum candidum fœmina, Brassicæ similia folia habet, multò tamen hirsutiora, latiora & candida. Caulis eius cubitalis & amplior, cādidus, subhirsutus. Flores albi aut subpallidi. Semen nigrum. Radix longa, acerba, crassitudine digiti. *Cādidum mas.* Candidū mas à foliorum candore Leucophyllon Græcis dictum, oblongioribus & angustioribus foliis, & tenui caule. *Nigrum.* Nigrum in cunctis candido simile, nisi latioribus nigrioribusque cōstaret foliis. *Syluestre* Syluestre virgas fert altas & arborescentes, folia Saluiæ similia. Habet verò circa virgas ramulos Marrubij modo. Florem luteum, auri fulgore. *Verbascula.* Verbascula duo hirsuta, terræ inhęrentia, humiliáue: foliis rotundis, & multò minoribus, rugosis, è quibus mediis stylus exilit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius vertice terni, qua terni, & plures etiam dependent flores lutei, summis labris dēticulati, in altero odorati, in altero inodori, calyculo ī albū pallescēte. *Lychnitis* Lychnitis siue Thryallis foliis ternis, aut quaternis, aut etiam pluscul is, crassis, pinguibus, hirsutisque, ad lucernarum lumina vtilibus, floribus purpureis.

LOCVS.

LOCVS.

Cãdidum & nigrum in campeſtribus, & in ſyluis etiam proueniunt.Syluestre in campeſtribus,potiſſi mũ ſiccis & lapidoſis,naſcitur. Verbaſcula duo paſſim in pratis & hortis producuntur.Lychnitis ſimiliter aliis in campeſtribus naſci ſolet.

TEMPVS.

Verbaſcula duo primo ſtatim vere emicant,certíque huius appetentis nuncij. Hoc ſanè tempore car penda veniunt,quòd confeſtim fugacia euaneſcant: vita enim illis cum plurimum menſtrua,nec temerè ad ſummum ſeſquimenſem excedunt.Reliqua genera autumno, dum florent & ſemen proferunt,colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia deſiccandi & detergendi vim poſſident.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix priorum duorum adſtringit: vnde tali ludicri magnitudine in alui profluuio vtiliter cum vino in potu datur.Decoctum eiuſdem ruptis,cõuulſis,contuſis,& antiquæ tuſſi auxiliatur.Dentium dolorem collutione mitigat. Verbaſcum cui flos aurei coloris,capillos tingit,& quocũque reponatur blattas in ſe contrahit. Folia in aqua decocta aduerſus œdemata, & oculorum inflammationes illinuntur. Syderata vlcera cum melle aut vino,cum aceto autẽ vulnera ſanat. Cõtra ſcorpionum ictus auxilio ſunt. Syluestris folia ambuſtis illinuntur.Ferunt fœminæ folia caricis interpoſita, incorruptas atque à putrefactione immunes ſeruare.

EX GALENO.

Priorũm duorũm radix guſtu acerba eſt, & fluxionis affectibus prodeſt.Sed & ad dẽtium dolorem eã nonnulli colluunt.Folia tamen digerẽdi vim habẽt. Sic etiã aliorũ folia,potiſſimũ autẽ eius quæ aureos flores obtinet. Capillos quoque flaueſcere faciunt.

EX PLI-

EX PLINIO.

Contra scorpiones bibitur radix cum Ruta ex aqua magna amaritudine, sed effectu pari. Verbascũ priuatim tonsillis in aqua potum medetur. Tribus obolis bibitur. Verbascum cuius flos areus est, contra omnia pectoris vitia, tussem, & purulenta excreantibus. Tanta huic vis est, vt iumentis etiam non tussientibus modò, sed ilia trahétibus auxilietur potus. Lateris & pectoris dolores Verbascum cum Ruta ex aqua sedat. Panos sanat cum sua radice tusum, vino aspersum, & ita cinere calfactum, vt imponatur calidum. Semen ex vino decoctum & contritum luxatis medetur, dolorem & tumorem tollens. Radicis medulla collyrij tenuitate in fistulã additur. Cõtusis, euersis, & si febris sit potaĩ in aqua Verbascũ, cuius flos auro similis est. Folia ex aceto imponuntur in struma. Semine ac folijs decoctis in vino ac tritis, omnia corpori infixa extrahuntur.

APPENDIX.

Recentiores duobus Verbasculis hos effectus assignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto vesicæ renumque obstructiones soluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata & liuentia. Quòd verò hæc eadem possint, temperamentum eorundem palàm docet: parum enim adstringunt: si gustaueris, amara, & modicè acria sunt: vt hoc nomine desiccandi & detergendi facultatem, quam illis Galenus ascribit, habere nemo dubitare debeat. Nostri etiam temporis herbarij calida & sicca esse statuunt. Et mulieres formæ studentes, succo è floribus illorum expresso faciem illinunt, quòd maculas rugasque, & alia eiusdem vitia mirificè detergeant. Vt hinc euidentissimum sit herbas, quas *Schlusselblumen* vocant Germani, esse Verbascula.

DE FRAGA.

DE FRAGARIA. CAP. CCCXXVIII.

NOMINA.

GRAECIS vt herba quæ fraga gerit nominata sit, certò cõstituere nobis nondũ licet. Sunt tamen qui βάτον ἰδαίαν, hoc est, Rubũ Idæũ esse putẽt, eũ potissimũ qui sine spinis inuenitur. Quorũ certè sentẽtiã ob multas variasq; causas, vt in sequentibus dicemus, minimè repudiandã existimamus. Apuleius Græcis κόμαρον appellari scribit: quod si verum est, alia sit à Comaro quam Dioscorides, Galenus & alij quidam depingunt, necesse est: hæc enim arbor est, illa autem herba. Ego tamen vidi codicem manuscriptum, in quo hæc verba: Comaron Græci, Romani Fragum nuncupant: nõ habebantur. Quicquid verò sit, ex numero Mororum esse constat eius fructum optimi odoris: hinc à frago verbo, quod odoré reddo significat, herba ipsa Latinis Fragaria, & fructus fragũ dici cœperũt. Germani *Erdtbeer* [Galli *Fraises, ou herbe portant Fraises*] vocãt. Græci autem si Comaron appellarũt, ob fructũ arboris eiusdem nominis qui fragis iis terrestribus similis est, hauddubiè sic dixerunt.

Rubus Idæus uidetur esse Fragaria.

Fragaria unde dicta

GENERA.

Duo Fragariæ sunt genera. Vna flores fructusq; paulò maiores, altera minores obtinet. Nos vna pictura vtranque expressimus.

FORMA.

Humi sine caule spargitur, multis à radice lanuginosis pediculis, quorum alij flore candido coronantur, alij trigemino comantur, folio per ambitum serrato atque venoso, alij fructum gerunt exiguis quidem Moris haud absimilem, cæterùm sui generis solidum, callosum, tenerũ, quum maturuit rubentem, tum gustu, tum etiam odore suauissimum. Radice foris atra aut rubescẽte, intus candida, multo fibrata capillitio.

LOCVS.

LOCVS.

In syluis, dumetis, & in opacis montibus, ac secus vias sponte nascitur. Vnde etiam colligi potest esse Rubum Idæum, quando & is in lucis proueniat. In hortis etiam nonnunquam vt grandiorem fructum ministret, colitur Fragaria.

TEMPVS.

Floret vere, & tota æstate, inque maximam autũni partem. Fructus tamen eius fugax, rarò nisi æstatis initio inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento Fragariæ recentiores diuersa tradunt. Serapio calidam & siccam in secundo ordine tradit. Alij frigidam & humidam in primo: nonnulli, qui tamen prorsus meo iudicio hallucinari videntur, in tertio ordine scribunt. Nos folia ipsa gustu modicè esse amara, & adstringere deprehẽdimus vt siccam esse hac ratione, & minimè humidã oporteat. Quapropter in tanta sententiarum de eius temperamento diuersitate animaduertendum, idem de Fragaria, quod de rubro sentiendum esse, nẽpe quòd folia, flores, fructus & radix adstringãt. Differre tamen inter se, quòd folia potissimum recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum verò adstringant: adeò vt verisimile sit de iis locutos esse, qui frigidam & humidam in primo ordine Fragariã statuerunt. Est enim eorum temperies ex terrena frigida essentia, & aquea tepida. Fructus immaturus frigida terrea substantia præditus est, vt frigidus & siccus hoc nomine dici mereatur. Maturus autẽ non parum succi tẽperati calidi qui dulcis est, modicámque adstrictionem habet, ita vt calidus & siccus dicendus veniat. De fructu itaque intelligendi erunt, qui Fragariam calidam & siccam esse affirmãt. Quare vbi de temperamento Fragariæ agitur, non simpliciter, sed cum prædicta distinctione respõdendũ est. Vnde cùm idem ferè cum Rubo temperamentũ habeat.

Folia Fragariæ.

Fructus eiusdẽ.

habeat Fragaria, iterum hanc ab Idæo Rubo nihil differre verisimile est.

VIRES.

Quum recentiores in cōmemorandis Fragariæ facultatibus partim eas quas Dioscorides Rubo Idęo, partim etiam quas Comaro tribuit Apuleius, vires Fragariæ ascripserint, operæpretium me facturum arbitror, si vtriusq; de iis verba præmisero, vt nimirū quisq; hac ratione, quapropter iuniores iis facultatibus Fragariá ornauerint, certius intelligere queat.

EX DIOSCORIDE.

Idæus Rubus eadē potest quę Rubus. Amplius eius flos cū melle tritus & illitus, oculorū inflāmationibus auxiliatur. Sacros ignes extinguit. Stomachicis cum aqua potui datur.

EX APVLEIO.

Ad lienis dolorem herbæ Fragi succum ex mellis vncia potui datum mirificè proficere certum est. Ad suspiriosos eiusdem succus cum pipere albo & melle mixtus, potui datus, mirificum est remedium. Has facultates etiam antiquus manuscriptus herbarius Fragariæ adscribit, nomine tamen Apulei in Dioscoridis nomen immutato. Addit tamen huius fructum comestum stomacho conferre, & ex succo eius os cōtra fœtorem collui, id quod Serapiō quoque tradit.

EX RECENTIORIBVS.

Herba Fragaria in cibo sumpta medetur lienosis, item succus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur suspiriosis. Fraga sitim sedant, stomacho prosunt, sed præsertim bilioso. Succus Fragis exprimitur, vetustate vires accipiens, præsentaneo remedio ad faciei vlcera, oculorum suffusiones, neque nō epiphoras. Radicis decoctū iecinoris feruores mulcet matutino & meridie potum. Vtuntur hodie frequenter Fragaria ad glutinanda vulnera, aluum sistendam, menstrua cohibenda, gingiuas confirmandas, oris vlcera, eiusdemque fœtorem tollendum,

quæ singula Rubus etiam Idæus potest, vt inde rursus coniicere liceat Fragariã ab eodẽ nihil differre.

DE PHV GERMANICO.
CAP. CCCXXIX.
NOMINA.

Nardus syluestris Valeriana.

Φοῦ, ἢ ἀγρία νάρδος Grecis, Phu & Nardus sylnestris Latinis, Valeriana officinis & herbariis nostri temporis, Germanis *Baldrion/Dennenmarck/oder Katzenkraut/oder Augenuurtzel* [Gallis *Valeriane*] appellatur, quòd scilicet catti odore radicis eius, quo eorum oculi roborantur, impensè delectentur.

GENERA.

Duo sunt præcipua Phu genera. Magnum quod alio nomine Theriacaria vocatur. Hoc descriptioni per omnia respondet, Germanicè *grosz Baldrion/& Triacks* appellatur. Vulgus herbariorum Valerianã maiorem nominat. Alterum vulgare, quod alio nomine Valeriana etiam vulgaris nuncupatur. Germanis *gemein Baldrion/& Katzenuurtzel* dicitur. Hoc etiam genus à pictura Dioscoridis, vt paulò pòst fusius docebimus, non abhorret.

FORMA.

Folia Elaphobosco, siue Olusatro similia habet. Caulem cubitalem, aut proceriorem, leuem, tenerũ, purpurascentem, in medio concauum, geniculis intersectum. Flores ad Narcissi flores accedentes, minores & teneriores, in subalbido purpurascẽtes. Radices in superiore parte minimi digiti crassitudine. Adnascentes etiam radiculas obliquas veluti iuncus odoratus, aut veratrum nigrum, inuicem implicitas, subflauas, bene odoratas, nardum in gustu referẽtes, cũ quadã virosa grauitate. Ex qua certè descriptione sole clarius fit, herbã quã vulgarẽ hodie Valerianam nominãt, esse Dioscoridis Phu, quòd omnia ferè sic illi respõdeant, vt prorsus nulla reclamare nota videatur.

Valeriana uulgaris.

videatur. Folia nanq; huius cùm primùm erumpũt, Elaphobosci præ se ferunt imaginem: postea verò dum adolescit in Olusatri modũ laciniantur. Caulis quoq; eius cubitalis, & maior (nõ enim rarò ad triũ cubitorum longitudinem caulis à nobis visus est) lęuis, potissimum in infima eius parte, denique tener, purpurascens, in medio concauus, geniculatus. Flores eiusdem qui summis caulibus emergunt, Narcissi certam exprimunt effigiem, quanuis minores sint, atque adeò teneriores. Vt hoc nomine cum Ruellio in Græcis codicibus Dioscoridis ἥσσονα pro μείζονα legendum esse putem. Nisi quis existimet Phu Põti, quod Dioscorides potissimum describit, fauẽtis cœli beneficio maiusculos habere flosculos. Prędicti etiam flores aceruatim coëuntes in purpuram candicant. Radices quoq; in superiore parte minimi digiti crassitudinẽ obtinẽt, multasq; radiculas obliquas, Schæni, aut nigri Veratri modo sibiipsis implicitas. subflauas, odoratas, Nardum, cum virosa tamen grauitate, imitantes. Quum itaque hæ omnes notæ, Valerianæ nostræ respondeant, multorumque consensus nobis subscribat, & facultates eius quas illi recentiores tribuunt, planè cum iis quæ Dioscorides Phu adscribit cõueniant, quid impediat cur nõ certò affirmemus Valerianam hanc vulgarem esse Phu Dioscoridis non video, præsertim cùm manuscriptus etiam herbarius Phu essè Valerianam apertè doceat, ita vt mirari satis non queam cur aliquot docti viri in Germania nostra diuersum astruere voluerint. Phu Põti.

LOCVS.

Nascitur in humectis locis, & prope aquas, hæcq; ad mirandã altitudinẽ surgit. Prouenit etiã in lucis & cæduis syluis, sed hæc in tãtam proceritatem non emergit.

TEMPVS.

Floret integra æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse in secũdo ordine tradũnt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phu calefacit. Sicca pota vrinam mouet. Poteſt idem & decoctum eius. Ad lateris dolorem prodeſt. Menſes ducit, & antidotis miſcetur.

EX GALENO.

Odorata quodãmodo eſt huius herbæ radix, Nardo viribus ſimilis, ſed tamen ad plurima infirmior. Vrinam plus mouet quàm Indica aut Syriaca Nardus, ſimiliter autem vt Celtica.

EX PLINIO.

Radix Phu datur potui trita, vel decocta ad ſtrangulationes, vel pectoris dolores, vel laterum. Mẽſes quoque cit. Bibitur cum uino.

APPENDIX.

Magni Phu radice hodie multi, magno cum errore, pro calamo aromatico vtuntur, quod hoc in loco monere placuit.

DE PHACO. CAP. CCCXXX.

NOMINA.

Lens. Φ ακὸς, ἢ φακὴ Græcis, Lens & Lenticula Latinis dicitur. Officinis & herbariis latinum nomen retinuit. Germani *Linſen* [Galli *Lentille*] appellant.

FORMA.

Lens racemoſum legumen eſt, foliis Viciæ, ſed minoribus, floribus exiguis in candido purpuraſcentibus, ſiliquis paruis, molliter in latitudinem fuſis, in quibus tria aut quatuor grana, inter legumina minima, ſunt.

LOCVS.

Prouenit paſſim in agris ſatum.

TEMPVS.

Iulio menſe floret, & deinceps in ſiliquis grana profert.

TEMPERAMENTVM.

Lentes medium tenent caliditatis & frigiditatis, deſiccant tamen in ſecundo ordine.

VIRES.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lens crebrò comesta,oculorũ aciẽ hebetat. Aegrè cõcoquitur. Stomacho nocet,eumq; & intestina inflat. Aluum cum cortice suo comesta sistit. Præstat quæ facilimè concoquitur, & nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adstrictoriã: quapropter aluũ sistit,si detracto antea cortice accuratè coquatur,primaque aqua inter coquendũ effundatur. Primum enim eius decoctũ aluũ soluit. Somnia tumultuosa & grauia facit. Neruis,pulmoni & capiti inutilis. Melius suo fungetur officio cõtra alui fluxiones, admixto illi cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra,aut myrto,aut cortice punici mâli,aut rosis siccis,aut mespilis,aut sorbis,aut pyris Thebanis aut cotoneis mâlis,aut cichorio,aut plantagine, aut gallis integris,quę post decoctionem abiiciũtur,aut rhoïs quæ opsoniis inspargitur. Acetũ autem cũ eo diligenter percoqui debet,aliâs aluũ conturbat. Cõtra subuersionem stomachi triginta grana lentis suis corticibus denudata,deuorata prosunt. Decocta cũ polenta,& illita,podagram lenit. Sinus cum melle glutinat. Crustas rumpit,& vlcera purgat. Decocta in aceto duritias & strumas discutit. Cum meliloto, aut cotoneo mâlo,medetur inflammationibus oculorum & sedis,addito rosaceo. In maioribus sedis inflammationibus & sinu amplo cũ malicorio aut siccis rosis,adiecto melle decocta. Cõtra nomas gãgrænicas similiter vtũtur,aut adiuncta maris aqua. Aduersus autem pustulas,herpetas,erysipelata, perniones que,vt antea dictum est. Contra mãmas grumosum lac continentes,& lactis copia turgẽtes, in aqua maris cocta & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Lentes non valenter adstringunt. Ipsum itaq; earum corpus desiccat, & sistit ventrem: cæterùm decoctum irritat. Proinde etiam prior aqua abiicitur, vbi retẽtionis causa adhibentur. Cortex eius vehemẽter

 adstringit,

adſtringit, carnea ſubſtantia tenuiter, quæ & craſſi ſucci & terreſtris eſt. Succus porrò Lẽtis adſtringẽti eſt contrarius. Quocirca ſi elixæ in aqua iuſculũ ſale garo oleoque conditum bibatur, aluum deiiciet. At quod ex bis decocta Lente ferculum apparatur, contrariam ſucco vim obtinet. Nam quæ ventri obueniunt fluxiones deſiccat, os ventriculi, inteſtina, & totum denique ventrem corroborans. Quamobrem cœliacis & dyſentericis accõmodatus eſt cibus. Lens verò decorticata, vt illam adſtringendi vehementiã, cumq; hac alia videlicet omnia quæ conſequuntur, amittit, ita alibilior quàm integra illa efficitur, craſſum prauumq; ſuccũ gignens, tardè cõmeans: alui tamen fluores haud deſiccat, vti ea quæ cortice nõ eſt ſpoliata. Iurè igitur qui modum in hoc edulio non ſeruant, elephantiaſim quam vocant, & cancrum incurrunt. Siquidem craſſa ſiccaq; cibaria facilè in melancholicos humores vertuntur. Quare iis duntaxat quibus vitioſa eſt habitudo ob aquã in carne diffuſam, Lẽs cibo vtiliter præbetur, ceu aridis & ſqualẽtibus admodũ dãnoſe. Eandẽ ob cauſam viſum integrũ & inculpatũ hebetat, immoderatè exiccãs. Ei verò qui contrario modo ſe habet, humidiori videlicet, opitulatur. Menſtruis purgationibus inepta eſt: craſſum enim & tardifluum ſanguinem facit. At muliebri appellato profluuio conuenientiſſima.

EX PLINIO.

Lens optima quæ facilimè coquitur, eaq; quę maximè aquam abſorbet. Aciem quidem oculorũ obtũdit, & ſtomachũ inflat: ſed aluum ſiſtit in cibo, magiſq; diſcocta cœleſti aqua. Eadẽ ſoluit, minus percocta. Cruſtulas vlcerũ rumpit, eaq; quæ intra os ſunt, purgat & adſtringit. Collectiones omnes impoſita ſedat, maximeq; exulceratas & rimoſas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto aut coroneo. Cõtra ſuppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ ſuccus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur.

Ad ſe-

Ad ſedem, cũ roſaceo aut cotoneo. In iis quæ acrius remedium exigũt cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inareſcat, adiiciunt & Betæ folia. Imponitur & ſtrumis paniſque, vel maturis, vel matureſcentibus, ex aceto diſcocta. Rimis ex aqua mulſa, & gãgrænis cũ punici tegmine. Itẽ podagris, cũ polenta, & vuluis, & renibus & pernionibus, vlceribus difficilè cicatricem trahentibus. Propter diſſolutionem ſtomachi triginta grana Lentis deuorantur. In choleris quoque & dyſenteria, efficacior eſt in tribus aquis cocta, in quo vſu melius ſemper eam torrere aut tundere, vt quamtenuiſſima detur, vel per ſe, vel cum cotoneo mâlo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni eſt inutilis, & capitis dolori, neruoſiſq; omnibus, & felli, nec ſomno facilis. Ad puſtulas vtilis, igniq; ſacro, & mammis, in aqua marina decocta: in aceto autem, duritias & ſtrumas diſcutit. Stomachi quidem cauſa, polentæ modo potionibus inſpergitur. Quæ ſunt ambuſta, aqua ſemicocta curat, poſtea trita, & per cribrum effuſo furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex poſca coquitur ad guttura.

EX SIMEONE SETHI.

Craſſi ſucci eſt, & auſteram vim atque qualitatem poſſidet, Si quis ergo in aqua coquat, & eam aquæ, oleo & ſapæ cum ſale miſceat, potionem faciet quæ ventrem ſubducat. Bis autem cocta, ventriculum & & ad ipſum defluxus ſiſtit. Inducit autem ſtomacho robur, & inteſtinis, & vniuerſo ventri. Quapropter vtilis eſt cibus cœliacis & dyſentericis. Si verò cortice ablato ſumatur, vehementiam adſtringendi abiicit, magis verò nutrit, cũ tardi ſit tranſitus, & craſſi ſucci, non tamen adeò ſiccat, vt antea dixi. Qui verò hoc edulio crebrò vtuntur, elephantiam cõtrahũt, & cancros, & duritias, & neruorum dolores, & melancholicos affectus. Aptus enim eſt craſſus & ſiccus

ſanguis, vt fiat ſuccus melancholicus. Quibus igitur habitus quiſpiam malus aquoſus in carne eſt, iis ſolis vtile eſt edulium, quemadmodum ſiccis & ſqualidis maximè noxium. Similiter viſum ſalubriter ſe habentem nimium exiccando hebetat, contrà verò affectum iuuat. Neque etiam ad menſtruas purgatiões vtilis eſt, eò quòd craſſum & difficulter fluẽtem ſanguinem efficiat. Ad hæc veneris appetentiã ſemen exiccando, extinguit: ideo caſtè viuere volentibus ad hoc maximè confert. Grauia etiam ſomnia facit, eò quòd ex ea melancholici ſucci in totum diſtribuantur corpus. Cum Mentha decocta, plurimũ inflationis deponit. Nõnulli & Betam huius rei gratia eo quo decoquitur tempore iniiciunt. Lens verò probè decocta & trita, ſi vulneribus ex iaculo aut telo facta imponatur, ſanguinis fluxum vehementer compeſcit. Paruæ verò Lentis decoctum ſumptum, difficilem partũ ſoluit. Auribus ex quibus pus emanat inſtillatum, ſuccurrit.

DE PHILYRA. CAP. CCCXXXI.

NOMINA.

Φ ίλυρα Græcis, Tilia Latinis & officinis, Germanis *Linden* [Gallis *Tilet*] appellatur. Alia ab hac eſt arbor quæ Dioſcoridi φιλλυρέα vocatur. Quod non animaduertentes viri etiam nonnulli doctiſſimi, vtraſque arbores magno errore confundunt, quòd forma admodum diſcrepent, vt ex iis quæ paulò pòſt dicemus, & è Dioſcoride & Theophraſto libro iij. de plantarum hiſtoria, cap. x. inuicem collatis, abundè conſtabit. Differunt itaque inter ſe Philyra & Phillyrea, neque vna vtraque voce arbor ſignificatur, ſed diuerſę.

GENERA.

Tiliæ, Theophraſto loco iam citato autore, duo habẽtur genera, mas ſcilicet & fœmina. Diſtãtq; inter ſe tũ materiæ, tum totius corporis forma & quòd altera

altera fructifera, altera sterilis. Materies mari dura, flaua, nodosior, spinosiorq; : fœminæ candidior : & cortex mari crassior, detractúsque inflexibilis propter duritiam est : fœminæ candidior flexibiliorq;, ex quo cunas faciunt : itē fœminæ odoratior. Et mas sterilis, nulloq; flore est: fœmina, cuius tibi picturā damus, & florem & fructum gignit.

FORMA.

Folio est hederaceo, molliore, & in angulum acutiorem rotundiore & prolixiore, & in orbem lentè crispo atque serrato : flore tantisperdū calyculo cōtinetur herbaceo, vbi emersit flauo : fructus magnitudine fabæ, similis acinis hederæ, in quo semē prætenue quantum atriplicis, omnibus animantibus ingratum, cùm foliorum pabulo maximè ducantur, eorumq; mira dulcedine capiantur. Nunc cum iis cōfer ea quæ Dioscorides de Phillyrea tradit, & sentiesesse diuersissima. Nam quis vnquam dixit Tiliā habere folia oleæ, & fructum ferre subdulcem ad similitudinem Lentisci, nigrum, vuarum more congestum? Philyræ enim seu Tiliæ folia sunt hederacea atque serrata, adeóque ab oleæ foliis dissidentia: fructum denique fert non modò non subdulcem, sed qui à nullo mandi potest.

LOCVS.

Montes & valles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquosis.

TEMPVS.

Floret Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse Tiliam, vel ex eo liquet quòd frigidis cerebri malis, epilepsiæ, & id genus aliis mirificè conferat. Amaritudo etiam cum glutinositate quadam in ea reliquis qualitatibus præualere videtur, si hanc degustes. Quare abstergendi planè facultatem cum modica adstrictoria, perinde atque vlmus, cuius facultates illi Plinius, vt ex iis quæ paulò pòst subii-

ſubiiciemus planum fiet, tribuit, habere euidentiſſimum eſt.

VIRES. EX GALENO.

Vlmi foliis aliquando recens vulnus glutinauimus, confidentes adſtringentem pariter & extergentem illis ineſſe facultatem. Cortex amplius etiam ſubamarus eſt & adſtrictorius, itaque cum aceto lepram ſanat. Porrò viridis etiamnum & recens ſi vulneribus deligaturæ vice circunligetur, ea glutinare poteſt. Radices eandẽ vim obtinent: proinde & decocto earum quidam perfundunt fracturas quibus callo inducto opus eſt.

EX PLINIO.

Cortex interior Tiliæ lepras ſedat, & folia ex aceto illita. Multi corticem commanducatum vulneribus vtiliſſimum eſſe putant. Folia trita, aqua aſperſa, pedum tumori. Humor quoque è medulla caſtratæ arboris effluens, capillum reddit capiti illitus, defluentesque continet. Humor denique cuti nitorem inducit, faciemq; gratiorem præſtat. Folia ad infantium vlcera in ore commanducata proſunt. decocta & pota, vrinam ciunt & menſes.

APPENDIX.

Quum Plinius ferè omnes facultates Vlmi etiam Tiliæ adſcribat, vt ex eiuſdem verbis patet, ideò è Galeno quæ ille de Vlmo tradit produximus. Si verò quiſpiam vires quæ à recentioribus Tiliæ tribuuntur, probè expendet, nihil ab iis quæ ex Plinij & Galeni ſentẽtia retulimus differre comperiet. Nam maculas facie abſtergere ſcribunt Tiliam, ſi illa eius ſucco lauetur. Mederi etiam morbo comitiali bibitũ eius liquorem ſtillatitium, oculis claritatem inducere, calculum ſanare, tumores diſcutere iidem docẽt. Quid multa? omnes facultates Vlmi obtinet Tilia, ideoq; vulneribus etiam recentibus ſuccurrit, & alia quæ à Dioſcoride & Galeno in Vlmi hiſtoria commemorantur, poteſt.

DE

DE CHELIDONIO MAIORE. CAP. CCCXXXII.

NOMINA.

χελιδόνιον μέγα Græcis, Chelidonium maius
X Latinis, Officinis Chelidonia, Germanis
Schelkraut/Scheluurtz/grosz Schuualbenkraut,
[Gallis Chelidoine, ou esclere] dicitur. Chelidonio autem, vel si mauis Hirundinariæ, auis hirundo quæ Græcis χελιδὼν vocatur, nomen indidit, vel, vt autor est Plinius, quòd hāc primùm ĩuenit, & ea oculis pullorum in nido restituit visum, vt quidam tradũt, etiam erutis, vel quòd floret aduentu hirundinum, discessuque commarcescit: id quod de minore verè dicitur. *Chelidonium unde dictum.*

FORMA.

Caulem emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata foliis plena habentem. Folia Ranunculo similia, teneriora tamen, & colore subcæsia, iuxtáque singula folia floré Leucoïo similem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine & odoris grauitate. Radix supernè singularis, infernè autem plures. Fructus cornuti Papaueris instar tenuis, lõgus veluti galeę conus, in quo exigua semina sunt, Papaueris semine maiora. Huius descriptionis notæ omnes Chelidonio nostro respondent. Siquidem fruticosa est herba, cubitali altitudine, cauliculis lanuginosis, teneris, folio Rañuculi, magis anguloso, tenuiori, aduersa parte cæsio, auersa incano, flore luteo, Leucoïo consimili, semine Papaueris, quod in corniculis seu siliquis longis exilibus clauditur. Vulnerata succum croceum emittit, gustum vellicanté. Radix in superiore parte vna, in inferiore parte multis luteis fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in opacis & parietinis.

TEMPVS.

Chelidonium hirundinum aduentu floré excitat, atque

atque adeo toto deinceps vere & æstate floret, quibus etiam temporibus carpitur.

TEMPERAMENTVM

Herba hæc tertij ordinis absoluti est in calefaciendo & desiccando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus Chelidonij mixtus melli, & in æneo vase in carbonibus decoctus, contra oculorum caliginem prodest. Exprimitur autem succus ex foliis, radicibus & floribus incipiente æstate, siccaturq; in vmbra & in pastillos conformatur, Radix cum Aniso & vino albo pota, regio morbo medetur. Sanat herpetas cum vino illita. Dentium dolores commanducata sedat.

EX GALENO.

Chelidonium admodum extergentis & calidæ facultatis est. Sed & succus eius ad acuendum visum commodus est, vtique in quibus crassum quiddam in pupilla colligitur discussione indigens. Vsi sunt quidam radice eius ad morbum regium à iecoris obstructione proficiscentem, in vino albo eam potui exhibentes cum Aniso. Pari modo mansa, dentium doloribus confert.

EX PLINIO.

Florentibus succus exprimitur, & in æreo vase cũ melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in collyriis, quæ Chelidonia appellãtur ab ea. Eadem oculorum aciem adiuuat, si addita aqua foueantur. Succus eius cum melle culices, nubeculas, obscuritatemq; discutit, cicatrices extenuat. Albugines etiam iumentorum.

DE CHELIDONIO MINORE.
CAP. CCCXXXIII.

NOMINA.

χελιδόνιον μικρὸν Græcis, Chelidoniũ minus
X Latinis, Officinis Scrofularia minor vocatᷓ,
quòd

quòd strumosa radix multis granorum frumēti grumis videatur coaluisse: vel quòd strumis, quas imitatione Græca Scrofulas vocant, medeatur. Germanis Feiguuartzen oder Blaternkraut/id est Ficariā, Pfaffenbodlin/klein Scheluurtz/oder Schuualbenuurtz/oder Meyenkraut nominatur. Chelidonium autem hæc herba vocata est hauddubiè, quod, vt Theophrastus libro septimo, cap. xiiij. hirundinum aduentu florem excitet.

Scrofularia minor cur dicta.

FORMA.

Herbula est à stolonibus pediculísue pendens, sine caule, foliis Hederæ figura, rotundioribus minoribusq;, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet paruas multas, ex eodē callo prodeūtes, tritici modo aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor in longitudinem progrediuntur. Hæc Dioscoridis delineatio prorsus herbæ illi quam Scrofulariam minorem vulgò nominant, conuenire videtur. Nam hęc herbula est à pediculis pendens, vidua caule, foliis Hederæ, rotundioribus multò minoribusq;, teneris & modicè pinguibus. Radices ostēdit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorum tritici morē aceruatim collectas, quarum tres vel quatuor in longum protenduntur. Flos ei Ranunculi vt maiori luteo colore nitens. His accedunt locus, tempora, vires, & alia quæ iam commemorabuntur, quæ singula Scrofulariæ minori adamussim quadrant, vt nemo hanc Chelidoniū minus esse inficias ire sine magna impudentia possit.

LOCVS.

In palustribus, prope aquas, & in limitibus humidis, omnibusque vliginosis tractibus ac hortis passim gignitur.

TEMPVS.

Verno tempore, Maio mense, & præsertim hirundinum aduentu floret, nec longo pòst tempore marcescens euanescit, sic vt irrigui limites, qui largo foliorum

liorum florumque ſtipatu pubeſcebant, confeſtim iis ſpoliati glabreſcere conſpiciantur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidonium minus, Galeno teſte, quarti ordinis abſoluti eſt in calefaciendo & deſiccando, ideoque magnam præ ſe fert acrimoniam, guſtum erodentē. Noſtrum autem vſque adeo acre non eſt, vt cōmanducando ſæpe nullam prorſus ſentias acrimoniam, potiſſimum in eo quod ī humido loco natum ſit. In hoc autem quòd locis ſiccis prouenit, ſenties & amaritudinem & acrimoniam, ſenſim tamen guſtum erodentem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acrem vim habet, Anemones modo ſummam cutem exulcerantem. Scabiem & vnguium lepras tollit. Ex radicibus expreſſus ſuccus ad purgationem capitis addito melle naribus vtiliter inſtillatur. Similiter decoctum eius cum melle gargariſſatum, caput ſtrenuè purgat, & omnia pectoris vitia.

EX GALENO.

Chelidonium minus cùm acrius ſit maiore, illitum confeſtim cutem exulcerat, vnguéſque ſcabros eiicit. Succus eius per nares purgat, vtpote vehemēter acris exiſtens.

APPENDIX.

Recentiores ea herba in exterendis ficubus mariſcíſue, & ſtrumis, magna experientia vtuntur, vt inde certè Scrofularia nominari, quemadmodum diximus, meruerit. Antiquus etiam ac manuſcriptus herbarius, ſub nomine tamen Pedis vituli, quo Aron nominatur, ſe à quodam qui expertus ſit cognouiſſe ſcribit, quòd hæc herba contra mariſcas ac ſtrumas mirificè proſit.

DE CHAMAEDRY. CAP. CCCXXXIIII.

NOMINA.

NOMINA.

χαμαίδρυς Græcè, Triſſago Latinè, officinis græcum nomẽ inſedit, vulgo Quercula minor, & à ſerratis foliis Serratula appellatur: [Gallicè *Cheſnette, ou petit Cheſne, ou de la germãdree.*] Chamædrys verò Græcis dicta eſt, quaſi humilis ac terreſtris quercus, quòd ſcilicet folia Quercus habeat, & huius reſpectu quaſi humi repat. Sunt qui Serratam nominatam ideo putent, quòd ab ea ſerra inuenta ſit. Dioſcorides hãc Teucruim etiam, propterea quòd Teucrio ſimilis admodum ſit, appellari à nonnullis ſcribit.

Serratula.

Chamædrys unde dicta.

Serrata.

GENERA.

Etſi Dioſcorides aliiq; veteres vnicã faciant Chamædryn, tamen nos, quia plures herbas ad eius formam ac picturam accedere videmus, duo eius genera produximus. Quorum ſanè primum vera Chamędrys exiſtit, & Germanicè *Klein Bathengel* nominatur. Illius autem rurſus duo ſunt genera. Vnũ enim quod præ cæteris omnibus picturæ Dioſcoridis maximè accedit, mas dicitur, alterum verò fœmina: neque enim aliter nobis diſcrimen indicare licuit niſi ſexus ratione. Alternm genus vulgaris eſt Chamædrys, quod iterum duũm eſt generum, mas ſcili. & fœmina. Mas Germanicè Erdtuueirauch / Fœmina verò *Gamenderle* / Blauumenderle / *Vergiſzmein nit* appellatur.

FORMA.

Frutex dodrantalis, foliis exiguis, forma & diuiſuris quernis ſimilibus, amariſq;, flore ſubpurpureo, exili, ſemine in calyculis atro. Quæ vtique deſcriptio ita herbis illis quas pictas exhibemus reſpondet, vt nulla prorſus nota reclamare videatur. Sunt enim herbæ palmum altæ vt plurimum, exili folio, effigie & diuiſura Quercus, amaro, flore penè purpureo & exiguo, ita vt mirari ſatis non poſſim, cur nonnulli alteram ſpeciem genuinã Chamędryn eſſe negent, cùm tamen Germanica etiã appellatio pul-

Obiectionis solutio.

chrè ad antiquum atque adeo græcum nomen alludat. Sed instabit forsitan quispiam dicens, Chamædrys Dioscoridis palmum alta est, hæc tua mensurā hanc excedit. Fateor sanè, attamen non multum exuperat. quod si etiam plus exuperaret, non tamen hoc nomine alterius speciei herba putāda esset: neq; enim adeò statam atque certam mensuram herbis tribuit Dioscorides, vt quandoque vltra citraq; consistere non liceat: verùm cùm alicui herbæ mensurā adscribit, id ea ratione facit, vt maiori parti indiuiduorum illius speciei quadrare existimet. In prioris itaque inopia, alterius vsus esse potest.

LOCVS.

Nascitur asperis & petrosis locis, interdum etiam in montosis & campestribus solidis.

TEMPVS.

Primum genus Iunio & Iulio mensibus floret. Alterum autem vere potissimnm. Carpuntur semine prægnantia.

TEMPERAMENTVM.

Ex tertio ordine calefacientium & desiccantium facit Galenus. Germanicæ tamen minus calefacere & desiccare videntur, vtpote in regione frigidiore natæ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Recens ac viridis in aqua decocta & pota, conuulsis, tussientibus, lieni indurato vrinę difficultatibus, hydropicis inter initia auxiliatur. Cit menses, fœtusq; extrahit. Lienem ex aceto pota minuit. Aduersus venenata cūm vino pota & illita efficax est. Trita ad prædicta in pilulas conformatur. cum melle vetera vlcera purgat. Cum oleo trita, inuncta & illita, oculorum caliginem discutit.

EX GALENO.

Chamædrys vincentem qualitatem amarām habet, & est quodamodo acris. Quo circa meritò lienem colliquat, vrinam & menses mouet, crassitudinem

dinem humorum incidit,& viscerum obstructiones expurgat.

EX THEOPHRASTO.

Trissaginis folia ad rupta,vulneraq; in oleo trita valent,& ad depascentia vlcera. Semen bilem extrahit,& oculis quoque beneficum est. Folium ad albugines tritum in oleo prodest.

EX PLINIO.

Aduersus serpentium venena potu illitúque efficacissima. Item stomacho, tussi vetustæ, pituitæ in gula cohærescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus. Lienem consumit. Vrinam & menses cit, ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquæ decoctis vsque ad tertias. Sanat & vomicas, & sordida vlcera cum melle. Fit & vinum ex ea pectoris vitiis. Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur.

DE CHAMAECYPARISSO.
CAP.CCCXXXV.

NOMINA.

χαμαικυπάρισσος Plinio dicta est, quasi pumila Cupressus. Apud Græcos, quòd sciam, eius fruticis nulla fit mentio. Vulgo Cypressus, Germanis *Cypresz*, [Gallis *Cypres*] nominatur. Cypressus ab odore & forma foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris vocata est. *Cypressus unde dicta*

FORMA.

In arbusculi formam fruticat, foliis incanis, Abrotoni fœminæ modo scissis. Floribus in summo auri instar fulgentibus. Totus frutex odoratus est. Errant qui Chamæpityn esse arbitrantur: neque enim vt illa humi serpit, sed altius à terra, vt pictura monstrat, consurgit. *Chamæcyparissus nō est Chamæpitys.*

LOCVS.

In hortis passim ac figulinis prouenit.

TEMPVS.

Aestate floret. Paucos autem frutices inuenies in quibus flores intueri liceat, quando per vniuersam vitam non nisi vnum hunc, cuius pictnram damus, fruticem in quo flores apparuerint, viderim.

TEMPERAMENTVM.

Apparet in ea, sicut gustus testificatur, leuis quidē acrimonia, sed maior amaritudo, multoq; etiam plus acerbitatis in tota planta. Resiccat itaque absq; insigni caliditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quum easdem quas arbor Cyparissus qualitates habeat Chamæcyparissus, necesse est vt etiam facultates easdem obtineat. Arboris igitur hæ sunt vires. Adstringit & refrigerat. Folia eius cum passo & myrrha modica pota, vesicæ fluxionibus & vrinæ difficultati medentur. Pilulæ tusæ, & cum vino potæ, cōtra sanguinis reiectionem, dysenterias, alui fluxiones, orthopnœam, tussimque prosunt. Decoctum earum idem potest. Tusæ cum fico duritias emolliunt. & polypos in naribus sanant. Leprosos vngues cum aceto decoctæ & tritæ adiectis lupinis tollunt. Intestinorum ramices illitæ coërcent. Folia idē possunt. Pilulæ cum coma suffitæ culices abigere creduntur. Folia trita & illita vulnera glutinant, sanguinemq; supprimunt. Cum aceto autē trita, capillos tingunt. Illinitur per se aut cum polenta ad erysipelata, herpetas, carbunculos, & oculorum phlegmonas. Cerato mixta & imposita ventriculum firmant.

EX GALENO.

Cupressi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna vlcera in duris corporibus glutinăt. Ex quo clarum est quòd resiccandi vim habeat, absque insigni acrimonia & caliditate. Tanta inest ei acrimonia caliditasque, quanta satis sit deducendæ in altū acerbitati: nullam tamen mordicationem aut caliditatem in corporibus efficit. Proinde in alto latentes in

tes in flaccidis putrescentibusque affectibus humiditates, sine molestia tutoque depascitur, quum quę calefaciunt & desiccant, eas quidé quæ contentæ sunt absumant, cæterùm acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic intestinorum ramice affectos iuuat: siquidem exiccat & robur addit corporibus præ humiditate laxis, vtpote quum adstrictio in altũ subeat, eò quòd caliditas quæ illi admista est deducat, ad eam quidem mensuram perueniens, vt præire quidem valeat, nondum tamen mordicare. Quidam ea vtuntur ad carbunculos & herpetas polentę miscentes, tanquam absumat citra calefactionem eos morbos efficientem humiditatem. Sunt qui ad erysipelata vtantur, admista nimirum polenta cũ aqua, aut oxycrato aquoso.

EX PLINIO.

Cupressi folia trita serpentum ictibus imponuntur, & capiti cum polenta, si à sole doleat. Item ramici, qua de causa bibuntur. Testium quoque tumori cum cera illinuntur. Capillum denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mollis, & è vino Aminæo subacta, pedum ac neruorum dolores sedant, Pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, aut si eiiciatur sanguis. Collectionibus illinuntur. Ramici quoque teneræ tusæ cum axungia & lométo prosunt. Bibuntur ex eadem causa. Parotidi & strumæ cum farina imponuntur. Exprimitur succus tusus cum semine, qui mixto oleo, caliginem oculorum aufert. Item victoriati pondere in vino potus illitusq;, cum fico sicca pingui, exemptis granis, vitia testium sanat, tumores discutit, & cum ferméto strumas. Radix cum foliis trita potaq;, vesicæ & stranguriæ medetur, & contra phalangia. Raméta pota mẽses ciunt, scorpionum ictibus aduersantur. Chamęcyparissos herba ex vino pota contra venena serpẽtium omnium scorpionumq; pollet.

Chamæcyparissi facultates.

DE CHAMAECISSO. CAP. CCCXXXVI.

NOMINA.

Hedera terrestris.

χαμαικίσσος, ἢ γῆς στέφανος Græcis, Hedera terrestris, Terræ corona Latinis appellatur. Officinæ nomen Hederæ terrestris retinuerunt. Germanicè *Gundelreb*/ corrupto sanè nomine vocatur, cùm dicendum esset *Grundreb*, hoc est, humi repens viticula Nominatur etiam Germanis *Erdepheuu*, & *Erdenkrentzlin*, [Gallicè *Lierre terrestre.*] Chamæcissos verò dicta est, quòd nunquam non repat humi, foliis Hederæ similibus. Corona terræ, quod ramulos suos per terram spargens, folioso veluti serto eandem coronare videatur.

Chamæcissos unde dicta

Corona terræ.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, minora tamen & tenuiora. Ramulos dodrantales multos, foliis plenos, à terra quinque aut sex prodeuntes. Flores Leucoïs similes, minores tamen, & in gustu vehementer amaros. Radix illi est tenuis, alba, & inutilis. Ex hac historia satis constat herbam hodie vocatam Hederam terrestrem, esse Dioscoridis Chamæcisson. Siquidem foliis Hederæ constat, minoribus tamen & tenuioribus, ac in circuitu incisis. Legendum enim esse μικρότερα, & non μακρότερα, res ipsa docet: nam etsi folia Chamæcissi aliquatenus Hederæ similia sint, tamen rotundiora, atque adeo minora etiam & tenuiora existunt. Et est hic lapsus ab ι in α apud Dioscoridem frequens, vt ex aliis etiam locis suprà notatis liquet. Ramulis etiam dodrantalibus multis, foliosis, qui tamen antequam scindantur, quinq; aut sex à radice procedunt. Flores denique eius Leucoïs similes sunt, non quidem luteis, albis, aut purpureis, sed cœruleis: ita vt vehementer errent qui eius flores, neque figura, neque colore floribus Chamæcissi, qui Leucoïs adsimilantur, esse similes putant. Etsi enim colore neque albi, neque lutei sint, cœruleos

Dioscoridis locus emaculat.

tamen, qui color Leucoïorum est, esse constat. In gustu deniq;, sicut etiam folia, amari sunt. Radix quoque eius tenuis, & nullius prorsus vsus est. His omnibus accedit, quòd nomen etiam pulchrè quadrat: neque enim Græcis aliud sonat Chamæcissos, nisi humilem ac humi repentem Hederā. Cæterùm non esse Elatinen, præter alia multa quæ referre superuacaneum arbitror, sapor manifestè ostēdit, qui in Hedera terrestri amarus & modicè acris est, atq; adeo calorem præ se fert. Elatine verò refrigerat atque adstringit. Sic nō esse Asclepiada, vt taceā quòd Securidacæ simile semen non proferat, vel vnus locus natalis satis monstrat. Asclepias enim in montibus, Hedera autem terrestris in decliuibus locis & vallibus, vt Germanicum nomen *Grundtreb* abundè indicat, prouenire solet. Quæ autem herba sit, Asclepias, suo loco dictum à nobis est.

Chamæcissos. *Hedera terrestris non est Elatine.* *Non est Asclepias.*

LOCVS.

Nascit̃ in cultis locis, iuxta etiā sepes & dumeta.

TEMPVS.

In Martio statim erumpit, & floret in magnā vsq; æstatis partem.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo exiguaque acrimonia foliorum & florum satis monstrant herbam hanc calidam & siccam esse, ita vt hi qui frigidam esse statuunt, reprehensione non careant.

Error quorundā notatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius trioboli pondere in aquæ cyathis tribus, quadragenis aut quinquagenis diebus pota, ischiadicis prosunt. Morbum quoque regium in senos septenósue dies similiter pota emendant atque expurgant.

EX GALENO.

Chamæcissi flos quum sit admodum amarus, iecoris obstructiones soluit. Sunt qui illum etiam ischiadicis exhibeant.

EX PLINIO.

Chamæcisson appellant Hederam non attollentem se à terra. Et hæc contusa in vino acetabuli mẽsura lieni medet. Eius folia bibunt ischiadici tribus obolis, in vini cyathis duobus septem diebus, admodum amara potione.

APPENDIX.

Has omnes iam commemoratas facultates Hederæ terrestri recentiores tribuunt: neque dubium est, quum sit admodum amara, quin eadem habeat, & alia etiam possit quæ illi adscribunt, vt euocare suppressos menses, vrinam mouere, obtusum auditum reu ouere. Contra pestem etiam tradunt efficacẽ esse: id quod equites quoque sciunt: hi enim quoties fibula dicta pestis equum corripuerit, hac contra eãdem herba magna efficacia vtuntur.

DE CHRYSANTHEMO. CAP. CCCXXXVII.

NOMINA.

X χρυσάνθεμον Græcis, Chrysanthemum Latinis, officinis inusitatum, Germanis *Goldtblum, Schmaltzblum*, à pinguedine quæ contrito digitis flosculo apparet, & *Drotblum*, [Gallis *Marguerites blanches*] nomiminatur. Chrysanthemon verò à flosculis auri splendorem & colorem præ se ferentibus, dictum est.

Chrysanthemũ unde dictũ.

FORMA.

Herba est tenera, fruticis tamen speciem obtinẽs, leues proferens caules, & multifida folia: luteos flores, vehementer splendentes, & oculi instar circulares. Ex qua sanè descriptione satis clarum est, herbã quam pictam damus, esse Chrysanthemon, quòd illi omnes à Dioscoride traditæ notæ, nulla prorsus reclamante, conueniant. Quibus Democriti in Hydroscopico accedit testimonium, qui herbam hanc quæ Batrachio similis est, Chrysanthemon Græcis appellari scribit, foliisq; Apij esse, maioribus tamen, flore

fiore auri colore ſplendente. Addit denique ab Aquilegiis mirè celebratam eſſe, eò quòd aquam ſubeſſe certum ſit, vbi ſolet emicare. Quæ quidem ſingula herbæ illi quam depictam exhibemus reſpondent. Nam vt cætera omittam, vbi hæc naſcitur aquæ latices ſubeſſe non eſt dubium. Quidam perperàm *Vuaſſerhanenfuſz* Germanicè nominant: nam hoc nomine appellata herba, alia ab ea eſt, vt in capite de Batrachio docuimus. Nam cùm hæc noſtra acrimonia vacet, quanquam Batrachiis ſimilis ſit, tamen in numero illorum eſſe hoc nomine non poteſt.

LOCVS.

Naſcitur prope vrbes, in pratis humidis, & aliis locis aquoſis.

TEMPVS.

Maio menſe eius floribus prata & loca humida ſplendeſcunt.

TEMPERAMENTVM.

Eiuſdem eſſe cum Buphthalmo temperamenti, & guſtus & facultates declarant. Calidum itaque eſſe & ſiccum conſtat.

VIRES, EX DIOSCORIDE.

Eius flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere produntur. Regio morbo correptis coloris bonitatem tempeſtiuè reddit, à balneo poſt longiorem in eo moram exitu pota.

EX PLINIO.

Veſicæ calculos Chryſanthemon eiicit.

DE CHAMAELEONE ALBO. CAP. CCCXXXVIII.

NOMINA.

X αμαιλέωμ λευκὸς Græcis, Chamæleon albus, Carduus ſuarius & varius Latinis, officinis & barbaris Cardopatiũ appellatur. Quod nomen hauddubiè corruptum eſt, deductúmque à dictione Pancration, nam ſic olim eſſe nominatum Chamæleonem Apuleius teſtatur: aut à

Carduus ſuarius. *Cardopatium* *Chamæleon unde Carduo dictus.*

Carduo vario, à qua dictione, v scilicet litera in p, & r in t mutata, in Cardopatium facilis est lapsus. Germanis *Eberuurtz*, eleganti allusione ad Carduum suarium, nuncupatur. [Gallis *Vne herbe espineuse semblable a la carline, ou Artichault sauluage.*] Chamæleon autem à foliorum varietate dici cœpit. Mutat enim cum terra colores, Plinio teste: hìc niger, illic viridis, alibi cyaneus, alibi croceus, atque aliis coloribus videtur. Suarius autẽ Carduus dictus est, quòd sues si in polenta exhibeatur, perimat. Ob quam etiam causam *Eberuurtz* Germanis nuncupatam puto.

Suarius Carduus quare nominatus.

FORMA.

Folia habet Silybo aut Scolymo similia, asperiora autem, acutiora, nigroq; Chamæleone validiora. Caule vacat, verùm è medio spinam Echino marino, aut Cinaræ similem erigit. Flores purpureos, veluti capillos, qui in pappos euanescunt. Semen Cnico simile. Radicem in pinguibus collibus crassam, in montosis verò graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graueolentem & dulcem. Plinius libro xxij. cap. xviij. breuius herbam hanc depingit, sic inquiens: Asperiora folia habet, serpit in terra Echini modo spinas erigens, radice dulci, odore grauissimo. Quæ certè notę in vniuersum omnes, herbæ quæ hodie barbara & corrupta voce Cardopatium vocatur, adamussim respondent, ita vt nemo non esse Chamæleonem perspicuè intelligat. Huc accedit quòd facultates etiam eædem sint. Radix enim Chamæleonis albi hausta, venenis resistit. Radix etiam Cardopatij ex recẽtiorum traditione, mirificè venenis aduersari, & contra pestilentiam populatim sæuientẽ, vt paulò pòst dicemus, efficacissimũ esse remediũ dicitur. Quòd si tamẽ rectiora quis protulerit, non grauabimur hìc, vt in aliis quoq;, mutare sententiã.

LOCVS.

In glabretis montiũ prouenit, & in syluis, vt hinc etiam syluaticus Carduus cognominatus sit.

TEMPVS.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus cum suis floribus effodi potest.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calefacit secũdo ordine absoluto, desiccat autem tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix pota acetabuli mensura, latos lũbricos pellit. Sumitur autem in vino austero, cum decocto Origani. Hydropicis commodè drachma in vino datur: etenim eos extenuat. Contra difficultatẽ vrinæ decoctum eius propinatur. Pro theriaca cum vino pota est. Occidit canes & sues. Mures item necat subacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta.

EX GALENO.

Radix eius potui datur acetabuli mensura contra latos lumbricos cum vino austero. Exhibent etiam aqua inter cutem laborantibus.

EX PLINIO.

Hydropicos sanat succo radicis decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdem in vino austero cũ Origani scopis. Facit ad difficultatẽ vrinæ. Hic succus occidit canes suesque in polenta. Addita aqua & oleo contrahit in se mures & necat, nisi protinus aquam sorbeant. Radicem eius aliqui concisam seruari iubent funiculis pendentem, decoquuntque in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant.

APPENDIX.

Recentiores radicem Cardui suarij drachmæ pondere in vino sumptam contra pestilentiæ contagia prodesse tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra scabiem, impetiginem, & omnes cutis fœditates curatu difficiles conferre scribunt, si eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori succurrit.

DE CHA-

DE CHAMAELEONE NIGRO. CAP. CCCXXXIX.

NOMINA

Χαμαιλέων μέλας Græcis, Carduus niger aut Vernilagium Latinis dicitur. Officinis hæc planta incognita existit. Germanis allusione ad latinam nomenclaturam *schuuartzer Gartendistel* [Galli *Cardonette*] vocari potest, quòd scilicet in hortis tantùm culta proueniat. Sunt qui eam à candore foliorum nominent *Vuelsch Vueisz Distel* / sed prior appellatio ad discriminandas plantas melior existit. Chamæleon verò dictus est à varietate foliorum, quæ pro terræ & locorum differentia, aut admodum viridia, aut subalba, aut cœrulea, aut rubra inueniuntur. Niger verò hauddubiè à radice appellari cœpit.

Chamæleon niger cur dictus.

FORMA.

Foliis Scolymo similis est, minora tamen, tenuioráque, & rubentia ea habet. Caulem emittit digitali crassitudine, dodrantalem, subrubrum, qui in summo habet vmbellam, & spinosos flores tenues, hyacinthi æmulos, versicolores. Radicē crassam, nigrā, densam, & aliquādo corrosam, quę dissecta subflauescit, & cōmāducata mordet. Hæ quidem notę quanquā plantæ, cuius hìc picturā damus, ferè omnes videantur quadrare: caulem enim euehit dodrātalem, & altiorē etiam, digitū æquantem crassitudine, subrubrum, folia instar Scolymi, minora, subalba & leniter punicea, candidū ac hispidum florem, hyacinthina purpura variatū, radicem nigram & subflauā: tamen cùm non admodum linguam vellicet cōmanducata radix, fit vt nō parū an legitimus sit Chamęleon niger addubitem. Verùm cùm multi huius temporis viri eruditi hanc plantam Chamæleonē nigrū esse credant, nolui hoc tēpore ab iis prorsus dissentire, atque adeò eandem quæ illi, plātæ huic indere appellationem volui, maximè cùm nullā aliam eidem

conuenire

cõuenire apud Dioscoridẽ descriptionem videam, donec aliquid certius de ea nobis aut aliis cõpertum fuerit.

LOCVS.

Nusquam sua sponte in Germania prouenit, quare cultura indiget. Nascitur autem Chamæleon niger, Dioscoride autore, siccis, cãpestribus, cliuosisq;, & maritimis locis.

TEMPVS.

Iunio mense floret, ac subinde in capitulis rotundis Augusto mense semen hispidum profert.

TEMPERAMENTVM.

Chamæleontis nigri radix sicca est in tertio ordine, calefacit verò in secundo absoluto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix trita additis exiguo atramento sutorio, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigere potest. Abstergit etiam impetigines, admixtis sulphure & bitumine. Decoctum eius collutione dentium dolorem mitigat. Cum pari pipere & cera oblita, dolentibus dentibus auxiliatur. Quinetiam fouentur ea dentes, quũ decocta in aceto, & calens imposita fuerit. Scriptorio stylo dolenti denti calida admota, eum frangit. Cum sulphure decolorem ob solẽ faciem, & alphos emendat. Miscetur medicamentis erodẽtibus. Phagedænas, ferináque ac tetra vlcera illita, ad mitiorem habitum transferens sanat.

EX GALENO.

Radix quiddam letale obtinet, quamobrem eius foris vsus ad scabies, impetigines, alphos, & in summa ad omnia quæ detersionem postulant. Præterea emollientibus & discutientibus medicamẽtis miscetur, ac illita phagedænica vlcera sanat.

EX PLINIO.

Radice eius lichenes curãtur, cum sulphure & bitumine vnà coctis: commanducata verò dentes mobiles, aut in aceto decocta. Succo scabiem etiã quadrupedum sanant. Et ricinos canum necant.

DE CHA-

DE CHAMAEPITY.
CAP. CCCXL.

NOMINA.

Ibiga. X ἀμαιπίτυς Græcis, Aiuga siue Abiga, autore Plinio, Latinis dicitur, Inuenitur & Ibiga vocari, quod nomẽ, Hermolao teste, ferè seruãt hodie illyrici. Hinc abiectis duabus literis i & g,
Iua. Iba, & ab Aiuga abiectiõe literarũ a & g. Iua manauit in vulgi nomenclationẽ. Officinæ Iuã cognomẽto muscatam appellant, Germani *ye lenger ye lieber*
Chamæpitys unde dicta. [Galli *Iue Muscate*] Cæterùm Chamæpitys dicta est, quasi humilis & breuis, humique depressa picea: nam eius folia piceam olent. Abiga verò vocata pro-
Abiga quare uocata. pter abortus, quos, educendis iis quæ in vtero sunt, excitare solet.

GENERA.

Prima. Tria eius sunt genera. Vna foliis Sedi seu Aĩzoi,
Altera. quam nos fœminam fecimus. Altera ramis anchoræ
Tertia. modo incuruis, quam nondum vidimus. Tertia mas dicitur etiã Dioscoridi. Harum discrimina è descriptionibus certius cognosces.

FORMA.

Prima, herba est per terram serpens, subcurua, folia minori Aizoo similia habẽs, multò tamẽ tenuiora, pinguiora: hoc est, vt Serapiõ ĩterpretatur, super se plus humiditatis tenacis habentia, & hirsuta, circa ramos frequẽtia, odore piceæ, flores exiguos, luteos aut candidos, radicẽ Cichorij. Altera cubitalibus est ramis anchoræ modo incuruis, tenuibus, coma supradictæ simili, flore candido, semine nigro. Olet autem & ipsa piceam. Tertia quæ mascula appellatur, herbula est foliolis tenuibus, candidis & hirsutes, caule aspero, candido, flosculis luteis, semine secus alas pusillo. Piceam & hęc olet.

LOCVS.

Sua sponte, quòd sciam, in Germania non prouenit.

nit. Nũc tamen in hortis plantari cœpit. Plinius tertiam in petris nasci tradit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Chamępitys gustu quidem amarum saporem acri validiorem obtinet. Est autem in calefaciendo secũdi, in siccando verò tertij ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia primæ septẽ diebus in vino pota, regio morbo medentur. Quadraginta verò ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter iecinorosis, vrinæ difficultatibus, & renum vitiis. Prosunt etiam torminosis. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atque antidoto contra aconitum vtuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti macerata. Trita & cum fico pro pilulis data aluum emollit. Excepta melle, squama æris, & resina, purgat. Apposita ex melle, ex vtero ducit. Mammarum duritias discutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ serpunt, cum melle illita cohibet. Secũda & tertia eandem vim obtinent, non tamen vsqueadeò efficacem.

EX GALENO.

Effectu expurgat Chamæpitys, abstergitque viscera plus quàm calfacit, Proinde regio morbo correptis, & omnino quibus facilè iecur obstruitur, bonum est medicamentum. Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle. Sed & vrinæ mouendę aptum est medicamen. Sunt qui etiam eam exhibent ischiadicis decoctam in melicrato. Herba porrò ipsa viridis magna vulnera conglutinat, & vlcera putrescentia sanat. Mammarum præterea duritiem discutit.

EX PLINIO.

Prosunt aduersus scorpionum ictus. Item iecinori illitæ cum palmis aut cotoneis. Renibus & vesicæ, decoctum

decoctum earũ cũ farina hordeacea. Morbo quoq; regio, & vrinæ difficultatibus, ex aqua decocta bibutur. Nouissima contra serpentes valet cum melle. Sic & apposita vuluas purgat. Sanguinem densatum extrahit pota. Sudores facit, perunctis ea. Peculiariter renibus vtilis est. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum ficu aluum trahentes. Lumborum quoque dolorem victoriati pondere in vino finit, & tussim recentem. Mortuos fœtus ex aceto cocta potaque, eiicere protinus dicitur.

APPENDIX.

Officinarũ error. Recẽtiores herbarij, & magna officinarũ pars, aliã Chamæpityn ostẽdut, folio Saluiæ rimoso, angustiore tamen, & ad radicẽ maiore, flore subcãdido ac luteo, & semine nigro: quæ tamen legitima Chamępitys nõ est, sed prima potius Sideritidis, vt suo diximus loco, species. Desinant igitur subinde hac herba pro Chamæpity vera vti, ac illius loco has quarũ nunc picturas damus vsurpent. Erroris autem huius nulla alia fuit causa, quàm quòd Chamæpitys etiã veteribus alio nomine dicta sit Sideritis. Hinc plærique decepti eam herbam quæ priuatim ac propriè sic nominatur, pro Chamæpity vsurpare cœperunt. Sideritis autẽ nulla alia de causa dicta est Chamæpitys, nisi quòd illi vulnera glutinandi insit facultas.

DE PSYLLIO. CAP. CCCXLI.

NOMINA.

ψύλλιον Græcè, herba Pulicaris Latinè, nomẽ ✝ græcum in officinis retinet, Germanicè *Psilienkraut* [Gallicè *Herbe a Puces*] nominatur. *Psyllium unde dictum* Tã gręcam autem quàm latinam appellationẽ à pulice, cuius effigiẽ semen eius refert, sortita est herba. Vel, vt nonnullis videtur, quia si viridis in domum feratur, generari in ea pulices prohibeat.

FORMA.

Psyllion folia Coronopo similia habet, hirsuta, longiora,

longiora, ramos dodrantales. Tota herba ad fœni graminísue formam accedit. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in summo contracta conuolutaue, in quibus semen pulicibus simile, nigrum durumque.

LOCVS.

In aruis & incultis nascitur. Nusquã tamen, quòd sciam, in Germania nisi satum prouenit.

TEMPVS.

Flores tota ferè æstate ex capitulis eius, quæ spicæ formam obtinent, erumpentes dependent, canino capiti haud dissimiles, vt pictura abundè monstrat. Semen vero autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen eius ex secũdo refrigerantium est ordine, in desiccando verò & humectando medium quodãmodo & symmetrum. Commentum Mesues de substantia eius interiore calida nihil moror. *Mesues cõmẽtum.*

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis Psyllio refrigeratoria. Cũ rosaceo, aceto, aut aqua illitum articulorum doloribus, parotidibus, tuberculis, œdematis, luxatis, capitisq; doloribus prodest. Enterocelis seu intestinorũ ramicibus puerorũ, & vmbilicis prominentibus cum aceto illitũ medetur. Oportet autem acetabuli mẽsura tusum in aquę heminis duabus madere, & vbi aqua concreuerit illinire: egregiè siquidem refrigerat: deiectum enim in feruentem aquam, calorem eius reprimit. Prodest erysipelatis. Perhibent si viridis domum importetur, prohibere ne in ea pulices generentur. Tusa cũ adipe, sordida & maligna vlcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas, & vermiculosas conducit.

EX PLINIO.

Vis ei ad refrigerandũ ingens. Semen in vsu. Frõti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & rosaceo, aut posca. Ad cætera illinitur acetabuli mensura,

ſura.ſextario aquæ denſat ac contrahit. Tunc terere ac craſſitudinem illinere oportet cuicunq; dolori, & collectioni inflammationique. Tenaſmo in aqua cũ radicibus decoctum medetur. Omnibus articulorũ morbis ſalutare eſt huius ſemen madefactũ in aqua, admiſtis in heminam ſeminis duobus reſinæ colophoniæ cochlearibus, thuris vno.

DE PSEVDONARDO.
CAP. CCCXLII.
NOMINA.

Pſeudonardus unde dicta.

ψευδόναρδος Grçcè & Latinè nominatᷓ, quòd ſcilicet non ſit vera & genuina Nardus, cuius Dioſcorides & alij veteres meminerunt.

GENERA.

Spica.

Lauãdula.

Duûm cernitur generum. Alterum procerius eſt, & maiorem ſpirat odorem, nec minus quam Nardus placet. Hoc nos Pſeudonardum marẽ diximus. Officinæ & vulgus herbariorum Spicam à ſpicatis floribus nominant, Germani *Spicanardi* [Galli *du Narde, ou Aſpic.*] Alterũ amplitudine & odore minus, quod nos Pſeudonardum fœminam appellauimus. Officinæ & herbarij recentiores Lauandulam vel Lauendulam, eò quòd balneis & hominum lauacris expetatur, elotáque omnia ſi permiſceatur odoris commendet ſuauitate, vocant. Germani ad hoc nomen alludentes *Lauendel* [Galli *Lauende*] nuncupant.

FORMA.

Frutex eſt folio craſſiore, carnoſo, anguſto, colore languido, in candidum vergente, piloſo, frequentibus ſpicis in ariſtas ſparſis, floſculis in ſpica ferè cœruleis, in Lauendula autem purpureis.

LOCVS.

Gaudet apricis & petroſis, tanta ſuauitatis fragrãtia, vt penè flores odoris iucunditate vincant, qua dote veſtibus inſeruntur.

TEMPVS.

Vtraq; perpetua coma exitu veris caneſcit, Iunio & Iu-

& Iulio mense spicatur, floribusque prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccat ordine secundo, tenuibusque constat partibus, haud multum à natura Celticæ Nardi diffidens.

VIRES.

Antiquus manuscriptus herbarius easdem ferè facultates Pseudonardo, quas Celtica habet, tribuit, dũ in hunc modum scribit: Stomachi dolorem frigidum eiusdem inflationes, vteri dolores, lienis duritiem, iecinorisq; obstructiones tollit. Stranguriæ & difficultati vrinæ auxiliatur. Capiti admota calefacit, eiusque humiditates exiccat. Hinc est quòd recẽtiores tantisper eius vsum in frigidis cerebri & neruorum morbis, apoplexia, paralysi, & similibus commendent.

Sequentia duo Capita, quoniam opere ad finem iam ferè perducto, in exemplari Germanico circa finem serò inuenimus, & nos ea suo loco reponere non potuimus. Bono igitur animo candide lector, hæc in fine accipe.

DE DIGITALI. CAP. CCCXLIII.

NOMINA.

QVOD appellatione tum Græca tum Latina herba hæc hodie destituta sit, nulla alia de causa factũ existimamus, quàm quòd veteribus incognita fuerit. Nos pulchritudine eius illecti, ἀνώνυμον esse diutius non sumus passi. Appellauimus autem Digitalem, alludentes ad germanicam nomenclaturam Fingerhut / sic enim Germani hanc stirpem nominant, à florum similitudine, quæ digitale pulchrè referunt ac exprimunt. Hac appellatione vtemur, donec nos vel alij meliorem inuenerint. Digitalis.

GENERA.

Duûm est generum. Vna enim purpureos obtinet

Digitalis purpurea. *Digitalis lutea.*

flores, ideóq; Digitalem purpuream appellauimus Germanis *Brauner Fingerhut* dicitur. Altera luteo habet flores, ob id Digitalis lutea dicta nobis est. Germanis *Geeler Fingerhut* nominatur. In aliis per omnia similes sunt.

FORMA.

Herba est cubitalis, foliis latis, & oblongis, Plantagini non dissimilibus, in extremitatibus serratis, floribus à lateribus caulis ordine dependētibus digitalis formam referentibus, purpureis aut luteis. Quibus decidentibus, semen in calycibus latum & oblongū profert. Radix illi est exigua & capillata.

LOCVS.

Nascitur in montibus, vmbrosis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimum mense, atque subinde cadentibus floribus semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Impensè amara est herba, perinde atque Gentiana, vt hoc nomine calidam & siccam esse euidentissimum sit.

VIRES.

Hæc herba hauddubiè quum opus est extenuatione, absterfione, purgatione, & obstructionis liberatione, efficax admodum esse solet. Nam, vt testatur Galenus libro quarto de Simplici. med. faculta. cap. xvij. amari sapores abstergunt, expurgant, & quæ in venis est, crassitiem incidunt. Quamobrem menses etiam quæ amara sunt mouere possunt, & ex thorace & pulmone pus educere. Quid multa? potest hęc herba ferè omnia quę Gentiana, cuius vires suo in loco inuenient studiosi.

DE OCIMASTRO. CAP. CCCXLIIII.

NOMINA.

κιμοειδὲς Græcis, Ocimastrum Latinis dici-
ω ur. Officinis inusitatum atq; incognitum.

Germa

Germanis Vuild Basilg, [Gallis Basilic sauluage] appellatur, Ocimoïdes verò Græcis haud alia ratione dictum est, quàm quòd Ocimo, suis potissimum foliis simile sit. Ocimastrum autem Latini, quasi syluestre Ocimum appellauerunt. Nam sic ipsum vocare videtur lib. xx. cap. xiij. Plinius.

Ocimoïdes cur dictũ.
Ocimastrũ
Syluestre Ocimum.

FORMA.

Folia habet Ocimo similia, ramulos dodrantales, eosdemq; hirsutos, siliquas Hyoscyamo persimiles, semine nigro plenas, Melanthio seu Nigellæ simili (legendum enim in Dioscoride ἐοικότος, & non ἐοικότας, vt habent aliqua exemplaria.) Radix illi est gracilis & inutilis. Ex qua quidem delineatione omnibus palàm fit, stirpem, cuius effigiem atq; picturam damus, esse Ocimastrum: siquidẽ folia fert Ocimi, ramulos palmares & quadratos (quod Dioscorides omisit) hirsutos, flores purpureos (quos itidem Dioscorides non explicauit) forma Ocimi floribus similes, qui tamen colore, qui illis candidus est, distant: decidentibus floribus siliquas Hyoscyamo similes, seminis nigri, Melanthio similis, plenas ostendit. Radice etiam nititur tenui & superuacua. His omnibus etiam accedit odor, qui planè Ocimum referre videtur: ita vt nemo dubitare debeat, quin hęc herba verum sit Ocimastrum, potissimum cùm illi Dioscoridis descriptio sic quadret, vt nulla prorsus nota reclamare videatur.

Dioscoridis locus emendatus.

LOCVS.

Nascitur arenosis in locis. Copiosè autem iuxta Nirtingam ad Nicerum oppidulum prouenit, vbi idipsum primum vidi, ac reperi: aliâs, quòd sciam, mihi nunquam visum.

TEMPVS.

Floret in fine Septembris & Octobre mense, atq; simul in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ocimastrum, maximè eius semen, est calidæ &

ſiccæ temperaturæ, quod ſapor etiam ſatis oſtendit, qui cum modica adſtrictione amarus eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Ocimaſtri in vino potum, medetur viperarum & aliarum ſerpentium morſibus. Iſchiadicis datur cum myrrha & pipere.

EX GALENO.

Ocimoïdes quidem philiterium cognominãt. Radix ſuperuacanea eſt. At ſemen tenuium partium, & deſiccantis citra mordacitatem facultatis eſt.

EX PLINIO.

Syluestri ocimo vis efficacior ad eadem omnia, quæ ſatiuo. Peculiaris ad vitia quæ vomitionibus crebris contrahuntur. Vomiciſque vuluæ, contraq; beſtiarum morſus radix in vino eſt efficaciſſima.

APPENDIX.

Vel ſylueſtre Plinij Ocimũ diuerſum eſt ab Ocimaſtro, aut in verbis eiuſdem iam productis, error ſubeſt. Quum enim Ocimaſtri radix, Dioſcoridis & Galeni teſtimonio, inutilis ſit, non rectè à Plinio dicitur quòd eius radix in vino contra beſtiarum morſus efficaciſſima ſit: ſed hoc potius, Dioſcoride teſte, ſemini tribuendum erit. Quare in Plinio legẽdum, contraque beſtiarum morſus ſemen in vino eſt efficaciſſimum. Quam ſanè lectionẽ Dioſcoridis autoritas abundè cõfirmat, qui Ocimaſtri ſemẽ cum vino potum, cõtra viperarum & aliorum reptilium ictus efficax eſſe tradit.

Plinii locus emendatur.

COMMENTARIORVM DE STIRPIVM HISTORIA FINIS.

EXPLICA-

EXPLICATIO QVARVNDAM VOCVM TOTO HOC opere passim occurrētium, in quibus assequendis non admodum peritus lector hærere posset.

A Cetabula ab aceto denominata videnť: quanuis alij ab accipiendo dictum putent, atque hinc est quòd scribant acceptabulum: vasculaque fuerūt orbiculata, cōcaua, sine marginis latitudine, quæ aceto plena ad intinctus ponebantur. Dehinc vox ad omnia alia quæ similem concauitatem habent, translata fuit. Primumq; sic concauas partes in polyporum flagellis, quibus id animal nititur, & velut adminiculis fultum exurgit, nominauerunt. Translata etiam vox ad fœminarum locos, vocaueruntq; acetabula venarum arteriarumque ora, quæ in vterū feruntur hiantia. Transtulerunt postremò etiam hoc nomen ad herbam, quam eam ob causam Acetabulū dixerunt, quòd folia acetabulo similia in orbem circumacta, sensimq;, sic vt sensum fallāt, in cōcauam lacunā descēdentia habeat κοτυληδόνες Grecè nominantur. *Acetabula*

Acinus non tātùm grana interna vuæ, quemadmodum quidam existimant, sed totum fructum, qui ex succo, & parte quæ veluti caro est, & ex vinaccis, & ambiente forinsecus cute cōstat, significat. Testis Galenus, qui libro 2. de facultatibus alimētorū sic scriptū reliquit: Acini corpus ex quatuor partibus constat, ex ea scilicet quæ eius veluti caro est: exq; humore per eam disperso, vnde vinum: preterea ex nucleo, atq; eo quod omnia hęc foris circūcludit membranoso tegumento. ῥάξ Græcis dicitur. *Acinus.*

Aculei, quæcūq; duriuscula in cuspidem turbinata pūctionem infligūt spiculorū modo, nominātur. *Aculei.*

Acus purgamentū fruméti, leuissimū scilicet in eo *Acus.*

Adnata. quod ventilabris extra aream iaculatur. Adnata, vel Adnascentia, siue Appendices, ramuli dicuntur quos caulis nõnunquã ex se mittit, quasi nouam adscititiamq; prolem. Sic autem vocantur, quod quasi cauli adnascantur & superaccedant. Græci παραφυάδας, quòd circum caulem erumpentes accrescant, appellarunt.

Alæ Alæ, caui inter caulẽ, & ramulos anfractus, vnde sinuatim noua proles egreditur, facta ab humanis alis translatione, dicuntur. Græci μασχάλας vocant.

Alabastra Alabastra sunt seruãdis odoribus ex solidissima & frigidissima materia facta vascula, sic dicta Græcis, quòd ob læuorem suum capi tenerìq; manibus non facilè possent, lubricaq; dilaberẽtur. Hinc alabastrites lapis, quem nunc Alabastrum vocant, quoniam ex eo alabastra fierent, denominatus est.

Aluta. Aluta pellis seu corium dicitur postquam ad vsum & opus calceorũ & aliarum rerum concinnatum est. Hinc Alutamen, siue Alutamentum, opus ex concinnatis pellibus factum. Et Alutarij, pellium & coriorum concinnatores.

Alsiosa. Alsiosa non dicuntur ea quæ frigidis locis gaudent, sed contrà potius quę algores ferre non possunt.

Amuleta. Amuleta remedia sunt præsentanea aduersus venena & fascinationes, qualia quidã ĩ annulis, & è collo suspensa gestare solẽt.

Amphora. Amphora mensura est quæ capit duas vrnas, seu octo congios.

Apices.s Apices quæ in medio calycis seu folliculi quo flos clauditur erumpunt, stamina sunt, quæ veluti filamenta ab intimo floris sinu prosiliũt. Habent apices sæpius in summo quidpiam crassiusculum, à qua similitudine nomen acceperunt.

Arbor. Arbor est quicquid à radice statĩ simplici caudice, brachiatũ ramis, surculosum, dissolutuq; contumax assurgit.

Articuli. Articuli sunt partes quæ in nodos quosdam intumescunt, à quibus persæpe ramuli prodeunt.

Asparagi. Asparagi quæ primum in lucẽ prodeunt olerũ germina, priusquam in folia explicẽtur, recentissimiq; turiones qui edendo sunt, dicũtur.

Arista. Arista, est quæ

vt acus tenuis,longa,eminet à gluma. In summa,ari-stæ quasi apices & cornua sunt ſpicarum.

Accæ sunt fœtus minutiores herbarum, fru- *Baccæ.*
B ticũ,arborũmue, qui diſperſius rariusq; enaſ-cuntur: vt ſunt partus lauri. Atque in hoc ab acinis differũt,quòd ij denſius proueniãt. Brachia *Brachia.* ſunt plantarum, præcipuè autem arborum ramuli, quòd inſtar brachiorum in homine extendantur.

Bulbi radices ſunt rotundæ tunicatæ,quales ſunt *Bulbi.* hyacinthi,aſphodeli,& colchici.

Achryes ſunt oblonga paniculארum modò *Cachryes*
C nucamenta, quæ ſquamatim compacta pro-pendent è ramis. Creſcunt hyeme, vere de-hiſcunt in flaueſcentes ſquamulas,& folio prodeun-te,decidunt: qualia in abiete,picea,& aliis permul-tis videre licet. Plinius pilulas nominat. Calathus *Pilulæ.* eſt rectus turbo,hoc eſt,id quod ex anguſtiis in lati- *Calathus.* tudinem ſe diffundit. Calathi effigiem planè refe-runt flores liliorum. Calyx folliculus eſt,quo flos *Calyx.* primum,mox ſeminis fœtus clauditur. Capilla- *Capillamẽ* menta particulæ teretes & oblongæ in capilli modũ *ta.* extenuatæ dicũtur. Caput eſt id quod ſurſum de- *Caput.* orſũmue in globũ extuberat,aut in orbem glomera-tur. Si magnitudine ceſſerit, capitulum nominatur. Extremam tamen vitis partem caput etiam vocant, id eſt, vltimũ & productiſſimum flagellũ. Capre- *Capreoli.* oli ſunt coliculi intorti veluti cincinni quidam in ipſis pampinis tenerioribus apparentes,quibus vitis veluti manibus quibuſdam adminicula complecti-tur,ac comprehendit. Ii enim vt vitem teneant,ſer-punt ad locum capiendum:vnde à capiendo capre-oli dicti ſunt. Caro dicitur id quod cortici ſubeſt. *Caro.*

Caudex dicitur in arboribus & fruticibus,id quod *Caudex.* à radice ſupra terram ſimplex aſſurgit, & in quod à radice fert alimonia. Caulis verò idẽ quod ſupra *Caulis.* ſolũ ſimplex proſilit in herbis nominatur. Sic vtiq; caudex ad frutices & arbores,caulis ad herbas dũta-

Ceruix. xat pertinet. Ceruix est pars illa à capitatis radicibus prodiēs, prēlōga, teresq́; sic dicta, quòd in colli speciem figuretur. Cyathus. Cyathus Græcis ἀπὸ τοῦ χύειν, id est, à fundedo dictus, est duodecima pars sextarij.

Cymæ. Cymæ herbarū delicatiores teneriores q; coliculi, quos à prima germinatione, & in summa stirpe proferūt. Nā cū vernū tēpus appetit, primo quoq; foliorū pullulatu, prēclusis adhuc florū calycibus, quosdā quasi turiones, olus subministrat, in quibus floris primū, mox seminis fœtus concluditur. Cirri. Cirri sunt capillamenta quæ cōtorta crispātur. Clauiculæ. Clauiculę coliculi sunt, quibus quasi manib. proreptās vitis adminicula comprehendit. Coma. Coma est quicquid hilari venustate crinium modo, summa ramorum vel coliculorum exornat. Congius. Congius, qui Græcè χοῦς dicitur, sex sextariorum capax mensura est. Eadem etiam congiariū appellatur. Conus. Conus Grēcis, vel pyramis, est inuersus turbo, hoc est, id quod ex latitudine in arctius protrahitur ac fastigiat. Cui calathus, vt diximus, contrarius existit. Cor. Cor est quod in medio ligni residet, & tertiū à cortice continetur, velut in ossibus medulla. Matrix. Ab aliis matrix, à nonnullis medulla nominatur. Corymbus. Corymbus est hederarū vua dependentib. acinis coacta. Trāsfertur tamē ad multos herbarū fructus. Cortex. Cortex pars est vltima à subiecto corpore separabilis, veluti crusta quędā ad tegendū data. Cotyle. Cotyle vox est in Gręcia nata, nam Romani heminę vocabulo vtunt. Vide in dictione Hemina.

Crenæ. Crenæ sunt quædam in extremis oris incisuræ, à quibus crenata herbarum folia vocantur, hoc est, serrata, per ambitúmque secta. Cubitus. Cubitus est mensura quanta patet à cubiti flexura vsque ad summū medium digitum, quæ sex palmis digitísue viginti-quatuor cōnstat. Culmus. Culmus frumenti calamus est, qui spicam sustinet.

Decussis. D Ecussis antiquis ad X literæ figuram fiebat, quæ apud Latinos decem significat. Hinc

decussari

decussari est in speciem literæ X diduci.

Dilutum dicitur, quod est mixtum: vnde vinum aqua mixtum dicitur dilutũ. Dilutum verò substantiuum factũ, est id liquidum, in quo aliquid certo tẽpore maceratũ & infusum fuit: vt si in vas vini appositum absinthium fuerit, deinde post interiectum tempus abstractũ, id vinũ absinthij dilutũ vocatur. *Dilutum.*

Dodrãs est mensura duodenũ digitorũ. Aliâs palmus maior Latinis, & Græci σπιθαμὴ dicitur. Dodrãtalis itaque cauliculus vocatur, qui longitudine duodenos æquat digitos. *Dodrans.*

Echinus est quicquid numerosa cõgerie aculeorũ stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen fuerit: sic dictus quòd globoso spinarum agmine maris herinaceum mentiatur. *Echinus.*

Fibræ capillamentis germanæ sunt, quæ herbarum arborumq; minutiores sunt radiculæ, in quas velut extremas, crassiores effusæ spargũtur. *Fibræ.* Fimbriæ sunt vestium extremitates, à quibus & fimbriata folia dicuntur, quæ in ambitu in quasdã fimbrias exeunt. *Fimbriæ.* Flagella dicuntur cymæ arborũ & ipsarũ summæ partes, quæ ad cuiusq; venti flatum mouentur: vnde etiam nomen traxerũt ab eo quòd flatibus petantur. Flagella etiam sunt vitiũ rami oblongiores, & productiores, aliis tamen minores, ab ipsis brachiis sursum ascendentes: dicta flabella prius, à venti flatu scilicet. *Flagella.* Folliculus theca rei cuiuslibet, quæ granum vel semen continet inuolutũ. Sic membranosa cutis acini folliculus dicitur. *Folliculus.* Fructus, quod carne & semine compactum est. Frequenter tamen pro eo, quod inuolucro perinde quasi carne & semine coactum est, accipi solet. *Fructus.* Frutex est quod à radice caudice multiplici, ramosumq; sese attollit, vt rubus. *Frutex.* Frons interdum pro ramo ponitur. Propriè tamen dicitur id quod ipse ramus circunquaque producit, multa interdum folia habens, & nonnihil corticis, ac veluti cauliculi. *Frons.*

Gemma

Gemma. GEmma in vite idem est quod oculus, quia veluti ocellus quidam conspicuus, aut gemma quædam excellens conspici possit, cùm primùm è vite prodit, aut sarmento. Hæc ineunte vere sese ostendit, & ab ea primum flos, deinde fructus prodit tam in ipsis vitibus, quàm arboribus. *Geniculi.* Geniculi siue genicula sunt nodi qui in herbis, aut leguminibus, aut etiã sub fruticibus apparẽt. Sic geniculatę radices nominãtur, quæ nodis quibusdã interstinctæ protuberant, rotundæ & leuiter capitulatæ.

Gluma. Gluma est folliculus grani quod in spica cõtinet, vel grani theca. *Grossi.* Grossi appellãt fici, quę nõ maturescũt. Priuatĩ tamẽ in bifera fico eas intelligũt, quę ꝑ messes maturãt. Has grossulos Gręci vocãt ὀλύνθους.

Hemina. HEmina Romana vox est, ex Græco quidem ἡμισυ, quòd dimidia sextarij pars sit, deriuata. Græcis κοτύλη nominatur. Capit vncias decẽ mensurales, vt copiosè in annotationibus nostris in quartũ de Tuenda sanitate librũ Galeni demõstrauimus. *Herba.* Herba est quod à radice foliatum, sine caudice prouenit, sæpiusq; semen in caule fert.

Internodium. INternodiũ, quod inter artus vel genicula medium intercedit, dici consueuit. *Interuenium.* Interueniũ, quod inter venas intercipitur. *Iuba.* Iuba est arũdinacea coma effusa, qualis in milio est: metaphora desumpta à iubis, hoc est crinibus animaliũ à collo pendentibus. *Iulus.* Iulus tam Græcis quàm Latinis est quod in corylo cõpactili callo racematim cohæret, & veluti prælongus vermis, singulari pediculo pensile nititur, & fructum præcedit.

Lachryma LAchryma est is humor, qui statim desecto caudice, vel ramo, aut tantùm ipso ligno, prosilit, & apparet. *Lanugo.* Lanugo in herbis atque arboribus lanata quædam est hirsuties, qua folia, coliculiq; canescunt. *Liber.* Liber pars corticis interior quę ligno pressius adhæret. Is quibus scribimus libris nomen dedit. *Libra.* Libra Romana capit vncias duodecim

mensura

mẽsurales. Ligula quarta pars cyathi dicitur, hoc est, semuncia, demptis scilicet duobus scriptulis. Loculamenta sunt seminum inuolucra, quæ veluti paruæ capsulæ ea recludunt. Lomentum fabarum farina est. Laciniæ partes sunt extremæ particulatim decoris causa concisæ, orarumq; summarũ cęsuræ. Inde folia mẽbratim per flexuras digesta, vel natiuis segminibus discreta, laciniata vocitantur. Sunt tamen qui laciniosum pro sinuoso vsurpent. — *Ligula.* *Loculamẽta.* *Lomentũ.* *Laciniæ.*

M Alicorium est mâli punici putamen. Malleolus nouellus est palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus à similitudine rei, quòd in ea parte qua deciditur ex vetere sarmento, prominens vtrinque malleoli speciẽ præbet. Vel, quòd capillatus vtrinq, & surculatus solebat seri. Matrix, vide in dictione Cor. Medulla, vide ibidem. Mucro est acumen in quod pars quæcunque desinit. Sic foliorum multorum, siliquarum quarundã, & spinarum omniũ extrema in mucronẽ acuminantur. Muscus est id quod in ipsa corticis superficie quarundam arborum lanuginosum apparet, veluti caui quidam ipsarum arborũ villi. In quibusdã etiam quædam ipsarum arborum quæ visitur villosa flosculorũ congeries, quæ quòd conferta sit densaq; florescat, muscus dici cõsueuit: vt in Ligustro, & compluribus aliis. Muscaria sunt in orbem radiatæ herbarum comæ, cacumináque in fasces coacta: à flabri similitudine, cuius ventilatu muscæ conuiuiis abiguntur, dicta. — *Malicoriũ* *Malleolus* *Matrix.* *Medulla.* *Mucro.* *Muscus.* *Muscaria*

N Vcamenta dicũtur ea quæ callo squamatim compactili pendent è ramis nucum, roborũ, picearũ: sic dicta, quòd sint quasi quędam naturæ rudimenta, pineã nucem facere condiscentis. — *Nucamenta.*

O Culus gemmula illa in herbarum surculis, primum germinationis argumentum dicitur. — *Oculus.*

P Alma dicitur maius vitis flagellum, vnde nascuntur vuæ. Palmus veteribus duplex fuit. — *Palma.* *Palmus.*

Minor

Minor digitorum quatuor habebatur, Græcis παλαιστὴς vocatus. Maior digitorum duodecim, σπιθαμὴ Græcis dictus.

Palmites. Palmites dicũtur qui è stirpibus ac surculis quotannis prodeunt: sic nominatæ, quòd in modum humanarum palmarum virgulas quasi digitos ædant.

Pampini. Pampini sunt frondentium ramuscu lorũ comæ coliculiq; fructũ fouẽtes, & ab ĩpẽdente vindicantes iniuria. Hinc pampinare, est pampinos superfluos ex vinea detrahere, posteaquàm frõduit.

Panicula. Panicula dici potest quicquid sublonga vel subrotunda effigie tumet, vt quæ pendet è picearum ramis. Lanosam quoque comam in milio, panico, arũdine, & qualem in aruis complures herbæ, & in palustribus iunci gerunt, Latini paniculam dixere.

Pappus. Pappus tam Græcis quàm Latinis est lanugo ex floribus aut fructibus decidua. Sic etiam lanosi quidam villi, qui deflorescentibus aliquot herbis remanent, & postmodum in auras euanescũt, pappi sunt, vt in senecione, soncho, & plærisque aliis fit.

Pediculus Pediculus, siue quod idem habetur, Petiolus, id est quo folium, fructus, aut flos dependet.

Pedamẽta Pedamenta quibus stat recta vinea dicuntur, hoc est, quibus veluti pedibus nititur. Nominantur etiam à quibusdã pedamina

Pilula. Pilula, vide Cachrys.

Pyramis. Pyramis, vide Conus

Propago. Propago dicitur vitis vetula depressa, atq; in terram per inflexos arcus submersa, vt ex vna plures emergant.

Pulpa. Pulpa in arboribus est, quod nos in animalium corporibus musculum appellamus.

Puluinus. Puluinus est quod inter sulcos eminulum protumet, sic dictus quòd quandam referat puluinorum in quibus sedemus similitudinem.

Q

Vincuncialis figura, eius figuræ quæ decussim antiquis significabat, media est. Fiebat verò decussis ad X literæ formam, quæ quidem apud Latinos decem significat. Atq; hæc si per medium secetur, remanebit V figura, quæ quinariũ numerum, atque adeo quincuncem demonstrat. Sed hæc

hæc quidem multoties tum ſuperius, tum etiam inferius multiplicata, figuram facit, quæ quincuncialis appellatur. Talem planè Trichomanis cauliculi efficiunt.

R Acemus pro vua accipitur. Neq; tantùm ipſius vitis eſt, ſed etiam hederæ, & aliarum herbarum, aut fruticum vuas quaſdam producentiũ. Dicicitur etiã ramoſum id, quo dependent acini. *Racemus*

Rami ſunt, qui ĩ caule fiſſi multiplices ſpargũtur. *Rami.*

S Armenta prælongæ ſunt vitium virgulæ, in quas vitis luxurians ſpargitur: hoc eſt, vitis ipſius brachiorum & caulium ligna, tam dũ ſunt in ipſa vite, quàm dum exeċta, & exempta ſunt. *Sarmenta*

Scapus eſt caulis qui in ſtyli modum ſurſum proreptat, aut in altum fertur, duċta à columnaribus ſcapis ſimilitudine. *Scapus.* Scopus ramoſum id, quo dependent acini. *Scopus.* Seſqui vocabulum cum aliqua mẽſura vel modi, vel numeri, vel temporis collocatum, non integrum modò id cui iungitur explicat, ſed integrum & ſemis. Sic ſeſquilibra, libram vnam & ſemis ſignificat. Seſquimenſis, integrum menſem cum dimidio. *Seſqui.* Sextarius capit vncias viginti menſurales. *Sextarius* Siliqua tegumentum eſt, quo vel grana leguminum, vel herbarum ſemina concluduntur. Nam non modò legumina, ſed & complures quoque & herbæ & frutices ſiliquas proferunt. *Siliqua.* Sinus alarum caua ſunt. *Sinus.* Spica eſt quod culmus extulit. Hanc antiquitus ruſtici ſpecam vocabant, & à ſpe videtur nominata: eam enim quòd ſperãt fore, ſerunt. Tria verò continet, granum, glumam, & ariſtam. Spica mutica eſt, quæ non habet ariſtam. Et mutica, quaſi mutila nominatur. *Spica.* Spongias antiqui olitores vocarunt radiculas illigatas & connexas. Hinc Aſparagi ſatiui & altilis radices multis irretitæ capillamentis coaleſcẽtes, & inter ſe implicatæ, ac quaſi in vnitatem coëuntes ſpongiolæ, & ſpongiæ ſpongioſæque appellantur. *Spongiæ.* Stamina ſunt qui in medio ca- *Stamina.*

lycis erũpũt apices: sic dicta, quòd veluti filaméta ab
Stipulæ. intimo floris sinu ꝓsiliant. Stipulæ folia sunt cul-
Striæ. mũ ambiẽtia. Striȩ partes sunt quædã quæ protu-
berant & eminent. Hic striatus caulis, qui huiusmo-
di striis est præditus, aut striaturis exasperatus. Stri-
giles etiam, si Vitruuio credimus, appellantur.
Stolones. Stolones appellantur coliculorum soboles, inuti-
Suffrutices. lisq́; è radicibus fruticatio. Suffrutices sunt quæ
compluribus ramulis surculisq́; lignosis scatent, sed
Surculus. minutis constãt foliis. Surculus, quod ex ramis
simplex ac indiuiduum oritur, estque velut germen
quoddã ex ipso trunco vel caudice productum.
Thyrsus. THyrsus est caulis, idq́; nomen sibi vẽdicauit,
quòd virgulæ in modum, vel teli rectitudinẽ
Tomentũ. consurgat. Tomentum Latinis omne id
quo culcitræ ad molliorem & calidiorem quietem
infarciuntur, dicitur, siue id lana sit siue pluma, siue
quod voluerit aliquis, excipiendis molliter & fouẽ-
dis calore corporibus nostris aptum. Sic Dictamni
folia, quòd mollia videntur esse, tomentitia & lanea
Tori. dicuntur à Dioscoride, hoc est, γναφαλοειδῆ. Tori
prominentes partium calli, & in se pulparum mo-
do collecti nominãtur. Græci κονδύλους vocãt. Hinc
κονδυλώδης, id est, torosus, quod idem Latinis est, ac
Triens. nodi formã prȩ se ferens. Triens quatuor cyathi.
Tunica. Tunica est tenuis cortex & veluti mẽbranaceus,
quo vel arbor, vel radix inuestitur. Sic cæpe folli-
Turbo. liculis est tunicatum. Turbo dicitur quicquid ex
acumine tendens in amplius spaciatur. Hinc Tur-
binatum, quod ex angusto continenter in latius pro
dit. Sic turbinata cõspicitur pyrorum forma. Per-
multa etiam herbarum folia in mucronem turbinã-
Turiones. tur. Turiones sunt teneritates summitatum ipsa-
Topiariũ. rũ arborum, quæ singulis annis crescunt. Topia-
rium opus est quod ex arbore, frutice, vel herba ad
decorẽ componitur, in testitudines aut cameras for-
nicatum. Hinc Topiariæ dici merentur arbores vel
herbæ

herbæ quæ nimirum huic operi, quòd flexiles sunt, ac suo lentore sequaces, accommodantur.

Ascula, seminum inuolucra sunt. Venæ sũt quę in plantarũ foliis apparent, & ramulos & humorem habentes. Vermiculatum quod rosæ modo, quasi purpurisso, rutilat, dicitur. Verticillum florum vel foliorum ambitus, qui coliculos aut ramulos herbarũ coronat, existit: ab instrumẽti muliebris similitudine dictum, quod fuso vertendi gratia solitum est adhiberi. Vinacei, grana sunt acinorum, γίγαρτα Græcis nominantur, quæ pressis vuis cũ folliculo abiiciuntur. Virga est quæ ex radicibus, aut caudicis lateribus exit. A nõnullis virgæ appellatę sunt soboles. Virgultum surculus is est, qui terræ cõmittitur, vt in arborem insurgat. Viticulæ non palmites aut sarmenta sunt, sed flagella quæ vitis modo reptantia longè lateq; vagantur, ac vicinos frutices nacta sic intricant eos, vt iis perinde quasi pedaminibus abutantur: vel scandentia suis irretiunt clauiculis, quibus quasi digitis hærent, quales in cucumeribus, cucurbitis, & plærisque aliis inueniuntur. Vmbella est floris seminisúe pedamentum, in plures digestum longiores pediculos, qui simul ex fastigio eodem orti, in latius continuò radiantur, singuliq; vel florem, vel semen sustinent, in orbem circumactum. Græci hunc floris habitum σκιάδιον, Latini verò quoniã vmbellæ, qua mulieres vultum vindicant à sole, & æstum arcent, circinatam effigiem gerit, vmbellam dixerunt. Vmbilicus id in pomis est, quod in eis medium vel prominet, vel conditur. Vngues in rosis & foliatis floribus intellexerunt veteres, imas suorum foliorum partes, quibus in capite suo cohærent, decoloresque dependent. Vel breuius: Vnguis infima pars foliorum rosæ alba appellatur.

Vascula. *Venæ.* *Vermiculatum.* *Verticillũ.* *Vinacei.* *Virga.* *Virgultũ.* *Viticulæ.* *Vmbella.* *Vmbilicus* *Vngues.*

Errata quædam pauca, quæ partim in exemplari Germanico quo vsi sumus, absoluto iam opere deprehendimus, partim in nostra impressione, eaq; momentanea obiter irrepsere, sic quæso in integrum restitue.

Pag.2.A.Vers.29.Lege in hũc modũ, Hypochõdriis, iecinori, &c. Pag.2.vers.8.Lege, Eadẽ potest præstare cum Sapa aut lenticula. Pag.4.A.vers.11. lege, Plinius lib.xxi.cap xxi. Marẽ quidem campestre &c. Ibidẽ, vers.15.legendũ, eiusdẽ nomenclaturæ, expungenda itaq; virgula post eiusdem. Ibidem vers.18.lege, quod masculum appellamus.

Pag.6.A.vers.18.Lege, Ex Macro Aemylio.

Pag.8.A.vers.34.Lege, de Acoro vero affirmare.

Pag.9.A.vers.25 Lege, tubercula facultatẽ obtinet.

Pag.16.A.versu vlti.Sic legendũ est, acris, vt piper, admodũ sit. Pag.19.A.vers.17.cum axungia.

Pag.22.A.vers.33.mollibus duntaxat spinis prædita

Pag.43.A.vers.7.βρυωνία.

Pag.47.B.vers.17.Lege, κνίδη.

Pag.53.B.vers.1.nominatur.

Pag.61.A.vers.8.Ieiuno ieiunum.

Pag.74.A.vers.28.ϐλῖττον.

Pag.79.A.vers.5.γλυκύῤῥιζα.

Pag.81.B.vers.25.Asperugula minor.

Pag.87.A.vers.6.radix dulcis est quodammodo, expungenda itaque virgula post est.

Pag.109.B.vers 27.Cicer latinè.

Pag.124.A.vers.penultimo.Scandulaceum.

Pag.130.B.vers.18.ἴσατις.

Pag.164.A.vers.19.Hirudinariam.

Pag.169.B.vers.18.κισσός.

Pag.189.A.in margine, Lapatium acutum.

Pag.221.A.vers.18.Nerion.

Pag.294.A.vers.16.minus contra minores.

Pag.296.A.vers.2.suffitur.

